Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

BERGENHUSINGERNE I FELTEN

1808—1811.

I.

BERGENHUSISKE NATIONALE GRENADERBATALJON.

AF

OBERSTLIEUTNT. H. J. BARSTAD,

FORF. AF »BERGENS FORSVAR«, »LEIRDØLERNES SAGA« M. M.

UDGIVET MED OFFENTLIGT BIDRAG.

S. & JUL SØRENSENS BOGTRYKKERI -- KRISTIANIA 1908.

Bergenhusiske nationale Grenaderbataljon

1808—1811.

Tilegnes

BERGENSKE INFANTERIBRIGADE

som Arvtager af

BERGENHUSISKE NATIONALE INFANTERIREGIMENTS

hæderfulde Traditioner.

FORORD.

»*Bergenhusingerne i Felten 1808—1811*« er et nyt Afsnit af bergenhusiske Regiments Historie og »*Bergenhusiske nationale Grenaderbataljon 1808—1811*« den første Del deraf; senere vil følge: »*1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon 1808—1810*«.

Naar Fremstillingen er bleven saa detaljeret, som den er, skyldes dette, at der ikke tidligere har fundet nogen indgaaende Bearbeidelse Sted fra norsk Side af Felttoget 1808—1809. Armeens Generalstab, som skulde have den historiske Bearbeidelse af vore Krige under sig, savner fremdeles en krigshistorisk Afdeling. Det siger sig selv, at med det begrændsede Emne for Øje, har det ikke været Meningen at skrive det samlede Felttogs Historie; det er kun Bergenhusingernes Deltagelse i Felttoget, Handlingen gjelder.

Arbeidet er væsentligst bygget paa Studier i det norske Rigsarkiv. Af de medfølgende Karter er Holsts Kart og Situationskartet over Christianssands Befæstninger fra den geographiske Opmaalings Arkiv. Wasbotns fra Universitetsbibliothekets. Tegningen af Affæren ved Berby er gjengivet efter et mig velvillig udlaant Lithografi af Hr. Direktør Thomas Jordans Samlinger i Christiania.

Jeg benytter Anledningen til at frembære min ærbødige Tak for al Bistand til Rigsarkivets og Universitetsbibliothekets Embedsmænd og Funktionærer.

H. J. Barstad.

INDHOLD.

1808.

I. Krigens Udbrud mod Sverige. Prinds Christian Augusts Krigsforanstaltninger. Bergenhusiske Grenaderbataljons Afsendelse fra Bergen til Christianssand.

II. Bergenhusiske Grenaderbataljon i Christianssand. Marchordre til Fredriksværn.

III. Bergenhusiske Grenaderbataljons Kantonnement i og omkring Laurvig. Forandringer i Officierspersonnellet. 2 Divisioner af Bataljonen afsendes til Hvaløerne, derfra til Fredrikstad. Resten af Bataljonen sendes efter fra Laurvig til Fredrikstad.

IV. Bergenhusiske Grenaderbataljons Kantonnement i Borge Sogn ved Fredrikstad. Vagttjeneste i Fredrikstad Fæstning. Revue for Prinds Christian August. Sundhedstilstanden i Bataljonen. Afsendelse af 1 Division til Forposttjenesten i Enningdalen.

V. Halvdelen af bergenhusiske Grenaderbataljon sendes tourvis til Grændsen paa Forposttjeneste i Enningdalen. Bataljonens Beklædnlngsvæsen.

VI. Forposttjenesten. Krigsskuepladsen i Enningdalen.

VII. Affæren ved Berby Mandagen d. 12te September 1808.

VIII. Efter Kampen. De faldnes Begravelse. De tapres Ros. Oberstlieutnt. Synnestwedts Mismod.. Klager over Sygdom ved Bataljonen og mangelfuld Beklædning.

IX. Bergenhusiske Grenaderbataljon henlægges i sin Helhed under Generalmajor Holsts Brigade. Bataljonens Vinterkvarterer i Borge Sogn. Fortsat Forposttjenstgjøring. Forpleiningen og Beklædningen. Forstærkning til Bataljonen. Bataljonens Træn. Dødsfald. Ombytning af Officierer.

X. Syge Officierer. Atter Beklædningsvæsenet. Frivillige Gaver. Foranstaltninger i Anledning af Vinterens Komme. Vinterveje. Sundhedstilstanden ved Bataljonen. Dødsfald. Forposterne trækkes tilbage. Forhandlinger om Vaabenstilstand.

XI. Officierernes Forhold paa Berby. Prindsens Udtalelser om de bergenhusiske Officierer. Dødsfald i Bataljonen. Fortsatte Forhandlinger om Vaabenstilstand og om Krigsfangers Udvexling. Bataljonens Mangel paa Beklædning. Sygdom og Død. Nye Officiersudnævnelser. Brødforpleiningen.

1809.

XII. Armeen i Vinterkvarter. Ny Kompagnichirurg ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Øvelser ved Bataljonen. Streng Vinter. Herjende Sygdomme. Dødsfald. Elendigt Beklædningsvæsen. Efterretningsvæsenet. Uddeling af Ordenstegn.

XIII. Sygdomme og Død. Spioneringen. Prinds Christians Forholdsregler. Forstærkninger ankomme til Bataljonen. Bergenhusiske Grenaderbataljon faar ny Overmundering. Alt stille paa Krigsskuepladsen søndenfjelds.

XIV. Dødsfald ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Efterretninger fra Sverige om den svenske Revolution. Prinds Christians Holdning.

XV. Spioneringen i Sverige fortsættes. Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Udvexling af Krigsfanger. Frigivelse af svenske krigsfangne Officierer paa Æresord. Dødsfald. Officierslønningerne ved bergenhusiske Grenaderbataljon.

XVI. Nye Forstærkninger fra Bergen til bergenhusiske Grenaderbataljon. Frivillige Gaver fra Bergen til Bataljonen. Prinds Christians Inspektionsreise. Uddeling af Ordenstegn. Bergenhusiske Grenaderbataljon begynder paany Vagttjeneste i Fredrikstad Fæstning. Ny Udvexling af Krigsfanger. Spionefterretninger fra Sverige. Forandringer i Officierspersonnellet ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Prinds Christian Augusts Udnævnelse til Feltmarchal og Statholder og Prinds Friedrich til Hessens Udnævnelse til kommanderende General søndenfjelds. Dødsfald i Maj, Juni og Juli. Brigaden Holst 31 Juli 1809.

XVII. Grenaderbataljonen faar atter Forstærkninger. Beklædningsvæsenet. Lazaretherne. Sygdom og Dødsfald ved Bataljonen. Feltmarchallen og Prinds Friedrich t. Hessen. Prinds Christian August og Svenskerne. Kancellipræsident Kaas.

XVIII. Ny Dislokation af Tropperne paa Grund af Vaabenstilstandens Forlængelse. Brigaden Holst opløses. Bergenhusiske Grenaderbataljon forlægges til Omegnen af Laurvig og Fredriksværn. Dødsfald i September. Brigaden Holst ved Opløsningen.

XIX. Generalmajor v. Staffeldts Disposition af Tropperne i hans nye Brigade. Forandringer i Dislokationen. Forandring i Officierspersonnellet. Bergenhusiske Grenaderbataljon kommanderes til Vagt i Fredriksværn og til Vejarbeide paa Brunlaugnæsset. Prindserne Christians og Friedrichs Ankomst til Fredriksværn. Revue over Grenaderbataljonen i Laurvig.

XX. Nye Forstærkninger ankomme til bergenhusiske Grenaderbataljon. Bataljonens Brødforpleining. Dødsfald. Ny Formular for Troskabseden. Bergenhusingerne og Vejarbeidet. Fredsslutningen med Sverige. Grenaderbataljonens Beklædningsvæsen. Udgifter for Aaret 1809. Bataljonens Personnel ved Udgangen af 1809.

1810.

XXI. Prinds Christian August forlader Norge, og Prinds Friedrich t. Hessen overtager alle hans Forretninger. Uniformsforandringer. Udgifter og Forpleining ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Forandringer i Officiersbesætningen ved samme. Bataljonen beordres til Christianssand.

XXII. Bergenhusiske Grenaderbataljons Officierspersonnel. Dødsfald ved Bataljonen. Forpleiningen. Grenaderernes Besværing hos Prinds Friedrich t. Hessen. Prindsens Nærværelse i Christianssand. Revue. Oberstlieutnt. Synnestwedt og Kapt. Detlef Reusch ansøge om Afløsning. Armesorg for Prinds Christian August, den svenske Kronprinds. Nye Officierers Ankomst til Bataljonen. Kapt. J. P. W. Brochs Død. Grenadererne paa Flaadebatterierne. Beklædningsvæsenet.

XXIII. Bergenhusiske Grenaderbataljon skifter Chef og afgiver 1 Division til den nyoprettede bergenhusiske Skarpskytterbataljon. 2 nye Divisionschefer. Bataljonens Regnskabsvæsen. Ankomst af Forstærkninger. Sundhedstilstanden. Bataljonen faar Ordre til Hjemmarch til Bergen.

1811.

XXIV. Bergenhusiske Grenaderbataljons Afmarch fra Christianssand og Ankomst til Bergen. Slutning.

PERSONREGISTER.

A.

Aaberg, Peder Iversen, Grenader, S. 94, 147, 179.
Aae, Mads, Grenader, S. 110.
Åkerhjelm, Carl Axel, Lieutnt., S. 164, 177.
Aarestrup, Peter Nicolai, Sekondlieutnt., S. 181
Aarflot, Rasmus, S. 64.
Aase, Johannes Jeremiassen, Grenader, S. 148.
Adlersparre, Georg, S. 159, 160, 163, 205.
Almaas, Peder, Grenader, S. 168.
Aminoff, Carl Louis, Lieutnt., S. 166.
Aminoff, Gustaf, Oberstlieutnt., S. 65.
Ancker, Nils, Grosserer, S. 96.
Andenæs, Jon, Grenader, S. 141.
Arenfeldt, v., S. 4, 18, 20, 35, 159, 215, 217, 224, 233, 234.
Armfelt, Gustaf Mauritz, General, S. 58, 65, 159, 163, 187.
Arnetveit, Halstein, Grenader, S. 148.
Asbiørnsen, Ole, Grenader, S. 222.
Asheim, Torkel Johannessen, Grenader, S. 155.
Axelberg, Gustaf, Fanejunker, S. 164.

B.

Bagge, Carl, Direktør, S. 184.
Bakke, Hans, Korporal, S. 207.
Bang, Carsten Gerhard, Oberst, S. 189.
Barsnæs, Jacob, Grenader, S. 179.
Becher, C. W., Kompagnichirurg, S. 42, 44, 139, 157, 173, 218.
Beldt, Lars, Grenader, S. 186.
Belfrage, Johan Lennart, Oberst, S. 177.

Bencke, Jacob Carl Friderich, Overchirurg, S. 195, Note 1.
Berge, Amund Osmundsen, Grenader, S. 156.
Berge, Anders, Grenader, S. 98.
Berge, Anders, Grenader, S. 125.
Bergeim, Christen, Grenader, S. 140.
Bergien, Johan Gustaf, Fanejunker, S. 167.
Besche, Isaac Gillis de, Lieutnt., S. 166.
Birch, Hans Jørgen, Generalkrigskommissær, S. 107.
Birch, Poul Hansen, Sekondlieutnt., S. 67, 68, 70—75, 79, Note 1.
Bjerkedal (Bjørkedal, Birkedal), Lars, Tambour, S. 151.
Bjerkeland, Jens, Korporal, S. 207.
Bjerkeland, Lars Olsen, Grenader, S. 81.
Bjørdal, Jon Andersen, Grenader, S. 81, 82, 170.
Bodom, Mathias, Sekondlieutnt., S. 93.
Borchgrevink, Søren Nicolai, S. 197.
Borge, Andreas, S. 102.
Borge, Jens, S. 102.
Borge, Svend, S. 102.
Borlaug, Johannes Hansen, Grenader, S. 156.
Borlaug, Jon, Tambour, S. 209.
Boy, Johan Fredrik, Lieutnt., S. 67.
Breda, Halvor, Premierlieutnt., S. 36, 40.
Brekke, Mikkel, Tambour, S. 171.
Broch, Jacob Thode, Kapt., S. 214, Note 1.
Broch, Johan Peter Wessel, Kapt., S. 196, 197, 206, 207, 214, 218—220, 226.
Broch, Mathias Albert Haberdorf, Bataljonschirurg, S. 147.
Brochmann, Jørgen, Premierlieutnt., S. 36, 45, 99.
Brun, Cornelius, Premierlieutnt., S. 68, 69, 74, 78.
Brun, Casper Friderich v. Munthe, Kapt., S. 8, 19, 22, 23, 27, 28, 46, 49—51, 68, 80, 92—97, 101, 110, 112, 146, 174.
Brun, Dorthe Cathrine, S. 22.
Brun, Peter v. Munthe, Kapt., S. 8, 19, 23, 27, 28, 35, 46, 110.
Bue, Ole, Grenader, S. 42.
Butenschøn, Peter Heinrich, Kapt., S. 68, 70, 71, 73, 74, 77, 78, 92.
Bye, Jæger, S. 74.
Bævring, Jacob E., Korporal, S. 172, 178.
Bøjum, Kjel, Grenader, S. 133.
Bøtun, Ole Iversen, Grenader, S. 162.

C.

Carl, Hertug af Södermannland, S. 176.
Carl, Landgreve til Hessen, S. 13, 14, 137.
Cederström, Bror, Friherre, Generallieutnt., S. 65, 126, 127, 129, 159.
Cederström, Thure Gustaf, Friherre, Oberst, S. 65, 127—130.
Christian VII, S. 1.
Christian August, Pr. t. Slesvig-Holsteen, S. 1, 3, 4, 6, 24, 26, 28, 31, 36—39, 41, 45, 54, 58, 59, 61, 68, 69, 77, 79, Note 1, S. 80, 82, 86, 87, 89, 90, 100, 102, 106, 107, 118, 119, 124, 126—128, 132, 134, 138, 139, 142, 148, 149, 151, 154, 156, 158—161, 163, 167, 168, 170, 173, 176, 178, 179, 181, 184, 188, 194, 197—199, 204, 210, 211, 218, 225, 240.
Christie, Werner Hosewinckel, S. 171.
Coucheron, Barthold Arentz de, Kapt., S. 7, 27, 32.
Coucheron, Hans Nobel de, Major, S. 36.

D.

Daae, Joachim de Knagenhielm, Kapt., S. 225, 229, 230, 233.
Daarflot, Ole, Grenader, S. 156.
Dahl, Gert Geelmuyden, Premierlieutnt., S. 8, 19, 27, 28, 33, 110, 157, 169, 187.
Dahl, Rasmus, Frikorporal, S. 200, 201, 208, 224.
Dale, Anders, Korporal, S. 208.
Dale, Ole, Korporal, S. 208.
Dalen, Anfind, Grenader, S. 201.
Darre, Niels Stockfleth, Major, S. 126, 151.
Devik, Lars Jacobsen, Grenader, S. 83.
Dietrichson, Job Christian, Artillerikapt., S. 215.
Dobakke, Johannes Knudsen, Grenader, S. 83.
Drevdal, Hans, Grenader, S. 124.
Dvergedal, Sjur, Grenader, S. 140.
Dybevig, Johannes, Grenader, S. 155.
Dybsland, Lars, Grenader, S. 179.
Dyrendal, Ole, Grenader, S. 164.
Døderlein, Georg Michael, Ingeniørkapt., S. 195, Note 1.
Døsseland, Ole, Korporal, S. 208.
Døsseland, Samson, Fourer, S. 207.
Døving, Ole, Grenader, S. 168.

E.

Eeg, Ole, Grenader, S. 122.
Egeland, Engel, Grenader, S. 171.
Eggerts, Hans Jacob, Kapt., S. 166.
Egholm, Kjøbmand, S. 176.
Ehrenhejm, Carl v., Fænrik, S. 167.
Ehrenheim, Fredrik Wilhelm v., Baron, S. 1.
Ehrenstrøm, Berndt Otto Nils, Kapt., S. 186.
Eikaas, Lars Eliassen, Grenader, S. 152.
Ekleff, J. N., Premierlieutnt., S. 216, Note 1.
Ekman, Magn. August, Fanejunker, S. 167.
Engeberg, Sjur Olsen, Grenader, S. 81.
Engel, Kompagnichirurg, S. 139, 142.
Engström, J. Gustaf, Lieutnt., S. 166.
Ervik, Jon, Grenader, S. 133.

F.

Fabricius, Jens Schou, Kapt. i Marinen, S. 24, 25, 37, 197, 199
Fagerhol, Jon Rasmussen, Grenader, S. 81, 141.
Faleide, Christen, Grenader, S. 175.
Faleide, Rasmus Olsen, Grenader, S. 168.
Fanehjelm, Lorenz Fredr., Kapt., S. 165.
Fasting, Nils Lund, Kapt., S. 230, 233, 234.
Fasting, Thomas, S. 8, 19, 21, 26, 27, 205.
Fasting, Thomas, Kapt. i Marinen, S. 215.
Felde, Abel, Grenader, S. 146.
Fet, Ole, Grenader, S. 161.
Findeim, Lasse Olsen, Grenader, S. 186.
Fischer, Friderich Ferdinand, Major, S. 45, 55, 68, 71—74, 80, 92—94, 217.
Fisker, Lorens Henrik, S. 31, 32, 215.
Fleischer, Isach Wilhelm Castberg, Præst, S. 90.
Fløen, Peder Endresen, Grenader, S. 172.
Folsvig, Jon Olsen, Grenader, S. 81.
Folven, Ole, Grenader, S. 162.
Fougner, Magnus, Kapt., S. 40.
Frederik, Kronprinds, S. 2, 3, 23.
Frederik VI, S. 2, 91, 126, 146, 176, 184, 201, 205, 225.

Friedrich, Pr. t. Hessen, S. 170, 179, 181, 184, 186, 188, 190, 194, 196—198, 203, 204, 210, 211, 213, 214, 217, 218, 221, 223—225.
Frisli, Jetmund, Grenader, S. 121.
Friess, Kommandørkapt., S. 7.
Fromdal, Ole, Grenader, S. 117.
Frøisæter, Anders Larsen, Grenader, S. 81.
Fænne, Tron, Korporal, S. 175, 179.

G.

Gahn, Carl Pontus, Oberstlieutnt., S. 165.
Galtung, Sergeant, S. 207.
Gausemel, Niels Olsen, Grenader, S. 82.
Gavle, Knud, Grenader, S. 175.
Gedde, Salomon, S. 35, 51, 147.
Geelmuyden, Hans, Premierlieutnt., S. 106, 110, 122, 123, 157, 160, 169, 176, 191, 213, 219.
Geelmuyden, Hans Jacob Arnold Borse, Premierlieutnt., S. 225, 234.
Geelmuyden, Hans Møinichen, Kapt., S. 230, Note 3.
Gerald (Jordal), Lars Michelsen, Grenader, S. 82, 164.
Gerdten, Conrad Adolph v., Fanejunker, S. 167.
Gerner, Henrik, Sekondlieutnt., S. 93.
Gjelle, Bastian, Grenader, S. 185.
Gjelvik, Knud, Korporal, S. 208.
Glückstad, Andreas Melchior, Provst, S. 174.
Gløersen, Lieutnt., S. 6.
Gotvedt, Samson, Grenader, S. 155.
Greidung, Lars, Grenader, S. 161.
Grübeling, Johan Henrich, Oberstlieutnt., S. 106.
Grønhagen, Carl Henrik, Major, S. 66, 67.
Grønvold, Nicolai Fredrik, Premierlieutnt., S. 29.
Gustaf IV Adolf, S. 2, 129, 153.
Güldencrone, Frederik Julius Christian, Baron, Kammerherre, Stiftamtmand, S. 183.

H.

Haandenæs, Hans Andersen, Grenader, S. 45.
Haavig, Knud Pedersen, Grenader, S. 41.
Hachvitz, Carl v., Fanejunker, S. 164.

Hafstad, Rasmus, Grenader, S. 118.
Hagen, Lars Haldorsen, Grenader, S. 83.
Hagen, P. J., Sergeant, S. 208.
Hals, Johan Arnt, Kapt., S. 70, 73.
Hammer, Even Andreas, Premierlieutnt., S. 106, 110, 157, 169, 176, 187, 191, 203, 207, 208.
Hansen, Hans, S. 105.
Harboe, Johan Ulrich, Oberstlieutnt., S. 180.
Hatlemark, Sivert Olsen, Korporal, S. 163.
Hauge, Sjur, Grenader, S. 168.
Haugesti, Torgeir Larsen, Grenader, S. 179.
Haugskiær, Torgils, Grenader, S. 83.
Haukenæs, Hans, Grenader, S. 152.
Hause, Johannes, Tambour, S. 208.
Hegelund, Mathias Dahl, Kapt., S. 8, 19, 22, 27, 28, 46, 47, 50, 51, 98, 99, 103, 110, 121, 142, 157, 169, 204, 206—208, 212, 213, 218, 219, 225.
Hegermann, Diderik, Oberstlieutnt., S. 188, 212.
Heitman, Mesterbødtker, S. 9.
Helgen, Niels Olsen, Grenader, S. 93, 94, 174.
Henanger, Niels Grenader, S. 145.
Henjum, Anders Sjursen, Grenader, S. 109.
Henjum, Niels, Grenader, S. 38.
Herfordt, Paul Christian, Major, S. 36, 40, 44, 45, 47, 49, 97, 99.
Hesjedal, Ingebrigt, Grenader, S. 125.
Hesselberg, Generallieutnt., S. 2, 3, 7, 9, 17, 20, 23, 124, 132, 160.
Heyde (Heide), Christian Hansen, Premierlieutnt., S. 93.
Hiermann, Otto Christoffer, Major, S. 121, 142—144, 148, 149, 152—154, 157—159, 162, 164, 176, 177, 185, 186.
Hiertholm, Niels Gullaksen, Grenader, S. 192.
Hildal, Jon, Grenader, S. 192.
Hjemsæter, Jørgen, Grenader, S. 145.
Hoff, Bertel, S. 133, 134, 139, 146, 157, 160, 169, 176, 196, 206, 208, 213.
Hoff, Engelbreth Hansen, Generalmajor, S. 215.
Holck, Knud Kraft, Sekondlieutnt., S. 8, 19, 27, 28, 30, 40, 46, 50, 110, 118, 121, 123, 157, 169, 176, 196, 208, 212.
Holfeldt, Jacob Ulrich, S. 7, 10, 18, 22, 23, 25, 30, 32, 33, 40, 46, 50, 57, 79, 81, 95, 97, 99, 101, 105, 112, 122, 124, 146, 160, 226, 234.

Holmefjord, Hans, Korporal, S. 208.
Holseth, Christen Christensen, Tambour, S. 208.
Holst, Hans Gram, S. 6, 41, 48, 54 - 56, 58, 60, 61, 87, 99—101, 111, 113, 119, 120, 130—133, 148, 149, 153, 158, Note 2, S. 160, 164, 170, 173, 174, 179, 184, 187, 190, 192, 215.
Holst, Johan Hübner, S. 63.
Holtermann, L., S. 105.
Holtermann, Mathias Abrahamsen, S. 220.
Homberstad, J. R., Korporal, S. 209.
Hommedal, Gullik, Grenader, S. 82.
Horvej, Torkel, Grenader, S. 175.
Hoshovde, Johannes Johannessen, Grenader, S. 93, 94, 174.
Houge (Hauge), Jon, Bataljonstambour, S. 7, 153, 157, 172.
Hovlandsdal, Ole Bendixen, Grenader, S. 162.
Hulting, Otto Ludvig v., Fanejunker, S. 167.
Hundven, Hans, Grenader, S. 168.
Huuse, Christen Andersen, Grenader, S. 32.
Hærsæter, Berent Olsen, Grenader, S. 83.
Hæve, Knud, Grenader, S. 82.

I.

Ibsen, Jørgen Johan, Sognepræst, S. 90.
Ingebrigtsen, Ole, Grenader, S. 222.
Ingelotz, Carl Johan v., (Charles d'Ingelotz), Ritmester, S. 166.
Ingier, Major og Generalveimester, S. 6.
Isacsen, Isac, Konsul, S. 223.

J.

Jerlström, Carl Anton af, Underlieutnt., S. 165.
Jordal, Ole Andersen, Grenader, S. 140.
Jordesæter, Jens Larsen, Grenader, S. 169.
Juell, Jens Andreas, S. 8, 19, 26, 28, 30, 41, 49, 50, 101, 103, 111, 112, 117, 118, 123, 157, 169, 176, 178, 184.
Juel, Ludvig, Kompagnichirurg, S. 218.
Juel, Niels Pedersen, Oberst, S. 80, 121.

K.

Kaas, Frederik Julius, S. 181, 186.
Kalhovde, Berent, Grenader, S. 156.

Kallestad, Johannes, Tambour, S. 151, 152.
Kallestad, Lars, Grenader, S. 152.
Kindem, Østen, Grenader, S. 45.
Kiøbing, Peter Andreas, Major, S. 48, 190.
Klem, Gottfried Gustav, Kapt., S. 40.
Kleppe, Peder, Grenader, S. 94, 174.
Klette, Helge, Grenader, S. 125.
Knorring, Anton v., Baron, Oberstlieutnt., S. 165.
Knorring, G. v., Fanejunker, S. 164.
Knudsen, Hans Christian, Fænrik, S. 153.
Kongstun, Ole, Grenader, S. 125.
Korstad, Johannes Johannessen, Grenader, S. 94, 147, 179.
Krebs, Andreas Samuel, Major, S. 54, 68, 70, 72, 73, 77—79, 82, 86—91, 93—97, 103, 113, 118, 120, 122—124, 195, 196.
Krefting, Peter, Major, S. 180.
Krogh, Arnoldus Christian v., S. 26, 27, 31, 54, Note 2, S. 188.
Krogh, Georg Frederik v., General, S. 14.
Krogh, Søren de Fine v., Kapt., S. 230, 233.
Krohn, Agent, S. 163.
Krohn, Kjøbmand og Vinhandler, S. 177.

L.

Ladvik, Johannes Andersen, Grenader, S. 201.
Langeland, Peder, Grenader, S. 156.
Langesæter, Sjur, Grenader, S. 162.
Langeteig, Mikkel, Grenader, S. 125.
Leganger, Hans Thiis, Premierlieutnt., S. 106, 111, 157, 169, 176, 187, 207, 214.
Lem, Arnoldus, Sekondlieutnt., S. 177.
Lemvig, Hans, Sekondlieutnt., S. 44, 47.
Lexau, Diderich Wilhelm, S. 134, 154, 156, 178, 179, 184, 206, 207.
Lexau, P. jn., S. 105.
Lie, Jon, Korporal, S. 208.
Lillie, Carl Eric, Lieutnt., S. 166.
Lillienskiold, Hans Christopher, Ingeniørkapt., S. 215, 216, Note 1.
Liloxe, Wilhelm, Grenader, S. 168.
Linge, Aamund Hansen, Korporal, S. 50.
Lohmann, Christian, Kapt., S. 3, 98, 106, 111, 122, 123, 142, 157, 169, 203, 207, 208, 220, 227, 229, 230.

Lohmann, Henning Casper, Kapt., S. 8, 19, 20, 28, 32, 33, 35, 50, 72, 74, 76, 78, 80, 93, 94, 97, 101, 103, 104, 106, 110, 117, 118, 120, 122, 139, 142, 146, 157, 169, 174, 178
Lomelde, Jens, Grenader, S. 161.
Lowzow, Christopher Frederik Peter Theoder v., S. 54, Note 2, S. 60, 61, 111, 119, 120, 149, 173, 174, 188, 215.
Lund, Adam Gottlob, Regimentsfeltskjær, S. 101.
Lund, Jacob Gabriel, Premierlieutnt., S. 225, 234.
Lund, Jochum, Premierlieutnt. i Marinen, S. 37.
Lützow, Frederik Wilhelm, Oberstlieutnt., S. 180.
Lyrhus, Gullak, S. 179, 208.
Löfström, Petter v., Sekondlieutnt., S. 165.
Løkhammer, Anders, Grenader, S. 186.
Lønning, Thomas, Grenader, S. 161.
Løvig, Erik, Grenader, S. 175.

M.

Martens, Daniel, S. 105.
Mehus, Anders, Grenader, S. 171.
Meidell, Frantz Hendrich, Oberstlieutnt., S. 57.
Meidel (Meydell), Stephan Barclay, Kapt., S. 277.
Meitzner, Christian, Oberstlieutnt., S. 238.
Mejlænder, Johan Georg, Oberstlieutnt., S. 195, 198, 203.
Melset, Rasmus Rasmussen, Grenader, S. 110.
Mincke, Kjøbmand, S. 177.
Moberg, J. A., Lieutnt., S. 164.
Moltke, Carl Emilius, Greve, dansk-norsk Gesandt i Stockholm, S. 1.
Moltzau, Kornet, S. 44.
Moth, Paul de, Generalmajor, S. 10, 11.
Motzfeldt, Fredrik Christian, Kapt. i Marinen, S. 37.
Mowinckel, J. E., S. 105.
Munch, Johan Storm, Feltpræst, S. 90.
Mund, Mogens Rosenkrantz, Kapt., S. 67, 79, 88.
Munthe, Hartvig Kaas v., Kapt., S. 8, 19, 28, 50, 74, 93, 110, 139, 142, 146, 157, 169, 174, 178, 196.
Murie, Lars (Lasse), Grenader, S. 161.
Myklebust, Paul Arnesen, Grenader, S. 83.
Møller (Møllerhjelm), Axel Johan Adam, Sekondlieutnt., S. 166.
Møller, Erik Christian, Fænrik, S. 72, 76, 78.

Møller, Johan Philip, Premierlieutnt., S. 234, 235.
Mørk, Knud Ingebrigtsen, Grenader, S. 81.
Mørner, Axel Otto, af Morlanda, Greve, Oberstlieutnt., S. 165.

N.

Napoleon I, S. 1, 58, 139, 237.
Natt och Dag, Gustaf Fredric, Lieutnt., S. 166.
Nicolaysen, N., S. 105.
Njøs, Elling, Grenader, S. 124.
Njøs, Erik Eriksen, Grenader, S. 172.
Nord, R. O., Korporal, S. 152, 209.
Nordal, Anders H., Korporal, S. 178, 209.
Norheim, Sjur, Grenader, S. 218.
Numedal, Ole, Grenader, S. 155.
Nydal, Johannes, Grenader, S. 117.
Næss, Ingebrigt Olsen, S. 82, 208.
Nøstdal, O. P., Korporal, S. 151.

O.

Olmen (Ølmen), Anders Olsen, Grenader, S. 74, 81, 94, 147, 179.
Olsbø, Samuel, Hornblæser, S. 207.
Olsen, Endre, Letinfanterist, S. 164.
Ome, Jon Baarsen, Grenader, S. 20.
Onareim, Jon (Johannes), Grenader, S. 179.
Ondie, Ole Hermansen, Grenader, S. 148.
Opsal, Lars Olsen, Grenader, S. 98.
Opvangen, Mikkel, Grenader, S. 168.
Ose, Morten, Grenader, S. 191.
Osland, Lasse Iversen, Grenader, S. 146.
Osængius, Fredr., Friherre, Kapt., S. 166.
Ottesen, Abel, Grenader, S. 222.
Ottum, Ivar, Grenader, S. 117.

P.

Palmcrantz, Pehr Nicolaus, Kapt., S. 165.
Paulli, Axel Georg, Fænrik, S. 66.
Posse, Carl Henrik, Friherre, Oberst, S. 66, 67, 71, 72, 75, 78, 126.

Q.

Quisling, Lars, Premierlieutnt., S. 93, 94.
Qvam, Niels, Korporal, S. 208.
Qvamme, Jens, Grenader, S. 125.

R.

Radich, Johannes, Foged, S. 37.
Rakke, A. O., Korporal, S. 209.
Ramstad, Halvor Rognaldsen, Grenader, S. 186.
Rappe, Carl Wilhelm, Major, S. 66, 68, 70.
Ravn, Christopher, Kapt., S. 227.
Ravnestad, Steffen, Grenader, S. 125.
Rehling, Diderich Beckmann, S. 8, 19, 27, 28, 35, 36, 47, 49, 50, 80, 101, 103—105, 111, 121—123, 137, 169, 176, 204, 206, 208, 213, 216, 220, 225.
Reusch, Detlef Christian Johan, Kapt., S. 8, 19, 20, 22, 23, 26—28, 32, 97, 98, 101, 103, 111, 112, 117, 118, 157, 169, 203, 207, 208, 218, 220, 225, 227, 229, 230, 233, 234.
Reusch, Inger Worm, Frue, S. 22.
Rodenberg, Christian, Kapt., S. 36.
Rongve, G., Sergeant, S. 139, 208.
Rosenmüller, Nils Julius, Fænrik, S. 66.
Rosentwist, Fredric August, Fænrik, S. 167.
Rolffs (Rulffs), Boyke Johan, S. 118, 172, 173.
Rustad, Guttorm, Fænrik, S. 74, 78, 94.
Ryg, Peder Christoffersen, Grenader, S. 83.
Rønneberg, Jon, Grenader, 168.
Rørvig, Niels Jacobsen, Grenader, S. 83.

S.

Samnøen, Sven, Grenader, S. 118.
Sandberg, J., Underlieutnt., S. 165.
Sandven, Lars, Grenader, S. 179.
Sandvik, Ole, Grenader, S. 134.
Schilling, Jacob Friderich, Artillerimajor, S. 5, 195.
Schøll, John, Fanejunker, S. 164.
Segelcke, Lorentz Müller, Oberstlieutnt., S. 161.
Seim, Ole, Grenader, S. 140.
Seip, Lieutnt., S. 74, 93.

Sejersted, Johannes, Oberstlieutnt., S. 107, 179, 212.
Seue, de, Oberst, S. 6, 55, 56.
Seue, Peter de, Premierlieutnt., S. 36.
Simonsen, Hans Wilhelm Cederfeldt de, S. 20, 215.
Silfversparre, Gustaf Fredric, Fænrik, S. 167.
Sindre, Mikkel, Grenader, S. 162.
Sivers, Hans, Krigsraad, S. 39.
Sivle, Iver Bottelsen, Grenader, S. 168.
Skaar, Knud, Tambour, S. 162, 209.
Skaar, Rasmus Rasmussen, Grenader, S. 42.
Skaar, Sven, Grenader, S. 169.
Skarsten, David, Grenader, S. 145.
Skarstøl, Ole Andersen, Grenader, S. 192.
Skodalen, Ole Olsen, Grenader, S. 162.
Sletteland, Mads Arnesen, Grenader, S. 156.
Slinde, Johannes Johannessen, Grenader, S. 110.
Smit (Smith), Frantz Wilhelm, Premierlieutnt., S. 6, 7, 71—73, 76—78, 92—94.
Smit, Paul M., S. 105.
Snausæter, Knud, Grenader, S. 125.
Solberg, Peter, Premierlieutnt., S. 49.
Sollid, Niels Jørgensen, Grenader, S. 82.
Sollid, Ole, Grenader, S. 172.
Sparre, Bengt Erland, Baron, Oberst, S. 177.
Staffeldt, Bernhard Ditlef v., S. 6, 54, Note 2, S. 55, 56, 60, 61, 111, 119, 148, 149, 173, 174, 188, 193, 194, 196—199, 203—205, 210, 213, 215, 217, 237.
Steene, Arne, Korporal, S. 208.
Steenersen, Kjøbmand, S. 223.
Sten, Nils, S. 134, 140, 169, 176, 178, 191, 226.
Stensvik, Jon Knudsen, Grenader, S. 161.
Stibolt, Jens Peter, Kapteinlieutnt., S. 214, 227, 228, 233.
Stilau, Georg Lorenz, Major, S. 45.
Stjernstam, Lars, Kapt., S. 165.
Storm, Ritmester, S. 44, 47, 49, 97.
Strøm, Kapt., S. 66, 68, 70, 75, 177.
Strømbom, Christopher Lorenz, Kapt., S. 165.
Stålhammar, Jon, Major, S. 65.
Støb, Anders, Grenader, S. 168.

Svarvestad, Valdemar, Grenader, S. 125.
Svindal, Iver, Korporal, S. 207.
Svinem, Anders, Tambour, S. 208.
Svingesæter, Elling, Grenader, S. 146.
Synnerberg, Carl Gustaf, Kaperkapt., S. 165, Note 1, S. 167, Note 5.
Synnestwedt, Marie Sophie, S. 21.
Synnestwedt, Otto Christian, S. 8, 19, 21, 22, 28, 35, 49, 110, 230, 231, 233—235, 237, 238.
Synnestwedt, Torbjørn Ludvig, S. 7, 10, 15, 18—23, 25—28, 30, 30, 32, 33, 35, 36, 38—42, 45—47, 49—51, 79, 83, 86, 87, 95—101, 105, 106, 109—113, 116—119, 121—126, 130, 132—134, 139—141, 143, 145, 146, 148, 151—154, 156, 157, 159, 161, 163, 168—175, 178, 183—188, 190—201, 203—205, 207, 212—214, 217—220, 223—231, 233, 240.
Sæbø, Hans, Grenader, S. 172.
Sæbø, Niels Iversen, Grenader, S. 152.
Sæbø, Rognald Simonsen, Grenader, S. 38.
Sæbø, Thore, Bataljonstambour, S. 172, 207.
Sæbønæs, E. F., Fourer, S. 209.
Sælen, Iver, Grenader, S. 125.
Søderhjelm, Lorentz Jacob, Major, S. 165.
Søderhjelm, Pehr Conrad, Fanejunker, S. 167.
Sørensen, Samuel, Sergeant, S. 208.
Sørlie, Sognepræst, S. 89.
Søvig, Johannes, Grenader, S. 161.

T.

Tank, Carsten Nielsen, Grosserer, S. 177.
Tausan, Niels Burggraff, Premierlieutnt., S. 106, 111, 121, 157, 169, 176, 185, 186, 196, 207—209, 218.
Teigen, Martinus Pedersen, Grenader, S. 82, 170.
Teigland, Baar, Tambour, S. 162, 208.
Teilmann, Johan, Sekondlieutnt., S. 99.
Terchelsen, Krigskommissær, S. 18.
Tesch, Skrædder, S. 219.
Thulstrup, Magnus Andreas, Stabschirurg, S. 42—44, 139, 140, 147.
Thygeson, Nicolai Emanuel de, Stiftamtmand, S. 20, 24, 214.
Tibell, Gustaf Wilhelm af, Generalmajor, S. 30.
Tipstad, Mons Gregorius, Grenader, S. 175.

Tobiesen, Peter, Generalmajor, S. 20, 25, 214, 228, 237.
Tofte, Hermund, Grenader, S. 82.
Tokle, Ole Monsen, Grenader, S. 161.
Torbiørnsen, Lars, Grenader. S. 222.
Tordenskiold, Ritmester, S. 40, 44.
Torvig, Gabriel, Grenader, S. 162.
Tunshelle, Hans Olsen, Grenader, S. 175.
Tuxen (Tuchsen), Friderich Wilhelm, Kapt., S. 227.
Tvedt, Lars, Grenader, S. 168.
Tønder, Nicolaus, Stabschirurg, S. 44.

U.

Uchermann, Christian Bonning, Bataljonschirurg, S. 7, 22, 28, 96, 110, 157, 169, 197, 207, 218, 234.
Udd, Carl Magnus, Lieutnt., S. 166.
Ulfsparre, Ernst Gustaf, Kapt., S. 186.
Ulvenæs, Axel, Grenader, S. 125.
Underhaug, Hans, Grenader, S. 172.

V.

Vaage, Vilhelm (Villum), Grenader, S. 161.
Vasbakke, Ole Hansen, Grenader, S. 81.
Vasvig, Aamund, Grenader, S. 125.
Vegesach, Eberhard Ernst Gotthard v., Generalmajor, S. 30.
Vestrem, Erik Helgesen, Grenader, S. 145.
Vik, Jacob Andersen, Grenader, S. 199.
Vik, Johannes, Grenader, S. 117.
Vikum, Peter, Grenader, S. 152.
Vingaard, Mme, S. 102.
Vinje, Nicolaj, Grenader, S. 219.
Vinæs, Ole Hansen, Grenader, S. 98.
Virgin, Clas v., Underlieutnt., S. 166.

W.

Wallace, G., S. 105.
Walter, Overkrigskommissær, S. 7, 9.
Wasbotn, Jacob Rasmussen, Grenader, S. 64.
Wassel, Nils, Grenader, S. 186.
Weckhorst, Gustav Adolf, Fænrik, S. 45, 47.

Welte, Jæger, S. 74.
Werner, Carl Ludvig, Bataljonschirurg, S. 82.
Westfeldt, Axel Ferdinand, Fænrik, S. 167.
Wetlesen, Sekondlieutnt., S. 6.
Weybye, Poul, Oberstlieutnt., S. 198.
Wunsch, Johan Traugott, Fænrik, S. 167.

Y.

Ytreeide, Anders, Fourer, S. 208.
Ytreeide, Jon, Grenader, S. 172.
Ytrehauge, Mikkel, Grenader, S. 185.
Ytrehorn, Jon, Grenader, S. 155.

Ø.

Ødegaard, Kapt., S. 79.
Ørn, Hind. Wilh., Fænrik, S. 167.
Østegaard, Magne, Tambour, S. 178, 208.

NAVNETRÆK.

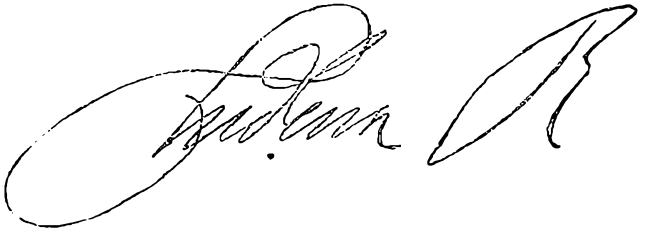

Frederik VI,
Konge af Danmark og Norge, osv.

Landgreve Carl til Hessen-Cassel.

Prinds Christian August til Slesvig-Holsteen-Sønderborg-Augustenborg.

Prinds Friedrich til Hessen-Cassel.

Generallieutnt. Hans Jacob Henning Hesselberg.

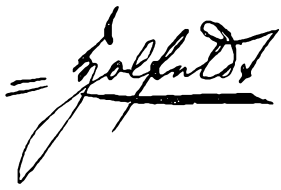

Generalmajor Jacob Ulrich Holfeldt.

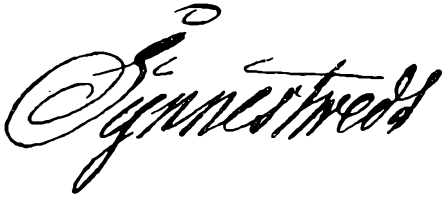

Oberstlieutnt. Torbjørn Ludvig Synnestwedt.

Oberstlieutnt. Johannes Sejersted.

Major Andreas Samuel Krebs.

Major Otto Christian Synnestwedt.

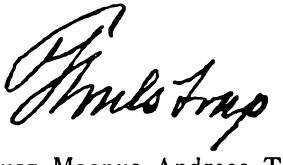

Stabschirurg Magnus Andreas Thulstrup.

TRYKFEIL OG RETTELSER.

Side	8,	Linje	20	f. o.	staar:	Officerne,	skal være: Officiererne.
»	8,	»	20	- -	»	Underofficerne,	—»— Underofficererne.
»	10,	»	16	- -	»	Hoelfeldt,	—»— Holfeldt.
»	18,	»	10	- -	»	Arenfeldt,	—»— v. Arenfeldt.
»	18,	»	10	- n.	»	april	—»— April.
»	22,	»	4	- o.	»	Heglund,	—»— Hegelund.
»	29,	»	8	- -	»	Levnedsmidler,	—»— Levnetsmidler.
»	32,	»	3	- -	»	H. E. Lohmann,	—»— H C. Lohmann.
»	32,	»	15	- -	»	H. E. Lohmann,	—»— H. C. Lohmann.
»	52,	»	15	- n.	»	Pesenninger,	—»— Presenninger.
»	53,	»	9	- -	»	angaar	—»— angaaer.
»	64,	»	14	- -	»	Vetta,	—»— Wetta.
»	87,	»	5	- o.	»	Grenader,	—»— Grenaderer.
»	88,	»	15	- -	»	Generalmajor Holst,	—»— Major Krebs.
»	90,	»	17	- -	»	Munch [2],	—»— Munch [3].
»	95,	»	17	- n.	»	Parolbefalig,	—»— Parolbefaling.
»	109,	»	14	- o.	»	manglet,	—»— manglede.
»	109,	»	8	- n.	»	Levnedsmidler,	—»— Levnetsmidler.
»	111,	»	13	- o.	»	Kommissariatskommissionon, skal være: Kommissariats-kommissionen.	
»	114,	»	4	- -	»	Ottesvigen,	skal være: Otteisvigen.
»	114,	»	9	- -	»	Sølerød,	—»— Solerød.
»	115,	»	10	- -	»	(Punkt) 2,	—»— 3.
»	131,	»	16	- -	»	Munderingsdepoet,	—»— Munderingsdepotet.
»	131,	»	3	- n.	»	Munderingsdepoet,	—»— Munderingsdepotet.
»	136,	»	2	- o.	»	Strangskieder,	—»— Strangskeder.
»	140,	»	5	- -	»	Division,	—»— Divisioner.
»	141,	»	6	- n.	»	kan,	—»— kand.
»	141,	»	3	- -	»	Gouleurer,	—»— Couleurer.
»	145,	»	7	- o.	»	la,	—»— laa.
»	152,	»	13	- n.	»	var,	—»— vare.
»	157,	»	4	- o.	»	Obestlieutnt.,	—»— Oberstlieutnt.
»	164,					Noterne 1, 1, 2,	—»— 1, 2, 3.
»	180,	»	12	- -	»	300—20,	—»— 300—00.
»	183,	»	3	- -	»	Ransler,	—»— Randsler.
»	188,	»	2	- -	»	Obestlieutenanten,	—»— Oberstlieutenanten.
»	197,	»	6	- n.	»	Vejarbeiskommando,	—»— Vejarbeidskommando.
»	198,	»	18	- -	»	Weibye,	—»— Weybye.
»	200,	»	3	- o.	»	Grenaderbaljonens,	—»— Grenaderbataljonens.
»	209,	»	6	- -	»	Barloug,	—»— Borlaug.
»	237,	»	1	- n.	»	Marsch,	—»— March.

1808.

I.

Krigens Udbrud mod Sverige. Prinds Christian Augusts Krigsforanstaltninger. Bergenhusiske Grenaderbataljons Afsendelse fra Bergen til Christianssand.

Allerede siden August Maaned 1807 havde Danmark—Norge været i Krig med England. Netop som *Kong Christian VII* døde i Rendsburg d. 13de Marts 1808, udbrød der tillige Krig med Sverige. Krigserklæringen, der kom fra Danmarks Side, var dateret Kjøbenhavn d. 29de Februar 1808[1], men afsendtes ikke til Stockholm før d. 10de Marts[2], hvorefter den danske Gesandt dersteds, *Grev Carl Emilius Moltke*[3], overleverede den til Præsidenten for det svenske Kancelli, *Baron Fredrik Wilhelm von Ehrenheim*[4], d. 14de s. M.[5].

Aarsagen til Krigen var grej nok. Sverige holdt med England, som havde røvet Danmarks Flaade, og stillede sig paa alle Felter uvillig mod Danmark, som var allieret med *Napoleon*, Antichristen

[1] Se »Danmarks Krigs- og politiske Historie« 1807—1809 af J. v. Ræder, 2 D. S. 98, hvor den danske Krigserklæring er indtaget i Oversættelse, og »Norsk militært Tidsskrift«, 2 R. 4 B. S. 318—324, hvor den er gjengivet paa fransk. Den danske Krigserklæring findes ogsaa indtaget paa fransk i »Sveriges Krig Åren 1808 och 1809«, udg. af den svenske Generalstabs krigshistoriske Afdeling, 1 D. under Bilag 2.

[2] Se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, udg. af den danske Generalstab, III B. S. 226.

[3] Om ham se »Dansk biografisk Lexicon«, XI B. S. 404—405

[4] Om ham se »Svenska Adelns Ättar—Taflor« af G. Anrep, 1 D. S. 676—677, »Biographiskt Lexicon«, 4 B. S. 176—180, og »Svenskt biografiskt handlexicon« af Herman Hofberg, ny uppl., 1 D. S. 272—273.

[5] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 2 D. S. 98, og »Kriget emellan Sverige och Danmark åren 1808 och 1809« af C. Meyer, S. 30.

i den svenske Konge *Gustaf IV Adolfs* Øine[1]. Vort lille Norge skulde altsaa nu kjæmpe ikke alene mod det mægtige England tilsjøs eller paa vore Kyster, men ogsaa tillands mod de svenske Hære paa vor østlige Grændse.

Natten til d. 28de Marts 1808 Kl. 2 Slet fik den kommanderende General i Bergens Stift, Hs. Excell. *Generallieutnt. Hesselberg*[2] pr. Express Underretning fra den nye Konge af Danmark og Norge, *Frederik VI,* baade om Thronskiftet og om Krigserklæringen mod Sverige[3].

Krigserklæringen kundgjordes ogsaa ved en Parolbefaling, dat. Hovedkvarteret Kjøbenhavn d. 14de Marts 1808, lydende saaledes:

»Parole: Romulus! Feltraab: Saturnus!

Ifølge Hs. Maj. Kongens Befaling bekiendtgiøres herved, at Høystsamme har erklæret Krig til Kongen af Sverig; ved at bekiendtgiøre dette er Jeg overtydet, at enhver fra Generalen indtil Soldaten vil med Iver og Glæde gribe denne Leylighed for at udmærke sig og giøre Staten og det danske Folk Ære ved Tapperhed og uforsagt Mod. Dette skal forelæses Mandskabet.«

Det er nok saa kuriøst at læse en Parolbefaling udstedt i Kjøbenhavn efter Hs. Maj. Kongens Befaling Dagen efter, at Kongen er død i Rendsborg; men naturligvis kjendte man i Kjøbenhavn endnu intet til Dødsfaldet. Parolbefalingen var undertegnet af Kronprinds Frederik.

Kronprindsens Parolbefalinger sendtes ogsaa op til Norge og bleve oplæste der. 16 Marts var den første Dag, der udstedtes Parolbefaling i den nye Konges Navn.

Strax efter Krigens Udbrud mod England var der af bergenhusiske Regiment opsat en national Grenaderbataljon, som garnisonerede i Bergen under Navn af »Garnisonsbataljonen«[4].

[1] Om Udviklingen af det uvenskabelige Forhold mellem Danmark og Sverige og Aarsagerne til Krigen se »Meddelser fra Krigsark.«, III B. S. 217—219, samt »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 17 og S. 208—211, hvor i Bil. 4 Sveriges Svar paa Danmarks Krigserklæring er gjengivet, Se ogsaa »Sveriges Krig Åren 1808 och 1809«, I D. S. 86—96.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar i 1801 og 1807—1814« ved H. J. Barstad, samt »Dansk biografisk Lexikon«, VII B. S. 430—433.

[3] Se »Bergens Forsvar«, S. 130.

[4] Se »Bergens Forsvar«, S. 86 o. flg.

Da det trak op til Uveir mod Øst, traf Prinds *Christian August t. Slesvig Holsteen,* som foruden at være kommanderende General i Armeens 1ste eller søndenfjeldske Divisionsdistrikt tillige var Formand i den norske Regjeringskommission og saaledes den øverste Styrer i Norge, Forholdsregler til at sætte Armeen paa Feltfod, og for at sikre Grændsen drog han bergenhusiske Tropper over til Østlandet, overensstemmende med en Ordre af 22 Februar 1808 fra daværende Kronprinds Frederik[1]. Ordre herom afgik fra Prinds Christian til den kommanderende General i Bergens Stift d. 2den Marts 1808[2].

I Henhold til denne Prindsens Ordre afmarcherede leirdalske lette Infanterikompagni allerede d. 12te Marts fra Bergen[3], og saa kom Touren til Garnisonsbataljonen eller den bergenhusiske nationale Grenaderbataljon. Denne Bataljon dirigeredes dog ikke direkte til Østlandet, saaledes som Leirdølerne, men fik Ordre til først at gaa til Christianssand for midlertidig at gjøre Garnisonstjeneste dersteds[4].

18 Marts 1808 skriver Prinds Christian August som Chef for den søndenfjeldske Generalkommando til Defensionskommissionen i Christianssand, hvilket Sted henhørte under Armeens 1ste Divisionsdistrikt:

Den kommanderende General i Bergen, Hs. Excell. Hr. Generallieutn. v. Hesselberg er af undertegnede bleven anmodet at sende en Bataljon af det bergenhusiske Infanteriregiment til Forstærkning for Tropperne i og ved Christianssand.

Den bergenske Generalkommando drager selv Omsorg for bemeldte Bataljons Forpleining og Befordring til Stavanger, men fra den Tid, at Afdelingerne ankomme successive derhen, maa deres Fornødenheder herfra foranstaltes.

Idet Generalkommandoen herved oversender den kgl. Defensionskommission en verificeret Gjenpart af den for bemeldte Bataljon udfærdigede Marchroute fra Stavanger til Christianssand, bliver samme derhos anmodet at ville behagelig bevirke igjennem Stiftet

[1] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, III B. S. 301.

[2] Se »Norsk militært Tidsskrift«, 2 R. 4 B. S. 137—139, hvor Prindsens Ordre til Generallieutn. Hesselberg i sin Helhed er indtaget.

[3] Se »Bergens Forsvar«, S. 129—130, og »Leirdølernes Saga«, ved H. J. Barstad, S. 189.

[4] I »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 3 B. S. 360, staar ved en Feiltagelse, at det var en Musketerbataljon, som afsendtes, i Stedet for en Grenaderbataljon.

de fornødne Foranstaltninger føjede til Bataljonens Forpleining paa Marchen, saavelsom Nattekvarterer og Befordring, saaledes som sammes Afdelinger fra Tid til anden ankomme til ethvert Sted efter Marchroutens Indhold.

Fremdeles vilde Defensionskommissionen behagentlig foranstalte Bataljonens Dislokation i Egnen af Christianssand og derom tage Aftale med Kommandantskabet og *Oberstlieutn. v. Arenfeldt*[1]. —

Det var paa Tide, at Prinds Christian forstærkede sine Tropper paa Østlandet ved at flytte Afdelinger fra Bergen derhen. Under 19 Marts 1808 var følgende Kundgjørelse bleven oplæst for de svenske Tropper:

«Kongl. Majst. har i nåder befalt:

Att som konungen af Dannemark förklarat Hans Majst. krig, så kungöres sådant samtlige Befälhafvare och Troupper, hvilka i sådant afseende äga att iakttaga, hvad Krigs Articlarne, författningar och Reglemente föreskrifva, börandes samtl. Befälhafvare ej allenast besörja alt, hvad till Gränsens och Trouppernes säkerhet och försvar fodras, utan äfven att anfallsvis göra fienden alt mögelikt afbräck, då omständigheterne därtill föranleder»[2].

Forinden vi gaa over til bergenhusiske Grenaderbataljons Afsendelse fra Bergen, skulle vi se, hvilke Foranstaltninger med Hensyn til Troppernes Forlægning Prinds Christian August foretog i Armeens 1ste Divisionsdistrikt i Anledning af Fredsbrudet med Sverige. Først d. 11te Marts afsendte Kronprindsen Gjenpart af Krigserklæringen til Prinds Christian[3], og d. 20de Marts 1808 tilkjendegiver den søndenfjeldske Generalkommando i en Skrivelse til det kgl. norske Generalitets- og Kommissoriatskollegium i Christiania følgende Forandringer i Troppernes Dislokation:

«1. Fæstningernes Garnisoner komme til at bestaa af:

I *Fredrikshald* af 1 Musketerbataljon af søndenfjeldske Regiment, af Regimentets Depotbataljon med Kompagniernes Landværn, saa og Regimentsartilleristerne.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, I B. S. 315—316, og »Danmarks Adels Aarbog« for 1893, S. 27, og for 1897, S. 500, samt »Personalhistorisk Tidsskrift«, 2 R. 3 B., S. 241—242 og »Norske Jægerkorps's Historie« af V. Ødegaard, »Personalia«, S. 21, endvidere »Norsk militært Tidsskrift« for 1882, S. 578—579.

[2] I det norske Rigsarkiv.

[3] Se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, III B. S. 309.

I *Fredrikstad* af 1 Musketerbataljon af nordenfjeldske Regiment, af det søndenfjeldske Infanteriregiments nationale Artillerikompagni, af begge gevorbne Regimenters kombinerede Garnisonsartillerikomp., det nordenfjeldske Regiments Depotbataljon, den halve Depotbataljon af 2det akershusiske Reg., begge inklusive Landværnene, og Regimentsartilleristerne af nordenfjeldske Reg.

I *Fredriksværn* og Omegn: Depotbataljonen af thelemarkske Reg., den halve Depotbataljon af 2det akersh. Reg., inkl. Landværnene, 2 Musketerbataljoner af 2det akersh. og thelemarkske Reg., muligens 1 Jægerkomp., og et 3-tdigt Batteri under *Major Schilling*[1].

Christiania Garnison: Foruden de tilbageblevne Artillerister Regimentsartillieristerne af 1ste akersh. og oplandske Reg., Depotbataljonen af 1ste akersh. Reg. Til Reserve Musketerbataljonerne af 1ste akersh. og oplandske Reg.

I *Christianssand* forbliver Garnisonen uforandret, dog vil inden kort Tid 1 Bataljon af det bergenhusiske Regiment der indtræffe til Forstærkning.

I *Kongsvinger:* Depotbataljonen af oplandske Infanterireg., Landværnene af 3 Kompagnier af den lette Infanteribataljon, Artillerilandeværnene af 1ste akersh. Reg.

2. Paa Feltfod sættes følgende Bataljoner:

1 Grenader- og 1 Musketerbataljon af hvert af de gevorbne Regimenter.

1 kombineret Grenaderbataljon af 1ste akersh. og oplandske Reg.

1 kombineret Grenaderbataljon af 2den akersh. og thelemarkske Reg.

4 à 3 Kompagnier af norske Jægerkorps.

Den norske lette Infanteribataljon.

Søndenfjeldske Skiløberbataljon.

Det ridende Batteri.

Et 3-tdigt Fodbatteri.

Hertil kommer 2 Bataljoner, 1 Skarpskytterkomp. fra nordenfj. Reg. og leirdalske lette Infanterikomp. fra Bergen.

[1] *Major Jacob Friderich Schilling*; om ham se C. J. Ankers »Generalspersoner« S. 223.

Disse paa Feltfod satte Tropper inddeles i 3 Brigader under *Obersterne de Seue*[1], *Holst*[2] og *Staffeldt*[3].

Endvidere oprettes 1 Pionnerkomp.[4] under *Major* og *Generalveimester Ingier, Lieutnt. à l.s. Gløersen* af 1ste akersh. Infanterireg. som Premierlieutnt. og den paa Vartpenge staaende *Lieutnt. Wetlesen* som Sekondlieutnt.«[5].

Garnisonen i Christianssand, hvorhen nu bergenhusiske Grenaderbataljon skulde til Forstærkning, bestod forud af 3 indkaldte nationale Bataljoner af vesterlenske Infanteriregiment, foruden 1 Komp. af norske Jægerkorps og Artilleristerne; den var saaledes ikke saa ganske liden, hvad der ogsaa fremgaar af, at Prinds Christians Generalkvartermesterstab havde bestemt allerede under 14 Marts 1808, at Christianssands Magasin skulde være forsynet saaledes, at der kunde udleveres 2850 Portioner Proviant daglig.

Da den kommanderende General i Bergens Stift havde modtaget Prindsens Befaling om Afsendelse af bergenhusiske Grenaderbataljon, udstedte han 24 Marts 1808 følgende Ordre til bergenhusiske Regiment:

»Den her cantonnerende Grenadeer Bataillon afmarscherer til Christianssand i 8te Afdeelinger, eller hver Gang en halv Division, med et Intervalle imellem af 2 Dage, og den 1ste Afdeeling afgaaer herfra den 1ste April.

Den for enhver Afdeeling udfordrende Marsch-Route skal nærmere blive udfærdiget og oversendt.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex«., XV B. S. 544—545.

[2] Om ham se »Dansk biogr. Lex.« VIII B. S. 4—5 og »Leirdølernes Saga«, samt »Norsk mil. Tidsskr.« for 1882, S. 530—534.

[3] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XVI B. S. 262—265, »Norske Jægerkorps's Historie« og C. J. Ankers »Generalspersoner«, S. 251—254 samt »Bergens Forsvar« og »Leirdølernes Saga«, endvidere »Lexicon over adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmerne«, 2 B. S. 188, og »Norsk mil. Tidsskr.« for 1882, S. 527—530.

[4] Da dette Ingeniørkompagni er en Nydannelse udenfor Armeens Organisation, skal dets videre Sammensætning anføres. Kompagniet blev opsat i Fredrikstad 30 Marts 1808 og skulde foruden ovennævnte Officierer tælle 7 Underoff., 2 Tamb. og 144 gemene. Af disse skulde hvert af de 2 gevorbne Inf.regimenter, søndenfjeldske og nordenfjeldske, afgive 1 Underoff., ligesaa 1ste og 2det akersh. og thelemarkske nat. Inf.reg. hvert 1 Underoff. samt oplandske nat. Inf.reg. 2. Hvert af 1ste og 2det akersh. Reg. afgav 1 Tamb. Af de menige afgav søndenfj. og nordenfj. Reg. hvert 36 Md., 1ste akersh., 2det akersh., thelemarkske og oplandske Reg. hvert 18 Md.

[5] Kfr. Generalkommandoens Skr. af 20 Marts 1808 til d. kgl. Generalitetskoll., »Norsk mil. Tidsskr.«, 2 R. 4 B. S. 327—329

I Anledning af denne Bataillons Afmarsch ville Regimentet behagentlig foreløbig søge Afgjørelse med Enroulleringschefen *Commandeurcapitaine Friess*[1] henseende Baade herfra directe til Øhlen og Roerskarle dertil med Søndre Bergenhuus Amt, ligesom Hr. *Overkrigscommissær Walter*[2] vil gaae tilhaande med de Indpaknings-Midler, som udfordres til det Brød, Bataillonen vel bør forsynes med herfra for den hele Tour, der med Hviledagene vil udgjøre 15 à 16 Dage.«

Generallieutnt. Hesselberg var egentlig Chef for bergenhusiske Regiment; men paa Grund af sin høje Alder havde han i 1806 faaet kgl. Tilladelse[3] til at overdrage Kommandoen over Regimentet til *char. Oberst Jacob Ulrich Holfeldt*[4], som var virkelig Oberstlieutenant paa Regimentet og saaledes nu fik med Grenaderbataljonens Afsendelse at gjøre.

Den bergenhusiske Grenaderbataljon kommanderedes af *Major Torbjørn Ludvig Synnestwedt*[5]. Staben bestod forøvrigt af hans Adjudant, *Premierlieutnt., char. Kapt. Barthold Arentz de Coucheron*[6], Mellemstaben af *Bataljonschirurg Christian Bonning Uchermann*[7] og Understaben af 1 Bataljonstambour[8] ved Navn *Jon Houge* fra Gaarden Stutteigen i Tysnæs, af søndre søndhordlenske Komp. Bataljonen var opsat paa 4 Divisioner, som hver talte 3 Off., 6 Underoff., 2 Tamb. og 120 Md. 4de Division havde derhos 1 Hornblæser eller Halvmaaneblæser, en Benævnelse, som var indført 1790.

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Leirdølernes Saga«.

[3] Se »Bergens Forsvar« S. 75.

[4] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Leirdølernes Saga«, samt C. J. Ankers »Generalspersoner«, S. 128, og »Dansk biogr. Lex.«, VII B. S. 487—488, endvidere »Personalh. Tidsskr.«, 4 R. 1 B. S. 93—94. Som Major paa vesterlenske Reg. ejede han Gaarden Østhassel paa Lister (se »Lister og Mandals Amt«, 2 D. S. 429, ved A. Helland).

[5] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Personalhist. Tidsskr.«, 1. R. 2. B. S. 338. Han var født i Os Sogn ved Bergen 18 Marts 1754 og g. m. Marie Sophie v. Tauentzien, f. i Kjøbenhavn 1 Septbr. 1761.

[6] Om ham se »Bergens Forsvar«. Har var 6 Jan. 1797 bleven forflyttet som Premierlieutnt. fra søndenfj. gev. Inf.reg. til bergenh. nat. Inf.reg. 25 Mai 1799 fik han Tilladelse til at ægte Birkedommer Barths Enke, Anna Maria, f. Hagemann.

[7] Om ham se »Bergens Forsvar«. Han havde som Underlæge deltaget i Felttoget mod Sverige 1788.

[8] Den i »Bergens Forsvar«, S. 132, omhandlede Bataljonssmed medfulgte ikke Bataljonen til Østlandet, derimod en Bataljonstambour.

1ste Division: *Stabskapt. Detlef Christian Johan Reusch.*
Premierlieutnt., char. Kapt. Mathias Dahl Hegelund.
Sekondlieutnt. Knud Kraft Holck[1].
2den — *Kapt. Henning Casper Lohmann.*
Premierlieutnt., char. Kapt. Hartvig Kaas v. Munthe[2].
Sekondlieutnt., char. Premierlieutnt. Gert Geelmuyden Dahl[3].
3die — *Kapt. Thomas Fasting*[4].
Premierlieutnt., char. Kapt. Peter v. Munthe Brun[5].
Sekondlieutnt. Diderich Beckmann Rehling[6].
4de — *Kapt. Otto Christian Synnestwedt*[7].
Premierlieutnt., char. Kapt. Casper Friderich v. Munthe Brun[8].
Fænrik Jens Andreas Juell[9].

Alle disse Officierer stode ved Regimentets nationale Afdelinger, undtagen Fænrik Juell, der tilhørte 2det tjenstgjørende Grenaderkompagni[10].

Ifølge de gjeldende Bestemmelser placeredes ved Udrykningen de ældste af hver Klasse ved Grenaderbataljonen, saaledes de ældste i Anciennetet af Officererne og ligesaa af Underofficererne. I Lighed

---

[1] Om Off.ne ved 1ste Div. se »Bergens Forsvar«; om Kapt. Hegelund se endvidere »Norske Jægerkorps's Historie«, Personalia, S. 92.

[2] Premierl. H. K. v. Munthe var bleven char. Kapt. 24 Decbr. 1804. Han blev den 19de Marts 1806 forsat fra sogndalske til lysterske Komp.; se forøvrigt »Bergens Forsvar«.

[3] Om Off.ne ved 2den Div. se »Bergens Forsvar«.

[4] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Personalhist. Tidsskr.«, 3. R. 1. B. S. 135.

[5] Om ham se »Bergens Forsvar«. Han havde 7 Oktbr. 1797 erholdt Tilladelse til at ægte afgangne Major Ravns Enke, Anna Johanna Ravn; se forøvrigt Stamtavle i »Personalhist. Tidsskr.«, 1 R. 3 B. S. 360, og »Genealogier over adelige og borgerlige Familier«, af J. C. L. Lengnick, 2 Saml. 1 B.

[6] Om ham se »Bergens Forsvar«. Han var født i Danmark og formentlig Son af den i »Dansk biogr. Lex.«, XIII B. S. 585—586, omtalte Præst A. J. Rehling, der var g. m. Susanne Franck Beckmann.

[7] Han var 1789 bleven overflyttet fra thelemarkske til bergenh. nat. Inf.reg. som Kapt.; se forøvrigt »Bergens Forsvar«.

[8] Om ham se »Peronalhist. Tidsskr.«, 1 R. 2 B. S. 360, og Lengnicks »Genealogier«, 2 Saml. 1 B., samt »Bergens Forsvar«.

[9] Om ham se »Bergens Forsvar«.

[10] Om Afsendelsen af bergenh. nat. Grenaderbatalj. til Krigsskuepladsen og dens første Optræden der se et Resumé i »Norsk Ugeskrift« for 1884, 1 B. S. 50—51.

hermed bestod Bataljonens Mandskab af udsøgte Folk, idet de højeste Karle udtoges, 20 Md. af hvert Kompagni. Det skulde saaledes være Regimentets Elitebataljon.

Det havde dog sine Ulemper, at navnlig Officiererne vare de ældste i Anciennitet, hver i sin Klasse; thi ved Avancement rykkedes paa den Maade hurtig Officiererne bort, saa Bataljonerne snart kom til at staa med nye Officierer inden hver Charge.

Ved Generallieutnt. Hesselbergs Skrivelse af 24 Marts til Regimentet og hans Henvendelse gjennem dette til de sjømilitære, civilmilitære og civile Authoriteter kom alt i Bevægelse for at skaffe bergenhusiske Grenaderbataljon afsted til sit foreløbige Bestemmelsessted, Christianssand.

Foruden Baadskydsen, som skulde bringe Bataljonen frem igjennem Leden søndenfor Bergen til Stavanger, var det naturligvis først og fremst »Maden«, det gjaldt, d. v. s. militært talt Forpleiningen med Brød. Med Indkvarteringen underveis og, hvad Værterne havde at levere Soldaten, var det ikke farligt; thi man havde Forordningen af 9 Mai 1806 at holde sig til. Brødforpleiningen var derimod udelukkende Statens Sag, og lige saa lidt kunde Soldaten dengang som nu bevæge sig fra Sted til Sted uden at føre Brød med sig; Brødet var Grundpillen for hans Livsophold.

Overkrigskommissær Walter, som havde faaet i Opdrag at sørge for Brødtransporten, henvendte sig til en Bødtker i Bergen for at faa de nødvendige Transportmidler istand. Hos Mesterbødtker Heitman bestilte han 64 Stk. nye Furutønder til Brødets Indpakning og betalte dem med den latterlig billige Pris af 16 Rdl. for allesammen, eller 24 ß Stykket.

Det var dog ikke saa vel betænkt at vælge denne Indpakningsmaade. Under Bataljonens Frembringelse med Baadskyds, var det ingen Sag; men paa Landjorden, naar Soldaten skulde marchere, blev det værre. Paa de frygtelig bakkede Veje mellem Stavanger og Christianssand, vilde Transporten af disse Brødtønder med sin uhyre Vægt vise sig umulig. Hensigten var naturligvis den bedste, og alt skulde ske i en Fej, saa der var vel ikke noget at gjøre derved.

Da der leveredes Brød til Soldaten for alle 15 Dage, Marchen skulde vare, og 1 Brød var beregnet paa 5 Dage, fik Soldaten 3 Brød med sig til en samlet Vægt af 25½ ℔. Antallet af Underklasserne ved Bataljonen var 514 Md.; i det hele skulde der saaledes medføres 1542 Brød til en Vægt af 13107 ℔. Hver Td. Brød kom

saaledes til at veje ca. 205 ℔, og da Grenaderbataljonen skulde marchere i 8 Afdelinger, kom hver Afdeling til at føre med sig 8 Tdr. Brød til en samlet Vægt af ca. 1640 ℔.

Foruden Maden gjaldt det Klæderne. Bergenhusiske Regiments Uniform bestod paa denne Tid af rød Kjole med sort Krave, sorte Rabatter og Opslag, gule Knapper og hvidt Underfoer; under Kjolen kom en lang hvid Vest. Hertil hørte hvide eller blaa Pantalons. Denne Overmundering, skulde man tro, maatte være fin og god ved Regimentets Elitebataljon, Grenaderbataljonen; men det var desværre langt fra Tilfældet. For det første havde nu Grenaderne slidt paa Uniformen daglig et halvt Aar, siden de om Høsten 1807 indkaldtes til Garnisonen i Bergen, og for det andet var Kjole og Vest anlagt i 1795 og skulde vare til 1809, saa Klædningsstykkerne sang paa sit sidste Vers, og man kan tænke sig, hvorledes de saa ud. For nordfjordske Bataljons vedkommende havde Major T. L. Synnestwedt, efter hvad han skriver til Oberst Hoelfeldt fra Søholt i Ørskoug d. 22de November 1807, ladet vende Vaabenkjolerne og afskaaret Skjøderne til Reparationer, saa Kjolerne vare blevne lige saa korte, som Underofficierernes skulde være.

Med Buxerne eller de saakaldte »Pantalons« var det noget bedre, forsaavidt som de først vare anlagte i 1803 og saaledes nu kun vare 5 Aar gl. Soldaten fik 2 Par Buxer, som vare beregnede paa en Varighed af 8 Aar.

Underofficierernes Overmunderingsstykker vare anlagte i 1802 og have vel saaledes været forholdsvis gode; man maa huske paa, at det Klæde, som det kgl. Uld-Manufaktur i Kjøbenhavn leverede, var ganske anderledes stærkt, end det, som leveres nutildags fra Fabrikerne; men naturligvis maa der være Maade med Grændsen for Slidningsterminen ogsaa; denne var for en national Grenader-underofficiers Kjole og Vest sat til 6 Aar.

Allerede for længe siden havde man været opmærksom paa den altfor lange Slidningstermin. Da f. Ex. bergenhusiske Regiment i 1794 fik ny Undermundering, der skulde vare til 1803, indgav sognske Bataljon en Forestilling om Urimeligheden i den lange Termin. Regimentet støttede denne Forestilling; men Terminen forblev uforandret, og nu sendte Regimentchefen, *Generalmajor Paul de Moth*[1], Bataljonskommandørerne Befaling til at tage skarpe For-

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og Ankers »Generalspersoner«, S. 186—187.

holdsregler til Munderingens Konservation. Han fremholder, at for den gevorbne Del af Regimentet skal 1 Par Sko og 1 Skjorte vare 1/2 Aar, 1 Par Buxer og 1 Par Strømper 1 Aar, uagtet disse Sager maa bruges daglig baade i og udenfor Tjenesten. »Det er saaledes ingen Umulighed,« siger han, »men meget mulig, at Munderingen i den fastsatte Tid kan holde ud.« Den nationale Soldat skulde jo kun bruge sin Mundering under Exercitien.

Man mærker, at de højere Authoriteter have modtaget Regimentets Forestilling med Uvilje, og nu forlader Regimentchefen Standpunkt og lader sin Ærgrelse gaa videre nedover.

»Paasees,« skriver Generalmajor de Moth d. 6te August 1796 til Bataljonskommandørerne om Munderingen, »dens Conservation nøjagtigen ved Exercersamlingerne, bliver hver Karl tilholdt, saasnart det ringeste mangler, strax at sætte det istand, drager man behørig Omsorg for, at alt ufortøvet efter Exercitien i fuldkommen Stand leveres paa Lægden og der af Lægdemanden conserveres, og betyder man Soldaten, at ingen udtjent udgaar af No. eller erholder Pas, inden hans hele Ober- og Undermundering afleveres i fuldkommen brugbar Stand, lader man den Karl, som herudi er efterladen eller forsømmelig, til Straf paa Exercerpladsen exercere i sine egne Klæder, indtil alt er i Rigtighed, — saa er jeg forvisset om, at alle Munderingsstykker endnu ved Terminens Ende kan være brugelige.«

Denne Forvisning kan ikke have været stærk; ialfald var og blev Slidningsterminen for lang.

Fodtøjet var det ikke saa ilde med som Beklædningen. Grenadererne havde faaet nyt Skotøj under Garnisoneringen i Bergen 1808. Til Skoene hørte Støvletter; disse vare for Underofficiererne anlagte i 1806, men for de gemene i 1801, for de sidstes vedkommende altsaa nok saa gamle.

Grenadererne havde baade Hatte og Huer. Hattene vare anlagte i 1803 og skulde vare til 1809. Grenaderhuerne vare for Underofficiererne anlagte i 1806 og for de menige i 1801. Skilt og Granat paa Grenaderhuerne skulde vare i 12 Aar for Underofficiererne og 24 Aar for de gemene, medens selve Huen skulde holde ud i 6 Aar for Underofficiererne og 8 Aar for de gemene.

Halsbind med Laas var for Underofficiererne anlagt 1804 og for de gemene 1797. Halsbindet skulde for Underofficiererne vare i 6 Aar og for den menige Soldat i 12 Aar, Laasen i resp. 12 og 24 Aar.

Til Overmunderingen henregnedes efter Munderingsplanen af 15 Februar 1799 Kjole og Vest, Hat og Hue samt Halsbind med Halslaas. Buxerne hørte til Undermunderingen tillige med Sko og Støvletter, samt Skjorter og Strømper. Disse 2 sidste Plag havde Underofficiererne faaet nye i 1805; men Tambourer og menige i 1803. Underofficiererne fik 3 Skjorter og 3 Par Strømper, de menige 2 Skjorter og 2 Par Strømper. Varigheden for disse 2 Gjenstande var 6 Aar for Underofficiererne og 12 Aar for de menige; men det var jo klart, at de ikke varede saa længe. Tidligere hørte ogsaa Haarbaand med til Undermunderingen; men disse bortfaldt, da Haarpidsken afskaffedes i 1803 [1].

I Overensstemmelse med Munderingsplanen og Terminlisten havde bergenhusiske Regiment rekvireret for 1808 til de nationale Underofficierer og Tambourer: 124 Kjoler og Veste, 124 Sabelkvaster og Halsbind samt 124 Par Sko og desforuden til de nationale menige 400 Par Strømper, 430 Par Sko og 660 Skjorter; men Regimentet kunde ikke vente paa dette og lod derfor allerede i Januar Maaned 1808 forfærdige en hel Mængde med Skjorter og Strømper til den til Garnisonen indkommanderede Styrke [2]; men det var langtfra tilstrækkeligt; dog var Grenaderbataljonen nogenlunde forsynet med disse vigtige Undermunderingsplag, da den skulde drage afsted.

Under 31 Marts 1808 meddeler det kgl. norske Generalitets- og Kommissariatskollegium bergenhusiske Regiment, at den til Christianssand beordrede marcherende Grenaderbataljon kan henvende sig med Rekvisition til Kollegiet paa de for Bataljonen uomgjængelig behøvende Munderingsstykker, som da skulle blive leverede fra det norske Munderingsdepot i Christiania, forsaavidt Sagerne haves i Forraad eller paa anden Maade kunne tilvejebringes, ligesom ogsaa Bataljonen paa forlangende skal blive forsynet med Anvisning paa de fornødne Penge til de Anskaffelser, den selv kan besørge.

Efter den oprindelige Indkaldelsesordre skulde Soldaten møde i Garnisonen »medhavende den complette Over- og Undermundering, Lædertøj, Gevær med Bajonnet, Sabel, 30 skarpe Patroner og 3 Flintestene pr. Md.« [3].

---

[1] Se »Leirdølernes Saga«, S. 175.

[2] Se »Bergens Forsvar«, S. 156—157.

[3] Se »Bergens Forsvar«, S. 75—76.

Bevæbningen bestod, foruden en Del Skarpskyttergeværer til dem, der vare uddannede som Skarpskyttere, af 16-lødige Flintelaasgeværer, som bergenhusiske Regiment havde faaet nye i 1789, idet de gamle 14-lødige Geværer da gik over til Landværnet, forsaavidt de endnu vare brugbare.

Allerede i 1789 havde Regimentet Skarpskyttere. Den kommanderende General for den norske Hær, Landgreve *Carl til Hessen*[1], skriver d. 24de Januar 1789, at der alvorlig maa overholdes, at til Rifleskyttere »kuns unge og ugifte og robuste Folk udtages og at i Henseende til de ved samme kommanderende Ober- og Underofficierer ingen anden ansættes end de, som besidde den til Tjenesten ved saadanne lette Troupper behørige Munterhed og Kræfter.« Skarpskytternes Antal var ellers lidet; det var oprindelig bare 4 pr. nat. Komp.[2], men steg efterhaanden til 12. I 1808 havde bergenhusiske Regiment ialt 238 uddannede Skarpskyttere. Fra 1788 øvedes Soldaterne i Skiveskydning under Bataljonssamlingerne. Til aarlig Øvelse under Exercitien udleveredes til bergenhusiske Regiment 6795 Stk. Flintestene. I 1808 udleveredes til de 238 Skarpskyttere 2856 Stk. skarpe Patroner, til 327 Rekruter det samme Aar 1962.

Skarpskytterne ved bergenhusiske Grenaderbataljon vare Grenaderer, der havde faaet Uddannelse som Skarpskyttere og beholdt sine Rifler.

I Henhold til Kollegieordre af 10 November 1791 bare ikke Grenadererne længer Sabelen i Gehæng over Skulderen, men om Livet; det samme gjaldt Tambourerne.

Underofficiererne havde endnu Korsgeværer eller Hellebarder, foruden Sabel[3]; kun *réformé* Underofficiererne havde Geværer med Bajonnet og kaldtes derfor af Folkene gjerne med Øgenavnet »Bajonnetsergeanter«. *Réformé* Underofficierer vare Soldater, der gjorde Tjeneste som Underofficierer for de i Kompagnirullen som Korporaler, Fourerer eller Sergeanter opførte Officiersbørn, for hvem Kompagnichefen trak Lønningen.

Efter Ordre af 4 December 1784 brugte ikke Officiererne længer Espontons, men Kaarde.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, III B. S. 360–364.

[2] Om de nationale Kompagniers Sammensætning af Grenaderer, Skarpskyttere m. m. se »Bergens Forsvar«, S. 21.

[3] Se »Leirdølernes Saga«, S. 182.

I 1785 bestemte Gen.- & Komm.koll., at Officierskjolerne ikke skulde være længere end 4" ovenfor Knæet og Skjøderne opheftede, naar Officiererne bare Støvler. Kjolen havde 12 store og 14 smaa forgyldte Knapper og Vesten ikke mindre end 26 forgyldte Vesteknapper, medens Benklæderne havde 5 store og 12 smaa forgyldte Knapper.

Ved kgl. Res. af 3 August 1804 vare de 3-kantede Hatte blevne afskaffede og runde Hatte reglementerede i Stedet. Hattene havde en Krampe med Kordon og Fjær. I 1784 vare de røde og gule Hattekokarder blevne afskaffede for »deres liden Varigheds Skyld« og sorte indførte i Stedet.

Under 26 Juli 1797 indskjærpede den kommanderende General, Landgreve Carl t. Hessen, at Officiererne i den norske Hær skulde gaa reglementsmæssig klædt, med Hatte og Skuldergehæng med Skildt (ikke uden), med Rabatter af reglementeret Længde og Brede (ikke med Veste med »brystdugmæssige« Overslag). I Tjenesten skulde aldrig bruges Strømper og Sko, men Støvler, som gik tilknæs, med Manskjetter paa. Sabelen maatte ikke bæres i Haanden som Stok og heller ikke som Slæbsabel langt nede paa Laaret, hvilket kun var Kavaleriet forbeholdt.

En senere Indskjærpelse kom 18 Februar 1802, da den kommanderende General nordenfjelds, *General Georg Frederik v. Krogh*[1], under hvem bergenhusiske Regiment dengang hørte, skriver: »Under 6 d. M. har Hs. kgl. Høihed Kronprindsen tillagt mig følgende høie Befaling:

»Det befales herved, at ingen maa gjøre nogen Forandring i den for enhver anbefalede Uniform, hverken i Henseende til Snittet, eller hvad andet det end maatte være.

Samtlige Chefer skal staae derfor til Ansvar og selv ved deres Exempel vise deres Iver for denne Befalings Overholdelse; thi ved enhver Æresdragt er enhver Forandring eller Efterligning af Moden en Tilintetgjørelse af en Udmærkelse, hvilket Officiersdragten er, da ingen anden tør bære den. Ligeledes bør ingen Officier bære anden Udmærkelse end den, der er ham befalet at bære.«

Endnu engang, d. 27de Juli 1805, kom fra Kronprindsen en ny Befaling om Overholdelse af Uniformsreglementerne[2].

Som man af Regimentsordren ovenfor vil se, skulde ikke

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, IX B. S. 515—516.

[2] Se »Leirdølernes Saga«, S. 182.

Soldaten bringe noget af Lægdsekvipagen med sig til Garnisonen. Indkaldelsen gik i saadan Hast, at der var ikke Tid til at møde ved Telthusene for at faa Lægdsekvipagen med. Dette voldte adskillige Vanskeligheder for de Afdelinger, som bleve kaldte til Østlandet, saaledes ogsaa for bergenhusiske Grenaderbataljon[1].

Ifølge kgl. Anordning af 22 Juni 1798 bestod Lægdsekvipagen for et nationalt Infanterikompagni for hver 4 Lægder af:

1 Kobber Feltkjedel, i det hele 25 Stk. for hele Kompagniet paa 100 Md.

1 Rode- el. Proviantsæk.

1 Teltøxe, og pr. Lægd:

1 Kalveskindsrandsel, i det hele 102 pr. Komp., idet der regnes 2 for Tambourerne.

1 Brødtornister af Seildug, i det hele 102 pr. Komp.

Nu stod det bare igjen at forsyne Grenaderbataljonen med Penge, saa var den 8 Dage efter Ordrens Modtagelse færdig til at afmarchere. I Bergen hævede Major Synnestwedt først 3600 Rdl. og saa 500 Rdl., tilsammen 4100 Rdl., som det var Meningen, skulde strække til til ultimo April.

Det meste af dette Beløb strøg naturligvis med til Bestridelse af Skydsudgifterne paa den lange Tour til Christianssand; men saa kom hertil Indkvarteringspengene og Gager og Lønninger for April Maaned. Marchpengene forøgedes under Krigen fra 4 β til 6 β pr. Mil. Skydsgodtgjørelsen var efter Forordningen af 31 August 1804 fastsat til 16 β pr. Mil + 2 β for Tilsigelsen og 2 β i Drikkepenge.

Hidtil havde de til Bergens Garnison indkaldte nationale Tropper været satte paa Kantonnementsfod; men fra det Øieblik de tiltraadte Marchen til Østlandet, sattes de paa Feltfod; ligeledes erholdt de indbeordrede og senere udkommanderede Officierer samt Mellem- og Understab udbetalt Forskjellen mellem national og gevorben Aflønning[2].

Under 21 November 1807 meddelte d. kgl. Gen.- & Komm.koll. i Kjøbenhavn endvidere d. kgl. norske Gen.- & Komm.koll. til Kundgjørelse, at Feltforpleiningsplanerne af 4 og 11 April 1801 skulde ligge til Grund for Forpleiningen paa Kantonnements- og

[1] Om Trænets Indskrænkning se forøvrigt Prinds Christian Augusts Ordre af 2 Marts 1808 i »Norsk mil. Tidsskr.«, 2 R. 4 B. S. 138—139.

[2] Se »Bergens Forsvar«, S. 50 og 120.

Feltfod under de nuværende Uroligheder, paa enkelte Undtagelser nær. Af de Bestemmelser, som skulde gjelde, hidsættes:

»1. Regimentsfeltskjærerne i Norge erholde ligesom i Danmark paa Feltfod 4 Rationer og 2 Portioner, naar disse finde Sted.

2. For det nationale Mandskab kan for den Tid, som de ere ude af dets Lægder, beregnes de reglementerede Undermunderingspenge, hvoraf Beløbet dog ikke saaledes som i Aaret 1801 samles i Fonds, men udbetales Mandskabet i Likvidation, hvoraf følger, at de af Undermunderingsgebyrerne betale de behøvende Munderingsstykker.

3. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

4. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

5. Paa Kantonnerings- og Feltfod gives Brød, der staar 10 ℔ i Deigen og udbagt bliver $8^1/_2$ ℔'s Brød paa 5 Dage; dette betales med 10 ß el. daglig med 2 ß. Paa Feltfod har en Soldat saaledes af bevilget Traktement $8^1/_2$ ß og 2 ℔ Brød dagl.

6. Vedkommende Inf.regiment og Korps drage Omsorg for stedse at have Sko i Forraad saaledes, at Trang derpaa kan forebygges og ingen Mangel have Sted.

7. Ifølge Hs. kgl. Høihed Kronprindsens Befaling af 9 November 1807 er en Hesteration bestemt til $^1/_2$ Skippd. Havre, 5 ℔ Ho og 5 ℔ Halm daglig, hvorved anmærkes, at slige Rationer, naar de gives, ikke tilstaaes uden for de Heste, der virkelig holdes.

8. Til Undermundering godtgjøres Mandskabet udi Likvidation som tjenstgjørende ved Infanteriet $1^7/_{10}$ ß dagl. med Tillæg af $^1/_2$ ß = $2^1/_5$ ß dagl.; i Underoff. $2^1/_5$ ß + $^1/_2$ ß Till. = $2^7/_{10}$ ß dagl.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

9. En Kudsk eller Knegt erholder paa Feltfod i Traktement 6 ß dagl. + $4^1/_2$ ß i Till. = $10^1/_2$ ß dagl.; til Undermundering $1^7/_{10}$ ß dagl. Han forsynes med en saakaldet Kudskekjole og Hat. De øvrige Munderingsstykker bestaaende af korte Skindbuxer, Støvler, Skjorter og Strømper m. v. maa han selv anskaffe; men Vedligeholdelsen sker af bemeldte ham godtgjørende Undermunderingspenge.

10. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

11. Regiments- og Korpsadjudanterne udbetales 10 Rdl. maanedlig i Tillæg foruden det, de nyde efter deres Charge, og Bataljonsadjudanterne hver 5 Rdl. maanedlig; disse sidste sættes desuden

i Henseende til det i Planen paa Fredsfod reglementerede Tillæg ifølge Parolbef. af 22 Oktober 1805 paa lige Fod med Regimentsadjudanterne.

12. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
13. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
14. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
15. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
16. Samtlige Underofficierer, Spillemænd og gemene eller de, hvis Traktement udbetales efter Dage, erholde ikkuns Kantonnementstillæg $2^1/_2$ ß dagl., hvorimod de nyde godt af Bespisningstillægget efter Forordningen af 9 Maj 1806. Samtlige Hrr. Officierer, Auditører, Eskadrons- eller Kompagnichirurger udbetales derimod Felttillæg efter Planen paa Feltfod, men Regimentskvartermesterne og Regimentschirurgerne ere bevilgede hver 240 Rdl. i Felttillæg i Stedet for de i Planen reglementerede 120 Rdl.«

Det var bleven bestemt, at bergenhusiske Grenaderbataljon skulde afmarchere fra Bergen til Christianssand i 8 Afdelinger, hver paa 1 à 2 Off., 3 Underoff. og 61 à 62 Md. Generallieutnt. Hesselberg havde tilskrevet Amtmændene i Stavanger Amt samt Lister og Mandals Amt med Anmodning om at treffe alle de Foranstaltninger, som kunde fremme Bataljonens March. D. 28de Marts sendtes 1 Underofficier i Forskydsen med Fortegnelse over Afdelingerne og deres Ankomst til ethvert Nattekvarter, hvilken Fortegnelse han skulde aflevere til nærmeste civile Authoritet paa Stedet.

Endelig drog 1ste Afdeling afsted d. 1ste April 1808. Afdelingerne skulde følge efter hinanden med 1 Dags Mellemrum saaledes, at 2den Afdeling afreiste fra Bergen d. 3dje April, 3dje Afdeling d. 5te, 4de Afdeling d. 7de, 5te Afdeling d. 9de, 6te Afdeling d. 11te, 7de Afdeling d. 13de og 8de og sidste Afdeling d. 15de April.

Marchrouten var saaledes:

1ste Dag til Bukken.
2den — » Næshavn.
3dje — » Ølen.
4de — » Røgenes paa Ombøen.
5te — » Stavanger.
6te — Hviledag.
7de — til Aalgaard i Lye Sogn.
8de — » Birkrem i Helland.

9de Dag til Hof i Lunde.
10de — Hviledag.
11te — til Birkeland i Fedde.
12te — » Bergsager i Lyngdal.
13de — » Østebø i Holme.
14de — Hviledag.
15de — til Grebstad Annex.
16de — » Søgne.

Ved Ankomsten til Søgne kunde Afdelingerne forvente Oberstlieutnt. Arenfeldts nærmere Ordre i Henseende til Kantonnementsdistriktet.

Vi skulle følge Grenaderbataljonen paa Vejen til Christianssand. Da Kommandøren for bergenhusiske Regiment, Oberst Holfeldt, vel havde seet Halvdelen af Grenaderbataljonen afsted, skriver han 7 April 1808 til den kommanderende General i Bergens Stift: »At Grenader Bataillonen ifølge Deres Excellences Ordre er bleven sat i marchfærdig Stand, hvoraf den 4de Afdeeling afgaaer i Dag til sit Bestemmelsessted, samt den 8de Afdeeling næstkommende 15de d. M., dette skulde jeg ikke undlade herved underdanig at indberette, ligesom og at bemeldte Bataillon her af Regiments-Kassen er bleven forskudt Gage, Marche-Penge, Skyds-Omkostninger m. m. til ultimo April, ialt til Beløb 4100 Rdl.«

Der foreligger ikke mange Efterretninger om Færden fra Bergen til Christianssand; men 14 april skriver *Krigskommissær Terchelsen* [1] fra Stavanger til Oberst Holfeldt bl. a.: »Hr. Oberstens Grenaderer ere smukke Folk. Igaar skulde Majorens Afdeeling været her; men Væyret og Vinden er ham endnu meget imod.« Efter dette fulgte altsaa Bataljonskommandøren, Major Synnestwedt, 5te Afdeling.

Næste Gang, vi høre fra Bataljonen paa Marchen, er fra Mandal. Til dette Sted ankom Afdelingerne den ene Dags Aften, rastede den anden Dag og afmarcherede videre den tredje Dag. Efter Ankomsten indkvarteredes Folkene og fik samme Dags Aften et Maaltid varm Mad, ligesaa den næste Dag.

---

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«, S. 163, Note 3. De 8 Kompagnier, som henlagdes af bergenh. Reg. til Stavanger Krigskommissariat i 1805, vare nordre nordhordlenske, nordhordlenske og søndre nordhordlenske Komp., nordre og søndre søndhordlenske Komp., opdalske Komp. samt nordre og søndre hardangerske Komp. De 2 forstnævnte Kompagnier henlagdes dog allerede Aaret efter til bergenske Krigskommissariat.

D. 16de April kvitterer Kapt. T. Fasting for Indkvarteringen i Mandal. Han førte 1ste Afdeling og havde med sig Sekondlieutnt. D. B. Rehling, 3 Underoff. og 61 Grenaderer.

2den Afdeling, der bestod af 2 Underoff., 1 Tamb., 1 Hornbl. og 60 Grenaderer, førtes af Premierlieutnt., char. Kapt. P. v. Munthe Brun, som kvitterer for Indkvarteringen i Mandal d. 18de April.

3dje Afdeling førte Kapt. Detlef Reusch. Han havde med sig Sekondlieutnt. K. K. Holck, 3 Underoff. og 59 Grenader. Afdelingen ankom til Mandal d. 17de April om Aftenen, og Kapteinen kvitterer for Indkvarteringen d. 19de om Morgenen før Afmarchen.

4de Afdeling førte Premierlieutnt., char. Kapt. M. D. Hegelund. Han ankom til Mandal d. 19de om Aftenen og kvitterer d. 21de April for 62 Md.

5te Afdeling førtes af Kapt. H. C. Lohmann med Premierlieutnt. G. G. Dahl og 60 Md. Med denne Afdeling fulgte Major T. L. Synnestwedt og hans Adjutant. Afdelingen ankom til Mandal d. 21de April om Aftenen og afmarcherede d. 23de om Morgenen.

6te Afdeling førtes af Premierlieutnt., char. Kapt. H. K. v. Munthe, som med 3 Underoff., 1 Tamb. og 61 Grenaderer ankom til Mandal d. 23de April om Aftenen og afmarcherede d. 25de om Morgenen.

7de Afdeling førtes af Premierlieutnt., char. Kapt. C. F. v. Munthe Brun. Han ankom d. 25de April om Aftenen til Mandal og kvitterer d. 27de om Morgenen før Afmarchen for ialt 63 Md. og tilføjer: »Commandoet har haft gode Qvarterer og er bleven vel behandlet af Byens Indvaanere.«

Den sidste, 8de Afdeling, førtes af Kapt. O. Synnestwedt, med hvem fulgte Bataljonschirurgen, Fænrik J. A. Juell, 3 Underoff., 1 Tamb. og 60 Grenaderer. Afdelingen ankom d. 27de April om Aftenen og afmarcherede d. 29de om Morgenen.

Som man ser, skeede Ankomst og Afmarch meget regelmæssig for de 8 Afdelinger.

Indkvarteringen bestod i frit Kvarter, Seng, Varme og Lys samt et Maaltid varm Mad pr. Døgn, hvilket sidste betaltes med 3 ß pr. Maaltid. Da Husværterne efter Forordningen af 9 Maj 1806 i den til Vinterkantonnement bestemte Tid tilkom 6 ß daglig pr. Md., foruden hvad Maaltidet kostede, betaltes saaledes for hver Mand 12 ß under Indkvarteringen i Mandal, hvorved det hele beløb sig til 63 Rdl. 48 ß for Grenaderbataljonen.

1ste Afdeling af bergenhusiske Grenaderbataljon indtraf i Christianssand d. 17de April og sidste d. 30te. Det slog saaledes til paa en Prik med Marchens Varighed af 15 Dage for hver Afdeling; men det er dog et stærkt Stykke, at der til Bataljonens Forflytning i sin Helhed fra Bergen til Christianssand skulde medgaa en hel Maaned.

Marchen havde gaaet heldig for sig i det hele taget; men Bataljonen havde alligevel havt 5 syge underveis, hvoraf 1, *Grenader Jon Baarsen Ome*, af nordre søndhordlenske Komp., fra Gaarden Ome i Strandebarm og staaende ved 1ste Division, døde allerede i Stavanger d. 15de April, 24 Aar gl.

II.

Bergenhusiske Grenaderbataljon i Christianssand. Marchordre til Fredriksværn.

I Christianssand var *Generalmajor Peter Tobiesen*[1]) Kommandant. Han var egentlig Chef for vesterlenske nationale Infanteriregiment; men i Lighed med Generallieutnt. Hesselberg fik han Tilladelse til at lade Regimentet bestyre ved Oberstlieutnt. v. Arenfeldt, som saaledes blev Regimentskommandør. Af andre højere Øvrighedspersoner, som Major Synnestwedt som Chef for bergenhusiske Grenaderbataljon kom i Berørelse med i Christianssand, maa nævnes *Stiftamtmand Nicolai Emanuel de Thygeson*[2], der tillige var Amtmand over Nedenæs Amt, samt Amtmand i Lister og Mandals Amt *Hans Wilhelm Cederfeld de Simonsen*[3].

Af Oberstlieutnt. v. Arenfeldt blev Grenaderbataljonen ved sin Ankomst anvist Kantonnementskvarterer omkring Christianssand.

1ste Division, Kapt. D. C. J. Reusch, lagdes paa Vestsiden af Staden, indtil 1½ Mil op i Landet.

2den Division, Kapt. H. C. Lohmann, ligesaa.

[1] Om ham se C. J. Anker: »Generalspersoner«, S. 262—263.

[2] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XVII B. S. 379—389.

[3] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, III B. S. 435 og »Danm.'s Adels Aarbog« for 1886, S. 106, samt Lengnicks »Genealogier«, 2 Saml. 2 B.

3dje Division, Kapt. T. Fasting, indkvarteredes vestenfor Byen langs Stranden henimod Flekkerø.

4de Division, Kapt. O. Synnestwedt, laa først i Kantonnement paa Vestsiden langt oppe i Landet, ovenfor 1ste og 2den Division, men flyttedes snart nedover og blev lagt paa den østre Side af Elven.

Bergenhusiske Grenaderbataljon var saaledes kommen vel frem i det hele taget til sin første Station paa Vejen til Østlandet for at deltage i Krigen mod Svenskerne; thi det var den endelige Mening, om end Bataljonen nu foreløbig bestemtes til at deltage i Christianssands Forsvar imod Engelskmændene.

Vi skulle imens se paa, hvorledes der var sørget for de i Bergen og Lægderne efterladte Familjer, hvis Forsørgere nu droges bort paa længere Hold for at kjæmpe for Fædrelandet.

Paa Foranledning af den kgl. interimistiske Regjeringskommission for Norge havde det kgl. n. Gen.- & Komm.koll. allerede under 14 April 1808 bekjendtgjort for Regimenterne, at de i Lægderne efter Mændenes Opbrud tilbageblevne Koner og Børn skulde erholde et Tillæg udbetalt fra Mændenes eller Fædrenes Opbrudsdag saaledes, at hver Kone fik 2 ß danske og for hvert Barn under 15 Aar 1 ß daglig. De i Garnisonerne efterladte Koner, som havde 2 Børn, skulde faa 1 Brød hver Lønningsdag for den reglementerede Betaling og, dersom de havde mange smaa, 1 Brød gratis. Det var dog Betingelsen, at Familjerne maatte være trængende, og Regjeringskommissionen havde udtrykkelig undtaget »Gaardbrugere«; det var saaledes kun Husmandsfamiljer, som kunde faa Understøttelse. Kollegiet var dog af den Mening, at Gaardmænd, som vare trængende, ogsaa burde have samme Understøttelse til Familjen som Husmænd, og denne Mening trængte igjennem og bekræftedes ved kgl. Res. af 21 April 1808. Det Brød, som uddeltes til Familjerne, var ikke af samme Vægt som Kantonnementsbrødet; det vejede $6^1/_2$ ℔ og betaltes med $7^1/_2$ ß.

Der blev ogsaa sørget for Officierernes hjemmeværende Familjer, dog foreløbig kun saaledes, at der indeholdtes et vist Beløb af Officierernes Gage til deres Fruers og Familjens Underholdning. Dette skeede fra 1 Maj 1808, efter at bergenhusiske Regiment havde indgivet en Forestilling derom, som blev bifaldt af Kongen. Saaledes blev der fratrukket for:

Bataljonskommandøren, Major T. L. Synnestwedt, til hans Kone Marie Sophie paa Gaarden Søholt . . . . . 20 Rdl. mdl.

Kapt. Otto Synnestwedt til hans Kone paa Abelset.	20	Rdl.	mdl.
Kapt. Detlef Reusch til hans Frue Inger Worm boende paa Gaarden nedre Kvalheim	6	»	»
Char. Kapt. Heglund til hans Frue paa Gaarden Egsund	6	»	»
Char. Kapt. Casper Brun til hans Frue Dorthe Cathrine paa Gaarden Sylte.	5	»	»

3 Maj 1808 tilskriver det kgl. n. Gen.- & Komm.koll. bergenhusiske Infanteriregiment, at Bataljonschirurg Uchermann kan fra den den Tid, han afmarcherede med Grenaderbataljonen til Christianssand og, saalænge han forbliver i denne Station, tillægges Regimentsfeltskjærs Gage og Tillæg efter Feltplanen for 1801; det var vistnok en velkommen Efterretning.

Den første Rapport, som Major Synnestwedt afsendte til sin Regimentskommandør, Oberst Holfeldt, var dateret d. 16de Maj 1808. Det var lovlig sent. Han siger deri: »Jeg giver mig herved den Ære og Fornøjelse at melde Deres Højvelbaarenhed, at den Bergenhuuske Grenadeer Bataillon har lykkelig tilbagelagt de værste og tildeels med megen Snee belagte Veje, som Tropper kunde marschere paa, og er den sidste Afdeeling indtruffet ved Christianssand den 30 April.«

Major Synnestwedt afsendte herefter Rapport i Regelen hver syvende Dag til Oberst Holfeldt.

Det kgl. norske Komm.koll. havde bestemt, at Grenaderbataljonen skulde affatte sit eget Regnskab, uafhængigt af bergenhusiske Regiment. De 4100 Rdl., som Major Synnestwedt ved Afmarchen havde modtaget i Bergen, holdt nu paa at slippe op, hvilket jo ikke var saa underligt, da Pengene vare beregnede til at strække til bare til Udgangen af April. D. 20de Maj rekvirerer derfor Major Synnestwedt fra Christianssand nye 4000 Rdl. hos d. kgl. n. Komm.-koll., da der, som han siger, ikke er stort igjen af de først modtagne Penge paa Grund af de betydelige Udgifter til Skydsens Betaling paa Marchen fra Bergen til Kantonnementskvartererne ved Christianssand, foruden Gager, Traktement og Felttillæg.

I sin 2den Rapport til Oberst Holfeldt skriver Majoren den 23de Maj, at han endnu ikke har kunnet indsende Regnskabet for April fra Bataljonen, da Divisionernes Regnskaber ikke fandtes rigtige; navnlig beklager han sig over Kapt. Detlef Reusch, hvis

Regnskab maatte omfattes af en anden Officier. »Jeg er meget sadt i Forlegenhed formedelst denne Mands store Uvidenhed,« tilføjer Major Synnestwedt i nævnte Rapport om Kapt. Detlef Reusch. Med denne Rapport begynder en Række af Klagemaal over Bataljonens Officierer, som Major Synnestwedt paa en enkelt Undtagelse nær stiller i et alt andet end gunstigt Lys, hvad der beklageligvis ikke kan stikkes under Stolen i et historisk Arbeide.

Allerede d. 24de Maj, strax ved Modtagelsen af Major Synnestwedts Rekvisition, udstedte d. kgl. n. Komm.koll. en Anvisning til Majoren paa 4000 Rdl. til Bestridelse af Udgifter ved bergenhusiske Grenaderbataljon for Maanederne Maj og Juni.

Desværre var nok ikke alt alligevel gaaet saa heldig af ved Bataljonen paa dens March fra Bergen til Christianssand, som det først hørtes. Det kommer frem i en Rapport af 30 Maj fra Major Synnestwedt til Oberst Holfeldt. Majoren klager over, at Premierlieutnanterne, de char. Kapteiner, Brødrene Peter og Casper Brun, kom tilkort med Penge, om end ikke noget større Beløb. Værre var det maaske, at Kapt. Casper Brun var drukken hver Dag paa Marchen, som Majoren skriver. Major Synnestwedt udtaler om disse Brødre, »at deres umoralske Forhold og store Uvidenhed kand dog ej andet end gjøre dem ulykkelig; thi Mennesker, som i deres Alder endnu ikke er bleven Herrer af deres Lidenskaber og har lært at blive forstandige — de lærer det aldrig i Tiden, og de ere ligesaa unyttige som uværdige i det Kald, de betjene.«

Allerede i 1806 havde Kapt. C. F. v. M. Bruns Forhold været Gjenstand for Indmeldelse til Kronprinds Frederik i bergenhusiske Regiments Exercerrapport. Kronprindsen svarer d. 29de August 1806 Generallieutnt. Hesselberg: »At De haver givet Kapt. Casper Brun en skarp Irettesættelse, haver han vel fortjent, og hvis samme ikke skulde bringe ham til den forventede Forbedring, saa haver De den Godhed at indberette mig saadant, hvorefter jeg da maa nødes til at indstille ham til Afgang.«

I ovennævnte Rapport af 30 Maj 1808 fra Major Synnestwedt til bergenhusiske Regiment melder Majoren, at Grenaderbataljonen havde faaet Læder til Skosaaling samt 50 Skjorter pr. Div., og at Lærreds Trousers vare ivente om en 3 à 4 Uger. 16 Januar 1792 havde Kongen befalet, at Underofficierer og gemene ved samtlige Infanteriregimenter herefter om Sommeren skulde bære lange Lærredsbuxer.

Det sees, at Grenaderbataljonen skulde indsende sit Pengeregnskab til bergenhusiske Regiment, uagtet den ellers ikke nu havde noget med Regimentet at gjøre i Pengesager. Bataljonen løsreves endog helt fra Regimentet. D. 21de Maj tilskriver den søndenfjeldske Generalkommando Christianssands Kommandantskab, at vesterlenske Regiment s. D. var bleven meddelt, at den omkring Christianssand kantonnerende bergenhusiske Grenaderbataljon skal staa direkte under dette Regiment. Af lang Varighed skulde dette imidlertid ikke blive. Allerede d. 29de Maj, altsaa bare 8 Dage efter den første Bestemmelse, skriver Prinds Christian fra Hovedkvarteret Narvestad i Eidsberg til Christianssands Fæstnings Kommandantskab:

»Ifølge de Efterretninger, jeg erholder, kan jeg ej formode, at Christianssand for Øjeblikket vil være udsat for alvorligt Angreb, hvorimod det bliver nødvendig, saa hastig som muelig at concentrere flere Tropper her ved Grændsen. Ifølge heraf ville Commandantskabet beordre den ved Christianssand liggende Bataillon af Regimentet Bergenhuus uden Ophold at opbryde og afgaae til Frideriksværn, hvor den erholder nærmere Bestemmelse.

Det er vigtig, at Bataillonen saasnart muelig indtræffer ved Frideriksværn. Commandantskabet ville altsaa behage at anmode det kongl. Stift ved denne Skrivelses Foreviisning at føje den kraftigste Foranstaltning til dette Øjemeds Opnaaelse, enten at Bataillonen transporteres Søevejen eller efter vedlagte Marchroute til Lands. General Commandoen tvivler ingenlunde, at den ved hans Activitet saa bekjendte Stiftamtmand Thygeson vil vide at bortrydde de stedfindende Vanskeligheder. Endvidere ville Commandantskabet behage uden Ophold at underrette saa vel General Commandoen som *Capitain Fabricius*[1] i Frideriksværn, naar Bataillonen der kan indtræffe.«

[1] Kommandant i Fredriksværn, *Jens Schou Fabricius*; se om ham »Dansk biogr. Lex.«, V B. S. 21—24.

III.

Bergenhusiske Grenaderbataljons Kantonnement i og omkring Laurvig. Forandringer i Officierspersonalet. 2 Divisioner af Bataljonen afsendes til Hvaløerne, derfra til Fredrikstad. Resten af Bataljonen sendes efter fra Laurvig til Fredrikstad.

D. 2den Juni Kl. 3 Mg. ankom en Estafette til Kommandanten i Christianssand med Prindsens foranstaaende Skrivelse af 29 Maj. Ligesaa hurtig som Estafetten var kommen frem, ligesaa hurtig gik det nu med Ordrens Udførelse. Allerede d. 3dje Juni meldte Generalmajor Tobiesen i en Skrivelse til Kommandanten i Fredriksværn, at bergenhusiske Grenaderbataljons 1ste og 2den Division vilde afseile Tirsdagen d. 4de Juni Kl. 6 Mg. fra Christianssand og 3dje og 4de Division d. 5te Juni Kl. 6 Mg. Samtidig meddelte han, at han for Sikkerheds Skyld har givet Ordre til, at Divisionerne skulde debarkere i Helgeraaen.

Samme Dag tilskriver Major Synnestwedt Kapt. Fabricius med Anmodning om at besørge Indkvarteringen for Bataljonen, hvis Styrke opgives til: 1 Kommandør, 4 Divisionschefer, 8 Lieutnt., 1 Adjudant, 1 Bataljonschirurg, 513 Underoff., Spillemænd og Grenaderer. Anmodningen sendte Kapt. Fabricius videre til Indkvarteringskommissionen i Laurvig.

4 Juni kan Major Synnestwedt i sin Rapport til Oberst Holfeldt melde, at 1ste og 2den Grenaderdiv. s. D.s Morgen tidlig var afreist til Fredriksværn paa 4 Jægter eller store Seilbaade og under Eskorte af 1 Kanonchaloupe og 1 Kanonjolle. »Imorgen tidlig Kl. 5 Slet,« skriver han videre, »afreiser jeg med de øvrige 2de Divisioner paa 6 mindre Fartøjer, hvoriblandt er en Kaper og en Skjærbaad, ligeledes under Eskorte af 1 el. flere Kanonbaade.«

Bataljonen medførte Proviant og skarp Ammunition, 6 Patroner pr. Md. Ved Indskibningen, sees det af Majorens Rapport, fik Grenaderbataljonen udleveret af vesterlenske Regiment nye Lærredstrousers, nye Skjorter, nye Sko og nye Strømper for den hele Styrke. Det var en ren Begivenhed, en storartet Velvilje fra vesterlenske Regiments Side.

Ved bergenhusiske Grenaderbataljons Afmarch til Fredriksværn blev der liggende 4 syge Mandskaber igjen paa Sygehuset i Christianssand.

Touren til Helgeraaen fra Christianssand tog næsten en Uge. D. 10de Juni om Aftenen var Bataljonen samlet i Helgeraaen, og næste Dag afmarcherte den til Laurvig. Major Synnestwedt rapporterer d. 11te Juni fra Laurvig direkte til »Hs. høifyrstelige Durchlautighed, den commanderende General søndenfjelds, Prinds Christian til Slesvig Holsteen,« at den bergenhusiske Grenaderbataljon var ankommen til Laurvig med en Styrke af 14 Off., 1 Bataljonschirurg, 24 Underoff., 1 Bataljonstambour, 1 Hornblæser, 8 Tamb. og 479 Grenaderer. Bataljonen var bleven indkvarteret i Byen med Undtagelse af 1 Off. og 100 Md., som vare henlagte i Kantonnement i Nærheden.

I Laurvig kommanderede *Oberst Arnoldus Christian v. Krogh*[1]). Han var Chef for 2det akershusiske nationale Infanteriregiment, hvoraf en Del laa i Garnison i Fredriksværn[2]); i Laurvig havde Obersten sit Standkvarter.

De Tropper, som Oberst v. Krogh kommanderede over, dannede en egen Brigade, og 21 Juni 1808 indmelder Obersten til den søndenfjeldske Generalkommando, at bergenhusiske Grenaderbataljon s. D. var indgaaet i hans Brigade og var begyndt at gjøre Vagttjeneste.

Medens Grenaderbataljonen laa i Laurvig og Omegn, skulde Virkningerne vise sig af den Bestemmelse, at Bataljonens Charger skulde besættes med de ældste Officierer inden hver Grad. D. 12te Maj 1808 var der overgaaet bergenhusiske Regiment en Række Avancements; men først udi Juni Maaned naaede Bekjendtgjørelsen herom og Ordren om Forsættelser som Følge deraf til Grenaderbataljonen i Laurvig.

Det første Avancement efter Udrykningen var forresten foregaaet allerede 6 April 1808, da Fænrik J. A. Juell var bleven udnævnt til Sekondlieutenant. D. 12te Maj næstefter faldt følgende Avancements, som vedrørte bergenhusiske Grenaderbataljon:

Kapt. Thomas Fasting udnævntes til Major. I Stedet for ham kom som Chef for 3dje Division Stabskapt. Detlef Reusch, der ved Avancement af 12 Maj 1808 var oprykket paa fuld Kompagnichefsgage.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, IX B. S. 510, og C. J. Ankers »Generalspersoner«, S. 151—152.

[2] Se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 3 B. S. 360.

Som Stabskaptein efter Kapt. Detlef Reusch og Kommandør for 1ste Division rykkede Premierlieutnt., char. Kapt. M. D. Hegelund op; han var avanceret til virkl. Kapt. og Kompanichef d. 12te Maj 1808. Sekondlieutnt. K. K. Holck, der var udnævnt til Premierlieutnt. ved samme Leilighed, rykkede op i denne Stilling ved 1ste Division.

Bataljonens Adjudant og Regnskabsfører, Premierlieutnt., char. Kapt. B. A. de Coucheron, var 12 Maj 1808 bleven udnævnt til virkl. Kapt. og Kompagnichef og kom saaledes til at forlade Bataljonen. I denne Forbindelse kan meddeles, at d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. d. 21de Juni 1808 tilskrev bergenhusiske Regiment, at det forekommer Kollegiet »aldeles ikke passende«, at Adjudant og Regnskabsfører ved Bataljonen var forenet i en og samme Person, og anmoder Regimentet om at opgive, hvad Kapt. Coucheron var udbetalt i Tillæg som Regnskabsfører foruden Adjudanttillægget.

I Stedet for Kapt. B. A. de Coucheron ansattes ved hans Afgang Premierlieutnt. G. G. Dahl som Adjudant og Regnskabsfører ved bergenhusiske Grenaderbataljon.

25 Juni 1808 indmelder Oberst v. Krogh fra Laurvig til den søndenfjeldske Generalkommando, at s. D. afreiste Major T. Fasting efter bergenhusiske Regiments Bestemmelse til Bergen for der at indtræde i Garnisonstjeneste.

Samme Dag, 25 Juni, afreiste efter Regimentets Ordre Kapt. B. de Coucheron fra Laurvig til Hedemarken for der at melde sig til Tjeneste ved den 1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon, som fra Bergen var afmarcheret til Østlandet.

Ved Avancementet af 12 Maj 1808 rykkede Premierlieutenanterne char. Kapt. P. v. Munthe Brun og C. F. v. Munthe Brun op til Premierlieutenanter ved de tjenstgjørende Grenaderer i Bergen; men det blev kun et Gagespørgsmaal for dem; ligesaa rykkede Sekondlieutnt. D. B. Rehling, der var national, ved samme Leilighed op paa gevorben Gage ved de tjenstgjørende Grenaderer; men ingen af disse 3 Officierer hjemkaldtes, da de snart stode for Tour til yderligere Avancement.

Efter disse Forandringer saa bergenhusiske Grenaderbataljons Officierspersonnel saaledes ud ifølge Rapport, dat. Laurvig 25 Juni 1808, fra Major Synnestwedt:

Bataljonskommandør, Major T. L. Synnestwedt, Anc. 20 Marts 1801.

Adjudant og Regnskabsfører, Premierlieutnt. G. G. Dahl, Alder 28 Aar, Anc. 6 Marts 1807.

Bataljonschirurg Chr. B. Uchermann, Anc. 25 Septbr. 1789.

1ste Div.: Kapt. M. D. Hegelund, Alder 42 Aar, Tjenestetid fra 1783, Anc. 16 Septbr. 1803.

Premierlieutnt. K. K. Holck, Alder 19 Aar, tjent fra 1804, Anc. 12 Maj 1808.

2den Div.: Kapt. H. C. Lohmann, Alder 56 Aar, tjent fra 1769, Anc. 25 Novbr. 1791.

Premierl., char. Kapt. H. K. v. Munthe, Alder 42 Aar, tjent fra 1785, Anc. 14 Decbr. 1804.

3dje Div.: Kapt. Detlef Reusch[1], Alder 48 Aar, tjent fra 1773, Anc. 12 Aug. 1802.

Premierl., char. Kapt. P. v. Munthe Brun, Alder 40 Aar, tjent fra 1778, Anc. 25 Novbr. 1803.

Sekondlieutnt. D. B. Rehling, Alder 21 Aar, tjent fra 1801, Anc. 6 Marts 1807.

4de Div.: Kapt. O. Synnestwedt, Alder 52 Aar, tjent fra 1763, Anc. 29 Maj 1789.

Premierl., char. Kapt. C. F. v. Munthe Brun, Alder 37 Aar, tjent fra 1788, Anc. 25 Novbr. 1803.

Sekondlieutnt. J. A. Juell, Alder 20 Aar, tjent fra 1805, Anc. 6 April 1808.

Herunder kan tilføjes, at Major T. L. Synnestwedt under 16 Juni 1808 var bleven charakteriseret som *Oberstlieutnt.;* men dette Avancement var endnu ikke d. 25de kommen til hans Kundskab.

Medens bergenhusiske Grenaderbataljon laa indkvarteret i Laurvig og i Kantonnement i Nærheden af Byen, forplejedes den fra Forraadsmagasinet i Fredriksværns Fæstning, hvorfra den fik udleveret Rugmel, Bygmel, Byggryn, Ærter, saltet Kjød og Flæsk; ligeledes fik den fra 15—27 Juni 1808 udleveret derfra 1624 Stk. Kommisbrød til en Værdi af 169 Rdl. 16 ß.

Ifølge Prinds Christians Generalkvartermesterstabs Rekvisition

[1] Ifølge Kompagnirulle, dat. Sessionsstedet Reed 24 Juni 1791, var daværende Premierlieutnt. Detlef Reusch i en Alder af 32 Aar og havde tjent 18. Tjenesteaarene stemme med ovenstaaende, men Alderen ikke. Efter Kompagnirullen skulde han være født i 1759, efter ovenstaaende 1760; andetsteds findes han opgivet at være født 1758.

af 14 Marts 1808 skulde til den søndenfjeldske Armedivisions Forsyning bl. a. udleveres fra Fredriksværns Magasin daglig 3234 Portioner og 45 Rationer[1]. Som man ser, kommer her Rationer til, hvilket ikke var Tilfældet i Christianssand.

Ved Krigens Udbrud mod Sverige var der truffet omfattende Foranstaltninger til Armeens Forpleining, og efter en »Fortegnelse over de ved de forskjellige til Troppernes Underholdning oprettede militære Magasiner værende Beholdninger af Levnedsmidler og Fourage d. 31te Marts 1808« kan hidsættes for Fredriksværns Magasins vedkommende:

1394	Tdr.	1½	Skjeppe Rug.
591	»	2½	» Byg.
620	»	6	» Havre.
48	»	88	Pot Rugmel.
4	»	67	» Bygmel.
116	»	143	» halve Byggryn.
25	»	101	» Ærter.
4	»	54	» Salt.
11	»	Sild.	
73	Skippd.	12	L.℔ 14½ ℔ salt Kjød.
24	»	17	» 15½ » Flæsk.
12590	Pot	Brændevin.	
440	Skippd.	11	L.℔ 10 ℔ Hø.

Premierlieutnt. Nicolai Fredrik Grønvold, der tidligere havde staaet ved thelemarkske nat. Infanteriregiment, var Inspektør for Landmilitæretatens Magasin i Fredriksværn.

Paa svensk Side stod det ikke fuldt saa vel til, skal man dømme efter nogle udstedte Ordres, som fandtes mellem nogle Papirer, man kom over ved Svenskernes Kapitulation ved Præstebakke d. 10de Juni 1808[2]. Her findes saaledes følgende:

»Kongl. Mayst. har i Nåder befalt, att:

Commanderande Generalerne vid Kongl. Mayst.'s Arméer, äfvensom Wederbörande General Intendenter, böra genom de noggrannaste Ordres och Instructioner besörja, att alla ben, som vid Truppernes proviantering kan öfverblifva, böra sorgfälligt samlas, rengöras, torkas

---

[1] Kfr. »Norsk mil. Tidsskr.«, 2 R. 4 B. S. 157—158 (Noten).

[2] I det norske Rigsarkiv.

och i förråd samlas; Upplagsförrådet deraf blifver i Göteborg och Örebro för Westra Arméen. Intendenterne uppgifva till kongl. Krigs Departementet vid hvarje månads slut beloppet i Wigt af de under månaden såmlade benen, hvarefter deras kokning till Gelée skall efter särskildt förordnande af dertill anstälde personer besörjas.

Stockholms Slott den 21 April 1808.

På allernådigste Befallning
af Tibell[1],
Konungens tjenstgj. General Adjudant för Exped.«

Af »Generalorder«, udstedt d. 1ste Maj 1808 fra »Högkvarteret Strand vid Västra Ed« af «commanderande General för Vestra Arméens vänstra Flygel«, *Vegesach*[2], hidsættes af Pkt. 7 følgende fastsatte Priser paa Proviant m. m.:

1 tunna kornmjöl om 10 L.℔'s vigt	Bco. Rdlr.	6	»	ß
1 — korngryn	—»—	9	36	-
1 — ærter	—»—	9	16	-
1 L.℔ färskt kött . .	—»—	1	32	-
1 — salt grönt kött	—»—	1	40	-
1 — torrt kött	—»—	2	»	-
1 — fläsk	—»—	3	36	-
1 — smör . .	—»—	6	32	-
1 — ost	—»—	3	16	-
1 tunna sill	—»—	7	»	-
1 m.℔ virginska tobaksblad	—»—	»	12	-
1 kanna brännvin	—»—	2	»	-

25 Juni 1808 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Oberst Holfeldt bl. a., at Mæslingerne gik svært i Bataljonen; »men ingen af vore unge og smukke Folk er død deraf,« skriver han. Premierlieutnt. Holck havde havt dem, og nu havde Sekondlieutnt. Juell faaet dem. Forøvrigt fordrev Grenaderbataljonen Tiden med Vagt-

[1] *Generalmajor Gustaf Wilhelm af Tibell*, om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 4 B. S. 377, og »Biographiskt Lexicon«, 17 B. S. 128, samt »Svenskt Biografiskt Handlexicon«, 2 D. S. 400, og »Sv. Biogr. Handlex.«, ny uppl., 2 D. S. 620.

[2] *Generalmajor Eberhard Ernst Gotthard von Vegesach*, om ham se Anreps «Ättar-Taflor«, 4 B. S. 567—568, og «Biographiskt Lexicon», 20 B. S. 101—123, samt «Sv. Biogr. Handlex.«, 2 D. S. 456—457, og »Sv. Biogr. Handlex.«, ny uppl., 2 D. S. 701.

tjeneste og Exercitie. Der exerceredes daglig fra Kl. 6—10 Slet og øvedes spredt Fegtning i Skovene, ligesom man var begyndt at øve Felttjeneste.

Længe skulde ikke bergenhusiske Grenaderbataljon ligge i Ro i Laurvig heller.

Som Chef for Norges Sjøforsvar stod *Kommandør Lorens Henrik Fisker*[1]. Efter sit uheldige Forsøg d. 27de April 1808[2] paa med sin Kanonbaadsflotilje at udrette noget paa den svenske Kyst og efter et ligesaa uheldigt Forsøg fra svensk Side imod Hvaløerne i Maj Maaned[3] synes Kommandør Fisker at have fattet en ny Plan for Operationer, udgaaende fra Hvaløerne, mod Dynekilen og Strømstad. Til Opnaaelsen af sit Øjemed vilde han have Landgangstropper og fik Prinds Christians Medhold heri; disse Tropper skulde efter den søndenfjeldske Generalkommandoes Bestemmelse tages af Oberst v. Kroghs Brigade i Laurvig.

D. 25de Juni sendte derfor Kommandør Fisker Ilbud til Laurvig og Fredriksværn efter 2 Divisioner af bergenhusiske Grenaderbataljon, som han ventede, kunde være paa Hvaløerne om et Par Dage, hvor de foreløbig skulde indkvarteres omkring Herføl. Saa fort gik det nu imidlertid ikke.

Kommandør Fiskers Estafette ankom ikke til Laurvig før d. 28de Juni Kl. 11½ Aften; men Oberst v. Krogh expederede rigtignok Prindsens Ordre øjeblikkelig, saa at de 2 Divisioner stode marchfærdige allerede Kl. 3 Mg. d. 29de Juni, — en i Sandhed smuk Præstation.

Bestemmelsen var, at de 2 Divisioner skulde afgaa til Vallø Saltværk for derfra at indskibes til Hvaløerne. Folkene proviantéredes for 5 Dage og medførte 3630 skarpe Patroner, som de fik udleveret af Brigadechefen, da den skarpe Ammunition, som Grenaderbataljonen havde med sig fra Christianssand, var bleven bedærvet af Væde under Sjøreisen.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, V B. S. 180—182, og »Genealogier« af J. C. L. Lengnick. 1 Saml. 1 B.

[2] Se »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 2 B. S. 545—546, »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 93—94, samt »Den dansk-norske Sømagts Historie 1700—1814« af H. G. Garde, S. 519—521, og »Fremstilling af Søkrigshistoriens vigtigste Begivenheder« af H. J. Müller, S. 398.

[3] Om denne Operation imod Hvaløerne se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 100—101, og »D. dansk-norske Sømagts Hist.«, S. 521, samt »Fremst. af Søkrigshistoriens vigtigste Begivenheder«, S. 398.

Da 1ste Division kantonnerede paa Landet, bestemte Oberstlieutnt. Synnestwedt sig til at tage 2den og 3dje Division til Hvaløerexpeditionen under Kapteinerne H. E. Lohmann og Detlef Reusch, med den første som øverstkommanderende. Styrken udgjorde i det hele 5 Off., 250 Und.off., Spil. og menige.

Paa Grund af at Expeditionen maatte bie paa Skydsen i Laurvig saaledes, at den ikke kom afsted før Kl. 6½ Mg., og da Folkene vare meget udvaagede og Heden stor, indtraf ikke Kommandoet ved Saltværket før Kl. 10 om Aftenen d. 29de Juni. Ved Afreisen fra Laurvig, skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 2den Juli til Oberst Holfeldt, vare alle »muntre og raske«; men det forekom ham, siger han, at Kommandoets Kommandør »ikke var hjemme, henseende fulde Forstands Brug, — dog formodes det, at denne Grille snart er gaaet over igjen.«

Kapt. H. E. Lohmann havde sine smaa Raptusser, men var ellers en ordentlig og brav Mand.

Bergenhusingerne kom for sent til at deltage i den Aktion, som Kommandør Fisker havde paany planlagt fra Hvaløerne, da den forefaldt samme Dag, som de marcherede fra Laurvig til Vallø; den var forøvrigt af liden Betydning[1].

Oberstlieutnt. Synnestwedt var altsaa nu alene igjen i Laurvig med 2 Divisioner af sin Bataljon. I sin Skrivelse af 2 Juli til Oberst Holfeldt siger han, at det gaar ikke saa let med Administrationen, efter at Adjudanten, Kapt. de Coucheron, er afreist, idet der samtidig daglig exerceres og øves Felttjeneste. »At føre Krig,« skriver han, »og iagttage alt, hvad deraf afhænger, og tillige at være Contoirist, det er en abstract Ting.«

1 Grenader var omkommen ved Badning i Laurvigsfjorden, melder han. Dette var *Christen Andersen Huuse* fra Ølve i Søndhordland, af søndre søndhordlenske Komp. og staaende i 1ste Division; han druknede d. 30te Juni, 26 Aar gl.

D. 3dje Juli fik Oberstlieutenanten Rapport fra Kapt. Lohmann. Kapteinen meddeler, at de 2 Divisioner stode paa søndre og nordre Sandø samt Herføløen og vare kun ¼ Mil fra Fienden ved Dynekilen. Folkene stode paa Post med skarpladte Geværer og maatte være meget aarvaagne.

Da Oberstlieutnt Synnestwedt med Rette forventede, at hans

[1] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 134.

hele Bataljon inden kort Tid vilde blive trukken over til Østsiden af Christianiafjorden, rekvirerede han d. 5te Juli hos d. kgl. n. Komm.koll. den nødvendige skarpe Ammunition m. m. Hans Rekvisition lød paa:

4 Stk. blaamalede Patronkjærrer m. Tilbehør.

Derudi:

14400	Stk.	17-lødige skarpe Flintepatroner, el. 30 Patroner pr. Md.
12	»	Patronkasser m. 2 Rum og Laag.
2	»	— » 30 » - »
1200	»	Flintestene.
2	»	Kasser dertil.
8	»	Haardækkener.
4	»	Hængelaase med Nøgler.

Disse Sager gav d. kgl. n. Komm.koll. allerede d. 6te Juli Akershus Arsenal Ordre til at udlevere; men Ordren expederedes ikke fra Arsenalet før d. 30te s. M.

13 Juli sender Oberstlieutnt. Synnestwedt sin næste Rapport til Oberst Holfeldt. Først nu melder han, at han har modtaget Underretning om sit Avancement til Oberstlieutnt. af Infanteriet. Han udtaler om sin nye Adjudant, Premierlieutnt. G. G. Dahl, at han er saare vel fornøjet med ham, da han i det hele viser større Lyst og har mere Stadighed end sin Forgjænger.

Fra Kapt. Lohmanns Kommando kan Oberstlieutenanten intet berette i denne Rapport; men af en Skrivelse, som den søndenfjeldske Generalkommando afsendte d. 16de Juli til Fredrikstads Fæstnings Kommandantskab, erfare vi, at Bergenhusingerne vare tilbagekaldte fra Hvaløerne og nu skulde kantonnere omkring Fredrikstad, hvis Kommandantskab de skulde underlægges, og fra hvis Magasin de skulde provianteres. Afdelingen under Kapt. Lohmann var ankommen til Næs d. 15de Juli om Aftenen og talte 5 Off., 235 Underoff., Spil og menige.

Under sit Pusterum i Laurvig fik Oberstlieutnt. Synnestwedt Tid til at indsende Forestilling til d. kgl. n. Komm.koll. om Grenaderbataljonens Beklædning. Han skriver d. 20de Juli, at, da Munderingsterminen for bergenhusiske Regiment er udløben ved Udgangen af Aaret 1808, og Grenaderbataljonen siden sidst i August og først i September 1807 har forrettet Garnisonstjeneste i Bergen, ligesom den i Aaret 1801 ogsaa i samme Anledning der var ind-

kaldt, fremdeles at, da Munderingen i det hele har lidt meget ved de lange Marcher, »saa kan den ikke andet end være yderligere forslidt og gammel og vil ikke kunne vare eller være Soldaten til den hensigtsmæssige Conservation til forestaaende Vinter.« I Skrivelsen oplyses, at Bataljonen, siden den formeredes i Bergen, havde erholdt pr. Mand 1 Pr. Sko og 1 Pr. Skosaaler, samt ved Afmarchen fra Christianssand d. 4de og 5te Juni 1 Pr. Lærreds Trousers, 1 Pr. Sko, 1 Pr. Strømper og 1 Skjorte, foruden nogle Uger i Forvejen 1 Pr. Skosaaler pr. Mand. Han forlanger derfor komplet ny Over- og Undermundering til Bataljonen, hvis den skal forblive paa Østlandet til forestaaende Vinter, saaledes: nye Kjoler eller saakaldet Kaputkjoler[1], uldne Trousers, Skjorter, Strømper, Sko og Skosaaler, samt 20 Pr. Sko til Ombytning af 20 Pr., som erholdtes i Christianssand, men vare for smaa, saa de ikke havde været til at benytte trods al foretagen Ombytning inden Bataljonens Mandskab.

Der skulde dog gaa en Tid hen, førend Kollegiet kunde rette noget paa dette Misforhold i Beklædningsvæsenet; dog havde det allerede d. 14de Juli tilskrevet Regjeringskommissionen om, at af det i Amterne i Bergenhus Stift opbudne Vadmel, Lærred og Strømper, der var opsamlet og indkjøbt for Armeen søndenfjelds[2], maatte i saadan Mængde, som behøvedes, uddeles til det bergenhusiske Infanteriregiments paa Østlandet værende Tropper; thi intet var endnu opkommen fra Kjøbenhavn.

Under 25 Juli kom der en Bestemmelse fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll., hvorefter det fastsloges, at den tillige som Regnskabsfører fungerende Bataljonsadjudant skulde erholde et maanedligt Tillæg af 10 Rdl., nemlig det for en Regimentskvartermester bestemte Felttillæg. Kollegiet gik altsaa ind paa Regimentets Anskuelser i i denne Sag, hvilket var rimeligt nok, da Bataljonen optraadte som en selvstændig Afdeling med egen Regnskabsførsel udenfor Regimentets egentlige Virkekreds.

25 Juli 1808 faldt der atter Avancements i bergenhusiske Regiment. Omendskjønt Virkningerne først senere gjorde sig gjeldende

[1] Af det franske Ord »Capote«, d. e. efter »Dictionnaire de la langue française«, Tome I, S. 479, en »grand manteau d'étoffe grossière«, »espèce de redingote à l'usage des soldats.« (E. Littré.) Kfr. Dictionnaire de l'académie française«, Tome I, S. 249—250, 7de Udg.

[2] Se »Bergens Forsvar«, S. 157—162.

for bergenhusiske Grenaderbataljon, hidsættes dog her, hvad der vedrører denne.

Kapt. Otto Christian Synnestwedt, Chefen for 4de Division og Broder til Bataljonskommandøren, udnævntes til *Major* og Chef for vossiske Bataljon og nordre hardangerske Komp.; han var reserveret Majors Anciennitet fra 11 April 1806.

Premierlieutnt., char. Kapt. P. v. M. Brun udnævntes til *virkl. Kapt.* og Chef for gloppenske Komp. i nordfjordske Bataljon.

Sekondlieutnt. D. B. Rehling udnævntes til nat. *Premierlieutnt.*

D. 27de Juli skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt igjen fra Laurvig til Oberst Holfeldt. Fra Kapt. Lohmann havde han ingen Rapport faaet fra Begyndelsen af Maaneden; men han havde hørt, at 2den og 3dje Divisions Grenaderer laa i de nærmeste Gaarde ved Fredrikstad. »Disse kommer da neppe meere hertil,« skriver han, »men vi vel snart til dem — eller Grændsen. Krigen i Norge ved Grændserne og ellers i det Heele er lige ubegribelig; man skulle snart troe, at Sverrig underhandler med de Mægtigere.«

I samme Brev anfører han: »Bataillons-Kassen, som var riig ved Juni Maaneds Udgang, er nu fattig, da kun nogle 100 Rdl. ere i Behold og jeg til næste Post atter maa reqvirere Penge; Aarsagen hertil er, at jeg med forrige Post remitterede Hr. Oberstlieutn. Arenfeldt i Christianssand 2824 Rdl. for de erholdte Munderingsstykker m. v. og har i disse Dage atter udbetalt større Summer.«

Ifølge Rapport fra Lazarethet i Laurvig laa der d. 27de Juli 3 syge af bergenhusiske Grenaderbataljon.

Imidlertid laa den halve Bataljon ved Fredrikstad. Fra 5 Juli drog Kapt. Lohmanns Kommando sine Provisioner fra Fredrikstad Magasin, og de 2 bergenhusiske Divisioner underlagdes Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab. Kommandant i Fæstningen var *Oberst Salomon Gedde*[1]. Han bestemte, at Bergenhusingerne skulde gjøre Vagt i Fæstningen hver 6te Dag.

Den 24de Juli 1808 gjorde Bergenhusingerne sin første Vagt i Fredrikstad Fæstning. D. 23de udstedtes der nemlig følgende Kommandantordre:

»Parol: Grimstad! Feltraab: Aase!

Til Vagt imorgen i Garnisonen 1 Kapt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 106 Md. af de bergenhusiske Grenaderdivisioner.

---

[1] Se »Dansk biogr. Lex.«, V B. S. 585—586.

Du jour[1] Major Coucheron[2]. Hovedronden Kapt. Rodenberg[3]. Dagronden Lieutnt. Breda[4].«

Det var med andre Ord en hel Division til Vagt.

D. 24de Juli befaledes Premierlieutn. Rehling af bergenh. Reg. at gaa Dagronden Natten til d. 25de.

25 Juli beordredes 1 Tambour af bergenhusiske Grenaderbataljon ind til Fæstningen for at lære at slaa en ny Parademarch, som var komponeret. Ved Ordre af 18 April 1789 var Parademarchen forandret fra 65 Skridt til 75 Skridt i Minutet.

Det lader til, at de til Hvaløerne overskibede bergenhusiske Grenaderer havde faaet sine Patroner ødelagte af Væde ligesom paa Sjøreisen fra Christianssand til Helgeraaen; thi d. 26de Juli befales deres beskadigede Patroner indleverede næste Dags Morgen Kl. 9 paa Fredrikstad Arsenals Laboratorium for at blive erstattede med nye, 1 Bundt eller 15 »gode nye« Patroner pr. Mand.

D. 29de Juli udstedtes følgende Kommandantordre:

»Parol: Slemdal! Feltraab: Buurmann!

Til Vagt imorgen som idag. Off., Underoff., Tamb., Piber og Mandskaber af de bergenhusiske Grenaderdivisioner. Du jour: Major Herfordt[5]. Hovedronden Lieutnt. Brochmann[6]. Dagronden Lieutnt. de Seue[7]. Til Arbeide 1 Und.off. 60 Md.«

Snart slog Foreningens Time for Bataljonen igjen. Det gik, som Oberstlieutnt. Synnestwedt formodede; den anden Halvdel af Grenaderbataljonen blev kaldt over til Østsiden af Christianiafjorden.

29 Juli skriver Prinds Christian til Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab: »Den i Egnen af Laurvigen tilbageværende 2den Halvdel af Bataillonen Bergenhuus er idag bleven beordret at forene sig med dens første halve Deel, som cantonnerer i Egnen af Fride-

[1] »Être de jour, faire, pendant vingt-quatre heures, un service«, se »Dictionnaire de la langue française«, par E. Littré, 2 B. S. 201.

[2] *Major Hans Nobel de Coucheron* af nordenfj. gev. Inf.reg.

[3] *Kapt. Christian Rodenberg* af nordenfj. gev. Inf.reg.

[4] *Premierlieutnt. Halvor Breda* af thelemarkske nat. Inf.reg. Se »Slægterne Storm og Breda m. fl.« af O. Storm, S. 15.

[5] *Major Paul Christian Herfordt* af nordenfj. gev. Inf.reg.

[6] *Premierlieutnt. Jørgen Brochmann.* Han var afskediget fra nordenfjeldske Skiloberbataljon, men gjorde Tjeneste under Krigen i Fredrikstad Fæstning. Se »Om Familien Brochmann i Norge« af H. J. Huidtfeldt-Kaas i »Personalhist. Tidsskr.«, 3 R. 4 B. S. 111.

[7] *Premierlieutnt. Peter de Seue* af 2 akersh. nat. Inf.reg.

richstad, og Roflotillen ved Hvaløer er bleven beordret at føje de fornødne Anstalter til at transportere bemeldte halve Bataillon til Vands fra Friderichsværn til sin Bestemmelse.

Det kongl. Kommandantskab anmodes herved at besørge Dislocceringen for attermeldte halve Bataillon i Borge Sogn og derved tage Hensyn til, at den heele Bataillon, naar begge dens halve Deele have stødt sammen, ligger saaledes concentreret, at den saa hastig mulig kan være samlet til Afmarch, om Tilfældet skulde blive, at den fik hastig Opbrudsordre.«

Samme Dag sendte Prinds Christian fra sit Hovedkvarter, Hafslund, Ordre til Kapt. Fabricius i Fredriksværn om saa hastig som mulig at treffe de fornødne Foranstaltninger til at transportere de resterende 2 Divisioner af bergenhusiske Grenaderbataljon fra Laurvig over til Østlandet.

I Henhold til Ordren om Bergenhusingernes Indkvartering i Borge Sogn tilskrev Kommandanten i Fredriksstad strax Fogden *Radich*[1], som lovede, at han nok skulde bringe Lensmanden til at gjøre sin Pligt, om han »dristigen ikke strax« skulde efterkomme Kommandantens Ordre.

Først ved Middagstider d. 31te Juli indløb Ordren til Laurvig om, at den gjenværende Rest af bergenhusiske Grenaderbataljon ufortøvet skulde forene sig med 2den og 3dje Division i Omegnen af Fredrikstad. Nogen Flotilje fra Hvaløerne var ikke bleven sendt over; men derimod havde Kommandanten i Fredriksværn, Kapt. Fabricius, da han modtog Prindsens Estafette, befalet *Premierlieutnt. i Marinen, Jochum Lund,* der var interimistisk Ekvipagemester ved Fredriksværns Verft, til med 3 Kanonchalouper og Kanonjollen »Løven«, hvad der var alt, Kommandanten kunde afse, at afseile til Laurvig for der at lade Tropperne embarkere paa Fartøjerne og saa seile med dem direkte til Fredrikstad og melde sig ved Ankomsten for Fæstningens Kommandant. Herom underrettede Kommandanten i en Skriv., dat. Fredriksværn 31 Juli 1808 Kl. 6¼ Eftm., *Kapt. i Marinen, Fredrik Christian Motzfeldt,* som nu laa ved Hvaløerne.

Premierlieutnt. Lund afseilede fra Fredriksværn Kl. 5¾ om Eftermiddagen, og mellem Kl. 6 og 7 Eftm. d. 31te Juli foregik Indskibningen i Laurvig af 1ste og 4de Division af bergenhusiske

[1] *Johannes Radich,* Foged i Moss, Tunø, Onsø, Wembe, Aabygde og Hvaløer 1789—1829.

Grenaderbataljon tillige med Bataljonens Stab. Afseilingen fra Laurvig skeede Kl. 8 om Aftenen.

Afdelingen tog Proviant med for 5 Dage. Fra Fredriksværns Magasin havde Grenaderbataljonen modtaget fra 30 Juni til 29 Juli 1542 Stk. Kommisbrød til en Værdi af 160 Rdl. og 60 β og fra 30 Juli til 3 August 258 Stk. beløbende sig til 26 Rdl. 84 β.

Ved Ankomsten til Fredrikstad var Indkvarteringen i Orden, saa alle kunde gaa i sine Kantonnementskvarterer d. 2den August om Aftenen. Kommandanten i Fredrikstad melder d. 3dje August til Prindsen paa Hafslund om Ankomsten og siger, at Afmarchen skeede strax til Kantonnementet i Borge Sogn, »hvor disse smukke Folk ligge saa nær sammen som muligt.«

Oberstlieutnt. Synnestwedt tog sit Kvarter paa Gaarden Lilleby ved Fredrikstad.

IV.

Bergenhusiske Grenaderbataljons Kantonnement i Borge Sogn ved Fredrikstad. Vagttjeneste i Fredrikstad Fæstning. Revue for Prinds Christian August. Sundhedstilstanden i Bataljonen. Afsendelse af 1 Division til Forposttjeneste i Enningdalen.

Den anden halve Del af bergenhusiske Grenaderbataljon kom til Begravelse i Fredrikstad. Der var død en bergenhusisk Grenader af de tidligere ankomne, og han skulde begraves d. 4de August Kl. 11½ Fm. Bergenhusiske Grenaderbataljon stillede den behørige Parade med og uden Gevær. Den Division, ved hvilken Begravelsen fandt Sted, fik udleveret 60 løse Patroner for at hædre den afdøde med Skud over Graven. Den afdøde, som nu skulde begraves, var *Grenader Niels Henjum*, af tjugumske Komp. og 3dje Division; han var fra Gaarden Henjum i Leikanger og døde paa Fredrikstad Lazareth d. 31te Juli, 34 Aar gl. Tidligere havde 3dje Division mistet en anden Grenader, nemlig *Rognald Simonsen Sæbø*, af vigske Komp.; han døde paa Hvaløerne d. 16de Juli, 28 Aar gl.

Fra d. 4de August 1808 provianteredes 1ste og 4de Division ogsaa fra Fredrikstads Magasin, saa nu fik hele Bataljonen sine Forsyninger derfra, og dette varede, saalænge bergenhusiske Grenaderbataljon stod paa Østsiden af Christianiafjorden. Allerede 14 Marts

1808 havde Prinds Christians Generalkvartermesterstab udarbeidet en Rekvisition for den søndenfjeldske Armedivisions Forsyning, hvorefter bl. a. der fra Fredrikstads Magasin daglig skulde udleveres 5126 Portioner og 608 Rationer. Af »Fortegnelse over de ved de forskjellige til Troppernes Underholdning i Akershus Stift oprettede militære Magasiner værende Beholdninger af Levnetsmidler og Fourage d. 31te Marts 1808« sees Fredrikstads Magasin at have indeholdt:

103 Tdr. 6 Skjæpper Byg.
31 — 3 — Havre.
28 — 166 Pot. Rugmel.
73 — 120 — Bygmel.
61 — 81 — halve Byggryn.
1 — 14 — Ærter.
3 — Sild.
12 Skippd. 1 L℔ 3 ℔ salt Kjød.
1 — 4 » 15 » Flæsk.
5856½ Pot Brændevin.
8 Skippd. 11 L℔ 12 ℔ Hø.

Desuden var der efter d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.'s Foranstaltning forbagt 400 Tdr. Rug til haardt Brød for at haves i Beredskab.

Magasininspektør i Fredrikstad var *Krigsraad Hans Sivers* til Trosvig.

Prinds Christian, som nu havde sit Hovedkvarter paa Hafslund, havde naturligvis Lyst til at se Bergenhusingerne, og han befalede derfor en »Special-Revue« over dem. Kl. 5 Slet Morgen d. 5te August stod bergenhusiske Grenaderbataljon opstillet paa Borgemoen til Inspektion af Prindsen. Vi skulle senere høre, hvad Oberstlieutnt. Synnestwedt selv siger om Revuen.

Da Grenaderbataljonen var samlet igjen, foretog Kommandanten i Fredrikstad Forandringer i sine Dispositioner for Vagttjenesten i Fæstningen, idet han udnyttede Bergenhusingerne mere; de kom til at afgive Vagt 3 Dage itræk. Saaledes udstedtes:

Kommandantordre 5 August 1808:

»Parol: Bergen! Feltraab: Balder!

Til Vagt imorgen 1 Kapt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 115 Grenaderer af bergenhusiske Grenaderbataljon. Til

Arbeide 1 Und.off. 30 Md. Du jour Major Herfordt. Hovedronden *Ritmester Tordenskiold*[1]. Dagronden Lieutnt. Breda.«

Kommandantordre 6 August 1808:

»Parol: Sjælland! Feltraab: Frederik!

Til Vagt imorgen samme Antal som idag af bergenhusiske Grenaderbataljon. Til Arbeide 2 Und.off. 50 Md. Du jour Major Herfordt. Hovedronden Kapt. Klem[2]. Dagronden Lieutnt. Holck.«

Kommandantordre 7 August 1808:

»Parol: Ribe! Feltraab: Moritz!

Til Vagt imorgen samme Antal som idag af bergenhusiske Grenaderbataljon. Til Arbeide 1 Und.off. 30 Md. Du jour Major Herfordt. Hovedronden Kapt. Fougner[3]. Dagronden Lieutnt. Juell.«

Der var siden 17 Juli 1785 en Bestemmelse om, at ingen skulde trække paa Vagt med mindre end 3 Nætters Frist.

Oberstlieutnt. Synnestwedt havde havt det saa travlt, siden han kom til Fredrikstadkanten, at han ikke havde faaet Tid til at skrive til sit Regiment førend hele 8 Dage efter Ankomsten; men d. 9de August sender han fra Lilleby en længere Rapport til Oberst Holfeldt.

»Min anbetroede Grenadeer-Bataillon,« skriver han, »er da nu bleven samlet igjen i Omegnen af Fredrikstad indtil 3/4 Miil fra Byen, hvor den cantonnerer; den 2den ds. om Aftenen indrykkede de sidste fra Laurvig komne 2de Divisioner i formeldte Cantonnerings-Qvarterer, — de andre 2de, som var kommen fra Hvaløerne, indrykkede her 14 Dage tidligere; paa Hvaløerne var aldeles intet forefaldet mellem vore og de fiendtlige Tropper og deres Roe-Flotiller.

Vore Folk begynde her at blive syge; de ligge stedse i Klæderne i tildeels fugtigt Høe og have ellers intet over eller under sig af andre Klæder, og naar jeg undtager de erholdte Magasin Varer, kand aldeles hverken anden Mad eller Øl faaes for Penge, dog med Undtagelse, at man iblandt kan erholde 1 m℔ Smør for 20 ß og 1 Pot Surmelk for 4 ß; alligevel troer jeg, at det ildesmagende,

[1] Af smaalenske nat. Dragonreg.

[2] *Kapt. Gottfried Gustav Klem* af 2 akersh. nat. Inf.reg. Se om ham »Slægtstavle over Familien Klem«, S. 13.

[3] *Kapt. Magnus Fougner* af 2 akersh. nat. Inf.reg.

grusede og leeragtige Vand er Aarsag til Folkenes Sygdom. Bataillonen har nu 7 døde, deraf 1 bortdød i Stavanger, 2de i Laurvig, 1 paa Hvaløerne og 3de i Fredrikstad.

Jeg har nu ladet befale ved Parolen, at Folkene skal klæde sig af, naar de lægger sig til Hvile, tage paa sig alene de Lærreds Trousers og lægge Kjolen over sig, — jeg troer det bedre for Sundheden.

Sidstleden d. 5te om Morgenen tidlig Kl. 5 Slet var denne Bataillon samlet i complet marschfærdig Stand med fuld Oppakning paa Borgemoen i Nærheden af Borge Kirke, hvor Hs. Durchl. Printz Christian foretog Special-Revue med enhver Division særskildt. Saavel den ordentlige Infanterie-Exercise som ogsaa den spredte Exercise blev gjennemgaaet. Han examinerede Soldaten hist og her i Gelederne angaaende Feldt-Tjenesten og eftersaae hist og her deres Tornøstre, nemlig hvilke Sager de havde i dem.

Med sand Glæde kan jeg melde, at Hs. Durchl. Printzen var særdeles fornøjet med det Heele og har denne Bataillon allevegne indlagt sig megen Roes for deres Iver og gode Exercise. Nu kom det vel med, at jeg saa ofte har øvet den spredte Exercise og Feldttjenesten, de Ting, man i denne Krig og i et Land som Norge og Sverrig fortrinlig tiltrænger at vide.

Idag har jeg af Fredrikstad Arsenal faaet Feltkjedler og Flasker uddelt til Folkene; jeg har ogsaa idag tilskrevet Printzen om at faa Trosheste leverede. Bataillonen staaer for Tiden under Commandantskabet i Fredrikstad, trækker derfor med overhængte Brødposer paa Vagt 3de Dage i Rad, og 5 Dage frie; den daglige Vagt er 1 Capt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 2 Tamb. og 115 Md. Folkene have særdeles lange Marscher. Exercisen er af og til, naar Folkene er frie for Vagttjenesten.

Denne Bataillons Bestemmelse er ellers til Ide Sogn og under General Holstes Brigade; — man taler alt om vor nær forestaaende Afmarsch til Ide, som er det mavreste Sted af alle, men vore Folk sige: Det var dog en Skam, at de efter at have marscheret saa langt og udstaaet saa meget ondt, skulle marschere hjem igjen og ikke engang have seet Fienden, — de vil derfor ikke drage det mindste Suk, om de imorgen skulle drage mod Fienden.«

Vi have før anført Navnene paa 4 døde Grenaderer af de 7, som Oberstlieutn. Synnestwedt opregner; de 3 andre vare:

Grenader Knud Pedersen Haavig, af søndre søndmørske Komp.

og 4de Division, fra Gaarden Haavig i Volden; han døde paa Lazarethet i Laurvig d. 30te Juli, 25 Aar gl.

Grenader Ole Bue, af nordre hardangerske Komp. og 2den Division, fra Gaarden Bue i Vikør Præstegjeld; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 3dje August, 28 Aar gl.

Grenader Rasmus Rasmussen Skaar, af stryenske Komp. og 4de Division; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 6te August, 26 Aar gl.

I Løbet af 4 Mdr. havde Grenaderbataljonen altsaa 7 døde, hvoraf 1 omkommen ved et Ulykkestilfælde. Der kan vel ikke være Tvivl om, at den tiltagende Sygdom i Kantonnementet ved Fredrikstad skyldtes Drikkevandet, saaledes som Oberstlieutnt. Synnestwedt formoder. Det var under disse Omstændigheder godt, at Bataljonen fik en Læge til. 9 August 1808 ansattes nemlig *Kompagnichirurg C. W. Becher*[1] ved den bergenhusiske Grenaderbataljon.

Det var en Sjeldenhed, at der var 2 Læger ved en Bataljon; det vidtstrakte Kantonnementsomraade gjorde det dog nødvendigt i dette Tilfælde, til Trods for at der var stor Mangel paa Læger. Allerede d. 21de Marts 1808 var der udstedt en kgl. Plakat, som forbød Chirurger at forlade Landet; men det afhjalp ikke Mangelen; thi der var ikke mange Chirurger i Landet.

D. 6te April 1808 skriver *Stabschirurg Magnus Andreas Thulstrup*[2] til den kommanderende General søndenfjelds i Norge:

»Mangelen paa Chirurger af alle Classer er nu saa stor, at jeg ikke veed, hvor jeg herefter skal finde en eneste, om han paa noget Sted fortrinlig behøves. Dersom alvorlige Tilfælde skulde indtræffe, vil det blive umueligt for Brigade Chirurgerne at soignere de syge og blesserede med det lidet chirurgiske Personnale, som de have hos sig. — Ved Armeer, som ere i Activitet, regner man almindelig hver 10de Mand i Lazareth. Forefalde hyppige Skiærmydsler eller Træfninger, er Antallet endog som oftest større. Man maa altsaa giøre Regning paa, at en Brigade paa 2 à 3000 Mand lettelig kan faa 2 à 300 syge. 100 syge kan ikke vel besørges af ringere

[1] Om ham se »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 1 B. S. 48.

[2] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XVII B. S. 357—358. Under 22 Septbr. 1808 resolverede Kongen: »Stabschirurgen i Norge Magnus Andreas Thulstrup tillægge vi Majors Rang fra 2 Marts d. A. og meddeles ham tillige Tilladelse til at bære Armeens Felttegn«; se ogsaa »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 2 B. S. 434—438, samt »Norske Jægerkorps's Hist.«, Personalia, S. 119.

end 3 Chirurger, hvilket Antal endog er for lidet, naar der blandt de syge ere mange blesserede.

Enhver Brigade behøvede altsaa 10 à 12 Chirurger, som aldeles ikke kan bringes tilveje. Under disse Omstændigheder indstiller jeg til Deres høyfyrstelige Durchlautighed, om ikke alle Stadschirurger, alle afskedigede Chirurger og alle Lægers Assistentere burde opfordres til at indfinde sig til Armeens Tieneste, hvor de da strax kunde ansættes i de efter deres Kundskaber passende Poster, og naar de ikke godvilligen indfandt sig, da sættes i Reqvisition.

At afveje, tilberede og uddele Medicamenter berøver Lægerne en stor Del af den til de Syges Soignement nødvendige Tid og kan ligesaa godt, ja endog bedre forrettes af en Apothequer Svend. Apothequerne kunde maaskee derfor ligeledes opfordres til at afgive de Svende, som de paa nogen Maade kunde undvære, og een saadan Svend ansættes ved hver Brigade. Disse maatte uden Tvivl gageres lige med en Bataillons Chirurg.

Der er paa nærværende Tid formodentlig lidet eller intet Haab om at kunne faae nogen Compagnie Chirurgi fra Kiøbenhavn, da de uden Tvivl der høyligen behøves, og Passagen over Beltet maaskee heller ikke er frie. Den eneste Maade, hvorpaa der maaskee kunde faaes Compagnie Chirurger, var, saavidt jeg troer, at skrive til Sanitets Collegiet i Kiel og anmode dette om at engagere 20 à 30 fra Hamburg eller nærmeste Steder i Tydskland og lade disse med Extra Post reyse til Fladstrand, hvorfra nogle med hver Post-Jagt kunde komme over. Disse maatte føre de nødvendige Forbindings Instrumenter med sig. I en Tid af 4 til 5 Uger kunde de være her. Reyse Omkostninger og den høyere Gage, som man maaskee maatte accordere dem for at faae dem, kunde under nærværende Omstændigheder ikke komme i Betragtning imod de mange Menneskers Liv og Helbred, som sikkert vil opofres af Mangel paa Chirurger.«

Allerede 8 April bifaldt Prindsen Stabschirurgens Forslag om at skrive til Sanitetskollegiet i Kiel, hvilket Thulstrup strax gjorde, og d. 8de Maj, Maanedsdagen efter, kunde han indberette til den kommanderende General søndenfjelds, at der var ankommen 4 Chirurger fra Feltkommissariatet i Holstein over Fladstrand. 14 Maj kan han videre melde, at der var kommen 2 Kompagnichirurger til fra samme Feltkommissariat, og d. 18de s. M. indberetter den danske

Stabschirurg Nicolaus Tønder[1], at han fra Kjøbenhavn sendte 10 Kompagnichirurger.

I en Skrivelse af 3 Juni 1808 foreslaar Stabschirurg Thulstrup Antallet af Chirurger saaledes:

I Hovedkvarteret 1 Regimentsfeltskjær, 1 Bataljonschirurg og 3 Kompagnichirurger.

Ved hvert Brigadelazareth, foruden Brigadechirurgen, 1 Bataljonschirurg og 3 Kompagnichirurger.

I hver Fæstnings Garnison 1 Regimentsfeltskjær, 1 Bataljonschirurg og 2 Kompagnichirurger.

Ved hver Bataljon 1 Bataljonschirurg og 2 Kompagnichirurger.

D. 22de Juni indmelder Stabschirurg Thulstrup, at 15 Chirurger, som vare engagerede af det slesvig-holsteinske Sanitetskollegium, vare blevne optagne af Englænderne, men at der netop var ankommen 6 Chirurger fra Kiel til Christiania, saa at man nu ialt havde faaet 22 Chirurger fra Udlandet. Den foran nævnte Kompagnichirurg Becher var en af de fra Udlandet indkomne Læger[2].

13 August befaledes Grenaderbataljonen paa Vagt igjen:

»Parol: Askim! Feltraab: Ragnhild!

Til Vagt imorgen 1 Kapt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 115 Md. af bergenhusiske Grenaderbataljon. Du jour Major Herfordt. Hovedronden *Ritmester Storm*[3]. Dagronden Lieutnt. Lemvig[4].«

Det lader ikke til, at der var nogen Fasthed i Bestemmmelsen om, at Bergenhusingerne skulde gjøre Vagt 3 Dage itræk; thi vi finde dem kommanderet med 1 Dags Mellemrum, saaledes d. 15de August:

»Parol: Bamble! Feltraab: Gunhild!

Til Vagt imorgen 1 Kapt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 115 Md. af bergenhusiske Grenaderbataljon. Du jour Major Herfordt. Hovedronden Ritmester Tordenskiold. Dagronden *Kornet Moltzau*[5]«.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XVII B. S. 630—631.

[2] Om »Sanitetsvæsenet under krigen 1808 og 09« se »Bidrag til det norske Militær-Sanitetsvæsens Historie 1644—1814« af N. Torgersen, S. 43—78.

[3] Af smaalenske Dragonreg.

[4] *Sekondlieutnt. Hans Lemvig* af 2 akersh. nat. Inf.reg.; se »Personalhist. Tidsskr.«, 3 R. 1 B. S. 52.

[5] Af smaalenske Dragonreg.

D. 16de August melder Oberstlieutn. Synnestwedt i sin Ugerapport til bergenhusiske Regiment, at Bataljonen desværre har at notere endnu 1 død. Dette var *Grenader Østen Kindem*, af vigske Komp. og 3dje Division; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 8de August, 30 Aar gl. Han var ikke bleven medregnet paa Oberstlieutenantens Rapport af 9 August, formentlig fordi Melding om Dødsfaldet endnu ej var indløben, hvilket ogsaa formodentlig har været Tilfældet med *Grenader Hans Andersen Haandenæs*, af opdalske Komp. og 1ste Division, fra Gaarden Haandenæs i Onareim, og som døde paa Lazarethet i Laurvig d. 8de August, 30 Aar gl. Egentlig havde Bataljonen ved Rapportens Affattelse d. 16de August saaledes ialt 9 døde. Af syge havde Bataljonen 49 Md., hvoraf 22 paa Lazarethet og 27 i Kvartererne. Det var en ganske betragtelig Procent. »Krigen er endnu ubegribelig,« skriver Oberstlieutenanten. Snart skulde dog Grenaderne komme i nærmere Berørelse med Svensken.

17 August kommanderedes atter Bergenhusingerne paa Vagt. Kommandantordren lød:

»Parol: Dovre! Feltraab: Amund!

Du jour Major Herfordt. Hovedronden Lieutnt. Brochmann, Dagronden Fænrik Weckhorst[1]. Fra imorgen stilles Garnisons-Vagtparaden Kl. 11 Fm. og Parolen udgives strax efter.«

Dette ensformige Vagtliv fik nu endelig for en Del sin Afbrydelse, idet Prinds Christian udførte sin Beslutning om at drage Bergenhusingerne nærmere til Grændsen. D. 18de August beordrede han nemlig gjennem Fredrikstads Kommandantskab 1 Division af bergenhusiske Grenaderbataljon at afmarchere d. 19de August 1 Time før Dag til Gudslund[2], hvor samme skulde forene sig med en anden Division af Grenaderbataljonen Stilau[3] og undergives Major Fischers[4] Kommando.

---

[1] *Fænrik Gustav Adolf Weckhorst* af nordenfj. gev. Inf.reg.; se »Personalhist. Tidsskr.«, 2 R. 5 B. S. 201.

[2] Beliggende i Skjeberg Sogn, se »Norges Land og Folk, Smaalenenes Amt«, S. 198.

[3] *Major Georg Lorenz Stilau* af nordenfj. gev. Inf.reg.; se »Personalh. Tidsskr.«, 4 R. 4 B. S. 110—111.

[4] *Major Friderich Ferdinand Fischer* af nordenfj. gev. Inf.reg.; senere Oberst og Kommandant i Fredrikstad Fæstning; se »Generalspersoner« af C. J. Anker, S. 349, samt «Personalhist. Tidsskr.«, 1 R. 4 B. S. 132—133.

En saadan Samrøring af Afdelingerne var desværre ikke ualmindelig. Saaledes blandedes Afdelinger af 1ste akershusiske Regiment sammen med thelemarkske[1]. Bergenhusingerne kom dog ikke i nogen konstant Forbindelse med andre Afdelinger; det var kun for Tilfældet og i rent taktisk Henseende.

Oberstlieutnt. Synnestwedt sendte 1ste Division afsted under Kapt. Hegelund og Premierlieutnt. Holck. Divisionen afmarcherede fra Lilleby Kl. 1½ Slet om Morgenen d. 19de. Det endelige Bestemmelsessted var Enningdalen, hvor Divisionen kom paa Forpost.

Ved denne Tid foregik der en Korrespondance mellem Oberstlieutnt. Synnestwedt og Regimentskommandøren Oberst Holfeldt om Kapt. Casper Brun, som i den nærmeste Fremtid stod for Tour til at avancere til Kompagnichef, og om hvem Oberstlieutenanten havde at udtale sig, førend Obersten afgav sit Forslag. Til Trods for, at Oberstlieutnt. Synnestwedt tidligere havde udtalt sig noksaa ufordelagtigt om Brødrene Brun, anbefalede han dog Kapt. Casper Brun til Forfremmelse. Broderen Peter var jo allerede bleven forfremmet til virkelig Kaptein. Under de 6 à 7 Ugers Ophold i Laurvig havde Casper Brun opført sig til Bataljonskommandørens Tilfredshed, hvilket Oberstlieutenanten tilskriver, at Kapteinen havde været indkvarteret hos en af Byens bedste Borgere, hvor han havde alting frit og, saa at sige, stod under Vært og Værtindes Formynderskab, medens han kom i de bedste Selskaber. Oberstlieutnt. Synnestwedt fandt paa denne Forbedring at kunne tilraade, at Kapt. C. Brun blev udnævnt til virkelig Kompagnichef, og under 20 August skriver Oberst Holfeldt til Synnestwedt, at Kapteinen paa Oberstlieutenantens Forslag er bleven indstillet; dog tilføjer Obersten: »Hjertelig ondt skulle det gjøre mig, om den Forandring, han har viist, blot var Forstillelse; thi derved skader jeg ej alene min Konge, men og en værdigere, som derved blev tilsidesat.«

De 3 Divisioner, som bleve tilbage af bergenhusiske Grenaderbataljon, fortsatte sin Vagttjeneste i Fredrikstad Fæstning. 20 August udstedtes følgende Kommandantordre:

»Parol: Hvalør! Feltraab: Lorens!

Til Vagt imorgen 1 Kapt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 115 Md. af bergenhusiske Grenaderbataljon. Du jour

[1] Se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 3 B. S. 360.

Major Herfordt. Hovedronden Ritmester Storm. Dagronden Lieutnt. Lemvig.«

21 August kommanderedes Premierlieutnt. Rehling at føre Dagronden Natten til d. 22de.

23 August skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt til bergenhusiske Regiment og rapporterer om Divisionen Hegelunds Afmarch til Enningdalen. Endvidere melder han: »Blandt Folkene er mange syge af den hærskende Livsyge, hvoraf dog de fleste er restitueret om 8 à 14 Dage; endog er de fleste Officierer og jeg selv dermed plaget, og hvorved er Farlighed nok, naar saadant vedvarer længe. Den overordentlige Heede og det slette Vand maae dog vel være Aarsag hertil.«

24 August vare atter Bergenhusingerne paa Vagt i Fredrikstad Fæstning. Parol: Tinn! Feltraab: Helge!

Bergenhusiske Grenaderbataljon forplejedes i sin Helhed fremdeles fra Fredrikstad Magasin, selv den til Enningdalen afmarcherede Division, hvilket sees af et fra Hovedkvarteret Hafslund d. 24de August 1808 udsendt »Overslag over de nødvendige Rationer og Portioner for de i Agershus og Christianssands Stifter forsamlede Tropper, samt Angivelse, fra hvilke Magasiner disse efter deres Stationer bør forsørges.« Her findes opført under:

A. Af Fredrikstads og Fredrikstens Magasiner:

1.	Garnisonen i Fredriksstad	2300	Md.	»	Heste
2.	Garnisonen i Fredrikssten	1600	—	»	—
3.	Grenaderbataljonen af det søndenfjeldske Infanteriregiment i Skjeberg Sogn . . .	600	—	46	—
4.	Grenaderbataljonen af det nordenfjeldske Infanteriregiment i Skjeberg Sogn . . .	600	—	46	—
5.	*Grenaderbataljonen af det bergenhusiske Infanteriregiment* i Borge Sogn.	500	—	3	—
6.	1 Musketerbataljon af det søndenfjeldske Infanteriregiment i Skjeberg Sogn . . .	600	—	46	—
7.	1 Musketerbataljon af det nordenfjeldske Infantertregiment i Idde Sogn	600	—	46	—
8.	Norske Jægerkorps i Skjeberg og Idde Sogne	800	—	50	—
	Transport. . .	7600	Md.	237	Heste

	Transport. . .	7600 Md.	237	Heste
9.	Det gevorbne Kompagni af akershusiske Dragonregiment i Skjeberg Sogn . . .	60 —	70	—
10.	Hølandske og smaalenske Kompagnier af smaalenske Dragonregiment i Skjeberg og Borge Sogne	160 —	160	—
11.	Follougske Kompagni af smaalenske Dragonregiment, tilfods paa Moss. . . .	80 —	»	—
12.	Det ridende Batteri i Skjeberg og Borge Sogne	160 —	160	—
13.	Et Detachement Regimentsartilleri af søndenfjeldske Infanteriregiment i Skjeberg Sogn	45 —	20	—
	Sum. . .	8105 Md.	647	Heste

V.

Halvdelen af bergenhusiske Grenaderbataljon sendes tourvis til Grændsen paa Forposttjeneste i Enningdalen. Bataljonens Beklædningsvæsen.

Det blev ikke med den ene Division, som blev sendt til Enningdalen fra Bergenhusingerne i Borge Sogn.

25 August 1808 udgik følgende Parolbefaling fra Prindsen paa Hafslund:

»De 2de Kompagnier af det søndenfjeldske Infanteriregiment, som ligge paa Forpost i Enningdalen, blive næste Lønningsdag at afløse ved 1 Division af Bataljonen Kiøbing[1] og 1 af Bataljonen Bergenhus, hvilke afmarchere strax efter at de have modtaget deres Lønning og Proviant. Disse 2 Divisioner blive derefter af deres respektive Bataljoner afløste hver 10de Dag og hvorom Bataljonen Bergenhus er af Generalkommandoen notificeret det fornødne.«

Denne Parolbefaling gik til Brigaden Holst, under hvilken Forposterne i Enningdalen hørte, og til Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab.

[1] *Major Peter Andreas Kiøbing* af søndenfj. gev. Inf.reg.

Endnu d. 26de August kommanderedes bergenhusiske Grenaderbataljon paa Vagt i Fredrikstad Fæstning. Kommandantordre:

»Parol: Røraas! Feltraab: Storm!

Til Vagt imorgen 2 Off., 4 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 115 Md. af bergenhusiske Grenaderbataljon. Du jour Major Herfordt. Hovedronden Ritmester Storm. Dagronden Lieutnt. Solberg«[1].

Da Prindsens Parolbefaling af 25 August var indløbet til Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab, udstedte dette d. 27de en Kommandantordre, hvori Prindsens Parolbefaling ordret indtoges.

Ved Modtagelsen af denne Ordre fra Kommandantskabet befalede Oberstlieutnt. Synnestwedt 4de Division at afmarchere til Enningdalen under Premierlieutenanten, char. Kapt. Casper Brun, der førte Kommandoen over Divisionen, efter at den tidligere Chef, nuværende Major O. Synnestwedt, var aftraadt. Som Premierlieutenant ved Divisionen fungerede Premierlieutnt. Rehling, da Sekondlieutnt. Juell var syg. Divisionen afmarcherede d. 29de August. Major Synnestwedt opholdt sig endnu en Tid ved Grenaderbataljonen, dels for at afslutte sit Regnskab for 4de Division, før han afreiste, og dels for at bistaa sin Broder, Oberstlieutenanten, med Administrationen.

Det var i pekuniær Henseende en Fordel for Kapt. C. Brun at føre Kommandoen over 4de Division. Der var nemlig en Bestemmelse om, at et Felttillæg paa 20 Rdlr. maanedlig skulde udbetales den Officier, der kommanderede en detacheret Styrke paa en Divisions eller et Kompagnies Størrelse, dog ikke under 70 Md.; ingen af de bergenhusiske Divisioner var under dette Tal.

I Ugerapport af 30 August til Regimentet omtaler Oberstlieutnt. Synnestwedt den modtagne Ordre om 2 og 2 Divisioners March til Enningdalen og Afløsning hver 10de Dag, idet han bemærker: »En afskyelig Marsch og Contramarsch i den heele tilstundende Vinter; jeg begriber ikke, hvorledes Folkene skal holde det ud at ligge i 10 Dage under aaben Himmel og hvor Klæder og Skoe skal komme fra.«

Det vil forundre os, at Oberstlieutenanten netop sendte 4de Division under Kapt. Casper Brun afsted til Enningdalen, naar vi høre, at han d. 30te August hos Regimentet beklager, at han har anbefalet Kapteinen til Forfremmelse; men Divisionens Tour maatte

[1] *Premierlieutnt. Peter Solberg* af nordenfj. gev. Inf.reg.

jo komme snart alligevel. I samme Skrivelse forlanger han baade Kapt. Hegelund og Kapt. C. Brun, altsaa begge dem, der i Øjeblikket stode paa Forpost lige over for Fienden, hjemkaldte som umulige i Tjenesten. Under Omtale af sine Divisionchefer er der kun en, han er nogenlunde tilfreds med. Han skiver d. 30te August til Regimentet: »Capt. H. C. Lohmann er ellers en aldrende og svag Mand, men iøvrigt accurat, er den eeneste Chef, som bør tilkomme Navnet — alle de øvrige burde staae under Formynderskab eller gaae i Skole.« Om Lieutenanterne skriver han: »Med Holck, Rehling og Juul er jeg meget fornøjet, og char. Capt. Munthe er en duelig og paalidelig Officier, som jeg ønsker maatte snart faae til Chef.«

I en Svarskrivelse paa Underretningen om Revuen for Prindsen har vist Oberst Holfeldt rost Oberstlieutnt. Synnestwedt og givet ham Æren for den lykkelige Opvisning; men i sin Skrivelse af 30 August tilbageviser Oberstlieutenanten dette, idet han siger: »Den Ære, som Grenadeer Bataillonen indlagde sig ved Mynstringen for Hs. Durchl. har man allene at tilskrive Deres Højvelbaarenhed, som med saa stor Flid og Omhyggelighed har dannet denne Bataillon og gjort den til det, den virkelig er, nemlig til exercerte og gode Krigere.«

Til Trods for, at der nu kun var 2 Divisioner tilbage i Kantonnementskvarterne i Borge Sogn, kommanderedes bergenhusiske Grenaderbataljon fremdeles paa Vagt i Fredrikstad Fæstning, saaledes atter d. 2den September; men det gik dog ikke saa ofte paa som tidligere; dels var ogsaa den afgivne Vagtstyrke mindre. Først d. 8de September kommanderedes Bergenhusingerne paa Vagt igjen, og da med en Styrke af 1 Kapt., 1 Lieutnt., 2 Und.off., 2 Tamb., 1 Piber og 80 Grenaderer, medens 2 Und.off. og 35 Md. afgaves af nordenfjeldske og 2det akershusiske Regiment.

8 September afmarcherede 2den Division til Enningdalen for at afløse 1ste Division; der var saaledes paa denne Dag 3 Divisioner paa Forpost eller March og 1 Division paa Vagt, saa der kun var syge igjen i Kvarterne. 1 Underofficier af 1ste Division, *Korporal Aamund Hansen Linge*, af nordre søndhordlenske Komp., fra Hellestveit i Østensjø, var afgaaet ved Døden paa Fredrikstad Lazareth d. 4de September, 36 Aar gl.

Kapt. H. C. Lohmann, som nu førte 2den Division frem, var betænkt paa at søge Afsked, da han var sygelig og ikke taalte

Strabadser; han skulde dog, som vi skulle se, først faa sin Ilddaab. Oberstlieutnt. Synnestwedt vilde heller blive af med Kaptejnerne Hegelund og C. Brun; om den første siger han, at han »er næsten uden Klæder.«

Det var jo sørgeligt, at en Officier ikke havde Raad til at holde sig ordentlig klædt, og det er næsten uforklarligt, naar man ved, at Officiererne tillodes at faa Uniformsklæde og alt til Uniformen hørende fra det militære Varedepot i Kjøbenhavn for en rimelig Penge mod Dekort i Gagen. Der indsendtes Rekvisition fra Regimentet 1 Gang om Aaret. Der var heller ingen Ting i Vejen for at faa Forskud paa Regimentskassen. Gagen udbetaltes kvartalsvis. Exempelvis kan oplyses, at »Officiersgjelden« paa bergenhusiske Regiment ifølge Kasse-Extrakt udgjorde for Kvartalet 1 April—30 Juni 1807 tilsammen 1545 Rdl. 24 β, fordelt paa 21 Officierer.

Kunde det være daarligt med en Officier, saa var det ikke bedre med Folkene. Oberst Gedde, Kommandanten i Fredrikstad, charakteriserer i en Rapport, dat. 9 Septbr. 1808, Munderingens Tilstand for de gjenværende, udenfor Fæstningen kantonnerende 2 Divisioner af bergenhusiske Grenaderbataljon saaledes:

Kjoler og Veste, anlagte 1795, reparable 113, ubrugelige 143.

Grenaderhuer, anlagte 1795, gode 34, reparable 209, ubrugelige 11, mangler 1; paa alle Grenaderhuer findes Filten kassabel.

Buxer, anlagte 1803, ubrugelige 254, mangler 2.

Lærredsbuxer, anlagte 1808, gode 254, reparable 2.

Støvletter, anlagte 1803, reparable 38, ubrugelige 218.

Sko, anlagte 1808, gode 222, reparable 178, ubrugelige 98, mangler 20.

Skjorter, anlagte 1803 og 1808, gode 249, reparable 5, ubrugelige 21, mangler 237.

Strømper, anlagte 1803 og 1808, gode 272, ubrugelige 117, mangler 123.

Halsbind, anlagte 1795, gode 203, ubrugelige 53.

Hvad der slaar en af denne Rapport, er, at Soldaterne ingen Buxer havde, men nu, da Høsten var kommen og det led mod Vinteren, maatte nøje sig med Lærredsbuxerne. Ikke mere end Halvparten havde Skjorte paa Kroppen, og Halvparten gik uden Strømper. Man kan forstaa, hvad Folkene maa have lidt paa de lange Marcher til og fra Enningdalen og paa den 10 Dages uafbrudte Forposttjeneste.

Det skulde synes, at der maatte kunne raades Bod paa dette; thi, om Slidningsterminen for de forskjellige Plag ikke var udløben, saa bryder Nød alle Love, og Terminerne vare slet ikke beregnede paa Krig. I Christiania var der et norsk Munderingsdepot, der leverede Munderingssager til hele Armeen; men Beholdningerne vare heller ikke beregnede paa Krig. Ifølge Fortegnelse af 15 Marts 1808 var det norske Munderingsdepots Varebeholdning ved Krigens Udbrud følgende:

4418 Pr. Sko.
919 3/4 Al. Foerlærred.
491 1/2 » Belæg Lærred.
16209 » Linned Baand.
224 1/12 Dusin store Messingknapper.
1297 11/12 » smaa —
13516 Stk. Skjorter.
6208 » Halsbind.
197 » Messing Halsbindlaase.
203 » Hattekokarder.
20 » Sølv Epauletter for Underoff.
20 » Guld — » —
460 » Dragonsabler.
1499 Pr. Dragonstøvler m. Sporer.
1000 » blaa Ridebuxer.
1 Stk. Kløvsadel.
24 » røde Pesenninger.
400 » Patrontasker m. Bandolerer.
300 » Musketergehænger.
1199 Pr. røde Vagtvanter.
5390 » Strømper.
80 1/2 Al. hvid Baj.
160 Stk. Skilderkjoler.
124 15/16 Al. hvidt Musketer Klæde.
50 1/4 » blaat Rabat —
210 Stk. Skilter til Grenaderhuer.
210 » Granater til —
393 Pr. lange Lærredsbuxer.
15 Stk. Underoff.shatte m. Sølv.
1 » — » Guld.
1080 » Musketerhatte.

200 Stk. Fouragersække.
47 » Grenader Underoff.'shuer m. Skilter og Granater.
16 » gemene Grenaderhuer m. Skilter og Granater.
34 » Grenader Underoff.'shatte m. Sølv.
606 » Musketerhatte.
324 » Messinggranater til Patrontasker.
282 » Lunteforbergere.
6 » Tromme Bæreremme m. Dusker.
8 » Messing Pibefouteraler m. 2 Tværpiber i hvert samt Bæreremme og Dusker.
24 » Underoff.'s Epauletter.
24 » Sabelkvaster.
58 Pr. Læder Handsker.

Hjelpen maatte nok komme fra Danmark; men det tog Tid. I Anledning af de Munderingssager, som fra Danmark skulde opsendes til Norge for Terminen 1809, skriver d. kgl. Gen.- & Komm.-koll. i Kjøbenhavn til d. kgl. n. Komm.koll. i Christiania d. 6te September 1808 bl. a.: »Det er tillige allernaadigst approberet, at Munderingen for den Norske Armee for Fremtiden skal være efter den i Danmark indførte nye Façon og derved, med Hensyn til Vanskeligheden at faae Klædet til Buxerne betimelig farvet, samt den overdrevne høye Priis paa Indigo til blaae Farve, tilladt, at Buxerne, som blive efter de nu indførte Trousser, med korte sorte Støvletter, maa giøres af hvidt Klæde, ligesom og at der til Skiorter maae tages tærnede Lærreder, forsaavidt blegede Lærreder ikke kan tilvejebringes.«

Det var ikke mindre end 40000 Pr. Buxer med Støvletter, 40000 Stk. Skjorter og 20000 Pr. Sko, som skulde opsendes til Norge Høsten 1808 og paa Foraaret 1809.

»Endvidere«, heder det i samme Skrivelse, »er, hvad Munderingen af den nye Façon for Norge angaar, allernaadigst approberet, at den Norske Armee, saalænge Krigen vedvarer, maae gives Hatte i Stedet for de ved den Danske Armee indførte Chacots, da disses Transport til Søes er meget vanskelig, fordi de ikke kan pakkes i hinanden, og altsaa indtage i Skibet et uforholdsmæssigt stort Rum, ligesom og deres Transport i Norge af samme Aarsag er besværlig, og man ikke kan formode at faae dem i Norge forfærdigede.«

Foruden ovennævnte Munderingssager skulde Feltkommissariatet i Kjøbenhavn opsende til det norske Munderingsdepot i Christiania:

12000 Stk. Munderingskjoler med Veste, 150000 Al. graat Vadmel til Overkjoler eller Kapper og 40000 Pr. Strømper. At vi skulde faa Vadmel fra Danmark, var dog en Skam.

D. 11te September retournerede 1ste Division til Kantonnementet i Borge fra Forposttjenesten efter et Fravær af 24 Dage. I Kantonnementet laa altsaa nu 1ste og 3dje Division, medens 2den og 4de vare paa Forpost i Enningdalen.

VI.

Forposttjenesten. Krigsskuepladsen i Enningdalen.

De paa Forposttjeneste i Enningdalen liggende 2 Divisioner af bergenshusiske Grenaderbataljon skulde nu snart komme i Ilden; imidlertid maa vi først kaste et Blik paa Forposttjenestens Anordning dernede.

Allerede ved Krigens Udbrud havde Prinds Christian under 21 Marts 1808 inddelt Bevogtningsomraadet paa Grændsen, hvorved *Major Andreas Samuel Krebs*[1] af norske Jægerkorps fik Kommandoen over Forpostkjæden fra Krogfos sydover til Svinesund.

Oprindelig bestod denne Forpostkjæde kun af 2 Kompagnier af norske Jægerkorps i Marker og 1 Kompagni i Id. Tropperne hørte til daværende Oberst, nu Generalmajor Holstes Brigade[2]. Brigadechefen havde sit Hovedkvarter i Skjeberg, og Forpostchefen, Major Krebs, sit paa Gaarden Berby i Enningdalen.

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, IX B. S. 479—480, og »Personalhist. Tidsskr.«, 1 R. 4 B. S. 138—142, samt »Norske Jægerkorps's Hist.« I Personregistret til »Leirdølernes Saga« gjelde Sidetallene 339 og 341 A. S. Krebs, hvilket Navn ved en Inkurie ikke er kommet med i Registret.

[2] 30 Juni 1808 havde Hs. Maj. Kongen udnævnt følgende Oberster til Generalmajorer »for deres under Krigen udviiste militære Talenter og berømmelige Forhold«, nemlig:

Christopher Frederik Peter Theodor v. Lowzow, Chef for oplandske Regiment; om ham se »Dansk biogr. Lex.«, X B., S. 408.

A. C. v. Krogh, Chef for 2 akersh. Inf.reg.

Hans Gram Holst, Chef for nordenfj. gev. Inf.reg.

Bernhard Ditlef v. Staffeldt, Chef for norske Jægerkorps.

Under Forpostchefen havde Major Fischer den umiddelbare Kommando over 2det Grenaderkomp. af søndenfj. gev. Inf. reg., 5te Musketerkomp. af samme Regiment, de 2 bergenhusiske Grenaderdivisioner og 1 Kompagni af norske Jægerkorps. Her har man et slaaende Exempel paa Udstykning af Bataljonerne; det er vanskeligt at se Fordelene ved en saadan kombineret Bataljon, der bestod af et Konglomerat af de forskjelligste Afdelinger. Major Fischer havde ogsaa sit Kvarter paa Berby.

For Forposttjenesten havde den kommanderende General søndenfjelds siden Krigens Udbrud givet forskjellige Bestemmelser, hvoraf nogle her skulle meddeles.

Den første Ordre, som udstedtes, er af 21 Marts 1808 til Oberst de Seue og formentlig ogsaa meddelt de andre Brigadechefer; den lyder saaledes: »Ligesom det alt er befalet ved Regjeringskommissionen, hvilket strax maa bekjendtgjøres de langs Grændsen posterede Tropper, at al Kommunikation med Sverige er spærret foruden paa Alfarvejen, saa bliver det herefter endogsaa ej mere tilladt at passere disse og vilde MHr. Oberst behage at avertere det fornødne i saa Henseende for de under Deres Kommando og langs Grændsen stationerede Tropper, og enhver, som desuagtet maatte søge foruden vores Tilladelse at gaa over Grændsen enten ind eller ud af Landet, bliver som fordægtig at arrestere og efter afholdt preliminaer militær Forhør under Vagt at sende til Christiania.«

29 Marts 1808 udstedte Prindsen en ligelydende Ordre[1] til Brigaderne Holst, Staffeldt og de Seue, hvoraf hidsættes:

»1. —

At erholde Kundskaber og sikker Efterretning maa enhver søge, og intet forsømme eller Pengeudgift ansees for at erholde disse.

2. —

3. Da al Kommunikation med Naboriget ved Livsstraf er forbuden, saa følger hermed smaa Blanketter til Brug for Kundskaberne ved vore Patruljer og Forposter.

4. —

5. At Tropperne altid ere forsynede med 10 Dages Proviant og Fourage, hvilken fra 5 til 5 Dage bliver at komplettere for at

[1] Kfr. »Norsk mil. Tidsskr.«, 2 R. 4 B. S. 334—337.

være beredt til enhver hurtig Bevægelse. I denne Beholdning maa over Halvdelen være haardt Brød.

6. Brigaderne de Seue og Staffeldt erholde ved forefaldende Affærer deres Ammunition at komplettere af Kongsvinger Arsenal, Brigaden Holst fra Fredrikstad, hvortil de fornødne Foranstaltninger føjes. Ammunitionen og Geværernes Tilstand maa nøje undersøges og paa deres Konservation med Alvor og Strenghed holdes, alt i Medfør af de erholdte Forskrifter. Ved forefaldende Affærer maa Ammunitionskjærrerne bataljonsvis saaledes inddeles, at nogle ledige Kjærrer, om deres Ammunition bruges, kan tilbagesendes for at hente Ammunition og altid Reserveammunition haves ved Bataljonen. Denne samme Regel gjælder for Batterierne.

7. —

8. Skulde ved en eller anden Affære vore Tropper maatte overskride den fiendtlige Grændse, da er Soldaten at betyde, at ikkun den bevæbnede er at anse som Fiende, at enhver, som derimod tillader sig Excesser mod værgeløse, viser sig uværdig den norske Soldats Charakter, vil blive paa det strengeste efter Krigslovene anseet og straffet. Krigsartiklerne maa til den Ende forelæses Mandskabet.

9. Ligesom Officiererne bør være ansvarlige for Mandskabets Forhold og strengeste Disciplin og Tugts Overholdelse — ligesom det er deres Pligt at holde bestandig den nøjeste Opsyn over deres Mandskab, ligesaavel skal de sørge for, at Mandskabet opmuntres og dem al Frihed i denne Henseende tilstaaes. Hs. kgl. Majestæts Opfordring til Armeen maa dem forelæses og i mit Navn tilføjes, at for de giftes efterladte vil blive sørget, og da de saaledes uden Bekymring for disse kunde gaa deres Kald imøde, saa haabede jeg sikkert, at de vilde vise dem som Nordmænd, rask, munter og modig gaa Fienden imøde, altid tænke paa at vinde Fordele over ham, *aldrig skyde uden vel at sigte og at kunne ramme; — ikkun Poltronerne skyder uden Hensigt, men ingen Nordmand,* — ej at bryde sig om, hvor Fienden staar; hvad der staar i Vejen, nu det jager man bort igjen, — under intet Paaskud at give sig fangen, saalænge man kan røre Armene, og, *forinden man dør, at tage 2 à 3 Fiender med sig i den anden Verden.* Dette er den Tænkemaade, jeg forventer af den norske Soldat, og den maa og kan opfyldes,

naar vi handle med Kraft og Mod. Disse i Soldatens Sprog nedskrevne Tanker tilkjendegive Officiererne deres undergivne.

10. —

11. Flyvende Lazarether anlægges bag hver Brigade i Medfør af de Regimentsfeltskjærerne meddelte Instruktioner. Dertil kommanderes fra Brigaden en Officier, som overtager indtil videre Inspektionen. Hovedlazarethet er indtil videre i Christiania og Fredrikstad. De flyvende Lazarether henlægges paa $^1/_2$ Mil bag Brigaden. Alle med langvarige Sygdomme beheftede henbringes til Hovedlazarethet ved rekvirerende Skyds.

12. — — — — — — — — — — — — — — — — — — —«

»Kundskakere« kaldtes dengang de Folk, som udsendtes for at skaffe Underretning om Fienden i dennes eget Land; det var med et andet Ord: Spioner.

Datidens »eiserne Bestand« var, som man vil have seet, haardt Brød; desværre kjendte man ikke til Hermetik, til Ærtemel eller Ærtepølse.

Geværernes Tilstand var vistnok ikke den bedste inden nogen Afdeling; dels vare de gamle, saa Løbene vare meget udslidte, dels behandledes de heller ikke med tilbørlig Omhu, saa en Paamindelse om nøje Eftersyn var vistnok høist paakrævet. Maaske stod det ved Bergenhusingerne lidt bedre til end ved andre Afdelinger; ialfald havde Regimentskommandøren havt sin Opmærksomhed henvendt paa denne Sag. Oberst Holfeldt sendte nemlig vossiske Bataljon, Kommandør, *Oberstlieutnt Frantz Hendrich Meidell*[1], d. 18de September 1807 en Skrivelse saalydende: »Da fra Regimentssmeden er indløben Klage, at Soldaterne, naar Geværer ere beskadigede, for den ringe Umag at bringe dem til og fra Stedet i Kompagniet, hvor samme er befalet at samles og repareres, i Stedet lader dem ved uerfarne Smede paa Landet reparere og fordærve, som for nyligen ved et Kompagni er skeed, hvorved ej alene foruden Geværets Beskadigelse foraarsages unyttig Bekostning og Tidsspilde, saa bliver Hr. Oberstlieutnanten herved paa det tjenligste anmodet ej alene at holde over, at denne Uordning ikke foregaar, men og ved Omreisen i Bataljonen som og ved hver Leilighed, der maatte gives, at efterse samme og holde over, at den kgl. Armatur

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Slægten Meidell« af A. T. Gloersen, S. 79–82.

holdes i den befalede Stand, da Landets Forsvar og Folkets Ære blot beror derpaa. For faa Dage siden blev mig paa Batteriet forevist et Skarpskyttergevær, hvis Lige af Tjenestegevær jeg ej i mine 56 Tjenesteaar aldrig har seet, med Forsikring i Fald det efter denne min Bekjendtgjørelse skulde opstøde et lignende, lader jeg saavel Kapteinen som Lieutenanten actionnere. Og da Bataljonskommandørens Ære med Regimentets Ære er uadskillelig, tvivler jeg ingenlunde paa Deres Medvirkning til Øjemedets Opnaaelse.« Dette har vel virket.

Prindsens Regler for Ammunitionsforsyningen ere bemærkelsesværdige som vidnende om hans Krigserfaring. Ligeledes er hans Indskjærpelse af en humanitetsfuld Krigførsel at lægge Mærke til og hans Haandhævelse af god Disciplin.

Bemærkningerne om, at Soldaten ikke maa skyde uden at have taget godt Sigte, skriver sig vel ogsaa fra hans Erfaring under Deltagelsen i de østerrigske Krige imod Napoleon.

Foruden det store Sygehus i Fredrikstad, som Brigaden Holst disponerede over sammen med Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab, oprettedes der for denne Brigade et flyvende Lazareth paa Gaarden Torp paa Hafslunds Grund, hvortil de syge bergenhusiske Grenaderer ogsaa henførtes foruden til Fredrikstad.

Til Sammenligning med Prinds Christians Ordre af 21 Marts 1808 til Brigadecheferne kan hidsættes den »Extra General Order«, som den svenske øverstbefalende over »Vestarmeen«, *General Gustaf Mauritz Armfelt*[1], udstedte d. 13de April 1808 fra Hovedkvarteret paa Adolfsfors:

»Då Kongl. Majts. troupper til någon del komma att rycka öfver Norrska gränsen, förväntar jag att de inom fiendens land förtjena den aktning och det loford hvaraf de alltid gjort sig förtjente, att med skonsamhet och beskedlighet bemöte den fredlige inbyggaren och landtbrukaren och i honom känna menniskan, ej fienden; hvad Svenska troupperna emot Hans Majst. Konungen af Danmarks krigsfolk angår, så är jag alldeles öfvertygad att de Svenske vete att bibehålla det ryckte af tapperhet och mandom som de alltid förtjent och att de alldrig förgäta att de 100 förfäder alltid ansedt

[1] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 1 D. S. 88, og «Biographiskt Lexicon«, Upsala 1835, 1 B. S. 246—253, samt »Svenskt biografiskt Handlexicon« af H. Hofberg, 1 D. S. 49—50, endvidere »Finsk biografisk handbok«, udg. af Tor Carpelan, S. 105—110.

en Svensk emot 3 Danskar vara lika styrka, hvilken beräkning af Nationalstyrkan, jag hoppas vi alltid skola bibehålla.«[1]

Som man ser, hævdede begge Feltherrerne Disciplinens Opretholdelse i fiendtligt Land, ligesom de begge appellerede til Soldatens Tapperhed og Mod.

21 April 1808 udstedte Prindsen en Parolbefaling, hvoraf hidsættes: »Armeens Ære og de almindelige Normer byder, at Lig af fiendtlige Officierer, som ere faldne i vores Hænder, blive begravne paa Statens Bekostning med den dem efter deres Rang tilkommende Honnør, saavidt Omstændighederne det tillader.

De Fienden fratagne Armatursorter, Ammunition og Heste ere kgl. Ejendomme, hvorfor de af vedkommende rigtig maa afleveres til nærmeste Arsenal og aldeles ej kan disponeres over.

Naar fiendtlige Officierer tages tilfange, maa de behandles med den deres Stand tilkommende Agt; men deres Kaarder kan ej gives dem tilbage uden den kommanderende Generals Tilladelse.«

3 Maj 1808 udstedtes følgende Parolbefaling.

»Tropperne gives tilkjende, at Generalkommandoen er forsikret om, at enhver vil gjøre sin Pligt og hævde Armeens Ære. Skulde Tropperne blive angrebne, som af Fienden almindelig sker med Skrig, da have de paa lige Maade at gaa Fienden imøde som det hensigtsmæssigste at afvise ham. Det skal være Generalkommandoen en kjær Pligt at belønne enhver, som indmeldes til samme at have udmærket sig.«

Parolbefaling af 22 Maj 1808 fra den søndenfjeldske Generalkommando lyder:

»Generalkommandoen maa bringe udi Erindring, at Folkene blive paa det eftertrykkeligste tilholdte, at de ikke skyde paa længere Distance, end at Skudet kan med Vished ramme Fienden; thi foruden at Skud uden Virkning bortødsler den skarpe Ammunition, formindsker de og Fiendens Frygt, da derimod Skud, som rækker sit Maal, holder Fienden i Respekt.«

Ved Parolbefaling, dat. Hafslund 3 Juli 1808, bestemte Prinds Christian:

»Generalkommandoen har indtil videre fastsat som almindelig Regel at ansee Fiendens saakaldede Vargerings Mænd som ikke regulaire Soldater og paa denne Grund at sende dem tilbage igien

[2] Se »Bidrag till Kgl. Dal-Regementets Historia«, Falun 1879, S. 106.

til Sverrig, naar de tages til Fange, dog blive de i Forvejen examinerede paa sædvanlig Maade og derefter aftaget deres edelige Forsikring ikke at tiene i denne Krig imod Danmark eller dets Allierede.

Over deres Navn, Alder og udvortes Anseende forfattes en nøiagtig Fortegnelse og Signalement. Forinden de løslades, betyder man dem, at ifald de tvertimod deres givne Forsikring antreffes med Vaaben i Hænderne, behandles de efter Krigslovene og bliver altsaa ihjelskudte.«

Denne Parolbefaling meddeltes alle Brigader og Kommandantskaber; den er ganske paafaldende, da Vargeringsmændene hørte til Linjens Forstærkning og uden Tvivl maatte regnes for militære; en anden Sag er det, om Parolbefalingens Bestemmelser havde gjeldt det i Sverige nyoprettede Landværn, som for Størstedelen hverken havde Uniform eller var ordentlig uddannede til Soldater.[1]

9 Juli 1808 udstedte Prindsen følgende Parolbefaling fra Hafslund til Brigaderne Holst, Lowzow og Staffeldt:

»Alle Patrouiller, som herefter gaa ind i Fiendens Land, maa nøje erkyndige dem om Vejene i den Egn, de patrouillere, samt om disses Beskaffenhed saavelsom om Egnen overhoved. Den, som fører Patrouillen, maa ledsage sin Rapport med en militair Beskrivelse derover og, endnu bedre, belægge denne med et occulair Croquis. Disse Croquis blive da af Brigaden samlede til et Hoved-Croquis, som derefter — og jo før, jo heller — indsendes til General-Commandoen.«

Under 7 August 1808 udsendte den søndenfjeldske Generalkommando følgende Cirkulære til Brigaderne Holst, Lowzow og Staffeldt:

»Ved Patruljeringer eller andre Leiligheder, hvor vore Tropper kommer i Fiendens Land, maa især, naar Folkene ere noget adspredte, at ikke Officiererne bestandig har dem alle under Øjensyn,

[1] Se »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 2 D. S. 422—424, og »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 33—34.

»Vargering« betyder efter »Ordbok öfver svenska språket« af D. A. Sundén, 2 D., »Uppsätning af reservmanskap för den indelta armén«; »Vargeringskarl« = »värfvad reservkarl«. Hvervet var Vargeringskarlen neppe i anden Forstand end den »indelte« Soldat. Ved hvert »indelt« Regiment opsattes 1 Bataljon Fodfolk af Vargeringen. Om Opsættelsen af Vargeringen se »Sveriges Krig Åren 1808 och 1809, IV D. 1. S. 47—53.

Tornystrene visiteres, og i Tilfælde det findes, at nogen af Mandskabet har røvet fiendtligt Gods, maa dette strax bringes tilbage igjen og Gjerningsmanden efter Krigslovene ansees.

For at denne Befaling ikke skal tabe sin Virkning, bliver der ikke i Forvejen sagt Folkene, at Tornystrene blive efter Tilbagekomsten visiterede, men derimod maa de i Almindelighed advares for at rane i Fiendens Land og til den Ende forelæses de derom handlende Krigsartikler.«

Under 12 Maj 1808 havde forøvrigt den søndenfjeldske Generalkommando udstedt en Parolbefaling, hvori det fastsættes, hvad et Tornister skal indeholde. Prindsen siger i denne Parolbefaling: »Da jeg har bemærket, at Soldaternes Tornystre maa være bepakket med en Del overflødigt, saa fastsættes for Fremtiden, at enhver ikkuns skal være forsynet og have i sin Tornyster: 1 Pr. Sko, 2 Pr. Strømper, 2 Skjorter og det fornødne Pudsetøi samt Ammunition, og at intet videre i Tornystrene skal taales, hvilke til den Ende flittig blive at visitere.«

2 September 1808 udstedte Prinds Christian følgende Parolbefaling til Brigaderne Holst, Lowzow og Staffeldt: »Da det har truffet sig, at svenske Bønder have troet imod Krigsbrug at bevæbne sig imod vore Forposter og Patruljer for at overfalde dem, saa nødes Generalkommandoen herved at befale, at svenske Bønder, naar de antreffes bevæbnede, blive at behandle som Fiender, om hvilken Befaling de imidlertid dog kan ved Patruljerne underrettes i Forvejen, saafremt dertil gives Anledning.«

Man maa sige, at Prinds Christian August forsøgte at føre Krigen paa en human Maade, naar man ser hen til denne Parolbefaling med dens betegnende Slutning og hin om Vargeringsmændene, samt desforuden Parolbefaling om Forbud mod Plyndring og om streng Opretholdelse af Disciplinen.

Forinden vi gaa over til Skildringen af Affæren ved Berby d. 12te September 1808, i hvilken Bergenhusingerne deltog med saa megen Bravour, maa vi betragte Terrænet paa denne Krigsskueplads.

Berby[1] ligger i den nedre Ende af Enningdalen, som hører til Id Herred og beskrives saaledes i »Norges Land og Folk«[2].

»*Knudepunktet for det smaalenske fjeldsystem* er amtets sydøstlige

[1] Om Berby, se »Norges Land og Folk: Smaalenenes Amt«, S. 187.

[2] »Smaalenenes Amt«, S. 9—10.

hjørne, der optages af Id, for en mindre del ogsaa af Aremark herred. Her forekommer der et fuldstændigt plateau, *Iddeplateauet*, der i v. har en brat skraaning ned til Iddefjorden, medens høisletten indenfor strækker sig milevidt mod ø. over den svenske grænse, som her følger en dalstrækning med flere vande, der have afløb til indsøen Bullaren i Bohuslän. Jordbunden er her mest fjeld, langs Iddefjorden granit, indenfor gneis; i de lavere partier findes betydelige myrstrækninger.« — — — — — — — — — — —

»Det høieste punkt i Id er 229 m. Høiderne skraane langsomt opad, og selv de største af dem træde ikke synderlig frem mellem sine omgivelser. Plateauet er svagt bølgeformet og byder i sin bygning kun liden afveksling, undtagen i nærheden af Iddefjorden, hvor dalene tildels ere dybere og mere udprægede. Iddeplateauet har paa den anden side af denne fjord sin naturlige fortsættelse i den nordlige del af Bohuslän, der frembyder meget ligeartede naturforhold. Men dette nordre bohuslänske plateau er dog mindre regelmæssigt end Iddeplateauet.« — — — — — — — — — — —

»Iddefjorden, Enningdalen og Bullaren, der tilsammen danne en nogenlunde ret linje fra n. mod s., ere at betragte som en dyb indskjæring i et og samme plateau, der strækker sig over hele denne del af Norge og Sverige. Men ser man bort fra plateauets svenske del og udelukkende tager hensyn til den norske, kan Iddefjorden og Enningsdalens hoveddalføre (Søndre Enningdalen) betragtes som den vestlige grænse for Iddeplateauet. Denne er dog ingen lige linje, men paa flere steder afbrudt ved temmelig dybe indskjæringer, i hvilke plateauets elve have udløb til søen. *Enningdalens hoveddalføre* er i sin øvre (sydlige) del mere bredt og fladt, men sammentrænges i sin nedre del til en smal kløft, der begrænses af bratte fjeldvægge og kun levner ringe plads for bebyggelsen. Fra dette dalføre gaar der to, tildels dybe indskjæringer ind mod ø., den saakaldte *Nordre Enningdalen* og *Ørelvens dalføre*. Disse føre op paa plateauet — — — — — —«

Enningdalen gjennemstrømmes af Enningdalselven; vi skulle gjengive Beskrivelsen af Vasdraget efter »Norges Land og Folk«[1].

»*Enningdalselvens vasdrag* beskriver en stor bue. Det begynder i *Ulevandet* (2 km.) paa rigsgrænsen i s. for røs no. 5 og danner derefter paa 6 km. rigsgrænse; det falder saa ud i *Søndre Boksjø*

[1] »Smaalenenes Amt«, S. 22—23. Se ogsaa Rektangelkarterne »Bogsjø« og »Hvaløerne«.

(6 km.). I sit videre løb danner det paa 3,5 km. atter rigsgrænse og træder derefter ud i *Kornsjøerne,* der paa en længde af 8 km. følge rigsgrænsen. Her træder vasdraget, der ligesom tidligere har en sydligere retning, ind paa svensk grund og gjør længere mod s. en bøining mod v., indtil det falder ud i den lange indsø *Bullaren,* der gaar i retning s.—n.; ved *Vasbotten* i Bullarens nordre ende træder vasdraget ud af denne og gaar snart efter ind i Søndre Enningdalen i Norge, hvor det gjennemløber to mindre søer, *Kirkevandet* og *Rørsvandet,* og gaar i n. n.v. til Berby. Nedenfor denne gaard falder vasdraget ud i Iddefjordens inderste bund efter et løb af 12 km. paa norsk grund, hvorunder det danner to mindre fald. Vasdraget, som i Norge dels gaar under navn af *Enningdalselven,* dels af *Berbyelven,* pleier i flomtiden at oversvømme sine nærmeste omgivelser; elven har stenbund og kan alene efter meget stærk tørke vades paa enkelte steder.«

Enningsdalselven optager et Par smaa Bielve, der munde ud i Elven paa Krigstheatret for Berbyaffæren; de skulle beskrives efter »Norges Land og Folk«; den første:

»*Elgaaen* (18 km.), der kommer fra *Geddelundsmyren* i ø. for Ørsjøen, gjennemstrømmer *Elvand, Lysevand* og *Elgevandene* og gaar saa efter at have optaget den rigsgrænsen følgende *Brandtjernsbæk* (5 km.) selv ligeledes i rigsgrænselinien, indtil den falder ud i hovedelven; kort forinden danner den *Elgefossen.* Denne elv, der kan vades i sin øvre del, har i det hele myrede bredder.

Ørelven eller *Præstebakelven* (14 km.) er Enningdalselvens betydeligste tilløb i Norge. Den udspringer under *Kulefjeld* i n. for *Ørsjøen* og falder efter et løb af 2 km. ud i dette vand, af hvilket den derpaa igjen rinder ud ved *Præstebakke.* — — — — — — Paa en strækning af 4 km. har elven derpaa et betydeligt fald ned til Berbyelven, strax ovenfor dennes udløb i Iddefjorden. Den faar her tilløb af *Bøensbækken* (4 km.), der kommer fra *Endevandet.*«

Til fuld Forstaaelse af Terrænet paa Krigsskuepladsen for Kampene ved Berby maa man benytte Kart. Da Rektangelkartet »Hvaløerne« er i for liden Maalestok til Øjemedet, medfølger der Bogen et »Situations Cart« over Idde Hovedsogn med Enningdalens Annex, udarbeidet af daværende *Sekondlieutnt. J. H. Holst*[1] i 1792,

[1] *Johan Hübner Holst* paa søndenfj. gev. Inf.reg. Om ham se »Generalspersoner« af C. J. Anker og »Svenska Adelns Ättar-Taflor«, 2 D. S. 290. Det er den samme, som blev Adjudant hos Prinds Christian August og fulgte med ham til Sverige.

ligesom der henvises til det naive, men interessante af *Grenaderen Jacob Rasmussen Wasbotn* af søndre søndmørske Kompagni og 4de Division af bergenhusiske Grenaderbataljon forfattede Kart, der er skaaret og trykt af Tegnerens Fader samt udgivet paa Rasmus Aarflots Bogtrykkeri paa Egset paa Søndmøre i 1810.

Fra Sverige førte flere Veje ind i Enningdalen baade fra Vest og Syd; men af disse vare egentlig kun 2 af nogen Betydning. Den fornemste af disse var Vejen fra Vasbøen eller Vasbotten ved den nordre Ende af nordre Bullarsjøen i Bullarens Herred og Naverstad Sogn i Baahuslen; den gik op til Kirkebø, hvor før Enningdalens Kirke laa indtil 1775, da den flyttedes til Præstebakke. Ved Kirken deler Vejen sig saaledes, at den paa den ene Side følger Vestsiden af Enningdalselven lige frem til Berby og paa den anden Side gaar over en Bro op til Gaarden Golden, hvor denne Gren atter deler sig, saa at en Vej fører paa Østsiden af Enningdalselven op til Berby, medens en anden Vej fortsætter over Gaarden Rød til Svenningsbøen; her deler Vejen sig atter, idet en Gren fortsætter lige i Nord til Gaarden Ende, der ligger paa Vejen fra Præstebakke til Berby, og en fører op til Præstebakke med flere Forgreninger underveis, saaledes til Doktorsæter i Øst og til Gaarden Glende ved Præstebakke—Berby Vejen i Nordvest. Over Olafskleven fører en Sti fra Svenningsbøen til Berby.

Den anden Vej af Betydning kom vestenfra, fra Skee Sogn i Vetta Herred, og førte over Tyslingmoen og Ødegaarden lige paa Berby.

Selvsagt havde Nordmændene sine Bevogtninger staaende paa disse Veje. Denne staaende Bevogtning skeede ved Feltvagter og Underofficiersposteringer med foranstaaende Vedetter eller Dobbeltposter; desuden afsøgtes Terrænet længer frem og til Siderne af Patruljer. En Hovedstyrke laa paa selve Berby, medens Reserverne var mere tilbagetrukne og stode dels ved Gaarden Ende paa Vejen fra Berby til Præstebakke og dels ved selve Præstebakke, dækkende Feltvagterne ved Svenningsbøen og Doktorsæter.

De Feltvagter, som vare udsatte fra Berby, stode, den ene ved Tyslingmoen paa Vejen fra Skee Sogn i Vest og den anden ved »søndre Huset« eller »Huset«, omtrent midtveis mellem Berby og Vasbøen paa Vejen fra Bullarsjøen i Syd[1].

[1] Se J. Holsts Kart.

VII.

Affæren ved Berby Mandagen d. 12te September 1808.

Efter at Fienden i Juni Maaned havde trukket sig tilbage over Grændsen, forefaldt i det sydligste af Norge, ligesom forøvrigt paa andre Kanter af Landet, kun gjensidige Overfald paa Forposterne; dog foretoges ogsaa af og til større Rekognosceringer, hvorunder det i Regelen kom til Kamp.

Natten mellem d. 4de og 5te September havde Nordmændene gjort et Fremstød mod Svenskerne fra Svenningsbøen og Doktorsæter mod Mossekase, hvorved en Del Fanger toges, og 8 Dage efter gjorde Svenskerne et Anfald paa vore Forposter i selve Enningdalen.

Den svenske Hær imod Norge — Vestarmeen — var siden Krigens Begyndelse undergaaet mange Forandringer. I August Maaned havde den skiftet Overbefalingsmand, idet Friherre, General Gustaf Mauritz Armfelt var bleven afløst af Friherre, *Generallieutnt. Bror Cederström*[1], som havde sit Hovedkvarter først paa vestre Ed i Dalsland og siden 7 September i Wenersborg. Vestarmeens venstre Fløj dannedes i September Maaned af 5te Brigade, der kommanderedes først af Friherre, *Oberst Thure Gustaf Cederstrøm*[2] og siden 3 September af *Major Jon Stålhammar*[3] paa Kalmar Regiment. Brigadens Tropper bestode af 2 Bataljoner af Elfsborgs Regiment med Vargering og Landværn, 2 Bataljoner af Bohusläns Regiment med Vargering, 1 Bataljon af Jönköpings Regiment samt 2 Bataljoner af Kalmar Regiment med Vargering og Landværn; hertil kom 2 Bataljoner af Skaraborgs Regiment med Vargering og Landværn, hvilke tidligere havde tilhørt den nu ophævede 6te Brigade. Af Artilleri havdes et 3 ℔digt og et 6 ℔digt Batteri; det sidste laa rigtignok i Uddevalla. Vestarmeens Kavaleri stod under *Oberstlieutnt. Gustaf Aminoff*[4], der havde sit Brigadekvarter i Tanum;

[1] Om ham se «Svenskt biografiskt Lexicon«, ny följd, 3 B. S. 95—102, og Anreps »Ättar-Taflor«, 1 D. S. 434, samt »Svenskt biografiskt Handlexicon«, 1 D. S. 170.

[2] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 1 D. S. 436.

[3] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 4 D. S. 276.

[4] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 1 D. S. 45, og »Svenskt biogr. Lex.«, ny följd, 1 B. S. 251.

heraf hørte til 5te Brigade 2 Eskadroner af »Lifgardet till häst«, hvoraf 1/2 Eskadron laa i Hovedkvarteret i Wenersborg og 1 1/2 Eskadron i Hofvedalen[1] i Wette Herred. Hverken Artilleriet eller Kavaleriet spillede forøvrigt nogen Rolle paa Svenskernes Side i Angrebet paa Berby.

Enten det nu var for at gjøre Gjengjeld mod Nordmændene for Fremrykningen mod Mossekase d. 5te September, eller det var »till vargeringens och landtvärnets öfning«[2], besluttede Overadjudant du jour hos Generallieutnt. Cederstrøm, Friherre, *Oberst Carl Henrik Posse*[3] at foretage et Fremstød mod Berby. Til dette Angreb havde Obersten bestemt 500 à 600 Md. af Elfsborgs og Bohusläns Regimenter med Vargering og Landværn[4], som skulde rykke frem over Tyslingmoen under Kommando af *Kapt. Strøm* paa Bohusläns Regiment. Fra Syd skulde en Kolonne bestaaende af Jönköpings Regiment med Vargering og en Del af Kalmar Regiment med Landværn rykke frem fra Vasbøen under Kommando af *Major Carl Henrik Grönhagen*[5] paa Jönköpings Regiment; han havde med sig 2 Kanoner af det 3 tdige Batteri. Til denne Kolonne skulde yderligere støde Resten af Kalmar Regiment under *Major Carl Wilhelm Rappe*[6]. Den sydlige Kolonnes Styrke var ialt ca. 900 Md.[7]

Svenskernes Fremrykning skeede tidlig om Morgenen d. 12te September. Der laa en stærk Taage over hele Egnen, baade langs Elven og opover i Aasene. Den længste Vej havde Major Grönhagen, som kom fra Vasbøen. Da han naaede Enningdalsbroen strax ovenfor Kirkebø, besatte han denne og lagde Feltvagter bag Broen, medens Major Rappe sendtes frem mod Berby med sin Afdeling paa den venstre Side af Elven med en Fortrop paa 75 Mand Jægere og 1 Peloton Infanteri under *Fænrikerne Nils Julius Rosenmüller*[8] og *Axel Georg Pauli*[9], begge paa Kalmar Regiment;

---

[1] Se Meijers »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 139 og 148.

[2] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 157.

[3] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 3 D. S. 241, og »Biogr. Lex.«, XI B. S. 346—349, samt »Svenskt biogr. Handlex.«, 2 D. S. 142.

[4] Om Opsættelsen af det svenske »Landtvärnet« se »Sveriges Krig Åren 1808 och 1809«, udg. af sv. Generalst.'s krigsh. Afd., 4 D. 1. S. 53—75.

[5] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 2 D. S. 48.

[6] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 3 D. S. 312.

[7] Se Meijers »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 157.

[8] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 3 D. S. 490.

[9] Om ham se Anreps »Ättar-Taflor«, 3 D. S. 161.

hele Fortroppen kommanderedes af *Lieutnt. Johan Fredrik Boy*[1]. Oberst Posse fulgte denne Afdeling.

Fremmarchen gik dog langsomt paa Grund af Taagen og den daarlige Vej i det vanskelige Terræn[2]. Den Kolonne, som kom fra Vest mod Tyslingmoen, havde kortere Vej og naaede derfor først frem til Kamp. Meningen var dog, at Kampen skulde begynde samtidig med Angreb baade fra Vest og Syd; men denne Hensigt opnaaedes ikke.

Nordmændenes Forpoststillinger i den tidlige Morgenstund d. 12te September vare besatte saaledes: Feltvagten ved Tyslingmoen under *Premierlieutnt. Frantz Wilhelm Smit* af nordenfjeldske Regiment; den bestod for største Delen af Mandskaber fra bergenhusiske Grenaderbataljons 2den Division, men ogsaa af Mandskaber fra norske Jægerkorps. Folkene laa i Barhytter, Jægerne paa begge Fløje og Bergenhusingerne i Midten. Foran Hytterne laa Forpostlinjen med Vedetter. Tilhøire for Feltvagten var etableret en Underofficiersvagt ved Svineklevene og ligeledes en ved Nypeto[3]. Foran Berby- eller Røersbroen, som den ogsaa kaldes, laa ligeledes en Underofficiersvagt. Dette var Bevogtningen mod Vest. Mod Syd stod der paa vestre Side af Enningdalselven en Feltvagt under *Sekondlieutnt. Poul Hansen Birch*[4] af søndenfjeldske Regiment ved »søndre Huset«, medens *Kaptein Mogens Rosenkrantz Mund*[5] af nordenfjeldske Regiment laa med en større Styrke paa Svenningsbøen og holdt Øje med Svenskerne paa den østlige Side af Enningdalselven, hvorfor Major Grønhagen indskrænkede sig til at sende Patruljer frem til Golden Gaardene fra Enningdalsbroen, medens

---

[1] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 157. Om Lieutnt. Boy se Anreps »Ättar-Taflor«, 1 D. S. 241.

[2] Se »Kriget emell. Sverige o. Danmark«' S. 158.

[3] Se Grenader Wasbotns Kart. Der er vistnok ikke det rette Forhold i Beliggenhed mellem Feltvagten paa Tyslingmoen og Svineklevene og Nypeto, ligesom Doktorsæter findes feilagtig aflagt; men den rigtigere Beliggenhed af de forskjellige Pladse i Forhold til hinanden vil sees af Holsts Kart, skjönt heller ikke dette er ganske nøjagtigt, da det er optaget efter Øjemaal.

[4] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, II B. S. 288—289, og Ankers »Generalspersoner«, S. 46—47, samt »Norsk militært Tidsskrift« for 1882, S. 590—592.

[5] Om ham se »Danmarks Adels Aarb.« for 1904, S. 342; her kaldes han Magnus, men i den i det norske Rigsarkiv opbevarede skrevne Militærkalender for 1808—1809 skrives han Mogens.

Major Rappe drog videre frem paa Vejen til Berby paa Vestsiden af Elven[1].

Allerede Kl. 7½ om Morgenen d. 12te September kom de første Meldinger fra Forposternes Patruljer ind til Major Krebs paa Berby om Svenskernes Fremrykning baade fra Syd og Vest. 1 Time bagefter gik Kapt Strøm til Angreb paa Feltvagtstillingerne ved Tyslingmoen; men Major Krebs havde benyttet den forløbne Time til at allarmere Tropperne og treffe sine Dispositioner. Ved første Angreb drev Kapt. Strøm Vedetterne ind paa Feltvagten, som trak sig tilbage bag et Stengjerde foran Ødegaarden[2]. Her laa som før Jægerne paa venstre og høire Fløj og de bergenhusiske Grenaderer af 2den Division i Midten. Major Fischer var paa første Melding kommen tilstede og holdt Forsvaret gaaende, indtil Major Krebs kunde komme med Forstærkning. Efter at have sendt *Kapt. Peter Heinrich Butenschøn*[3] af norske Jægerkorps frem for at støtte høire Fløj med en Division paa 60 Md. samlede Major Krebs den paa Berby liggende Hovedstyrke bestaaende af bergenhusiske Grenaderbataljons 4de Division under Kapt. C. Brun og rykkede med denne og 2 Amusetter under *Premierlieutnt. Cornelius Brun* af søndenfjeldske Regiment frem til Undsætning for de betrængte Forposttropper. Norske Jægere og Bergenhusinger udkjæmpede nu sammen i et Antal af ca. 200 Md. og med 2 Amusetter en haardnakket Kamp i 2 Timer mod 500 à 600 Svensker, altsaa 1 imod 3. Overmagten var dog for stor, og da nu ogsaa Svenskernes høire Kolonne begyndte at vise sig og Lieutnt. Birch ved søndre Huset maatte trække sig tilbage, forlod Major Krebs Stillingen ved Ødegaarden og trak sig over Berby Bro. Vi skulle nu lade Major Krebs selv fortælle. Sin 1ste Melding sendte han, saa at sige, fra selve Slagmarken til Prinds Christian. Meldingen lød saaledes:

---

[1] Det maa bero paa en Feiltagelse, naar der i Ræders »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 47—48, tales om Svenskernes Fremrykning paa den østlige Side af Enningdalselven; det er visselig den samme Feiltagelse, som er gaaet over i Meijers »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 157 og 158. Derimod kan der være Tale om østlige Kolonne i Modsætning til den vestlige, der kom over Tyslingmoen.

[2] Se Grenader Wasbotns Kart, 19.

[3] Om ham se »Leirdølernes Saga«, samt »Norske Jægerkorps's Historie« under Personalia, S. 8, Ankers »Generalspersoner«, S. 60—61, og »Norsk mil. Tidsskr.« for 1882, S. 589. Ved en Feiltagelse angiver Ræders »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 48, Kapt. Butenschøn at tilhøre bergenhusiske Reg., medens han i Virkeligheden stod ved »Norske Jægerkorps«.

»Ich bin in starkem Engagement mit dem Feinde; diesen Morgen 9 Uhr attaquirte er mich von Svenningsbøen og (sic.) Tysselmoen — das erste war nur eine Demonstration — das andere die wirkliche! Eine starke Macht ist gegen mich — ich liess aber gleich anrücken, was möglich wäre. Unsere Leute haben Wunder gethan. 2 Kanonen liess ich gleich anrücken, aber der starke Nebel verhinderte uns die Stärke zu erfahren; sie müssten aber stark seyn, denn sie gehen grade auf los. Meine Kanonen unter *Brun* haben Wunder gethan — allein — die eine ist genommen! Einen Blessirten habe ich nur bis diesen Augenblick; wir sind gegen Berbye retirirt, und ich hoffe, alles soll gut gehen! Die Kugel fliegen uns um die Ohren, aber unsere Leute und die braven Officiers thun alles; ich bin da, wo es von Nöthen ist. Eine Kugel streifte mich, eine andere fiel 2 Schritt vor mich; aber wir wollen thun, was wir können um unseres ædlen Prindsen gütige Fürsorge und so brave Anführung bei Gleich zu halten! Nur schmerzt mir die genommene Kanone; aber die Macht ist 3 Mal stärker! Noch sind wir in vollem Engagement! Die Kanonen beim Præstebakke habe ich holen lassen! Allein es scheint, das der Schwede muss sehr stark seyn.

Bærbye den 12 Septbr. 1808 — 11½ Uhr.

Unterthänigst
Krebs.

Ich kann nicht Zeit erhalten der Brigade zu rapportiren. Die Kugeln fliegen Ohren bis Bærbye umher! Wir wollen uns tapfer halten, ob die Macht ist gross.«

Man kan se, at denne Melding er præget af en vis Nervøsitet, idet der indimellem kommer norske Ord; som sædvanlig var det tydske Sprog behandlet med Nonchalance; det var altid Tilfældet hos de tydskfødte Førere, og Major Krebs var fra det sydlige Slesvig.

Meldingen sendtes med Dragonordonnants til Hovedkvarteret paa Hafslund, men blev underveis modtaget af den kommanderende General paa Skjeberg Kl. 3¾ Eftm.

Under 30 Juni 1808 havde Prinds Christian udgivet en »Instruktion« for Benyttelsen af Dragonordonnantser til Befordring af Breve og Rapporter. I denne Instruktion heder det i

»Pkt. 4: Breve med 3 Segl befordres saa hastig, som nogenlunde kan taale at rides uden at tage Skade, og absolut inden, eller i det seneste ikke i længere Tid end 1 Time pr. Mil.

» 5: Breve med 2 Segl maa absolut befordres saaledes, at dertil ikke bruges mere end i det højeste 1 1/2 Time pr. Mil.

» 6: Breve med 1 Segl modtages, men befordres ikke, førend Breve ankomme, som ere forsynede med 2 el. 3 Segl og skulle gaa samme Vei.«

Meldingen fra Major Krebs har naturligvis gaaet med 3 Segl.

Imidlertid var Kampen ved Berby endnu ikke færdig udkjæmpet. Da Major Krebs havde trukket sig tilbage over Berbybroen, indtog han en god Forsvarsstilling bag denne paa den østlige Side af Berbyelven[1], medens Svenskerne besatte hans tidligere Stilling foran Broen. Hovedforsvaret paahvilede fremdeles bergenhusiske Grenaderbataljons 2den og 4de Division. Lieutnt. Birch paa venstre Fløj havde maattet trække sig tilbage for Major Rappes Angreb helt til Berby Bro, hvorhen ogsaa Kapt. Butenschøn paa høire Fløj kjæmpende havde retireret.

Kapt. Strøm, som havde besat Høiderne ved Røersladen[2] mellem Ødegaarden og Berbyelven, Nordmændenes forrige Stilling, gjorde 2 Stormanfald paa Berbybroen, men maatte hver Gang gaa tilbage med betydelige Tab[3].

Fiendens venstre Fløj søgte at komme frem over Fæbroen nordenfor Berby[4], men blev hindret i sit Foretagende af *Kapt. Johan Arnt Hals*[5] af søndenfjeldske Regiment, som af Major Krebs var sendt frem med et Detachement fra Reserven paa Gaarden Ende for at støtte Underofficiersvagten ved Svineklevene og Kapt. Butenschøns høire Flanke.

Vi skulle nu lade Major Krebs igjen fortælle videre, idet vi gjengive hans 2den Rapport til den kommanderende General,

---

[1] Se Wasbotns Kart, 27.

[2] Se Wasbotns Kart, 20.

[3] Ødegaards »Norske Jægerkorps's Hist.«, S. 72, giver urigtigen Kapt. Butenschøn med sine Jægere og Lieutnt. Birch alene Æren for at have kastet Svenskerne tilbage ved Berbybroen og glemmer Bergenhusingerne.

[4] Se Holsts Kart.

[5] Om ham se »Familien Hals«, udg. af A. W. Rasch, S. 91—92.

hvilken Rapport er affattet strax efter Kampens Ophør. Rapporten lyder saaledes:

»Underdanigst Rapport!

Efter senest indgivne Rapport blev meldt fra Lieutnt. Birch ved Søndrehuset og Smith ved Tyslingemoen, at Fienden nærmede sig, især den sidste, hvorpaa jeg strax detacherede Kapt. Butenschøn med 60 Md. for at understøtte vor Kjæde; men da Attaquen fra den fiendtlige Side fordobledes, rykkede Major Fischer og jeg ud med den hele Reserve og 2de Kanoner. — Vagten ved Tyslingemoen blev dreven tilbage og saaledes Lieutnt. Birch næsten afskaaren, men reddede sig dog ved at vade over Elven med den hele Vagt og ammuserede siden Fiendens høire Fløi fra den anden Side; Attaquen blev nu heftigere, Kanonerne gjorde god Virkning, men Fiendens overlegne Styrke nødte os til at retirere tilbage til Røers Laden; her fattede vi atter Post, og Ilden gik nu uophørlig fra begge Sider over $2^1/_2$ Time, uden at nogen gav efter; endelig tournerede Fienden vor venstre Fløi, og vi maatte saaledes for ei aldeles at blive afskaaren tage vor Retraite over Broen; men her fattede vi saadan Position og forsvarede den saaledes, at uagtet Fienden 2de Gange stormede, var det ham dog ikke muelig at komme over. — En Parlamentair meldte sig nu fra Fienden, der forlangte mig i Tale fra Oberste Posse; jeg mødte da denne, som paa det indstændigste forlangte nu at maatte marchere tilbage i Fred, da han blot var rykket ud for at recognoscere, men tilfældigvis var bleven forledet til at gjøre denne Attaque, som han nu indsaa, ei nyttede ham at fortsætte. — Dette Hr. Oberstens Forlangende kunde jeg ikke indvilge, men erklærede, at, hvis han retirerede, jeg da forfulgte, og hvis han atter angreb, han da skulde være velkommen. Hr. Obersten bad nu, at jeg i det mindste vilde bevilge ham $^1/_2$ Times Stilstand; dette Forlangende saa jeg mig af flere Aarsager nødt til at indvilge, især da mange af vore Folk have forbrugt deres Ammunition og i Besynderlighed mange af Jægerne intet mere Krudt havde, hvilket alt saaledes nogenledes maatte erstattes af de, der ei havde været saa meget i Ilden. Paa disse Vilkaar forlode vi altsaa hinanden. —

Ved denne Leilighed maa jeg alene beklage Tabet af een Kanon, men som var aldeles umuelig at forsvare, da Fienden fra alle Kanter trængte paa og Hestene for Kanonen ei mere kunde

styres formedels Skudene, uagtet enhver Mand gjorde sig al muelig Umage for at redde Kanonen. Major Fischer og jeg var neppe 20 Skridt fra omskrevne Kanon, da den blev taget. — Døde ere paa vor Side kun faa, jeg ved ei bestemt, hvor mange. Blesserede er *Lieutnt. Møller*[1] igjennem Haanden og omtr. 12 à 16 Md. — Oberste Posse forklarede derimod selv, at han havde 2de Officierer haardt blesserede, 16 à 18 døde foruden mange Mandskaber ogsaa blesserede. — Overalt have samtlige Officierer og enhver af disses undergivne gjort deres Sager saa godt, som man nogensinde kunde forlange det, og jeg glæder mig ved med saa megen Grund at kunne recommandere dem alle. —

Den bestemte Tid Kl. 1 Slet er nu forbi, og saaledes Stilstanden ophørt. Fienden retirerer nu med mueligste Forsigtighed, og vi forfølge kun langsomt for igjen at besætte vore forrige Vagter og Positioner. Fiendens Styrke var, foruden en stærk Reserve, omtr. 600 Md., og Hr. Obersten sagde mig selv, at han meget undrede sig over den næsten rasende Modstand, han her fandt. —

Detaillerede Rapporter skal snarest muelig indløbe. Imod Søndrehuus kom ligeledes et stærk Commandoe; men den saaledes i megen Fare værende Vagt, som angreben fra alle Kanter, undkom som før anmeldt, under Lieutnt. Birchs Anførsel og kom siden over Broen paa Hovedstyrkens høire Fløi for saaledes i Forening med os at virke til fælles Øiemeds Opnaaelse.

Tyslingemoen den 12te September 1808
Kl. 3½ Eftermiddag.

Underdanigst
Krebs.

P. S.

Endvidere melde nu Capt. Lohmann og Lieutnt. Smith, at de begge ere svagt berørte af fiendtlige Kugler, den første i Foden og den anden paa Kindet, dog neppe mærkeligt. De fleste af Folkene have forskudt deres 60 Patroner, da den hele Attaque varede omtr. 5 Timer.«

---

[1] *Fænrik Erik Christian Møller* af thelemarkske nat. Inf.reg., men tjenstgjørende ved nordenfj. gev. Inf.reg., hvortil han blev overflyttet 3 Novbr. 1808. Det er en Feilskrivning, naar Major Krebs i Rapporten kalder ham Lieutnt.

Endelig sender Major Krebs samme Dag en 3dje og fuldstændigere Rapport om Affæren til den kommanderende General; den lyder saaledes:

»Underdanigst Rapport!

Denne Dags Morgen Kl. $7^1/_2$ Slet blev mig fra Lieutnt. Birch indmeldt, at Fienden viste sig ved Kirkebøe, uden at det var muelig for den stærke Taage at erfare hans Styrke og Bevægelser. De fra hans Postering ved søndre Huset udsadte Vedetter retirerede langsomt under bestandig givende Ild.

Da denne Melding indløb, formodede ieg strax Angreb paa Tyslemoen og gav derfor Ordre til første Reserve at afgive Forstærkning derhen, ligesom ieg og beordrede de 2de Kanoner fra Ende at rykke der frem. I det samme Nu kom Melding fra Tyslemoen, at en stærk fiendtlig Magt trængte frem mod denne Postering, og at dens detacherede Feltvagt under en bestandig Ild trak sig tilbage til Hovedvagten, som endnu holdt sig længe; men omsider maatte Lieutnt. Smith som Kommandeur for denne Vagt retirere for Overmagten og sætte sig paa Siderne af de nu ankomne Kanoner. Capitaine von Butenschøn blev herfra detacheret med 60 Md. og behørige Ober- og Underofficierer for at dække Tyslemovagtens høire Flanke. I samme Øieblik blev Ordre afsendt til Detachementet paa Ende under Capitaine v. Hals at afgive en Besætning til at forsvare Fæbroen og i Forening med Vagten paa Svineklevene at dække Capt. v. Butenschøns høire Flanke, ligesom og til Detachementerne paa Svenningsbøen og Præstebakke at være aarvaagne og sikre dem ved Patrouiller samt iøvrigt at holde dem de givne Instructioner efterrettelig.

Alt var nu saaledes paa bedste Maade ordnet for at modtage den anrykkende Fiende, og neppe var enhver paa den anviste Plads, forinden en levende Ild begyndte overalt, uden at man formedelst den stærke Taage kunde see 10 Skridt for sig. Kanonerne spillede, som man tror, med god Virkning, da megen Jammerskrig hørtes derfra, hvor 25 à 26 Skud vexelvis med Kugler og Kardætscher bleve hensendte fra hver Kanon.

Saavel ieg som Major Fischer vare Vidner til modige Lieutnt. v. Bruns og hans kiekke Mandskabs Fremfærd, da vi neppe vare 10 Skridt derfra; men uagtet der var en idelig Kugleregn, kunde vi formedelst Taagen ikke bemærke Fiendens Anrykning, før han

var lige ved Kanonerne og paa Siden af os, hvorved endog en af hans Kugler tog Major Fischers Fieder bort fra Hatten.

Jeg befalede da Lieutnt. Brun at retirere; men Hestene, der tilhørte den ene Kanon, bleve skye, sloge Kudskene under sig, og det blev umuelig at bruge dem, hvorfor Lieutenanten gjorde Forsøg paa med Mandskabets Hielp at bringe Kanonen tilbage, som omtrent lykkedes 50 Skridt; men da han blev overmandet af Fienden, maatte han forlade den, hvorved han fik en haardt og en let blesseret.

Jeg kan ikke forlade denne Materie uden at give Lieutnt. Brun og hans kiekke Artillerister det Vidnesbyrd, at de under Affairen have viist udmærket Mod og Standhaftighed.

Capt. v. Butenschøn, som hørte Kanonilden ophøre og blev trængt af en aldeles overlegen Magt, den han nu formedelst Taagens Fald kunde see, saae sig nødt til at retirere, dog under en bestandig vedligeholdt Ild, og havde det vestlig fra Berby beliggende Field Svineklevene besat.

Herved kan ieg ikke lade uanmærket, at Capitainen med meget Overlæg og god Conduite deelede sit Mandskab saaledes, at han selv med en Deel af samme gik til Røers Broen og besatte samme, imedens en anden Deel under *Fænrik Rustad*[1] længere vestlig svømmede over Elven tillige med det ham medgivne Mandskab, som førte Geværet over Hovedet, og da Fienden vilde forsøge det samme Maneuvre, blev han mødt med en saa levende Ild, at han fik mange døde og blesserede og afstod fra dette Forsæt. Han har slæbt alle med sig, undtagen en død, som vi have fundet og hidbragt. Imidlertid holdt *Lieutnt. Seip*[2] sig paa Capitainens venstre Flanke, ansluttet til Kieden, og giorde Fienden tapper Modstand.

Ved denne Affaire have Jægerne Bye og Welte af 2det Comp. efter Capt. Lohmanns, Munthes og Lieutnt. Birchs Vidnesbyrd særdeles udmærket dem, og *Grenadeer Anders Olmen*[3] *af 2den Division Bergenhuus* har, uagtet han strax ved Affairens Begyndelse blev blesseret i Anklet, vedblevet at giøre Tieneste, indtil den var endt.

Da vi nu saaledes, trykket af Overmagten, havde indskrænket os til at besætte alle Høider rundt om Berby, og ieg just var be-

---

[1] *Guttorm Rustad* af norske Jægerkorps; om ham se »Personalhist. Tidsskr.«, 1 R. 4 B. S. 145—146, og »Norske Jægerk.'s Hist.«, Personalia, S. 46—47.

[2] Hvilken Lieutnt. Seip dette har været, har det været umuligt at faa rede paa; der var samtidig 2 Sekondlieutenanter Seip og 1 Fænrik Seip.

[3] Skal være Ølmen.

skjeftiget med at affatte min før idag underdanigst indsendte Rapport til Deres høyfyrstelige Durchlautighed, kom en Parlementair fra Hr. Oberste v. Posse og forlangte en Samtale. Jeg reed da hen til ham, og hans Forlangende var Retraite, hvilket jeg ikke kunde tilstaae ham; han bad da om en Times Vaabenstilstand, og denne blev ham tilstaaet, men kun paa $^1/_2$ Time. Herved var ieg endog særdeles glad, fordi ieg i dette Mellemrum fik Leilighed at lade Folkene noget udhvile efter den svære Strabadse fra Kl. 8 til 1 Slet og derefter at faae Krudt uddelt, som næsten allesteds manglede, da Infanteriet næsten havde bortskudt sine 60 Skud, som ikke kunde erstattes tilfulde. Strax Vaabenstilstanden var forbie, retirerede Fienden, og ieg kunde af nysnævnte Aarsag ikke uden med yderste Forsigtighed forfølge ham, hvilket dog allevegne skeede med beste Orden, og Feldtvagterne Tyslemoen og søndre Huset bleve igien besatte.

Feldtvagten ved søndre Huset, varslet af Skuddene ved Kirkebøe og Tyslemoen, trak sig efter sin Instrux tilbage og kom under Lieutnt. Birchs Anførsel ved at vade igiennem Elven til Forstærkning ved Røersbroen.

Oberste v. Posse kunde ved Samtalen ei noksom rose den tapre Modstand, han havde fundet, og tilstod at have 2 Off. og 16—18 Md. stærk blesserede og omtrent lige saamange døde.

Under Samtalen lod Obersten 2de Pelotongs af Skaraborgs Reg. rykke frem; disse vare i graa Munderinger. Lieutenanten, som commanderede dem, gjorde holdt, lod præsentere Geværet, igien skuldre og blev nogen Tid staaende. Det var smukke og raske Folk samt vel munderet.

Fiendens Styrke, som agerede imod os, var omtr. 600 Md., og vi saae 2de betydelige Afdeelinger bag ham af Cavalerie og Infanterie, foruden en Reserve mod søndre Huset omtr. 4 à 500 Md.

Obersten præsenterede samtlige Hrr. Officierer for mig; men da de vare mange, kan ieg ikke erindre andres Navne end den bekiendte Capt. Strøm.

Saavidt ieg i Afstand og Gesvindighed kunde observere, var Mandskabet vel klædt og lod til at være exerceret.

Ved at sige ham, at ieg vidste, de igaar havde holdt Gudstieneste, svarede han, det holde vi hver Søndag; ieg sagde videre at have seet Capt. Strøm marschere derhen med sit Compagnie, og derover blev han ei lidet forundret.

Jeg anmærkede, at de vel idag havde brugt de bedste her-

værende Tropper imod os; men han svarede, at de alle vare saadanne; ieg giorde da den Indvending, at de sidst ved Mosekase tagne Fanger[1] blot vare smaa Drenge; derved blev han noget taus, men sagde omsider, de havde gode Evner og kunde blive gode med Tiden.

Ved denne min underdanigste Rapport kan ieg ikke undlade at give enhver, der tog Deel i Affairen, det Vidnesbyrd, at alle fra den første til den sidste med udmærket Mod, Conduite og Standhaftighed, som endog Fienden selv maatte beundre, have giort ham hvert Skridt stridigt, og at han, endog med den stærke Overmagt, intet væsentligt har kunnet udrette.

Vores Tab er 6 døde, og vi have 12 Blesserede, hvoraf nogle haardt. Fænrik Møller har faaet en Kugle igiennem høire Haand, og Lieutnt. Smith en let Contusion paa venstre Kind. Capt. Lohmann er streifet af en Kugle paa den høire Fod, dog saa let, at blot Støvlen har faaet et Hul.

At ikke flere af de brave Officierer, som fra først til sidst vare allevegne frem, og af Mandskabet, som med dem standhaftigen stode i den uophørlige Kugleregn fra Begyndelsen til Enden, ere faldne eller saarede, er ubegribeligt og maae tilregnes en højere Bestyrelse.

Ved Enden af Affairen og ved Taagens Fald saa vi, at Fienden imellem Røersladen og Ødegaarden slæbte mange døde og saarede bort, som ogsaa Bonden paa Ødegaarden stadfæstede med den Anmærkning, at blandt de døde var en Officier af høi Stand[2], saa at, ihvorvel vi agerede formedelst den stærke Taage i Mørket og næsten i Blinde imod hverandre, have vore Skud dog giort dobbelt Virkning imod Fiendens, og Uheldet med den tagne Kanon kan kun tilskrives tilfældige Omstændigheder.

De fleste døde og blesserede ere af *Bergenhusiske Regiment*, som troes at have den Aarsag, at de vel ei endnu vide ret at holde dem skjult og benytte Terrainet; *men de ere saa overmaade tapre og brave Folk, som ei vige et Haarbred*, forinden den største Overmagt nøder dem dertil.

[1] Ved Rekognosceringen over Mossekase d. 5te September 1808 toges der 11 svenske Fanger; se »Norske Jægerkorps's Hist.«, S. 67—69, og Ræders »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 B. S. 46, samt Meijers »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 157.

[2] Der var paa svensk Side ifølge Meijers »Kriget emel. Sverige o. Danmark«, S. 158, ingen saaret Officier af højere Grad end Lieutenant.

At Fienden har taget Gevær og Armatur fra vore saarede i forbigaaende kan ieg ikke undres over; men ieg synes, det er uædelt handlet af ham at have taget Penge og Klæder fra den saarede Soldat.

Ganske bestemt kan ieg endnu ikke angive, om nogen flere savnes, da alle Vagter i en Hast bleve besatte, og ieg endnu ikke fra enhver har kunnet erholde fuldstændig Rapport om hans virkelige Styrke.

Iøvrigt kan ieg med sand Tilfredshed anbefale enhver af de, som have deltaget i denne Affaire i Deres høyfyrstelige Durchlautigheds Naade.

Stabsqvarteret Berbye den 12te September 1808.

Underdanigst
Krebs.«

Af et Bilag til Major Krebs's Rapport sees, at Svenskerne skulde have yttret til Folk i Egnen, »at Baggen vist var stærk idag«, og »at det gik meget haardere til her end ved Skotsberg i Aremark[1].«

For Fuldstændigheds Skyld hidsættes ogsaa den kommanderende General Prinds Christian Augusts underdanigste Rapport til Hs. Maj. Kongen om Affæren ved Berby d. 12te September 1808. Denne Rapport er naturligvis baseret paa Major Krebs's indløbne Rapport, da Prindsen selv ikke var tilstede i Kampen. Rapporten lyder saaledes:

»D. 12te om Morgenen skeede en Attaque paa vore Feltvagter i Enningdalen paa den vestlige Kant af Elven. Saavel fra Feltvagten ved søndre Huset som ved Tyslingmoen erholdt Major Krebs Rapport, at deres udsendte Patruljer havde opdaget Fienden i Nærheden, men kunde formedelst Taagen ej se hans Styrke og Bevæggelser. Majoren detacherede strax Kapt. Butenschiøn med 60 Md. til at understøtte den høire Fløj af Feltvagten ved Tyslingmoen. Selv rykkede han frem med Reserven og 2 Amusetter. Lieutnt. Smith af nordenfjeldske Regiment trak sig med Feltvagten ved søndre Huset tilbage over Enningdalselven, harcellerede Fienden siden bestandig i hans høire Flanke og besatte omsider Røersbroen. Efter at have udholdt den fiendtlige Attaque i 2 Timer nødte Overmagten

[1] Om Affæren ved Skodsberg Natten mellem d. 7de og 8de Maj 1808 se Ræders »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 2 D. S. 504—505, og Meijers »Kriget emellan Sverige o. Danmark«, S. 98—99.

Major Krebs at trække sig tilbage til Røersladen. Ved denne Leilighed indtraf det Uheld, at ved den ene Amuset, som stod fremme — den anden var da allerede efter Ordre trukken tilbage —, bleve Hestene skye og sloge Kudskene under sig, hvilket foraarsagede nogen Forsinkelse, under hvilken den overlegne Fiende trængte lige ind paa Amusetten, uagtet Bedækningen ved den mest levende Ild søgte at holde ham tilbage. Lieutnt. Brun af søndenfjeldske Regiment lod nu Amusetten trække tilbage af Mandskabet og førte den, omendskjønt han var omringet af Fienden, et lidet Stykke tilbage, da det ej var muligt at bringe den længere igjennem den omgivende fiendtlige Overmagt, men alligevel reddede han Mandskabet, af hvilke tvende ved denne Leilighed bleve blesserede.

Kapt. Butenschiøn, som hørte Kanonilden at ophøre og blev trængt af en overlegen Magt, som han nu, da Taagen fordelede sig, kunde se, var derudover nødsaget at retirere og trak sig med en Del af sit Kommando til Røersbroen, som han besatte; med den anden Del af Kommandoet svømmede Lieutnt. Rustad over Elven, og da Fienden vilde forsøge at følge ham, blev han afvist med et Tab af en Del døde og saarede.

Efter at Major Krebs i $2^1/_2$ Time havde opholdt Fienden ved Røersladen, maatte han, da hans venstre Fløj var bleven tourneret, trække sig tilbage over Røersbroen for ej at blive afskaaren. Her fattede han igjen Post, og uagtet Fienden 2de Gange stormede paa, var det ham dog ej muligt at komme over. En Parliamentær meldte sig nu fra den fiendtlige Kommandør, Oberst Posse, som forlangte en Samtale med Major Krebs, som derpaa red hen til ham. Hans forlangende var fri Retraite, som blev afslaaet. Han forlangte derpaa Vaabenstilstand for en Time, som blev ham bevilget for $^1/_2$ Time, efter hvilken Tids Forløb Fienden retirerede og blev af Major Krebs med Forsigtighed forfulgt, hvorefter de forrige Feltvagter igjen bleve udsatte.

Den Styrke, Fienden agerede med, var omtr. 600 Md., og desuden saaes 2de betydelige Afdelinger af Kavaleri og Infanteri bag ham. Videre stod mod søndre Huset og mod Enningdalsbroen 2de Bataljoner nyudskrevne og en Del Kavaleri, og herforuden stod, som man siden har erfaret, en Reserve ved Hovedalen af 100 Md. og bag samme en Kavaleritrop af omtr. 50 Md.

Ved denne Affære er Kapt. Lohmann af bergenhusiske Regiment, Lieutnt. Smith af nordenfjeldske og Fænrik Møller af thele-

markske Regiment lidt blesserede. Af Mandskabet have vi 6 døde og 12 blesserede, hvoraf nogle haardt. Fiendens Tab vides ej; men ved Enden af Affæren, da Taagen faldt, saa man ham imellem Ødegaarden og Røersladen slæbe mange døde og saarede bort.

Samtlige i denne Affære brugte Officierer, saavelsom Mandskabet have ved deres udviste Bravour ej alene opholdt den saa meget overlegne Fiende, men endog tvunget ham til at retirere, hvorfor Generalkommandoen er pligtig allerunderdanigst at anbefale dem i Deres Majestæts Naade.«

Om Affæren ved Berby[1] er der ikke andet end godt at sige om Nordmændene for alle Parters vedkommende. Man kunde maaske mene, at Major Krebs burde have ladet Kapt. Mund paa Svenningsbøen gjøre et Fremstød i Flanken paa den fremrykkende svenske høire Kolonne; men Kapteinens Patruljer have visselig bragt ham Underretning om, at bag Enningdalsbroen stod en noksaa betydelig svensk Troppestyrke, som Kapteinen ikke kunde hamle op imod.

I sin sidste Rapport siger Major Krebs, at han tror, at Aarsagen til, at de fleste døde og saarede vare af bergenhusiske Regiment, var den, at Bergenhusingerne endnu ikke vidste at holde sig skjult og benytte Terrænet. Dette er af Kapt. Ødegaard i hans »Norske Jægerkorps's Hist.«[2] udtrykt saaledes, at bergenhusiske Regiment led mest »paa grund af mandskabernes mangelfulde øvelse«.

Dette Ræsonnement er imidlertid feilagtigt. Som vi foran have seet, har Grenaderbataljonen allerede i Bergen exerceret og drevet Felttjenesteøvelser paa Foranstaltning af Regimentskommandøren Oberst Holfeldt, og under Kantonneringen i Laurvig drev Oberstlieutnt. Synnestwedt stadig paa med Exercitie og Øvelser i Terrænet eller Felttjeneste de Dage i Ugen, der var Anledning dertil for anden Tjenestes Skyld. Nej, Aarsagen var den, *at Bergenhusingerne ikke vilde søge Dækning.* Paa Officierernes Opfordring til at skjule

[1] Affæren ved Berby d. 12te Septbr. 1808 er omhandlet i »Norske Jægerkorps's Hist.«' S. 69—73, Ræders »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 47—50, og Meijers »Kriget emell. Sverige o. Danmark«, S. 157—159; se ogsaa »Budstikken« for 26 Septbr. 1808 samt Oberstlieutnt. D. Schnitlers Skildring i M. Tonnings »Underofficiersbladet«, 6 Aargang.

Over Affæren ved Berby blev der af Sekondlieutnt. Birch optaget et Kroki, som blev nedsendt til Kjøbenhavn i en Skrivelse af 28 Oktbr. 1808 fra Prinds Christian August til Kongen (se »Norske Samlinger«, 2 B. S. 247). Dette Kroki har ikke været at finde, hverken i Original eller Kopi, i Christiania eller Kjøbenhavn.

[2] S. 72.

sig og ikke udsætte sig for de fiendtlige Kugler svaredes der: »*Nej! Mæ vil sjaa!*«

Det bedste Vidnesbyrd om Bergenhusingernes Tapperhed ligger i, hvad Kommandanten paa Fredrikstens Fæstning, *Oberst Niels Pedersen Juel*[1] skriver d. 16de September 1808 til Prinds Christian. »Bey der letzten Affaire auf Berbye,« siger han, »sollen die Bernhuuser wütend gewesen sein — man hat sie nicht zum retiriren kriegen können[2]. — Sie haben geglaubt, *es wäre eine Schande sich zu däkken*, und also sich immer blos geställt. Darum haben sie am meisten gelitten —. Den Waffenstilstand haben sie sehr übel aufgenommen —, und dass man sich mit den Feinden bespräche, könnten sie nicht begreifen, wäre möglich —; ihre Tolleknive haben sie verschiedentlich gebraucht um sich aus der Gefangenschaft zu retten — und die würklich Gefangenen von ihre Kammeraten haben sie grosser Lust wieder herauszureissen —. Ein schönes Volk, wenn es nur etwas mehr Strategie in Affairen zu gebrauchen wussten.«

Bergenhusingernes Opførsel i Kampen tyder paa en ubændig Stridslyst, der ikke lod sig kue, saa at endog Ordren til Retræt ikke lystredes; ved det sidste kan der gjøres Anmærkning; men ellers er Beskyldningen for Mangel paa Øvelse ubeføjet.

Af de 8 Md.[3] døde, som Fegtningen d. 12te September krævede, vare 5 Bergenhusinger. Af saarede havde bergenhusiske Grenaderbataljon 7 Md., af savnede 10, hvoraf 2 tillige saarede, og af fangne 3. Af Officiererne var kun Kapt. H. C. Lohmann let saaret i Foden, men tjenstdygtig; om hans Lieutnanter hører man ingen Ting fra Affæren. Kapt. C. F. v. M. Brun, som førte 4de Division, forblev uskadt i Trefningen; hans Lieutenant, Premierlieutnt. D. B. Rehling, stod under Kampen paa Feltvagt ved Doktorsæter og kom saaledes ikke til at deltage. I det hele taget er den Omblanding, som fandt Sted af Officiererne og Afdelingerne høist mærkelig og var naturligvis en Følge af Sammensætningen af Major Fischers kombinerede Bataljon.

---

[1] Om ham se Ankers »Generalspersoner«, S. 346.

[2] Her sigtes til, at de ikke vilde lystre Retrætsignalet, som maatte gjentages. Se Ødegaards »N. Jægerkorps Hist.«, S. 71.

[3] Ræders »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 149, har urigtigen opgivet kun 6 døde, formodentlig efter Prindsens Rapport til Kongen.

De 5 døde bergenhusiske Grenaderer vare:

Af 2den Division:

Grenader Lars Olsen Bjerkeland, af nordre hardangerske Komp., fra Gaarden Bjerkeland i Vikørs Præstegjeld, 25 Aar gl. Han blev haardt blesseret og døde strax efter Kampen. Han var ugift og meget fattig, men havde desuagtet forsørget sin Moder.

Af 4de Division:

Grenader Sjur (Syver) Olsen Engeberg, af søndre søndmørske Komp., fra Gaarden Engeberg i Voldens Præstegjeld, 28 Aar gl., dødskudt.

Grenader Ole Hansen Vasbakke, af nordre nordfjordske Komp., fra Gaarden Vasbakke i Volden, 29 Aar gl., dødskudt.

Grenader Jon Olsen Folsvig, af nordre nordfjordske Komp., fra Gaarden Folsvig i Volden, 24 Aar gl., dødskudt.

Grenader Anders Larsen Frøisæter, af gloppenske Komp., fra Gaarden Frøisæter i Utviken, 26 Aar gl., dødskudt.

Saarede i Affæren ved Berby bleve følgende Bergenhusinger:

Af 2den Division:

Grenader Anders Olsen Ølmen, af sogndalske Komp., fra Gaarden Ølmen (Ylmeim) i Norum Sogn, 26 Aar gl.

Af 4de Division:

Grenader Knud Ingebrigtsen Mørk, af nordre søndmørske Komp., fra Ørsten, 29 Aar gl. Han døde af sine Saar paa Gaarden Buer[1] ved Berby d. 3dje Oktober 1808.

Grenader Jon Rasmussen Fagerhol, af søndre søndmørske Komp., 27 Aar gl.

Grenader Jon Andersen Bjørdal, af søndre søndmørske Komp., 25 Aar gl. Han havde faaet en Kugle under Hoften tvers igjennem begge Laarene og blev i April 1809 erklæret udygtig til Militærtjeneste. Paa Forestilling af 26 August 1809 fra Oberst Holfeldt fik han en aarlig Pension af 24 Rdl. Han var saa medtaget af sine Blessurer, at han efter at være bleven transporteret fra Fredrikstad til Bergen maatte indlægges paa Garnisonssygehuset, hvor han endnu var i August Maaned 1809; det var saavidt, han var oven Senge.

[1] Strax i N. for Folkesæt, se Holsts Kart.

Grenader Niels Olsen Gausemel, af nordre nordfjordske Komp., 24 Aar gl. Han friskmeldtes igjen d. 11te Oktober 1808.

Grenader Martinus Pedersen Teigen, fra Gaarden Teigen i Naustdal, af gloppenske Komp., 27 Aar gl. Han havde faaet en Kugle gjennem det venstre Laar og erklæredes i April 1809 udygtig til Militærtjeneste. Fra Fredrikstad transporteredes han til Bergen, hvor han indlagdes paa Garnisonssygehuset. Ogsaa han erholdt ligesom Bjørdal en Pension af 24 Rdl. aarl. af Krigshospitalskassen. D. kgl. n. Komm.koll. foreslog 20 Rdl.; men Prinds Christian fastholdt Regimentchefens Forslag, 24 Rdl.

Grenader Ingebrigt Olsen Næss, af søndre nordfjordske Komp., 30 Aar gl.

Under Fegtningen havde Major Krebs ingen Læge hos sig; han maatte derfor sende Bud til Folkesæt, strax i Nordvest for Glenne[1], efter *Bataljonschirurg Carl Ludvig Werner*[2], som kom tilstede og forbandt de saarede.

Savnede af bergenhusiske Grenaderbataljon efter Affæren ved Berby:

Af 2den Division:

Grenader Gullik Hommedal, af urlandske Komp., fra Gaarden Hommedal i Opheim paa Voss, 25 Aar gl.

Grenader Hermund Tofte, af urlandske Komp., fra Gaarden Tofte paa Voss, 23 Aar gl. Han var ugift, meget fattig og havde en Moder at forsørge.

Grenader Knud Hæve, af vossiske Komp., fra Gaarden Hæve paa Voss, 25 Aar gl.

Grenader Lars Michelsen Gerald, af vossiske Komp. fra Gaarden Jordal (Gerald) paa Voss, 25 Aar gl. Han indbragtes 16 April 1809 som udvexlet Krigsfange i syg Tilstand paa Fredrikshalds Lazareth.

Af 4de Division:

Grenader Niels Jørgensen Sollid, af nordre søndmørske Komp., fra Gaarden Sollid i Ørskoug, 24 Aar gl., tillige saaret.

---

[1] Se Holst's Kart.

[2] Han var ansat ved norske Jægerkorps, se »N. Jægerk.'s Hist.«, Personalia, S. 120, og »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 2 B. S. 491—492.

Grenader Johannes Knudsen Dobakke, af nordre nordfjordske Komp., fra Gaarden Dobakke i Hornindal i Eids Præstegjeld, 27 Aar gl. Han døde i Mariestad i Sverige i December 1808.

Grenader Niels Jacobsen Rørvig, af gloppenske Komp., fra Gaarden Rørvig i Gloppen, 28 Aar gl. Han var tillige saaret og døde paa Hæsteskemoen i Baahuslen i September 1808.

Grenader Lars Jacobsen Devik, af gloppenske Komp., 28 Aar gl. Han var tillige saaret og døde i Mariestad i Januar 1809.

Grenader Berent Olsen Hærsæter, af søndre nordfjordske Komp., fra Aalens Sogn i Nordfjord, 27 Aar gl.

Grenader Lars Haldorsen Hagen, af s. nordfjordske Komp., fra Utviken, 29 Aar gl. Han døde i Wenersborg i September 1808.

Fangne af bergenhusiske Grenaderbataljon i Affæren ved Berby:

Af 2den Division:

Grenader Torgils Haugskiær, af søndre hardangerske Komp., fra Gaarden Haugskiær i Kinserviks Præstegjeld, 28 Aar gl. Han var ugift og fattig og havde en 60-aarig Moder at forsørge.

Grenader Paul Arnesen Myklebust, af n. nordfjordske Komp., fra Gaarden Myklebust i Eids Sogn i Nordfjord, 28 Aar gl.

Grenader Peder Christoffersen Ryg, af gloppenske Komp., fra Gaarden Ryg i Gjemmestad Sogn i Nordfjord, 26 Aar gl. Han døde i Mariestad i December 1808.

Selvfølgelig gik der med de savnede og fangne mange Sager tabt, baade af Udrustning, Bevæbning og Mundering; desuden tabtes en Del Sager paa selve Kamppladsen og ved Troppernes gjentagne Vadning over Elven. Ifølge en Rapport, dat. Borge pr. Fredrikstad d. 11te Oktober 1808, fra Oberstlieutnt. Synnestwedt var Tabet af Udrustningsgjenstande m. m. ved bergenhusiske Grenaderbataljon efter Kampen ved Berby følgende:

Ved 2den Division:

8 Feltflasker.
6 Feltkjedler.
5 Geværer med Ladestok, Bajonnet, Geværrem, Bajonnetskede, Panhætter og Kradsere.
7 Sabler m. Skeder.
5 Gehænger m. Spænder, Patrontasker og Bandolerer.
6 Lunteforbergere.
11 Tornistre m. Rem.

8 Brødposer m. Rem.
5 Kjoler.
5 Veste.
7 Grenaderhuer.
6 Halsbind m. Laas.
17 Skjorter.
5 uldne Buxer.
11 Lærredstrousers.
18 Pr. Strømper.
11 » Støvletter.
1 Skjødskind.
1 Tømmermandssag.

Ved 4de Division:

3 Feltkjedler.
13 Feltflasker.
1 Skarpskyttergevær.
9 andre Geværer.
10 Ladestokke.
12 Bajonnetter.
11 Geværremmer.
14 Bajonnetskeder.
13 Panhætter og Kradsere.
14 Sabler m. Skeder.
13 Bandolerer m. Patrontasker.
14 Gehænger m. Spænder.
15 Lunteforbergere.
17 Tornistre m. Remmer.
16 Brødposer m. —
9 Kjoler m. Veste.
14 Grenaderhuer.
17 Halsbind m. Laas.
30 Skjorter.
11 uldne Buxer.
16 Lærredstrousers.
2 Skarpskytterbuxer.
28 Pr. Strømper.
16 » Støvletter.
30 » Sko.

Af Tabslisterne over Materiellet sees, at 2den Divisions Tømmermand har været med i Træfningen, da han har mistet Sag og Skjødskind [1].

9 August 1800 var der udkommen en Forordning fra det kgl. Gen.- og Komm.koll. i Kjøbenhavn om Skarpskyttere, hvori det heder:

»Da Infanteriet paa nærværende Tid stedse er sluttet og derfor aldrig, omendskjønt det har Skarpskyttere med, kan staa sig mod de lette Tropper uden *en Quarré*, og dette dog ej ved alle Leiligheder kan udføres, saa skal hele Infanteriet for Fremtiden øves i at fægte adspredt som det lette Infanteri.

Skarpskytternes Bestemmelse er allerede efter de nuværende Befalinger at formere Avant- og Arrièregarden, Sidepatrouiller, at dække Flanquerne, at falde med Angreb Fienden i Flanquerne, samt at besætte Passe, Skove, Grøfter og andre Steder, hvortil Jægerne blive brugte; ofte bruges de ogsaa særskildte fra deres Regimenter som et Korps for sig, alt efter Forskjelligheden af Terrænet.«

Efter forskjellige Anordninger og Forandringer i Exercerreglementet slutter Forordningen saaledes:

»Følgende Regler skulle for Fremtiden tjene til Rettesnor:

1. Den adspredte Fægtningsmaade bruges især, naar man mangler Skarpskyttere.
2. Overalt, hvor et Terrain skal overspændes.
3. Imod lette Troupper.
4. Naar en Attaque skal skjules, saa formeres en Kjæde, og andre Troupper bestemmes at angribe Fienden der, hvor han mindst venter det, da han for Røg og Damp intet ser.
5. For at dække de fremrykkende Batterier bør stedse det Infanteri, der følger med, være i Kjæden, naar ej Pas eller snevre Veje forhindre det.
6. Infanteriet soutinerer Skarpskytterne med en Kjæde.
7. Ligeledes bruges det til at dække Flanquerne og enten *en Flanque* eller *en échelon* bag Fløjen.
8. Imod Cavalerie-Troups og stedse, naar man er bag Gjerder, Grøfter og Skove anvendes denne Maade.

[1] Om et nationalt Kompagnies Bestand af Tømmermænd, Grenaderer, Skarpskyttere (Rifleskyttere) og Musketerer se »Bergens Forsvar«, S. 21.

9. Naar Infanteriet *en ligne* skal gaa igjennem en Skov, saa sker det i 2 Kjæder, en bag den anden, naar først Skarpskytterne eller enkelte Troups have undersøgt den.
10. Skove angribes og forsvares paa denne Maade:
Saa meget som mulig bliver et Peloton ude paa hver Side af Skoven for at hindre, at intet kan trænge bag ind i Skoven og derved hindre de fremrykkende.
11. Generalerne bestemme, hvor mange der skal rykke ud, og Bataljonskommandørerne bestemme det der, hvor det findes nødvendigt og ej kan indhentes Befaling; thi det militaire Øje kan alene bestemme det rette Øjeblik.
12. Regimentskanonerne rykke sædvanlig med den første Kjæde frem, dog maa ved denne Leilighed stedse være Troups, der dække Kanonerne saaledes, at de paa begge Sider have Bedækning og ej alene mod den Fløj, de have imod Bataljonen.«

Det synes, som disse Regler i det store Hele taget ere blevne befulgte ved Berby.

Der var den Bestemmelse for Skarpskytterne — ifølge en Kollegieskrivelse af 10 November 1791 —, at de for at skjelne dem fra andre ikke skulde bære Gehænget over Skulderen, men om Livet, ligesom Tambourerne.

Imidlertid var det neppe nogen stor Øvelse i Skydning, Skarpskytterne havde forud for de øvrige Mandskaber, og selv for disse var den liden. 10 November 1791 var der udkommen en kgl. Befaling, hvorefter Skarpskydningen under Kompagnisamlingerne for Eftertiden kun skulde foretages med Rekruterne og de uøvede Mandskaber med 6 à 8 Patroner pr. Md. Heldigvis blev dette forandret i 1797, saa at der fra nu af skulde uddeles 12 skarpe Skud pr. Md. til Skarpskytterne og 6 pr. Md. til de uøvede Soldater til Skiveskydning; men endda skulde ikke Skydefærdigheden blive stor, hvis ikke Soldaten selv øvede sig; dog var der vel ved bergenhusiske Grenaderbataljon mange flinke Skyttere fra Søndmøre, Nordfjord, Sogn, Voss og Hardanger. —

Da Prinds Christian modtog den første Melding fra Major Krebs om Kampen ved Berby, befalede han strax, at der skulde fremsendes Forstærkninger af de bagenfor staaende Tropper. Saaledes fik Oberstlieutnt. Synnestwedt Ordre til uden Ophold at afsende de 2 resterende Divisioner af bergenhusiske Grenaderbataljon i Borge Sogn.

Ordren naaede Lilleby Kl. 7½ Slet om Aftenen, og Kl. 11 Slet stode 1ste og 3dje Division samlede til Afmarch til Enningdalen. Om 1ste Division, som netop var kommen tilbage fra Enningdalen, skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 13de September til Regimentet: »Mine Grenader, som ere komne tilbage fra Enningdalen, har mistet sine tykke og trivelige Kinder og seer meget forvaaget ud; ingen Under, da de har staaet 15 Nætter og Dage paa Post uden at være bleven afløst og ligger bestandig i Klæderne. Vi vil faae mange Syge.«

Heldigvis kom der paa Vejen Kl. 1 om Natten Kontraordre, saa Divisonerne kunde marchere tilbage til sine Kantonnementskvarterer.

Afstanden mellem de bagenfor værende Reserver og Forposterne var altfor stor, sandsynligvis en Følge af Kantonnements- og Forpleiningsforholdene samt det lidet udviklede Troppetræn. Under disse Forhold vilde Reserverne uundgaaelig altid komme for sent frem. Uheldig var under alle Omstændigheder den langvarige Forposttjeneste for enkelte Troppeafdelinger i et Træk; det var jo meningsløst at lade Divisionerne ligge paa Forpost i 14 Dage uden Afløsning. Man kan ikke spore, at Prinds Christian August har havt Øje for Mangelen ved disse Anordninger, og Brigadechefen, Generalmajor Holst, ligesom Forpostchefen, Major Krebs, vovede vel ikke at treffe Forføininger paa egen Haand.

VIII.

Efter Kampen. De faldnes Begravelse. De tapres Ros. Oberstlieutnt. Synnestwedts Mismod. Klager over Sygdom ved Bataljonen og mangelfuld Beklædning.

Dagen efter Kampen ved Berby skriver Prinds Christian til Major Krebs:

»Over dem, som ved den igaar havte Affære have destingueret sig, forventer Generalkommandoen sig en Fortegnelse af MHr. Major tilsendt, og maatte Generalkommandoen ved denne Leilighed bede MHr. Major bevidne samtlige ved Affæren brugte Tropper sammes Tilfredshed og Tak for deres udviste Bravour og Standhaftighed, ligesom samme ogsaa i Særdeleshed er pligtig at bevidne MHr. Major sin Tilfredshed med den i Affæren brugte Konduite.

Angaaende den tabte Kanon imødeser Generalkommandoen en mere detaljeret Melding som og Oplysning over, om Bedækningen til den Tid var tilstede, og hvorledes den da kunde falde Fienden i Hænderne.

Overhoved haaber Generalkommandoen, at dette Tab vil anspore Mandskabet til ved næste forefaldende Leilighed at erstatte Tabet dobbelt.

Fra flere Steder er mig bleven indmeldt, at Fienden dels har prøvet en Attaque, dels vist sig, men efter at være rykket frem, igjen ved mindste Modstand er rykket tilbage; dette leder til den Formodning, at han under disse Bevægelser vil søge at skjule en forehavende Tilbagemarch med en Del af sine Tropper. Jeg maa derfor anmode MHr. Major at sætte Deres Spioner i Activitet for at komme til Kundskab herom.«

Spørgsmaalet om den tabte Kanon besvarer Generalmajor Holst allerede d. 14de September saaledes:

»I Henseende Deres høyfyrstelige Durchlautigheds naadigste Befaling om nøjere detailleret Melding betreffende den i Affairen tabte Kanon og sammes havte Bedækning giver jeg mig den Ære underdanigst at forklare:

Efter at have dækket min Retraite paa alle fornødne Puncter saa godt som mueligt og mit svage Detachement tillod, beholdt jeg kun tilbage en Styrke af 187 Md. til at modstaa en fremtrængende Fiende, der var 600 Md. stærk, foruden de paa min underdanigste Rapport anførte 2de Reserver og endnu en do., som senere er opdaget at have staaet i Hovedalen, over 100 Md. stærk, foruden en endnu bagenfor denne staaende Cavalerie Troup af omtrent 50 Md. Herforuden maatte jeg for at soutinere min venstre Flanke og vedligeholde Communicationen med Capt. Muntz[1] afgive smaae Detachements for i Forening med ham at holde de ved søndre Huset og Enningdalsbroen staaende Fiender, 2de Batailloner nyudskrevne, og endel Cavalerie i Ave.

Saaledes var min liden Magt for svag til at afgive reglementeret Bedækning for de 2de Kanoner, hvilke dog alligevel vare omgivne af agerende Tropper, der endog til Siderne vare foran dem. Efterat begge Kanoner i en Tid af 2de Timer uophørlig havde virket, og jeg nu af den tiltagende Kugleregn mærkede en betydelig Magt hvert Øjeblik komme nærmere, befalede jeg, at den ene Kanon

[1] Kapt. Mund.

skulde retirere og den anden endnu vedblive at give Ild, til den første var kommen tilbage, hvilket skeede, og der blev fyret af denne, medens den retirerende passerede mig forbi og tog en anden Post længere ned. Nu saa jeg, at den andens Retirade ogsaa var fornøden, gav derfor Ordre dertil; men Hestene vare blevne skye og kunde ej bringes frem for Kanonen. Halvdelen af den svage Bedækning, der var afgiven til Kanonerne, var fulgt med den retirerende, og den anden Halvdel tillige med de Folk, der betjente den igjenværende, søgte nu at slæbe den bort; men den store Overmagt af Fienden trængte frem, uagtet den mest levende Ild blev givet fra de Tropper, der vare paa begge Sider, hvorved mange Fiender faldt; men de vedbleve, indtil de havde omringet Kanonen og faaet den i deres Magt, hvorved en af Artilleristerne blev haardt og en let blesseret, som før underdanigst indmeldt. Da var det, jeg lod retirere med den hele Kjæde ned til Stengjærdet, hvor vi gjorde holdt.

Havde ikke Taagen været saa stærk, at den havde skjult Fiendens Styrke og hurtige Fremtrængen, kunde Kanonen været reddet; men jeg kunde ikke beqvemme mig til at retirere, føend jeg, som før sagt, mærkede den overlegne Magt saa nær for ved mig.«

Med denne Redegjørelse fra Major Krebs synes Prinds Christian at have ladet sig nøje.

I den nys anførte Skrivelse nævner ikke Major Krebs noget om, hvem der har udmærket sig; det kommer først senere; men han skriver videre: »I Eftermiddag lader jeg begrave vore Faldne og 2de dødfundne Svenske, hvorved jeg og endel af de Hrr. Officierer vil være tilstede for at hædre disse Braves Jordefærd.«

Major Krebs havde Dagen efter Kampen udsendt Patruljer paa forskjellige Kanter for at opsamle døde, som endnu skulde ligge hist og her i Skoven, og bringe dem ind til Berby; herved fandtes de 2 svenske. En af Patruljen indbragte et svensk Gevær, hvorpaa Kolben var afskudt.

De faldne, som begravedes d. 14de September 1808, vare, foruden de 2 svenske, 8 Nordmænd, nemlig de foran anførte 5 bergenhusiske Grenaderer, 2 Md. af søndenfjeldske og 1 Md. af nordenfjeldske Regiment. Begravelsen har sandsynligvis fundet Sted paa Præstebakke Kirkegaard, hvor man efter Oplysninger fra den nuværende Sognepræst til Id, Hr. Sørlie, har fundet en stor Fællesgrav, der imidlertid ogsaa kan hidrøre fra Træfningen d. 10de Juni. Ministerialbogen for Id for 1808 indeholder intet om Begravelsen.

Graven bestrøedes med Blomster af Officiererne, og en for Anledningen forfattet Sang blev afsunget[1]. Noget Mindesmærke over de faldne findes ikke; men deres Navne bør indridses paa den Mindesten, som tænkes reist over Fegtningen ved Berby d. 12te September 1808.

Jordpaakastelsen forrettedes af Præsten *Isach Wilhelm Castberg Fleischer*, der var Personelkapellan hos Sognepræsten til Id, Hr. *Jørgen Johan Ibsen*. Præsten Fleischers Navn bør erindres; thi under Affæren ved Berby var han tilstede og stræbte at hjelpe og trøste de saarede, medens Kuglerne fløj dem om Ørene, og søgte at opmuntre dem ved passende Tale og velvalgte Ord[2]. Han fungerede som Feltpræst ved Major Krebs's Forpostkommando uden Godtgjørelse. Da man bød ham Betaling, bad han Major Krebs om, at Pengene i Stedet maatte blive uddelte til de syge og mest trængende.

Brigaden Holst havde ellers sin egen *Feltpræst, Hr. Johan Storm Munch*[3], der gageredes som Feltprovst og fulgte Hovedkvarteret. Feltprovsten lønnedes med 360 Rdl. aarl. og havde Ret til 4 Heste og 2 Kudske. Feltpresten havde en Gage af 120 Rdl. aarl. og 2 Heste med 1 Kudsk. Præsteofferet betaltes med 1 β maanedl. pr. Md. af Brigaden.

Under 5 September 1808 havde Prinds Christian ved en Parolbefaling fra Hafslund truffet nogle Bestemmelser om Lister over de døde og de dødes Begravelse. Det heder:

»Lister over de døde skal fra Brigaderne tilstilles vedkommende Feltpræst, men fra Kommandantskaberne og de Tropper, som ej ere forsynede med Feltpræst, til vedkommende Sognepræst, hvilke derefter have at indsende Listerne til Biskopen. Saadanne Lister indgives maanedlig og maa paaføres de afdødes Alder og Fødested samt deres Opholdssted paa den Tid, de bleve udkommanderede.

Ingen i Kvartererne død maa begraves, uden vedkommende Præst er rekvireret til Jordpaakastelse. Graven maa have den til-

[1] Se »N. Jægerkorps's Hist.«, S. 73, hvor Sangen er aftrykket.

[2] Se »Efterretninger om Geistligheden i Bragernæs m. fl. Provstier« af Klokker B. Svendsen, 3 D, utrykt, i d. n. Rigsark. Om Sognepræst Ibsen se »Haldensia« af Adjunkt M. Arnesen, 2 H. S. 21.

[3] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XI B. S. 509—510.

børlige Dybhed for at forekomme den giftige Stank og deraf flydende Epidemi, som af Ligene kan foraarsages.«

Takket være denne Parolbefaling har man, ialfald for bergenhusiske Grenaderbataljons vedkommende, noksaa fuldstændige Dødslister.

Med Hensyn til Prindsens Forespørgsel til Major Krebs om, hvem der havde udmærket sig i Kampen ved Berby, stod Forespørgselen i Forbindelse med, hvad Kong Frederik VI allerede saa tidlig som d. 21de Maj 1808 havde fordret om Indmeldinger af den Slags, idet Kongen skriver til Prindsen fra sit »Hovedkvarter« i den kgl. Residentsstad Kjøbenhavn strax efter, at han havde modtaget Efterretningen om de første Kampe: »Vi ønske, at Deres Durchlaut snarest mueligt indsender Os en Liste paa alle de brave Mænd i Norge, saavel Officierer, Underofficierer som Gemeene af Land- og Søe-Etaten, som have udmærket sig, siden Krigen begyndte, og som De finder at fortiene Hæderstegn for en eller anden Handling, og skulde der, som Vi maa formode, iblandt de andre Stænder ogsaa findes Folk, som ved ædel Daad og skiønne Handlinger for Os og Fædrelandet have udmærket sig, da ønske Vi og disse opførte paa denne Liste.« En saadan Liste blev nu indsendt for hver Gang, der havde staaet en Trefning, hvori Nordmænd havde udmærket sig.

Under 28 Juni 1808 var Danebrogsordenen bleven udvidet[1], og allerede d. 1ste Juli opsendtes fra Kjøbenhavn 4 Stk. Guldkors og 20 Stk. Sølvkors, som Prindsen skulde uddele paa Kongens Vegne til de Mænd, som han fandt, mest havde fortjent det. Guldkorsene skulde uddeles til Officierer, Sølvkorsene til Underofficierer, Spillemænd og gemene. De, som fik Guldkorset, vare dermed Riddere af Danebrogsordenens 4de Klasse, de som fik Sølvkorset, vare Danebrogsmænd. Korset skulde bæres i et hvidt Baand med rød Kant i et Knaphul paa venstre Side af Brystet. 13 Juli opsendtes yderligere 8 Guldkors og 30 Sølvkors.

Efter at have indhentet Rapporter fra de forskjellige Afdelinger om, hvem der havde udmærket sig d. 12te September 1808, skriver Major Krebs d. 19de fra Stabskvarteret Berby til Prindsen:

»Ihvorvel jeg inderlig ønsker i denne min underdanigste Indberetning at kunne saaledes skildre ethvert under min Commando staaende Individs berømmelige Forhold ved seneste Affaire d. 12te

[1] Se Ræders »Danm.'s Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 7 o. flg.

d. M., befrygter jeg dog, at det vanskelig vil blive mig mueligt at sige om enhver enkelt alt det, han virkelig har fortjent, fordi jeg er saa lykkelig at kunne give alle det Vidnesbyrd, at de have tilfulde opfyldt deres Pligt. De Hrr. Officierer have enhver for sig viist udmærket Mod og Conduite, de Underofficierer, som ere anfortroet Commando, ligesaa, og Mandskaberne have alle som een viist det kjækkeste Mod, staaet urokkelig, *ikke uden efter Befaling, naar den yderste Nød krævede det, veget et Skridt tilbage for den saa overlegne Fiende.*«

Om den første Del af Kampen indeholder Rapporten: »Lieutnt. v. Smith af nordenfjeldske Infanteriregiment var den første, som paa sin Feltvagt ved Tyslemoen blev angrebet af en 600 Md. stærk Fiende, foruden Reserver af Infanterie og Cavalerie, som siden erfaredes.

Strax Fienden attaquerede den foran ham detacherede Underofficiers Feltvagt og hans udsendte Patrouiller tillige med Vedetterne vare drevne tilbage og saadant blev mig anmeldt, afsendte jeg Major v. Fischer af nordenfjeldske Regiment, som overtog Commandoen over det heele til min Ankomst, og Lieutenanten rykkede frem til Underofficiers Vagten med en Styrke af 20 Md., hvormed han modsatte sig Fiendens Angreb, men blev efter haardnakket Modstand trykket tilbage til sin forrige Position, hvor han lagde sig bag et Steengjerde og opholdt Fienden, indtil Capt v. Brun af bergenhusiske Regiment med den første Reserve efter min ham givne Befaling kom ham til Hjælp og satte sig paa hans venstre Fløj.

Nu blev Fienden af dem fælles og under Hurraraab attaqueret, men de maatte atter vige for Overmagten til førnævnte Position, den bag Feltvagten opkastede Forskandsning af Steengjerder, og maatte derefter igjen trække sig tilbage derfra til Pladsen Ødegaarden, hvor Capt. Butenschøn af norske Jægercorps, som var beordret med det Mandskab, som nogenlunde kunde undværes, kom til dem for at sætte sig paa Lieutenantens højre Fløj, hvorfra de opholdt Fienden, indtil jeg strax efter kom med 2de Kanoner til deres Understøttelse. Nu vedligeholdtes den mest levende Ild fra begge Sider omtrent 2 Timer uden mindste Standsning, forinden vi mærkede, Overmagten trængte ind paa os, som den stærke Taage og megen Krudtrøg hindrede os fra at see, men observerede af den forskrækkelige Mængde Skud, som vi tydelig hørte at være meget nær, hvorpaa vi under vedligeholdt Ild trak os tilbage til et bag liggende Steengjerde.

Lieutnt. Smith blev let streifet af en Kugle paa Hagen og 2de af hans Folk haardt blesseret.

Af Lieutenantens Mandskab have *Grenaderne Niels Olsen Helgen af 4de Division bergenhusiske Regiment* og *Johannes Hoshovde* udmærket dem derved, at den første, angrebet af 2de Fiender paa engang, som holdt ham, slog den ene til Jorden og hug den anden over Axelen, hvorpaa han sprang fra dem med Gevær og Taske i Elven og svømmede over. Den anden var den første, der løsnede Skud og ved dette fældte sin Mand.«

Grenader Niels Olsen Helgen var fra Aardal i Sogn. Han fik senere Danebrogsordenens Sølvkors, hvortil han var indstillet, fordi han ved Berby udmærkede sig »ved sandt Mod og Kjækhed. Uagtet fangen, vidste han ved at saare tvende Fiender at befri sig.«

Grenader Johannes Hoshovde var fra Gaarden Hoshovde i Hosanger. Han var den første, som opdagede Fienden. Han anbefaledes til Sølvkorset »for særdeles Kjækhed og sandt Mod under hele Affæren.«

Major Krebs meddeler videre, at han nu overgav Kommandoen til Major Fischer for at trække sig tilbage til Berby og affatte den Rapport, som han afsendte Kl. 11½ Fm. Da han vendte tilbage, holdt Nordmændene fremdeles sine Stillinger; men da Major Krebs syntes, at den svenske Overmagt, som han nu, da Taagen var faldt, kunde observere, var i Begreb med at tournere de norske, lod han blæse Retræt, hvilket første Gang ikke hørtes eller lystredes af Tropperne, saa at han maatte gjentage Signalet. Retræten foregik derpaa i god Orden over Broen.

»Ved denne Anledning«, skriver Major Krebs, »kan jeg ej forbigaa underdanigst at anbefale *Capitainerne v. Lohmann, Brun* og *v. Munthe af bergenhusiske*, Lieutnt. Heyde[1], Quisling[2] og Bodom[3] af søndenfjeldske, Seip af nordenfjeldske Regiment og Gerner[4] af norske Jægerkorps som Mænd, *der stod i den heftigste Kugleregn urokkeligen og aflagde Prøve paa sandt Mod ligesom og det Mandskab, der var hos dem.*«

---

[1] *Premierlieutnt. Christian Hansen Heide*; om ham se »Personalhist. Tidsskr.«, 4 R. 4 B. S. 247, Note 2, og 4 R. 6 B. S. 264.

[2] *Premierlieutnt. Lars Quisling.*

[3] *Sekondlieutnt. Mathias Bodom.*

[4] *Sekondlieutnt. Henrik Gerner;* om ham se »Stamtavle over Familjen Gerner«, S. 17—19, og »N. Jægerkorps's Hist.«, Personalia, S. 89.

Alle de 3 nævnte Kapteiner af bergenhusiske Regiment foresloges til Danebrogsriddere for deres »Mod og Konduite« ved Berby den 12te September 1808.

Majoren gaar derefter over til at citere Major Fischer og skriver: »Efter Major Fischers Rapport have udmærket sig Grenadererne *Anders Olsen Ølmen af 2den Division Bergenhuus*, der efter Capt. Lohmanns Anmeldelse blev i Begyndelsen af Affairen skudt med en Kugle i hans ene Smallæg, men dog vedblev Striden, til den var endt. Ligeledes den før anførte *Niels Olsen Helgen af 4de Division Bergenhuus*, som Major Fischer selv saa, blev angrebet af 2de svenske Grenaderer, der bagfra holdt ham i Tornisterremmen; men da denne ved hans Modstand sprang, fik han derved Leilighed at drage sin Sabel og saarede den ene af Fienderne med et Hug i den ene Skulder, efter at han kort i Forvejen havde kastet den anden til Jorden, hvorefter han sprang med sit Gevær og Taske i Elven og svømmede saaledes over til denne Side. Ved at nævne disse maa jeg ogsaa anføre *Peder Kleppe* af samme Division, som var hans Rodekammerat og ved at slaa med Geværet og stikke med Bajonetten bidrog til sin Kammerats Redning, hvorpaa han fulgte ham i Elven og kom lykkelig over. Førstnævnte tabte derved Tornister og Hue, og hertil var endnu Capt. Brun, Lieutnt. Quisling og Smith Øjenvidne.«[1]

Grenader Anders Olsen Ølmen indstilledes til Danebrogsmand ligesaa vel som Grenader Niels Olsen Helgen. Grenader Peder Kleppe var fra Gaarden Kleppe i Nordfjord; han indstilledes ogsaa til Sølvkorset, fordi han »reddede ved Raskhed sin Kammerat ud af Fangenskab«.

Major Krebs beretter videre: »Lieutnt. Smith nævner Grenadererne Niels Helgen og Johannes Hoshovde, som forhen underdanigst ere anførte.

Fænrik Rustad anbefaler Fourer Hasser af 2det Jægerkompagni . . . . og *Grenadererne Johannes Johannesen Korstad* og *Peder Iversen Aaberg*, begge af *bergenhusiske Regiments 2den Division*, som viiste utroeligt Mod og Standhaftighed i den stærkeste Kugleregn, og da Fænriken saa sig nødsaget at retirere over Elven, fulgte ham og strax paa denne Side med sikre Skud viiste Fienden tilbage.«

Johannes Johannesen Korstad var fra Haus Præstegjeld og

[1] Kfr. Budstikken for 26 Septbr. 1808.

Peder Iversen Aaberg fra Sogndal; begge anbefales til Danebrogsmænd som »kjække og tapre Soldater«.

Major Krebs slutter sin Indberetning saaledes:

»Alle disse her anførte brave og tappre Mænd, der med saa megen Bravour og sandt Mod have gjort Fienden udmærket Modstand, anbefales underdanigst i Deres høyfyrstelige Durchlautigheds Naade.«

Det var mange Rapporter, Major Krebs skrev i Anledning af Affæren ved Berby; men det var naturligvis ikke til den Slags Papirforbrug, den kommanderende General sigtede, naar han udstedte nedenstaaende Parolbefaling. Selv i Felten var der meget Skriveri, om end ikke paa langt nær som i Militæretaten nutildags i Fredstid. Skriveriet synes dog at have været en Skjødesynd i den norske Hær bestandig, og der sløsedes med Papir. Generalkommandoen saa sig derfor nødsaget til at udstede følgende Parolbefaling, dat. Hafslund 19 September 1808: »Da man har Aarsag til at befrygte Mangel paa Skrivpapir, saa er det nødvendigt, at sammes Forbrugning indskrænkes, og altsaa ønsker Generalkommandoen og modser, at der til Rapporter og Skrivelser bruges ikkun halve Ark, naar sammes Indhold kan derpaa rummes.

Derimod er det en Selvfølge, at Forslage, Forestillinger, Ansøgninger og saadant, som kan ventes at blive afsendt til højere Steder, skrives ligesom hidindtil paa brudt Papir og hele Ark.«

Maaske har denne Parolbefalig bidraget til, at man har fattet sig mere i Korthed.

Oberstlieutnt. Synnestwedt, som sad igjen paa Lilleby, har visselig ærgret sig over, at han ikke var med ved Berby. Ialfald har han sikkerlig været i daarligt Humør, da han skrev til Oberst Holfeldt d. 13de September 1808.

Som vi have seet, roser Major Krebs i sin Rapport alle de 3 bergenhusiske Officierer, som vare med d. 12te, og gjør ingen Undtagelse for Kapt. Bruns vedkommende. Oberstlieutnt. Synnestwedt derimod levner, snart sagt, ikke den charakteriserede Kaptein, Premierlieutnt. C. F. Brun Ære for 2 Skilling. Han skriver saaledes om ham: »Han har skikket sig paa Berby saare slet, været drukken, ondskabsfuld, dum og galen, saa at end ikke den gemeene Mand har mindste Agtelse for ham; han er vel ikke bleven arresteret, hvilket har været meget nær, men de indgivne Rapporter over ham er ej hans Roes; Penge blir ham ikke anbetroet — at sige mange. Jeg maa have en anden Lieutenant i hans Sted.«

I disse Udtalelser er der visselig megen Overdrivelse. Det er ganske vist, at der paa Berby førtes et ugudeligt Levnet af Officierne, især med Spil og Drik, og muligens kan Kapt. Brun have været værre end nogen anden; men han var hverken »fuld« eller »galen« under Kampen d. 12te; det viste hans kjække Opførsel, og har han ikke faaet Ros før, saa fik han det da af selve Major Krebs.

Det var dog ikke alt og alle, Oberstlieutnt. Synnestwedt var misfornøjet med i sit Brev af 13 September til Regimentet. Om Bataljonschirurg Uchermann skriver han saaledes, at han »bør anbefale denne Mand paa bedste Maade for hans Utrættelighed i hans Fag, hvorved han har bevaret mange Menneskers Liv og Helbred, og at derfor ingen af de mange Syge i Qvartererne er faret heden.«

Brændevin indgik som bekjendt som et betydeligt Led i Provianten for Soldaten i hin Tid, og navnlig tilsaaes de Tropper, som sled ondt i Forposttjenesten, paa bedste Maade med Spirituosa. Ifølge Prindsens Befaling af 2 September 1808 havde Major Krebs ladet indkjøbe en Foustage fransk Brændevin hos Grosserer Niels Ancker paa Fredrikshald, for at Mandskabet kunde faa 1 Dram mere daglig, end der var reglementeret. Af dette Brændevin fik 2den Division af Bergenhusingerne udleveret 23 Potter d. 14de September og 24 Potter 8 Dage bagefter; 4de Division fik udleveret 18 Potter d. 15de s. M.

Det var jo klart, at det maatte være forbundet med store Uleiligheder, at Halvdelen af bergenhusiske Grenaderbataljon laa paa Forposttjeneste i Enningdalen og Halvdelen gjorde Garnisonstjeneste i Fredrikstad. Navnlig var det besværligt for de Divisioner, som tourvis afmarcherede til Enningdalen. Hele Bataljonen proviantered es fra Fredrikstad Fæstnings Forraadsmagasin; men Bataljonen havde endnu intet Træn faaet opsat. Endelig fik Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab Ordre d. 16de September fra den kommanderende General til at afgive 3 à 4 Trosheste pr. Division til bergenhusiske Grenaderbataljon. Herved vilde Transportvanskelighederne blive betydelig lettede, baade for de Divisioner, der laa i Kantonnement i Borge Sogn og for dem, der laa i Enningdalen. Antallet af Heste var dog ikke nok; thi Bataljonen skulde ialt have 35 Heste med 22 Kudske eller »Knegte«, som de kaldtes, nemlig for:

1	Bataljonskommandør	3	Heste	og	2	Knegte
4	Kapteiner	4	—	»	4	—
4	Subalternofficierer, 1 paa hver 2 Off., . .	2	—	»	2	—
1	Adjudant og 1 Regimentskvartermester .	3	—	»	2	—
1	Bataljonschirurg samt til Medicin og Instrumenter	3	—	»	2	—
4	Patronkjærrer	8	—	»	4	—
2	Rekvisitkjærrer . . .	4	—	»	2	—
	Til Transport af Feltkjedlerne, pr. Div. 2 Heste og 1 Knegt	8	—	»	4	—
		35	Heste	og	22	Knegte.

Vagttjenesten i Fredrikstad gik som før med de Divisioner, som kantonnerede i Borge. 19 September udstedtes saaledes følgende Kommandantordre:

»Parol: Stavanger! Feltraab: Ellen!

Til Vagt imorgen som idag af bergenhusiske Grenaderbataljon, undtagen 2 Underoff. 45 Md. af Nordenfjeld og Akershus. Du jour Major Herfordt. Hovedronden Ritmester Storm og Dagronden Fænrik Weckhorst.«

D. 20de September skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt igjen til Oberst Holfeldt. Oberstlieutenanten havde endnu ikke faaet nogen Rapport fra 2den og 4de Division om Affæren ved Berby; men, »Major Krebs«, skriver han, »har givet vore Folk og i Særdeleshed mine Grenaderer den største Berømmelse, — de har været overmaade hidsig og brugt sig som sande Helte mod en 3 Gange stærkere Fiende. Capt. H. C. Lohmann har vist sig kjæk; han er let saaret i Foden af en Kugle, men forretter alligevel sin Tjeneste.«

D. 21de ventedes 4de Division hjem igjen i Kantonnementskvarterne. Kapt. Reusch var ankommen til Berby d. 20de med 3dje Division, og 4de Division afmarcherede derfra samme Dags Eftermiddag. Oberstlieutnt. Synnestwedt omtaler atter Kommandøren for denne Division, Kapt. C. Brun, og siger i sin Skrivelse til Oberst Holfeldt, at Major Krebs vil ikke mere se Kapt. Brun, hvor-

for Oberstlieutenanten mener, at Kapteinen ufeilbarlig vil blive sendt tilbage til Regimentet.

4de Division havde endnu ikke faaet sin nye Chef; men det var bestemt, hvem det skulde blive, nemlig *Kapt. Christian Lohmann*[1]. Det lader ikke til, at Oberstlieutenanten var fornøjet med Valget. Han skriver nemlig d. 20de September: »Jeg kjender Personen nøje, da jeg har havt ham i 10 Aar ved mit Kompagni, ikkuns til ringe Hjelp og Hygge.«

Ellers klager Oberstlieutenanten i sit sidste Brev over Sygdom. »Adskillige af mine Officierer«, skriver han, »og jeg selv skranter meget; jeg er virkelig syg, og saaledes afreiste Capt. Reusch for nogle Dage siden til Enningdalen; Capt. Hegelund er ogsaa syg.« Bataljonen havde 3 døde i September Maaned foruden de ved Berby faldne. *Grenader Anders Berge* fra Gaarden Berge i Leikanger, af vigske Komp. og 3dje Div., døde paa Fredrikstad Lazareth d. 13de September, 30 Aar gl. *Grenader Lars Olsen Opsal* fra Gaarden Opsal i Ørsten, af søndre søndmørske Komp. og 4de Div., døde paa Gaarden Buer ved Berby, d. 28de September, 23 Aar gl., og *Grenader Ole Hansen Vinæs* fra nedre Stryen i Nordfjord, af stryenske Komp., døde paa Fredrikstad Lazareth d. 28de September, 28 Aar gl.

D. 21de September afgik der fra Bergen en Transport af 52 engelske Krigsfanger, som over Lærdalsøren skulde føres til Kongsberg. Eskorten af Fangetransporten udgjordes af 6 Off., 1 Underoff. og 42 Soldater, som efter Afleveringen af Fangerne paa Kongsberg skulde støde til de paa Østlandet værende bergenhusiske Bataljoner som Forstærkning. Heraf vilde altsaa nu snart Grenaderbataljonen faa sin Del, og det trængte den høilig.

I sin næste 8dages Rapport til bergenhusiske Regiment kommer Oberstlieutnt. Synnestwedt tilbage til Kampen ved Berby. Han omtaler Tabet af de faldne og saarede samt savnede, hvorefter han gaar over til Materiellet. »I Retiraden og i Særdeleshed ved Haandgemænget med at repassere Broen, hvoraf en Deel maatte styrte sig i Elven for at svømme over den, er mange Armatur- og Munderings-Sager samt Kjedler og Flasker gaaet tabt; nogle har mistet den hele Oppakning.« Vi have foran seet, hvad der gik tabt af Materiellet.

---

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

Vi ere nu færdige med Kampen ved Berby; men det er interessant at høre, hvad Oberst Holfeldt siger, da han fik Underretning om Kampen. Han skriver tilbage til Oberstlieutnt. Synnestwedt: »Jeg ey allene beklager, men begræder de mange brave Grenaderers Tab og fordømmer den Forpost Plafring, hvorudi intet bliver decideret eller afgiort uden allene enten at dræbe uskyldige Mennesker eller at giøre dem til ulykkelige Kryblinger for Levetid uden at vinde en Fodbred Jord, bedre et afgiørende enten til Fordeel for den Ene eller Anden.«

Det er ikke Tvivl om, at Oberst Holfeldt har Ret i sit Ræsonnement; men denne Gang var det jo Svenskerne, som angreb, og Nordmændene gjorde sin Pligt i et tappert og hæderligt Forsvar. Et andet Spørgsmaal er det, om ikke Nordmændene burde have grebet til Offensiven og ført Krigen ind i Sveriges Land; thi en stadig Defensiv virker svækkende for ikke at tale om, at man tærer paa sine egne Forraad; desuden kommer man, som Oberst Holfeldt siger, Afgjørelsen nærmere med et alvorligt »Enten-Eller«.

Ufortrødent gik Vagttjenesten i Fredrikstad Fæstning med den halve Grenaderbataljon. 27 September udstedtes følgende Kommandantordre:

»Parol: Sarp! Feltraab: Robert!

Til Vagt imorgen som idag af bergenhusiske Grenaderbataljon og det manglende af nordenfjeldske og akershusiske Regimenter. Du jour Major Herfordt. Hovedronden Lieutnt. Brochmann. Dagronden Lieutnt. Teilmann[1].«

29 September ankom 1ste Division under Kapt. Hegelund til Berby for at afløse 2den Division, som marcherede tilbage til Kantonnementskvartererne i Borge Sogn d. 30te om Eftermiddagen.

Denne Deling af Bataljonen med den dobbelte Tjenstgjøring skulde dog heldigvis nu snart ophøre.

Det nærmede sig Vinteren, og vi se derfor Oberstlieutnt. Synnestwedt have Tanken henvendt paa at skaffe sine Grenaderer Klæder; men desværre stod ikke hans Magtfuldkommenhed i Forhold til hans Omhu; han maatte indskrænke sig til at indsende Rekvisition. Fra Brigaden Holst foreligger der en Opgave, dat.

[1] *Sekondlieutnt. Johan Teilmann* af 2 akersh. Reg.

Skjeberg 30 September 1808, over, hvad Grenaderbataljonen Synnestwedt havde og trængte. Opgaven[1] lød saaledes:

514 brugbare Lærredstrousers.
434 Kjoler og Veste, som ere forslidte, anlagte 1795.
514 Pr. Klædesbuxer, » » — — 1803.
514 Stk. Skjorter, » » — — 1803.
514 Pr. Sko, » » — — 1808.
382 » Støvletter, » » — — 1803;
132 brugbare haves.
120 Stk. Halsbind m. Laas » — — 1795;
394 brugbare haves.
2 Stk. Grenaderhuer mangle; 510 brugbare haves.
2 brugbare Grenaderhatte for Bataljonstambouren og Hornblæseren.

IX.

Bergenhusiske Grenaderbataljon henlægges i sin Helhed under Generalmajor Holsts Brigade. Bataljonens Vinterkvarter i Borge Sogn. Fortsat Forposttjenstgjøring. Forpleiningen og Beklædning. Forstærkning til Bataljonen. Bataljonens Træn. Dødsfald. Ombytning af Officierer.

D. 4de Oktober 1808 faldt der paa Foranledning af d. kgl. n. Generalkommissariatskollegiums Forestilling en kgl. Resolution, som snart skulde faa Indflydelse paa Sammensætningen af Bataljonernes Mandskab. Det bestemtes nemlig, »at gifte og gaardbrugende Mandskaber i Norge maa fritages for Udskrivning til Landkrigstjenesten, saalænge dertil i vedkommende Distrikter findes tilstrækkeligt Antal af tjenstdygtige ugifte Mandskaber.« Det var en meget fornuftig og rimelig Bestemmelse.

Samme Dato udstedte Prinds Christian en Ordre, som uden Tvivl har glædet Oberstlieutnt. Synnestwedt meget, og hvorpaa han vistnok længe havde ventet. Parolbefaling af 4 Oktober 1808 fra

[1] Kfr. foran S. 51.

den kommanderende General bestemte nemlig: »Bataljonen Synnestwedt forlægges fra idag af under General Holsts Brigade og afgaar til den Ende af Garnisonstjenesten i Fredrikstad.« Det har neppe været med Sorg, Mandskaberne modtog denne Meddelelse; det maa have været en stor Lettelse at slippe Vagttjenesten i det pestbefængte Hul, som Fredrikstad Fæstning nu var begyndt at blive[1].

Brigaden Holst var oprindelig opsat d. 21de Marts 1808 med følgende Tropper:

2 Bataljoner af nordenfjeldske Regiment.
2 — » søndenfjeldske —
1 ridende Batteri.
1/2 trepundigt Fodbatteri.
3 Kompagnier Jægere.

Regimentsfeltskjær Adam Gottlob Lund[2] af smaalenske Dragonregiment ansattes ved Brigaden. Ordonnantskjæden inden Brigadens Omraade besattes med smaalenske Dragoner.

Brigadens Styrke øgedes efterhaanden med flere Tropper.

4 Oktober 1808 skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt til Oberst Holfeldt igjen og fortæller, at Kapt. H. C. Lohmann er syg i Kvarteret, og Kapt. Reusch ligger syg paa Berby. Om Kapt. Brun ytres følgende: »Jeg maa atter give Capt. C. Brun Commandoen over 4de Division, som næstkommende 8de skal afgaa til Berbye; men Lieutnt. Rehling skal anbetroes Pengene og være ansvarlig for Regnskabet; denne flinke Officeer har jeg ansadt i Lieutnt. Juels Sted til 4de Division, formedelst at sidstes Temperament er for hidsig, ligesom han heller ingen Agtelse havde for Capt. Casp. Brun, hvorved den duelige og brave Juel let kunde bringe sig i Fordærvelse for en Døgenigts Skyld.«

6 Oktober fandt en Ombytning af Kvarterer Sted, idet Stabskvarteret flyttedes til Borge, og 2den og 4de Division, som nu var hjemme, forlagdes i Vinterkantonnementskvarteret saaledes, som nedenstaaende Fortegnelse viser. Naar en af disse Divisioner marcherede til Berby, rykkede den afløste Division ind i de forladte Kvarterer. Vinterkvarterne vare spredte i 2 Miles Omkreds.

[1] Se »Bidrag til d. n. Militær-Sanitetsvæsens Hist.«, S. 71—73.

[2] Om ham se »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 2 B. S. 51—53, og »Bidrag til d. n. Mil.-Sanitetsvæsens Hist.«, samt »N. Jægerkorps's Hist.«, Personalia, S. 118.

Af en Fortegnelse over Indkvarteringen, dat. Borge 7 Oktober 1808, se vi, paa hvilke Gaarde Staben og 2den samt 4de Division nu kantonnerede. Hos Svend Borge var Stabskvarteret med 4 Md., hos Jens Borge Adjudanten, Bataljonschirurgen og 3 Md., hos Andreas Borge 1 Off. 1 Md.

Paa Visur laa	2 Off.	2 Md.
» søndre Grimstad		12 »
» mellem —		9 »
» nordre —		6 »
» Kjølshund		3 »
» Hund, hos Mdme. Vingaard,		5 »
» —»—		6 »
» Ophus		15 »
» Hejeren		10 »
» Glosli		5 »
» Nybølle		3 »
» Dal		6 »
» Skalle Ødegaard		4 »
» Skalle		6 »
» Næs Herregaard	2 Off.	35 »
» Kjelsaas		10 »
» Tosnæs Præstegaard		12 »
» Rød		5 »
» Holm		18 »
» Tose Herregaard	1 Off.	35 »
» Korseberg		18 »

Paa Fuglenæb, Larrød (Laverød) og Veel laa de syge af 1ste og 3dje Division. Bataljonens Allarmplads var Borgemoen[1]. Foruden disse Kvarterer skulde Bataljonen faa Gaardene Veberg, Vidsten, Gretnæs, Tofteberg, Molteberg, Qviberg, Hejeren og Skjælind, naar Dragonerne havde forladt dem; dette forandredes dog senere.

Paa denne Tid opdukker for første Gang under Krigen Bekymring for Soldatens Brødforsyning, idet den kommanderende General søndenfjelds, Prinds Christian August, d. 8de Oktober 1808 udsteder følgende Parolbefaling: »Da Magasinernes Tilstand udkræver, at Forbrugningen af Rug maa saa meget som mulig indskrænkes, saa har Generalkommandoen fundet fornøden at for-

[1] Om de forskjellige Gaardsnavne se: »Norges Land og Folk, Smaalenenes Amt«, Borge Herred, S. 204—207, og Rektangelkartet »Sarpsborg«.

anstalte, at Soldaten faar hver anden Lønningsdag Fladbrød og Havremel, eller at han for ikke at savne Rugbrødet den halve Tid erholder paa engang Brød for 10 Dage, nemlig den sædvanlige »Stump« for 5 Dage og Fladbrød for 5 Dage. Maalet af Havremel, som leveres af Magasinerne, regnes til $11^1/_2$ ℔ pr. Md. for 5 Dage.« Forpleiningsregulativet af 21 April 1808[1] havde en Del Bestemmelser for Udleveringen af Mel; saaledes skulde Rugmel leveres i Foustager og 11 L℔ regnes for 1 Td., som skulde indeholde 143 Potter og betales med 4 Rdl. 48 ß. Bygmelet leveredes ligesom Rugmelet i Foustager, og 10 L℔ regnedes for 1 Td., der indeholdt 144 Potter Topmaal og betaltes med 3 Rdl. Byggryn skulde betales med 4 Rdl. 48 ß pr. Td., som ligeledes indeholdt 144 Potter.

Begyndte det at skorte paa Brød, saa lader det til at have været rigelig med Brændevin, ialfald for de Afdelinger, som laa paa Forposttjeneste. Saaledes kvitterer Kapt. Hegelund for 1ste Division d. 9de Oktober for Brændevin til 111 Md. à 1 Dram daglig fra 8—12 Oktober.

10 Oktober afløste 4de Division 3dje Division paa Berby, og den sidste marcherede tilbage til Kantonnementskvartererne i Borge Sogn samme Dags Eftermiddag, hvor Kapt. Reusch ankom d. 11te Kl. $7^1/_2$ Slet Aften med den halve Division, medens den anden halve laa igjen paa Vejen af Udmattelse. Selv var Kapteinen syg, og hans Lieutenant, Juell, laa syg paa Berby. Lieutnt. Rehling kvitterer for 4de Division efter Ankomsten til Berby for $17^{12}/_{24}$ Pot Brændevin til 85 Md. til 12 Oktober; der regnedes 24 Drammer pr. Pot[1].

D. 13de Oktober kvitterer atter Kapt. Hegelund for 1ste Division paa Berby for Brændevin til 118 Md. à 1 Dram dgl. fra 13—17 Oktober.

14 Oktober kvitterer Lieutnt. Rehling atter for Brændevin til 4de Division = 80 Md. à 1 Dram dgl. fra 13—17 Oktober.

19 Oktober ankom 2den Division under Kapt. H. C. Lohmann til Berby Kl. 12 Slet for at afløse 1ste Division, som afmarcherede under Kapt. Hegelund d. 20de Kl. 1 Eftm. til Kantonnementskvartererne i Borge Sogn. Major Krebs melder samme Dag, d. 19de, fra Berby, at Lieutnt. Juel har været meget syg, men er nu i Bedring og udenfor al Fare.

[1] Kfr. »Leirdølernes Saga«, S. 197.

20 Oktober kvitterer Kapt. Lohmann for 20½ Pot Brændevin til 2den Division = 98 Md. fra 18—22 Oktober.

21 Oktober kvitterer Lieutnt. Rehling igjen for 4de Division = 88 Md. for 18⅓ Pot Brændevin fra 18—22 Oktober.

23 Oktober kvitterer endelig Kapt. Lohmann igjen for 21¼ Pot Brændevin til 2den Division = 97 Md., hvortil kom 4 Md. af 1ste Division, der vare til Forpleining. Det var for Dagene fra 23—27 Oktober. Potten beregnedes til 32 ß.

I Bergen og Bergens Stift havde man allerede længe indsamlet Fornødenheder af alle Slags til Armeen paa Østlandet, og da navnlig til de bergenhusiske Afdelinger[1]. 10 Oktober 1808 indsender Borgerrepresentantskabet i Bergen en Indberetning til d. n. Kommissariatskommission i Christiania tillige med en Fortegnelse over Sager, som vare indsamlede alene i Bergen »til velfortjent Forfriskning for vore brave og kjække norske Krigere og til Understøttelse for disses efterladte Enker og Børn.« Der var indsamlet:

Penge	3237 Rdl. 51 ß og 1 Pjaster.
Fransk Vin	2⅚ Oxehoved.
Spiritus	½ Pibe og ½ Anker.
Fransk Brændevin	1 Oxehoved og 1 Anker.
Dansk --	3⅙ Tdr.
Risengryn	3 Voger.
Helegryn	2¼ Td.
Hollandske Gryn	1 Sæk.
Rug Tvebakker	7 Tdr.
Flæsk	3 Skinker og 1 Side.
Havremel	7 Tdr.
Erter	3¾ »
Rug	1 »
Byg	1 »
Haardt Brød	50 ℔.
Saltet Kjød	½ Td. og 1 Dunk.
Røgtobak	10 ℔.
Klipfisk	543 Voger.
Rundfisk	273 —
Storsej	20 —
Længer	5 —

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 157—162.

Saltet Fisk . . . . 5½ Td.
Klaverdug . . . . 3 Stk.
Linlærred, bleget, . 90 Al.
— ubleget . 160 »
1 Pr. Officiersstøvler.
1 » Soldatersko.
1 Kobber Thekjedel.

Indberetningen eller Meddelelsen til Kommissariatskommissionen var undertegnet af Borgerrepresentanterne: Paul M. Smit, P. Lexau, jn., Hans Hansen, J. E. Mowinckel, G. Wallace, L. Holtermann, N. Nicolaysen og Daniel Martens[1]. Meddelelsen ender med følgende:

»Endelig kunne vi ikke undlade at tilføje de fleeste Yderes Ønske: at dette Bidrag maatte komme de bergenhusiske Divisioner fortrinlig til Bedste, saaledes at de deraf maatte nyde det halve eller Totrediedeele.«

Det varede dog længe, førend de bergenhusiske Divisioner skulde faa godt af denne Forsendelse.

11 Oktober sender Oberstlieutnt. Synnestwedt paany Rapport til Oberst Holfeldt, hvori han klager sin arme Nød over Mandskabets Beklædning. Alle de dødes og savnedes Armatur og Munderingssager vare blevne fordelte til de Grenaderer, som manglede Sager. Han skriver: »Folkene ere desuden snart ganske nøgne for Undermunderings Sager, Skjorter, Strømper, Buxer og Skoe.

Jeg kan heller ikke faa kjøbt Læder til Skoesaaler, og med uforrettet Sag kom i den Henseende Lieutnt. Rehling og 1 commanderet tilbage fra Moss og Tønsberg; nu har jeg skrevet derom til Christiania og Drammen — med Fornøjelse skulle jeg betale over den forrige horrible Pris 72 β pr. Mark.

Mandskabets Kjoler haves i Reparation; de blir afskaaret neden til og lappet af Affaldet, samt paasadt halv røde Rabatter, saaledes, at det sorte gaar til 3dje Knap ovenfra; Opslagene er for det meste af Rødt. Om nogle Dage tages fat paa 3dje Divisions Kjoler, som ere de sidste; for Stykket i Reparation betales 12 β og 2 β for Traad.«

Om Marcherne til og fra Berby skriver han: »Man kan forestille sig, hvorledes Mandskabet seer ud efter disse afskyelige haarde Tourer i 24 Dage, nemlig som sande Kulsviere, ilde tilredt og for-

[1] Om disse Herrer se »Bergens Forsvar«.

revne; naar de nogle Dage har været i Roe, er det halve Mandskab i Almindelighed syg. Hvor lykkelig dog Oberstlieutnt. Grübeling[1] og hans Undergivne, som bestandig kan være i samlet Bataillon.«

16 Oktober om Aftenen ankom den første Forstærkning fra Bergen til bergenhusiske Grenaderbataljon. Med denne Forstærkning fulgte den nye Chef for 4de Division, Kapt. Chr. Lohmann. Forstærkningen bestod forøvrigt af 4 Off. 10 Md.[2] Officiererne vare:

Premierlieutnt. Hans Geelmuyden, der ansattes ved 1ste Division.

Premierlieutnt. Even Andreas Hammer, der ansattes ved 2den Division.

Premierlieutnt. Hans Thiis Leganger, der ansattes ved 3dje Division, uddannet til Officier ved Regimentsartilleriet[3].

Premierlieutnt. Niels Burggraff Tausan, der ansattes ved 4de Division, Skarpskytterofficier[4].

D. 17de Oktober afmarcherede Kapt. H. C. Lohmann med 2den Division til Enningdalen for at afløse 1ste Division.

Vi saa foran, at Grenaderbataljonen, som hjemmefra ikke var udstyret med Træn, hverken med Kudske, Heste eller Materiel, naar undtages de uheldige Brødkister, af Fredrikstad Fæstnings Kommandantskab skulde faa udleveret 3 à 4 Trosheste pr. Div. Nu blev Bataljonens Træn helt opsat, idet Prinds Christian d. 17de Oktober gav Akershus Fæstnings Kommandantskab Ordre til at afgive 19 Trosheste af de i Behold værende til Bataljonen Synnestwedt, saa nu fik denne ialt 35 Heste, som den efter Regulativet skulde have, med tilhørende Kudske.

Egentlig skulde bergenhusiske Regiment selv have stillet sine

---

[1] *Char. Oberstlieutnt. Johan Henrich Grübeling*, Kommandør for den 1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon, der var underlagt Generalmajor v. Staffeldts Brigade. Om J. H. Grübeling se »Bergens Forsvar«.

[2] Kfr. »Bergens Forsvar«, S. 171.

[3] Om Regimentsartilleriet ved bergenhusiske Reg. se »Bergens Forsvar«, S. 20 og 88—89. Hver Bataljon havde 1 Off., 2 Underoff. og 15 Md., som vare uddannede til at betjene Bataljonens 2 Regimentskanoner; men bergenhusiske Grenaderbatalj. har ikke havt sine Kanoner med i Felten.

[4] Om disse 4 Off. se »Bergens Forsvar«. Til Premierlieutnt. Legangers Personalia kan tilføjes, at han fra Frikorporal ved Prinds Fredriks Reg. i Danmark var bleven ansat som Fænrik i bergenh. Reg. 22 April 1803 m. Anc. fra 3 Decbr. 1802 og erholdt 114 Rdl. i extraordinær Gage. 8 Juni 1811 erholdt han Tilladelse til at indgaa Ægteskab med afdøde Sognepræst Astrups Datter Henninge Margrethe.

Trosheste; thi der var en Kollegiebefaling af 14 April 1791, hvorefter hvert Kompagnidistrikt for Mobiliseringstilfælde skulde skaffe 14 Tros- og Artilleriheste[1]. Dette kom dog ikke til Befølgelse i det Øjeblik, bergenhusiske Grenaderbataljon afmarcherede til Østlandet uden Træn og til en Begyndelse endogsaa tog Sjøvejen.

Med Hensyn til Kudskene annoteredes disse ved Sessionerne ved hvert Kompagni som Regiments- og Artillerikudske. De første havde siden 3 Marts 1792 Regimentets Farve paa Opslagene og Artillerikudskene havde blaa Opslag paa Kjolerne og Kapudserne. Imidlertid bestemtes det ved Skrivelse af 23 Februar 1797, at Kudskekjoler, Kudskekapudser og Hestedækkener skulde bortsælges ved Auktion; dog skulde Messingskilterne paa Kapudserne afsprettes og opbevares. Det er saaledes sandsynligt, at de Kudske eller Knegte, som tilkommanderedes bergenhusiske Grenaderbataljon paa Østlandet, ikke have baaret nogen Uniform, men kun optraadt i sin egen Bondeklædning. Noget Salg af Hestedækkener har ikke fundet Sted; thi endnu i 1807 fandtes der i Fredrikstad Arsenal 184 Stk. Hestedækkener af Haarklæde og 224 Stk. Dækkengjorder, som tilhørte bergenhusiske Regiment. Disse Hestedækkener vare anskaffede i 1773—1775. Af Beklædning for Tros- eller Artillerikudske fandtes der intet; men derimod opbevaredes der for bergenhusiske Regiment 106 Stk. Kudsketornistre af Seildug, ligesom 55 Stk. Svøber.

Bergenhusiske Grenaderbataljon fik naturligvis nu sine Troskudske fra Østlandet, som ogsaa stillede Hestene. 14 Marts 1808, da Krigserklæringen udgik mod Sverige, gjorde Chefen for Prinds Christian Augusts Generalkvartermesterstab, *Oberstlieutnt. Johannes Sejersted*[2], et Udkast til det Antal »Knegte« eller Kudske, som Armeen behøvede, og indsendte dette til den anordnede Kommissariatskommission[3], hvis Formand var *Generalkrigskommissær Hans Jørgen Birch*. Af dette Udkast skulle vi hidsætte de Distrikter, hvorfra

---

[1] Kfr. »Leirdølernes Saga«, S. 191. Det er sandsynligt, at ikke hvert Kompagnidistrikt kunde stille 14; nogle Distrikter stillede flere, andre færre; i det hele gjorde Regimentet Regning paa 238 Trosheste og 86 Artilleriheste. Til dette Hestetal udskreves 106 Regimentskudske, d. e. Troskuske, og 40 Artillerikudske. Artillerikudskene udtoges ifølge kgl. Reskript af 5 Juni 1776 ved hver Session af de unge Mandskaber, men udgik igjen af Rullerne ved deres 36te Aar.

[2] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XV B. S. 534—535, samt »Leirdølernes Saga«.

[3] Kfr. »Bergens Forsvar«, S. 162.

bergenhusiske Grenaderbataljon maa have faaet sine Kudske sammen med Hestene.

I. — — — — — — — — — — — — — — —

II. Af Akershus Amt:

A. — — — — — — — — — — — — — —

B. — — — — — — — — — — — — — —

C. Af Aker og Follougs Fogderi . . . . . 80 Knegte, som maatte leveres i Christiania. Hertil kunde Hole og Norderhovs Præstegjelde af Ringerikes Fogderi og Buskeruds Amt, samt Jevnakers Præstegjeld af Hadelands Fogderi bidrage endel.

III. Af Buskeruds Amt:

Af Buskeruds Fogderi . . . . . 20 — , som maatte leveres i Christiania.

IV. Af Smaalenenes Amt:

A. — — — — — — — — — — — — — —

B. Af Moss, Onsø, Tune og Vembe Fogderier . . 70 — , som maatte leveres i Fredrikstad.

Det behørige Trænmateriel fandtes i Fredrikstad Arsenal, hvor bergenhusiske Regiment siden Felttoget i 1788 havde staaende 12 Patronkjærrer, hver indeholdende 6 Patronkasser, 1 Kasse til Flintestene, 5400 skarpe Flintepatroner, som imidlertid vare 19 lødige i Stedet for 17 lødige, 800 Flintestene og 1 Haardækken[1]; yderligere fandtes i Arsenalet 8640 Stk. Flintestene tilhørende bergenhusiske Regiment. Til disse Kjærrer hørte endvidere:

12 Stk. Krydshakker m. Skaft.
12 » Spader » »
24 » Kamperpæle à 5'.
12 » Tjærekander m. Tilbehør.
12 » Hængelaase m. Nøgler.
12 » Kjærre Stangsæler m. Tilbehør.
12 » — Forløbersæler » —

Videre henstod i Fredrikstad Arsenal for bergenhusiske Regiment 6 Stk. »Smedekister«, hvorudi laa:

6 Stk. Hammere.
6 » Værkknive (Værkjern).
6 » Nitjern.

[1] Kfr. Rekvisitionen foran S. 33.

6 Stk. Knibe- el. Bræktænger (Hovjern).
6 » Hovklinger.
516 » Hestesko.
6192 » Hestesøm.
430 » Hjulspiger.
688 » 4″s Spiger (dobbelte Nagler).
688 » 3″s — (enkelte —).

Endnu fandtes:

1 Bøssemagerovn.
48 Stk. Feltkjedler m. Kasseroller.
48 » Overtræk dertil m. Rem og Spænder.
96 » Feltflasker af Blik m. Laag og Remmer.

Ved hvert Kompagni skulde der siden 1791 haves 35 Feltflasker; der manglet altsaa en hel Del.

I sin Ugerapport af 18 Oktober 1808 skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Borge til Regimentet bl. a.: »Mine forhen saa fede og stærke Grenaderer kjender jeg snart ikke igjen; de ere nu meget gustne og maver og deres fordums Spøg og Munterhed er borte — man kan næsten blæse dem overende. De forhen havte usle Kvarterer i aabne Skure og Udhuse foruden Klæder og enten aldeles ingen Halm eller Høe, eller dog kun saare lidet vaadt Høe, det usle Levnet i Enningdalen og — overalt slet Pleje, er vel Aarsag nok« [1].

Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa, hvad den finske og svenske Hær led i Finland under den samtidige Krig mod Rusland, og anstille en Sammenligning. Der var hos os de samme Lidelser i Bivouaken, den samme slette Underbringelse af Tropperne og den samme daarlige og mangelfulde Beklædning, — og den samme Tapperhed vistes. Siden skulde Vinteren komme med sin Kulde og Mangelen paa Levnedsmidler gjøre sig gjeldende, akkurat som i Finland; — men de norske Tropper have endnu ikke fundet sin Runeberg.

Vi have følgende Dødsfald at notere af bergenhusiske Grenaderbataljon i Oktober Maaned 1808:

Grenader Anders Sjursen Henjum, fra Leikanger i Sogn, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 23de Oktober, 24 Aar gl.

[1] Kfr. »Bidrag til d. n. Mil.-Sanitetsvæsens Hist.«, S. 72.

Grenader Rasmus Rasmussen Melset, fra Ørskoug, af nordre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 24de Oktober, 24 Aar gl.

Grenader Johannes Johannessen Slinde, fra Sogndal, af sogndalske Komp. og 2den Div.; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 27de Oktober, 21 Aar gl.

Grenader Mads Aae, fra Gloppens Præstegjeld i Nordfjord, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 31te Oktober, 26 Aar gl.

Efter de 5 nye Officierers Ankomst til Bataljonen kunde endelig Afreisen finde Sted for dem, som skulde forflyttes. Den nyudnævnte Major O. Chr. Synnestwedt afreiste til Bergen d. 24de Oktober, og Fredag d. 28de Oktober tiltraadte begge Kapteinerne, Brødrene P. og C. Brun Reisen til Bergen. Major Synnestwedt tiltraadte sin Stilling som Kommandør for 3dje Musketerbataljon i Bergens Garnison og Kapt. P. Brun som Stabskapt. og Kommandør for 1ste Division af 2den Musketerbataljon i Bergens Garnison[1]. Char. Kapt. C. Brun hjemsendtes simpelthen, fordi Oberstlieutnt. Synnestwedt ikke vilde have ham længer ved bergenhusiske Grenaderbataljon; der var forresten formeld Grund til at lade Kapteinen afløse, da hans egentlige Stilling nu var Premierlieutenant ved de tjenstgjørende Grenaderer.

Ved Udgangen af Oktober Maaned 1808 var bergenhusiske Grenaderbataljons Officierskorps sammensat saaledes:

Bataljonskommandør: Oberstlieutnt. Synnestwedt.
Bataljonsadjudant: Premierlieutnt. G. G. Dahl.
Bataljonschirurg: Uchermann.

1ste Division:

Kapt. M. D. Hegelund.
Premierlieutnt. K. K. Holck.
— H. Geelmuyden.

2den Division:

Kapt. H. C. Lohmann.
Premierlieutnt., char. Kapt. H. K. v. Munthe.
— E. A. Hammer.

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 197.

3dje Division:

Kapt. Detlef Reusch.
Premierlieutnt. H. T. Leganger.
Sekondlieutnt. J. A. Juell.

4de Division:

Kapt. Chr. Lohmann.
Premierlieutnt. N. B. Tausan.
— D. B. Rehling.

Den sidste Dag i Oktober Maaned overraskedes Bataljonen Synnestwedt ved følgende Parolbefaling: »For Brigaden Holst er allerede til Fredrikstad ankommen — og for Brigaderne Lowzow og Staffeldt vil til vedkommende Magasiner snart ankomme — endel af Kommissariatskommissionon for kgl. Regning opkjøbt Tobak. Af denne bliver Soldaten at levere hver Lønningsdag $^1/_2$ Alen af den engelske eller 1 hel Alen af den hollandske, som han betaler med 5 *ß*.« Tobak har altid været en Trøster i Nøden for Soldaten, selv om det kun er Skraatobak, der jo dog kan karves op og bruges i Pibe.

X.

Syge Officierer. Atter Beklædningsvæsenet. Frivillige Gaver. Foranstaltninger i Anledning af Vinterens Komme. Vinterveje. Sundhedstilstanden ved Bataljonen. Dødsfald. Forposterne trækkes tilbage. Forhandlinger om Vaabenstilstand.

Fra Hovedkvarteret paa Hafslund udgik der 1 November 1808 en Parolbefaling, hvori Prindsen forbyder ufornødent Brug af Dragonordonnantserne og Holdshestene; der havde nemlig skeet Misbrug med Afsendelsen af Dragonordonnantser. Han indskjærper, at med Dragonordonnantser eller Holdsheste maa ikke sendes andre Breve end dem, hvis Indhold er af Vigtighed for den modtagende eller for deres hastige Resolution eller Gjensvar for Afsenderen. Herfra undtages dog Brigadechefernes eller detacherede Korpsers sædvanlige Dagsrapport, som til den Ende forsynes stedse med 2 Segl, naar Indholdet ikke kvalificerer dem til 3.

Med Hensyn til almindelige Breve, der skulde gaa i Posten, havde kun Regiments- og Bataljoncheferne Portofrihedsattest.

Det var desværre ikke med det bedste Skudsmaal, Premierlieutnt., char. Kapt. C. v. M. Brun reiste hjem til Bergen. Fra sin Bataljonchef faar han følgende Attest:

»Ære og Pligt byder, at jeg herved gjør Regimentet ydmygst Anmeldelse angaaende characteriseret Capitain Casper v. Bruns Conduite og Opførsel i den Tid, han har været ansadt ved det Bergenhuuske Regiments Grenadeer Bataillon, som jeg har den Ære at commandere.

Velbemeldte Capitain, som jeg har været nødsaget at begjere afløst og nu er underveis til Regimentet, kand jeg ej andet end erklære for aldeles uduelig til at staae i Hans Majestæts Krigstjeneste og det paa følgende Grunde: At han er meget drikfældig, er i højeste Grad ligegyldig og uefterrettelig i sin Tjeneste, begaaer de skammeligste Udsvævelser og er derfor ringeagtet af Undergivne og andre, kan aldeles ikke anbetroes noget Commando, allerhelst Penge, dem han tillige debaucherer, saa at Capitainens Forhold i det Heele er aldeles stridende mod Ære og hans havende Charge.

Tungt er det imidlertid at afgive denne min Erklæring med Hensyn til Capitainens uskyldige Kone og Børn.

Borge ved Friderichstad den 1 November 1808.

Synnestwedt
Oberstlieutenant.«

Denne Dom, som Bataljonskommandøren vedlagde sin ugentlige Rapport af 2 November til Regimentet, synes dog at have været for haard; thi bagefter blev char. Kapt. C. Brun ikke alene udnævnt til virkelig Kaptein og Kompagnichef, men ogsaa dekoreret med Dannebrogsordenens Ridderkors.

Oberstlieutenant Synnestwedt melder ellers i sin nævnte Rapport til Oberst Holfeldt om Grenaderbataljonens Tilstand og skriver: »Capit. v. Reusch er vel noget i Bedring, men det seer dog dermed langvarig ud; han er overmaade faldet af Klæderne — spiser som stedse næsten for toe og seer meget forstyrret ud i Øine og Ansigt; jeg skulde snart troe, han havde en saakaldet Skrue løs.

Lieutnt. v. Juel er endnu sengeliggende syg paa det uroelige Berbye, men dog noget i Bedring; efter sigende kan ingen gjenkjende ham.

Igaar modtog jeg 84 gamle Nordenfjelds Dragonkjoler og 63 do. vendte Vester til de vacante Kjoler og Vesters Erstatning og for andre nødtrængende Grenaderer. Skjøderne paa de første skal afklippes til Lapning. Idag har jeg uddelt til 2de Divisioner 8te norskbarkede Huder til Skoesaaler; jeg erholdt fra Christiania 25 saadanne Huder tilsammen vægtig 302 ℔ for 72 ß pr. ℔. Følge Dags Divisions- og Brigadebefalinger skal jeg i Morgen i Frederikshald modtage endeel nye Skoe og Strømper til mine barfodede Grenaderer.«

Disse Sager bestode af 55 tildels nye, tildels gamle Skjorter, 125 Pr. nye Sko af alskens Façon og 230 Pr. uldne nye og skjønne Strømper. Oberstlieutnt. Synnestwedt formoder, at alle disse Undermunderingsstykker ere skjænkede af retsindige »Fædrelands-Venner«. Gaverne fra Bergen vare endnu ikke komne, ja ikke engang afsendte derfra; det skeede først senere i November Maaned med en Skipper, som skulde seile til Christiania.

Vinteren nærmede sig, og den kommanderende General søndenfjelds begyndte i den Anledning at treffe visse Foranstaltninger. Major Krebs havde allerede indmeldt, at han befrygtede, at Isen paa Iddefjorden snart vilde lægge sig. I den Anledning skriver den søndenfjeldske Generalkommando 5 November 1808 til Brigaden Holst, at, saasnart Iddefjorden ligger og Vandskydsen bliver umulig, — og naar denne Fjord først lægger sig, er Isen meget hurtig passable —, saa vil det være uomgjængelig nødvendigt at trække Posteringerne tilbage. I Medfør af den af Major Krebs indgivne Disposition maa Iddesletten langs Iddefjorden til Aarebakke, derfra mod Aannerød og Nordbakke[1] forsynes med Feltvagter. I saa Fald mener Generalkommandoen, at det er nødvendigt at have en stærk Piket i de sydlig for Kirken liggende Gaarde. Saaledes meddelte Generalkommandoen d. 7de November 1808 Brigaden Holst følgende:

»Bestemmelser for Vintervejene igjennem Ødemark, Aremark og Enningdalen:

1. Igjennem Ødemark og Aremark antages en eneste Hovedvej langs ad Søen at være uundgaaelig nødvendig. Kommunikation med denne Hovedvej maa ske ved saare enkelte Hoved-Tverveje, til hvilke de ved Otteisvigen og Store-Lee beliggende Gaarde og Pladse henvises. Som saadanne antages nødvendig:

[1] Se Rektangelkartet »Hvaløerne«. Aarbakke = Bakke; Aannerød = Onerød.

a. En Tvervej fra Østebu til Ødemarks Kirke[1]. Til denne henvises alle Gaarde og Pladse paa østre Side af Otteisvigen[2], saavel som de for Enden af denne Vej liggende Gaarde Vig[2] og Solerød[1]. Paa Ottesvigen maa aldeles ingen Vej existere, hverken tversover eller langsefter. Imellem Gaardene Vig og Volen[3] saavel som imellem Solerød og Stikle[1] maa aldeles ingen Vej opslaaes. Gaardene Gjøssebu[2] og Botten[2] blive formodentlig at anvise Kirkevej nordefter til Vig og Sølerød, men Byvej sydefter over Omvig[2], Sæter[2], Enger[2] og Røser[2] til Klokkesten[2] osv. Til denne Tvervej, nemlig fra Østebu til Ødemarks Kirke, bliver ligeledes at henvise alle Gaarde og Pladse, som ligge østenfor Gjølsø[1].

b. En anden Tvervej bestemmes at gaa fra Mosevigen[2] og Tolsby[2] over Klokkesten til Aremarks Kirke. Til denne Vej henvises alle i Nærheden af Lee-Søen beliggende Gaarde og Pladse. Imellem Kollerud[2] og Espelund[2] maa ingen Vej existere, hvorfor den første Gaard altsaa henvises til Rød[2], den sidste til Fosby[2].

Paa Store-Lee Søen maa aldeles ingen Vej existere.

2. En Vintervej for alle Gaarde, der ligge i Nabolaget af Søen Aspern[2], maatte bestemmes saaledes:

a. Gaardene Holmegild[2], Bjerkebæk[2], Aspestrand[2], Rød[2], Glende[2] og alt, hvad der ligger paa østre Side af Søen Aspern, tillades Kirkevej nordefter til Krosby[2] og Byvej tversover fra Aspestrand til Aarbu[2]. Derimod maa fra det her benævnte Bygdelag og østefter mod Grændsen ingen Vej opslaaes og altsaa ikke heller imellem Bjerkebæk og Solum. Gaarden Sund[2] anvises Vej tversover Vandet til Gaarden Østenvig[2] og derfra tillige med denne, saavel som Gaardene Mørk[2], Ulsrød[2], Slorer[2], Aasgaard[2] o. fl. til Aarbu, hvor alle disse her berørte Veje koncentrere sig.

Imellem Holmegild og Sund og derfra til Holme maa Vejen aldeles ikke opslaaes.

b. Lund[2] og Stangebraaten[2] anvises Vej nordefter til Bjerkebæk.

---

[1] Se Rektangelkartet »Ødemark«.

[2] Se Rektangelkartet »Aremark«.

[3] Se Rektangelkarterne »Ødemark« og »Aremark«.

c. Da de ved nordre Bogsjøen[1] beliggende Gaarde Skaugen[1] og Pladsene Ødegaarden[1], Haugelund[1], Togelund[1] m. fl. ikkun kan tilstaaes en eneste Kirke- og Byvej, saa vil det efter Omstændighederne blive at bestemme, hvad enten denne skal gives dem over Stangebraaten til Bjerkebæk eller over Nordbakke[2] til Id. Bliver det sidste Tilfældet, da vil Vejen formodentlig komme til at gaa fra Haugelund til Torgalsbøen[2] og Nordbakke. I første Tilfælde derimod fra Togelund til Stangebraaten.

2. Fra Hallerød[1] kan kun tillades en Vej, nemlig om Kobberlund[2] til Præstebakke; til denne koncentrerer sig samtlige Gaarde og Pladse i Egnen af Hallerød, saasom Skjæggerød[1], Bollerød[1], Tejen[1] o. fl. Derimod maa Spjelgaardsvigen[1], Finsvigen[1], Paalsbu[2] etc. anvises Vej over Doktorsæter[2] til Præstebakke. Den videre Detalj heraf overlades til den Officier, som arrangerer Posten ved Nordbakke.
4. Hovedvejen igjennem hele Enningalen kan ej undgaaes; men Generalkommandoen ønsker, den maatte ej gaa over Iddefjorden. Den maa altsaa gaa over Ende[2], Folkesæter[2], Knegtegaard[2], Aarebakke osv.
5. Naar Øhrsøen[2] er tilfrossen, tillades en Vintervej langs ad denne fra, Præstebakke til Nordbakke. Indtil den Tid maa Byvejen fra Præstebakke gaa om Ende. Fra Præstebakke til Iddebø eller Buer maa ingen Vej existere.
6. Gaarden Lundene[3] bliver at henvise enten til Bisseberg[3] eller til Vejen, som gaar over Folkevandet[3]. Ellerød[3] faar Vej over Øhrsø, naar denne er tilfrossen, men maa indtil den Tid behjelpe sig med en Vej til Iddebøen eller Buer, da der ingenlunde maa være Vej imellem Ellerød og Lundene.
7. Kommunikationsvejen med Nordbakke og Iddesletten gaar formodentlig bedst over Folkevandet.
8. Den sædvanlige Vintervej over Rokkevandet[4] og Bergssøen[4] til Rakkestad samt igjennem Torpedalen[4] til Degnæs[4] tillades. Derimod maa der imellem disse saavel som over til Aremark ingen Tvervej i Øst og vestover Fjeldene existere.«

---

[1] Se Rektangelkartet »Bogsjø« og Holst's Kart.
[2] Se Rektangelkartet »Hvaløerne« og Holsts Kart. Knegtegaard = Knegterød.
[3] Se Rektangelkartet »Hvaløerne«.
[4] Se Rektangelkartet »Sarpsborg«.

I Parolbefaling af 8 November 1808 fra Hovedkvarteret paa Hafslund blev der truffet en Del Bestemmelser til Fordel for Mandskaberne under deres Indkvartering, som nu til Vinteren vistnok vilde blive bedre, end den havde været om Sommeren, og til Erstatning for lidte Savn, hvilket ikke mindst kom Bergenhusingerne tilgode.

Pkt. 1 bestemmer:

»Naar Mandskabet om Natten er paa Marchen, eller bivouakerer, da bliver de for disse Nætter og Dage godtgjorte Kvarterpenge at regne Mandskabet tilgode, som imidlertid har savnet de Bekvemmeligheder, de ellers skulde nyde i Kvartererne.

Pkt. 2:

I de Kvarterer, hvor Mandskabet ikke har havt Senge, men maattet lade sig nøje med at ligge i Udhuse, erholder Husværten indtil videre kun 1 β dagl., endogsaa i Vintermaanederne.«

Kvartergodtgjørelsen var ellers i Sommermaanederne fra 1 Maj—30 September 1 β dagl. og i Vintermaanederne fra 1 Oktober—30 April 3 β dagl., foruden Godtgjørelsen for et Maaltid varm Mad.

Den stakkels lille Forsyning af Klædningsstykker, som bergenhusiske Grenaderbataljon fik fra Fredrikshald af de frivillige Gaver til Armeen, og de gamle Dragonkjoler og Veste skulde ikke bidrage stort til at afhjelpe Mangelen paa Beklædningsgjenstande. Vi se derfor atter Oberstlieutnt. Synnestwedt purre paa d. kgl. n. Komm.-koll. Han skriver til dette fra Borge d. 8de November 1808: »Da Mandskabet har anlagt deres Overmundering i Aaret 1795 og dermed gjort gevorben og Felttjeneste i 2 Aar, har det været nødvendigt ved antagne Skræddere at faa den lappet af de afskaarne Skjøder i sidst afvigte September og October; men da disse Munderinger atter igjen ere forrevne og gandske udslidte, samt at Mandskabet endnu høieligen tiltrænger complet Undermundering, den de nu har brugt i Tjenesten siden 1803, saa kan jeg ikke andet end atter gjøre det høie Collegium opmærksom paa denne vigtige Gjenstand og ønsker i den Anledning dets formaaende Medvirkning.« I samme Skrivelse spørger han om, hvor han skal henvende sig for at faa erstattet de i Affæren ved Berby tabte Armatur- og Munderingssager.

D. 10de November havde Grenaderbataljonen faaet alle sine Trosheste, ialt 35. Med Oberstlieutenantens og Adjudantens 2 Ride-

heste udgjorde Bataljonens Hesteantal ialt 37. Oberstlieutenanten havde ligesom Obersten ved et nationalt Infanteriregiment 50 Rdl. aarl. til Hestehold.

Ligesom med Beklædningen kommer Oberstlieutnt. Synnestwedt stadig tilbage til Sundhedstilstanden, som desværre blev værre og værre ved bergenhusiske Grenaderbataljon ligesom ved de øvrige Afdelinger i Armeen søndenfjelds. D. 15de November melder han til Regimentet, at Kapt. Detlef Reusch vistnok nu næsten var restitueret; men derimod var Kapt. H. C. Lohmann fremdeles syg og sengeliggende paa Berby. Samme Dag ankom Sekondlieutnt. Juell til sit Kvarter i Borge »græsselig mat og afpillet« efter at have været 9 Uger paa Berby, for det meste syg. I Rapporten anmeldes 2 nye døde af Bataljonen; disse vare:

Grenader Ole Onareim, fra Gaarden Onareim i Søndhordland, af opdalske Komp. og 1ste Div.; han døde paa Lazarethet i Fredrikstad 9 November 1808, 25 Aar gl.

Grenader Johannes Vik, fra Gaarden indre Vik i Holmedal i Søndfjord, af søndre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde paa Folkesæt Lazareth, 26 Aar gl.

I sin næste Ugerapport af 22 November til Regimentet fortsætter Oberstlieutnt. Synnestwedt sin Beklagelse over Sundhedstilstanden ved Bataljonen. »Vore Folk,« skriver han, »vagle af Mathed, som om de vare drukne, og ved 4de Division haves ikke 60 friske Mandskaber og saaledes næstendeels med de øvrige Divisioner. Forraadnelsesfeberen tager Overhaand og mange døe hastig, som i Forvejen er for meget svækket; forleden Dag døde 5 af mine Grenaderer og ellers næsten daglig een paa Straae — en jammerlig Krig, som til Foraaret neppe levner mig Halvdelen Mandskaber«[1].

De 5 døde siden sidste Melding vare:

Grenader Johannes Nydal, fra Gaarden Nydal i Førde i Søndfjord, af nordre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde i Kantonnementskvarteret i Borge Sogn d. 17de November 1808, 30 Aar gl.

Grenader Ole Fromdal, fra Gaarden Fromdal i Aurland, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde 17 November 1808 paa Fredrikstad Sygehus, 32 Aar gl.

Grenader Ivar Ottum, fra Gaarden Ottum i Lyster i indre Sogn,

[1] Kfr. »Bidrag til d. n. Mil.-Sanitetsvæsens Hist.«, S. 72.

af lysterske Komp. og 3dje Div.; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 17de November 1808, 22 Aar gl.

Grenader Sven Samnøen, fra Samnøen i Os Præstegjeld, af søndre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde paa Fredrikstad Lazareth d. 20de November 1808, 26 Aar gl.

Grenader Rasmus Hafstad, fra Gaarden Hafstad i Førde i Søndfjord, af nordre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 20de November 1808 paa Fredrikstad Sygehus, 24 Aar gl.

Kapt. H. C. Lohmann, Premierlieutnt. Holck og Sekondlieutnt. Juell vare i Bedring. Kapt D. Reusch var friskmeldt.

Endnu vare ikke de tidligere omtalte frivillige Gaver fra Bergen ankomne; men Oberstlieutenanten skriver, at han havde modtaget Meddelelse om, at en Gave til Grenaderbataljonens Officierer og Underofficierer var under Opseiling fra Bergen, »en af de naiveste Gaver, som tænkes kan,« siger han, »nemlig god Røg Tobak fra Capit. B. Rolffs[1] til Officiererne og fiine Strømper og Skjorter fra Bergens Damer til Underofficiererne — visselig tilkommer enhver af disse Ydere den varmeste Tak og i Særdeleshed de yndede og godhjertede Damer, som det har kostet saa megen Flid og Anstrængelse — det gjør dem Ære, at de har ofret een og anden maaskee fornøjelig Time for allene at lindre den ulykkelige Krigers Kaar.« —

Svenskerne havde forlængst trukket sig tilbage over Grændsen, og de norske Tropper trak i Vinterkvarter, undtagen Forposterne, som dog snart bleve trukne noget tilbage. Vi have seet Prinds Christian give Bestemmelser for Vintervejene, der førte fra Sverige ind i Norge. Til Forsigtigheden hørte ogsaa, at disse Veje dækkedes ved Forhugninger. Allerede d. 15de November kan Oberstlieutnt. Synnestwedt melde, at der i Enningdalen arbeides idelig paa en stor Forhugning — en »græsselig Ruin« for Skoven, og d. 16de s. M. melder Major Krebs fra Stabskvarteret Berby, at Forhugninger vare fuldførte foran Tyslemoen og mellem søndre Huset og Tellesaasen[2]. Iddefjorden, som havde holdt paa at lægge sig, var aaben igjen paa Grund af en heftig Storm. Dagen efter indmelder Major Krebs, at Storm og Regn vedvare fremdeles, saa Soldaterne lide usigelig.

Ved Krogstrand[2] paa den vestre Side af Iddefjorden skulde en

---

[1] Boyke Johan Rulffs, om ham se »Bergens Forsvar«.

[2] Se J. H. Holst's Kart.

armeret Jagt indtage en Post; men dette havde paa Grund af Uveiret ikke kunnet ske før Natten til d. 19de November; men allerede Natten til d. 23de maatte den forhale ned mod Fredrikshald, da Iddefjorden atter holdt paa at fryse til.

Oberstlieutnt. Synnestwedt fortsætter i sin Rapport d. 22de November: »Vore Fiender forholde sig roelig som vel er — maaskee de indseer, at det ej meget nytter Umagen at brække Halsen paa os og — omvendt, da Bestemmelsen i nærværende Krigs Skjebne kan ville det anderledes; — imidlertid arbeides der i lang Tid i Enningdalen paa Skovenes og de gangbare Vejes Ruin med Forhak eller Forhugning, og paa Idde bygges en Hob Træhytter.«

Svenskerne havde i længere Tid ønsket en Vaabenstilstand, og Prinds Christian August havde nu besluttet at gaa ind paa Forhandlinger derom[1]. Disse Forhandlinger aabnedes i norsk Svinesund d. 23de November 1808. I Anledning heraf udstedte den søndenfjeldske Generalkommando samme Dag følgende Ordre til Brigaderne Lowzow, Staffeldt og Holst samt Kommandantskaberne paa Kongsvinger, Fredriksten og Fredrikstad:

»Da til Soulagement for Tropperne imellem den svenske og norske Armee sandsynlig vil afsluttes en Vaabenstilstand paa 14 Dage med 14 Dages Opsigelse efter den Tid, saa vil deraf flyde, at nogle af Tropperne kan permitteres paa den Tid og den største Del af de øvrige henlægges i bekvemmere Kvarterer; men da det alligevel bliver nødvendigt at være sikker for troløst Brud af Vaabenstilstilstanden, og at det med Nøjagtighed overholdes, at Kommunikationerne mellem begge Riger bliver spærret, og at de permitterede Mandskaber atter kan være paa deres Station, naar Vaabenstilstanden opkyndiges og i den foranmeldte Termin af 14 Dage, saa fastsættes følgende:

1. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
2. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
3. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
4. Ved Brigaden Holst kommer de gevorbne Regimenter tildels i deres Fredsgarnisoner. Besætningen af Fredriksten beholder i det mindste en Styrke af 600 Md., den i Fredrikstad en af

[1] Om Prinds Christians Forhold til Vaabenstilstanden se »Leirdølernes Saga«, S. 240—241, hvor i Noterne er angivet de Kilder, der omhandle dette Spørgsmaal; se ogsaa »Actenmässige Beiträge zur Geschichte Dänemarks« af C. F. Wegener, S. 98—129, om Christian Augusts Forhold i det hele.

1200 Md., og Brigaden, som kantonnerer i bekvemme Kvarterer i Bergs Sogn mod Fredrikstad og Omegn, beholder en Styrke samlet af 1000 Md. Dragonkompagnierne sendes til deres Kvarterer. Det ridende Batteri sætter Vogne og Ekvipage i Fredrikstad, hvor Trosset under 1 Officiers Opsyn kan forblive; Mandskabet og de øvrige Heste til Christiania, hvor Nationalkompagniet kan undlades til sammes Kvarterer. Brigaden Holst besørger Patruljeringen langs Grændsen der, hvor Brigaden Lowzow ophører og i Enningdalen samt Vagten ved Svinesund, som vedbliver.«

Da ingen af de bergenhusiske Mandskaber kunde permitteres, hidsættes ikke Permissionsbestemmelserne.

D. 23de November 1808 skriver den kommanderende General søndenfjelds til Generalmajor Holst bl. a.: »Da de efter den svenske kommanderende Generals Forslag begyndte Negociationer til en Vaabenstilstand endnu vedvare, og man, omendskjøndt Vaabenstilstanden ikke er bleven afsluttet, dog er bleven enig om, at Fiendtlighederne skulle være indstillede, medens Underhandlingerne gaa for sig, og man desforuden har gjensidig etableret en Opsigelse af 48 Timer forud, førend de igjen kunne begynde, saa vilde Hr. Generalen behage for at skaffe Tropperne nogen Hvile at trække Posteringerne i Enningdalen tilbage. — — — — — —

Den paa Id liggende Bataljon kan vel der forblive, og maatte den nuværende Vaabenhvile anvendes til at fuldfærdige de paa Id byggede Barakker. — — — — — —

Den fornødne Aarvaagenhed iagttages, og for troløst Overfald maa man sikre sig ved Patruljer, som nøjagtig instrueres, at de ingen Fiendtligheder begynde og under Livsstraf ikke gaa over Grændsen.«

I Henhold til Generalkommandoens tidligere Anvisning foreslog Major Krebs d. 25de November Oprettelsen af en Feltvagt paa Aarebakke. Paa Grund af den strenge Nattekulde, melder han, lide Folkene overmaade, især de paa Høiderne frempousserede Vedetter.

Fra d. 26de November 1808 laa Kapt. H. C. Lohmann med 2den Division paa Gaarden Ende i Stedet for paa Berby, og d. 28de s. M. indtog Major Krebs den for ham bestemte Vinterposition, idet han samtidig forlagde sit Stabskvarter fra Berby til Fagerholt[1].

[1] Se Rektangelkartet »Hvaløerne«.

Samme Dag forlod Kapt. Hegelund med sin 1ste Division Berby og marcherede tilbage til Kantonnementskvartererne i Borge.

Den foran omtalte armerede Jagt, som, saa at sige, deltog i Forposttjenesten, var indkommen fra Krogstrand til Fredrikshald, og *Major Otto Christoffer Hiermann*[1], som ved Parolbefaling af 21 November 1808 fra Hovedkvarteret paa Hafslund overtog Kommandantskabet paa Fredrikstens Fæstning efter Oberst Juels Død d. 19de s. M., foreslog, at de 6 Stk. 3 ℔'s Metalkanoner, hvormed Jagten var udstyret, skulde etableres ved Byens Vagt i Fredrikshald for i paakommende Tilfælde at være parat med fornøden Ammunition af Kardætsker og Kugleskud.

I Kantonnementskvartererne i Borge Sogn skeede der den Forandring i Bestemmelserne, at det gevorbne Dragonkompagni beholdt sine Kvarterer, medens 1ste og 3dje Division af bergenhusiske Grenaderbataljon fra 27 November indkvarteredes paa følgende Gaarde:

Moum[2], Borge[2], Kjølstad[2], Kjølberg[2], Huseby[2], Løkeberg[2], Rakkestad[2], Lilleby[2], Sundby[2], Haugstøen[2], Ørveng[2] og Bægby[2].

D. 29de November ankom 1ste Division til Kvartererne i Borge. Oberstlieutnt. Synnestwedt skriver herfra s. D. til Regimentet: »Her ser det beklageligt ud. Lieutenanterne Holck, Rehling og Tausan ere syge paa Berby og efter Kapt. Hegelunds Beretning, som i dette Moment med sin Division derfra kom tilbage, vil de 2de første imorgen blive bragt til Fredrichshald.«

Efter at Forpostkjeden i Enningdalen var trukket tilbage, slap bergenhusiske Grenaderbataljon med det halve Antal Tropper paa Forpost, d. v. s. kun 1 Division, saa der blev større Hvile for Folkene i Kantonnementskvartererne, en Hvile, som høilig trængtes. Paa Grund af de mange syge Officierer, og da der altid skulde være 3 Officierer ved den Division, som var paa Forpost, maatte Lieutenanterne forsættes for Tilfældet fra den ene Division til den anden. Ved Bataljonen var der nu 38 vakante menige Nummere.

Siden sidst ere følgende Dødsfald at rapportere:

Grenader Jetmund Frisli, fra Gaarden Frislien i Hornindal, af nordre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde paa Fredrikstad

---

[1] Af søndenfj. gev. Inf.reg. Han overtog Kommandantskabet d. 22de Novbr. og flyttede ind paa Fæstningen Dagen efter. Han var Bergenser; se om ham »Personalhist. Tidsskr.«, 2 R. 4 B. S. 83.

[2] Se Rektangelkartet »Sarpsborg«. Haugstøen = Haugesten. Ørveng = Olveng (Ulveng).

Sygehus d. 21de November 1808, 28 Aar gl. Han skulde egentlig været opført paa forrige Rapport d. 22de; men Meldingen om hans Død er formodentlig ikke naaet frem til Bataljonen ved Rapportens Afgang.

Grenader Ole Eeg, fra Gaarden Eeg i Kvinherred, af søndre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde paa Wiel ved Fredrikstad d. 25de November 1808, 25 Aar gl.

XI.

Officierernes Forhold paa Berby. Prindsens Udtalelse om de bergenhusiske Officierer. Dødsfald i Bataljonen. Fortsatte Forhandlinger om Vaabenstilstand og om Krigsfangers Udvexling. Bataljonens Mangel paa Beklædning. Sygdom og Død. Nye Officiersudnævnelser. Brødforpleiningen.

4 December 1808 forlagde Major Krebs sit Stabskvarter fra Fagerholt til Gaarden Hejer paa Iddesletten i N. for Snekketorp[1]. Der foreligger en Skrivelse af s. D. fra Premierlieutnt. H. Geelmuyden, som var indkvarteret paa Thosø Herregaard, til Oberst Holfeldt, hvoraf hidsættes: »Igaarnat kom jeg tilbage fra min første Vagttour paa Grændsen, hvor jeg saa kun 2de Svenske, som vare Deserteurer.

D. 26de f. M. kom Ordre fra Generalen, at Commandoen ved Berbye skulle trækkes længere tilbage mod Fredrikshald, og d. 27de brækket vi op. Jeg skulde altsaa have marcheret i Qvarter; men da Lieutnt. Rehling var syg, blev jeg befalet at følge 4de Division til Nordbakke. Ved Afmarchen derfra blev Capt. C. Lohmann syg og ligger nu paa Fredrikshald. Her er meget sygt iblandt Folket. Næsten daglig begraves der.«

I sin Ugerapport d. 6te December til Regimentet sender Oberstlieutnt. Synnestwedt en hel Del Udtalelser om sine Officierer. I Anledning af, at Kapt. H. C. Lohmann vil indgive sin Afskedsansøgning, skriver han: »Capitainen er meget mat og affældig og lider uendelig af Sinds-Svaghed; beholder han Livet, tegner det sig til, at han gandske gaaer fra Forstanden; det smerter mig, da han altid har været en activ og brav Officier.«

[1] Se Rektangelkartet »Hvaløerne«.

Om den anden Kapt. Lohmann skriver Oberstlieutenanten i samme Rapport: »Capitain Christian v. Lohmann ankom 6 Timer efter sin Division i Søndags syg tilbage fra Idde — egentlig Nordbakke — og han er syg endnu, NB. af Bachus; jeg kand neppe troe andet, end at Følgerne af denne indgroede Sygdom jo bliver skadelig.«

»Lieutenanterne Holck og Rehling, som for nogen Tid siden kom syg tilbage fra Berbye,« skriver Oberstlieutenanten videre, »er nu meget i Bedring, hvilket fornøjer mig, ligesom at Lieutnt. Juel begynder at smage den rene Luft; han er ligesom blevet et andet Menneske til sin store Fordeel, er sindig og forstandig.«

Om Premierlieutnt. Hans Geelmuyden udtaler Oberstlieutenanten sig efter Opfordring fra Regimentet. Han siger om ham: »Hans Opførsel saavel i som udenfor Tjenesten har i ald Sandhed hidtil været ulastelig, og har jeg tillige den faste Troe, at han i Fremtiden neppe vil gjøre Standen Vanære. Efter hvad ellers saa løselig har ladet mig sige, er, at han paa Berbye har udfejet i Spil endeel Penge og hvorom jeg forud har advaret ham og de andre unge Officierer; men Deres Høivelbaarenhed kjender selv bedst til Moralens Virkning i enkelte Tilfælde hos de unge, og at hos disse Erfarenhed ved egen Skade er den bedste Læremester. Berbye har ellers været et forførisk Sted for uerfarne, da alle Laster der har havt Sæde; nu i Vinter have Officiererne andre og særskildte Poster, hvor Leilighed til at udskeje ej haves og hvor de er nødsaget at koge og spise med Soldaten for egne Penge. Ved den store Sammenkomst af Officierer indtil over 30 Stk. og Gjestfriheden blev Berbye til et sandt Røver-Rede, et Spillehuus og Horehuus, en slet Skole for Ungdommen. Det er ej sikkert, at et Par af mine unge Officierer sammesteds har maattet betale Gildet. Gid de da i Fremtiden derfor bedre maatte agte sig.«

Det er underligt, at ikke Major Krebs før har gjort Ende paa dette Uvæsen paa Berby; da han jo selv havde sit Stabskvarter paa Herregaarden, maatte han jo kjende til, hvad der foregik.

I sin Rapport af 6 December melder Oberstlieutnt. Synnestwedt, at han samme Dag havde ladet bortsælge 18 kasserte Trosheste til en Pris af fra 3—8 Rdl. pr. Stk. for at slippe at føde dem Vinteren over, da Fodringen vilde komme paa 1 Rdl. pr. Hest pr. Dag. Rationerne vare, naar Halm havdes, 1/2 Skjeppe Havre, 9 ℔ Hø og 4 ℔ Halm, samt, naar Halm ikke havdes, 1/2 Skjeppe Havre og

12 ℔ Hø. Det var saaledes en kortvarig Glæde, han havde af sit mobile Træn; men Hestene have naturligvis været nogle gamle Øg. Der blev saaledes igjen ved Bataljonen 15 Officiersheste og 4 Trosheste.

Nede i Enningdalen var alt nu stille og roligt. 9 December melder Major Krebs til den kommanderende General, at han havde visiteret Forposterne og erfaret, at Svenskerne overalt havde trukket sig tilbage. Paa Nordbakke laa der stadig en Division af bergenhusiske Grenaderbataljon, dog saaledes, at Divisionerne vexlede ligesom tidligere paa Berby. Da det var surt og koldt for Vedetterne, rekvirerede Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 9de December Vagtvanter til Folkene. Efter Brigadechefens Ordre bleve forøvrigt Vagterne fra d. 11te December formindskede og Posternes Antal indskrænket.

Under 12 November 1808 havde Generallieutnt. Hesselberg i Bergen indsendt sin Afskedsansøgning paa Grund af Sygdom[1]. I den Anledning udtaler Prinds Christian sig i et Brev til Kongen om Besættelsen af Chefsposten ved bergenhusiske Regiment, idet han anbefaler Oberst Holfeldt og skriver bl. a. d. 20de December 1808 følgende: »Den derved opstaaende Avancement igjennem alle Officiersklasser er en Fordel, hvortil Regimentet — ifølge den Erfarenhed, jeg af de 2de herværende Bataljoner har erhvervet mig om samme — finder fuldkommen værdig, og hvortil jeg altsaa vover allerunderdanigst at anbefale dets brave Officierer, hvoraf en stor Del har paa den mest fordelagtige Maade udmærket sig mod Fienden.« Det virker velgjørende at høre disse rosende Udtalelser ovenpaa Oberstlieutnt. Synnestwedts uophørlige Jeremiader over sine Officierer.

I sin Ugerapport af 20 December 1808 til Regimentet melder Oberstlieutnt. Synnestwedt, at han har 47 Vakancer, idet der er død 9 Mandskaber siden Indsendelsen af den sidste Liste over vakante No. Ialt var der dog hidindtil i December Maaned død 14 Md. Disse vare:

Grenader Elling Njøs, fra Gaarden Njøs i Leikanger, af sogndalske Komp. og 2den Div.; han døde i Fredrikstad 5 December 1808, 26 Aar gl.

Genader Hans Drevdal, fra Gaarden Drevdal i Gaupne Sogn i

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 178.

Lyster, af lysterske Komp. og 3dje Div.; han døde paa Fredrikshald d. 11te December 1808, 22 Aar gl.

Grenader Mikkel Langeteig, fra Gaarden Langeteig i Tjugum Sogn, af vigske Komp. og 3dje Div.; han døde i Fredrikstad d. 13de December 1808, 31 Aar gl.

Grenader Ole Kongstun, af vossiske Komp. og 2den Div.; han døde i Fredrikstad d. 13de December 1808, 28 Aar gl.

Grenader Ingebrigt Hesjedal, fra Voss Præstegjeld, af melllem nordhordlenske Komp. og 2den Div.; han døde i Fredrikstad d. 14de December 1808, 31 Aar gl.

Grenader Aamund Vasvig, fra Kinservik, af søndre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde i Fredrikstad d. 14de December 1808, 29 Aar gl.

Grenader Helge Klette, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde paa Lazarethet i Fredrikstad d. 14de December 1808, 23½ Aar gl.

Grenader Knud Snausæter, af nordre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde paa Fredrikshald d. 15de December 1808, 30 Aar gl.

Grenader Valdemar Svarvestad, fra Gaarden Svarvestad i Indviken, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde paa Fredrikshald d. 16de December 1808, 29 Aar gl.

Grenader Axel Ulvenæs, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde i Kantonnementskvarteret d. 16de December 1808, 28 Aar gl.

Grenader Anders Berge, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 17de December 1808 paa Fredrikshald, 30 Aar gl.

Grenader Steffen Ravnestad, fra Gaarden Ravnestad i Gjemmestad, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 17de December 1808 paa Fredrikstad Lazareth, 25 Aar gl.

Grenader Iver Sælen, af urlandske Komp. og 2den Div.; han døde d. 19de December 1808 paa Fredrikshald, 28 Aar gl.

Grenader Jens Qvamme, af nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 19de December 1808 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

Den kommanderende General søndenfjelds havde forlangt alle Vakancer besat snarest mulig. Oberstlieutnt. Synnestwedt fortsætter

derfor i sin Rapport af 20 December til Regimentet saaledes: »Praktisk Sandhed er det, naar man vil have Fred, skal man ruste sig til Krig, og saaledes tegner det nu; jeg haaber, at Fred med Sverrig ej er langt borte, da man nu allevegne anstrænger sig for at overvinde denne Fiende; i modsat Tilfælde vil sikkerlig endnu 1 Bataillon i Bergen faae March-Ordre, og vi spise da Paaske Æg i Gothenborg. Vaabenstilstand kan vor politiske Stilling hverken antage eller vente.«

Det er mærkeligt, at Oberstlieutnt. Synnestwedt har saa lidet Kjendskab til, hvad der foregaar omkring ham, som disse Udtalelser røbe. Forhandlingerne om Vaabenhvile eller Vaabenstilstand vare allerede afsluttede og selve Vaabenstilstanden eller Vaabenhvilen godkjendt af Prinds Christian d. 7de December 1808, uden at han oppebiede sin Konges Approbation[1].

Nogen Parolbefaling om Vaabenstilstanden sees dog ikke at være udstedt, og det er jo tænkeligt, at Prinds Christian har ventet med den yderligere Bekjendtgjørelse, indtil han modtog Efterretning om, hvorledes Kong Frederik d. 6te optog hans Handlemaade. I en Skrivelse af 18 December tilkjendegiver Kongen som sin Mening, at Vaabenstilstanden bør opsiges, saasnart Indrykning i Sverig kan finde Sted samtidig med de nordenfjeldske Tropper, medens den norske Flotilje skulde angribe Strømstad. Heraf blev der dog intet. Udvexling af Krigsfanger modsatte Kongen sig bestemt[2].

Den afsluttede Vaabenstilstand eller Vaabenhvile[3], der paa den kommanderende svenske Generals, Generallieutnt. Bror Cederströms Vegne foreløbig var undertegnet af Oberst, Baron Posse og paa den kommanderende General søndenfjelds, Prinds Christian Augusts Vegne af hans Adjudant, *Major Niels Stockfleth Darre*[4], bestemte en Opsigelse af 48 Timer og ikke som i Udkastet 14 Dages Opsigelse. Opsigelsen skulde regnes »depuis la reception de part ou d'autre

---

[1] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 B. S. 77—78, og »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 4 B. S. 17—19, S. 28—37, S. 57, S. 61 og S. 66—67.

Prindsens Brev af 7 Decbr. 1808 paa fransk til den kommanderende General for den svenske Vestarmée findes indtaget i »Norske Samlinger«, 2 B. S. 263—264.

[2] Se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 4 B. S. 66.

[3] Vilkaarene for Vaabenstilstanden ere indtagne i »Danm.'s Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 75—76, men kun i sin foreløbige Skikkelse.

[4] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, IV B. S. 199—200.

au quartier général, qui doit s'effectuer 24 heures après la reception à Svinesund« [1].

Allerede i en Skrivelse af 5 December 1808 [2] berører Generallieutnt. Cederström Spørgsmaalet om Udvexling af Krigsfanger; men Spørgsmaalet kom ikke frem i Vilkaarene for Vaabenstilstanden. Korrespondancen mellem den svenske kommanderende General for Vestarmeen og Prinds Christian August fortsættes dog. D. 8de December 1808 skriver Generallieutnt. Cederström fra Wenersborg til Prindsen:

»Monseigneur!

Je viens de recevoir la lettre que Vôtre Altesse Serenissime m'a fait l'honneur de m'adresser en date d'hier. En ayant l'honneur d'en accuser la reception, j'ai l'honneur en même tems d'annoncer à Vôtre Altesse Serenissime que j'accepte, que le dedit de 48 heures qui doit preceder le recommencement des hostilités, soit compté depuis la reception de part ou d'autre au Quartier General, qui doit s'effectuer 24 heures après la reception à Svinesund.

Le nombre des prisonniers de guèrre de l'armée de terre, fait 2 Officiers & à peu près 200 hommes, Sous Officiers & Soldats, j'en ferrois dresser des listes précises, que j'aurrois l'honneur de communiquer à Vôtre Altesse Serenissime aussi tôt que possible, & j'ose en demander de même des prisonniers Suédois qui se trouvent en Norvège.«

15 December 1808 skriver Generallieutnt. Cederström paany til Prindsen:

»Monseigneur!

Ayant reçû les ordres de Sa Majesté le Roi mon maitre, de me rendre pour quelques jours à Stockholm, j'ai crû de mon devoir, d'avoir l'honneur d'en prevenir Vôtre Altesse Serenissime & celui d'annoncer que l'Armée sera commandée pendant mon absence, par Monsieur le Baron de Cederström, Adjudant Général du Roi. J'ai

[1] Se Prinds Christian Augusts Skriv. af 7 Decbr. 1808 til den kommanderende svenske General, »Norske Samlinger«, 2 B. S. 264.

[2] Paa fransk, gjengivet i »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 36—37.

ordonné à Monsieur de Cederström, que tout dont j'ai eu l'honneur de convenir avec Vôtre Altesse Serenissime, par rapport à la suspension des hostilitéz, sera respecté scrupuleusement pendant mon absence. S'il y aura, pendant ce tems là, quelques communications, dont Vôtre Altesse Serenissime voudra m'honnorer, je supplie Vôtre Altesse Serenissime de vouloir les adresser à l'Adjudant Général Commandant, qui s'empressera comme moi, de contribuer en tout ce qui depend de nous, à la conservation de la tranquilité, dont les trouppes jouissent dans ce moment.

Les prisonniers de guerre étant renvoyés dans l'interrieur du Pays, les listes complettes ne m'en sont pas encore parvenus: aussitôt qu'elles arriveront on aurra l'honneur de les communiquer. En attendant je crois pouvoir avoir l'honneur de prevenir Vôtre Altesse Serenissime que le nombre que je croyais à 200 hommes aura diminué par la mort, par desertion &c. à environs 160.

Je suis avec le plus grand respect

Monseigneur

de Vôtre Altesse Serenissime
le très humble & très obeissant serviteur
Le Baron de Cederström.

au Quartier Général
à Wennersborg le 15 de Decembre 1808.«

Som man ser, finder Korrespondancen Sted i de venskabeligste Udtryk, og Prinds Christian har øjensynlig heller ikke opgivet Tanken paa Krigsfangernes Udvexling til Trods for Kongens Modstand; ellers maatte vel Korrespondancen om dette Spørgsmaal have ophørt. Imidlertid skriver Oberst og Generaladjudant, Baron Thure Gustaf Cederström d. 22de December til Prindsen:

»Monseigneur!

Monsieur le General en Chef, en partant d'ici, m'ayant ordonné de remettre à Vôtre Altesse Serenissime la Liste des prisonniers de guèrre Danois de l'Armée de terre, aussi tôt qu'elle me fut parvenue,

je m'empresse d'avoir l'honneur d'accomplir ce devoir en la joignant à cette lettre.

Je suis avec le plus grand respect

Monseigneur

de Vôtre Altesse Serenissime
le très humble & très obeissant serviteur
Le Baron de G. Cederström
Adjudant General commandant
de l'Armée Suedoise de l'Ouest.

au Quartier General
de Wennersborg le 22 de Decembre
1808«.

Generallieutnt. Bror Cederström, der var sin Konges, Gustaf IV Adolfs Yndling, vendte ikke saasnart tilbage til Wenersborg, og derfor fortsættes Korrespondancen af Oberst og Generaladjudant Thure Gustaf Cederström. Denne skriver:

»Monseigneur!

Sa Majesté le Roi mon maitre, m'ayant authorisé à convenir de l'échange des prisonniers de guerre, sur les bases proposées, dans la lettre de Vôtre Altesse Serenissime à Monsieur le General en Chef, en date du 7 du courrent, & ayant ordonné qu'on me remit la Liste des Marins Danois qui se trouvent prisonniers de guerre en Suède, je m'empresserois, aussitôt de son arrivée, d'avoir l'honneur de communiquer à accellerer autant que cela depend de moi, le moment de l'effectuation de l'échange.

Sa Majesté m'a ordonné en même tems de proposer à Vôtre Altesse Serenissime que, comme il se trouve, que le nombre des Officiers Suédois, prisonniers de guerre dans les états Danois, est plus considerable que celui des Officiers Danois, prisonniers de guerre en Suède, mais qu'il y a plus d'Officiers Russes prisonniers de guerre en Suède qu'il n'y a d'Officiers Suédois prisonniers de guerre en Norvège, pourra être échangé contre un nombre parreil d'Officiers Russes & rang contre rang; ces Officiers apartenant à une Puissance alliée à Sa Majesté Danoise.

En consequence je prens la liberté de faire cette proposition à Vôtre Altesse Serenissime La suppliant de vouloir me faire savoir, si Vôtre Altesse Serenissime se trouve dans le cas de pouvoir l'accepter, & que Vôtre Altesse Serenissime voudra fixer une entre-vue entre des Officiers authorisés de part & d'autre, quand après que les Listes des Marins seront parvenû à Vôtre Altesse Serenissime, les detailles de l'échange pourront être reglées.

Je suis avec le plus grand respect

Monseigneur

de Vôtre Altesse Serenissime
le très humble & très obeissant Serviteur
Le Baron de Cederström
Adjudant General Commandant de
l'armée Suèdoise de l'Ouest.

au Quartier General
de Wennersborg le 25 de
Decembre 1808«.[1]

Saa fort gik det nu alligevel ikke med Krigsfangernes Udvexling; thi Prindsen kunde ikke aldeles sætte sig udover Kongens Befalinger, skjønt han allerede havde begaaet et dristigt Skridt ved at indgaa Vaabenstilstanden uden Kongens Samtykke.

Efter denne Digression vende vi tilbage til Oberstlieutnt. Synnestwedt og hans bergenhusiske Grenaderer.

22 December fik det norske Munderingsdepot i Christiania Ordre fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. til at udlevere til den bergenhusiske Grenaderbataljon de tidligere rekvirerede 400 Pr. islandske totoms Vagtvanter; det var vistnok en meget velkommen Julepresent til Bataljonen.

Siden sin Oprettelse havde Brigaden Holst, der talte 34 Divisioner, faaet udleveret fra det norske Munderingsdepot i Christiania:

D. 12te Oktober 1808:
210 Stk. Kaputkjoler.
1260 Pr. uldne Trousers.
3360 Al. rødt Vadmel.

[1] Ovenstaaende franske Breve ere gjengivne efter Originaltexten i d. n. Rigsarkiv.

440 Stk. Skjorter.
880 Pr. Sko.
1760 » Strømper.

D. 16de November 1808:

420 Stk. Kaputkjoler.
420 Pr. uldne Trousers.
400 Stk. Skjorter.
1023 Pr. Sko.
3000 » Strømper.
400 Al. Lærred og Strie.

D. 12te December 1808:

200 Stk. Ydertrøjer.
200 Pr. uldne Trousers.
1556 Al. hvid ustampet Vadmel til Foer.

Brigaden havde foruden ovennævnte Sager endnu tilgode paa Rekvisitioner for 1808 hos Munderingsdepoet:

840 Stk. røde Munderingstrøjer og hvide Veste.
1140 » Skjorter.
737 Pr. Sko.
2280 Pr. Strømper.

Det ser ikke ud til, at bergenhusiske Grenaderbataljon har faaet stort af dette; men saa var det heller ikke meget at dele paa til 34 Divisioner.

Det stod i det hele taget daarlig til med Beklædningsvæsenet, navnlig Undermunderingen, ved hele Generalmajor Holsts Brigade; det fremgaar af en Skrivelse af 22 December 1808 fra den anordnede Kommissariatskommission til den søndenfjeldske Generalkommando. Generalmajor Holst havde foreslaaet, at man af kassable Telte skulde gjøre Lagener for at spare paa de 3000 Al. Lærred, som man havde faaet overladt af Søetaten, og hvoraf man kunde lave Skjorter. Kommissariatskommissionen æskede Generalkommandoens Bifald hertil.

Bergenhusiske Grenaderbataljon var dog ikke helt afhængig af Munderingsdepoet i Christiania. Vistnok vare Forsyningerne fra Kjøbenhavn endnu udeblevne; men Munderingskommissionen for bergenhusiske Regiment i Bergen havde ogsaa Forpligtelse til at

sørge for Beklædning til Regimentets Soldater. Allerede 13 Juni 1808 var der fra den bergenhusiske Generalkommando givet Regimentets Munderingskommission Ordre til at forfærdige ny Over- og Undermundering til de 10 vakante No. pr. Komp.[1], og senere fik Kommissionen Ordre til at forfærdige Beklædning til 42 Md. af Regimentet, der vare faldne i svensk Krigsfangenskab, i hvilket Øjemed der udbetaltes Munderingskommissionen af Regimentskassen 13600 Rdl. Endvidere skriver Generallieutnt. Hesselberg d. 29de December 1808 til bergenhusiske Regiment, at det paa bedste Maade maatte drage Omsorg for, at der i Bergen »gives Muelighed til at afhjelpe Mangelen paa Klæder ved Grenadeer Bataillonen.« Denne Opfordring fra den bergenske Generalkommando skeede paa Grund af en Henvendelse af 22 s. M. fra Prinds Christian August til Generallieutnt. Hesselberg[2]. I det hele beløb Udgifterne for Munderingskommissionen ved bergenhusiske Regiment for 1808 sig til 18174 Rdl.

Af de 400 Al. Lærred og Strie, som Brigaden Holst i November Maaned fik udleveret fra Munderingsdepotet i Christiania, har bergenhusiske Grenaderbataljon neppe faaet noget; thi d. 27de December skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at han har maattet tage Teltene til at lave Skjorter af, da der var saa stor Mangel paa Undermundering. Strie var ikke at opdrive, om man vilde give 1 Rdl. pr. Alen. Af et spidst Telt fik man 5 Skjorter og af et langt 6. I Fredrikstad Arsenal laa der opbevaret for bergenhusiske Regiment siden Felttoget i 1788 bl. a. 3 Underofficierstelte med Markiser, hvortil hørte 3 Rygstænger og 6 opstaaende Stænger, samt 3 Sække dertil; endvidere 4 Underofficiers Spidstelte og 45 gemene Spidstelte med 49 opstaaende Stænger dertil og 48 Teltøxer m. Skafter; alt dette har sandsynligvis nu været udleveret til den bergenhusiske Grenaderbataljon. Ved hvert Kompagni havdes siden 1791: 1 Underofficierstelt, 17 Mandskabstelte og 1 Kvarterfane. Officiererne havde ogsaa Telte, som oprindelig vare anskaffede for Kongens Regning, men skulde vedligeholdes af Officiererne selv. I Skrivelser af 1 November 1790 og 6 September 1792 fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. bestemtes det, at, naar disse først anskaffede Telte vare ubrugelige, skulde nye anskaffes paa Officiernes egen Bekostning.

---

[1] Kfr. »Bergens Forsvar«, S. 162.

[2] Se »Bergens Forsvar«, S. 180.

I Cirkulærskrivelse af 1 Februar 1795 anmoder bergenhusiske Regiment Officiererne om at reparere Officiersteltene paa egen Bekostning; men der var flere Officierer, som ikke vare villige dertil, da de aldrig havde brugt Teltene. Officiersteltene havde ikke været brugte siden 1773. Regimentet lod derpaa de reparable Telte indbringe til Bergen og reparerede dem, hvorefter Udgifterne reparteredes ligelig for alle Kompagnichefer med 4 Rdl. 69 ß paa hver og for alle Subalternofficierer med 2 Rdl. og 53 ß paa hver. Ved Krigens Udbrud have saaledes Officiersteltene antagelig været i god Stand; men det er dog tvivlsomt, om de bleve medførte i Krigen. Ved bergenhusiske Regiment havdes ogsaa i Behold efter Felttoget i 1788 et Antal af 266 Stk. uldne Teltdækkener — efter Inventarieliste af 1799.

Om Sanitetsforholdene ved bergenhusiske Grenaderbataljon skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt i sin Ugerapport til Regimentet d. 27de December 1808: »De Syge haves ej Plads til i Lazaretterne, maae derfor ligge i deres Qvarterer; man kan da lettelig forestille sig Smitten paa disse med Folk opfyldte Steder, hvis Qvarterer aldrig ere ledige og hvor de Syge ligge blandt de Friske i deres egne Filler eller Værternes usle og anstukne Sengklæder. Soldater og Almue maae saaledes omkomme«[1].

Bataljonen havde nu 53 Vakancer; siden sidst vare følgende døde:

Grenader Kjel Bøjum, fra Gaarden Bøjum i Mundal (Fjærland) i Sogn, af vigske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 21de December 1808 paa Fredrikstad Lazareth, 29 Aar gl.

Grenader Jon Ervik, fra Gaarden Ervik paa Statlandet, af søndre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde d. 22de December 1808 i Kvarteret, 32 Aar gl.

Ved bergenhusiske Grenaderbataljon var der en Underofficier, som specielt havde udmærket sig og saaledes tiltrukket sig Oberstlieutnt. Synnestwedts Opmærksomhed, at han foreslog ham for Regimentet til Officier og tog ham med sig og forestillede ham for Brigadechefen, Generalmajor Holst. Underofficieren var *Sergeant Bertel Hoff*[2]. Oberstlieutenanten skriver om ham d. 27de December til Regimentet: »Hoff er ligesaa activ og paalidelig, som han er

---

[1] Kfr. »Bidrag til d. n. Mil.-Sanitetsvæsens Hist. 1644—1814«, S. 72, hvor Rapporten feilagtig er dat. d. 2den Decbr. i Stedet for d. 27de.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar«.

smuk til, og da han tillige den 12 September har viist Bravour, vil han vistnok blive Officier og maaskee faa 100 Rdl. til Eqvipering — han er duelig og brugbar, hvortil han sættes.«

Oberstlieutenantens Spaadom skulde snart gaa i Opfyldelse. 29 December 1808 tilskriver nemlig Prinds Christian August Brigaden Holst bl. a. saaledes:

«I Kraft af den Generalkommandoen givne Myndighed udnævnes herved Kommandersergeant ved den bergenhusiske Grenaderbataljon Bertel Hoff til *Fænrik* ved det bergenhusiske Infanteriregiment fra 1 Januar førstkommende, dog indtil videre uden Anciennitet. Han forbliver som Fænrik ved Bataljonen Synnestwedt.«

Samme Dag ansattes endnu en Officier til Tjeneste ved Bataljonen Synnestwedt, nemlig *Kornet Nils Sten*[1] af akershusiske Dragonregiment.

Endvidere ansatte den søndenfjeldske Generalkommando s. D. Kandidat *Diderich Wilhelm Lexau*[2] som *Underofficier* paa Avantage ved bergenhusiske Grenaderbataljon.

Paa Aarets sidste Dag døde endnu en 1 Md. af bergenhusiske Grenaderbataljon, nemlig:

Grenader Ole Sandvik, af søndre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde d. 31te December 1808 paa Fredrikstad Lazareth, 26 Aar gl.

Samme Dag, Nytaarsaften, afmarcherede 4de Division, ikkuns 30 Md. stærk af Underofficierer og gemene, til Nordbakke paa Forpost.

Førend vi afslutte Aaret 1808, skulle vi opgive, hvad bergenhusiske Grenaderbataljon havde faaet udleveret af Brød fra Fredrikstad Magasin siden sin Forlægning til Borge Sogn; vi se heraf, at der ikke egentlig kan have været Tale om nogen Brødmangel.

1ste Division fik udleveret

fra	4—23 August	508	Stk.	Kommisbrød	à	$8^1/_2$ ℔'s Vægt.
»	13 Septbr.—2 Oktober	577	»	—	-	—»—
»	3 Oktober—12 Oktober	100	»	—	-	—»—
»	23 Oktober—11 Novbr.	620	»	—	-	—»—
»	2 Decbr.—26 Decbr.	662	»	—	-	—»—

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar«.

2den Division:

fra	20 Juli—12 Septbr.	1371	Stk.	Kommisbrød	à $8^1/_2$ ℔'s	Vægt.
»	3 Oktober—22 Oktober	508	»	—	-	—»—
»	12 Novbr.—16 Novbr.	153	»	—	-	—»—
»	22 Novbr.—6 Decbr.	402	»	—	-	—»—
»	17 Decbr.—31 Decbr.	439	»	—	-	—»—

3dje Division:

fra	5—19 Juli	746	Stk.	Kommisbrød	à $8^1/_2$ ℔'s	Vægt.
»	20—22 September	1758	»	—	-	—»—
»	3—12 Oktober	100	»	—	-	—»—
»	13 Oktober—2 Novbr.	589	»	—	-	—»—
»	22 Novbr.—16 Decbr.	686	»	—	-	—»—
»	27—31 December	175	»	—	-	—»—

4de Division:

fra	4 August—2 Septbr.	759	Stk.	Kommisbrød	à $8^1/_2$ ℔'s	Vægt.
»	23 Septbr.—1 Oktober	218	»	—	-	—»—
»	3—12 Oktober	100	»	—	-	—»—
»	2—21 November	423	»	—	-	—»—
»	7—31 December	719	»	—	-	—»—

Endvidere fik Bataljonens Kudske fra 23—27 Oktober udleveret 11 Stk. Kommisbrød à $8^1/_2$ ℔'s Vægt og fra 12—16 November 5 Stk.

Alt ialt havde bergenhusiske Grenaderbataljon fra 1 Juli—31 December 1808 faaet udleveret Brød fra Fredrikstad Magasin for 1240 Rdl. 50 β.

Til Brødtransporten har bergenhusiske Grenaderbataljon antagelig faaet udleveret de i Fredrikstad Arsenal henstaaende Brødvogne og Brødkjærrer, som tilhørte bergenhusiske Regiment.

Der fandtes:

3 Stk. rødmalede Brødkjærrer m. Stoppegafler og faste Hanker m. Svingler.
3 » Stangsæler m. Ridepuder, Bogtræer m. faste Puder og andet Tilbehør.

3 Stk. Forløbersæler m. Mankepuder, Bogtræer m. faste Puder, samt Strangskjeder [1] og andet Tilbehør.
6 » Træktouge.
3 » Bidsler m. Ridetøiler og Mundbid m. 1 Led.
1 » Hovedlag m. Mundbid m. 1 Led.
2 » Hovedlag m. stivt Mundbid.
3 » Tømmer.
3 » Tjærekander m. Jernbøile.
3 » Spidshakker m. Skaft.
3 » Spader m. Skaft.

Disse Brødkjærrer vare anskaffede i 1789.

Endvidere fandtes:
1 Brødvogn m. Stoppegaffel og rødmalede Sjæker.

Til Vognen hørte:
2 Stangsæler m. Mankepuder, Bogtræer m. løse Puder, samt Bagsæle.
2 Hovedlag m. Mundbid m. 1 Led.
1 Par Tømmer.
1 Hængelaas m. Nøgle.
1 Tjærekande m. Jernbøile samt Laag og Smørefade.

Denne Vogn var anskaffet i 1791; men endnu havde bergenhusiske Regiment staaende i Fredrikstad Arsenal desforuden 24 Stk. rødmalede Brødkjærrer m. Stoppegaffel samt fast Hammel m. Svingel, som vare anskaffede i 1756 og 1757, men reparerede i 1797.

Til disse Brødkjærrer hørte:
24 Stk. Hængelaase m. Nøgler.
24 » Tjærekander m. Tilbehør.
24 » Kjærre Stangsæler.
24 » — Forløbersæler m. Mankepuder, Bogtræer m. faste Puder og Strangskeder.
48 » Træktouge.
24 » Bidsler og Ridetøiler, samt Mundbid m. 1 Led.
24 Pr. Tømmer [2].

[1] Strangskede = »en Skede af Læder, som lægges om Skaglen, for at den ei skal berøre og gnave Hestens Bug eller Side«, se »Dansk Ordbog« af C. Molbech, 2den Udg., 2 D. S. 1024.

[2] Om Anskaffelsen af Brødvogne for bergenhusiske Regiment se »Leirdølernes Saga«, S. 242, Note 1.

Felttoget i 1788 bragte efter sig mange nye Bestemmelser, deriblandt ogsaa for Trossets vedkommende; som bekjendt var det mangelfulde Trænvæsen under Felttoget Skyld i megen Nød og Elendighed. 4 Februar 1789 udgik der fra den kommanderende General, Prinds Carl t. Hessen, en Ordre til d. kgl. n. Gen.- og Komm.-koll. om at tilkjendegive Regimenterne, at de skulle udtage 1 Underofficier til Vognmester, og at Regimenternes Vogne blive mærkede, saa at man strax kan se, til hvilken Bataljon Kjøretøjet hører.

1809.

XII.

Armeen i Vinterkvarter. Ny Kompagnichirurg ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Øvelser ved Bataljonen. Streng Vinter. Herjende Sygdomme. Dødsfald. Elendigt Beklædningsvæsen. Efterretningsvæsenet. Uddeling af Ordenstegn.

Det var ikke under de lyseste Auspicier, det nye Aar gik ind. Den norske Hær laa i Vinterkvarter og tærede paa Magasinernes Forraad, medens Kantonnementskvarterne og Lazaretherne overfyldtes af syge, for hvem Døden snart kom som en Befrielse. Ingen Klage kom fra Soldaterne. Det er i det hele taget mærkeligt, at der aldrig hørtes Klage over Mangel paa Levnetsmidler, uagtet Prindsen, den kommanderende General, stadig for Kongen fremstillede Landet og Hæren i den yderste Nød. Nøgen var ganske vist Hæren; men sulte, gjorde den ikke; thi ellers var der nok klaget. Der var altid noget at fremdrage af Magasinerne eller at faa af de frivillige Gaver til Armeen.

Vi maa atter fremsætte det Spørgsmaal, om det var rigtigt, dette, at afslutte Vaabenstilstand med Fienden, endog imod Kongens Ønske, og at lægge alle Aarer ind. Havde det ikke været bedre at føre Krigen ind i Fiendens Land? Prinds Christian August kjendte Fiendens Svaghed; han vidste, det var Sveriges daarligste Tropper, pur unge Soldater eller »Beväring« og ikke uddannet »Vargering« eller Landværn, han havdeimod sig, og dog gjorde han, efter at Høsten eller Vinteren var kommen, intet Forsøg paaat trænge ind i Sverige. Al Tanke paa Offensiv var opgivet, og Vinterkvarter i Forbindelse med Vaabenhvile stillede sig for Prindsen som den heldigste Løsning af hans Opgave for Øjeblikket. Han glemte herunder, at med Op-

givelsen af Offensiven og med den stilleliggende Uvirksomhed forsvandt Hærens gode Aand, medens Mismod og Sorg brød ind over Rækkerne med de om sig gribende Sygdomme og stadig tiltagende Dødsfald. Det synes, som om den forhenværende østerrigske Brigadegeneral har lagt alle sine Erfaringer fra Felttogene mod Napoleon paa Hylden og indlullet sit Feltherretalent i en lethargisk Søvn ved den mørke nordiske Vinters Komme i 1808.

Sin første Rapport i det nye Aar til Regimentet sendte Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Borge d. 2den Januar. Kapt. H. C. Lohmann var nu frisk af sin egentlige havte Sygdom, Forraadnelsesfeber, skriver han, men »er magtesløs og vil ikke gjøre sig den mindste Bevægelse; hans Humeur er græsselig variabel og er ei andet for Tiden end Sindssvaghed, den han nok vil beholde til sit Endeligt. Han har ellers stedse været en accurat og paalidelig Officier.« Under disse Omstændigheder førte Premierlieutenanten, char. Kapt. H. K. v. Munthe Kommandoen over 2den Division.

Ved samme Division ansatte Oberstlieutnt. Synnestwedt den nys udnævnte Fænrik B. Hoff; Oberstlieutenanten lykønsker Regimentet med »denne raske og fortrinlig duelige Officier.« Under en Souper hos Oberstlieutnt. Synnestwedt havde 10 af bergenhusiske Grenaderbataljons Officierer sammenskudt 58 Rdl. til Ekvipering for den nye Fænrik Hoff, og 20 Rdl., mente Oberstlieutenanten, vilde endnu tegnes af de Officierer, som ikke vare tilstede. Det var et smukt Træk af Fænrikens nye Kammerater, og Beløbet var vistnok velkomment; thi det var dyrt at skaffe sig Officiersuniform nu. I Christiania kostede 1 Al. graat Klæde til Uniformen 8 Rdl., 1 Port d'épée 11 Rdl. og 1 Pr. Lieutenants-Epauletter 31 Rdl.

Ved 2den Division ansattes *Sergeant G. Rongve* af vossiske Komp. i B. Hoffs Sted fra 1 Januar 1809.

Foruden Kompagnichirurg Becher havde bergenhusiske Grenaderbataljon nu faaet en Kompagnichirurg til ved Navn *Engel.* Begge vare Tydskere, »unge og ellers brugbare Mennesker«, skriver Oberstlieutenanten. Det havde saaledes lykkedes Stabschirurg Thulstrup at faa saa mange udenlandske Læger herop, at bergenhusiske Grenaderbataljon kunde faa det normerede Antal Læger: 1 Bataljonschirurg og 2 Kompagnichirurger. En norsk Kompagnichirurg havde 8 Rdl. i Gage og 3 Rdl. Felttillæg pr. Maaned, men tilstodes ifølge Befaling af 6 November 1808 fra Prinds Christian August 6 ß daglig i Bespisningspenge; muligens havde de tydske Kompagni-

chirurger faaet noget højere Gage efter Stabschirurg Thulstrups Forslag, endskjønt det naturligvis har været vanskelig at gjøre Forskjel.

»I disse Dage«, skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt 2den Nytaarsdag 1809 til Regimentet, »har jeg exerceret med 3de Division i 2 Dage, som ialt bestod af 190 Md. friske.

Armeen og denne Bataillon skal nu alle anskaffe sig Truer til i Vinter, og af alle Corps, except min Bataillon, er der endeel Mandskaber, som tillige faaer Skier.

De Svenske her ved Grændserne har trukket sig tilbage hen ved Qvistrum, Uddevalla og Kongelv, hvor de cantonnerer.«

5 Januar 1809 skriver Oberstlieutenanten igjen til Regimentet. Kornet Sten var nu ankommen og havde meldt sig til Tjeneste; han blev ansat ved 4de Division. Det var »efter Udseende et smukt ungt Menneske«, siger Oberstlieutenanten. Kornet Sten var Student og havde først staaet ved det fyenske Regiment lette Dragoner, hvis Uniform han endnu bar, uagtet han 25 April 1808 var bleven forsat til akershusiske Dragonregiment m. Anc. fra s. D. og extraordinær Kornetgage; nu søgte han sig over til bergenhusiske nationale Infanteriregiment.

Bergenhusiske Grenaderbataljon havde nu 56 vakante menige No. Siden sidst vare følgende døde:

Grenader Sjur Dvergedal, fra Gaarden Dvergedal i Stedje Sogn, af sogndalske Komp. og 2den Div.; han døde 1 Januar 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Ole Andersen Jordal, fra Gaarden Jordal i Mundal (Fjærland) Sogn, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 2den Januar 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 23 Aar gl.

Vinteren charakteriserer Oberstlieutenanten som ualmindelig streng.

Sin næste Ugerapport til Regimentet skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 12te Januar 1809. Det var helt gjennemgaaende en sørgelig Rapport. Siden sidst var der 4 døde af Bataljonen, saa Vakancerne nu vare gaaede op i 60. De døde vare:

Grenader Christen Bergeim, af søndre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde d. 5te Januar 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 24 Aar gl.

Grenader Ole Seim, fra Gaarden Seim i Haus Præstegjeld, af

nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 6te Januar 1809 i sit Kvarter paa Gaarden Kjølstad i Borge, 28 Aar gl.

Grenader Jon Andenæs, fra Gaarden Andenæs i Vereid Sogn i Gloppen Herred, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 8de Januar 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 23 Aar gl.

Den foran nævnte *Grenader Jon Rasmussen Fagerhol:* han døde d. 10de Januar 1809 paa Fredrikshalds Lazareth af sine Saar, som han erholdt ved Berby, 27 Aar gl.

Bergenhusiske Grenaderbataljon havde 50 syge paa Lazaretherne, og det var det værste; thi der døde Folkene som Fluer. Et Lysglimt i denne Tristhed vare de Forhaabninger, man stillede til Følgen af, at Kvartererne nu atter vare udvidede. 1ste Division var rykket ud fra Næs Distriktet og højest op imod Hafslund, medens 4de Division skulde rykke ind i Omegnen af Næs. »Da paa den Maade«, skriver Oberstlieutenanten, »enhver Division nu har faaet sine faste Vinter Qvarterer, og Forpost-Kjeden tillige er bleven indskrænket til under det Halve af Mandskab, saa vil Soldaten faae mere Roelighed og langt bedre i alle Henseender end forhen og de Syges Tal vil nok formindske sig. De, som døe, er for Størstedeelen i Lazaretherne og da i lang Tid ingen der meer har faaet Plads, har derfor de Syges Antal i Qvartererne taget til og er bleven til 2 à 3 Gange saa mange som paa Sygehusene — af dette store Tal døe ikkuns faae Mandskaber.« Det var en Guds Lykke for Bataljonen, at Lazaretherne vare saa fulde, at de ikke kunde optage flere syge.

Som Bevis paa, hvor uendelig daarlig det var med Bataljonens Beklædning, kan anføres, hvad Oberstlieutnt. Synnestwedt siger i denne sin Rapport af 12 Januar 1809: »Da Overmunderingen og saa at sige Soldatens heele Mundering ej allene er optjent, men ganske udslidt og tildeels tilintetgjort, saa er min uforgribelige Meening, at der i Bergen bevises Mandskabet en Tjeneste med at trække paa Vagt og gjøre Tjeneste i deres egne Klæder og at derfor Munderinger kunde afsees til forventende Rekruter. Min og de fleste Batailloner her have forskjellige Habitter og neppe kan jeg gjenkjende mine Grenaderer, som tildeels bærer Syndenfjelds gl. Mundering, Dragonkjoler og af egne med og uden Rabatter og Opslage samt forskjellige Gouleurer af Kaputter og Trousser. I Friderichshald, Friderichstad og Christiania er for det meste Landværn, som gjør Tjeneste i alle Slags Klædedragter.« Naar Oberstlieute-

nanten kan komme med et saadant Forslag som ovennævnte, maa det være kommen vidt; endnu var ingen Munderingssager opkomne fra Kjøbenhavn til bergenhusiske Regiment.

Desværre udgaar ikke heller denne Rapport uden Klage over en af Bataljonens Officierer. Det er denne Gang Kapt. M. D. Hegelund, det paany gjelder. Han er en meget uduelig Divisionchef, som lader Underofficiererne administrere, siger Oberstlieutenanten. Kapteinen er meget sjelden ved sine Sandser, anføres der, og »er han ej beskjænket, saa er han syg og for igjen at blive frisk, maae han atter have sig en dygtig Ruus.«

Kapt. Hegelund var nu kommen paa fuld Kompagnichefsgage og fik derfor Kommandoen over 2den Division, medens Kapt. H. K. v. Munthe som Stabskapt. overtog Kommandoen over 1ste Division. Kapt. Hegelund med 2den Division afløste nu Kapt. Chr. Lohmann med 4de Division i Forposttjenesten paa Nordbakke. Det var dog kun midlertidig og under Kapt. H. C. Lohmanns Sygdomstorfald, at Kapt. Hegelund førte Kommandoen over 2den Division.

Bergenhusiske Grenaderbataljon skulde ikke længe beholde sine 3 Læger. Den sidst ankomne Kompagnichirurg Engel henreves af Døden allerede d. 13de Januar 1809[1].

Hæren hvilede. Ikke Fiendens Kugler, men Sygdomme decimerede Bataljonerne. Nu var det for sent at gjøre noget Indfald i Fiendens Land; det heldige Tidspunkt for et saadant Foretagende var passeret. Det var allerede nu aabenbart, at Krigen ikke vilde blive fortsat med nogen Kraft. Prinds Christian August har vel allerede nu gjennem Vaabenstilstanden øinet Freden. Imidlertid undlod man ikke at skaffe sig Underretning om Tilstanden i det fiendtlige Land og om den svenske Hær. Det skeede ved et meget udbredt Spionsystem, som kostede mange Penge. Paa den Del af Krigstheatret, hvor bergenhusiske Grenaderbataljon optraadte, var det fra Fredrikstens Fæstning Spioneriet udgik. Fæstningens Kommandant, Major Hiermann, var den, som sendte disse Spioner eller Speidere og »Kundskabsmænd« ind i Sverige, og sine Rapporter sendte han direkte til Prinds Christian.

16 Januar 1809 rapporterer Major Hiermann fra Fredriksten til Prinds Christian, at Skaraborgs Regimentes Jægere, som stod

[1] I Kiærs »Norges Læger«, 1 B. S. 281, staar omtalt en Kompagnichirurg Engel, der erholdt Afsked i 1810; men dette sidste kan ikke forholde sig saa, hvis det er den samme som ovennævnte.

ved vestre Ed. skulde afløses af Landværn, og at der i Sverige foregik Udskrivning af ungt Mandskab fra 18—25 Aars Alder. Rygtet siger, at der hersker almindelig Misfornøjelse i Sverige.

Ved de enkelte Afdelinger vidste man vist lidet om egne eller Fiendens Hensigter for Fremtiden; enhver Bataljon havde nok med sit eget indre Stel.

Hvad der foruden Sygdommen mest beskjæftigede Oberstlieutnt. Synnestwedts Sind, var Beklædningsspørgsmaalet. D. 18de Januar havde han i denne Anledning været i Brigadekvarteret, og her havde Brigadechefen sagt, at der til Christiania var ankommen 250 Kjoler og Veste til bergenhusiske Regiment, og at Brigaden havde rekvireret disse til Grenaderbataljonen. I sin Ugerapport d. 19de Januar 1809 skriver Oberstlieutenanten herom til Regimentet: »Gid det i Stæden havde været Skjorter, Buxer, Strømper og Sko, da Halvdelen af Mandskabet derfor er nøgen, i Særdeleshed for Skjorter og Buxer — bare Laaret staar frem i denne haarde Kulde og mange har kuns en Fille, der skal betyde Skjorte og kan for Nøgenhed ej mere gjøre Tjeneste; ingen Under derfor og med det usle Vand og Kost, at den heele Egn er et sand Pesthul og at ligesaa mange Almuesfolk som Soldater ere syge og bortdøe. Jeg skulde gjøre Deres Høivelbaarenhed opmærksom paa denne Gjenstand, hvis det ikke er for silde og Transporten herhid alt skulle være afgaaet, forinden dette indløber, paa det at Folkene tilholdes at forsyne sig rigelig med disse Klædningsstykker; thi her er visselig intet at faae kjøbt for det røde Guld.

Naar Bataillonen skal give et Commando til Forpostkjeden, maae man næsten afklæde de Folk, som bliver i Qvartererne — paa anden Maade kand det ej være.«

Desværre havde ikke Regimentet noget at afse. Der afgik vistnok en Sending fra Bergen i Januar Maaned 1809 til bergenhusiske Grenaderbataljon; men det var bare Feltrekvisiter, og det havde Bataljonen nok af i Efterladenskaber fra de mange døde. Hvad Regimentet sendte, var Erstatning for de ved Berby tabte Sager og bestod af: 18 Bandolerer m. Taske og Kardus, 19 Gehænger m. Spænder, 16 Flinteremmer, 28 Kalveskindstornistre m. Remmer, 24 Brødposer, 19 Feltflasker og 11 Feltkjedler; det var det hele.

Gjennem Major Hiermann faa vi atter høre nyt fra Sverige. 20 Januar rapporterer han, at der til Blomes-

holm[1] skal være kommen en Eskadron Husarer, som skal anvendes til Patruljering langs Grændsen, og Dagen efter indrapporterer han følgende Efterretninger fra Sverige: »Der er ingen Bevægelse i de svenske Troppers Kantonnementer eller Vinterkvarterer ved Uddevalla, Kongelf, langs Gøtaelven, Wenersborg og Wenern opefter til Åmål og Karlstad.

Misfornøjelsen med Regjeringen yttrer sig mere og mere.«

22 Januar rapporterer Majoren paany: »En Kragerøskipper, som var bleven opsnappet af Englænderne, var bleven bragt til Gøteborg, hvorfra det lykkedes ham at rømme. Han melder, at den engelske Flaade laa indefrosset i Gøteborg; den bestod af 3 Linjeskibe, 2 Fregatter, 1 Kutterbrig og en Del Transportskibe[2].

Man fortalte i Gøteborg, at der havde været en Vaabenstilstand med Rusland paa 14 Dage, men at Rusland havde opsagt den, og at Fiendtlighederne skulde begynde igjen d. 28de Januar.

Underveis mellem Gøteborg og Qvistrum observerede Skipperen ingen Tropper; men ved Qvistrum og Svarteberg kantonnerede der Tropper medhavende Feltartilleri.

5 ankomne Matroser fortalte, at en almindelig Rigsdag skulde indkaldes i Sverige.«

Den engelske Flaade havde længe domineret i Nordsjøen og Østersjøen og i flere Maaneder forhindret al Tilførsel fra Danmark til Norge[3]; den havde sin Hovedstation i Gøteborg.

Den Vaabenstilstand, som Kragerøskipperen havde hørt om i Gøteborg, var den, som var bleven afsluttet mellem Sverige og Rusland i Olkijoki i Finland d. 19de November 1808; den varede til d. 27de December og forlængedes derpaa uafbrudt til Marts Maaned 1809[4].

22 Januar 1809 rapporterer Major Hiermann, at der til Fæstningen var indkommen 3 Soldater af norske lette Infanteribataljon, som vare blevne tagne til Fange i Fægtningen ved Lier d. 18de April 1808. De vare først blevne førte til Karlstad, derfra til Marstrand, saa til Mariestad og endelig til Skara, hvorfra det

---

[1] I Skee Sogn i Wette Herred i Baahuslen; om denne gamle norske Herregaard se »Bohusläns Historia och Beskrifning« af A. E. Holmberg, II D. S. 187, og »Konnungariket Sverige« af M. Højer, 2 D. S. 972.

[2] Se »Danm.'s Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 219.

[3] Se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 4 B. S. 83.

[4] Se »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 213.

lykkedes dem at flygte. Noget før Jul havde de i Skara seet en Del af Skaraborgs Regiment komme tilbage fra den norske Grændse, ligesaa en Del Dragoner. Efter at have udhvilet sig skulde disse Tropper videre til Stockholm for at gaa imod den russiske Hær, som gjorde saa stærke Fremskridt, og som man befrygtede, vilde gaa over Isen i den botniske Bugt, da Kulden var saa stærk[1].

»I Skara la der 45 norske Krigsfanger.

1 Td. Rug betaltes i Sverige nu med 20 Rdl. pr. Td., 1 Td. Havre kostede 12 Rdl. Fedevarer var næsten ikke at opdrive; men Sild kunde man faa kjøbt.

Den almindelige Mand i Sverige undskyldte Kongen, men lagde Skylden paa Stænderne for Rigets Tilstand.«

Desværre skulde ikke de Forhaabninger, som Oberstlieutnt. Synnestwedt havde næret om Forbedringen af Sundhedstilstanden derved, at Vinterkvartererne for bergenhusiske Grenaderbataljon udvidedes, slaa til. Han skriver d. 26de Januar 1809 til Regimentet:

»Tilfældet med Mortaliteten er omtrent eens ved alle herværende Corps, og Aarsagen hertil er, at Sygdommen meest er hos Bønderfolk og at næsten intet Qvarteer derfor er frie.«

Siden sidst kunne vi notere følgende Dødsfald:

Grenader Jørgen Hjemsæter, fra Gaarden Heimsæter i Hyen i Nordfjord, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde 14de Januar 1809 i Kvarteret, 29 Aar gl.

Grenader David Skarsten, fra Gaarden Skarstein i Olden i Nordfjord, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 15de Januar 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Niels Henanger, fra Gaarden Henanger i Strandvik Sogn i Fuse Herred, af søndre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde 16 Januar 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 23 Aar gl.

Grenader Erik Helgesen Vestrem, fra Gaarden Vestreim i Tjugum

[1] Det forholdt sig ganske rigtig saa, at Russerne med en mindre Styrke, væsentlig Kosakker, havde besat nogle af Ålandsøerne, hvorfra de bleve fordrevne af en svensk Expedition, som gik over til Øerne d. 28de Januar 1809 midt under Vaabenstilstanden (se »Danm.'s Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 329). Den befrygtede store Overgang af Russerne paa Isen i den botniske Bugt og deres Erobring af Ålandsöerne fandt først Sted i Marts Maaned 1809 (se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 333—339).

i Sogn, af vigske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 16de Januar 1809 paa Fredrikshalds Sygehus, 21 Aar gl.

Grenader Lasse Iversen Osland, fra Gaarden Osland i Kirkebø Herred i ytre Sogn, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde 25 Januar 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 29 Aar gl.

Grenader Halstein Arnetveit, fra Gaarden Arnetveit i Arne Sogn i Haus Herred, af nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 25de Januar 1809 paa Torp Lazareth, 24 Aar gl.

Grenader Abel Felde, af søndre nordfjorske Komp. og 4de Div.; han døde 25 Januar 1809 paa Torp Lazareth.

Grenader Elling Svingesæter, fra Gaarden Svingesæter i Nedstryen i Nordfjord, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde i Kvarteret 25 Januar 1809, 26 Aar gl.

Det lader ikke til, at Regimentet var tilfreds med Fænrik Hoffs Udnævnelse. Oberstlieutnt. Synnestwedt skriver i sin Rapport d. 26de Januar: »Jeg veed intet at bebreide Fændrik Hoff, undtagen at han er fattig og hans Fader Sergeant, hvilket hans Ansøgning indeholdt; men da der i alle Stænder findes agtede Embedsmænd, hvis Forældre ej er af højere Byrd — ja endog af Bondestanden, saa har jeg ikke anseet dette for nogen Hindring i hans Forfremmelse.« Samme Dag kom der en Parolbefaling fra Skjeberg fra den kommanderende General, hvorefter Fænrik Hoff tilstodes 100 Rdl. i Ekviperingspenge. Bergenhusiske Regiment havde ingen Befatning havt med Ansøgningen for Sergeant Hoff om Forfremmelse til Officier; det var vidende om Ansøgningen, men havde sagt, at den maatte sendes til den søndenfjeldske Generalkommando. Oberst Holfeldt synes ikke at have været saa fordomsfri som Oberstlieutnt. Synnestwedt.

28 Januar var det Kong Frederik d. 6tes Fødselsdag, som tillige var en af Danebrogsordenens Festdage. Ved denne Anledning, 28 Januar 1809, faldt der ogsaa nogen Udmærkelse paa bergenhusiske Grenaderbataljon. Kapteinerne H. C. Lohmann[1], C. F. v. M. Brun og H. K. v. Munthe udnævntes til Riddere af Danebrog. Om alle 3 heder det i Indstillingen, at de have vist »Mod og Konduite« i Affæren ved Berby d. 12te September 1808. Ligeledes bleve følgende Grenaderer, som havde vist Tapperhed og Mod i

[1] Ved en Inkurie staar i »Bergens Forsvar«, S. 260, Note 4, Kapt. Chr. Lohmann tildelt denne Udmærkelse i Stedet for Kapt. H. C. Lohmann.

Kampen ved Berby, udnævnte til Danebrogsmænd og erholdt Danebrogsordenens Sølvkors:

Grenader Anders Ølmen.
—»— Johannes Johannesen Korstad.
—»— Peder Iversen Aaberg.

I Januar Maaned 1809 bortreves mange Mennesker af dødelige Sygdomme i den norske Hær søndenfjelds, og det var ikke alene den menige Soldat, som blev Offer for de smitsomme Sygdomme, men ogsaa Officierer og navnlig Militærlægerne. 31 Januar 1809 skriver Stabschirurg Thulstrup i en »underdanigst Promemoria« til den kommanderende General søndenfjelds om Tilstanden, som han skildrer saaledes: Der var stor Sygelighed i Hæren, og mange laa paa Lazaretherne. Dyssenteri og Forraadnelsesfeber herskede som Epidemier, og selv Lægerne smittedes. I Løbet af 14 Dage vare 2 Regimentschirurger, 1 Bataljonschirurg og 4 Kompagnichirurger afgaaede ved Døden. Under disse Omstændigheder, og da der forøvrigt herskede en sørgelig Mangel paa Læger i Armeen, fandt Stabschirurg Thulstrup det nødvendigt at tilkalde Læger fra Garnisonerne i Christianssand, Bergen og Throndhjem samt sætte i Rekvisition civile Læger i Medhold af Kancelliskrivelse af 21 Marts 1801.

Stabschirurgen udtaler sig ved samme Leilighed om forskjellige Læger, som der kunde være Tale om at indkalde, og blandt disse var *Bataljonschirurg* ved bergenhusiske Regiment *Mathias Albert Haberdorf Broch*[1], som endnu opholdt sig i Bergen. Om ham siger Thulstrup, at han »har ret gode Kundskaber, men har engang været fra Forstanden.« Det blev ikke noget af, at der kom nogen Læge fra Bergen.

Blandt Officierer, som henreves af Døden i Januar Maaned 1809, var Kommandanten i Fredrikstad Fæstning, Oberst Gedde, som bergenhusiske Grenaderbataljon havde staaet under. Han døde d. 21de Januar 1809 Kl. 2 Eftm. og begravedes d. 31te s. M. I Kjøbenhavn, hvor man ikke kjendte til hans Død, udnævnte Kongen ham paa sin Fødselsdag d. 28de Januar til Generalmajor; men Udnævnelsen var naturligvis ikke bekjendt i Fredrikstad, da

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 1 B. S. 140—141. Det beror paa en Feiltagelse, naar der i sidstnævnte Værk anføres, at han gjorde Tjeneste paa Kongsvinger 1808—1809; derimod fulgte han den i 1811 udmarcherende bergenhusiske Musketerbataljon til Østlandet.

Begravelsen fandt Sted. Bergenhusiske Grenaderbataljon har naturligvis ved denne Høitidelighed været repræsenteret ved sin Chef med Adjudant.

Af nyt fra Sverige rapporterer Fredrikstens Fæstnings Kommandant den sidste Dag i Januar Maaned, at de svenske Husarer havde forladt Blomesholm og Omegn, efterladende 28 Md.

XIII.

Sygdomme og Død. Spioneringen. Prinds Christians Forholdsregler. Forstærkninger ankomme til Bataljonen. Bergenhusiske Grenaderbataljon faar ny Overmundering. Alt stille paa Krigsskuepladsen søndenfjelds.

1 Februar 1809 underrettede d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll Brigaderne Holst og Staffeldt om, at der fra Danmark var ankommen til det norske Munderingsdepot i Christiania 524 Stk. Munderingskjoler og Veste for det bergenhusiske Regiment, hvoraf de i Marken og ved de respektive Brigader staaende bergenhusiske Grenader- og Musketerbataljoner kunde blive forsynede. Her aabnede sig paa engang sjeldne Udsigter.

I sin Ugerapport af 2 Februar 1809 til Regimentet skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Stabskvarteret Borge pr. Fredrikstad, at Grenaderbataljonen nu har 73 vakante No. og 219 syge. Ved 1ste Division haves ingen frisk Underofficier, og ved de øvrige Divisioner er der bare 1 eller 2 friske ved hver. Nogle af Officiererne skrante ogsaa. Siden sidst vare følgende døde:

Grenader Johannes Jeremiassen Aase, fra Gaarden Aase i Naustdal, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 30te Januar 1809 i sit Kvarter i Borge Sogn, 26 Aar gl.

Grenader Ole Hermansen Ondie, af vigske Komp. og 3dje Div.; han døde 31 Januar 1809 paa Fredrikshalds Lazareth, 20 Aar gl.

Fra Sverige indrapporterer Major Hiermann d. 3dje Februar, hvad han havde hørt af en Spion: I Wenersborg laa der 2 Regimenter Infanteri. I Åmål i Dalsland laa der 600 Md., som imidlertid for 8 Dage siden marcherede til Trankil Sogn i Nordmarks Herred i Wermlands Len og flere Sogne stødende til Stora Lee.

I Uddevalla laa endel Kavaleri og Artilleri. I og omkring Svarteborg i Tunge Herred i Baahuslen vare de fleste svenske Tropper indkvarterede. I Wermland og Wenersborg fortaltes, at Sverige var tvungen til at forlade sin engelske allierede, og at hele Finland var afstaaet til Rusland, og at de svenske Tropper skulde gaa tilbage til Sverige.

Saa vidt som denne Spion berettede, var det dog endnu ikke kommen; men de svenske Tropper havde dog allerede trukket sig tilbage til Torneå, og Russerne holdt en Del af Ålandsöerne besat.

Atter 5 Februar indmelder Major Hiermann, hvad en ny ankommen Spion beretter: »I Gøteborg fortaltes, at Alliancetraktaten mellem Sverige og England skulde være fornyet[1].

Svenskerne frygtede for en Overgang af danske Tropper til Skåne[2], da der var kommen 17000 Md. franske Tropper til Fyen[3].

Man troede ikke nu, at den russiske Hær kunde komme over til Ålandsöerne, da Storme gjorde Isen usikker[4].

I Marstrand laa der kun 50 Md.

Styrken af de svenske Tropper ved Svarteberg skulde kun være 2000 Md.

I Strømstad laa der 50 Md. under en Major, som efter Spionens udsigende skulde være beskjænket fra Morgen til Aften.«

Prinds Christian August tillagde disse Spionrygter om Alliancetraktaten og Frygten for den danske Hærs Overgang til Skåne samt Hindringerne for Russerne paa Grund af Storme saa megen Vægt, at han rapporterede dem til Kongen[5]; men ikke kan det indsees, at Spionernes Efterretninger skulde tyde paa Rørelser i Sverige, der havde til Hensigt at bryde Vaabenhvilen og gaa angrebsvis frem imod Norge, og dog skriver den kommanderende General søndenfjelds d. 5te Februar 1809 til Brigaderne Lowzow, Holst og Staffeldt:

»Da Generalkommandoen har underhaanden modtaget Efter-

[1] Den nye Subsidietraktat mellem Sverige og England kom dog ikke istand før 1 Marts 1809; se »Danm.'s Krigs og polit. Hist.«, 3 D. S. 226—227.

[2] Om den paatænkte Overgang til Skåne se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 81—98.

[3] De franske Tropper holdt efter det spanske Korps's Frafald tvertimod paa at trække sig ud af Danmark; se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 1.

[4] Se foran S. 145, Note 1.

[5] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 145 (Pr. Christians Brev af 10 Febr. 1809 til Kongen).

retninger, der give Grund til at formode, at Fienden maaske har i Sinde snart at opsige eller muligens at bryde Vaabenstilstanden, saa har samme ikke villet undlade herom at underrette MHr. General, — dog kun underhaanden og som en Sag, der for det første ej bliver videre bekjendtgjort.

Som en Følge af foranstaaende maatte alle mulige Midler anvendes for at skaffe Spioner tilveje, der kunde overbringe paalidelige Efterretninger. Den større eller mindre Udgift maatte her ej komme i Betragtning, kuns at Efterretningerne ere paalidelige, og at de snart kan erholdes.

Paa de spærrede Vinterveje maa holdes vaaget Øje, at de ikke fra vores egen Side opkjøres, ligesom der nøje maatte observeres, om Fienden gjør Foranstaltninger til at opkjøre Vejene mod Grændsen.

Skulde Brigaden erholde paalidelige og troværdige Efterretninger, der bebude en Opsigelse af Vaabenhvilen, da maatte i saa Fald:

1. Alle permitterede indkaldes.
2. De nærmeste kommanderende Officierer derom underrettes.
3. Forposternes og Patruljernes Opmærksomhed forøges.
4. Skiløbere holdes i Beredskab til at understøtte Forposterne eller egentlig være paa rede Hænder til at forhindre Fienden i at opbryde Vejene.
5. De nærmeste Fæstninger varsles om Fiendens formodentlige Sindelav.

Generalkommandoen gjentager, at det ikkuns er paalidelige Efterretninger, som her maa tages Hensyn til, da iøvrigt et eller andet løst Rygte intet maa forandre i de til Mandskabets Soulagement engang fastsatte Normer.«

Det var snarere i Norge end i Sverige, man omgikkes med Planer om at gaa angrebsvis tilværks[1]. Dette stod naturligvis nærmest i Forbindelse med Kongens Krav paa, at den norske Hær skulde handle i Overensstemmelse med den danske og russiske saaledes, at, naar Russerne havde faaet Fodfæste paa svensk Jordbund og den danske Hær var kommen over til Skäne, skulde Nordmændene opsige Vaabenhvilen og rykke ind over den svenske Grændse — væsentlig med Gøteborg som Objekt. Der var ogsaa andre Grunde

[1] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 250—251.

for den norske Hær til at føre Krigen over i Fiendens Land, og det var Mangelen paa Resourcer af alle Slags, og Prindsens Adjudant Major Darre udarbeidede endogsaa et Forslag med et saadant Maal for Øje; men Prindsen mente, det var voveligt, og vilde kun foretage Forsøget, hvis han blev absolut nødsaget dertil[1]. Som bekjendt blev der ingen Ting af den danske Hærs Overgang til Skåne, og Sverige afværgede Faren fra russisk Side ved at gjøre Indrømmelser, saa Grundene for fælles Optræden fra norsk Side bortfaldt, medens Prindsen ikke fandt sig tvunget af Nøden til for sin Del alene at forlægge Krigsskuepladsen til Sverige. Med den norske Hærs af Sygdomme decimerede Bataljoner vilde man vel nu ikke have udrettet stort; det var for sent; det gunstige Øjeblik for Offensiven tidligere var ikke bleven benyttet, og snart indtraf der Begivenheder i Sverige, til hvilke Prinds Christian indtog et Standpunkt, der udelukkede al Tanke om aktiv Optræden mere, end sige om Offensiv fra norsk Side.

I sin Ugerapport af 9 Februar 1809 til Regimentet skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Borge:

»Saaledes som det nu staaer til her ved Grændserne er det tungt at være Commandeur for et Corps som mit, der har været det skjønneste og er desværre i kort Tid bleven tilintetgjort af Sygdom og Død; i Tilfælde af Opbrud vil min heele Bataillon neppe udgjøre en complet Division og efter faae Dages Marsch ville jeg intet have at commandere uden hist og her liggende Syge; denne sørgelige Tilstand er allevegne og ved Kongsvinger er den ligeledes at befrygte. Bataillonen har nu 77 Vacante og inden Foraaret er den neppe mere til. For et Par Dage siden døde *Corporal Nøstdal* af nordre nordfjordske Komp. samt *Tambourerne Birkedal* af s. K. og *Johannes Kallestad* af søndre Søndhordlen; kuns 3 Tambourer ere friske. Det vil være fornødent, at Deres Høivelbaarenhed lader oplære nogle Tambourer, som Bataillonen trænger til Foraaret; thi da vore Qvarterer er i en Circumferance af over 3 Mile og Bataillons-Tambouren er dødssyg m. v., er det her ugjørligt. Det mest beklagelige er, at ingen, som har været syg, om nok saa længe kan komme til Helbred igjen, men enten ligger eller kryber oppe som i Svimmel og blir ofte igjen antastet.«

Siden sidst vare følgende døde:

---

[1] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 251.

Korporal O. P. Nøstdal, af nordre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde d. 4de Februar 1809 i sit Kvarter i Borge Sogn, 29 Aar gl.

Tambour Lars Bjerkedal, fra Gaarden Bjørkedal (Birkedal) i Naustdal Herred, af nordre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde 4 Februar 1809, 30 Aar gl.

Grenader Niels Iversen Sæbø, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde 5 Februar 1809 i sit Kvarter i Borge Sogn, 26 Aar gl.

Tambour Johannes Kallestad, fra Gaarden Kallestad i Husnæs Sogn i Kvinherred, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 7de Februar 1809 i sit Kvarter i Borge Sogn, 23 Aar gl.

Grenader Peter Vikum, af sogndalske Komp. og 2den Div.; han døde d. 9de Februar 1809 i sit Kvarter i Borge Sogn, 28 Aar gl.

Efter den afdøde Korporal Nøstdal ansattes *Korporal R. O. Nord* af nordre nordfjordske Komp. ved 4de Division fra 5 Februar 1809.

13 Februar indrapporterer Major Hiermann fra Fredrikstens Fæstning: »I Gøteborg er Isen brudt op paa Grund af stærk Storm og Tøveir, saa den engelske Flaade er frie.« Dette forholdt sig ogsaa saa[1].

16 Februar skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Borge i sin Ugerapport til Regimentet, at bergenhusiske Grenaderbataljon nu har 80 vakante No., og han beder om at faa tilsendt Rekruter; desuden gjentager han sin Anmodning om at faa sig tilsendt 2 oplærte Tambourer i Stedet for de afdøde; af Tambourerne var 4 syge.

Siden sidst vare følgende døde:

Grenader Lars Eliassen Eikaas, fra Gaarden Eikaas i Aalhus Sogn i Jølster i Søndfjord, af nordre søndfjorske Komp. og 3dje Div.; han døde 10 Februar 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 32 Aar gl.

Grenader Hans Haukenæs, af nordre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 12te Februar 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 23 Aar gl.

Grenader Lars Kallestad, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 14de Februar 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 32 Aar gl.; han var fra Kvindherred og samme Gaard som forannævnte Tambour Kallestad.

---

[1] Kfr. »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 89.

Den Forstærkning, som Oberstlieutnt. Synnestwedt bad om, skulde mærkelig nok ankomme samme Dags Aften d. 16de Februar. Denne Forstærkning, der var paa 68 Md., var allerede afgaaet fra Bergen i Slutningen af Aaret 1808[1] og ført til Christiania Landvejen af *Fænrik Hans Christian Knudsen*[2], som til Marchen fik udbetalt 560 Rdl. af Regimentskassen. Oberstlieutenanten vidste om denne Forstærkning og havde sendt Kornet Sten til Christiania for at føre Styrken videre frem. Med Forstærkningen fulgte en Bataljonstambour til Afløsning af den syge Bataljonstambour Jon Hauge, som havde været sengeliggende i lang Tid paa Torp Lazareth.

Den Overmundering, som var ankommen til Munderingsdepotet i Christiania og som var bestemt for bergenhusiske Regiment, befalede den kommanderende General søndenfjelds, skulde udleveres helt og holdent til bergenhusiske Grenaderbataljon, hvilket meddeltes Brigaden Holst under 18 Februar fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. Det var en endnu større Overraskelse for Grenaderbataljonen, end at Beklædningen var ankommen til Christiania.

21 Februar 1809 rapporterer Major Hiermann igjen fra Fredriksten: »Styrken af de svenske Tropper mellem Gøteborg, Marstrand og Strømstad er mellem 1500 à 2000 Md. af Skaraborg, Wermlands og Södermannlands Regimenter. Hovedstyrken ligger ved Uddevalla og Svarteberg; ved det sidste Sted staar 4 Kanoner.

De nyudskrevne Tropper skulle gaa til Armeerne i Skåne og ved Stockholm. I Stockholm skal der være et Møde mellem alle Landshøvdinger og Generaler.

Saavel dansk og norsk som russisk Invasion befrygtes.«

Rygtet om Mødet i Stockholm af alle Landshøvdinger og Generaler viser, hvor opskaket Folket var af Landets ulykkelige Tilstand. Det ventedes, at Kongen, Gustaf IV Adolf, vilde indkalde Stænderne, og da han ikke gjorde dette, trøstede man sig med Haabet om, at et Møde som ovennævnte af Landshøvdinger og Generaler kunde udrette noget til Landets Frelse, medens man glemte eller ikke vilde tro, at Kongen var saa egensindig, at han ikke vilde høre paa nogen, og selvfølgelig derfor heller ikke lod sammenkalde noget Møde af Landshøvdinger og Generaler.

Ved bergenhusiske Grenaderbataljon havde Frikorporal D. W.

---

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 178.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar«.

Lexau, der stod ved søndre søndhordlenske Komp., nu meldt sig til Tjeneste og ansattes som Fourer ved 2den Division. Bataljonen havde endelig modtaget den saa længe ventede Overmundering fra Christiania, 524 Kjoler og 524 Veste; men det var Musketerkjoler, og af Antallet var 24 Tambourkjoler. Kjolerne vare saa korte, at de ikke gik længer end til Navlen, og desuden vare de for trange. Ombytning fandt Sted, og derpaa indleverede Oberstlieutnt. Synnestwedt den gamle Overmundering og 10 overflødige nye Tambourkjoler og Veste til Opbevaring i Fredrikstad Arsenal. Dette skeede i Henhold til en Befaling fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.; ellers havde Oberstlieutenanten tænkt at skjænke Mandskabet den gamle Overmundering; det var jo ikke stort andet end Filler, som var igjen af den. Der var forresten en Kollegialordre af 2 Oktober 1789, som bestemte, at ingen gamle Munderingssager maatte udleveres til udtjente Soldater, som havde været udkommanderede, eller til Landværn, uden at de findes *in triplo* paa Telthuset.

Efter den lille Bevægelse, som var gaaet gjennem Hovedkvarteret i Norge og de øverstbefalendes Stabskvarterer paa Grund af det paatænkte Samarbeide med den danske Hær, var nu alting roligt, da der ikke blev noget af den danske Hærs Operationer i Skåne. Ogsaa i Sverige var det stille paa Grændsen mod det søndenfjeldske Norge. Major Hiermann rapporterer d. 26de Februar: »Den svenske Armée i Båhuslen og Dalsland ligger rolig og har sin forrige Stilling.« Det var imidlertid et Stille før Stormen. I Sverige trak det op til store Begivenheder. —

XIV.

Dødsfald ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Efterretninger fra Sverige om den svenske Revolution. Prinds Christian Augusts Holdning.

Tilstanden ved bergenhusiske Grenaderbataljon begyndte at blive rent utaalelig; man vil forstaa, at Bataljonskommandøren begyndte at gaa træt. 2 Marts 1809 skriver Oberstlietnt. Synnestwedt til Regimentet fra Borge: »Jeg er ret kjed af den Post, jeg har, og priser enhver lykkelig, hvis Tilstand har været saa lykkelig, at

han i Tide har kunnet pakke ind. Desuden har jeg i nogle Dage været syg af stærk Hovedpine og Livsyge, saa jeg ikke kand vænte andet, end at man ogsaa vil komme at kaste Jord paa mig i denne forhadte Egn.

Idag og imorgen skal efter Brigadebefalingen 30 Syge af mine Folk indbringes paa Sygehusene i Friderichstad; man kunde da gjerne gjøre Kister til de fleeste af dem. Sygdommen i Qvartererne har ellers standset noget, siden Foraarsveiret har indfundet sig, — men Hospitalerne er næsten den visse Død. I dette Præstegjeld, som bestaaer af 93 jordbrugende Mænd, er død til forleden Søndag fra Kirkeaarets Begyndelse af at regne netop 100 Mennesker af Almuen, saa at adskillige Familier gandske er uddød; af Soldater her i dette Præstegjeld haves derimod kuns et ringe Antal døde, da de fleeste er hensovet paa Sygehusene af de faae der har været, et Beviis, hvormeget Chirurgernes Tilsyn i Qvartererne hos de Syge kand formaae, men at derimod Almuen, som hverken skytter om Læge eller Medicin, selv bringer sig af Dage formedelst deres tyrkiske Troe paa Lagna — hvem der skal leve, døer ikke.«[1]

Ugedagen efter melder han til Regimentet, at Bataljonen efter Forstærkningens Ankomst alligevel har 21 vakante No., og 3 ere kasserede. Siden sidst vare følgende døde:

Grenader Johannes Dybevig, af søndre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde 16 Februar 1809 paa Torp Lazareth, 24 Aar gl.

Grenader Torkel Johannesen Asheim, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 20de Februar 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 24 Aar gl.

Grenader Jon Ytrehorn, fra Gaarden Ytrehorn i Hornindal, af nordre nordfjorske Komp. og 4de Div.; han døde d. 24de Februar 1809 paa Torp Lazareth, 26 Aar gl.

Grenader Samson Gotvedt, fra Kvinherred, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde 24 Februar 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 22 Aar gl.

Grenader Ole Numedal, fra Gaarden Numedal i Mo Sogn i Hosanger Herred, af mellem nordhordlenske Komp. og 2den Div.; han døde d. 24de Februar 1809 i sit Kvarter i Borge Sogn, 30 Aar gl.

---

[1] Kfr. »Bidrag til d. n. Mil.-Sanitetsvæsens Hist.«, S. 73.

Grenader Mads Arnesen Sletteland, fra Gaarden Sletteland i ytre Holmedal Herred, af søndre søndfjorske Komp. og 3dje Div.; han døde 2 Marts 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 30 Aar gl.

Grenader Peder Langeland, fra Gaarden Langeland i Stord Herred, af opdalske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 4de Marts 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 27 Aar gl.

Grenader Berent Kalhovde, af nordre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 5te Marts 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Amund Osmundsen Berge, af nordre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde d. 6te Marts 1809 paa Fredrikshalds Sygehus, 23 Aar gl.

Grenader Ole Daarflot, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 6te Marts 1809 paa Torp Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Johannes Hansen Borlaug, fra Gaarden Borlaug i Fejosen i Leikanger Herred, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde 6 Marts 1809 paa Torp Lazareth, 27 Aar gl.

Som en svag Efterdønning af den kortvarige Tanke paa Offensiven lyder det, naar Oberstlieutnt. Synnestwedt meddeler, at man maa formode, at Hæren paa Grændsen skal sættes i Bevægelse, eftersom der var givet Ordre til at hæve Proviant og Fourage af alle Korpser forud for 5 Dage. Oberstlieutenanten skriver med dette for Øje: »Gid jeg var frisk! Men i 8 Dage har jeg været nær Døden næsten af den skjære Blodgang.« Oberstlieutnt. Synnestwedt kom sig dog snart igjen.

I samme Ugerapport af 9 Marts forespørger Oberstlieutenanten, om den til Fourer udnævnte Frikorporal Diderich Wilhelm Lexau, som har gaaet paa Exercerskolen i Christiania fra 1 November 1808 og lært den spredte Exercitie og Felttjenesten, skal anbefales til Officier fra Regimentet eller Bataljonen. »Han plager mig daglig«, skriver Obestlieutenanten, »om at bringes i Forslag til Officier, da Prindsen efter sigende skal have lovet det og andre strax blir forfremmet.« Prinds Christian August havde d. 20de December 1808 forlagt sit Hovedkvarter fra Hafslund til Christiania[1], saa det kan vel hænde, han under en Inspektion af Exercerskolen har seet eller lagt Mærke til Frikorporal Lexau.

Officiererne ved den bergenhusiske Grenaderbataljon vare ved

[1] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 231.

denne Tid efter en Rapport af 11 Marts 1809 fra bergenhusiske Regiment fordelte saaledes:

Stab:

Char. Obestlieutnt. T. L. Synnestwedt, Bataljonskommandør.
Premierlieutnt. G. G. Dahl, Adjutant og Regnskabsfører.

Mellemstab:

Bataljonschirurg Chr. B. Uchermann.

Understab:

Kompagnichirurg Becher.
Bataljonstambour Jon Hauge.

1ste Division:

Kapt. Mathias Dahl Hegelund.
Stabskapt. Hartvig Kaas v. Munthe.
Premierlieutnt. Knud Kraft Holck.
Fænrik Bertel Hoff.

2den Division:

Kapt. Henning Casper Lohmann.
Premierlieutnt. H. Thiis Leganger.
—»— N. Burggraff Tausan.

Hertil kommer Kornet Sten, som Regimentet dog ikke kunde opføre, da Kornetten endnu ikke var overflyttet til Regimentet.

3dje Division:

Kapt. Detl. Chr. Reusch.
Premierlieutnt. E. A. Hammer.
—»— D. B. Rehling.

4de Division:

Kapt. Chr. Lohmann.
Premierlieutnt. J. A. Juell.
—»— Hans Geelmuyden.

Med Hensyn til Tilstanden i Sverige indrapporterer Major Hiermann d. 9de Marts fra en Spion: »Alle Tropper, der have kantonneret i og omkring Wenersborg, ere rykkede tilbage over Gøtaelven af Mangel paa Proviant. Saavel ved Armeen som i Landet hersker yderste Mangel paa Levnetsmidler.

De fleste af Rigets Stænder og Folket ere meget misfornøjede med Kongens Regjering og Alliancen med England.«

At Tingene ikke kunde gaa sin skjæve Gang længer i Sverige, vare vel alle paa det rene med, som havde nogenlunde Kjendskab til Forholdene, og at en Afgjørelse paa en eller anden Maade snart maatte komme, synes at have staaet klart for alle. Prinds Christian August blev ivrigere og ivrigere efter at skaffe sig Underretninger fra Sverige for at følge Udviklingens Gang, medens han samtidig ved sin Holdning blev delagtig i Affærerne[1].

Efter Befaling fra Prindsen[2] udsendte Major Hiermann d. 11te Marts paa engang 3 Spioner ind i Sverige, en i Marker, en til Wenersborg og en til Strømstad. Majoren klager forresten over, at han mangler svenske Penge, uden hvilke Spionering er umulig, da Spionen røber sig ved danske Penge.

Allerede d. 15de Marts kom Spionen fra Strømstad tilbage med den Underretning, at der ikke fandt nogen Bevægelse Sted af Tropperne i Baahuslen; det var jo heller ikke fra den Kant, Revolutionen brød ud. Fra Halland havde Fredrikstens Fæstnings Kommandant faaet Efterretning om, at de svenske Officierer befrygtede, at den russiske Hær var i Anmarch over Torneå, og at de norske da vilde bryde ind i Sverige.

For Nordmændenes Vedkommende var denne Frygt ubegrundet. I Stedet for at gjøre Indfald i Sverige gav den kommanderende General søndenfjelds sig til at hjelpe den svenske Hær paa den norske Grændse til at gjøre Revolution, idet han lovede at forholde sig rolig, medens Hæren drog bort til Stockholm. Denne Prindsens Holdning har kun havt skadelige Følger for det norske Folk. Det viser sig altid, at det ikke er til Held for Krigsoperationerne, naar Politiken griber ind i disse. Historien har mange Exempler herpaa, ikke mindst Norges Krigshistorie.

Forsaavidt som det var bleven bekjendt blandt Tropperne, hvad Prindsen havde bestemt sig til, skulde det ikke bidrage til at hæve Stemningen i den norske Hær, hvor alt stod saa trøstesløst

---

[1] Om Prinds Christian Augusts Forhold som Feltherre i Norge og paa samme Tid Aspirant til Thronfølger i Sverige se »Actenmässige Beiträge zur Geschichte Dänemarks im 19ten Jahrhundert« af C. F. Wegener, S. 98—129; Kjbhvn. 1851.

[2] Gjennem Generalmajor Holst, se »Rapporter og Breve fra Prinds Christian August som commanderende General i Norge 1807—1809«, udg. af C. N. St. Platou og Chr. A. Lange, S. 132, særskilt Aftryk af »Norske Samlinger«, II.

til for Tiden. I et Brev, dat. Borge d. 16de Marts 1809, til Oberstlieutnt. v. Arenfeldt i Christianssand giver Oberstlieutnt. Synnestwedt sine Følelser Luft i følgende Udtryk: »Jeg er ret kjed af at ligge i denne forhadte Egn. Climatet og Menneskene due ikke, og man er færdig at crepere af Sult om ej af anstikkende Sygdom; Bønderne er her noget tvært og fordærvet Pak.

For respective Familie bedes min ærbødige og forbindtlige Hilsning vedlagt — den Hygge og det Gode, jeg nød i Deres Huus og Selskab er det eeneste behagelige af min Reise og mit Ophold paa Vest- og Østlandet — den øvrige Tid, i Særdeleshed den her, vil jeg ganske have udslettet af mit Livs Register.«

Den af Major Hiermann til Wenersborg udsendte Spion kom tilbage 17 Marts med følgende Efterretninger, som maa have vakt uhyre Opsigt paa disse Kanter, hvor man ikke var saa indviet i Planerne som Prinds Christian. Spionen beretter: »Kongen af Sverige er arresteret paa Haga Slot[1].

En vis Adlersparre[2] har sat sig i Spidsen for Revolutionen.

Armeens høire Fløj er marcheret til Stockholm.

Kongens Farbroder er i Spidsen for Insurgenterne. Størstedelen af Adelen samt den fra Finland hjemvendte svenske Armée har begyndt Revolutionen.

Den svenske Hær har fortrukket dels til Gøteborg, dels til Stockholm, saa Grændserne næsten ere aldeles ubevogtede.

Bondestanden er glad i den forventede Forandring.

General Cederström har lagt sig syg i Wenersborg under en opdigtet Sygdom; men hans Broder har fulgt Adlersparre.

De engelske Krigsskibe have forladt Gøteborg.

Landshøvdingen i Gøteborg havde negtet at opslaa Plakater om Revolutionen, men blev tvungen dertil af en Lieutenant, som havde været Adjudant hos Armfelt og siden hos Cederström.«

Spionen vidste yderligere at fortælle, at den kommanderende General, Prinds Christian t. S. Holsteen, var underrettet om Begivenhederne fra svensk Side, og at de svenske ikke ventede nogen Invasion af de norske Tropper.

Major Hiermann sendte al denne Besked til Prindsen d. 18de

[1] Arrestationen fandt Sted paa Stockholm Slot. Om Revolutionen og Arrestationen se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 267—327.

[2] *Oberstlieutnt. Georg Adlersparre;* om ham se »Svenska Adelns Ättar-Taflor«, 1 D. S. 28, og »Biographiskt Lexicon«, 1 B. S. 74—85.

Marts. Det er vel uvist, om det var med Velbehag, Prindsen modtog disse den velunderrettede Spions Tidender, som nu bleve bekjendte for mange. Efter hvad Prinds Christian skriver samme Dag til Generalmajor Holst, har det neppe været hans Hensigt, at hans eget Forhold til Begivenhederne i Sverige skulde blive saa snart bekjendt af Folket i Almindelighed eller Hæren i Særdeleshed. Han skriver: »Generalkommandoen har idag officielt modtaget en Efterretning[1], at Kongen af Sverige er entlediget fra Regjeringen, at Hertugen af Södermannland har indtil videre overtaget sig Rigets Bestyrelse som Rigsforstander, at en Rigsdag bliver sammenkaldt for at beraadslaa om de bedste *Messures* til at skaffe Riget Fred med dets udvortes Fiender, at den halve Del af Tropperne i Wermland er under Adlersparres Kommando marcheret efter Hertugens Ordre til Stockholm for at beskytte Rigdagsforsamlingen, og at den halve Del af bemeldte Tropper er bleven forlagt i Egnen af Örebro.«

Disse Efterretninger meddeltes Generalmajoren »sub rosa«[2] til egen individuel Efterretning. Oberstlieutnt. Adlersparres March til Stockholm var ikke skeet efter Ordre fra Hertugen af Södermannland, men foretoges paa Adlersparres egen Risiko; dette maa dog Prindsen have vidst. Hvorfor fortiede han Sandheden? —

I Slutningen af Marts Maaned 1809 — d. 27de — faldt der endelig kgl. Res. for, at Fænrik Bertel Hoff skulde udbetales 100 Rdl. i Ekviperingspenge; ligeledes fik Premierlieutnt. Hans Geelmuyden samme Dag bevilget 100 Rdl. i Ekviperingspenge.

9 Marts 1809 havde Generallieutnt. Hesselberg i en Parolbefaling meddelt bergenhusiske Regiment, at han af Kongen havde faaet indvilget sin Ansøgning om Afsked[3] som Regimentschef og Chef for den bergenske Generalkommando samt Kommandant paa Bergenhus Fæstning. Den bergenske Generalkommando blev inddraget og henlagt under den søndenfjeldske[4]; Kommandantposten blev særskilt besat[5], og paa Regimentet skeede der Avancement derved, at char. Oberst Holfeldt blev virkelig Oberst og Chef for

[1] I »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 410, anfører Forf., at Prindsen ikke havde modtaget nogen officiel Underretning, men kun private Efterretninger gjennem Oberstlieutnt. Adlersparre og udsendte Spioner.

[2] »Under Fortielse«, »i Fortrolighed«.

[3] Se »Bergens Forsvar«, S. 188.

[4] Se »Bergens Forsvar«, S. 195.

[5] Se »Bergens Forsvar«, S. 195.

bergenhusiske Regiment[1], medens den virkelige Oberstlieutenantsstilling blev ledig. Til denne Oberstlieutenantspost meldte sig ganske uventet den afskedigede *Oberstlieutnt. Lorentz Müller Segelcke*[2]; men ham vilde ikke Prinds Christian, der nu altsaa var bleven Chef for den bergenske Generalkommando, anbefale, saa meget mindre, skriver han d. 31te Marts 1809 til Kongen, som det er Generalkommandoens Pligt »at anbefale i Deres Majestæts Naade det i denne Krig sig *ved sin Bravour udmærkede brave Bergenhusiske Regiment* og fortrinlig den ved Nidkjærhed, Aktivitet og Duelighed som Stabsofficier sig udmærkede Oberstlieutnt. Synnestwedt.«

Oberstlieutnt. Synnestwedt fik ogsaa Posten.

Ved Udgangen af Marts Maaned have vi desværre at notere yderligere følgende Dødsfald:

Grenader Ole Fet, fra Gaarden Fet i Kvinherred, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde 11 Marts 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 22 Aar gl.

Grenader Jon Knudsen Stensvik, af nordre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde 11 Marts 1809 paa Torp Lazareth, 29 Aar gl.

Grenader Ole Monsen Tokle, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde 11 Marts 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 21 Aar gl.

Grenader Lars Greidung, fra Gaarden Greidung i Opstryen i Nordfjord, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde 11 Marts 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 28 Aar gl.

Grenader Thomas Lønning, fra Gaarden Lønning i Stord Herred, af opdalske Komp. og 1ste Div.; han døde 15 Marts 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 27 Aar gl.

Grenader Johannes Søvig, af nordre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde d. 16de Marts 1809 paa Torp Lazareth, 27 Aar gl.

Grenader Lars (Lasse) Murie, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 16de Marts 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 27 Aar gl.

Grenader Vilhelm (Villum) Vaage, af nordre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 20de Marts 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 27 Aar gl.

Grenader Jens Lomelde, fra Gaarden Lomelde i Norum Sogn i Sogndals Herred, af sogndalske Komp. og 2den Div.; han døde 21 Marts 1809.

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 196.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar«.

Grenader Ole Olsen Skodalen, af søndre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde d. 21de Marts 1809 paa Fredrikshalds Lazareth.

Grenader Ole Iversen Bøtun, fra Gaarden Bøtun i Leikanger Herred i Sogn, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 22de Marts 1809 paa Torp Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Ole Folven, fra Gaarden Folven i Opstryen i Nordfjord, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 26de Marts 1809 paa Torp Lazareth, 30 Aar gl.

Grenader Mikkel Sindre, fra Gaarden Sindre i Indviken Herred i Nordfjord, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 26de Marts 1809 i Hovedkvarteret paa Moss.

Grenader Ole Bendixen Hovlandsdal, af søndre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde 27 Marts 1809 i Kvarteret i Borge Sogn, 26 Aar gl.

Grenader Sjur Langesæter, fra Gaarden Langesæter i Kinservik Sogn, af søndre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde d. 27de Marts 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 34 Aar gl.

Grenader Gabriel Torvig, af nordre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 31te Marts 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

XV.

Spioneringen i Sverige fortsættes. Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Udvexling af Krigsfanger. Frigivelse af svenske krigsfangne Officierer paa Æresord. Dødsfald. Officierslønningerne ved bergenhusiske Grenaderbataljon.

1 April 1809 fik bergenhusiske Grenaderbataljon 2 nye Tambourer i de 2de afdødes Sted. *Baar Teigland* af søndre nordhordlenske Komp. ansattes ved 1ste Division og *Knud Skaar* af nordre hardangerske Komp. ved 4de Div.

Kommandanten paa Fredriksten, Major Hiermann, fortsatte flittig Spioneringen i Sverige. 4 April 1809 indmelder han, at i Gøteborg laa der følgende Tropper: Elfsborgs Regiment, 1 Bataljon af Kalmar Regiment, 200 Md. af Ørebro Husarer (Nerike), nogle Batterier Artilleri og endel Landværn. I Uddevalla laa der 1 Batteri Artilleri og endel Landværn.

En svensk Desertør, som var Underofficier ved Kalmar Regiment, fortalte, at der i Hjo ved Wettern laa endel norske Krigsfanger, hvoriblandt en Underofficier ved Navn Hatlemark af bergenhusiske Regiment. Dette var Korporal Sivert Olsen Hatlemark af 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon; han blev fangen ved Svenskernes Overfald paa Feltvagten ved Vilsberg[1] ved Vrangselven lige ved Grændsen d. 2den September 1808.

6 April høre vi igjen fra Oberstlieutnt. Synnestwedt. Han melder fra sit Stabskvarter Borge til Regimentet, at bergenhusiske Grenaderbataljon nu har 37 vakante, foruden 3 kasserede. »Den forrige ødelæggende Sygdom,« siger han, »standser nu formedelst den mildere Foraarsluft og at Folk meer end ellers slipper ud af de forgiftede Stuer; men der indfinder sig igjen en anden slem Sygdom — den saakaldte Skjørbug, hvoraf min Bataillon har omtrent 50 med tykke og uduelige Been, at de ej kan gaae, og dette Onde foraarsager nok den bestandige salte Spise for Soldaten.«

En Agent Krohn[2] i Bergen havde givet 50 Rdl. til Forfriskninger til de bergenhusiske Tropper, og Generalkommandoen i Armeens 1ste Divisionsdistrikt havde fordelt disse Penge med Halvparten til bergenhusiske Grenaderbataljon og Halvparten til den ogsaa i Felten staaende bergenhusiske Musketerbataljon. Nu indmelder Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 6te April 1809 til den kommanderende General søndenfjelds, at han har anvendt de 25 Rdl. til at indkjøbe 186 ℔ godt ferskt Oksekjød for, som blev uddelt til Rekonvalescenterne i Kvartererne, for at de kunde lave sig en kraftig Suppe derpaa til 2 à 3 Maaltider, alt efter Overlæg med Bataljonschirurgen.

Efter Revolutionen i Sverige var der af Oberstlieutnt. Adlersparre taget Forholdsregler til at sende de norske Krigsfanger tilbage over Grændsen[3], og General G. M. Armfelt, som nu atter overtog Befalingen over Vestarmeen, tilskrev ligeledes Prindsen fra sit Hovedkvarter i Wenersborg, at de norske Krigsfanger vilde blive sendte tilbage til Norge[4]. D. 7de April svarede Prinds Christian August, at ogsaa han paa sin Side skulde treffe Foranstaltninger til

[1] Se Rektangelkartet »Sitskogen«.

[2] Der var flere Agenter Krohn i Bergen (se »Bergens Forsvar«), saa det er ikke godt at vide, hvilken Krohn dette var, da der ikke er opgivet Fornavn.

[3] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 412.

[4] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 413.

at sende de svenske Krigsfanger, som vare i Norge, tilbage til Sverige over Svinesund eller Magnor i samme Antal, som der var modtaget norske Krigsfanger fra Sverige[1].

15 April indbragtes til Fredrikshalds Lazareth blandt udvexlede Krigsfanger 2 syge af bergenhusiske Grenaderbataljon, nemlig den foran nævnte Lars Michelsen Gerald af 2den Division og Grenader Ole Dyrendal af s. Div. Ialt indbragtes 16 syge Mandskaber, som havde været i svensk Krigsfangenskab, hvoriblandt endnu en Bergenhusing, nemlig Endre Olsen af leirdalske lette Infanterikompagni.

Ifølge Generalmajor Holsts Melding modtoges af norske Krigsfanger d. 20de April 1809 i Svinesund 13 gemene.

At der paa dette Tidspunkt, da Udvexlingen af Krigsfanger var begyndt, endnu kom Desertører fra Sverige, var ganske mærkeligt. 24 April 1809 indberetter saaledes Major Hiermann, at en svensk Desertør af Bohusläns Regiment Aftenen i Forvejen var indbragt fra Forposterne i Enningdalen. Han forklarede, at Bohusläns Reg. kantonnerede imellem Uddevalla og Qvistrum langs Sjøkanten. Resten af de Tropper, som tidligere havde ligget der, vare marcherede til Stockholm; selv havde han ligget paa Kommando ved Narvestad under *Lieutnt. Åkerhjelm*[2], som kommanderede 50 Md. *Krigen mellem Danmark og Sverige ansaa man aldeles slut.*

Dette sidste forholdt sig vistnok saa; ialfald fortsattes nu i stor Skala Udvexlingen af Krigsfanger.

Fra Kongsberg afsendtes d. 27de April følgende svenske Krigsfanger, der skulde udvexles over Svinesund, nemlig: 4 Fanejunkere, 3 Sergeanter, 1 Husar, 3 Grenaderer, 8 Musketerer og 76 Soldater; de sendtes fra Kongsberg til Holmestrand. Fanejunkerne vare:

Carl v. Hachvitz, Adjudant ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Gustaf Axelberg, ved Skaraborgs Regiment.

John Schöll, » —»—

G. v. Knorring.

Af svenske Officierer var der tilbage paa Kongsberg:

Lieutnt. J. A. Moberg »vid kgl. Armeens Flotta.« Han blev tagen til Fange med Kutteren »Gripen« d. 26de November 1808[3].

---

[1] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 413—414.

[1] *Carl Axel Å.*, se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 704.

[2] Se »Fra Kigens Tid 1807—1814« af N. A. Larsen, S. 39, samt »Søkrigshistoriens vigtigste Begivenheder«, S. 401; paa begge disse Steder er han feilagtigen kaldt Molberg.

Underlieutnt. Carl Anton af Jerlstrøm[1].

Sekondlieutnt. Petter v. Löfström, »vid kgl. Amiral.«, fangen 28 Marts 1809[2].

Underlieutnt. J. Sandberg »vid Orlogsflottan«.

Forøvrigt hjempermitteredes paa Æresord efterhaanden en hel Del svenske krigsfangne Officierer, nemlig:

Oberstlieutnt. Carl Pontus Gahn[3], ved Dalregimentet, fangen ved Trangen 25 April 1808.

Oberstlieutnt., Baron Anton v. Knorring[4], ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Oberstlieutnt., Greve Axel Otto Mörner af Morlanda[5], Chef for »Lif.reg.'s-Brigaden«s hvervede lette Infanteribataljon, senere kaldet »Lifregementets Grenadier-Corps«, fangen ved Toverud 20 April 1808.

Major Lorentz Jacob Söderhjelm[6], ved Dalregimentet, fangen paa Midtskogen i Sverige efter Affæren ved Trangen 25 April 1808.

Kapt. Christopher Lorenz Strömbom ved Skaraborgs Regiment, fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Kapt. Lorenz Fredr. Fanehjelm[7], ved Dalregimentet, fangen ved Trangen 25 April 1808.

Kapt. Lars Stjernstam[8], ved Livregimentets Grenaderer, fangen ved Toverud 20 April 1808.

Kapt. Pehr Nicolaus Palmcrantz[9], ved Skaraborgs Regiment, fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

---

[1] Han blev fangen ombord i en Kaper, som førtes af Kaperkapt. Carl Gustaf Synnerberg, saa man vilde ikke rigtig tro, at han, saaledes som han udgav sig for, var virkl. Lieutnt. i Sjøetaten. Han kan ikke sees at være opført under den adelige Æt »af Jerlström« i »Sv. Adelns Ättar-Taflor«.

[2] Se »Fra Krigens Tid«, S. 79.

[3] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 905, og »Sv. biogr. Handlex.«, 1 D. S. 336. Efter disse Kilder var han endnu i 1808 Oberstlieutnt. og blev først Oberst i 1813, medens han hos Forfatterne Ræder og Meijer tituleres Oberst allerede i 1808.

[4] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 2 B. S. 475.

[5] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 2 B. S. 959, og »Sv. biogr. Handlex.«, 2 D. S. 49, og nyt Oplag, 2 D. S. 167.

[6] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 317.

[7] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 768, og »Kgl. Dal-Regementets Historia«, S. 111 og 113.

[8] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 200.

[9] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 B. S. 138.

Kapt., Friherre Fredr. Osængius, ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Kapt. Hans Jacob Eggerts[1], ved Dalregimentet, fangen paa Midtskogen i Sverige efter Affæren ved Trangen 25 April 1808.

Ritmester Charles d'Ingelotz (Carl Johan v. I.)[2], ved Livregimentets Husarer, fangen ved Toverud 20 April 1808.

Sekondlieutnt. Axel Johan Adam Möller[3], ved Livregimentets Grenaderer, fangen ved Toverud 20 April 1808.

Underlieutnt. Clas v. Virgin[4], ved Göta Artillerireg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Lieutnt. J. Gustaf Engström, fangen ved Trangen 25 April 1808; han stod ved Dalregimentet.

Lieutnt. Carl Magnus Udd, fangen ved Trangen 25 April 1808; han stod ved Dalregimentet.

Lieutnt. Carl Louis Aminoff, »vid Lif. Reg. Brig.'s Grenad. Corps«, fangen ved Toverud 20 April 1808.

Lieutnt. Carl Eric Lillie[5], ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Lieutnt. Isaac Gillis de Besche[6], »vid kgl. Lifgrenadierregementet«, fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Lieutnt. Gustaf Fredric Natt och Dag[7], ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

---

[1] Om ham se »Svenska Slägtboken«, af G. Anrep, 2 B. S. 341.

[2] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 2 B. S. 371—372. Sin Ansøgning om Frigivelse paa Æresord, dat. Skien 1 April 1808, affattede han paa fransk og underskrev sig i Overensstemmelse dermed »Charles d'Ingelotz«. Om »Lifregementets husarkår« se H. O. Prytz: »Historiska Upplysningar om svenska och norska Armeernas Regementer«, S. 122—124.

[3] Senere adlet under Navnet *Møllerhjelm;* om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 2 B. S. 946, og »Sv. biogr. Lex.«, ny följd, 7 B. S. 248—250, samt »Sv. biogr. Handlex.«, S D. S. 44—45. Om »Lifregementets Grenadierkår« se Prytz, S. 120—122, og »Anteckningar rörande svenska Regementernas Historia« af J. Mankell, S. 97. »Lifregementsbrigaden« bestod af »Lifregementsbrigadens kyrassierkår«, »Lifregementsbrigadens lätta infanterikår« og »Lifregementsbrigadens lätta dragonkår«, hvilke Afdelinger senere fik Navn af »Kungl. Lifregementets dragoner«, »Kungl. Lifregementets grenadjärer« og »Kungl. Lifregementets husarer«, se »Lifregementets Historia« af W. Croneborg.

[4] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 620—621.

[5] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 2 B. S. 687.

[6] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 540.

[7] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 B. S. 13.

Fænrik Hind. Wilh. Örn, fangen ved Trangen 25 April 1808; han stod ved Dalregimentet.

Fænrik Fredric August Rosentwist[1], ved Bohusläns Reg.

Fænrik Axel Ferdinand Westfeldt[2], ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Fænrik Carl v. Ehrenhejm[3], ved Dalregimentet.

Fænrik Gustaf Fredric Silfversparre[4], ved Skaraborgs Reg., fangen ved Præstebakke 10 Juni 1808.

Fænrik Johan Traugott Wunsch[5], ved Landværnet.

Hertil kom endnu nogle Underofficierer, nemlig:

Fanejunker Pehr Conrad Söderhjelm[6], ved Dalregimentet.
— Johan Gustaf Bergien, ved Skaraborgs Regiment.
— Otto Ludvig von Hulting, ved Skaraborgs Reg.
— Conrad Adolph v. Gerdten[7], »vid Östgöta Lifgrenad.reg.«
— Magn. August Ekman, ved Elfsborgs Reg.[8]

Den Revers, som afgaves til den kommanderende General i Armeens 1ste Divisionsdistrikt af de svenske krigsfangne Officierer, der hjempermitteredes paa Æresord til sit Fædreland paa ubestemt Tid, lød saaledes: »Da Hs. høifyrstl. Durchl., Prinds Christian t. S. Holsteen, commanderende General i den norske Armees 1ste Divisions Distrikt, har havt den Naade for mig at tillade mig paa mit Hædersord at vende tilbage fra norsk Krigsfangenskab til mit Fædreland Sverig paa en ubestemt Tid, saa giver jeg herved den Forsikring ikke at tage nogen Slags Tjeneste imod Danmark eller

[1] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 B. S. 511.

[2] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 681, hvor han staar opført som Fænrik ved Wermlands Reg. 1806 og Lieutnt. v. s. R. 1810; men under Krigen i Norge stod han efter Akterne ved Skaraborgs Reg. som Fænrik 1808.

[3] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 675.

[4] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 B. S. 748.

[5] Authoriteterne i Norge troede ikke, at Wunsch var Fænrik; men man antog ham for muligens at være Fanejunker. Han blev fangen ombord i den Kaper, som førtes af Sjøkapt. Synnerberg, under hvem han gjorde Tjeneste som Styrmand ombord. Han angav at have meldt sig til Kaperfarten, fordi han var fattig og troede ved denne Tjeneste at kunne have rigeligere Erhverv til sig og sin Familje.

[6] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 317.

[7] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 930.

[8] Kfr. »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 25, Note 2, hvor de svenske krigsfangne Off. og Underofl. i Norge ere opregnede.

Sammes Allierede, ligesaa lidet paa nogen anden Maade, direkte eller indirekte, foretage noget ved Ord eller Gjerning, som kunde være til Skade for Norges Interesse, samt igjen vende hid tilbage i mit Krigsfangenskab, dersom Fiendtlighederne imod al Formodning skulde begynde paany.«[1]

Man kan altsaa af denne Reverses Ordlyd i Slutningen forstaa, at Prinds Christian selv ansaa i Virkeligheden Krigen for afsluttet. Forøvrigt erholdtes Tilladelsen for svenske Officierer til at vende tilbage til Fædrelandet kun efter Ansøgning.

27 April 1809 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at bergenhusiske Grenaderbataljon havde 47 vakante No. og 3 kasserede. Ved Udgangen af April vare siden sidst følgende afgaaede ved Døden:

Grenader Jon Rønneberg, af nordre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde 5 April 1809 paa Torp Lazareth, 25 Aar gl.

Grenader Rasmus Olsen Faleide, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde 5 April 1809 paa Torp Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Iver Bottelsen Sivle, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 6te April 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 24 Aar gl.

Grenader Mikkel Opvangen, af urlandske Komp. og 2den Div.; han døde 7 April 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 24 Aar gl.

Grenader Ole Døving, af nordre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde 15 April 1809 i Kvarteret, 24 Aar gl.

Grenader Hans Hundven, fra Gaarden Hundven i Lygre Sogn, af nordre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde 17 April 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 26½ Aar gl.

Grenader Anders Støb, af urlandske Komp. og 2den Div.; han døde paa Fredrikstad Sygehus d. 22de April 1809 i en Alder af 29 Aar.

Grenader Wilhelm Liloxe, af nordre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 23de April 1809 i Kvarteret, 24½ Aar gl.

Grenader Sjur Hauge, af urlandske Komp. og 2den Div.; han døde 24 April 1809 paa Torp Lazareth, 30 Aar gl.

Grenader Lars Tvedt, fra Gaarden Tvedt i Hammer Præstegjeld, af mellem nordhordlenske Komp. og 2den Div.; han døde 25 April 1809 paa Torp Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Peder Almaas, af nordre søndmørske Komp. og 4de Div.; han døde 25 April 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 29 Aar gl.

---

[1] Kfr. »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 414.

Grenader Sven Skaar, af nordre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde d. 28de April 1809 paa Fredrikstad Sygehus, 31 Aar gl.

Grenader Jens Larsen Jordesæter, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 30te April 1809 paa Hospitalet i Christiania, 25 Aar gl.

Der foreligger et Regnskabsopgjør for de første 4 Maaneder af Aaret 1809 for bergenhusiske Grenaderbataljon, hvoraf det sees, hvor meget hver Officier ved Bataljonen oppebar maanedlig i Gage:

Char. Oberstlieutnt. Synnestwedt		79	Rdl.	» ß mdl.
Som virkelig Oberstlieutenant erholdt han fra 12 April 1809		104	»	32 - »
Kapt. H. C. Lohmann » Chr. Lohmann » Detlef Reusch » M. D. Hegelund	hver	70	»	» - »
Char. Kapt. H. K. v. Munthe		19	»	» - »
Premierlieutnt. G. G. Dahl . . 19 Rdl. som Adjudant . . . 10 » » Regnskabsfører . 10 »		39	»	» - »
— Leganger — N. B. Tausan — K. K. Holck — Rehling — J. A. Juell — E. A. Hammer — Hans Geelmuyden	hver .	19	»	» - »
Kornet Sten		17	»	24 - »
Fænrik B. Hoff (yngst Sekondlieutnt.sgage). .		15	»	48 - »
Bataljonschirurg Uchermann		37	»	48 - »

idet han fra Afmarchdagen fra Bergen 1 April 1808 erholdt Gage og Tillæg som Regimentsfeltskjær efter Planen af 11 April 1801.

XVI.

Nye Forstærkninger fra Bergen til bergenhusiske Grenaderbataljon. Frivillige Gaver fra Bergen til Bataljonen. Prinds Christians Inspektionsreise. Uddeling af Ordenstegn. Bergenhusiske Grenaderbataljon begynder paany Vagttjeneste i Fredrikstad Fæstning. Ny Udvexling af Krigsfanger. Spionefterretninger fra Sverige. Forandringer i Officierspersonnellet ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Prinds Christian Augusts Udnævnelse til Feltmarchal og Statholder og Prinds Friedrich til Hessens Udnævnelse til kommanderende General søndenfjelds. Dødsfald i Maj, Juni og Juli. Brigaden Holst 31 Juli 1809.

4 Maj 1809 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Borge til bergenhusiske Regiment, at bergenhusiske Grenaderbataljon nu havde 48 vakante No. Af de kasserede vare 2 døde, og 2 andre Mandskaber skulde nu hjemsendes; disse vare de foran nævnte Grenaderer Jon Andersen Bjørdal og Martinus Pedersen Teigen, der begge vare blevne saarede ved Berby; de transporteredes hjem Sjøvejen til Bergen.

5 Grenaderer vare hjemkomne fra Fangenskab.

Oberstlieutenanten ventede 39 Rekruter, som d. 30te April vare ankomne til Christiania, men skulde udhvile der d. 1ste og 2den Maj, da de vare meget udmattede efter Marchen paa de bundløse Veje.

Oberstlieutnt. Synnestwedt melder ikke denne Gang, hvor mange syge, Grenaderbataljonen havde; men det har ikke været faa. Som man foran vil have seet, var der flere Grenaderer, som vare døde i Kvartererne og paa Torp Lazareth; men de fleste endte dog sine Lidelser paa Lazaretherne i Fredrikstad. Der stod derfor en stor Frygt for at blive indbragt som syg til Fredrikstad, hvor den visse Død lurede paa de syge, og det synes, som om Bataljonskommandørerne af Medlidenhed med Folkene have ladet dem blive liggende i Kvartererne eller søgt at faa dem anbragt andetsteds end i Fredrikstad, saa man har det Særsyn, at Lazaretherne i Fredrikstad til Trods for den store Sygelighed ved alle Afdelinger, havde ledige Pladse. 4 Maj 1809 saa Generalmajor Holst sig saaledes nødsaget til at udstede følgende Brigadebefaling:

»Da Lazaretherne klage over, dels at de Pladse, som haves ledige, ej belægges med syge, uagtet der daglig meldes saa mange i Cantonnementet, og dels at de, som indbringes, komme saa uordentligt, at der 2 à 3 Dage bringes syge, efter at det er befalet,

de skulle indsendes, ja, at der endnu feiler 12 af de 30, som til 26de f. M. var befalet at sendes til Fredrikstad Lazareth, saa have samtlige Bataljoner og Korpser nøjagtig at holde sig de ved Parolen i denne Henseende givne Befalinger efterrettelige, da det ikke kan tilstedes, at det betydelige Antal syge, som daglig meldes i Cantonnementet, kan der forblive, saa længe der er Plads paa Lazaretherne, ligesom og Bataljonskommandørerne ere ansvarlige for, at de syge bringes til Lazaretherne ikke klatvis, men paa engang.«

»Ikke klatvis, men paa engang.« Dette Udtryk giver i Sandhed Tanken Spillerum med Hensyn til Sygelighedstilstanden inden Afdelingerne.

9 Maj ankom Forstærkningen af de 39 Rekruter fra Bergen til Grenaderbataljonen i Borge Sogn. De vare førte over til Østlandet af *Sekondlieutnt.* ved 1ste tjenstgjørende Grenaderkomp. i Bergen, *Werner Hosewinckel Christie*[1], som d. 7de Maj 1809 var bleven udnævnt til *nat. Premierlieutnt.* og ansattes efter Ankomsten til Østlandet ved 1ste marcherende bergenh. Musketerbataljon. 28 Marts 1809 havde Lieutnt. Christie ved sin Afmarch fra Bergen faaet udbetalt 600 Rdl. af Regimentskassen til Marchudgifter, foruden 400 Rdl. i Bespisningspenge til Kommandoen. Folkene vare friske og sunde ved Fremkomsten. Blandt Forstærkningen var 1 Tambour. Vakancerne ved Grenaderbataljonen gik efter dette ned til 14.

Af Oberstlieutnt. Synnestwedts Ugerapport af 25 Maj 1809 til Regimentet faa vi vide, at Grenaderbataljonen da havde 120 syge. Imidlertid exercerede Bataljonen 2 à 3 Gange om Ugen med 300 Md. under Gevær. Exercerpladsen var liden og laa inde i Skoven, og Terrainet var bjergfuldt. Pladsen laa midt i Kantonnementsdistriktet, og dog havde Fløjdivisionerne 1 Mil derhen, saa deres Folk paa Exercerdagene havde 2 Mil at marchere.

Af Dødsfald i Maj Maaned 1809 ved bergenhusiske Grenaderbataljon var der følgende:

Tambour Mikkel Brekke, af nordre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde 1 Maj 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 33 Aar gl.

Grenader Engel Egeland, af søndre nordhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde 3 Maj 1809 paa Torp Lazareth, 23¼ Aar gl.

Grenader Anders Mehus af 1ste Div.; han døde 5 Maj 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 24 Aar gl.

---

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

Grenader Ole Sollid, fra Gaarden Solliden i Opstryn, af nordre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde 7 Maj 1809 paa Torp Lazareth, 29 Aar gl.

Grenader Erik Eriksen Njøs, fra Gaarden Njøs i Leikanger, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde 8 Maj 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

Bataljonstambour Jon Hauge, fra Gaarden Stutteigen i Tysnæs; han døde d. 15de Maj 1809 paa Torp Lazareth, 30 Aar gl.

Grenader Hans Underhaug, fra Gaarden Hovland i Tysnæs, af nordre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 15de Maj 1809 paa Torp Lazareth, 26 Aar gl.

Grenader Peder Endresen Fløen, af vigske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 16de Maj 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 30 Aar gl.

Grenader Jon Ytreeide, af stryenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 22de Maj 1809 paa Torp Lazareth, 30 Aar gl.

Korporal Jacob E. Bævring, af søndre nordfjordske Komp. og 4de Div.; han døde d. 25de Maj 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 25 Aar gl.

Grenader Hans Sæbø, fra Gaarden Sæbø i Fjelberg, af søndre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 27de Maj 1809 paa Torp Lazareth.

Efter Bataljonstambour Hauge ansattes *Bataljonstambour Thore Sæbø* af vigske Komp. fra 16 Maj 1809.

I Maj Maaned var der atter fra Bergen kommen en Del Sager til de bergenhusiske Bataljoner paa Østlandet, og Oberstlieutnt. Synnestwedt melder d. 26de s. M. til den søndenfjeldske Generalkommando, hvad han havde modtaget til den bergenhusiske Grenaderbataljon. Det var Skjorter og Strømper og en Present paa 24 ℔ Røgtobak fra Stadskaptein og Kjøbmand B. J. Rulffs til Overofficiererne ved Grenaderbataljonen.

2 Juni 1809 indberetter Generalkommandoen til Kommissariatskommissionen i Christiania, at Oberstlieutnt. Synnestwedt har indmeldt, at »nogle af de agtværdigste unge Damer i Bergen have med egne Hænder forfærdiget en Del Skjorter og strikket en Del Strømper, som de have skjænket til Underofficiererne af de her paa Østlandet værende 2de Bataljoner af det bergenhusiske Regiment. Af denne Gave har Oberstlieutenantens Bataljon modtaget 13 Skjorter og 33 Pr. Strømper«[1]. Samtidig skriver Prindsen til Oberstlieutnt.

[1] Kfr. »Bergens Forsvar«, S. 180.

Synnestwedt: »Af MHr. Oberstlieutenants Melding af 26 f. M. har Generalkommandoen med megen Fornøjelse erfaret den ædelmodige Gave, som ved en Del af Bergens agtværdige Damer er med egne Hænder tilvirket for Underofficiererne af de her paa Østlandet værende Bataljoner, ligeledes at Stadskapt. og Kjøbmand Rulffs sammesteds har til samme Bataljoners Overofficierer skjænket endel Røgtobak. For disse Gaver vilde MHr. Oberstlieutenant behage at tilkjendegive vedkommende Generalkommandoens skjønsomste Tak.« Dette gjorde ogsaa Oberstlieutnt. Synnestwedt ved at indrykke en Taksigelse i Bergens »Adresseavis« for 17 Juni 1809[1].

Skjorterne og Strømperne bleve uddelte til 22 Underofficierer og 1 Kompagnifeltskjær, der ikke kan have været nogen anden end Kompagnichirurg Becher. De mest trængende og fattige fik hver 1 Skjorte og 1 Pr. Strømper og de øvrige Underofficierer hver 2 Pr. Strømper.

I Maj Maaned havde Prinds Christian planlagt en Inspektionsreise til Brigaderne Staffeldt, Lowzow og Holst, hvorunder han samtidig vilde uddele nogle Ordenstegn til dem, som havde udmærket sig i Felten. Reisen var bestemt at foregaa saaledes:

Mandagen	d.	8de	Maj	til	Kjølstad i Næs.
Tirsdagen	»	9de	»	-	Kongsvinger.
Onsdagen	»	10de	»	-	Kjølstad i Næs.
Thorsdagen	»	11te	»	-	Hemnæs.
Fredagen	»	12te	»	-	Bodal.
Lørdagen	»	13de	»	-	Fredrikshald.
Søndagen	»	14de	»	-	Fredrikstad.
Mandagen	»	15de	»	-	Moss.
Tirsdagen	»	16de	»	-	Christiania.

3 Maj 1809 tilskriver Prindsen Generalmajor Holst om sin Reise og befaler ham at lade en Bataljon opmarchere paa Porsnæsbakken ved Fredrikshald Søndagen d. 14de Maj Kl. 12 Middag, hvor da de, som skulle dekoreres, maatte være tilstede. Imidlertid kom der Forhindringer, saa Prindsen kunde ikke tiltræde sin Reise før senere i Maaneden. I en Rapport om Prindsens Besøg ved Brigaden Holst beretter Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 1ste Juni 1809 til Regimentet:

---

[1] Kfr. »Bergens Forsvar«, S. 180.

»Efter at Prindsen havde uddelt Ordener ved Brigaderne Staffeldt og Lowzow, kom han henved Middag d. 27de f. M. til Skieberg Præstegaard til Provst Glückstad[1], hvor General Holst tillige med hans 3 Adjoudanter er indqvarteret. Prindsen holdt der sit Middags-Taffel og iblandt de indbudne, nogle og 30 i Tallet, havde ogsaa jeg den Ære samt at sidde nærmest Prindsen, som om Eftermiddagen tog til Fredrikshald for Dagen derpaa ligeledes at uddele Ordener til fortjente Krigere. 3de Stykker af mine Grenaderer er bleven Dannebrogs Mænd og Capit. H. C. Lohmann, C. Brun og Munthe samt endeel af mine Grenaderer og andre ere offentlig roste i et Circulaire til alle Corps og Divisioner.«

De 3 Grenaderer, som ved denne Leilighed bleve dekorerede, vare de tidligere nævnte Niels Olsen Helgen, Johannes Johannessen Hoshovde og Peder Kleppe.

Oberstlieutnt. Synnestwedt fortsætter i sin Rapport: »Paa Retouren opholdt Prindsen sig en Dag i Friderichstad for at eftersee Sygehuuserne, smage Maden og veje Brødet samt besøge Magasinet — der holdt han et slemt Huus, da han var yderst misfornøjet.

Som en Følge af Besøget i Friderichstad var Parolbefalingen igaar fra Prindsen: at, da Forpostkjeden nu ikke skulle være saa stærk som forhen, skulle min undergivne Bataillon derfor være befriet, men i dens Sted daglig give paa Vagt i Friderichstad 1 Off., 2 Undoff., 1 Tamb. og 40 Grenaderer. Et sandt Hjertestød for vore Folk, som ligger indtil 1 1/2 Mil fra dette Pesthul og — hvem indestaaer for, at dette ikke blodt er en Forberedelse for siden aldeles at flytte derind og — at lade sig begrave. Gid dog de Engelske vilde gjøre en Diversion paa Vestkanten for at befrie os fra Pestilentz og Død, at vi kunde slippe herfra!«

Udvexlingen af Krigsfanger foregik fremdeles i Maj Maaned. Efter Meldinger fra Generalmajor Holst modtoges af norske Krigsfanger d. 9de Maj 1809 et Antal af 7 gemene, d. 17de Maj 12 og d. 30te s. M. 2, allesammen over Svinesund.

Ifølge en Rapport fra Drammen opholdt der sig endnu d. 31te Maj 1809 paa Strømsø følgende svenske Krigsfanger: 1 Korporal og 2 Soldater af Elfsborgs Regiment, 1 Grenader af Livregimentet, 3 Soldater af Dalregimentet og 1 Soldat af Skaraborgs Regiment.

[1] *Andreas Melchior Glückstad*, Sognepræst til Skjeberg 1786—1811, se Klokker Svendsens utrykte »Efterretninger om Geistlige» i d. n. Rigsark., samt »Haldensia« af Adjnnkt M. Arnesen, 1 H., S. 183.

8 Juni 1809 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at Grenaderbataljonen nu har 1 Und.off., 1 Tamb. og 19 Grenaderer vakante. Den i Maj Maaned ankomne Forstærkning havde reduceret Vakancerne; men der døde endnu mange. Posterne efter den afdøde Korporal og Tambour vare altsaa endnu ikke besatte. I Juni Maaned afgik følgende ved Døden:

Grenader Erik Løvig, fra Gaarden Løvig i Vevring Herred, af nordre nordfjorske Komp. og 4de Div.; han døde d. 2den Juni 1809 paa Gaarden Holm pr. Fredrikstad, 24 Aar gl.

Grenader Knud Gavle, af urlandske Komp. og 2den Div.; han døde d. 7de Juni 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Christen Faleide, af gloppenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 14de Juni 1809 paa Tose Herregaard, 25 Aar gl.

Korporal Tron Fænne, af urlandske Komp. og 2den Div.; han døde d. 14de Juni 1809 paa Torp Lazareth, 44 Aar gl.

Grenader Hans Olsen Tunshelle, fra Gaarden Tunshelle i Urland, af tjugumske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 15de Juni 1809 paa Torp Lazareth, 30 Aar gl.

Grenader Torkel Horvej, af vossiske Komp. og 2den Div.; han døde d. 29de Juni 1809 i Kantonnementskvarteret, 29 Aar gl.

Grenader Mons Gregorius Tipstad, af mellem nordhordlenske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 30te Juni 1809 paa Torp Lazareth, 26 Aar gl.

Man ved, at Oberstlieutnt. Synnestwedt var lej over de sørgelige Tilstande ved Grenaderbataljonen, navnlig med Hensyn til Sygdom og Dødsfald, hvilke Tilstande ikke skulde forbedres ved den daglige Vagttjeneste i det pestbefængte Hul Fredrikstad. Han ønskede sig derfor mange Gange væk fra Bataljonen, eller at han med Bataljonen kunde komme andetsteds hen. Der synes ogsaa ved denne Tid virkelig at have været Tale om hans Afløsning af en anden Stabsofficier paa bergenhusiske Regiment; men det blev ikke noget af; thi d. 9de Juni 1809 skriver den kommanderende General søndenfjelds til Regimentet, at Oberstlieutnt. Synnestwedt maa forblive ved den Bataljon, han nu kommanderer.

Vagttjenesten i Fredrikstad maa have været meget besværlig for bergenhusiske Grenaderbataljon, som laa i saa spredte Kantonnementskvarterer indtil 1 à 2 Mil fra Byen, og Bataljonen kommanderedes daglig paa Vagt med den befalede Styrke 1 Lieutnt., 2 Und.off., 1 Tamb. og 40 Grenaderer; desforuden afgav Fæstnin-

gens Garnison selv 1 Kapt., 1 Lieutnt., 2 Undoff., 1 Tamb., 9 Gefr. og 33 Md. daglig til Vagt. Dagronden udførtes bestandig af den vagthavende bergenhusiske Lieutenant. De Officierer af bergenhusiske Grenaderbataljon, som gjorde Vagttjeneste, vare følgende: Premierlieutenanterne Leganger, Tausan, Holck, Rehling, E. A. Hammer, H. Geelmuyden, J. A. Juell, Kornet Sten og Fænrik Hoff. 2 Juni 1809 ophævedes Kornet- og Fænriksklassen, og alle Kornetter og Fænriker udnævntes til Sekondlieutenanter, saaledes ogsaa Kornet Sten og Fænrik Hoff.

Grenaderbataljonen var altsaa gaaet over til den rene Fredstjeneste. Der var jo heller ikke længer nogen, som tænkte, at Krigen for Alvor skulde fortsættes mod Sverige, med mindre det skulde være Kommandanten paa Fredriksten, Major Hiermann; thi han vedblev uafbrudt at skaffe Efterretninger fra Sverige og var i det hele taget meget aarvaagen. Krigen var dog ikke opgivet; tvertimod forlangte Kong Frederik VI stadig og saa sent som 17 Juni 1809[1], at Prinds Christian i Forstaaelse med Russernes Angreb fra Øst skulde gjøre et Indfald i Sverige og besætte de svenske Grændseprovinser; men alt strandede paa Prindsens haardnakkede Modstand mod disse Planer; han var jo allerede udseet til svensk Thronfølger.

5 Juni 1809 rapporterer Major Hiermann, at en dansk Matros, som var deserteret fra den engelske Flaade i Gøteborg, beretter, at alle svenske Tropper ved Uddevalla vare marcherede til Stockholm; ved den norske Grændse stod der neppe mere end 500 Jægere, omtr. 1 Mil fra Grændsen ved vestre Ed og Vasbotten.

14 Juni rapporterer han, at en Kjøbmand Egholm fra Mandal var ankommen fra Gøteborg og fortæller, at Hertug Carl af Rigsstænderne var udnævnt til Konge, og at Armeen i og omkring Stockholm havde aflagt Troskabsed d. 6te Juni. Ved Stockholm laa omtr. 20000 Md. Imellem Gøteborg og Norge laa ingen svenske Tropper.

Efterretningerne vare mærkelig paalidelige. Hertug Carl af Sødermannland blev valgt til Konge af Sveriges Riges Stænder d. 5te Juni 1809.

Som Tegn paa Kommandantens Aarvaagenhed paa Fredriksten kan meddeles, hvad han indberetter d. 16de Juni. Aftenen i For-

[1] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 476—478.

vejen omtrent ved Kl. 7 Slet havde en Gefreider paa Byens Vagt meldt, at der var ankommen en Kjøbmand og Vinhandler Krohn fra Gøteborg, og at han strax havde begivet sig til Grosserer Tank[1] paa Rød.

Kommandanten befalede Kjøbmanden oppasset, naar han kom tilbage. Krohn havde Pas med fra Vice-Landshøvdingen *Oberst Johan Lennart Belfrage*[2], og Passet var paategnet i Wenersborg af *Generaladjudant, Oberst, Baron Bengt Erland Sparre*[3], og i svensk Svinesund af Lieutnt. paa Bohusläns Reg. Carl Axel Åkerhjelm, samt i norsk Svinesund af *Sekondlieutnt. Arnoldus Lem* paa nordenfjeldske gev. Infanterireg. Kjøbmanden blev ført tilbage over Grændsen ved Svinesund.

21 Juni melder Major Hiermann, at han ved Spion havde faaet Underretning om, at Wermlands og Westgøtadals Regimenter, som d. 11te skulde være samlet ved Eda Skandse og store Torp i Rølanda Sogn, vare d. 14de paa March til Wenersborg. Kalmar Regiment var d. 12te marcheret til Stockholm.

Ogsaa i Juli Maaned fortsætter Major Hiermann sine Rapporter om, hvad han hører fra Sverige. 3 Juli indrapporterer han til Prindsen saaledes, hvad han havde hørt af en fra Kjøbenhavn kommende Kjøbmand Mincke, nemlig at Westgøtadals Regiment havde negtet at aflægge Ed til den nye Konge, og Dagen efter meddeler han, at en svensk Desertør, en Underofficier ved Bohusläns Regiment, beretter, at alle svenske Tropper ere rykkede fra den norske Grændse med Undtagelse af en Kommando paa 200 Jægere under Kapt. Strøm, der stode ved Långevallsbro[4], hvorfra der var detacheret en Kommando til vestre Ed og en til Strømstad; Lieutenant var Åkerhjelm. Et Rygte gik om, at Jønkøpings og Södermannlands Regimenter havde negtet at aflægge Troskabsed til den nye Konge.

En bergensk Matros, som var undveget fra Gøteborg, beretter, at der troede man, at *Norge skulde forenes med Sverige.*

Af dette sidste Rygte ser man tydelig, hvor fuldt og fast man

---

[1] Karsten Nielsen Tank; om ham se »Haldensia« af M. Arnesen, 1 H. S. 34.

[2] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 138.

[3] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 70, og »Sv. biogr. Handlex.«, 2 D. S. 291.

[4] Imellem »norra« og »södra« Bullarsjøen; se svensk topografisk Kart »Fjellbacka«.

stolede paa, at Prinds Christian August vilde modtage Valget til Thronfølger i Sverige, ja at han ogsaa vilde bringe Norge med sig, og efter Prindsens Opførsel lige over for Magthaverne i Sverige og den Maade, han i det sidste havde ført Krigen paa, var der intet i Vejen for, at et saadant Rygte kunde opstaa og finde Næring, tvertimod; det maa hos den store Mængde have været helt naturligt, og, hvad Rygtet gik ud paa, haabedes ogsaa af de svenske Magthavere. —

Imidlertid sled den bergenhusiske Grenaderbataljon paa stadig Vagttjeneste i Fredrikstad Fæstning. Hver eneste Dag i hele Juli Maaned troppede Bataljonen op med den befalede Vagtstyrke paa 1 Lieutnt., 2 Undoff., 1 Tamb. og 40 Grenaderer.

5 Juli fik Bataljonen besat den ledige Tambourpost ved 2den Division, idet *Magne Østegaard* af nordre nordhordlenske Komp. blev ansat, og samme Dag fik 4de Division en ny Underofficier efter Korporal Bævring, nemlig *Korporal Anders H. Nordal* af søndre søndfjordske Komp.

5 Juli 1809 forlod Kapt. H. C. Lohmann bergenhusiske Grenaderbataljon for at reise hjem til Bergen. Han havde, som vi foran have seet, været svagelig i længere Tid og erholdt endelig sin Afskedsansøgning indvilget 21 Juni 1809. Fra 24 Juni havde char. Kapt. H. K. v. Munthe overtaget Kommandoen over 2den Division mod et Tillæg af 20 Rdl. maanedlig, saaledes at han nu ialt oppebar 39 Rdl. mdl.

En anden Forandring skeede i Juli Maaned i Officierspersonnellet ved bergenhusiske Grenaderbataljon, idet Premierlieutnt. J. A. Juell d. 19de Juli 1809 blev forsat til thelemarkske nat. Infanterireg. I hans Sted udnævntes 25 Juli 1809 Frikorporal D. W. Lexau til *Sekondlieutnt.* paa bergenhusiske Regiment og blev staaende ved bergenhusiske Grenaderbataljon, hvor han havde gjort Tjeneste som Fourer ved 2den Division; denne Tjeneste fratraadte han 29 Juli og ansattes ved 1ste Div. paa yngst Sekondlieutenantsgage, 15 Rdl. 48 β. Samme Dag, 25 Juli, udnævntes Kornet Sten til Sekondlieutenant paa bergenhusiske Regiment med fortsat Tjenstgjøring ved Grenaderbataljonen. Oberstlieutnt. Synnestwedt skriver om ham, at han er 19 Aar gl., »ellers en smuk, meget ordentlig og duelig Officier.«

25 Juli 1809 var i det hele en Mærkedag; thi paa denne Dag udnævntes Prinds Christian til S. Holsteen til Feltmarchal og Stat-

holder i Norge og Prinds *Friedrich til Hessen*[1] til kommanderende General søndenfjelds i hans Sted. Prinds Christian var strax forud antaget til svensk Thronfølger, saa Udnævnelsen til Statholder i Norge falder noget tungt for Brystet.

Som Fourer ved 2den Division efter Lexau kom fra 30 Juli Korporal *Gullak Lyrhus,* af urlandske Komp.; han havde 5 Juli 1809 efterfulgt afdøde Korporal Tron Fænne ved samme Division.

19 Juli 1809 modtog Brigaden Holst fra Generalkommandoen paany en Del Ordenstegn til Uddeling. Blandt dem, som nu bleve Danebrogsmænd, vare de forannævnte Grenaderer Anders Ølmen, Johannes Korstad og Peder Iversen.

I Juli Maaned forefaldt følgende Dødsfald ved bergenhusiske Grenaderbataljon:

Grenader Lars Sandven, af nordre søndhordlenske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 3dje Juli 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 26 Aar gl.

Grenader Jon (Johannes) Onareim, fra Gaarden Onareim i Tysnæs, af opdalske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 8de Juli 1809 paa Torp Lazareth, 25½ Aar gl.

Grenader Lars Dybsland, af nordre søndhordlenske Komp. og 4de Div.; han døde d. 19de Juli 1809 paa Torp Lazareth, 25 Aar gl.

Grenader Torgeir Larsen Haugesti, af lysterske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 20de Juli 1809 paa Torp Lazareth, 29 Aar gl.

Grenader Jacob Barsnæs, af sognske Komp. og 2den Div.; han døde d. 24de Juli paa Fredrikstad Lazareth, 27 Aar gl.

Noget færre Dødsfald var der jo i Sommermaanederne; men de vare desværre talrige nok.

I en »Fortegnelse over de kantonnerende Brigaders Styrke af Mandskab og Heste, samt i hvilket Distrikt ethvert Korps kantonnerer«, dat. Christiania 31 Juli 1809 og undertegnet af Generalkvartermesterlieutnt. J. Sejersted, opføres Generalmajor Holsts Brigade saaledes:

»C. 1 a. Brigadens Stab i Skjeberg Sogn. .	12	Md.	19	Heste.
1 b. Grenaderbataljonen af søndenfj. Reg. i Skjeberg og Berg Sogne	650	»	46	—
2. Grenaderbataljonen af nordenfj. Reg. i samme Sogne.	650	»	46	—
Sum =	1312	Md.	111	Heste.

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, V B. S. 336—339 og »Bergens Forsvar«.

	Transport =	1312 Md.	111	Heste.
3.	*Grenaderbataljonen af bergenh. Reg.* i Borge Sogn	550 »	46	—
4.	Musketerbataljonen Krefting[1] af søndenfj. Reg. i Barakkerne paa Id . .	650 »	46	—
5.	Musketerbataljonen Harboe[2] af nordenfj. Reg. i Skjeberg Sogn	650 »	46	—
6.	Musketerbataljonen Lützow[3] af nordenfj. Reg. i Borge og Tune Sogne .	500 »	30	—
7.	Et kombineret Detachement af 2 akershusiske og thelemarkske Reg. i Onsø Sogn	300 »	20	—
8.	Norske Jægerkorps i Berg og Idde Sogne	800 »	50	—
9.	Et Detachement i Aremark og Id Sogn	140 »	»	—
10.	Et Detachement i Id Sogn	120 »	»	—
11.	» —»— i Skjeberg Sogn . .	150 »	6	—
12.	Trosset af den svære Bagage i Onsø Sogn	30 »	68	—
13.	Et Detachement af det ridende Artilleri i Borge Sogn	10 »	35	—
14.	Et Detachement Fodartilleri i Skjeberg Sogn	35 »	24	—
	Sum =	5247 Md.	462	Heste.

Denne Brigade kan bekvemmeligst trække sine Nødvendigheder fra Fredrikstads og Fredrikshalds Magasiner.«

---

[1] *Major Peter Krefting.*

[2] *Oberstlieutnt. Johan Ulrich Harboe;* om ham se »Personalhist. Tidsskr.«, 3 R. 2 B. S. 143.

[3] *Oberstlieutnt. Frederik Wilhelm Lützow;* om ham se C. J. Ankers »Generalspersoner«, S. 170—171.

XVII.

Grenaderbataljonen faar atter Forstærkninger. Beklædningsvæsenet. Lazaretherne. Sygdom og Dødsfald ved Bataljonen. Feltmarchallen og Prinds Friedrich t. Hessen. Prinds Christian August og Svenskerne. Kancellipræsident Kaas.

---

3 August 1809 fik bergenhusiske Grenaderbataljon nye Forstærkninger af Rekruter fra Bergen. Det var *Sekondlieutnt. Peter Nicolai Aarestrup*[1] paa bergenhusiske Regiment, som førte disse frem. Det var en større Transport; han havde med sig Forstærkninger ogsaa til den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon paa Østlandet. 8 Juli fik han af Regimentskassen i Bergen udbetalt 360 Rdl. til den afmarcherende Forstærkning til Musketerbataljonen og 290 Rdl. til Forstærkningen til Grenaderbataljonen; der maa altsaa have været flere Folk til Musketerbataljonen. Afreisen fra Bergen skeede d. 10de Juli og gik Sjøvejen til Lærdalsøren, efterat der i Forvejen var sendt 1 Baad med 2 Rorskarle i Forskydsen. Routen var saaledes:

10 Juli:	Fra	Bergen til Alverstrømmen . . .	17	Baade	m.	34	Rorskarle,	2	Mil.
	»	Alverstrømmen til Kilstrømmen . .	17	—	»	36	—»—	2	»
11 —	»	Kilstrømmen til Skjærjehavn . .	17	—	»	34	—»—	1¼	»
	»	Skjærjehavn til Brekke	14	—	»	33	—»—	3	»
12 —	»	Brekke til Vik .	16	—	»	33	—»—	4	»
13 —	»	Vik til Lærdalsøren .	18	—	»	38	—»—	4	»

Paa denne sidste Dagsreise var det haardt Veir.

Fra Lærdalsøren gik nu Marchen over Filefjeld, idet der medførtes Heste til Bagagen og de syge; der havdes dog kun 1 syg Mand fra Lærdalsøren.

---

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«. Han var født i Danmark og havde juridisk Embedsexamen »paa Latin« med bedste Charakter. Han bevilgedes ligesom de andre nye Officierer 100 Rdl. i Ekviperingspenge i Henhold til kgl. Res. af 27 Marts 1809.

15	Juli:	Fra	Lærdalsøren	til	Lysne, . . .	11	Heste,	1 1/4	Mil.
		»	Lysne	»	Berge, .	»	—	2 3/4	»
16	—	»	Berge	»	Skogstad, .	»	—	6	»
17	Juli:		Rastdag.						
18	—	»	Skogstad	»	Tune	11	—	1 1/2	»
19	—		Rastdag.						
20	—	»	Tune	»	Øilo	»	—	1	»
		»	Øilo	»	Storekvale .	»	—	1 1/2	»
21	—	»	Storekvale	»	Røen . .	9		1	»
		»	Røen	»	Sørstrand . . .	»	—	1 1/4	»
		»	Sørstrand	»	Onstad	»	—	1 3/4	»
22	—	»	Onstad	»	Hestekind . . .	»	—	1 1/2	»
		»	Hestekind	»	Tomlevolden . .	»	—	2 1/2	»
23	—		Rastdag.						

Fra Tomlevolden medførtes 12 Heste, hvoraf 4 til syge.

24	Juli:	Fra	Tomlevolden	til	Tunvold, . .	12	Heste,	1 1/4	Mil.
		»	Tunvold	»	Rødnæs, . .	»	—	1 1/4	»
25	—	»	Rødnæs	»	Granum, . .	4	—	1 1/2	»
26	—	»	Granum	»	Smedshammer,	»	—	2 1/2	»
		»	Smedshammer	»	Overdal, . . .	»	—	3/4	»
27	—		Rastdag.						
28	—	»	Overdal	»	Granvoldene, .	»	—	3/4	»
		»	Granvoldene	»	Haagenstad, .	»	—	1 1/4	»
		»	Haagenstad	»	Mo, ...	»	—	4	»
29	—		Rastdag.						

Paa Mo har formodentlig Forstærkningen til Musketerbataljonen taget af, medens den øvrige Styrke fortsatte saaledes:

30	Juli:	Fra	Mo	til	Christiania, . .	2	Heste,	2 1/2	Mil.
31	—		Rastdag.						
1	August:	»	Christiania	»	Skydsjordet, . .	»	—	2 1/2	»
		»	Skydsjordet	»	Korsegaarden, .	»	—	1	»
2	—	»	Korsegaarden	»	Sundby, . . .	»	—	1	»
		»	Sundby	»	Sooner, . . .	»	—	1	»
		»	Sooner	»	Dilling,	»	—	1 1/2	»
3	—	»	Dilling	»	Karlshus, . . .	»	—	1 1/4	»
		»	Karlshus	»	Tunø, ...	»	—	1 1/2	»
		»	Tunø	»	Borge, . . .	»	—	1	»

De Forstærkninger, som bergenhusiske Regiment i 1809 sendte til sine Bataljoner paa Østlandet, vare forsynede med komplet Over- og Undermundering, tillige med Armatur, Lædertøj, Ransler eller Tornistre.

Samme Dag, som Forstærkningen ankom, rekvirerede Oberstlieutnt. Synnestwedt til bergenhusiske Grenaderbataljon:

884 Pr. Skjorter.
884 » Sko.
884 » Strømper.
884 » Buxer eller i Mangel deraf uldne Trousers.
370 » Støvletter.
24 Grenaderhuer til Underofficierer.
1 Hat til Bataljonstambouren.
489 Grenaderhuer til de gemene.

Mærkelig nok blev denne Bestilling effektueret af det norske Munderingsdepot i Christiania; men Grenaderhuer havdes ikkun nogle ganske faa af, melder Depotet d. 16de August, medens graa Hatte kunde leveres i Stedet; dog havdes ikke mere end 7 Hatte med Sølvdistinktioner til Underofficiererne. Sagerne kom dog ikke frem til Bataljonen før i September.

Ifølge Terminlisterne skulde bergenhusiske Regiment have for Aaret 1809 fra Munderingsdepotet i Kjøbenhavn:

120 Kjoler og Veste for Underofficierer.
4 — » — » Bataljonstambourer.
48 — » — » Tambourer.
2400 — » — » gemene.

Allerede 14 Maj 1809 havde det kgl. Feltkommissariat i Kjøbenhavn tilskrevet d. kgl. n. Regjeringskommission, at af de Sager, som paa Efteraaret skulde opsendes til Norge, var for bergenhusiske Regiment bestemt: 134 Kjoler og Veste for Underofficierer, 5 for 1 Regimentstambour og 4 Bataljonstambourer, 56 for Tambourer og Pibere samt 1200 for gemene. Som vi have seet, faldt ikke Overmunderingen ind under Oberstlieutnt. Synnestwedts sidste Rekvisition; men han havde jo ogsaa faaet Kjoler og Veste paa Forskud. Munderingssagerne fra Feltkommissariatet i Kjøbenhavn sendtes over Aarhus, hvor Stiftamtmand, Baron og Kammerherre *Frederik Julius Christian Güldencrone*[1] sørgede for, at de bleve afsendte med de fra Jylland til Norge afgaaende Kornskibe.

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, VI B. S. 332.

10 August 1809 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at nu har Grenaderbataljonen kun 23 syge paa Lazaretherne og 7 i Kvartererne. »Friderichstad,« skriver han, »er endnu stærkt smittet, og der dør mange saavel af Militære som Byens Indvaanere. Jeg overholder ald muelig Orden og forbyder mine Mandskaber at gaae paa Sygehusene og i andre Huse i Byen, uden allene for at kjøbe det Nødvendige. Qvartererne ere nu sunde og gode.«

Bergenhusiske Grenaderbataljon gjorde fremdeles daglig Vagttjeneste i Fredrikstad. Ny vagthavende Officier var Sekondlieutnt. Lexau, medens Premierlieutnt. Juell fratraadte; han afreiste d. 24de August til sin nye Stilling.

Som vi foran have seet, var Prinds Friedrich til Hessen bleven udnævnt til kommanderende General søndenfjelds i Norge. Det var en Udnævnelse, som hidrørte fra Kong Frederik VI's Mistillid til Prinds Christian August, uagtet denne vistnok samtidig blev udnævnt til Feltmarchal og Statholder i Norge. 17 August 1809 bekjendtgjør den nye Feltmarchal følgende Cirkulære, dat. Christiania, til alle Regimenter og Korpser samt Kommandantskaber i Armeens 1ste Divisionsdistrikt: »Da General Prinds Friedrich t. Hessen d. 16de d. M. er ankommen her til Stedet, saa overtager han fra nu af ifølge Hs. Majst.'s Befaling den umiddelbare Kommando over den kgl. norske Armees 1ste Division under min Overkommando. Samtlige Regimenter og Kommandantskaber have altsaa herefter at indsende deres Rapporter og Lister til bemeldte Hs. Durchlautighed og ikkuns i de Tilfælde, som maatte være pressante, for at undgaa al Tidsspilde, naar Hs. Durchlautighed skulde være fraværende, at indsende lignende Rapporter til mig, ligesom og i alle de Tilfælde, som nærmere maatte angaa Feltmarchallatet.«

Nogen Forandring i Prinds Christians Holdning lige over for Svenskerne bevirkede hans Udnævnelse til Feltmarchal og Statholder ikke; han vedligeholdt fuldt ud sine venskabelige Forbindelser med det nye Regjeringsparti i Sverige og benyttede herunder meget sin fortrolige Ven, den bekjendte svenske Direktør Bagge, som det vil sees af en Ordre, som Generalmajor Holst fik af den søndenfjeldske Generalkommando, før Prinds Friedrich t. Hessen overtog samme. Ordren lød paa, at Generalmajor Holst skulde lade den svenske Direktør og Ridder Carl Bagge passere Forposterne og Feltvagterne frit og uhindret paa Reise fra Sverige til Christiania og tilbage igjen med det svenske Pas, som kun skulde paategnes.

17 August skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt igjen til Regimentet. Grenaderbataljonen havde nu bare 6 vakante No., takket være de ankomne Rekrutforstærkninger; men Dødsfaldene vedvarede; dog forefaldt der i den første Halvdel af August kun 2 Dødsfald:

Grenader Mikkel Ytrehauge, af gloppenske Komp. og 4de Div., døde d. 12te August 1809 paa Torps Lazareth, 26 Aar gl.

Grenader Bastian Gjelle, fra Gaarden Gjelle i Bordalen paa Voss, af søndre hardangerske Komp. og 2den Div., døde d. 16de August 1809 paa Torp Lazareth, 26 Aar gl.

Oberstlieutenanten skriver: »I Friderichstad bortdøe unge og gamle i Hobetal af Blodgang, og derfra befrygtes Sygdommens Udbredelse hos vore Folk, der daglig gjøre Vagt sammesteds og fornødiges at kjøbe sig det, de tiltrænger. Lieutnt. Tausan, som paa 8 Dage havde Permission for at besøge hans Svigerfader paa Idd, ligger nu der syg af Blodgang.«

I samme Ugerapport af 17 August omtaler Oberstlieutnt. Synnestwedt en Begivenhed ved Grenaderbataljonen af en ubehagelig Beskaffenhed. Der var nemlig Misnøje blandt Grenadererne med, at de endnu ikke havde faaet udbetalt sine Bespisningspenge under Indkvarteringen i Bergen fra Indkaldelsen Høsten 1807 til Afreisen til Østlandet 1808. Det var nu ogsaa et Somleri uden Lige. Grenadererne sendte en Deputation til Oberstlieutenanten med en Promemoria. Deputationen bestod af 2 Md. af hver af Bataljonens 4 Divisioner. I Anledning af denne indsendte Klage havde Oberstlieutenanten en Dag under Bataljonsexercitien ladet formere Kreds og betydet Folkene, at Skylden alene hvilede hos Indkvarteringskommissionen i Bergen; men Pengene vare ventende med næste Post og skulde strax blive udbelalte. »Et Par dumme og næsvise Karle,« skriver Oberstlieutenanten, »som Ophavsmænd er Skyld i denne Uorden og Forbrydelse, — men jeg maae dennegang overbære med dem, dog vist ikke oftere. Det Lovstridige i det Heele er Folkene bleven tilkjendegivet.« Allerede i næste Ugerapport kan Oberstlieutenanten meddele, at Pengene ere ankomne og uddelte med et Beløb af 1425 Rdl. 83 ß.

Situationen lige over for Sverige var uforandret; men imidlertid fortsatte Kommandanten paa Fredriksten, Major Hiermann, at indberette, hvad han hørte fra Sverige. Saaledes melder han d. 20de August, at en svensk Desertør, en Artillerist ved Göta ridende Artilleri, som var kommen ind over den norske Grændse ved Vas-

botten og optaget af Forposterne i Enningdalen, opgav, at i Gøteborg laa for Tiden kun Elfsborgs Regiment og 1 Batteri ridende Artilleri paa 6 Kanoner under *Kapt. Ulfsparre*[1]. Imellem Göteborg og Grændsen stod 10 Kanoner paa Sand, hinsides Svarteborg, hvoraf 6 Stk. 6 ℔dige og 4 Stk. 3 ℔dige. 50 Md. af Bohusläns Reg. laa ved Långevallsbro. I Wenersborg stod 1 sexpundigt Batteri samt en Del af Skaraborgs Reg., og i Karlstad stod der 1 Batteri. Der var i Sverig intet Tegn til ny Urolighed, og overalt ventede man Fred.

24 August melder Major Hiermann til Prinds Friedrich t. Hessen, at en ny svensk Desertør, som ogsaa stod ved Göta Artilleri, var indbragt fra Forpostkjeden. Desertøren beretter, at hans Batteri, hvis Chef var *Kapt. Ehrenström*[2], stod ved Saltkällan og var paa 6 Stk. 6 ℔dige Kanoner. Han berettede, at enhver troede paa Fred med Danmark.

I sin Ugerapport af 24 August 1809 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt, at »Blodsotten er i Tiltagende og mange blive syge deraf.« 31 August melder han, at Lieutnt. Tausan var vendt tilbage fra Id, og at han var næsten frisk. I den sidste Halvdel af August Maaned havde Bataljonen følgende Dødsfald:

Grenader Anders Løkhammer, fra Gaarden Løkhammer i Onareim Sogn i Tysnæs Herred, af opdalske Komp. og 1ste Div.; han døde 18 August 1809 paa Torp Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Nils Wassel, af søndre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde d. 18de August 1809 paa Torp Lazareth, 24 Aar gl.

Grenader Lasse Olsen Findeim, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 19de August 1809 paa Torp Lazareth, 23 Aar gl.

Grenader Lars Beldt, af opdalske Komp. og 1ste Div.; han døde d. 21de August 1809 paa Torp Lazareth, 28¼ Aar gl.

Grenader Halvor Rognaldsen Ramstad, af nordre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 26de August 1809 paa Torp Lazareth, 26 Aar gl.

I sin Ugerapport af 31 August 1809 kommer Oberstlieutnt. Synnestwedt ind paa den militær-politiske Situation; han skriver: »Hs. Excell. Kaas[3] har Natten til d. 26de havt en 5 Timers Samtale

[1] *Ernst Gustaf Ulfsparre,* se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 489.

[2] *Berndt Otto Nils Ehrenström,* se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 701.

[3] *Frederik Julius Kaas,* Medlem af Regjeringskommissionen i Norge; se om ham »Dansk biogr. Lex.«, IX B. S. 56—59. Om Kaas's Opsendelse til Norge og Forhandlinger der se »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 4 B., samt »Danmarks Krigs- og polit. Hist.«, 3 D., og Wegeners »Actenmässige Beitrage«, S. 106 o. flg.

med den svenske General Armfeldt i Svinesund, og Underhandlingen skal have angaaet en stedsevarende Vaabenstilstand, om ej Fred, mellem Norge og Sverige. Man haaber, at dette vil lykkes, og Trangen dertil føles vel paa begge Sider. De nationale ved Armeen ville da blive hjempermitterede, except min Bataillon, som nok vil komme til Vestlandet, maaskee Laurvig. Dagsbefalingen er: at alle Gaardmænd og Huusmænd ved Armeen skal hjempermitteres, men ingen af min Bataillon.«

XVIII.

Ny Dislokation af Tropperne paa Grund af Vaabenstilstandens Forlængelse. Brigaden Holst opløses. Bergenhusiske Grenaderbataljon forlægges til Omegnen af Laurvig og Fredriksværn. Dødsfald i September. Brigaden Holst ved Opløsningen.

Hele August Maaned havde bergenhusiske Grenaderbataljon fortsat Vagttjenesten i Fredrikstad, og September Maaned begyndte paa samme Maade; det var Bataljonens eneste egentlige Tjenstgjøring. Krigsførselen var det forbi med. Snart skulde dog, som forespeilet af Oberstlieutnt. Synnestwedt, Bataljonen faa en anden Virkekreds.

1 September 1809 fik bergenhusiske Grenaderbataljon ny Adjudant og Regnskabsfører, idet Premierlieutnt. G. G. Dahl efter Ansøgning forsattes til 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon; han efterfulgtes af Premierlieutnt. H. T. Leganger.

I Begyndelsen af September fik Grenaderbataljonen de i August Maaned rekvirerede Sager fra det norske Munderingsdepot i Christiania. Lieutnt. E. A. Hammer afreiste d. 9de September til Christiania med 3 kommanderte for at afhente Sagerne, der vare: 514 graa Hatte for Bataljonens hele Styrke, 884 Stk. Skjorter, 884 Pr. Sko, 884 Pr. Strømper, 884 Pr. hvide Buxer, hvoraf 647 Pr. korte, og 370 Pr. Støvletter. Altsammen førtes frem sjøværts til Fredrikstad.

Undermunderingssagerne fordeltes saaledes, at hver Mand, som havde været ved Bataljonen, siden den blev sat paa Feltfod, fik dobbelt Sæt, men kun 1 Pr. Støvletter, og alle de øvrige, Rekruterne,

fik enkelte Stykker af hver Sort og ingen Støvletter. »Jeg har da endelig faaet bragt det dertil,« skriver Obestlieutenanten 7 August til Regimentet, »at min Bataillon ikke skal gaae nøgen i Vinter.« Næsten Halvdelen af de nye Kjoler, melder han, var forresten allerede bleven lappet.

Endelig begyndte Situationen at klarne, og det viste sig, at Oberstlieutnt. Synnestwedt var nok saa godt underrettet d. 31te August.

9 September 1809 udstedte Statholderen, Feltmarchal Prinds Christian August til den kommanderende General søndenfjelds, Prinds Friedrich t. Hessen, følgende:

»Dislocation!

1. Samtlige Landværn eller egentlige Depotbataljoner af alle Regimenter permitteres hjem til Lægderne.
2. De 2 gevorbne Regimenter hjemløve alle deres nationale Folk, alle de jordbrugende af de gevorbne og saa meget af de øvrige, som Tjenesten tillader.
3. Jægerkorpset hjemløver sine Jordbrugere. Af de tilbageblivende gaa 3 Divisioner til Laurvig, Vallø Saltværk og Brunlaugnæs. 1 Division forbliver i Egnen af Fredrikshald, som tilfælles med dette Steds Garnison besætter Vagten ved Svinesund og afgiver en liden Kommando til Moss, hvor det afløser de der stationerede Tropper.
4. Generalvagten i Moss afgaar til sit vedkommende Regiment og opløses tillige med det derværende Dragondetachement.
5. *Bataljonen Synnestwedt* sendes til Egnen af Fredriksværn, hvor den afløser den der staaende Bataljon af det thelemarkske Regiment.
6. Brigaden Lowzow gaar ganske hjem til Lægderne, undtagen Bataljonen *Hegermann*[1], som gaar til Fredriksværn og, efter at den der har hjemløvet sine jordbrugende Folk, afløser Garnisonen sammesteds. Brigaden Krogh, som saaledes opløses, indstilles til Generalkommandoen, hvem denne skal anbetroes, nemlig det af de under 3 og 5 samt Resten af Brigaden Krogh

[1] *Oberstlieutnt. Diderik Hegermann;* om ham se »Dansk biogr. Lex.«, VII B. S. 216—217, og C. J. Ankers »Generalspersoner«, S. 121—122. Han kommanderede en kombineret Grenaderbataljon af 2det akersh. og thelemarkske nat. Inf.regimenter.

sammensatte Detachement; de maa iøvrigt afløse de afgaaende i alle deres Poster: Brevig, Vallø m. m.

7. Brigaden Staffeldt hjemløver samtlige lette Infanteri- og Skiløberkompagnier; de 2 throndhjemske Bataljoner samt det throndhjemske Skarpskytterkompagni marcherer til Røraas, hvorom *Oberst Bang*[1] betids underrettes. Musketerbataljonen af Bergenhus samt det lærdalske Kompagni forbliver i Garnison i Kongsvinger og besættes af disse tillige Leiren ved Lier. Begge Brigaders Artillerister kan for det meste permitteres, naar den fornødne Vagt besørges.
8. Den kombinerede Grenaderbataljon af 1ste Akershus og Opland forretter med 3 Divisioner Garnisonstjeneste i Christiania, 1 Division sendes til Drammen, Svelvig og Kongsberg for at afløse de derværende Kommandoer, hvortil, ifald dette Mandskab ej skulde være tilstrækkeligt, nogle ugifte Dragoner kan tages til Hjelp.
9. Denne Dislocation exekveres efter de fra Generalkvartermesteren udgivende Marchrouter snarest mulig og saasnart Vaabenstilstanden er sluttet, hvorved bemærkes:
   a. At saa mange af de tilbageblivende Tropper permitteres, som Tjenesten tillader og forsaavidt de inden faa Dage kan være inde.
   b. At Regimenterne besørge den fornødne Kommunikation af Budstikker tilhest i deres Kompagnier parat for, saasnart Ordren indløber, de permitterede kan forføje dem til de Steder, hvorfra de ere afgaaede, tillige med de jordbrugende, Landværn osv.
   c. At ingen permitteret National eller Landværn kan tillades at begive sig ud af det Sogn, hvor han hører hjemme, og ej maa begive sig længere fra sit Hjem, end at han inden 12 Timer kan være der tilbage, samt altid maa være at opspørge, og hvorfor de til Distriktet permitterede Over- og Underofficierer vil blive ansvarlige, hvorved bemærkes, at den største Del af Tropperne inden 14 Dage eller 3 Uger fra den Tid, Vaabenstilstanden er opsagt, kan være paa deres Bestemmelsessteder, og til hvilken Ende Marchrouterne maa ligge beredt ved ethvert Regiments Stab til Afbenyttelse,

[1] *Carsten Gerhard Bang*, om ham se »Dansk biogr. Lex.«, I B., S. 474—475.

saaledes, at Datoen kan indføres, hvilket af Generalkvartermesterstaben bliver at besørge.

10. Alle Grændsevagter med Undtagelse af den ved Svinesund, som besættes som før ommeldt, og den ved Magnor eller Aabogen, som besættes af Kongsvinger Garnison, afgaar. Vagten paa Slevig[1] besørges som hidindtil af Fredrikstad Garnison. Dragonordonnancerne kunne for det meste indgaa, da de ordinaire daglige Rapporter bortfalde og de extraordinaire kunne besørges med Expresse med Holdsheste.
11. Troshestene vedblive, saa længe de kan gaa paa Græs, at være, hvor de er, men sættes under nøjagtigt og tilbørligt Opsyn af Officierer i Ensforstaaelse med den civile Øvrighed.
12. Kudskene kunne maaske gaa hjem. Mange af dem ere gifte og have Jord at bruge.
13. Detaljen af denne Disposition samt Officierernes Ansættelse i samme overlades Generalkommandoen; dog bemærkes, at Tillægget paa Feltfod m. m. for de Officierer, som permitteres, maa bortfalde, efter at de ere komne i deres Distrikter.«

Krigen maatte efter dette ansees for at være endt, omendskjønt det foreløbig kun kom til en Forlængelse af Vaabenstilstanden med længere Opsigelsesfrist.

I September Maaned skulde Feltmarchallen reise omkring med Prinds Friedrich t. Hessen for at presentere Tropperne for ham. I den Anledning meddeler Feltmarchallen under 10 September Generalmajor Holst, at d. 12te September vilde de høje Herrer indtræffe i Fredrikstad, hvor de d. 13de vilde inspicere Fæstningen og Garnisonen og samme Dags Eftermiddag Kl. 1 Slet Bataljonen Synnestwedt paa Borgemoen, endvidere Kl. 3 Slet 1 à 2 Bataljoner af nordenfjeldske Regiment samt Bataljonen Kiøbing paa Skjeberg Hede, hvorefter Reisen skulde fortsættes til Fredrikshald.

Dette blev der foreløbig dog ikke noget af, idet der kom Hindringer i Vejen; men Inspektionen forefaldt senere i Maaneden efter følgende Reiseroute:

17 September fra Christiania til Kongsvinger.
18 —»— paa Kongsvinger.
19 —»— fra Kongsvinger til Toverud.
20 —»— til Rakkestad Præstegaard.

[1] I Onsø Herred, se »Norges Land og Folk, Smaalenenes Amt«, S. 223.

21 September til Fredrikshald.
22 —»— Inspektion af Fredriksten.
23 —»— til Fredrikstad,

hvor samme Dags Eftm. Kl. 4 Bataljonen Synnestwedt skulde inspiceres, hvis den ikke allerede var afmarcheret.

20 September var den sidste Dag, der udstedtes Ordre om, at bergenhusiske Grenaderbataljon skulde afgive Vagt i Fredrikstad Fæstning; men nogen Presentation af Bataljonen for Prindserne kom ikke til at finde Sted; thi i Kommandantordre af 22 September gaves Befaling til, at Fæstningsprammene Kl. 6 Slet Morgen d. 23de skulde ligge færdige ved Færgeporten for at oversætte den bergenhusiske Grenaderbataljon, der samme Dags Morgen tidlig skulde bryde op fra Kantonnementerne for at tiltræde Marchen til Laurvig og Fredriksværn. Lieutnt. Sten var d. 22de reist i Forbud. Bataljonen tog med sig alle sine Heste og Kjærrer. Til de nye Munderingssager, som Lieutnt. Hammer havde hentet, trængtes yderligere 30 Heste for Transporten.

Det var noksaa underligt, at Bergenhusingerne afmarcherede samme Dag, som Prindserne kom. Fredrikstad Fæstnings øvrige Garnison presenteredes, idet der blev udstedt Kommandantordre om, at samtlige tjenstfrie Mandskaber af Garnisonen skulde staa opmarcheret paa Borgesletten Lørdagen d. 23de September om Eftm. Kl. 4 Slet og samtlige Artillerister Kl. $5^1/_2$ Slet paa Volden for at presenteres Deres Durchlautigheder Statholderen og den kommanderende General.

I Fredrikstad blev Lieutnt. H. Geelmuyden frivillig tilbage for at tilse de syge af Grenaderbataljonen. For Torp Lazareths vedkommende foreligger der en Rapport af 23 September 1809, hvoraf sees Belægget af bergenhusiske Grenaderbataljon fra 5 Januar til 23 September. I dette Tidsrum havde Lazarethet huset 190 syge bergenhusiske Grenaderer, hvoraf 35 vare døde og 127 udskrevne som friske, saa at der laa 28 syge igjen, da Bataljonen afmarcherede.

Med Grenaderbataljonens Afmarch fra Borge Sogn ophørte dens Forpleining fra Fredrikstad Magasin. I September Maaned 1809 havde Bataljonen faaet Proviant fra Magasinet for 862 Rdl. $8^1/_2$ ß til en Styrke, der varierede fra 527—537 Md.

I September Maaned vare følgende døde:

Grenader Morten Ose, fra Gaarden Ose i Volden, af søndre sønd-

mørske Komp. og 4de Div.; han døde d. 2den September 1809 paa Torp Lazareth, 23 Aar gl.

Grenader Niels Gullaksen Hiertholm, af ytre sognske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 8de September 1809 paa Torp Lazareth, 26 Aar gl.

Grenader Ole Andersen Skarstøl, fra Gaarden Skarstøl i Førde, af nordre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 20de September 1809 paa Torp Lazareth, 28 Aar gl.

Grenader Jon Hildal, fra Gaarden Hildal i Odde Sogn, af søndre hardangerske Komp. og 2den Div.; han døde d. 22de September 1809 paa Torp Lazareth, 30 Aar gl.

D. 23de September tidlig om Morgenen var altsaa bergenhusiske Grenaderbataljon afmarcheret fra Fredrikstad og sine Kantonnementskvarterer i Borge Sogn. Dagen efter overtog Bataljonens hidtilværende Brigadechef, Generalmajor Holst, Kommandantskabet i Fredrikstad Fæstning.

25 September 1809 underretter Feltmarchallen Regjeringskommissionen om, »at den med Sverige havende Vaabenstilstand tillands og -vands er bleven forlænget indtil d. 1ste Oktober, fra hvilken Tid den vedvarer med 4 Ugers Opsigelse, at regne fra den Tid, den svenske Opsigelse modtages i Christiania og Throndhjem, eller at Opsigelsen fra vor Side modtages i Stockholm.«[1]

28 September indmelder Generalmajor Holst til Feltmarchallen, at hans Brigade er opløst og vedkommende Bataljoner afmarcherede til de dem anviste Steder. Det var, som Oberstlieutnt. Synnestwedt skrev allerede d. 21de September til bergenhusiske Regiment: »Armeen opløses.« Nogen Opsigelse af den nyindgangne Vaabenstilstand fra norsk Side kunde der saaledes neppe blive Spørgsmaal om.

Brigaden Holst bestod ifølge en Rapport, dat. Skjeberg 20 September 1809, altsaa nogle Dage før Opløsningen, af nedennævnte Tropper:

1	Grenaderbataljon	af	søndenfj. Reg.
1	—»—	»	nordenfj. —
1	—»—	»	*bergenh. nat. Inf.reg.*
1	Musketerbataljon	»	søndenfj. Reg.
1	—»—	»	nordenfj. —

[1] Kfr. »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 603—604.

3/4 Musketerbataljon af nordenfj. Reg.
Norske Jægerkorps.
Skarpskytterne af søndenfj. Reg.
—»— » nordenfj. —
—»— » de nationale.
1 Detachement Pionnerer.
1 Deling af et 3 ℔digt Batteri.

Bergenhusiske Grenaderbataljon skulde ifølge Rapporten tælle:
14 Off., 24 Und.off., 8 Spil, 480 menige.
Deraf stod under Gevær:
14 Off., 19 Und.off., 7 Spil, 432 menige,
hvoraf igjen:
Syge: 3 Und.off., 1 Spil, 33 menige.
Kommanderede: 1 Off., 1 Spil, 3 menige.
Vakante: 1 Und.off., 12 menige.
Hertil kom: 19 Kudske med 34 Heste, hvoraf 1 syg.
Mellemstab: 1 Underchirurg (Bataljonschirurg).
Understab: 1 Kompagnichirurg.
1 Bataljonstambour.

Bataljonen Synnestwedts March fra Fredrikstad til Laurvig og Omegn foregik saaledes:

23 September til Kjølbergbro og Karlshus.
24 —»— fra Karlshus til Dillingen—Tronviken[1].
25 —»— Hviledag.
26 —»— sattes fra Tronviken over til Horten, hvorefter der samme Dag marcheredes til Kjær i Borre.
27 —»— fra Kjær til Fyldpaa i Sem.
» Fyldpaa til Sørby i Stokke.
28 —»— » Sørby til Haukerød[2], Stubberød[2], Helgeraaen[3], Ødelund[3], Roeland[3] og Tanum[3].

28 September 1809 var altsaa bergenhusiske Grenaderbataljon kommen tilbage til Vestsiden af Christianiafjorden, hvor den underlagdes den nyoprettede Brigade Staffeldt med Kantonnementskvarterer omkring Laurvig og Fredriksværn.

---

[1] Paa Jeløen ved Moss.
[2] Se Rektangelkartet »Tønsberg«.
[3] Se Rektangelkartet »Kragerø«.

XIX.

Generalmajor v. Staffeldts Disposition af Tropperne i hans nye Brigade. Forandringer i Dislokationen. Forandring i Officierspersonnellet. Bergenhusiske Grenaderbataljon kommanderes til Vagt i Fredriksværn og til Vejarbeide paa Brunlaugnæsset. Prindserne Christians og Friedrichs Ankomst til Fredriksværn. Revue over Grenaderbataljonen i Laurvig.

Oberstlieutnt. Synnestwedt opslog sit Stabskvarter paa Gaarden Ødelund i Nærheden af Laurvig d. 28de September 1809. Den nye Brigadechef, Generalmajor v. Staffeldt, var endnu ikke ankommen til Laurvig; men d. 8de Oktober kunde han melde til Prinds Friedrich, at han var ankommen Dagen i Forvejen og havde overtaget den ham »anfortroede nye Brigade.«

D. 9de Oktober 1809 udstedte Generalmajor v. Staffeldt følgende Parolbefaling fra sit Brigadekvarter i Laurvig:

»Imorgen sker følgende Dislokation af Tropperne, som kantonnere paa Brunlaugnæsset:

1. —
2. Een Division af Bataillonen Synnestwedt besætter Terrainet fra østre Side af Hummerfjorden lige til Fredriksværn og udsætter de nødvendige Observationsposter sammesteds.
3. Een Division af samme Bataillon indtager vestre Side af Laurvigsfjorden og der udsætter de nødvendige Posteringer.
4. Een Division kantonnerer bag denne Forpostkjæde, tjener samme til Soutien og har sin Allarmplads ved Manvig.
5. Een Division af ovennævnte Bataillon besætter Laurvig, har sin Allarmplads for Brigadechefens Kvarter, giver fra imorgen af daglig en Vagt, som optrækker Kl. 11 fra Pladsen imellem Byen og det grevelige Hotel, af 1 Underoff. og 20 Md. under Inspektion af 1 Subalternoff., som udsætter Posterne efter nærmere Anvisning. Retraiten slaaes Kl. 9 og Reveillen Kl. 6.
6. —
7. —
8. 1 Lieutnt., 2 Und.off., 1 Tamb. og 44 Md. af Bataillonen Synnestwedt besætter Brevigs Batteri, hvortil de bedste Skyttere tages. Dette Kommando afmarcherer imorgen og rekvirerer de fornødne Baade af Amtsforvalteren.

Over Tropperne paa Brunlaugnæsset tager Oberstlieutnt. Synnestwedt Kommandoen og over den i Laurvig liggende Division

af Bataillonen Synnestwedt, Tropperne i Tjølling Sogn, Tønsberg og Saltværket Major Krebs.

Parolen udgives daglig Kl. 10½ Slet i Brigadechefens Kvarter. Paa samme Tid og Sted indleveres Rapporterne over det, som ved Udposterne Dagen forud er forefalden.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Alt af Vigtighed meldes uopholdelig ved ridende Bud, hvortil Troshestene benyttes, til hvilken Ende maa sørges for, at et Par Heste stedse godsees paa de Udposterne nærmest liggende Gaarde.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Til Vejarbeide afgiver Jægerkorpset 2de Underoff. og Bataillonen Synnestwedt 25 Md., hvilke sidste dagligen ombyttes.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —«

Efter dette melder Generalmajoren d. 10de Oktober til den søndenfjeldske Generalkommando, at han havde disponeret sine Tropper saaledes:

»1 Jægerkomp. besætter Helgeraaen, Nevlungehavn og vestre Side af Hummerfjorden.

1 Division af Bataljonen Synnestwedt indtager Terrainet fra østre Side af Hummerfjorden lige til Fredriksværn.

1 Division af samme Bataljon kantonnerer bag denne Forpostkjæde og kan tjene samme til Soutien.

Over disse Tropper har Oberstlieutnt. Synnestwedt Kommandoen.

1 Division af Bataljonen Synnestwedt er indkvarteret i Laurvig.

1 Jægerkomp. ligger i Vallø Sogn og

1 —»— paa Vallø Saltværk, der detacherer 1 Und.-off. og 12 Md. til Tønsberg.

Major Schilling forbliver med sit Batteri i Laurvig og staar direkte under Brigaden.

Bataljonen *Mejlænder*[1] udgjør Fredriksværns Garnison.

[1] *Oberstlieutnt. Johan Georg Mejlænder*, Kommandør for thelemarkske nat. Inf.reg.; om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XI B. S. 231—232. Fredriksværns Garnison bestod af en kombineret Grenaderbataljon af 2det akershusiske og thelemarkske Reg. I Fredriksværn var *Overchirurg Jacob Carl Friderich Bencke* Lazarethlæge (om ham se »Norges Læger«, 1 B. S. 49—50). Ingeniørvirksomheden i Fæstningen bestredes af *Kapt. Georg Michael Døderlein* i den norske Ingeniørbrigade; (under 25 Maj 1809 var der falden kgl. Resol. for, at det norske Ingeniørdetachement skulde herefter kaldes den norske Ingeniørbrigade i Lighed med den danske og holsteinske).

1 Lieutnt., 2 Und.off., 1 Tamb. og 44 Md. af Bataljonen Synnestwedt besætter Brevigs Batteri.«

Som man ser, var hele Belægningen krigsmæssig ordnet; det var rigtignok ikke mod Svenskerne; dem var man færdig med; men det var Englænderne, som nu skulde passes paa, og hvis Røvertog paa Kysterne man vilde forhindre.

Overensstemmende med Brigadens Befalinger disponerede Oberstlieutnt. Synnestwedt sin Bataljon saaledes:

1ste Division fik Ordre til at rykke ind i Laurvig d. 11te Oktober om Morgenen og stille sig under Major Krebs's Kommando.

2den Division beordredes til Soutien for Forposterne i Helgeraaen, Nevlungehavn og paa vestre Side af Hummerfjorden og kantonnerede bag denne Forpostkjæde. Denne Division kom snart til at besætte Nevlungehavn med et Detachement under Sekondlieutnt. B. Hoff.

3dje Division befaledes at indtage Stillingerne fra østre Side af Hummerfjorden til Fredriksværn.

4de Division besatte Terrainet fra Fredriksværn til Laurvig.

Premierlieutnt. N. B. Tausan tog Kommandoen over Detachementet til Brevigs Batteri.

I Officierspersonalet ved bergenhusiske Grenaderbataljon forefaldt der adskillige Forandringer ved denne Tid. D. 10de Oktober forlod Kapt. H. K. v. Munthe og Premierlieutnt. G. G. Dahl Bataljonen. I Kapt. v. Munthes Sted kom *Kapt. Johan Peter Wessel Broch*[1], som overtog 1ste Division.

Nogen Forandring i Dislokationen fandt meget snart Sted. Under 13 Oktober havde nemlig Prinds Friedrich t. Hessen bifaldt et Forslag fra Generalmajor v. Staffeldt om, at Vallø Saltværk, som hidindtil var besat af norske Jægerkorps, skulde besættes af Skarpskyttere fra bergenhusiske Grenaderbataljon. Til den Ende befaledes Premierlieutnt. Holck at afgaa til Vallø Saltværk for at afløse det derværende Jægerdetachement, og da dette Detachement var kommen tilbage til Laurvig, blev 1ste Division af bergenhusiske Grenaderbataljon forlagt i Kantonnement paa Brunlaugnæsset og atter indforlivet i Bataljonen.

»Idelige Marcher,« skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 18de Oktober 1809 til Regimentet, »og Kontramarcher, Befalinger, Exercise,

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

Patrolering, Ordinering og Rapportering sysselsætter enhver uophørlig og allermeest mig, saa man skulde troe, at Pokker var løs.« Samme Dag melder han, at Kapt. Broch var ankommen.

I nævnte Rapport af 18 Oktober udtaler Oberstlieutnt. Synnestwedt sin store Misbilligelse af, at Bataljonschirurg Uchermann, som har det bedste Testimonium fra det chirurgiske Akademi og allerede var udkommanderet i 1788 og nu har vist »en overordentlig Utrættelighed og Fliid,« ikke er bleven udnævnt til Regimentsfeltskjær, medens ganske unge Kompagnifeltskjærer uden Examen ere avancerede.

Foruden denne evige Marchering og Patruljering m. m., som Oberstlieutnt. Synnestwedt taler om, maatte bergenhusiske Grenaderbataljon afgive 20 Md. til Vagt i Fredriksværns Garnison; men hvad værre var, 25 Md. af Bataljonen kommanderedes daglig paa Vejarbeide i Brunlaugnæs.

Det var Kommandanten i Fredriksværn, den tidligere nævnte, nu til Kommandørkaptein avancerede J. S. Fabricius, som var Ophavet til, at Bergenhusingerne kommanderedes paa Vejarbeide i Brunlaugnæs. Han skriver nemlig d. 30te September 1809 til Prinds Christian, at han finder det bekvemmere for Folkene og Tjenesten, at denne Kommando til Vejarbeide kunde afgives af bergenhusiske Grenaderbataljon, hvoraf en Del var indkvarteret paa Næsset, end af Fredriksværns Garnison, og 6 Oktober derefter kom der Befaling fra den kommanderende General søndenfjelds, Prinds Friedrich t. Hessen, at Brigaden Staffeldt skulde afgive 2 Und.off. og 25 Md. til Vejarbeide paa Brunlaugnæs under *Lieutnt. Borchgrevink*[1]. Denne Kommando, bestemte v. Staffeldt, skulde bestaa af 2 Jægerund.off. og 25 Md. af Bataljonen Synnestwedt. Da Bergenhusingerne ikke havde andet at arbeide i end sine Munderinger, vilde v. Staffeldt, imod Lieutnt. Borchgrevinks Forestilling, lade dem afløse hver Dag; Lieutenanten mente, at Arbeidet derved vilde forsinkes. Denne Vejarbeiskommando skulde snart give Anledning til Ubehageligheder.

Paa Fugleøen udenfor Helgeraaen byggedes der en Skandse, hvortil man ogsaa vilde have Bergenhusingerne kommanderede til Arbeide; men her stillede Generalmajor v. Staffeldt sig afvisende. Han udstedte 12 Oktober 1809 følgende Parolbefaling fra Laurvig:

[1] *Søren Nicolai Borchgrevink*, senere Kapt. og Veimester.

»Da Bataljonen Synnestwedt formedelst Mangel af Arbeidsklæder ikke kan afgive nogen Arbeidskommando til Fugleøen, saa afgives saadant Kommando efter Overenskomst med Fredriksværns Kommandantskab af den der værende Garnison, hvorimod Bataljonen Synnestwedt, saa længe dette Arbeidskommando vedvarer, afgiver 1 Und.off. og 20 Md. til Forstærkning af Garnisonen i Fredriksværn, som endnu idag didhen afmarcherer.«

Vagten i Fredriksværns Fæstning bestod af 1 Lieutnt., 5 Und.off., 1 Tamb., 1 Piber og 61 Md. saaledes fordelte:

Hovedvagten: 1 Lieutnt., 1 Und.off., 1 Tamb., 1 Piber og 29 Md., hvoraf 2 Gefr.

Inspektionsvagten paa Dronningens Batteri: 1 Und.off. og 19 Md., hvoraf 1 Gefr.

Nordre Blokhus: 1 Und.off, og 7 Md., hvoraf 1 Gefr.

Mellem —»— 1 —»— » 3 —.

Søndre —»— 1 —»— » 3 —.

Hovedvagten besatte 1 Post for Gevær, 1 paa Fregat-Beddingen, 1 for Krudtkjærren, 1 for Oberstlieutnt Mejlænder, 2 for Oberstlieutnt. Wejbye[1], 1 for Laurvigsporten, 1 for Brunlaugsporten og 1 for Grevleporten.

Vagten paa Dronningens Batteri besatte 1 Post for Gevær, 1 paa søndre Batteri, 1 for det nye Krudttaarn, 1 for »Norske Løve«, 1 for »Hovedet« og 1 for »Staboden«.

Nordre Blokhus besatte 1 Post for Gevær og 1 for Varden.

Mellem Blokhus 1 Post for Gevær.

Søndre Blokhus 1 Post for Gevær.

Da Feltmarchallen og den kommanderende General søndenfjelds vare færdige med Inspektionen af Tropperne paa den østlige Side af Christianiafjorden, kom Touren til Tropperne paa Vestsiden. Bergenhusiske Grenaderbataljon kom saaledes alligevel til at paradere for Prindserne. D. 20de Oktober 1809 ankom Prinds Christian og Prinds Friedrich til Fredriksværn efter at være bleven mødt ude paa Fjorden 1½ Mil fra Laurvig af et stort Følge. I Fredriksværn bleve de modtagne med stor Høitidelighed, og Fæstningen var illumineret. Allerede 18 Oktober havde Generalmajor v. Staffeldt faaet Ordre til at lade den bergenhusiske Grenaderbataljon staa

[1] *Oberstlieutnt. Poul Weybye* paa oplandske, senere paa thelemarkske Reg., Sejerherren ved Toverud. Om ham se »Personalhist. Tidsskr.«, 4 R. 5 B. S. 247—248.

opmarcheret paa vestre laurvigske Kompanies Exercerplads ved Laurvigs By d. 21de Oktober, hvor Bataljonen skulde inspiceres af Prindserne. Bataljonen passerede Revue som bestemt, og det faldt ud til »megen Tilfredshed«, som Oberstlieutnt. Synnestwedt skriver til Regimentet d. 24de næstefter. »Jeg havde den sjeldne Ære«, skriver han, »at blive rakt Haanden af Prinds Christian.« I Fredriksværn holdt Kommandørkapt. Fabricius Middag for Prindserne; men Oberstlieutnt. Synnestwedt var forhindret fra at deltage paa Grund af en Forkjølelse, han havde paadraget sig under Prindsernes Modtagelse ude paa Fjorden. »Entusiasmen for Prinds Christian«, skriver Oberstlieutenanten, »er stoer og almindelig — dette Besøg er nok hans Farvel — enhver ønsker ham Lykke.«

Fra 28 September 1809, da bergenhusiske Grenaderbataljon kom tilbage til Laurvig og Omegn, tog Bataljonens Forpleining sin Begyndelse fra Fredriksværns Magasin igjen. Saaledes erholdt Bataljonen fra 28 September til 27 Oktober 3081 Stk. Kommisbrød til en Værdi af 240 Rdl. 67½ β fra nævnte Magasin.

Oberstlieutnt. Synnestwedt begyndte at tænke paa Vinteren med Hensyn til Beklædningen for sine Folk. I Rapport af 31 Oktober 1809 melder han fra Stabskvarteret Ødelund til bergenhusiske Regiment, at han har søgt d. kgl. n. Komm.koll. om, at de gamle Grenaderhuer maatte kunne kasseres, og det røde Klæde paa dem benyttes til at lappe Kjolerne med; Skiltene havde han ladet sætte paa de nye graa Hatte, som vare blevne udleverede. Dette indvilgedes under 8 November næstefter, naar Chacots bleve indførte og Grenaderhuerne afskaffedes. Allerede 15 Oktober havde han gjennem Brigaden Staffeldt rekvireret 399 Kaputkjoler. Det varede imidlertid længe, førend der kom noget Svar ifra Kollegiet. De gamle Munderingssager, som vare indleverede i Fredrikstad Arsenal, fik Oberstlieutnt. Synnestwedt eftersendt til Laurvig, og de kom vel med, da de nye Kjoler, som ikke passede, allerede vare næsten udslidte.

I Oktober Maaned 1809 indtraf der kun 1 Dødsfald ved bergenhusiske Grenaderbataljon blandt de syge, som laa igjen paa Torp Lazareth; det var *Grenader Jacob Andersen Vik*, fra Gaarden Vik i Dale Sogn i ytre Holmedal i Søndfjord, af søndre søndfjordske Komp. og 3dje Div.; han døde d. 4de Oktober 1809 paa Torp Lazareth, 29 Aar gl.

XX.

Nye Forstærkninger ankomme til bergenhusiske Grenaderbataljon. Bataljonens Brødforpleining. Dødsfald. Ny Formular for Troskabseden. Bergenhusingerne og Vejarbeidet. Fredsslutningen med Sverige. Grenaderbaljonens Beklædningsvæsen. Udgifter for Aaret 1809. Bataljonens Personnel ved Udgangen af 1809.

Vaabenstilstandens Tilladelse til at hjempermittere Tropper udstraktes nu ogsaa til at gjelde de bergenhusiske Bataljoner. Saaledes melder Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 7de November 1809 til Regimentet fra Ødelund, at han har hjempermitteret 29 Md. af Grenaderbataljonen; det var naturligvis gifte og gaardbrugende Mandskaber. Dette kunde saa meget lettere gjøres, som der var Forstærkninger underveis fra Bergen.

Allerede 18 Oktober var der afgaaet en Forstærkning af 1 Und.off. og 14 Rekruter til Grenaderbataljonen fra Bergen under Kommando af Frikorporal Rasmus Dahl[1]. Den fulgte som sædvanlig Sjøvejen til Lærdalsøren, og derfra bar det overland igjennem Valders til Granvoldene i Gran paa Hadeland, hvor Forstærkningen ankom d. 4de November. Herfra fortsattes Marchen saaledes:

5	November	fra	Granvoldene	til	Vang i Jevnaker.
		»	Vang	»	Gusthalden (?).
		»	Gusthalden	»	Hagen i Norderhov.
6	—	»	Hagen	»	n. Haug paa Tyristranden.
		»	n. Haug	»	Vikersund.
7	—	Rastdag.			
8	—	fra	Vikersund	til	Bjørndal.
		»	Bjørndal	»	Hougsund.
9	—	»	Hougsund	»	Strømsø.
10	—	»	Strømsø	»	Østerrød.
		»	Østerrød	»	Revaa.
		»	Revaa	»	Holmestrand.
11	—	Rastdag.			
12	—	fra	Holmestrand	til	Klovenæs.
		»	Klovenæs	»	Sollerød.
		»	Sollerød	»	Fyldpaa i Sem.

[1] Han er ikke den samme som den i »Bergens Forsvar« omtalte Mathias Dahl; denne var ikke Frikorporal, men Kadet, og førte ikke nogen Forstærkning til Østlandet, saaledes som antydet i »Bergens Forsvar«, S. 233.

13 November fra Fyldpaa til Sørby.
» Sørby » Haukerød.
14 — » Haukerød » Laurvig,

hvor Frikorporal Dahl med sine Folk ankom d. 14de om Aftenen. Han mødte dog ikke med mere end 1 Und.off. og 13 Md., idet *Grenader Johannes Andersen Ladvik* af mellem nordhordlenske Komp. var bleven gjenliggende syg allerede i Vik i Sogn.

Efter Befaling fra den kommanderende General søndenfjelds havde Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 11te November 1809 indsendt nogle Beregninger ovor Proviant- og Bespisningspenge til d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll., hvoraf det sees, at bergenhusiske Grenaderbataljon fra 9 Juni 1808—27 Oktober 1809 havde modtaget Proviant for 10088 Rdl. 17½ ß, samt at Bespisningspengene fra 26 April 1808—31 August 1809 beløb sig til 6103 Rdl. 39 ß.

Fra 28 Oktober—26 November 1809 udleveredes fra Fredriksværns Magasin til bergenhusiske Grenaderbataljon 2248 Stk. Kommisbrød til 175 Rdl. 60 ß, til Detachementet ved Vallø Saltværk af samme Bataljon i samme Tidsrum 324 Stk. Kommisbrød til 25 Rdl. 30 ß og til Detachementet i Brevik ligeledes for samme Tidsrum 294 Stk. Kommisbrød til 22 Rdl. 93 ß.

22 November 1809 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at han endda har hjempermitteret 2 gifte Grenaderer.

I November forefaldt der kun 1 Dødsfald ved bergenhusiske Grenaderbataljon, og det var en af de i Fredrikstad efterladte syge. *Grenader Anfind Dalen,* fra Gaarden Dalen i Sogndal, af sogndalske Komp. og 2den Div., døde d. 18de November 1809 paa Fredrikstad Lazareth, 24 Aar gl. Lazarethet paa Torp ophævedes Dagen i Forvejen, d. 17de November, og da laa der igjen 14 syge, som overflyttedes til Kongsvinger Lazareth.

Under 25 November 1809 fastsattes der ved Hs. Majst.s allerhøjeste Parolbefaling en ny Formular for Troskabseden for Landmilitæretaten i Almindelighed. Denne Formular lød saaledes: »Jeg lover og sværger at ville være Hans Majestæt Frederik den Siette, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, min allernaadigste Konge og Herre, og alle Hans Majestæts retmæssige Arvesuccessorer i Regjeringen, troe, huld og lydig; af al Formue stræbe, at Hans Kongelige Majestæts Souverainitet og Arverettighed over

Hans Riger og Lande uforanderlig vedligeholdes, og paa Hans retmæssige Arvesuccessorer forplantet vorder; som en ærekiær Krigsmand under den mig foresatte Øvrighed i Hans Majestæts Tieneste til Lands og Vands uvægerligen mig lade bruge, og for Hans Majestæts og Hans Rigers og Landes Velfærd, mit Liv og Blod at vove, og mig deri Hans Majestæts Krigs-Artikelsbrev, Love og Forordninger, samt andre den høie Øvrigheds Anordninger og Befalinger, efterrettelig at holde, saaledes som det en troe Tiener og ærlig Krigsmand egner og anstaaer. Saa sandt hielpe mig Gud og hans hellige Ord.«

Kommandoen til Vejarbejde vare bergenhusiske Grenaderbataljons Mandskaber meget misfornøjede med, og det varede ikke længe, før Misnøjen brød alvorlig ud. Det var ogsaa en utidig Kommandering. Vistnok vare bergenhusiske Regiments Soldater i gamle Dage, naar de havde været kommanderede til Østlandet, blevne befalede til Skandsearbeide og den Slags; saaledes havde Bergenhusingerne i det 17de Aarhundrede været med at arbeide paa Fredrikstads Fæstning; men nu gjaldt det simpelt Vejarbeide, og det til og med efter at Bataljonen var vendt tilbage fra hæderlig Kamp imod Fienden, hvortil kom, at Folkene ikke havde Arbeidsklæder og kun en eneste Mundering, som hang i Filler paa Kroppen. Det havde jo været langt rimeligere, at Fredriksværns Fæstning havde byttet Garnison saaledes, at Bergenhusingerne rykkede ind der, og den kombinerede Bataljon af 2det akershusiske og thelemarkske Regimenter rykkede ud, hvorefter denne Bataljon, der ikke havde deltaget i Felttoget, og hvis Beklædning maa antages at have været i langt bedre Stand end Bergenhusingernes, kunde være bleven forlagt i Kantonnement paa Brunlaugnæsset og kommanderet paa Vejarbeide. Det var heller ikke sædvanligt, at Grenaderer kommanderedes til saadant Arbeide, lige saa lidt som Mandskaberne af norske Jægerkorps; den Slags Arbeide tilfaldt i Regelen de andre Soldater, Musketererne. Bergenhusingerne have vel ogsaa været af den Mening, at Østlændingerne selv kunde oparbeide sine Veje paa Østlandet; der var saamen ingen østlandske Soldater, som bleve kommanderede til at oparbeide Vejene paa Vestlandet eller i Bergens Stift. At tage sig selv til Rette var dog et Brud paa Disciplinen og kunde ikke gaa upaatalt hen.

D. 28de November udeblev der 8 Md. fra Vejarbeidet; de vare af 2den Division; enkeltvis vare Mandskaber af denne Division ude-

blevne allerede d. 26de og 27de. Ved Lønningsbordet d. 28de paa Roeland hos Kapt. D. Reusch aftaltes det, at Mandskaberne ikke skulde møde, da de vare for daarlig klædte i det kolde Veir til den Slags Arbeide. D. 29de udeblev der 25 Md. af 3dje Division og ligesaa d. 30te. Kapt. Detlef Reusch indsendte Klage over dem d. 30te, og Klagen blev strax af Oberstlieutnt. Synnestwedt sendt videre til Brigaden, hvorhos de sidste udeblevne 50 Md. af 3dje Division sendtes ind til Laurvig under Kommando af Lieutnt. Hammer. Brigadechefen lod 24 af disse sætte i Arrest.

1 December 1809 udstedte Generalmajor v. Staffeldt følgende Parolbefaling: »Forhør i Eftm. Kl. 3 Slet over endel arresterede Grenaderer af Bataljonen Synnestwedt, hvorudi som Præses 1 Kapt. af Bergenhus og 2de Lieutenanter af Jægerne; Auditeur af Bataljonen Mejlænder.

Da dette Forhør vil paastaa nogle Dage, saa rekvirerer Brigadeadjudanten det fornødne Kvarter til de udenfor Laurvig til Forhørets Afholdelse kommanderede Officierer saa og for Auditeuren samt den Officier, som paa Divisionens Vegne er tilstede ved Forhøret.«

Præses i Forhøret var Kapt. Chr. Lohmann. Forhøret varede d. 1ste, 2den og 4de December. Efter Forhøret bleve alle Mandskaber løsladte undtagen 3. Oberstlieutnt. Synnestwedt gik i Forbøn for Grenadererne, som gjennem 2 Md. havde søgt om Naade hos Brigadechefen. Oberstlieutenanten tilskriver det hele »Enfoldighed og Tosserie.«

6 December indsender Generalmajor v. Staffeldt Forhøret til Pr. Friedrich t. Hessen og ledsager det med følgende Udtalelse:

»Særdeles ubehageligt er det, at et saadant Tilfælde skulde indtreffe iblandt denne Bataillons ellers saa udmærket kjække og ambitionerede Mandskab, og Aarsagen ligger unegtelig hos de Hrr. Officierer, som forhen har taalt enkelt Mands Udeblivelse upaatalt, hvorved den Tanke gradvis er stegen i Bataillonen, at de ustraffet kunde udeblive fra Veiarbeidet, der naturligvis intet interesserende kan have for Mandskabet.

Nogen egentlig Ophavsmand existerer neppeligen i nærværende Tilfælde, hvilket er saare troelig, naar man seer hen til den successive Fremgangsmaade; men at Mandskabet nu, da de er bleven overtydet om deres Overhørighed, særdeles angrer det giorte, er upaatvivlelig, og paa flere Maader er jeg og af det hele Mandskab bestormet med

Bønfaldelser om det, som alene staar i Deres høyfyrstelige Durchlautigheds Magt — Brødens Eftergivelse.

Siden Forsømmelsen er paaanket, haver Mandskabet punctuelt mødt, og jeg føler mig overbevist om, at Gjentagelser af denne eller lignende Overhørighed ei er at befrygte, og da Bataillonens ellers saa ubesmittede Ære ved denne Sags offentlige Paatale vilde lide et altfor føleligt Skaar, vover jeg — stolende paa Deres høyfyrstelige Durchlautigheds bekiendte Mildhed — underdanigst at nedlægge Forbøn for de visseligen oprigtige angerfulde Brødige.«

Bergenhusingernes Bøn om Naade fandt Gehør ogsaa hos Pr. Friedrich t. Hessen, som d. 9de December indstillede til Statholderen, Pr. Christian, om ikke Bergenhusingerne »for denne Gang og i Betragtning af deres udviiste Kiækhed i Krigen, maatte tilgives deres Forseelse og advares for Fremtiden.«

Prinds Christian bifaldt Prinds Friedrichs Henstilling, og allerede d. 11te December kunde den kommanderende General meddele Generalmajor v. Staffeldt den gunstige Afgjørelse til Efterretning for de skyldige. Resultatet var yderligere, at »det slaviske Veiarbeide«, som Oberstlieutnt. Synnestwedt kalder det, ophørte fra d. 12te December.

Først 8 Dage efter fandt Bekjendtgjørelsen for Grenadererne Sted. D. 18de December stod Bataljonen opstillet i det værste Veir, som tænkes kunde, skriver Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet. Der blev formeret Quarré og Generalkommandoens Skrivelse oplæst, af Indhold, at paa Grund af Generalmajor v. Staffeldts Forestilling og at Grenaderbataljonen havde opført sig saa kjækt i Krigen, var Straffen bleven eftergivet de skyldige, dog med Advarsel, at de for saadanne Forseelser en anden Gang efter Krigsartiklerne skulde dømmes og haardeligen straffes.

Chefen for 2den Division, ved hvilken det ulovlige Fravær fra Vejarbeidet var begyndt, var Kapt. M. D. Hegelund. Oberstlieutnt. Synnestwedt var fremdeles misfornøjet med denne Divisionschef, hvis Specialitet var Uordentlighed i Pengesager. Oberstlieutenanten benyttede derfor Anledningen til at fratage Kapteinen Administrationen af 2den Division og overdrog samme til Premierlieutnt. Rehling.

Freden med Sverige sluttedes som bekjendt i Jönköping d. 10de December 1809, og en Uges Tid bagefter kom Underretningen herom til Laurvig. I Anledning af Fredens Afslutning befalede Kong

Frederik VI, at der skulde afsynges Tedeum i alle Landets Kirker og afgives en Salut paa 27 Skud fra alle Landets Fæstninger[1].

Det lader til, at Fredsslutningen har vakt Forhaabninger hos de bergenhusiske Afdelinger om, at de skulde blive hjemsendte til Distriktet. 26 December skriver nemlig Oberstlieutnt. Synnestwedt bl. a. til Regimentet: »Forleden Torsdag reiste Hr. Generalmajor v. Staffeldt efter Ordre til vores Feltmarschall, som kort forhen var kommet tilbage fra Kongsvinger, hvor han havde et Møde med Generaladjudant Adlersparre og endnu 3 andre fornemme Svenske; det vil ved Hr. Generalens Tilbagekomst snart vise sig, om denne Reise har angaaet min og v. Fastings[2] Bataillon eller ikke; maatte de dog ikke komme til at vansmægte paa Øst- og Vestlandet saa længe, til Freden blir med England.« Det skulde dog endnu tage lang Tid, før bergenhusiske Grenaderbataljon fik vende hjemover.

Det var nu den anden Jul, Bataljonen feirede paa Østlandet; man hører intet om Festligheder eller noget, som kunde tyde paa Juleglæder, til Trods for at Freden netop var afsluttet; alt gik sin jevne Gang.

Vi skulle nu ved Slutningen af 1809 ligesom gjøre et Aarsopgjør med bergenhusiske Grenaderbataljon.

Forpleiningen for Bataljonen fortsattes fra Fredriksværns Magasin, hvorfra der i Tidsrummet 27 November—31 December 1809 udleveredes 2688 Kommisbrød til Divisionerne til et Beløb af 210 Rdl., 391 Kommisbrød til Detachementet paa Vallø til 30 Rdl. 52½ ß og 350 Stk. Kommisbrød til Detachementet i Brevig til 27 Rdl. 33 ß.

Med Beklædningsvæsenet stod det fremdeles daarlig til ved bergenhusiske Grenaderbataljon. I December Maaned først kom der Svar fra d. kgl. n. Komm.koll. paa Generalmajor v. Staffeldts Rekvisition i Oktober Maaned paa Kaputkjoler, og Svaret var ikke særdeles tilfredsstillende. Det lød paa, at Kaputkjoler havdes ikke; men der var givet det norske Munderingsdepot i Christiania Ordre til at udlevere Ydertrøjer i Stedet i samme Antal som rekvireret af Kaputkjoler; det var jo altid noget.

Munderingskommissionen i Bergen havde været i Virksomhed hele Aaret 1809, og af dens Virksomhed havde ogsaa bergenhusiske

---

[1] Se »Leirdølernes Saga«, S. 261.

[2] Den tidligere nævnte Major Thomas Fasting, som nu kommanderede 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon.

Grenaderbataljon nydt godt. Bataljonen havde saaledes i Aarets Løb modtaget fra Kommissionen: 68 Pr. korte Buxer, 68 Pr. Strømper, 68 Pr. Sko, 68 Pr. lange Støvletter og 68 Stk. Skjorter.

Af Grenaderbataljonens Regnskab for 1809 se vi os istand til at gjengive dens Udgifter i nævnte Aar.

Udgift:

Lønninger ifølge Divisionernes Beregning	20659	Rdl.	$39^{1}/_{20}$ β
Feltgage til Off., Mellem- og Understabsbetjente	7674	»	76 -
2 Portioner til Subalternoff. og Bataljonschirurgen	900	»	60 -
3 Mdr.'s Forskudsgage til Lieutnt. Hoff og Lexau[1]	57	»	» -
National Gage til Underofficiererne	854	»	42 -
Extraudgifter	628	»	$9^{20}/_{100}$ -
Udgifter til Sygemenagerne	964	»	84 -
Skydsudgifter	597	»	61 -
Til Græsning, Hestebeslag og Kur	238	»	52 -
Kvarterpenge	5015	»	57 -
Til Skrivematerialier	66	»	86 -
Præsteoffer	50	»	15 -
Bespisningspenge	6103	»	39 -
For hævet Proviant	10101	»	$46^{1}/_{2}$ -
Forskud til Munderingskommissionen	380	»	$19^{7}/_{10}$ -
Sum	54293	Rdl.	$14^{54}/_{100}$ β

I Lønning, Brødpenge og Felttillæg udbetaltes 1ste Division for Aaret 1809 et Beløb af 5334 Rdl. $63^{1}/_{4}$ β, hvorfor Attestation foreligger fra Kapt. P. W. Broch og Sekondlieutnt. D. W. Lexau, dat. Tanum pr. Laurvig d. 31te December 1809.

Lønning, Brødpenge og Felttillæg udbetaltes 2den Division for Aaret 1809 med 5101 Rdl. $56^{1}/_{4}$ β, hvorfor Attestation foreligger, dat. Helgeraaen 31 December 1809 og undertegnet af Kapt. Hegelund, Premierlieutnt. Rehling og Sekondlieutnt. Hoff.

I Lønning, Brødpenge og Felttillæg udbetaltes ved 3dje Division for Aaret 1809 ialt 5119 Rdl. $18^{1}/_{4}$ β, hvorfor foreligger Attestation,

[1] Dette var i Overensstemmelse med d. kgl. n. Komm.koll.'s Bestemmelse, at de unge Officierer, der ansattes i Felten fra Landkadetkorpset, skulde foruden Ekviperingspenge udbetales 3 Mdr.'s Forskudsgage.

dat. Roeland ved Fredriksværn 31 December 1809 og undertegnet af Kapt. Detlef Reusch og Premierlieutnt. E. A. Hammer.

I Lønning, Brødpenge og Felttillæg udbetaltes ved 4de Division for Aaret 1809 ialt 5103 Rdl. 93¼ β, hvorfor Attestation foreligger, dat. Gudem paa Brunlaugnæsset 31 Decembet 1809 og undertegnet af Kapt. Chr. Lohmann og Premierlieutnt. N. B. Tausan.

Felttillægget udgjorde 4½ β pr. Dag for saavel Underofficierer som menige; dog fik en réformé Underofficier kun 2 β pr. Dag.

De foran opførte Bespisningspenge for Grenaderbataljonen vare for Tidsrummet 26 April 1808—31 August 1809 og altsaa ikke udelukkende for sidstnævnte Aar; for Tidsrummet 1 September—31 December 1809 kom yderligere til i Bespisningspenge 1706 Rdl. 3 Ort 15 β.

Af Summen for hævet Proviant fra Forraadsmagasinerne, 10101 Rdl. 46½ β, var et Beløb af 10088 Rdl. 17½ β for Tidsrummet 9 Juni 1808—Oktober 1809.

Grenaderbataljonens Aarsregnskab var attesteret af Regnskabsføreren, Premierlieutnt. H. T. Leganger, og dat. Ødelund ved Laurvig d. 31te December 1809.

Af Attestationerne se vi altsaa, at Kapt. J. P. W. Broch boede paa Tanum, Kapt. Hegelund i Helgeraaen, Kapt. Detlef Reusch paa Roeland og Kapt. Chr. Lohmann paa Gudem, medens Bataljonskvarteret fremdeles var paa Ødelund.

Ifølge Rapport af 31 December 1809 havde bergenhusiske Grenaderbataljon da følgende Personnel:

Chef: Oberstlieutnt. T. L. Synnestwedt.
Adjudant og Regnskabsfører: Premierlieutnt. H. T. Leganger.
Bataljonschirurg: Chr. B. Uchermann.
Bataljonstambour: Thore Sæbø af vigske Komp.
Hornblæser: Samuel Olsbø.

1ste Division:

Kapt. J. P. W. Broch.
Sekondlieutnt. D. W. Lexau.
Sergeant Galtung af søndre søndhordl. Komp.
Fourer Samson Døsseland af søndre søndhordl. Komp.
Korporal Hans Bakke af opdalske Komp.
— Jens Bjerkeland af nordhordlenske Komp.
— Iver Svindal af nordre nordhordl. Komp.

Korporal Ole Døsseland af nordre søndhordl. Komp.
Tambour Anders Svinem af mellem nordhordl. Komp.
— Baar Teigland af søndre nordhordl. Komp.
Bataljonstambouren og Hornblæseren forplejedes ved 1ste Div. 120 Md. og 6 Kudske.

2den Division:

Kapt. M. D. Hegelund.
Premierlieutnt. D. B. Rehling.
Sekondlieutnt. B. Hoff.
Sergeant G. Rognve af vossiske Komp.
Fourer Gullak Lyrhus af urlandske Komp.
Frikorporal Rasmus Dahl af nordhordlenske Komp.
Korporal Knud Gjelvik af mellem nordhordl. Komp.
— Niels Qvam af sogndalske Komp.
— Arne Steene af nordre hardangerske Komp.
Tambour Magne Østegaard af nordre nordhordl. Komp.
— Johannes Hause af søndre hardangerske Komp.
120 Md. og 3 Kudske.

3dje Division:

Kapt. Detlef Reusch.
Premierlieutnt. E. A. Hammer.
Sergeant Samuel Sørensen af nordre søndfjordske Komp.
Fourer Anders Ytreeide af stryenske Komp.
Korporal Jon Lie af vossiske Komp.
— Hans Holmefjord af søndre nordhordl. Komp.
— Ole Dale af tjugumske Komp.
— Anders Dale af ytre sognske Komp.
Tambour Ingebrigt Olsen Næss af nordre søndfjordske Komp.
— Christen Christensen Holset af sogndalske Komp.
120 Md. og 3 Kudske.
Ved 3dje Division stod Premierlieutnt. K. K. Holck, som kommanderede Detachementet paa Vallø Saltværk.

4de Division:

Kapt. Chr. Lohmann.
Premierlieutnt. N. B. Tausan.
Sergeant P. J. Hagen af nordre søndmørske Komp.

Fourer E. F. Sæbønæs af søndre søndmørske Komp.
Korporal Anders H. Nordal af søndre søndmørske Komp.
— A. O. Rakke af stryenske Komp.
— J. R. Homberstad af gloppenske Komp.
— R. O. Nord af nordre nordfjordske Komp.
Tambour Jon Barloug af tjugumske Komp.
— Knud Skaar af nordre hardangerske Komp.
120 Md. og 4 Kudske.
Premierlieutnt. Tausan kommanderede Detachementet i Brevig.

1810.

XXI.

Prinds Christian August forlader Norge, og Prinds Friedrich t. Hessen overtager alle hans Forretninger. Uniformsforandringer. Udgifter og Forpleining ved bergenhusiske Grenaderbataljon. Forandringer i Officiersbesætningen ved samme. Bataljonen beordres til Christianssand.

Aaret 1810 gjorde altsaa sin Indtrædelse, uden at de bergenhusiske Grenaderer havde faaet Tilladelse til at vende tilbage til Bergen, uagtet Freden med Sverige var afsluttet. Det har visseligen været med blandede Følelser, de tjenstgjorde sammen med de østlandske Afdelinger for at holde Engelskmændene borte fra Kysterne af Skiensfjorden, Laurvigsfjorden og Christianiafjorden, medens Kysterne i Bergens Stift laa langt mere udsat for engelske Angreb, og der kun var Kystværn til Forsvar. Mangen en Grenader fra de bergenske Kystdistrikter har vel tænkt paa, hvordan det stod til hjemme paa hans Gaard, om Engelskmændene havde været der allerede, eller om de først skulde komme.

Imidlertid gik Tjenesten sin vanlige Gang. Først 4 Januar 1810 bekjendtgjorde Generalmajor v. Staffeldt officielt ved Parolbefaling for Tropperne, at der var bleven sluttet Fred med Sverige i Jönköping d. 10de December 1809. Denne officielle Bekjendtgjørelse har vel faldt samtidig med den fra Geistlighedens Side fastsatte Tid for den af Kongen befalede Høimessegudstjeneste med Afsyngelse af en »høitidelig Lovsang«.

I Anledning af Prinds Christians Udnævnelse til svensk Thronfølger og hans Afreise fra Norge faldt der 11 Jannar 1810 følgende kgl. Resolution:

»Da vor Statholder i Norge, Hans Durchlautighed, Feltmarskal Prinds *Christian August* til Slesvig-Holsteen-Sønderborg-Augustenborg er udkaaret til Kronprinds i Kongeriget Sverrig, saa have Vi, efter Hans Durchlautigheds Ønske, meddeelt ham Afskeed i Naade af Vor Tieneste; og da han, som en Følge heraf, har nedlagt alle de ham af Os hidtil anfortroede Charger, og desaarsag er afreist fra Vort Rige Norge, for at tiltræde sin nye Bestemmelse, saa har Hans Durchlautighed vor Vice-Statholder, General Prinds *Friedrich* til Hessen, som commanderende General over Vor norske Armees 1ste Divisions-District, efter vor allerhøieste Befaling overtaget alle de Forretninger, der vare Hans Kongelige Høihed Kronprinds *Christian August* som Feltmarskal overdragne i Vort Rige Norge.«

I Begyndelsen af Aaret 1810 udgik der adskillige Bestemmelser om Uniformsforandringer i den norske Hær. Det var jo klart, at Vanskelighederne ved at forsyne Hæren med Munderingssager steg, jo længere Krigen varede, og var end Krigen med Sverige slut, saa fortsattes dog Krigen med England, hvilket gjorde det nødvendigt at holde Tropper paa Benene i et større Antal end i Fredstid. Krigen havde slidt de bestaaende Uniformer ud, og Penge skulde der til for at skaffe nye. Det blev en Dyd af Nødvendighed at indføre Besparelser og Forenklinger i den militære Klædedragt. Tiltag i denne Retning var allerede gjort, som vi foran have seet; nu fortsattes der.

Under 8 Januar 1810 bestemte Kongen, »at den norske Armees Infanteri vedbliver at leveres hvide lange Buxer, saalænge deraf er Forraad, men at der ej skal gjøres nye, siden Infanteriet saavel som Artilleriet skal ligesom ved den danske Armée gives graa Buxer, og at Ærmeforet udi den danske og norske Armees Munderingstrøjer skal til Besparelse for den kgl. Kasse herefter være af Lærred, i Stedet for at det hidtil har været af Bay, da denne Besparelse kan finde Sted uden Skade for Folkene, efterdi alle ere forsynede med Kapper eller blive det.«

Under 21 Januar 1810 befalede Kongen, »at i Fremtiden ingen Grenadeer-Huer skal gives til Grenadeer Kompagnierne af den norske Armée, men istedet for disse til bemeldte Kompagnier leveres Chacots af samme Façon som for Infanteriet er reglementeret, hvorpaa dog som hidtil paa Grenadeerhuerne skal bæres en hvid Fjær med blaa Top.«

Naar nu bergenhusiske Grenaderbataljon fik udleveret Chacots,

kunde Oberstlieutnt. Synnestwedt gaa i Vej med at benytte det røde Klæde paa de gamle Grenaderhuer til at lappe Vaabenkjolerne med; men det gik slet ikke saa raskt med Forandringerne. Bestemmelsen om Grenaderhuerne kommuniceredes saaledes ikke det kgl. norske Komm.koll. af det kgl. Gen.- & Komm.-koll. i Kjøbenhavn før d. 30te Januar, og Bestemmelsen om Buxerne og Ærmeforet kom ikke til d. kgl. n. Komm.koll.'s Kundskab førend i Skrivelse af 3 Februar 1810 fra d. kgl. danske Gen.- & Komm.koll.

Forpleiningen for bergenhusiske Grenaderbataljon foregik fremdeles fra Fredriksværns Magasin for Landmilitæretaten. Fra 1—30 Januar 1810 fik Bataljonen udleveret 2310 Stk. Kommisbrød, foruden at Skarpskytterdetachementet af samme Bataljon paa Vallø Saltværk fik 336 Brød og Detachementet i Brevig 300 Stk. Brød.

Til Bestridelse af Udgifter ved bergenhusiske Grenaderbataljon fik denne under 8 Februar 1810 anvist 4000 Rdl. fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.'s 2det Departement, d. v. s. det egentlige Kommissariatskollegium.

Ifølge en Dislokationsliste, undertegnet af Generalkvartermesterlieutnt. J. Sejersted d. 19de Februar 1810, opførtes bergenhusiske Grenaderbataljon som kantonnerende i Omegnen af Laurvig og dragende sine Forsyninger fra Fredriksværns Forraadsmagasin med 484 Md. 24 Heste, medens den egentlig skulde tælle 515 Md. med samme Antal Heste.

Fra Fredriksværns Magasin for Landmilitæretaten udleveredes for Tidsrummet 31 Januar—1 Marts 1810 til Bataljonen 2294 Stk. Kommisbrød, til Skarpskytterdetachementet paa Vallø 336 Brød og til Detachementet i Brevig 300 Brød.

I Marts Maaned 1810 undergik Officierspersonnellet ved bergenhusiske Grenaderbataljon nogen Forandring, idet Premierlieutnt. K. K. Holck paa Forslag af Oberstlieutnt. Hegermann var bleven udnævnt til 4de Repetent ved d. kgl. norske Landkadetkorps i Christiania[1] og saaledes kom til at afgaa fra Bataljonen; han havde Kommandoen paa Vallø Saltværk, hvor han blev afløst af Premierlieutnt. E. A. Hammer.

Kapt M. D. Hegelund havde indleveret sin Afskedsansøgning, og endnu førend denne blev indvilget, lod Oberstlieutnt. Synnestwedt ham d. 27de Marts aflevere sin Division ved Kommission til Premier-

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 254, Note 3.

lieutnt. Rehling. Der var »lutter Forstyrrelse« i Administrationen af Divisionen, skriver Oberstlieutenanten samme Dag til Regimentet. Kapt. Hegelund erholdt sin Afsked d. 9de April 1810 paa Grund af Svagelighed og med 180 Rdl. i Pension.

14 Marts 1810 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at Grenaderbataljonen har 10 vakante No., efter at 3 Grenaderer ere afgaaede ved Døden, hvoraf den ene var den sidste, som var tilbage paa Sygehuset i Fredrikstad.

Efter at have ligget et halvt Aar i Kantonnement paa Brunlaugnæsset fik bergenhusiske Grenaderbataljon i Marts Maaned 1810 Ordre til atter at forflytte, og det til Christianssand igjen. Dog kunde ikke hele Bataljonen afmarchere paa engang; det var atter kun den ene Halvdel, som først kom afsted; den anden Halvdel maatte vente, indtil Afløsningen af nordenfjeldske Regiment var kommen, som skulde besætte Brunlaugnæsset og alle Vagterne. Norske Jægerkorps afløste Detachementerne paa Vallø Saltværk, Brevigs Batteri[1] og i Fredriksværns Garnison.

Ordren til bergenhusiske Grenaderbataljon lød paa, at Bataljonen skulde afgaa til Christianssand for der at garnisonere og besætte Flekkerø Batteri. D. 27de Marts kunde Oberstlieutnt. Synnestwedt melde fra sit Standkvarter Ødelund til Regimentet, at tidlig d. 28de skulde 1ste Division afmarchere og 2den Division d. 30te, medens 3dje og 4de Division maatte vente paa Afløsningen. Allerede 23 Marts havde den søndenfjeldske Generalkommando meddelt Christianssands Kommandantskab: »Den Bergenhuusiske Grenader Bataillon marscherer fra Laurvigen til Christianssand og bruges dels til Besætninger af Flekkerøe og dels til Forstærkning af Christianssands Garnison,« og d. 31te s. M. kunde Generalmajor v. Staffeldt indmelde til Prinds Friedrich t. Hessen, at Detachementerne af bergenhusiske Grenaderbataljon paa Vallø Saltværk og Brevigs Batteri vare blevne afløste af norske Jægerkorps, og at 2 Divisioner af Bataljonen vare paa Vej til Christianssand.

Ved 2den Divisions Afmarch til Christianssand blev Premierlieutnt. Hans Geelmuyden, der nu var kommen efter fra sin Sygeinspektion i Fredrikstad, kommanderet som Chef for Detachementet i Nevlungehavn i Stedet for Sekondlieutnt. B. Hoff.

Sandsynligvis i Anledning af den forestaaende March til Christi-

[1] Kfr. »Norske Jægerkorps's Hist.«, S. 79.

anssand udstedte d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.s 2det Dept. d. 17de Marts en Anvisning til bergenhusiske Grenaderbataljon paa 10000 Rdl. paa Zahlkassen i Christiania, hvoraf 9900 Rdl. i Sedler og 100 Rdl. i klingende Mynt, som hævedes af Bataljonens Regnskabsfører, Premierlieutnt. H. T. Leganger.

Brødregnskabet med Fredriksværns Magasin viser, at bergenhusiske Grenaderbataljon for Tidsrummet 2—31 Marts 1810 havde modtaget 2325 Stk. Kommisbrød, Skarpskytterdetachementet paa Vallø 336 Brød og Detachementet i Brevig 300 Brød.

3 April 1810 melder Oberstlieutnt. Synnestwedt fra Ødelund til Regimentet, at Bataljonen har 12 vakante Grenader-No. I denne sin Rapport omtaler han den sidst ankomne Kapt. J. P. W. Broch. »Jeg troede sikkert,« skriver han, »at faae en duelig Mand i Capit. Broch, jn.[1]; men Haabet var ogsaa da bedrageligt — han er aldrig ædrue og meere stupid end Hegelund, vil derfor snart gaae samme Vej som han. De andre to Capitainer ere, som de ere; man kan ej andet end commandere en Bataillon, som har saadanne Chefer, med Ulyst.«

Efter 10 Dages March kom 1ste og 2den Division af bergenhusiske Grenaderbataljon til Christianssand resp. d. 6te og 8de April. 1ste Division forlagdes i Kantonnement mellem Christianssand og Flekkerø, 2den Division mellem Byen og Straj. Foruden Batteriet paa Fastlandet ved Flekkerø Havn, hvilket skulde besættes af bergenhusiske Grenaderbataljon, afgav Bataljonen 1 Off., 2 Und.off., 1 Tamb., 64 Md. til de i Christianssands Havn liggende 2de Flydebatterier, der stode under Værftschefen, *Kapteinlieutnt. Jens Peter Stibolts*[2] Kommando. I Christianssand var fremdeles Generalmajor Tobiesen Kommandant; men i Stiftamtmandsembedet var der skeet Ombytte, idet Stiftamtmand de Thygeson 1 September 1809 havde fratraadt og Amtmand Cederfelt de Simonsen tiltraadt samme Embede.

Under 21 April 1810 udstedte Prinds Friedrich t. Hessen fra Christiania følgende Ordre til samtlige Regimenter og Korpser:

»For desbedre og hensigtsmæssigere at forsvare Kysterne i det søndenfjeldske Norge skal Kysterne fordeles i efterfølgende Kommandodistrikter, nemlig fra Fredrikshald til Drøbak, begge incl.,

---

[1] Der var ved bergenhusiske Regiment ogsaa en anden Kapt. Broch, en ældre Broder af ovennævnte; om denne *Kapt. Jacob Thode Broch*, sen. se »Bergens Forsvar«.

[2] Om ham se Lengnicks »Genealogier«, 2 Saml. 1 B.

under Generalmajor Holst, fra Drøbak til Svelvigen incl. under Generalmajor v. Lowzow, fra Svelvigen til Kragerø incl. under Generalmajor v. Staffeldt, i Christianssands Stift under Oberstlieutnt. Arenfeldt og i Bergens Stift under *Generalmajor Hoff*[1]. Samtlige i bemeldte Distrikter liggende Kystbatterier, Tropper og Kystværn staae under vedkommende her benævnte Distriktskommandører, til hvem de indgive deres Meldinger og modtage Befalinger, undtagen Fæstningerne Akershus, Fredriksværn og Christianssand, som staae under de dertil udnævnte Kommandanter, som directe melde til mig.«

Ved indre Flekkerø Havn var der allerede fra før af et Batteri opført paa det faste Land; men i 1809 besluttedes det at opføre et nyt. Det nye Batteri var bleven færdig til Aflevering, strax før Bergenhusingerne kom. D. 4de Maj besigtigedes begge Batterier af en Kommission, der bestod af *Marinekapt. Thomas Fasting*[2], *Artillerikapt. Job Christian Dietrichson*[3] og *Ingeniørkapt. Hans Christopher Lillienskiold*[4] under Kontreadmiral Fiskers Nærværelse. Det gamle fandt Kommissionen monteret med 4 Stk. 24-℔dige Kanoner paa Slæderapperter. Brystværnet var omtr. 2′ høit og fra 7—10′ bredt og opført dels af Tømmer, dels af løs Sten og Jord. Kommissionen fandt derfor, at paa Grund af det lave og svage Brystværn var Mandskabet, som betjente Batteriet, til Trods for dets høje Beliggenhed, altfor meget udsat under et Angreb, til at man kunde vente det virksomme Forsvar, som med disse Kanoner kunde fordres.

Den østre og senest opførte Del af Batteriet var indvendig opført af Tømmer og havde 3 Stk. 24-℔dige Kanoner, monterede paa sædvanlige Voldrappertslæder. Dette Batteri havde et fuldkomment Brystværn, opført af Græstorv og Jord, indvendig 6′ høit og udvendig 4½′ høit og ovenpaa Kronen 15 à 16′ tykt.

---

[1] *Engelbreth Hansen Hoff*, Kommandant paa Bergenhus Fæstning efter Hesselberg; se om ham »Bergens Forsvar« og »Dansk biogr. Lex.«, 5 B. S. 88.

[2] Om ham se »Personalhist. Tidsskr.«, 3 R. 1 B. S. 139, og »Dansk biogr. Lex.«, V B. S. 89—90.

[3] Om ham se »Stamtavle over Slægten Dietrichson«, Chr.a 1892, S. 22, og »Ill. Nyhedsblad« for 1865, No. 29.

[4] Om ham se Lengnicks »Genealogier«, 1 Saml. 2 B. D. 30te Maj 1814 meddeltes han efter Ansøgning Afsked fra norsk Krigstjeneste for at vende tilbage til Danmark.

Af Inventarium, som Kommissionen optog for Batteriet, fandtes foruden de 7 Stk. 24-℔dige Kanoner med Rapperter og Slæder en hel Del Viskere, Ladeskufler og andet Tilbehør. Af Ammunition var der:

290 Stk. 24-℔dige Kanonkugler.
44 » Skraasække.
30 » Knippelkugler.
280 » Forladninger.
113 » 24-℔dige Papirkarduser, hver med 8 ℔ Krudt.
$2^1/_4$ Bundt Lunte.
209 — skarpe Geværpatroner.
30 ℔ fint Krudt.

Hertil kom forøvrigt adskilligt Materiale, som:

3 Karduskoggere af Kobber.
4 — - Blik.
2 Karduskister.
4 Fængrørstasker af Læder.
1 Krudtsæk.
Taljer, Kroge, Presenninger, Skufler, etc. etc. samt
3 Skilderhuse.

Batteriet overleveredes til Premierlieutnt. Rehling af bergenhusiske Grenaderbataljon.

Christianssands Befæstninger med Bestykning vare følgende[1]:

a. Christiansholms Fæstning, monteret med 8 Stk. 24-℔ger, 4 Stk. 12-℔ger.
b. Borger Batteriet paa Tangen, monteret med 2 Stk. 18-℔ger.
c. Batteriet paa Galgeberg Tangen, monteret med 7 Stk. 18-℔ger, 4 Stk. 12-℔ger.
d. Batteriet paa Odderøens østre Side, monteret med 6 Stk. 18-℔ger.
e. Batteriet paa Odderøens søndre Side, monteret med 6 Stk. 18-℔ger.
f. Forhugninger og enkelte placerede Kanoner sammesteds.

[1] Se det medfølgende »Situations Cart over Christianssands tvende Havne med de til sammes Forsvar anlagte Batterier og Værker«. 1810. Kartet er tegnet af *Premierlieutnt. J. N. Ekleff.* Opgaven over Bestykningen er af Kapt. Lillienskiold.

g. Batteriet ved Udkik paa Odderøen med 4 Stk. 2-℔ger, 2 Stk. 50-℔ds Morterer.
h. Batteriet paa Odderøens vestlige Side med 6 Stk. 18-℔ger, 2 Stk. 50-℔ds Morterer.
i. Batteriet paa Graveskiærene med 1 Stk. 24-℔ger, 3 Stk. 18-℔ger.
k. Laugmandsholms Værker med 8 Stk. 18-℔ger, 4 Stk. 8-℔ger.
l. Batteriet i Sandvigen med 14 Stk. 18-℔ger.
m. Haubitz Batteri sammesteds med 4 Stk. 20-℔ds. Haubitzer.
n.n. Batterier, som ikke ere monterede.
o.o. Batterier, som ikke ere monterede.
1 & 2. Batterier ved Flekkerø Havn, monteret med 8 Stk. 24 ℔-ger.
3. Friderichsholms Værk, for nærværende monteret med 4 Stk. 18-℔ger.
4. Projekteret Batteri bestemt til 4 Stk. 12-℔ge Kanoner.

Alle disse Værker ere afsatte paa det medfølgende Situationskart, hvortil henvises.

Hele April Maaned laa den resterende Del af bergenhusiske Grenaderbataljon igjen i Omegnen af Laurvig. D. 24de April kunde dog Oberstlieutnt. Synnestwedt melde til Regimentet, at Bataljonen Fischer af nordenfjeldske Regiment var ventendes til Laurvig i Begyndelsen af Maj Maaned for at afløse Bergenhusingerne.

Til den forestaaende March for Halvdelen af Bataljonen rekvirerede Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 26 April paany Penge, og d. 30te s. M. anviste d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.'s 2det Dept. 6000 Rdl. til bergenhusiske Grenaderbataljon, hvoraf 5850 Rdl. i Banko og 150 Rdl. i klingende Mynt.

2 Maj 1810 sendte Oberstlieutnt. Synnestwedt sin sidste Melding fra Ødelund til Regimentet, idet han meddeler, at d. 3dje Maj tidlig om Morgenen vil 3dje Division afmarchere til Christianssand og 4de Division d. 5te. Oberstlieutenanten vil følge den sidste Division. I Skrivelse af 4 Maj underretter han Oberstlieutnt. v. Arenfeldt om Afmarchen, og at Ankomsten til Christianssand vil ske resp. d. 12te og 14de Maj.

5 Maj 1810 kunde Generalmajor v. Staffeldt melde til Prinds Friedrich, at der ingen flere Bergenhusinger vare igjen i Laurvigs Omegn.

Da bergenhusiske Grenaderbataljon endnu var paa Krigsstien,

om end kun til Kystforsvar mod Engelskmændene, ansøgte Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 4de Maj den søndenfjeldske Generalkommando om at faa udleveret fra Fredrikstad Kommandantskab 4000 Stk. skarpe Patroner og 300 Stk. Flintestene, idet et lignende Antal »tildels var udtrukne af Geværerne ved Patruljering og dels sønderbrækkede eller opgnavede.« 8 Maj næstefter blev Rekvisitionen efterkommet med en Ordre fra Prinds Friedrich til d. kgl. n. Artilleribrigade om at afsende det forlangte til Christianssand.

Ved Ankomsten til Christianssand tog Oberstlieutnt. Synnestwedt sit Standkvarter i selve Byen.

XXII.

Bergenhusiske Grenaderbataljons Officierspersonnel. Dødsfald ved Bataljonen. Forpleiningen. Grenaderernes Besværing hos Prinds Friedrich t. Hessen. Prindsens Nærværelse i Christianssand. Revue. Oberstlieutnt. Synnestwedt og Kapt. Detlef Reusch ansøge om Afløsning. Armesorg for Prinds Christian August, den svenske Kronprinds. Ny Officiers Ankomst til Bataljonen. Kapt. P. W. Brochs Død. Grenaderne paa Flaadebatterierne. Beklædningsvæsenet.

Ved bergenhusiske Grenaderbataljon skulde der atter snart ske Forandring i Officierspersonnellet. Premierlieutnt. N. B. Tausan havde 28 April 1810 ansøgt den søndenfjeldske Generalkommando om at blive ombyttet med en anden Officier af bergenhusiske Regiment, og dette blev indvilget d. 7de Maj næstefter.

Kapt. M. D. Hegelund havde fulgt Grenaderbataljonen fra Laurvig til Christianssand, og nu nu reiste han efter erholdt Afsked fra Christianssand hjem med en Jagt til Bergen d. 21de Maj.

Foruden Kompagnichirurg Becher havde Bataljonen faaet en ny Læge i *Kompagnichirurg Ludvig Juel*[1].

24 Maj melder Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at Bataljonen har 2 døde siden sidste Melding. Af en Rapport, dat. Christianssand 1 Juni 1810, fra Bataljonschirurg Uchermann sees, at bergenhusiske Grenaderbataljon i Maj Maaned havde følgende syge: 1ste Division 4 Md., 2den 8 Md. og 4de 13 Md. 3dje Division havde ingen syge. Af de syge døde *Grenader Sjur Norheim*

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

af 2den Division af Tæring d. 22de Maj og *Grenader Nicolaj Vinje* af 4de Division d. 26de Maj af Slag.

28 Maj skriver Oberstlieutenanten atter til Regimentet. Denne Gang omtaler han et Par af Officiererne. Om Lieutnt. H. Geelmuyden skriver han: »Lieutnt. Hans Geelmuyden er en vakker og ærekjær Officier, som enhver maae være fornøjet med, — dog har han ej de bedste Gaver at kunne udføre Commando-Ordene, som jeg dog troer, vil forbedres meget ved at forrette Tjeneste i en Garnison. Han holder sig stedse ordentlig og pyntet og er virkelig meget agtet af andre.«

Det var lidt underligt, at Oberstlieutnt. Synnestwedt gav Lieutnt. H. Geelmuyden saa megen Ros, da Lieutenanten netop havde havt en Historie, som talte mindre til hans Fordel. Han var befalet som Kourer til Kjøbenhavn, og paa denne Tour havde han brugt 4 à 5 Uger, medens andre brugte 14 Dage Tour og Retour. Han havde opholdt sig længere Tid i Kjøbenhavn for at more sig og derunder gjort Gjæld. Blandt andet havde han bestilt sig ny Uniform uden at betale, saa Skrædderen, en Mand ved Navn Tesch, indsendte Regningen til Kongen efter Lieutenantens Afreise. Fordringen, som var paa 80 Rdl., blev sendt til søndenfjeldske Generalkommando og fra denne gjennem Brigaden til Bataljonen, hvorefter Lieutenanten »som fattig Officier« lod sig dekortere 1 Rdl. pr. Maaned, indtil Regningen var betalt. En saadan Fremgangsmaade fra Lieutenantens Side synes ikke just at vidne om nogen særdeles Ærekjærhed.

I det hele taget synes Oberstlieutnt. Synnestwedt at have været stærk i sin Ros og stærk i sin Dadel og ikke altid helt upartisk. I samme Rapport af 28 Maj skriver han om en anden Officier: »Capitain Broch, jr. kan ikke tjene længer — idag blev han meldt syg, da han igaar som et Spectakel formedelst Fuldskab blev slæbt af Underofficierer gjennem Gaderne.«

I sin næste Ugerapport, d. 4de Juni, fuldstændiggjør Oberstlieutnt. Synnestwedt sine Udtalelser til Regimentet om den ulykkelige Kapt. Broch, jn., idet han skriver: »Hans daglige svinske Levnet har gjort ham aldeles uduelig; thi han er langt meere forfalden, end Capit. Hegelund nogensinde har været, og dobbelt svækket paa Sjelen. Capit. Brochs Uordentlighed er gaaet saa vidt, at han ikke har kunnet finde Huset i Byen, hvor han daglig i 7 Uger har spist, uden at tumle om i Byen fra en Gade i anden

og spørge sig for fra Huus til Huus; iblandt andet er han kommen ind i et Borgerhuus, truffet et Sengeværelse og troet sig at være hjemme, uden at antræffe Huusfolket væltet sig i Sængen og skammelig tilredet den og sig selv. I andre Huuse er han bleven fundet sovende paa Vandhuset, — men igaar 8 Dage siden kronede han sit skammelige Levnet, da han af 2 Underofficierer, med Pøbel og Drenge efter sig, blev slæbet ud af Byen.«

I Anledning af denne Anmeldelse forlangte Regimentet Kapteinens Afskedsansøgning med Oberstlieutnt. Synnestwedts Paategning. For at ikke Kapteinen, der ikke ejede »4 Skilling uden for det, han har og erholder af Kongen«, skulde faa Afsked uden Pension, beder nu Oberstlieutnt. Synnestwedt for ham hos Regimentchefen og siger, at Kapteinen trygt kan angive Sygdom som Aarsag til Afskedsansøgningen, da han bærer paa en ulægelig Gigtsvaghed, hvorpaa han ogsaa har Feltskjærattest. »Der findes i alle Regimenter og Corps Officierer,« skriver Oberstlieutenanten, »som er og har været forfaldet til de stærkere Drikke — det uordentlige Feltlevnet har end ikke lidet bidraget dertil, og dette er nok ogsaa Tilfældet med Capit. Broch, som jeg i mange Aar har kjendt for at være en duelig Officier og en Mand af Orden; Krigen har nu gjort ham til det, han maaskee ellers ikke var bleven: aldeles forfalden og uduelig.« Midt i denne Sørgelighed gjør det dog godt at læse, hvor smukt Oberstlieutnt. Synnestwedt erkjender Kapt. Broch, jn.'s tidligere Ordentlighed og Dygtighed.

Ved sin Ankomst til Christianssand henlagdes bergenhusiske Grenaderbataljons Forpleining under Christianssands Fæstnings Magasiner. Saaledes sees af Kvitteringer fra Divisionerne af 16 Juni 1810, at i Maj Maaned havde de modtaget følgende Brødportioner af Brødbagningsentreprenøren i Christianssand, *char. Lieutnt. i Søetaten, Mathias Abrahamsen Holtermann*[1]:

1ste	Div.,	Kapt. P. W. Broch,	378	Brød	å	$8^1/_2$	℔'s	Vægt.
			382	--	»	$7^1/_2$	—	—
2den	—	Premierl. Rehling,	327	—	»	$8^1/_2$	—	—
			337	—	»	$7^1/_2$	—	—
3dje	—	Kapt. Detlef Reusch,	366	—	»	—	—	—
4de	—	— Chr. Lohmann,	377	--	»	—	—	—

[1] Om ham se »Slægtsbog for Familjen Holtermann«, S. 20—21, Throndhj. 1902, og »Personalhist. Tidsskr.«, 1 R. 6 B. S. 93—95, og 4 R. 3 B. S. 53.

Under 23 April 1810 var der falden allerhøjeste Resolution for, at Kommisbrødet herefter skulde veje $7^1/_2$ ℔ i Stedet for $8^1/_2$ ℔, men alligevel udleveres til Soldatesken som hidtil hver 5te Dag, hvorimod der til Erstatning skulde udbetales hver Soldat $^1/_2$ ß daglig. Bespisningspengene for bergenhusiske Grenaderbataljon beløb sig for Tidsrummet 1 Januar – 30 Juni 1810 til 2499 Rdl.

Bergenhusingerne vare slet ikke fornøjede med at blive opholdt i Christianssand paa Hjemvejen til Bergen; deres Kammerater i bergenhusiske Musketerbataljon vare forlængst komne hjem. Misnøjen fandt sit Udslag i en Forestilling eller paa samme Tid Ansøgning og Besværing, som Bataljonens menige gjennem 4 udvalgte Mandskaber, 1 pr. Division, indsendte til Statholderen. Denne Forestilling lød saaledes:

»Til

Prinds Friderich af Hessen.

Da Grenadeer Bataillonen af det Bergenhuuske Regiment, der har lagt paa Cantonnements-Fod fra August Maaned 1807 til 31 Martii 1808, og blev sadt paa Feltfod den 1ste April s. A. og afmarscherte til Christianssand, hvor vi cantonnerede til 5te Juni 1808 og da afmarscherte til Laurvigen, hvor vi garnisonerede hele Bataillonen i en Tid af 2 Ugger; atter fik halve Bataillonen Ordre at marschere til Wallerøerne og i August Maaned s. A. samlede Bataillonen sig og cantonnerede ved Friderichstad, hvor vi da igjen fik Ordre 2 og 2 Divisioner vexelvis at holde Feltvagt paa Berbye i Enningdahlen, samt i senere Tid paa Nordbakken, hvilke gandske ophørte med os i Junii Maaned 1809, og derefter forrettede Garnisons-Tjeneste i Friderichstad til 22 Septbr. og den 23 s. M. afmarscherte vi til Brunlaugnæsset ved Laurvig og cantonnerede der til Apriil Maaned 1810; i bemeldte Tid besadte ogsaa Bataillonens Skarpskyttere Walløe Saltværk, samt en Commandoe, som besadte Brevigs Batterie.

Atter fik vi Befaling at afmarschere til Christianssand; i denne Tid af 2 Aar og 9 Maaneder har Bataillonen saaledes som anført været detacherede uden at blive ombyttede eller permitterede, undtagen de Gifte og mest Forfald havende, som i October Maaned 1809 blev permitterede.

Og da vi har erfaret, at andre Regimenter og Corps kan have været bevilget til Dels Permition og dels Forbytning. Dette maa

vi indse, at det for os ei kunde være gjørligt, formedelst den lange og besværlige Vei til vore Hjem eller Regimentet.

I Henseende til, at vi i bemeldte Tid har lagt paa Feltfod, saa fordrister vi os herved allerunderdanigst at ansøge Hans Durchlautighed om, at vi kunde blive forflyttede til Regimentet, som hver Mands ydmygeste og allerunderdanigste Begjering og lever i fuldt Haab om en naadig Bønhørelse. —

Tillige indgaaer vi herved med en allerunderdanigst Forespørgsel: angaaende den Tid vi have bivouaqveret eller ligget under aaben Himmel, om Mandskabet tilkommer derfor nogen Godtgjørelse, da vi er bleven underrettet, at Hans Majestæt Kongen allernaadigst tilstaaer Mandskabet den Godtgjørelse, som Verterne i Qvarteerpenge er tilstaaet, og skulde dette være mod allerhøieste Befaling, saa falde vi i allerunderdanigste Bøn om en naadig Tilgivelse. —

Da vi bestandig har nydt Proviantering, hvad Hans Majestæt Kongen allernaadigst har tilstaaet os, dog har vi til deels maattet modtage baade Brød og Meel af Havre, hvilke vi maa indsee, og have havt allerhøieste Ordre dertil og har været en grundet Aarsag af Rugmangel paa Magazinerne.

Men efter samme allerhøieste Tilkjendegivelse skal Magazinerne af Rug m. m. være forsynede.

Dog har vi af Magazinet i Christianssand maatte modtaget: bedervet Gryn samt Bygmeel og tillige er at ansee for at være Havre-Meel; begge Deele ere uspiselige, og vil derved foraarsage Sygdomme. —

Vi henlever i allerunderdanigste Haab om en naadig Foranstaltning.

Christianssand den 12 Juni 1810.

Allerunderdanigste
Tjenere

Lars Torbiørnsen,	Ole Ingebrigtsen,
af 1ste Division.	af 2den Division.
Ole Asbiørnsen,	Abel Ottesen,
af 3dje Division.	af 4de Division.«

Denne Forestilling ledsagedes af Bataljonchefen ikkuns med følgende Paategning:

»Foreviist den Bergenhuuske Grenadeer-Bataillon.

Synnestwedt.«

Det fremgaar vistnok heraf, at Forestillingen har vundet Oberstlieutenantens Sympathi, idet han har fundet den vel begrundet og overensstemmende med Sandheden.

I Juni Maaned 1810 ankom Prinds Friedrich t. Hessen til Christianssand, og der blev saaledes Anledning til at tage Bergenhusingernes Sag under Behandling. Om Prindsens Nærværelse dersteds skulle vi lade Oberstlieutnt. Synnestwedt selv fortælle, efter hans Rapport af 18 Juni til bergenhusiske Regiment:

»Prinds Friderich til Hessen ankom hertil Natten mellem den 13de og 14de hujus og afreiste igjen om Eftermiddagen d. 15de; jeg med flere Officierer geleidede Prindsen til Bue — den Dag gik Reisen til Møglestue hos Steenersen[1]. Prindsen logerede her i Consul Isac Isacsens Gaard; Isacsen var paa Bue[2]. Commandanten havde anrettet et Aftensmaaltid for Prindsen, men da han først kom om Natten efter Kl. 1 slet, trængte han til Hvile og gik ej derhen; endeel andre Officierer, som paa Lahellen havde ventet paa Prindsens Komme i 8 Timer, smagede dette Maaltid ret godt indtil Kl. 3 slet om Morgenen. Den 14de Kl. 9 slet Formiddag var Cuur, hvorpaa Prindsen tog Flækkerøe og alle Batterier i Øjesyn. Ved at roe forbie de 4 Orlogsbrigger og Kanonbaadene blev alt Skytset af Kanoner affyret; den Dags Middagsmaaltid blev holdt hos Commandanten. Den 15de Formiddag Kl. 8 slet var alt Militær opstillet paa Moen, som bestod af 4 Batailloner med dets Artilleri og et Jægerkompagni samt nogle 100 Rekrutter. Ved at passere Revue blev marscheret omkring Bjergaasen og ved Vandet, paa det de 3de Batailloner igjen kunde komme paa Linien — den 4de stod afbrudt ved Vandet.

For Fronten af min Bataillon blev fremkaldet 4 Mand — een af hver Division, som havde ladet opsætte en Ansøgning for Bataillonen at komme tilbage til Bergen; disse 4 Mand skulle sige deres Kammerater, at deres Ansøgning ikke kunne bevilges m. v., hvilket man i nærværende Crisis forud kunde have forestillet sig. Da der siden blev taget ved Foden og gaaet gjennem Gelederne, forlangte Prindsen at see Mandskaberne, som henhører under vos-

[1] En forhv. Skibsfører og nu rig Kjøbmand.

[2] Det nuværende »Boen«.

siske Bataillon, og jeg befalede for dem at skuldre; Prindsen lovede, at de skulle ombyttes. Jeg lod efter sædvanlig presentere for Prindsen dem, som vare Fricorporaler og af dem havde jeg allene Dahl; Prindsen spurgte om hans Tjenestetid m. v. og om forhen for ham var søgt om Forfremmelse, hvorpaa Prindsen befalede, at Regimentet igjen skulde foreslaae ham til Officier, hvorom jeg herved ærbødigst gjør Indmelding, samt at Fricorporal Dahls Ansøgning skal herfra blive Deres Høivelbaarenhed tilstillet med næste Post.

Prindsen syntes med det Heele meget tilfreds, især opholdt han sig længe ved min Bataillon, der havde høire Fløj — maaskee til Misundelse. Prindsen med Svite og en Deel Officierer, hvoriblandt jeg, spisede 12 slet et prægtigt Maaltid hos Oberstlieutnt. Arenfeldt, og derpaa blev han under Musik geleidet til Søes til Bue hos I. Isacsen; han opholdt sig der i de skjønne Haver i 2 Timer — vi andre levede med den rige Mand til over Midnat i Herlighed og Glæde.«

Under 22 Februar 1810 var der falden en kgl. Resolution for Forandring i den norske Armees Organisation, hvorved en hel Bataljon af bergenhusiske Regiment, nemlig vossiske Bataljon, udskiltes fra Regimentet for sammen med leirdalske lette Infanterikompagni at danne »Bergenhusiske Skarpskytterbataljon«[1]. Denne Forandring skulde træde i Kraft 1 Juli 1810, og derfor var det, Prinds Friedrich lod sig forestille Mandskaberne af vossiske Bataljon i bergenhusiske Grenaderbataljon.

Ogsaa Oberstlieutnt. Synnestwedt længtes hjem. Han havde, som vi have seet, allerede tidligere i sine Breve til Regimentet slaaet paa, hvor lidet behagelig han fandt sin Kommando. Nu endelig tog han sin Beslutning og indsendte gjennem Regimentet en Ansøgning, stilet til Hs. høifyrstelige Durchlautighed, Prinds Friedrich t. Hessen, Vicestatholder i Norge og kommanderende General m. m., om at blive hjemkaldt og afløst i Kommandoen over bergenhusiske Grenaderbataljon. Sandsynligvis har han allerede talt med Prindsen derom under dennes Ophold i Christianssand. Ansøgningen, der var dateret Christianssand d. 25de Juni 1810, lød saaledes:

»Fra den Tid den Bergenhuuske Grenadeer Bataillon blev

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 245, og »Leirdolernes Saga«, S. 266.

sadt paa Feltfod og afmarscherede fra Bergen, hvilket var den 1ste April 1808, har jeg havt den Ære at være dens Kommandør og ved denne min lange Fravær henved 100 Mile fra min fattige Familie har mine huuslige Omstændigheder lidt meget, ligesom ogsaa Krigen paa anden Maade har forvoldt mig et betydeligt Tab.

For nu at kunne retablere disse mine huuslige Omstændigheder er min Nærværelse hjemme høilig fornøden, i hvis Anledning jeg fordrister mig til underdanigst at ansøge Deres Høifyrstelige Durchlautighed om at vorde afløst fra denne min herværende Post.

Underdanigst

Synnestwedt.«

Foruden Oberstlieutnt. Synnestwedt ansøgte ogsaa Chefen for 3dje Division, Kapt. Detlef Reusch, den søndenfjeldske Generalkommando om at blive afløst »paa Grund af økonomiske Omstændigheder.« —

Som bekjendt nød ikke Prinds Christian August t. S. Holsteen længe den Herlighed at være svensk Kronprinds, idet han døde allerede d. 28de Maj 1810. I Anledning af Prindsens Død udstedte Hs. Maj. Kong Frederik VI følgende Befaling til Prinds Friedrich t. Hessen:

»Da den afdøde Kronprinds af Sverrig har været en udmærket Mand udi Vor Stat og tillige Vor synderlig gode Ven, saa er det Vor Villie, at Vor Norske Armee skal udi 14ten Dage anlægge Sorg for ham. —

Hvilket Deres Durchlautighed haver at bekjendtgjøre alle Vedkommende under Deres Kommando til allerunderdanigst Efterretning.

Hovedqvarteer Kjøbenhavn den 26de Juni 1810.

Frederik R.«

D. 26de Juni 1810 fik bergenhusiske Grenaderbataljon ikke mindre end 3 nye Officierer, som ankom til Christianssand samme Dag, nemlig *Kapt. Joachim de Knagenhielm Daae,* som kom i Kapt. M. D. Hegelunds Sted, og *Premierlieutenanterne Jacob Gabriel Lund* og *Hans Jacob Arnold Borse Geelmuyden*[1]. Kapt. Daae overtog 2den Division, som midlertidig havde været kommanderet af Premierlieutnt. Rehling.

[1] Om disse 3 Off. se »Bergens Forsvar«.

Om Kapt. P. W. Brochs Skjebne skulde ikke Regimentchefen, Generalmajor Holfeldt, og Oberstlieutnt. Synnestwedt komme længe til at forhandle. D. 2den Juli fandtes han død i Fjæren i Sjøen ved Christianssand. Vi skulle lade Oberstlieutnt. Synnestwedt selv fortælle derom; han skriver samme Dag til Regimentet:

»I Stedet for idag at indsende fra Capit. Broch Ansøgning om Afsked maae jeg desværre anmelde hans pludselige Død; han fandtes i Morges tidlig liggende næsegruus og død paa Sandet ved Værvet i Nærheden af Sandvigen i Søen, og da der ej var dybere end en Haandbred, var Overdelen af Hovedet ganske tør. Han var i Aftes Kl. 11 slet endnu hjemme i hans Qvarteer og var ej beskjænket som sædvanlig. Da han var saa meget bleven svækket, at han næsten ikke formaaede nogensinde at gaae paa den skjønneste Fladhed, var næsten heel blind, hvorfor han idelig ved Dagen brændte Lys, og man ikke har formærket nogen Sindsforandring hos ham, troes med temmelig Vished, at hans Død ej har været forsætlig. Jeg lader ham i Stilhed jorde, saasnart mueligt er — dog vil de Hrr. Officierer bevise Liget den sidste Ære med at følge samme til Jorden. Commandoe med Gevær gives ikke.«

Ugedagen efter, d. 9de Juli, melder Oberstlieutnt. Synnestwedt, at Premierlieutnt. Sten havde indleveret sin Afskedsansøgning, fordi han havde paadraget sig en Brokskade. Snart skulde atter store Forandringer ske i Officierspersonalet ved bergenhusiske Grenaderbataljon.

I samme Rapport skriver han: »Man veed ej, om man er kold eller varm, til Lands eller til Søes. Den ene Officier, 2 Und.off. og 64 Grenaderer er nu henlagt under Søe-Etatens Disposition; de gjør nu Tjeneste og Vagt paa Flyde-Batterierne og Søe-Etaten vil nu lægge dem paa Skibe i Køjer, give Mandskabet Skibskost m. v. Jeg modsætter mig for det første Ordrens Opfyldelse.«

Oberstlieutenanten var nu mere end nogensinde lej af at føre Kommandoen over Grenaderbataljonen. Han fortsætter: »Bataillonen har stedse været omvankende og fremmed paa alle Steder, hvorhen den er kommet, samt behandlet som et Stedbarn; man kand blive mismodig over den idelige Omvæltning, der gjør Regnskaberne vanskelig, om ej til Umuelighed, forinden man erholder Roe, saa at ingen paa den Maade maatte commandere Bataillon.«

9 Juli rekvirerede Oberstlieutnt. Synnestwedt Penge til Gager, Lønninger, Kvartergodtgjørelse og andre løbende Udgifter og fik d.

19de derefter fra d. kgl. n. Komm.koll. en Anvisning paa 6000 Rdl., som sendtes til Christianssand Dagen efter; men samtidig gjør Kollegiet opmærksom paa, at Rekvisition paa Penge herefter ifølge kgl. Parolbef. af 4 Februar 1810 skal lyde paa hver Maaned med Angivelse af, hvortil de rekvirerede Penge skulle bruges.

D. 10de Juli afløstes 2den Division, som havde besat Flekkerø, af 3dje Division og forlagdes til Byen.

Ved Afgivelsen af Officierer til bergenhusiske Skarpskytterbataljon vilde Oberstlieutnt. Synnestwedt miste Chefen for 4de Division, Kapt. Chr. Lohmann, som indehavde tjugumske Kompagni af vossiske Bataljon, og naar Kapt. Detlef Reusch havde faaet sin Ansøgning indvilget, vilde 3dje Division blive ledig. Med disse Forandringer i Officierspersonnellet for Øje skriver Oberstlieutenanten d. 16de Juli til Regimentet: »De Officierer, som nu staae ved Bataillonen, ere alle meget ordentlige Mænd, uden at nogen af dem er i mindste Maade henfalden til Udskejelser; men nu er jeg dog bange for Capit. Tuxen[1], som er bestemt hid, allerhelst beklager jeg det Uheld, som 1ste Division har havt med alle sine Chefer, og hvor megen Uorden hersker. Skal jeg endnu miste fra Bataillonen Capitainerne Lohmann og Reusch og faae for dem Ravn[2] og Meidel[3], da er det altfor sørgeligt, og ingen kan kommandere en saadan Bataillon med saadanne Chefer.«

Allerede d. 23de Juli kan Oberstlieutenanten meddele Regimentet, at han har faaet Ordre til at afgive Kapt. Chr. Lohmann til bergenhusiske Skarpskytterbataljon. Ligeledes vare nu baade Oberstlieutenantens egen og Kapt. Detlef Reusches Ansøgninger om Afløsning blevne indvilgede af den søndenfjeldske Generalkommando; men det tog naturligvis nogen Tid, førend alle disse 3 Officierer kunde forlade Bataljonen og reise til Bergen.

Den Afdeling af Grenaderbataljonen, som afgaves til Flaadebatterierne i Christianssand, lod Oberstlieutnt. Synnestwedt afløse med Halvparten hver Maaned. I Stedet for disse Mandskaber, der vare opøvede i Kanonexercitien ombord, fik altsaa Kaptlieutnt. Stibolt nye Folk at indexercere. Dette bidrog ikke til at bilægge Striden mellem Oberstlieutenanten og Kapteinlieutenanten, som

[1] *Kapt. Friderich Wilhelm Tuchsen*, om ham se »Bergens Forsvar«.
[2] *Kapt. Christopher Ravn*, om ham se »Bergens Forsvar«.
[3] *Kapt. Stephan Barclay Meydell*, om ham se »Bergens Forsvar«.

vilde gjøre de bergenhusiske Grenaderer til Orlogsgaster. Da hverken Kapteinlieutnt. Stibolt eller Kommandanten i Christianssand, Generalmajor Tobiesen, kunde komme nogen Vej med Oberstlieutnt. Synnestwedt, indmeldte Kapteinlieutenanten, som ikke vilde give sig, Sagen d. 28de Juli til d. kgl. Admiralitets- og Komm.koll. i Kjøbenhavn.

Bergenhusingerne i Christianssand fik endelig lidt Udbytte af sin Kystvagttjeneste lige over for Englænderne, om end kun indirekte. D. 30te Juli melder nemlig Oberstlieutnt. Synnestwedt til Regimentet, at de i Christianssand liggende Orlogsbrigger d. 19de sidstleden 3 Mile fra Land havde afskaaret 48 Skibe af en engelsk Konvoj[1]. Disse Skibe laa nu paa Rad ved Lagmandsholmen, og der afgaves til Vagt ombord daglig 96 Md., hvoraf 10 bergenhusiske Grenaderer, som hver erholdt 1 Rdl. daglig. Skibene, der nu vare aftaklede, vare mestendels Tremastere med rig Ladning.

Forinden sin Afreise fra bergenhusiske Grenaderbataljon fandt Oberstlieutnt. Synnestwedt det paakrævet at sørge for Bataljonens Beklædning, for at han kunde overlevere Bataljonen saa pent klædt og vel klædt som mulig til sin Eftermand. Oberstlieutenanten var en flink Administrator, som intet forsømte, saavidt det stod til ham, for at afhjælpe Beklædningens Mangler. 30 Juli 1810 rekvirerede han 514 Stk. Skjorter, 514 Pr. Strømper og 514 Pr. Sko, 24 Kjoler og Veste til Underofficiererne, 481 til Grenadererne og 1 Kjole og Vest til Bataljonstambouren. Han ledsager sin Rekvisition med følgende Bemærkninger: »Omendskiønt at den ved Bataillonen under 16 Februar f. A. ibrugtagne Overmundering næsten aldeles er forslidt, saasom deriblandt haves 224 aldeles ureparable og cassable Kioler og Vester, saa troer dog Bataillonen dermed at kunne behielpe sig til tidlig paa anstundende Foraar 1811, naar den tillades at anvende de fra Regimentet med Rekrutter hidkomne 67 halvslidte Vadmels Kioler og Vester, samt til anstundende Høst maatte erholde 115 nye Overtrøier istedenfor et lignende Antal, nu aldeles opslidte Kaputkioler, som 2den December 1808 og 19de Januar f. A. bleve tagne i Brug, og som de eneste Bataillonen den Tid ejede, hvorfor de daglig bleve brugte i Forpostkieden.«

[1] Om denne Erobring af en fiendtlig Konvoj se »Fra Krigens Tid«, S. 136—139, af N. A. Larsen, og »Den dansk-norske Sømagts Historie 1807—1814«, S. 551, af H. G. Garde, samt »Søkrigshistoriens vigtigste Begivenheder«, af H. J. Müller, S. 406.

Allerede 16 September 1809 havde bergenhusiske Regiment rekvireret Undermunderingsstykker for Aaret 1810 i et Antal af 1600 Pr. lange Klædesbuxer, 1600 Pr. Støvletter, 2000 Stk. Skjorter, 2000 Pr. Strømper og 2000 Pr. Sko; men det lader ikke til, Grenaderbataljonen har faaet noget af dette. Siden Bataljonen kom paa Østlandet, fik den væsentlig sine Sager gjennem Munderingsdepotet i Christiania.

Da d. kgl. n. Komm.koll. fik Oberstlieutnt. Synnestwedts Rekvisition, expederede det den strax og gav Depotet 8 August Ordre til at udlevere det forlangte; dog fik ikke Bataljonen alt; thi inden Munderingsdepotet havde expederet Ordren, kom der ny Befaling fra Kollegiet til at fratrække Undermundering for den Styrke, som skulde afgives til bergenhusiske Skarpskytterbataljon, saa at Antallet af hvert Slags reduceredes fra 514 til 384.

I Juli Maaned 1810 modtog bergenhusiske Grenaderbataljon af Christianssands Magasin:

1ste Division, Premierlieutnt. E. A. Hammer,	745	Brød à 7½ ℔'s Vægt.				
2den —»— Kapt. J. de K. Daae,	682	—	-	—	—	—
3dje —»— — Detlef Reusch,	731	—	-	—	—	—
4de —»— — Chr. Lohmann,	781	—	-	—	—	—
endvidere til en Kommando af bergenhusiske Regiment, som kom med en Afdeling engelske Krigsfanger fra Bergen	57	—	-	—	—	—

XXIII.

Bergenhusiske Grenaderbataljon skifter Chef og afgiver 1 Division til den nyoprettede bergenhusiske Skarpskytterbataljon. 2 nye Divisionschefer. Bataljonens Regnskabsvæsen. Ankomst af Forstærkninger. Sundhedstilstanden. Bataljonen faar Ordre til Hjemmarch til Bergen.

Ved Armeforandringen 1 Juli 1810 blev Oberstlieutnt. Synnestwedt Chef for det tjenstgjørende Jægerkompagni ved bergenhusiske Regiment i Bergens Garnison[1], og han fik saaledes sit Ønske opfyldt snart at blive afløst i Kommandoen over bergenhusiske

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 253—254.

Grenaderbataljon. Hans Broder, Major Otto Chr. Synnestwedt, fik Ordre til at overtage Bataljonen. Majoren reiste fra Bergen d. 3dje August og ankom til Christianssand d. 13de.

Sin sidste Rapport til Regimentet afgav Oberstlieutnt. Synnestwedt d. 20de August 1810. Han melder da, at der endelig var kommen Ordre til, »at alle ved Grenaderbataljonen sig opholdende Officierer, Underofficierer og gemene, som henhøre under den bergenhusiske Skarpskytter-Bataillon, skal afmarchere til Bergen.« Ugedagen efter, d. 27de August, overtog Major Synnestwedt Kommandoen over Bataljonen, og Dagen efter afreiste Oberstlieutenanten til Bergen. Kapt. Chr. Lohmann afmarcherte d. 29de til Bergen med 1 Serg., 1 Fourer, 4 Korp., 4 Tamb. og 100 Skarpskyttere, som skulde overgaa til bergenhusiske Skarpskytterbataljon. 3 Skarpskyttere laa igjen paa Sygehuset. Kommandoet afgik i 2 Afdelinger, som ankom til Bergen resp. d. 11te og 12te September. Til Udgifter paa Marchen modtog Kapteinen et Forskud paa 520 Rdl.

Bergenhusiske Grenaderbataljon i Christianssand talte altsaa fra nu af kun 3 Divisioner, nemlig 1ste Division under Premierlieutnt. Hammer, 3dje Division under Kapt. Detlef Reusch og 4de Division under Kapt. J. de K. Daae. 1ste Division ventedes snart besat med *Kapt. Søren de Fine von Krogh*[1] og 3dje Division med *Kapt. Nils Lund Fasting*[2].

Da Oberstlieutnt. Synnestwedt havde forladt Grenaderbataljonen i Christianssand og var vendt tilbage til Bergen, reiste han videre hjem til Søholt Gaard i Ørskoug paa Søndmør. Ved Armeforandringen i 1810, da Oberstlieutenantsstillingen ved Regimentet ophævedes, kom Oberstlieutnt. Synnestwedt paa samme Gage som en tjenstgjørende Major i Garnisonen[3], uagtet han før Armeforandringen var virkelig Oberstlieutenant paa Regimentet. Han skriver derfor fra sin Gaard 28 December 1810 til d. kgl. n. Komm.koll.: »Da der udi indeværende 4de Qvartal er beregnet mig Gage og Tillæg som for en tjenstgjørende Major i Garnisonen, hvilken Gagerings-Maade jeg, der tilforn stod som virkelig Oberstlieutenant

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«, »Danm.'s Adels Aarb.«, XV B. S. 286, og Lengnicks »Genealogier«, 2 Saml. 2 B.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Personalhist. Tidsskr.«, 3 R. 1 B. S. 140.

[3] Som tjenstgjørende Major i Garnisonen og Chef for det tjenstgjørende Jægerkomp. fungerede *Kapt. Hans Møinichen Geelmuyden*, se »Bergens Forsvar«, S. 253, Note 1.

i Regimentet, nødvendig bør ansee for en Fornedrelse og feilagtig, saa skulde jeg i Underdanighed anmode det høje Collegium om Høisammes behagentlige Resolution, enten til det bergenhuuske Regiment, eller til mig.

Jeg kand ikke nægte, at min lange Tjenestetid og Erfaring ogsaa giver mig Haab at maae nyde en lignende Gagering med en gevorben Bataillons-Commandeur, allerhelst jeg tilforn har tjent 24 Aar i det Norske Liv-Regiment, udi hvilken Tid jeg var commanderet henved 2 Aar paa de kongelige Krigsskibe i Søekrigen mod Algier og henimod 4 Aar paa Hverving ved Rhinstrømmen og i Schwaben, samt i Norge gjort Campagnen mod Sverrig i 1788 og nu igjen været paa Øst- og Vestlandet udi $2^1/_2$ Aar, og hvor jeg allevegne har havt den Beroeligelse af mine høje Foresattes Tilfredshed.«

Oberstlieutnt. Synnestwedt opnaaede mærkværdig nok ikke Forskjellen mellem Oberstlieutenants og Majors Gage, uagtet Regimentet anbefalede det[1].

Noget af det første, den nye Bataljonskommandør gik i Gang med, var Regnskabsvæsenet. Under 26 August 1810 faldt der kgl. Res. for, at, saalænge Krigen varede, skulde de subalterne Officierer i den norske Armees 1ste og 2den Division fra 1 September gives hver 4 Rdl. i extraordinært Tillæg maanedlig, naar de gjorde Tjeneste i Garnisonerne; men der gjordes en Undtagelse for Christianssand, fordi Subalternofficiererne der nød dobbelt Felttillæg.

Oberstlieutnt. Synnestwedt og hans Adjudant havde benyttet 2 Trosheste til Rideheste under Kampagnen. Major Synnestwedt tilskrev d. kgl. n. Komm.koll. med Forespørgsel, om ikke Bataljonskommandøren og Adjudanten kunde beregne sig 10 Rdl. maanedlig i Hesteholdsgodtgjørelse eller indsende Regning paa Leje af Hest, da det var saa dyrt at holde Hest. Høet kostede nu i Christianssand 8 Rdl. pr. Skippund, og for Vinterforing vilde der saaledes medgaa et Beløb af 260 à 300 Rdl. for de 2 Heste; om Sommeren kostede Græsningen alene 2 Rdl. ugentlig for hver Hest. Majoren foreslaar derfor, at Hestene sælges, og at der i Stedet udbetales Hesteholdsgodtgjørelse. Herpaa gik Kollegiet ind.

3 September rekvirerede Major Synnestwedt Penge for September og Oktober Maaneder til bergenhusiske Grenaderbataljon,

---

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 253, Note 1, og S. 426, Note 2.

idet han fulgte Kollegiets Anmodning om at specificere Rekvisitionen.

For September:

Gage til 1 Bataljonskommandør, 3 Divisionschefer, 7 Premierlieutnter., 2 Sekondlieutnter., 1 Bataljonschirurg, 2 Kompagnichirurger, iberegnet 2 Portioner for hver Subalternofficier, samt Adjudantens og Regnskabsførerens Tillæg	608 Rdl.	48	β.
Lønning og Felttillæg for 3 Serg., 3 Fourerer, 12 Korp., 1 Bataljonstamb., 1 Halvmaaneblæser og 366 Grenaderer	1200 —	30	»
Godtgjørelse for det mindre Brød à ½ β dgl.	55 —	10	»
Proprietetspenge	11 —	2	»
Kvarterpenge for 20 Officiersværelser à 1 Rdl.	20 —	»	»
—»— — 386 Underoff. og Grenaderer, hvoraf Halvparten i Byen og Halvparten paa Landet	165 —	30	»
Extraudgifrer	100 —	»	»
Tilsammen for September:	2160 Rdl.	24	β.

For Oktober:

Gage ligesom i September	608 Rdl.	48	β.
Lønning og Felttillæg	1200 —	30	»
Godtgjørelse for det mindre Brød	55 —	10	»
Proprietetspenge	11 —	2	»
Kvarterpenge for 20 Officiersværelser à 5 Rdl.	100 —	»	»
—»— — 386 Underoff. og Grenaderer, 11966 Dage à 3 β	370 —	20	»
Extraudgifter	100 —	»	»
Tilsammen for Oktober:	2445 Rdl.	14	β.

Til forefaldende Skydsudgifter eller, om Bataljonen fik Ordre til at marchere, samt til Sygehus og Medicin behøves i Kasse . . . . . 1000 Rdl.

Den nationale Gage for den til Christianssand kommanderede bergenhusiske Grenaderbataljon udgjorde maanedlig eller for 30 Dage:

Kommandøren, Major Synnestwedt, efter den nye Plan af 1810 som Major i Garnisonen	50	Rdl.	» β.
Kapt. J. de K. Daae	23	—	» »
— N. L. Fasting, der skal afløse Kapt. Reusch	23	—	» »
— S. de F. von Krogh	23	—	» »
4 Premierlieutnter. à 11 Rdl. 24 β	45	—	» »
3 Sekondlieutnter. - 9 — 48 -	28	—	48 »
1 Bataljonschirurg[1]	12	—	48 »
6 Sergeanter og Fourerer à 10 β dgl.	18	—	72 »
12 Korporaler - 9 - —	33	—	72 »
1 Bataljonstambour - » - —	2	—	78 »
Sum =	260	Rdl.	30 β.

Ligesom i 1808 stod bergenhusiske Grenaderbataljon, medens den garnisonerede i Christianssand, ogsaa i 1810 under nuværende *Oberst* v. Arenfeldt som Kommandør for vesterlenske Regiment. Det kunde derfor hænde, at Bataljonen fik Meddelelser gjennem dette Regiment. Saaledes skriver d. kgl. n. Komm.koll. 2 Oktober 1810 til Oberst v. Arenfeldt, at for Fremtiden skal bergenhusiske Grenaderbataljon uden særskilt Rekvisition blive tilstillet fra bergenhusiske Regiment, hvad der behøves ordinært til Gager og Lønning for hver Maaned, medens Bataljonen kun skal rekvirere, hvad der tiltrænges extraordinært.

24 Oktober 1810 faldt der kgl. Res. for, at alle »Portioner«, hvad enten i Penge eller *in natura*, skulde ophøre fra 1 December.

Striden mellem den fra Kommandoen over Grenaderbataljonen afløste Oberstlieutnt. Synnestwedt og Kapt.lieutnt. Stibolt synes at have faaet sin Afslutning ved, at Hs. Maj. Kongen d. 17de Oktober 1810 befalede, at de Flaadebatterier, som vare stationerede ved Christianssand, skulde besættes dels med Soldater, dels med enroullerede Matroser. Herved have Bergenhusingerne faaet en Lettelse og ere sandsynligvis i alle Fald slupne fri for at blive behandlede som Sjøfolk.

[1] Forholdet mellem Antallet af Premierlieutenanter og Sekondlieutenanter varierede. Bataljonens 2 Kompagnichirurger sees at mangle i Beregningen.

I Oktober Maaned kom *Premierlieutnt. Johan Philip Møller*[1] fra Bergen med en Forstærkning af Rekruter til bergenhusiske Grenaderbataljon i Christianssand. Denne Kommando var, som vi skulle se, skjæbnesvanger for Premierlieutnt. Møller. Underveis havde han nemlig paa Gjennemmarchen i Lister og Mandals Amt flere Gange pryglet Skydsbønderne, naar de kom for sent med Skydsen. Skydsbønderne klagede gjennem Amtet.

Det er længe, siden vi have hørt noget om Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Grenaderbataljon. De ulykkelige Tilstande i Fredrikstad vare da heldigvis forbi og skulde ikke gjentage sig; i Christianssand var det meget bedre. Ifølge Rapport, dat. Christianssand 1 November 1810, fra Bataljonschirurg Uchermann havde Bataljonen da følgende syge: 1ste Division 9 Md., 2den og 3dje hver 10 Md.

10 November afreiste Kapt. Detlef Reusch til Bergen, efter at Kapt. N. L. Fasting var ankommen med en Kommando derfra.

Der var fra bergenhusiske Regiment kommen Forespørgsel om, hvorledes Premierlieutenanterne J. G. Lund og H. J. A. B. Geelmuyden opførte sig. Det kom sandsynligvis af, at Generalmajor Holfeldt specielt interesserede sig for disse 2 unge Mennesker, som han selv havde taget sig af og uddannet ved Regimentets »militair mathematiske« Skole[2]. »Jeg kan,« skriver Major Synnestwedt d. 19de November til Regimentet, »med Sandhed berette: at de ere uskyldige, ordentlige og honnette unge Mennesker og i Tjenesten baade paapasselige og paalidelige.«

Da Major Synnestwedt d. 26de November skriver sin næste Ugerapport til bergenhusiske Regiment, omtaler han Premierlieutnt. J. B. Møllers Affære; han skriver derom: »Af trende Forhører, som ere afholdte paa Landet og som Hr. Oberste v. Arenfeldt viste mig, erfares: at Lieutnt. Møller paa sin Hidreise har uddelt nogle Rap

---

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«. Han var født i Danmark og havde været Frikorporal paa 1ste jydske Inf.reg. For sin Flid ved det danske Militærinstitut erholdt han Æresepauletten; men da han havde »begaaet en Ungdomsfeil«, saa han ikke godt kunde være i Kjøbenhavn, blev han 9 Aug. 1808 ansat af Kongen som Korporal ved søndenfj. gev. Inf.reg. i Norge, hvor han avancerede til Sekondlieutnt. og 27 Marts 1809 erholdt 100 Rdl. i Ekviperingspenge. 18 Maj 1809 forflyttedes han som Sekondlieutnt. til bergenh. Reg. (ved en Inkurie staar der i »Bergens Forsvar« 25 Decbr. s. A.).

[2] Se »Bergens Forsvar«, S. 201.

til et Par Skydsskaffere og et Par Skydskarle for manglende og for sildig fremkommende Skyds. De fornærmede forlange Krigsret, og kan ikke Sagen forliges med, at Hr. Lieutenanten betaler en halv Snees Daler til Fattigkassen, vil den formodentlig blive indmeldt til den kommanderende General. Hr. Obersten har imidlertid lovet at formaae Amtet til at forsøge et mindeligt Forlig.«

I Sagens Anledning blev der d. 15de December optaget et Stabsforhør over Lieutnt. Møller, hvorved det oplystes, at han virkelig havde brugt Sabel og Ridepidsk paa Bønderne, men at det ogsaa var Tilfældet, at disse vare komne for sent med Skydsen. Forhøret gik til den kommanderende General.

Efter Hjemkomsten til Bergen blev Premierlieutnt. Møller stillet for en Stabskrigsret, som d. 16de Oktober 1811 dømte ham til 3 Mdr.'s Fæstningsarrest i 1ste Grad[1] og Sagens Omkostninger. Han dømtes efter den 28de og 30te Krigsartikel[2].

Allerede 5 Oktober havde Major Synnestwedt indsendt Rekvisition paa Penge til bergenhusiske Grenaderbataljon for November Maaned 1810 til d. kgl. n. Komm.koll. Specifikationen lød saaledes:

---

[1] Ved kgl. Res. af 10 Decbr. 1792 var det bestemt, at Officierer, der idømmes Fæstningsarrest, hvoraf der var 3 Grader, simpel, strengere og strengeste Arrest, skulde udholde denne enten i Citadellet Fredrikshavn, paa Kronborg, i Friderichsort, paa Fredriksten, Akershus, Bergenhus, Kongsvinger eller Munkholmen, og »at, naar den anklagede ligger i Garnison i en af de her benævnte Fæstninger, han da ikke i samme, men i den nærmeste Fæstning skal udholde den ham tilkjendte Fæstningsarrest«.

1ste Grad: Tilladelse til at gaa allevegne omkring i Fæstningen om Dagen, dog uden Sidegevær.

2den Grad: 2 Timer daglig paa Fæstningsværkerne under Følge af en Underoff. eller vagthavende Soldat.

3dje Grad: aldeles ingen Tilladelse til at gaa ud.

[2] Efter »Krigs-Artikels-Brev og Krigsrets Instruction«, udgivet d. 9de Marts 1683 og oversat fra tydsk 8 Jan. 1808, lyder 28 Krigsart. saaledes: »Hvo, som blotter sit Værge ikke til sin Nødværge og til sit Forsvar, men til at fornærme; eller drager sin Kaarde mod nogen anden, som ei staaer under hans Commando, eller naar han ifølge Krigs-Artiklerne ei dertil er berettiget, han skal, uanseet han ingen Skade giør, belægges med haard Straf paa Kroppen.«

30 Krigsartikel lyder: »Hvo, som med Kasten, Slag, eller Prygl voldeligen overfalder og beskiemmer nogen, være sig: Soldat, Borger eller Bonde, disses Hustrue, Børn og Tyende, paa hvad Maade det og skee kunde, i Feldten, Garnisonen eller paa deres egne Værelser, skal ansees med Straf paa Kroppen eller Livet.«

Begge Paragrapher henhøre under Krigsartiklernes 4 Kap. om »Misgierninger og nogle andre Mishandlinger.«

Gage og Felttillæg for Bataljonskommandøren . . .	79	Rdl.	» β
3 Divisionschefer à 70 Rdl.	210	»	» -
4 Premierlieutnt. à 19 »	76	»	» -
3 Sekondlieutnt. à 17 » 24 β	68	»	72 -
1 Bataljonschirurg	37	»	48 -
2 Kompagnichirurger med Bespisningspenge à 12 Rdl. 84 β	25	»	72 -
Portioner til 7 Subalternofficierer og 1 Bataljonschirurg, 2 til hver, tilsammen 16 Portioner à 3 Rdl. 42 β	61	»	84 -
Extraordinært Tillæg for 7 Subalternoff. à 4 Rdl.	28	»	» -
Tillæg for Adjudanten og Regnskabsføreren à 10 Rdl.	20	»	» -
Til Hesteleje for Bataljonskommandøren og Adjudanten à 10 Rdl.	20	»	» -
Sum =	626	Rdl.	84 β

Lønning: 3 Serg.	à 30 Dage á 18 β =	16	Rdl.	84 β	
3 Fourerer	— 14 - =	13	»	12 -	
12 Korp.	— 12 - =	45	»	» -	
1 Batalj.stamb.	— 12 - =	3	»	72 -	
1 Halvm.bl. 6 Tamb. 360 gemene	— 6 - =	688	»	12 -	
Sum 386 Md.	Sum	766	Rdl.	84 β	= 766 » 84 -

Felt-Till. à 4½ β pr. Dag for 11580 Dage (386 × 30)	542	Rdl.	78 β		
Godtgj. for det mindre Brød à ½ β =	60	»	30 -		
Sum	603	Rdl.	12 β	= 603	» 12 -

Kvarterpenge for 19 Off. à 5 Rdl. =	95	Rdl.	» β		
— Underoff. og gemene i 11580 Dg.					
— 2 Komp.chir. 60 »					
11640 Dg. à 3 β =	360	»	11 -		
Sum =	455	Rdl.	11 β	= 455	» 11 -

Proprietetspenge og Extraudgifter til Divisionerne samt Sygehus	100 Rdl.	» β
Medicin	200 »	» -
Til Skyds og Forpleining af 1 Kommando fra Bergen til Christianssand paa 2 Off., 2 Und.off. 78 Md. samt til 1 Kommando paa 3 Off., 2 Und.off. 38 Md. fra Christianssand til Bergen, *item* til 2 Medicinregninger for Maj og Juni, til Læders Anskaffelse til Skosaaler, alt ialt	1100 »	» -
Totalsum =	3851 Rdl.	95 β

9 November affattede Major Synnestwedt Rekvisition for December Maaned 1810 paa Penge til bergenhusiske Grenaderbataljon. Beløbet lød denne Gang paa 4285 Rdl. 64 β, idet der fremdeles var medberegnet »Portioner« i Penge, da Kundgjørelsen om den kgl. Res. af 24 Oktober næstfør, endnu ikke havde naaet Bataljonen. Fraregnes Beløbet for 16 Portioner til 7 Subalternofficierer og 1 Bataljonschirurg, 2 Portioner til hver, à 3 Rdl. 42 β = 61 Rdl. 84 β, bliver Rekvisitionsbeløbet for December 4223 Rdl. 76 β.

I Christianssand opstod der i December Maaned 1810 et alvorligt Mytteri blandt ca. 1500 udskrevne Matroser, som vare sendte derhen for at indskibes til Danmark. De negtede at lade sig indskibe, fordi de troede, de skulde sendes til Vliessingen. Danmark-Norge var som bekjendt Napoleons Allierede, og den franske Flaade bemandedes tildels med dansk-norske Sjøofficierer og Matroser. Paa Melding fra Kommandanten i Christianssand, Generalmajor Tobiesen, til den kommanderende General gav denne Ordre til, at Generalmajor v. Staffeldt skulde afgaa til Christianssand med norske Jægerkorps[1], 1 Bataljon af oplandske gev. Regiment, 1 Batteri ridende Artilleri og 30 Dragoner. Disse Tropper vare allerede satte i March og den 1ste Afdeling allerede ankommen med det ridende Batteri, de 30 Dragoner samt nogle Jægere til Bygrændsen, medens Generalmajor v. Staffeldt med Adjudant havde taget Kvarter inde i Byen, da Matroserne faldt tilføje, saa at de tilkaldte Tropper kunde marchere hjem igjen. Denne Episode gav Anledning til, at bergenhusiske Grenaderbataljon blev hjemsendt, idet den under Marsch til Chri-

[1] Se »N. Jægerkorp's Hist.«, S. 82.

stianssand værende Bataljon af oplandske gev. Infanteriregiment fik Ordre til at fortsætte Marchen til Byen for at afløse Bergenhusingerne, og 29 December 1810 fik bergenhusiske Grenaderbataljon Ordre til at tiltræde Hjemmarchen til Bergen, naar 1ste Bataljon af oplandske Regiment under *Oberstlieutnt. Christian Meitzner* var ankommen.

1811.

XXIV.

Bergenhusiske Grenaderbataljons Afmarch fra Christianssand og Ankomst til Bergen. Slutning.

For Januar Maaned 1811 havde Major Synnestwedt allerede 7 December 1810 rekvireret Penge hos Komm.kollegiet til bergenhusiske Grenaderbataljon i Christianssand til et Beløb af 2440 Rdl. 60 β, og 11 Januar 1811 rekvirerede han for den forestaaende March til Bergen og for Februar Maaned 1938 Rdl. 56 β, idet det var bestemt, at Bataljonen skulde være afmarcheret fra Christianssand d. 24de Januar. Hertil kom endnu Bespisningspenge for Tidsrummet 1 Juli 1810—19 Februar 1811 med 2364 Rdl. 42 β.

Afmarchen fandt Sted saaledes: 1ste Division d. 20de Januar, 4de Division d. 22de og 3dje Division d. 24de[1].

25 Januar 1811 indmelder Christianssands Fæstnings Kommandantskab til den søndenfjeldske Generalkommando, at den bergenhusiske Grenaderbataljon er afmarcheret og den oplandske Bataljon indrykket i Garnisonen.

Der regnedes 14 Marchdage fra Christianssand til Bergen. D. 25de Januar ankom 1ste Division til Eje i Stavanger Amt, d. 27de til Birkrem, d. 28de til Sannæs, d. 30te til Ramsvig, d. 31te til Kobbervig og d. 1ste Februar til Haugesund. Divisionen talte 1 Kapt., 2 Lieutnt.

4de Division indkvarteredes d. 28de Januar i Eje, d. 29de i Birkrem, d. 30te i Sannæs, d. 2den Februar i Ramsvig og d. 3dje i Nærstrand. Divisionen talte 1 Kapt., 2 Lieutnt.

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 288.

3dje Division indtraf d. 29de Januar i Eje, d. 31te i Birkrem, d. 1ste Februar i Birkrem og Aalgaard, d. 2den i Sannæs og d. 3dje i Nærstrand. Divisionen talte 1 Kapt., 3 Lieutnt. Med denne Division fulgte Bataljonens Stab. D. 9de Februar vare alle Divisioner ankomne til Regimentets Standkvarter, hvor de bleve modtagne med store Æresbevisninger og Festligheder[1]. 20 Februar opløstes Bataljonen, og Mandskaberne hjemsendtes til Lægderne.

Efter 2½ Aars Fravær i Felten saa altsaa Bergenhusingerne sin Hjemstavn igjen. I godt Hold droge de hjemmefra i 1808, og velvoxne som Mandskaberne vare som Grenaderer, kunde Oberstlieutnt. Synnestwedt med Rette være stolt af sin Bataljon, da den første Gang mønstrede for Prinds Christian August. Ikke fuldt i saa godt Hold vendte de tilbage; men ved sin Tapperhed havde bergenhusiske Grenaderbataljon hævdet det gamle bergenhusiske Regiments Hæder, og al den Ære, som vederfaredes Regimentet og Bataljonen i Udtalelser fra allerhøjeste Foresatte var vel fortjent. Maatte Bergenhusingerne altid nævnes blandt de første af de norske Soldater!

---

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 288.

Situations Carl

Over

Idde Hoved Sogn med Enningdalens Annex, samt endeel af Aremarks og Rokke Sogne, med tilhörende Grændser imellem samme og 4 dertilstödende svenske Præstegield, efter Öyemaal og Compas optaget i Aaret 1792

af J. H. Holst.

Rigs Deelet
Sognedeele
Annexdele
Kiöreveie
Rideveie
Gangstier
Kirker
Herregaarde
Böndergaarde
Pladse
Feldt Skandse
Blokhuse
Varder
Teglverk
Sauger
Qverne
Færgesteder

Maalestok paa 6000 Alen

0 1000 2000 3000 4000 5000

Syd.

Kort og Foreſtilling af Situationen og Slaget ved Berby,

den 12. September 1808.

Optaget og tegnet paa Gaarden Keeslaas af Grenadeer Jakob Rasmusſen Wasbotn, af ſøndre Sundmørſke Kompagnie i Bergens Stift, ſtaaende under den Bergenhuſke Grenadeer-Bataillons 4de Diviſion.

Forklaring over hosføiede Kort.

No.

1. Sønderhuus, en Lieutnantvagt, med ſin Folk.
2. Tølemoen, en Lieutenantvagt.
3. En Poſt ſom ſtod en Vedet. (Vedet betyder at to Skildvagter ſtaaer ſammen.)
4. Øvre-Berg, en Vedet. 5. Drogen, en Vedet.
6. Berget, en Vedet. 7. Grinden, en Vedet.
8. Den ſvenſke Armee kom imøde til den Norſke, formeerte ſig i en Kiæde og begyndte at fyre paa de Norſke.
9. Krudrøgen af de Svenſke.
10. Venſtre Fløi i Barhyttene, hvor Jægerne var.
11. Ilden, hvor de varmede ſig.
12. Barhyttene, ſom de Bergenhuſiſke Grenaderer logerte i.
13. Jægerhytten paa høire Fløi.
14. Ilden, hvor de varmede ſig.
15. De Svenſkes Retirade tilbage.
16. Svinekleven, en Underofficeervagt.
17. Krudrøgen af de Norſke. 18. Steengiærdet.
19. Den norſke Armee formeerte en Kiæde efter Steengiærdet, lagde ſig i Skiul og fyrede paa de Svenſke.
20. Laden, en Vedet, var en Underofficeervagt.
21. Den ſvenſke Armee retirerede tilbage og ſtillede ſig i en Triangel.
22. Nebetoer, en Underofficeervagt.
23. Ved Broen, en Underofficeervagt.
24. Den ſvenſke Armee kom til Broen, formeerte en Kiæde langs efter Elven og fyrede over til de Norſke.
25. Broen over Elven. 26. Krudrøgen af begge Armeer.
27. De Bergenhuſiſke ſtillede ſig langs ved en Grøft og fyrede mod Fienden.
28. Laden. 29. Magaſinboden.
30. Stuen, hvor Officererne logerte i.
31. En anden Bod. 32. Kirken eller Præſtebakke.
33. Steenbudalen, en Lieutnantvagt.
34. Dokterſeth, en Lieutnantvagt.
35. Varden, der er Linien imellem Norge og Sverrig.
36. Elvekrogen, hvor nogle Norſke bleve fangede af de Svenſke. 37. Veien fra Berby til Præſtebakke.
38. Grændſelinien mellem Norge og Sverrig.

Udfaldet blev ſaadan: at, omendſkiønt de Norſke kun vare 200 og de Svenſke over 1000 maatte dog de Svenſke bede om Vaabenſtilſtand og retirere tilbage.

Enningdalen ligger to og en halv Mil ſydoſtlig fra Friderikshald og er et Annex under Idde Præſtegield, ſom har en beſynderlig Beliggenhed ved dets Strækning ind imellem følgende Sogne i Sverrig: paa østre Side Eids og Tøſtedals i Dalslandet, paa veſtre Skee Præſtegield og Stenſtads, paa veſtre Skee Præſtegield og Stenſtads Egn i Bahuus Lehn og kun paa nordre Side faſt ned Norge.

Bekoſtet ſkaaret og trykt af Forfatterens Fader:
Rasmus Jakobſen Wasbotn,
Forligelseskommisſær og Kirkeværger i Voldens Sogn paa Sundmør.

Med muligſt Følge Originalen ſkaaret af Rasmus Aarflot og trykt paa Egſet 1810, i S. Aarflots Bogtrykkerie, af A. Steen.

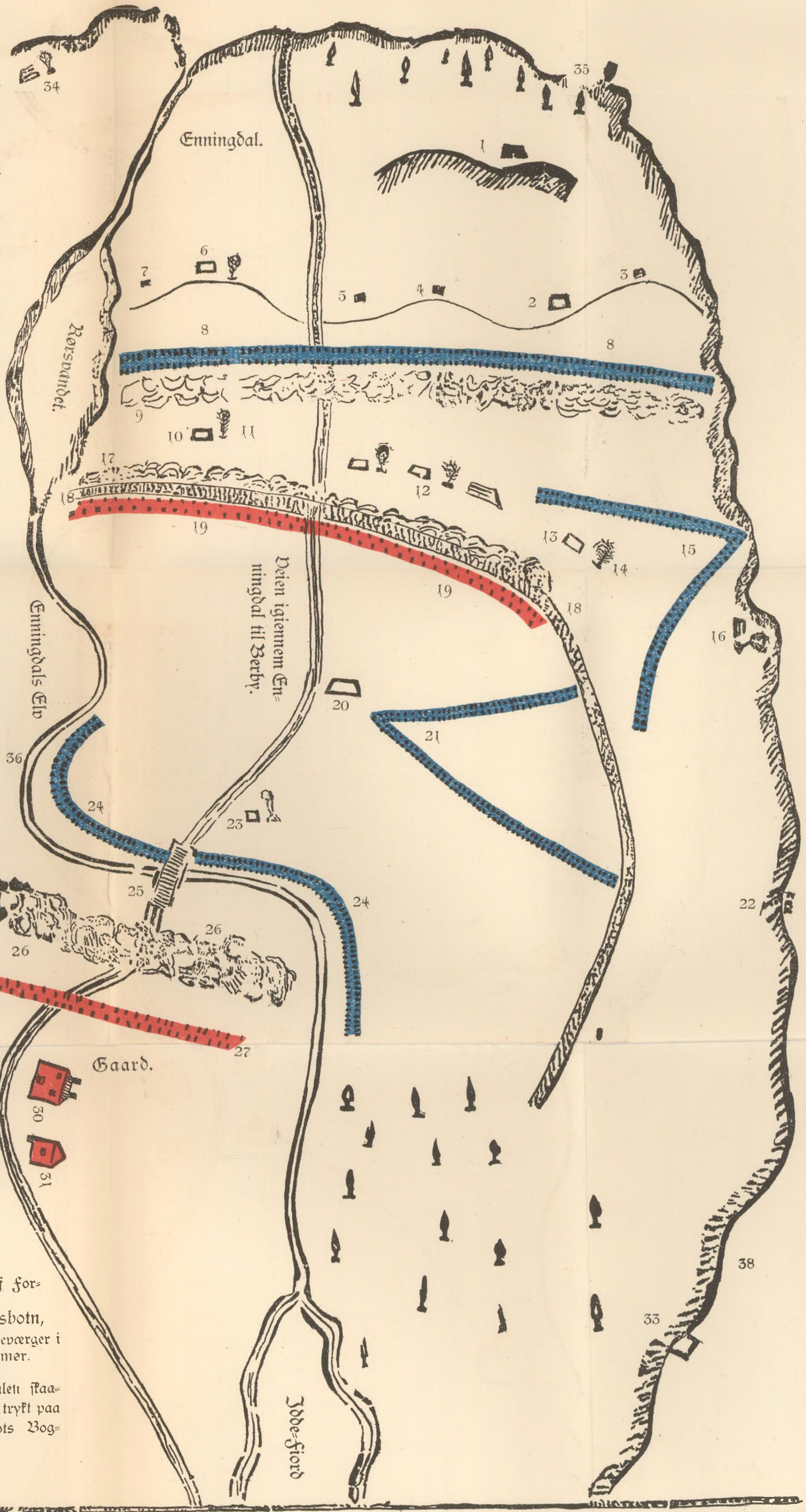

Fægtning ved Berbyegaard i Enningdalen, ved Fredrikshald, den 12te Sept. 1808, fra Kl. 7 om Morgenen, til Kl. 12 om Middagen, forestillet i det Øjeblik, da de Svenske, efter at have forgieves søgt at komme over Elven, sende en Parlamentair til Broen, der ee strax høres paa høire Fløy, hvorder endnu fyres –

Hans Majestæt Kongen

allerunderdanigst tilegnet af
N. Fraslew.

Situations Cart

over

Christiansfand med dens tvende Havne og Indløbe samt de til Sammes Forsvar anlagte Batterier og Værker

1810.

Tovdalds Elv

Sahille

Tangen

Tovdalds Fiord

Sem

Christiansholm

Sandvigen

Vestre Havn

Odderens Elv

Galgeberg Tangen

Østre Havn

Lyng-Øe

Lougmonds Holm

Grave Øer

Quarantaine Havn

Bleger Øen

Hanevigs Bugten

Det lange Nord

Odder-Øe

Aldrist

Fiskaae Tangen

Dybinger Sund

Kirkegrund

Fiskaae

Dybingsholm

Bragdøe Sund

Svendsholm

Langøe

Bragdøe

Tyland

Steen-Sund

Practica Havn

Kongsholm

Løvigs Bugten

Bredaskjær Holmen

Kongshavn

Aanholmen

Andø-Øe

Dømandsholm

Nøye

Brøvig

Fjære

Skede

Fleksher Signal Station

Mettesholm

Fleksher-Havn

Friderichsholm

Fleksholm

Fleksher Vette

Helevignæs

Gammel-Øe

Fosholm

Fleksher-Øe

Risholm

Kien

Skarvskjær

Revholme

Speed Holm

Lyng-Øe

Sivers-Øe

1/4 Part af den til Fæstnings Situationer befalede Maaleslok

1000. 900. 700. 500. 300. 100. 1000 2000 Alen.

Stockh.

BERGENHUSINGERNE I FELTEN

1808—1811.

II.

BERGENHUSISKE NATIONALE MUSKETERBATALJON.

AF

OBERSTLIEUTNT. H. J. BARSTAD.

UDGIVET MED OFFENTLIGT BIDRAG

S. & JUL SØRENSENS BOGTRYKKERI A/S — KRISTIANIA 1909.

1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon

1808—1810.

Tilegnes

BERGENSKE INFANTERIBRIGADE

som Arvtager af

BERGENHUSISKE NATIONALE INFANTERIREGIMENTS

hæderfulde Traditioner.

INDHOLD.

1808.

I. 1ste Musketerbataljon i Bergens Garnison. Afmarchordre til Østlandet. March overland til Hedemarken og videre til Eidskogen. 1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon underlægges Brigaden Staffeldt. S. 1—9.

II. De norske Troppers Opstilling søndenfjelds ved Krigens Udbrud. Prinds Christian Augusts Direktiver for Krigførselen i Almindelighed og Forposttjenesten i Særdeleshed. Brigaden de Seue. Kongsvinger Fæstning. Oberst de Seues Afsættelse. Oberst v. Staffeldts Overtagelse af Kommandoen over Kongsvingerafsnittet. Bergenhusiske Musketerbataljons Ankomst til Krigsskuepladsen. Rekvisitioner. . . . . S. 10—21.

III. Generalmajor v. Staffeldts Dispositioner efter Svenskernes Rømning af Norge paa Kongsvingerkanten. Bergenhusiske Musketerbataljon immobil paa Grund af manglende Feltrekvisita, Trosheste og Trosknegte. . . . . S. 21—35.

IV. Bergenhusiske Musketerbataljons Tilstand ved Ankomsten til Matrand 11 Juli 1808. Brigaden Staffeldts Stilling paa Krigsskuepladsen i Slutningen af Juli Maaned. Generalmajor v. Staffeldts Ulyst paa Offensiven. . . . S. 35—42.

V. Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Musketerbataljon. Bataljonen forlægges nærmere Grændsen. Klage over Munderingen. Norsk Parliamentær hos Oberstlieutnt. Adlersparre. Forpostaffærer. Generalmajor v. Staffeldts Defensiv. Svenskernes Stilling og Styrke mod Brigaden Staffeldt. Ombytning i Overkommandoen ved den svenske Vestarmee. General Armfelts Afskedshilsen til Armeen. Brigaden Staffeldts Styrke. . . . . S. 43—54.

VI. Overfaldet paa de bergenhusiske Forposter ved Vilsberg. Bergenhusingernes Tab af Fanger og Materiel. Tappert Forsvar. Oberstlieutnt. Grübeling tænker paa at tage Afsked. Bergenhusiske Musketerbataljon faar 2 nye Officierer. Bataljonen trækkes tilbage til Matrand. Generalmajor v. Staffeldts fornyede Vægring ved at gribe Offensiven. Bergenhusiske Musketerbataljon faar erstattet de tabte Feltrekvisiter og forøget sit Trænmateriel. . . . . S. 54—69.

VII. Generalmajor v. Staffeldt tænker paa at gaa i Vinterkvarter. Bergenhusiske Musketerbataljon faar Forstærkning af Rekruter fra Bergen. Svenskerne forurolige Brigaden Staffeldts Forposter. Sundhedstilstanden ved Brigaden. Mangel paa Læger. Dødsfald ved bergenhusiske Musketerbataljon. . . . S. 69—76.

VIII. Foranstaltninger til Spærring af Vintervejene, der førte fra Norge til Sverige. Brigaden Staffeldt forlægges til Lier. Prinds Christian August inspicerer Brigaden. Forandringer i Anledning af den afsluttede Vaabenhvile. Brigaden Staffeldts Styrke i Slutningen af November Maaned 1808. . . . S. 77—88.

IX. Generalmajor v. Staffeldt forlægger sit Brigadekvarter til Kongsvinger. Bergenhusiske Musketerbataljon besørger Forposttjenesten med Bataljonens Standkvarter paa Lier. Sundhedstilstanden. Madforsyningen. Beklædningsvæsenet. Bergenhusiske Musketerbataljons Officiersstand ved Udgangen af 1808. Bataljonens Aarsregnskab. . . . . S. 88—93.

1809.

X. Bergenhusiske Musketerbataljons mangelfulde Tros. Generalmajor v. Staffeldts Bevaagenhed. Gratialer til udkommanderede Officierers Hustruer. Sygdom og Død. Bataljonen faar Forstærkninger fra Bergen. Bataljonens Stand i Marts 1809. Revolutionen i Sverige. Prinds Christian Augusts velvillige Holdning til denne. Udvexlingen af Krigsfanger begynder. Premierlieutnt. J. v. M. d. Coucherons Død. Understøttelse til dødes efterladte Enker og Børn. Bidrag til Officiersekvipage for de unge Officierer. . . . . S. 94—106.

XI. Frivillige Bidrag fra Bergen til de bergenhusiske Tropper. Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Musketerbataljon. Bataljonen forlægges i Kantonnement til Næs Sogn paa øvre Romerike. Forstærkningers Ankomst fra Bergen. Inspektion af Prindsen. Uddeling af Danebrogsmændenes Hæderstegn. Bataljonens Regnskab for 1ste Halvaar 1809. . . . . S. 106—115.

XII. Bergenhusiske Musketerbataljon i Kantonnementet i Næs Sogn. Prinds Christian Augusts Valg til svensk Thronfølger. Brigaden Staffeldts Styrke 24 Juli 1809. Sygdommenes Aftagelse. Bataljonens Regnskab for Juli Maaned 1809. S. 116—123.

XIII. Udtalelser om Oberstlieutnt. Grübeling i Anledning af hans fornyede Afskedsansøgning. Oberst og Statsraad Adlersparres Korps vender tilbage til den norske Grændse. Livlig Trafik med Parliamentærer over Grændsen. Bataljonen Grübeling faar sine Fornødenheder fra Kongsvinger Magasin. Blodgangsepidemi. Brigaden Staffeldts effektive Styrke 30 August 1809. Syge Bergenhusinger paa Kongsvinger Lazareth. Bergenhusiske Musketerbataljons Regnskab for August Maaned 1809. . . . . S. 123—131.

XIV. Forandringer i Officierspersonnellet ved bergenhusiske Musketerbataljon. Oberstlieutnt. Grübelings Afsked. Major Chr. Grübeling overtager Kommandoen over Bataljonen. Feltmarchallen, Prinds Christian, og den nye kommanderende General søndenfjelds, Prinds Friedrich t. Hessen, inspicere Musketerbataljonen i Næs Sogn. Bataljonen forlægges delvis til Kongsvinger Fæstning. Sundhedstilstanden. Bataljonens Regnskab for September Maaned 1809. S. 131—138.

XV. Kongsvinger Fæstnings Kommandantskab. En Del af bergenhusiske Musketerbataljon detacheres til Lier. Permitteringer. Speidere og Parliamentærer. Kongsvinger Lazareth og Sygehuse. Venskabeligt Forhold mellem Kommandanterne i Eda Skandse og paa Kongsvinger Fæstning. Forpleiningen ved

bergenhusiske Musketerbataljon og Regnskab for Oktober Maaned 1809. Blodgangsepidemien. Sygdom og Død. . . . . S. 139—142.

XVI. Major T. Fastings Ankomst til bergenhusiske Musketerbataljon. Forstærkninger. Bataljonens Trosheste. Bataljonschirurg Teuschers Hjemreise. Kompagnichirurgerne Bauer og Gier. Syge ved Bataljonen. Major Grübelings Afreise. Bataljonens Regnskab for November Maaned 1809. Fredsslutningen. Bestemmelse om Bergenhusingernes Hjemmarch. . . . . S. 142—146.

1810.

XVII. Hjemmarchen. Opgjør. Bergenhusiske Musketerbataljons Indkaldelse til Bergen 1. Marts 1810. Festligheder i Bergen ved Troppernes Hjemkomst. Slutning. S. 147—151.

PERSONREGISTER.

A.

Aarestrup, Peter Nicolai, S. 125, 134, 145.
Aasen, Ole, Musketer, S. 122.
Adlersparre, Georg, Baron, S. 26, 28, 33, 34, Note 1, S. 42, 43, 45, 46, 54, 58, 59, 67, 68, 70, 101, 102, 104, 108, 118, 119, 121, 123, 125, 127, 128, 136, 139.
Alopæus, Frans David, Gesandt, S. 27.
Anckarsvärd, Carl Henrik, Friherre, S. 70, Note 2, S. 124, 125.
Anckarsvärd, Michael Gustaf, Friherre, S. 42, 70.
Andersen, Anders, Musketer, S. 48.
Arbin, S. 101, 102, 141.
Armfelt, Gustaf Mauritz, General, S. 18, 26, 43, 52.
Askeosen, Ole, Musketer, S. 122.

B.

Baade, Paul Daniel, S. 64, 71, 92, 93.
Bagge, Gustaf Wilhelm, Kapt., S. 145.
Bagge, Samuel, Direktør, S. 26, 33.
Bang, Carsten Gerhard, Oberst, S. 42.
Bauer, Heinrich Philip, Kompagnichirurg, S. 142, 143, 149.
Baumann, Kapt., S. 46.
Bernadotte, Fyrste, S. 151.
Bernhoft, Christopher Fredrik, Kapt., S. 103.
Birch, Hans Jørgen, Generalkrigskommissær, S. 19, 144.
Bjørstad, Sergeant, S. 95.
Blücher, Gottfried Carl Wilhelm Gottlob v., S. 13, 14, 17, 86.
Brejen, Ole, S. 148, 149.
Broch, Jacob Thode, S. 38, 91, 100, 113, 114, 117, 137, 139.
Broch, Johan Peter Wessel, S. 38, 45, 91, 101, 114, 135.
Broglie (Broglio), Victor François, duc de, maréchal de France, S. 6.
Buchholz, Casper Christopher, Regimentsfeltskjær, S. 12, 36, 75, 76, 98, 107.

Bunge, Carl, Friherre, Oberst, S. 51.
Buonaparte, S. 33, 34.
Bøe, Zacharias Svendsen, Musketer, S. 62, 118, 133.

C.

Carl, Hertug af Södermannland, S. 33, 104, 118.
Carl, Landgreve, Prinds til Hessen, S. 96.
Carl XI, S. 104.
Carl XII, S. 12.
Caspersen, Reinhardt, Tambour, S. 122, 130, 137, 142, 144.
Cederström, Bror, Friherre, Generallieutnt., S. 52, 86.
Cederström, Carl, Baron, Major, S. 24.
Cederström, Thure, Baron, Oberst, S. 24, Note 6.
Christian August, Prinds til Slesvig-Holsteen, S. 1, 4, 5, 6, 9—11, 13, 14, 16, 17, 19, 21, 25, 29, 30, 32, 33, 39. 41, 42, 48, 55, 65, 67—72, 74, 77, 84, 86, 87, 89, 94—96, 101, 102, 104, 105, 107, 108, 110, 111, 116, 118, 119, 121, 124, 127, 128, 131—133, 136, 145.
Christie, Werner Hosewinckel, Premierlieutnt., S. 109, 112—114, 115, Note 1, S. 148, 150.
Coucheron, B. A. de, Kapt., S. 60, 91, 100, 105, 114, 117, 137, 140.
Coucheron, Jens v. Munthe de, Premierlieutnt., S. 6, 37, 91, 92, 94, 97, 98, 100, 103, 105, 114.

D.

Daae, Gerhard Heiberg, S. 84, Note 7, S. 91, 92, 101, 106, 112, 114, 137.
Dahl, Gert Geelmuyden, Premierlieutnt., S. 131.
Dahl, Johan Koren, Major, S. 2, 4.
Darre, Nils Stockfleth, Major, S. 86, 87, 127, 128.

E.

Ekstedt, Major, S. 17.
Elfman, Jan Magnus, Lieutnt., S. 105.
Engelhardt, Nicolai, Overkrigskommissær, S. 14, 86, 126.
Eriksen, Christen, Musketer, S. 121.
Eriksen, Lars, Musketer, S. 122, 130.
Essen, Fredrik Ulrik v., Friherre, Kornet, S. 54.

F.

Fasting, Thomas, Major, S. 112, 135, 142, 143, 145—150.
Finchenhagen, Jacob Christian, Provst, S. 113.
Flüg, Paul Friderich Wincentz, S. 64, 89, 91, 92, 101, 106, 114.
Forsell, Carl Gustaf, Kapt., S. 136, 140.

Frederik VI, S. 104, 118.
Friedrich, Prinds til Hessen, S. 131—133, 135, 141, 146.
Frost, Johan C., Premierlieutnt., S. 41.
Fylling, Korporal, S. 84.

G.

Gahn, Carl Pontus, Oberstlieutnt., S. 16.
Geelmuyden, Bastian Withe, Premierlieutnt., S. 70, 71, 91, 93, 101, 106, 113, 114, 137, 145, 148, 150.
Geirager, Korporal, S. 121.
Gier, Christian Bagge, Kompagnichirurg, S. 142, 144.
Giære, Anton Jensen, Musketer, S. 105.
Grübeling, Christian, S. 2, 38, 45, 56, 61, 91, 100, 109, 112, 114, 117, 123, 131—135, 137, 140, 142—144.
Grübeling, Johan Henrich, S. 4, 5, 7—9, 19, 20, 28, 36—40, 43—45, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 56, 58—65, 68—71, 74, 76, 82—86, 89—91, 95—100, 102—114, 116, 117, 121, 123—126, 128, 131—135.
Gustav IV Adolf, S. 26, 27.

H.

Haffner, Johan Wolfgang Reinhold, Major, S. 86, 139.
Hals, Kapt., S. 24.
Hansen, Anders, Musketer, S. 130.
Hansen, Ole, Musketer, S. 121.
Haraldson, Harald, Spion, S. 24.
Harbou, Iver Christian, S. 24, 33, 35, 125.
Hatlemark, Sivert Olsen, Korporal, S. 59, 61, 109, 111.
Haxthausen, Frederik Gottschalck, Generalmajor, S. 33.
Hegermann, Diderik, Oberstlieutnt., S. 88.
Hesselberg, Hans Jacob Henning, Generallieutnt., S. 1, 4, 5, 8, 9, 28, 43, 47, 53, 59, 60, 71, 84, 86, 89.
Hestekind, Harald, S. 148, 149.
Hierta, Kapt., S. 125.
Hoksvan, Jon, Musketer, S. 121.
Holck, Rasmus Carl, Foged, S. 7.
Hole, Gunder Hansen, Korporal, S. 89, 105.
Holfeldt, Jacob Ulrich, S. 4—8, 48, 50, 53, 60.
Holst, Hans Gram, S. 10, 121.
Hopperstad, Fourer, S. 108—110.
Houge, Niels Ambjørnsen, Musketer, S. 57, 62, 110.
Høegh, Dines Guldberg, Foged, S. 84, 115.

J.

Joen, Lars Svendsen, Musketer, S. 62, 118, 133.
Johansen, Mons, Musketer, S. 121.

Jonsen, Lars, Musketer, S. 122, 130, 137.
Jonsen, Ole, Musketer, S. 122.
Jonsen, Ole, Musketer, S. 122.
Jürgensen, Wilhelm, S. 18.

K.

Knorring, Anton v., Oberstlieutnt., S. 34, Note 1.
Knorring, Baron, S. 34, 35.
Knorring, Sebastian Carl von, Baron, Kornet, S. 55.
Knudsen, Hans Christian, S. 98, 99, 101, 105, 106, 108, 110—114, 137, 140, 148, 149.
Knudsen, Lars, Musketer, S. 122, 130.
Knudsen, Østen, Musketer, S. 48.
Krebs, Andreas Samuel, Major, S. 10.
Krogh, Georg Frederik v., General, S. 11, 42, 96, 119.
Krogh, Hans Erhardt, Kompagnichirurg, S. 76.
Krogh, Søren de Fine v., S. 38, 54—62, 91, 96, 101, 105, 111, 112, 114, 135, 144.
Krohn, Agent, S. 106.
Kruse, Bøssemager, S. 130.
Kønig, Ditlev, Bataljonschirurg, S. 107.

L.

Lagerlöf, Kapt., S. 54.
Lambrechts, Nicolaj, Stiftamtskriver, Kammerraad, S. 150.
Larsen, Amund, Musketer, S. 121.
Larsen, Lars, Musketer, S. 121.
Larsen, Lars, Musketer, S. 121.
Larsen, Paul, Musketer, S. 36.
Lassen, Hartvig Marcus, S. 125, 137.
Leffler, Major, S. 25.
Lilljehöök, David Wilhelm, Ritmester, S. 54.
Lilljeström, Kapt., S. 54.
Lind, Alexander, Premierlieutnt., S. 3, 5, 37, 38, 56, 61, 91, 92, 100, 106, 113, 114, 145.
Lohmann, Severin, Kapt., S. 3, 9, 37, 43, 57, 60, 61, 90, 91, 98, 101, 108, 114, 117, 133, 135.
Lowzow, Christopher Frederik Peter Theodor v., S. 10, 40, 72, 77, 86, 88, 121.
Lyngstad, Korporal, S. 112.

M.

Mansbach, Johan Frederik v., Generallieutnt., S. 26, 33.
Meidell, Christoffer Pritzier, Sekondlieutnt., S. 45, 46.
Michelsen, Carl Frederik, Landphysicus, S. 107.

Mikkelsen, Lars, Tambour, S. 121, 129, 137, 142.
Moore, John, Generallieutnt., S. 27, Note 1.
Müller, Johan Collett, Oberstlieutnt., S. 15, 21—23, 40.
Møller, Johan Philip, Sekondlieutnt., S. 143—145.
Møllerop, Niels Tausan, Premierlieutnt., S. 7, 37, 43, 45, 48.
Mørner, Axel Otto, Greve, Oberstlieutnt., S. 127.

N.

Napoleon I, S. 34.
Nissen, Georg Peter, Kapt., S. 73.
Nordenanckar, Johan Fredrik, Major, S. 109.
Noreen, Adjudant, S. 35.
Nægler, Elias, Kapt., S. 25, 101, 102, 127.
Næss, Bataljonstambour, S. 101.
Næss, Fourer, S. 121.

O.

Ohme, Johan Andreas Cornelius, Oberstlieutnt., S. 10, 86.
Olsbøe, Korporal, S. 108.
Olsen, Ingebrigt, Musketer, S. 122.
Olsen, Johannes, Musketer, S. 121.
Oxenstierna, Axel Gabriel, Greve, Kapt., S. 35, Note 1.

P.

Paludan, Jesper Heiberg, S. 84, 89, 91, 92, 98, 100, 106, 110, 111, 113, 114.
Pedersen, Ole, Musketer, S. 43.
Pedersen, Ole, Musketer, S. 121, 129.
Petersen, Conrad Wilhelm, S. 8, 28, 38, 91, 99, 100, 114, 117.
Petersen, Johan Daniel Frederik, Oberstlieutnt., S. 88.
Posse, Carl Henric, Baron, Oberst, S. 42, 86, 87.

Q.

Qvam, Ole Taraldsen, Musketer, S. 47.

R.

Rafshol, Korporal, S. 98.
Rand, Korporal, S. 99.
Rasmussen, Jon, Musketer, S. 122.
Ravnestad, Christen Arnesen, Musketer, S. 57.
Reppen, Korporal, S. 108, 109.
Reusch, David Friderich, Kapt., S. 2, 4, 37, 43, 91, 97—99, 101, 105, 114, 117, 123, 132, 133, 137, 148, 149.

Ribbing, Major, S. 25.
Rognve, Korporal, S. 109.
Rudbeck, Charles Emil, Lieutnt., S. 25, 27.
Rynning, Sigward Irgens, Sognepræst, S. 85.
Ræder, Johan Georg, Oberstlieutnt., S. 22, 32, 39, 41, 49, 65, 74, 85.
Rævedal, Jacob, Musketer, S. 121.

S.

Saumarez, James, Admiral, S. 27, Note 1.
Schacht, Johann Friederich, Brigadechirurg, S. 36, 97.
Schantz, Ludvig Adam v., Lieutnt., S. 145.
Schwerin, v., Greve, Oberst, S. 24, 50, 51.
Sejersted, Johannes, S. 19, 119, 127.
Seue, Werner Nicolai de, Oberst, S. 10, 12—16.
Simensen, Elling, Musketer, S. 122.
Simensen, Torsten, Musketer, S. 122, 130, 137.
Sjursen, Jacob, Musketer, S. 121.
Skjöldebrand, Carl Erik, Oberstlieutnt., S. 118.
Skjöldebrand, Anders Fredrik, Generallieutnt., S. 118, Note 2.
Sommerfeldt, Christian, Amtmand, S. 9, 148.
Sommerschild, Iver Christian Lund, Major, S. 39.
Stabell, Friderich Wilhelm Brueneck, Major, S. 10, 12, 25, 139—141, 145, 149.
Staffeldt, Bernhard Ditlef v., S. 1, 4, 8—10, 12, 13, 16—21, 23—25, 27—30, 31, Note 2, S. 32—35, 39, 41—43, 46, 48, 49, 51—56, 58, 60, 62, 63, 65, 67—75, 77, 82—90, 94—98, 101, 102, 107—110, 116, 118—120, 123—127, 129, 131—134, 136, 139.
Stang, Jens, Kapt., S, 23.
Stormoen, Ingebret, S. 83.
Stubotten, Ole Olsen, Musketer, S. 105.
Svindset, Korporal, S. 109.
Sylow, Hans Julius, Kapt., S. 25.
Synnestwedt, Oberstlieutnt., S. 44, 111.
Syvertsen, Lars, Musketer, S. 122.

T.

Tallaksen, Bernt, Musketer, S. 122.
Tausan, Nicolay Christian, Kapt., S. 3, 4, 28, 37, 38, 43, 45, 48, 65, 91.
Teuscher, Carl Theodor, Bataljonschirurg, S. 3, 5, 28, 35, 37, 91, 92, 100, 114, 142, 144, 145, 150.
Thulstrup, Stabschirurg, S. 75.
Tougbøe, Lensmand, S. 83.

U.

Uchermann, Bataljonschirurg, S. 150.
Uggla, Lieutnt., S. 59.
Underdal, Knud Eriksen, Musketer, S. 105.

W.

Wahlstedt, Axel, Kornet, S. 55.
Westre, Korporal, S. 76.
Wijnblad, Carl Elias, Major, S. 25.

Ø.

Øvrebø, Sergeant, S. 112.

TRYKFEIL OG RETTELSER

Side	5,	Linje	6	f.	o.	staar:	kgl.	skal være:	kgl. norske.
»	15,	»	14	-	n.	»	Gru man tænker,	—»—	Gru, man maa tænke.
»	24,	»	6	-	-	»	Nordby,	—»—	Noraby.
»	26,	»	15	-	o.	»	is,	—»—	ist.
»	31,	»	6	-	-	»	Armekorps,	—»—	Armeekorps.
»	53,	»	4	-	-	»	Inf.reg. Vinger,	—»—	Inf.reg. i Vinger.
»	53,	»	9	-	n.	»	staar,	—»—	staaer.
»	59,	»	15	-	-	»	forsvarede,	—»—	forsvarte.
»	67,	»	12	-	o.	»	Wass,	—»—	Was.
»	89,	»	17	-	n.	»	Tjenesten,	—»—	Tienesten.
»	115,	»	6	-		»	Tillig,	—»—	Tillæg.
»	120,	»	18	-	-	»	440,	—»—	400.

1808.

I.

1ste Musketerbataljon i Bergens Garnison. Afmarchordre til Østlandet. March overland til Hedemarken og videre til Eidskogen. 1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon underlægges Brigaden Staffeldt.

Allerede 2 Dage, før Krigen mod Sverige var erklæret, d. 14de Marts 1808, var leirdalske lette Infanterikompagni af bergenhusiske nationale Infanteriregiment afgaaet til Østlandet, og bergenhusiske nationale Grenaderbataljon dirigeredes i April Maaned derhen over Christianssand. Snart kom ogsaa Touren til *1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon*. I Bergens Garnison, hvortil nu alle bergenhusiske Regiments nationale Soldater med Officierer og Underofficierer vare indkaldte, var der et stort Reservoir af Tropper at tage af; bergenhusiske Regiments Distrikt var stort.

Den kommanderende General søndenfjelds, *Christian August*, Prinds t. S. Holsteen, havde allerede tidlig paa Aaret, endog før Krigserklæringen, truffet Foranstaltninger til Forsvaret af Landegrændsen mod Sverige, og i Planen for Anvendelsen af Tropperne søndenfjelds var ogsaa Beordringen af Bergenhusingerne til Østlandet[1], uagtet disse ikke stode under Prindsens immediate Kommando, men hørte under den bergenske Generalkommando, *Generallieutnt. Hans Jacob Henning Hesselberg*.

Ifølge en Rapport af 24 Marts 1808, altsaa strax efter Krigens

[1] Se »Bergenhusiske nat. Grenaderbataljon«, S. 3.

Udbrud mod Sverige, bestod den i Bergens Garnison staaende 1ste Musketerbataljon af følgende Tropper:

1ste Division:	*Major Johan Koren Dahl*[1], tillige Bataljonskommandør.		
	1	Stabskapt., *Kapt. David Friderich Reusch*[2].	
	1	Premierlieutnt.	
	1	Sekondlieutnt.	
	6	Underoff.	
	1	Tamb. af	nordre søndfjordske Komp.
	1	— »	lysterske —
	22	Md. »	— —
	15	— »	sogndalske —
	22	— »	ytre sognske —
	22	— »	søndre søndfjordske —
	22	— »	nordre — —
	10	— »	gloppenske —
	7	— »	søndre søndmørske —
	Sum = 4 Off., 6 Und.off., 2 Tamb., 120 Md.		

2den Division:	*Kapt. Christian Grübeling, jn.*[3]		
	1	Premierlieutnt.	
	1	Sekondlieutnt.	
	6	Underoff.	
	1	Tamb. af	urlandske Komp.
	1	— »	opdalske —
	23	Md. »	urlandske —
	12	— »	vigske —
	23	— »	nordre nordhordlenske Komp.
	13	— »	nordhordlenske —
	13	— »	mellem nordhordlenske —
	13	— »	søndre — —
	23	— »	opdalske —
	Sum = 3 Off., 6 Und.off., 2 Tamb., 120 Md.		

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« af H. J. Barstad.
[2] Om ham se »Bergens Forsvar«.
[3] Om ham se »Bergens Forsvar«.

3dje Division: *Kapt. Nicolay Christian Tausan*[1].

1 Premierlieutnt.
1 Sekondlieutnt.
6 Underoff.
1 Tamb. af søndre søndmørske Komp.
1 — » nordre søndhordlenske —
6 Md. » søndre søndmørske —
23 — » vossiske —
23 — » nordre søndhordlenske —
23 — » søndre — —
22 — » nordre hardangerske —
23 — » søndre — —

Sum = 3 Off., 6 Und.off., 2 Tamb., 120 Md.

4de Division: *Kapt. Severin Lohmann*[2].

1 Premierlieutnt.
1 Sekondlieutnt.
6 Underoff.
1 Tamb. af gloppenske Komp.
1 — » tjugumske —
20 Md. » nordre søndmørske Komp.
9 — » søndre — —
12 — » gloppenske —
22 — » stryenske —
22 — » nordre nordfjordske —
22 — » søndre —
13 — » tjugumske —

Sum = 3 Off., 6 Und.off., 2 Tamb., 120 Md.

Hertil kom Adjudanten, *Premierlieutnt. Alexander Lind*[3], og *Bataljonschirurg Carl Theodor Teuscher*[4].

Hele Bataljonen talte saaledes: 14 Off., 1 Bataljonschirurg, 24 Und.off., 8 Tamb., 480 menige.

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.
[2] Om ham se »Bergens Forsvar«.
[3] Om ham se »Bergens Forsvar«.
[4] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 2 B. S. 412—413.

Da Generallieutnt. Hesselberg havde modtaget Ordre fra Prinds Christian August om at afsende en Musketerbataljon til Hedemarken og omliggende Egne, tilskrev han d. 24de Maj 1808 bergenhusiske Regiment: »Den herværende 1ste Musketeer-Bataillon skal, saasnart Forstærkning kan erholdes herind i Stedet, marschere over Leirdal til Østlandet, nemlig til Hedemarken, for at forstærke *Oberste v. Staffeldts* Corps, der staaer i Elverum, Soløer og ved Kongsvinger.

Afmarschen skeer i halve Divisioner, ligesom ved Grenadeer-Bataillonen til Christianssand, og Marschrouterne skal nærmere blive oversendt, naar alt er reguleret.

Regimentet ville altsaa behagentlig strax, og hvor Posterne ikke gaaer, da pr. Expresse beordre samtlige i Lægderne endnu tilbageværende Officierer, Underofficierer og Soldater, samt Mellem- og Understab, at de snarest muelig rykker her ind til Bergen.«

Ordren bragte strax Forstyrrelse, idet Bataljonskommandøren, Major J. K. Dahl, meldte sig syg, hvorfor Musketerbataljonen kom til at afmarchere med den i Garnisonen tjenstgjørende *Major Johan Henrich Grübeling, sen.*[1] som Chef.

Regimentskommandøren, *Oberst Jacob Ulrich Holfeldt*, havde ogsaa fundet Kapt. N. C. Tausan »umarchfærdig«[2]; men Kapteinen blev dog med paa Marchen til Østlandet; ikke længe efter Ankomsten til Krigsskuepladsen maatte han dog fratræde 3dje Division, over hvilken Kapt. Dav. F. Reusch saa fik Kommandoen[3].

D. 26de Maj 1808 udstedte den bergenske Generalkommando følgende Parolbefaling: »Den 5 Juni førstkommende begynder den 1ste Musketeer-Bataillon Afmarschen herfra Bergen til Hedemarken i Overeensstemmelse med den hosgaaende Tabelle over samtlige 8 Afdelingers Marschrouter.

Paa Mandag den 30 hujus afgaaer en paalidelig Underofficier som Forbud for hele Bataillonen, hvilken forud anmelder sig hos Divisions-Adjutanten, som her forrettende Generalquarteermester, for at modtage den fornødne Instrux med videre.

Til førstkommende Løverdag indgiver Regimentet 2de Lister over den marscherende Bataillon, indrettet som hosgaaende.

Hesselberg.«

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 147—148.

[2] Se »Bergens Forsvar«, S. 148.

[3] Om Afsendelsen af den 1ste marcherende bergenh. nat. Musketerbatalj. se foruden »Bergens Forsvar« ogsaa »Norsk Ugeskrift« for 1884, 1 B. S. 51.

I Juni 1808 sattes den 1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon paa Feltfod, og d. 5te næstefter afgik præcis efter Ordren 1ste Afdeling. Major Grübeling fulgte 2den Division, som kommanderedes af hans yngre Broder[1]. Bataljonschirurg Teuscher fulgte 4de Divisions 2den Afdeling. Ved Afmarchen fik Majoren ifølge Skrivelse af 7 Juni fra bergenhusiske Regiment til d. kgl. Komm.koll. udbetalt af Regimentskassen 5583 Rdl. til Bestridelse af Marchudgifter etc. for Juni og Juli. For Reparation af de marcherende Afdelingers »Bataljonskasser« sees Regimentet at have udlagt 5 Rdl. 10 ß[2]. Som Regnskabsfører ved Bataljonen fungerede Adjudanten, Premierlieutnt. A. Lind, der stilledes paa samme Fod som Adjudanten og Regnskabsføreren ved den bergenhusiske Grenaderbataljon. Oberst Holfeldt mener i sin Skrivelse til Komm.kollegiet, at Major Grübeling vil have naaet sit foreløbige Bestemmelsessted, Hedemarken, d. 26de Juni.

Det var ifølge den gjeldende Mobiliseringsplan, at Divisionerne opsattes med en Styrke af 120 menige; men man fandt snart dette for lidet, og d. 1ste Juni skriver Prinds Christian August til Generallieutnt. Hesselberg om at forøge Divisionernes Styrke til 150 Md. »Erfaringen har lært,« siger Prindsen, »at ommeldte er den ringeste Styrke i Forhold til vores Officierers Antal, og naar man kan og maa gjøre Regning paa Afgang, som ej strax kan erstattes. Iøvrigt er vores Tab ej betydelige i Forhold til Fiendens, vores Folk skyder sikrere og viser mere Mod. Stillingen er ej ufordelagtig, og jeg haaber, vi hævder vores Ære og Selvstændighed.«

I Henhold til denne Skrivelse udstedte Generallieutnt. Hesselberg til bergenhusiske Regiment følgende:

»Parol Befaling den 10 Juni 1808.

Da den nu under Marsch til Hedemarken værende 1ste Musketeer Bataillon skal forstærkes indtil 600 Mand eller 150 Mand pr. Division foruden *Prima Plana*, saa ville Regimentet behagentlig endnu lade afmarschere 120 Mand af mindst forfaldhavende, hvilke skal afgaae i 2de Afdeelinger herfra den 21 og 23 hujus og altsaa saa-

---

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 148.

[2] Ifølge »General Casse-Extract over Indtægt og Udgift ved det Bergenhusiske Infanterie-Regiment for det 2det Qvartal fra 1ste April til 30te Juni 1908« i det norske Rigsarkiv. I Regnskabet er forøvrigt opført som udbetalt til Musketerbataljonen i Forskud af Regimentskassen 5800 Rdl. ved Afmarchen.

ledes udgjøre 9de og 10de Afdeeling. Paa Grund af denne forøgede Styrke er det nok fornødent, at hver Division endnu gives 1 Underofficeer til de 6, de forhen haver, og skulde Regimentet ikke kunde afsee herfra disse 4 Underofficeerer, saa maae de havende 4 vacante Pladser strax besættes og allerhelst med fortrinlige duelige Subjecter af de tjenstgjørende Grenadeercompagnier. Af disse Underofficeerer afgaaer 2 ved hver af ovenmeldte 9de og 10de Afdeeling.

Siden den marscherende Bataillon aldeles ingen Officeerer haver, der kan føre bemeldte 2de Afdeelinger til deres Bestemmelse, saa ville Regimentet behagentlig commandere 2de Officeerer dertil, hvilke efter at have bragt Commandoerne til Bataillonen, begiver sig strax tilbage.

Hesselberg.«

Som Svar paa Prinds Christian Augusts Skrivelse af 1 Juni om Forøgelsen af Divisionernes Styrke, hvilken Ordre altsaa allerede var pareret ved Parolbefalingen af 10 Juni, skriver Generallieutnt. Hesselberg yderligere til den kommanderende General søndenfjelds d. 14de Juni: »Da jeg bivaanede Campagner ved den franske Armee, lærte Erfarenhed Marskal *Broglio*[1], at stærke Batailloner i mange Henseender var bedre end svage, som og anledigede, at af 4 Batailloner i Armeen formertes ikkun 3. Meget havde jeg i det øvrige ønsket at kunne forsyne den herfra nu afmarcherende Bataillon med flere Ober-Officerer, men Mangelen paa samme er her saa stor, at i den practiske Tjeneste endog ganske udannede unge Mennesker nu er bleven ansadt, og forinden disse ere blevne underviist og øvet i det allernødvendigste, samt 4 endnu vacante Nummere bleven besadt, kan jeg aldeles ikke see mit Ønske opfyldt ved at eftersende flere Officerer herfra, som ellers vist skal skee saasnart mueligt.«

D. 19de Juni kunde Oberst Holfeldt indmelde til den bergenske Generalkommando, at Forstærkningen til 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon var færdig til at afgaa som befalet i 2 Afdelinger à 60 Md., foruden Tambourer og Underofficierer, under Befaling af *Premierlieutnt. Jens v. Munthe de Coucheron* og *Premier-*

[1] *Victor François*, duc de Broglie, maréchal de France (se »La grande encyclopédie«, 8 B. S. 106). Det var i 1759—1761, Hesselberg deltog i den preussiske Syvaarskrig paa fransk Side (se »Dansk biografisk Lexikon«, VII B. S. 431).

lieutnt. Niels Tausan Møllerop[1]. Til Bestridelse af Udgifter paa Marchen til Hedemarken modtog denne Forstærkning af Regimentskassen 850 Rdl. Styrken var sat paa Feltfod fra d. 15de Juni[2].

Vi skulle nu, saavidt det er muligt efter Rapporterne, følge den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon paa dens March til Østlandet. D. 15de Juni 1808 skriver Major Grübeling fra Lærdalsøren til Kommandøren for bergenhusiske Regiment, Oberst Holfeldt: »Igaar Aftes Kl. 7 kom den 4de Afdeling, ingen undtagen, sund og frisk hertil. Paa denne Reise har Folkene ikke havt Anledning til at bruge det ringeste af deres medtagne Brød, da de mestendeels allevegne er bleven frit beværtet i deres Qvarterer, undtagen her i Leirdal, som synes at blive det allersletteste, da nogle af Folkene, som ligger nær ved, er kommen her ned og sagt, at deres Værter vare saa usle, at de intet kunde skaffe tilveie. Jeg har havt fat paa Lehnsmanden og rystet ham, som da lovede, at de skulde faae et Maaltid i Aften. Jeg lovede ham derimod at indmelde denne hans elendige Foranstaltning. Imidlertid undres jeg over Fogden Holck[3], af hvis Tale i Bergen jeg maatte slutte, at Folkene ingensteds kunde finde det bedre end i hans Fogderie, og her synes det at blive slettest. Imidlertid maa vores Brød i Tønderne nu medtages over Fieldet, og hertil ere Tønder aldeles uduelige, da de formedelst deres store bugede Omfang skal være aldeles uskikket at kunde kløves paa Heste, da derimod Kasser af tvende Brødlængder, tvende Brøds Bredde og 4 Brøds Tykkelse i Høiden havde været beqvemme at transportere over alt. De foran gangne Afdelinger har derfor her solgt Tønderne og i Stedet kjøbt Matter og Bastetouge og saaledes emballeret ført det i Kløv over Fieldet. Denne Udgivt overstiger vel det gjorte Overslag i Bekostningerne; men Brødet turde komme alt for vel med i magre Egne og maa derfor conserveres paa beste Maade. At paabyrde Folkene en Tyngde at bære mere, end dem tilkommer, kunde forvolde, at disse til Marsch uvante Folk bleve mere *marode*, og følgelig foraarsage større Bekostninger. Jeg har derfor besluttet at følge de forangangnes Exempel og efterlader her

[1] Om disse 2 Off. se »Bergens Forsvar«; om Premierl. N. T. Møllerop se ogsaa Stamtavlen over Familjen *de Richelieu* i »Personalhistorisk Tidsskrift«, 5 B. S. 173.

[2] Ifølge »General Casse-Extract over Indtægt og Udgift ved det Bergenhusiske Infanterie-Regiment for det 2det Qvartal fra 1ste April til 30te Juni 1908« i d. n. Rigsarkiv.

[3] *Rasmus Carl Holck*, Foged i Ytre og Indre Sogn 1802—1809.

en Underretning til de følgende Afdelinger, som maatte være i samme Fald, paa det vi i det mindste handle eens, om det ogsaa skulde kaldes: urigtig.«

4de Afdeling, som Major Grübeling medfulgte, havde Hviledag paa Lærdalsøren d. 15de Juni.

I Rapport af 15 Juni til Generallieutnt. Hesselberg skriver Major Grübeling, at det var *Premierlieutnt. Conrad Wilhelm Petersen*[1], der medfulgte 1ste Division, som havde fundet paa at benytte Bastematter og Toug og sælge Tønderne. Han pakkede Brødet efter Indpakningen i Kasser paa 2 Brøds Længde, 2 Brøds Brede og 4 Brøds Tykkelse i Høiden, og disse Kasser kunde kløves.

Da 1ste Afdeling af den bergenhusiske Musketerbataljon ankom til Hjellum i Vang paa Hedemarken, forelaa der ny Marchroute, som var sendt fra Oberst v. Staffeldt, i hvis Brigade Musketerbataljonen skulde indtræde ved sin Ankomst paa Krigsskuepladsen. Bataljonskommandøren, Major Grübeling, var, medens han var paa Marchen til Østlandet, bleven tillagt Charakter af *Oberstlieutenant* d. 16de Juni 1808. Oberst Holfeldts Antagelse om Marchens Varighed slog til. D. 27de Juni skriver den nyudnævnte Oberstlieutnt. Grübeling fra Agergaard ved Hjellum i Vang[2] til bergenhusiske Regiment: »Igaar den 26 Juni samlede sig den 2den Division, sund og frisk, ved Hiellum, hvor der fandtes en nye Ordre og Marschroute fra Hr. Kammerherre v. Staffeldt at fortsætte Marschen, dog med sluttede Divisioner, over Elverums Kirke, Waaler Kirke, Gaardene Bye og Gruset[3], Rustad i Wingers Sogn og endelig til Omegnen af Midtskov Kirke[4], hvor alle Divisioner, dog paa forskjellige Veie, bliver samlet den 11te Juli. Paa denne Marsch har hver Division een Hviledag.

Slemt er det i Sandhed, at Bataillonen ikke kunde forsynes med Kiedler og Flasker i Bergen, da de herefter vil være uundværlig, naar Soldaten selv skal sørge for sin Bespiisning.

Vore Folk ere hidtil saa vel bespiist paa hele Reisen, at de

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

[2] Se Norges geografiske Opmaalings Kart over Hedemarkens Amt, mellemste Blad.

[3] I Grue.

[4] Midtskog Kirke er det samme som Eidskog Kirke, midt paa Eidskogen, se »Norges Land og Folk: Hedemarkens Amt« ved A. Helland, 2 B. S. 297. Hele Marchrouten kan følges paa Amtskartet over Hedemarkens Amt, mellemste og sydlige Blad; den gik fra Elverum paa den østlige Side af Glommen.

fuldkommen ere fornøjede; dog fortiener Christians Amt Fortrinnet i alle Henseender, hvor Hr. Amtmand Sommerfeldt[1] fra Begyndelsen til Enden havde giort de ypperligste Anstalter, saaledes: at Folkene kunde indquarteres paa de Nattequarteret nærmest liggende Gaarde og de længere bortliggende maatte bringe Spise til Soldaterne i deres Quarterer. Lignende Maade blev brugt paa Brekke Gaard i Sogn. Hidtil har vi den hele Division frisk og munter; heller ikke har jeg funden nogen liggende paa Veien af 1ste Division, undtagen een Mand af nordre Søndfjord, af 1ste Divisions 1ste Afdeling, som Dagen før Afmarschen fra Bergen havde faaet kaagende Vand over Benet. Han ligger paa Gaarden Berge i Borgunds Annex. Benet saa ret slemt ud, saa at han ikke troede sig istand til engang at udholde til Hest. Jeg har efterladt skrivtlig til Hr. Capitain Severin v. Lohmann ved Bataillons Chirurgen at lade undersøge Skaden og efter Sagens Beskaffenhed enten bringe ham med eller sende ham til Bergen.«

Ved Hjellum laa 2den Division til den 28de Juni, da den marcherede videre. 1ste Division var allerede efter Oberst v. Staffeldts Ordre afmarcheret. I sin Rapport til Generallieutnt. Hesselberg skriver Oberstlieutnt. Grübeling d. 27de Juni: »Varmen tager til, og er derfor at befrygte, at den mere og mere vil afmatte Folkene, hvilket dog, saavidt Omstændighederne tillader, skal blive forebygget.«

1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon ankom til sit Bestemmelsessted, Omegnen af Midtskog Kirke, saaledes: 1ste Division d. 29de Juni, 2den d. 3dje Juli, 3dje d. 7de og 4de Division d. 11te Juli.

Forinden vi gaa videre med at skildre Musketerbataljonens Deltagelse i Begivenhederne paa Krigsskuepladsen, maa vi kaste et Blik paa Stillingen og se paa de forskjellige Anordninger, som Prinds Christian August havde truffet allerede ved Krigens Begyndelse for denne Del af Krigsskuepladsen med Kongsvinger Fæstning som Midtpunkt.

[1] Amtmand over Christians Amt, *Christian Sommerfeldt.* Om ham se »Stamtavle over Slægten Sommerfeldt«, Bergen 1873, Side 14, og Lengnicks »Genealogier«, 1 Saml. 2 D.

II.

De norske Troppers Opstilling søndenfjelds ved Krigens Udbrud. Prinds Christian Augusts Direktiver for Krigførselen i Almindelighed og Forposttjenesten i Særdeleshed. Brigaden *de Seue*. Kongsvinger Fæstning. Oberst de Seues Afsættelse. Oberst v. Staffeldts Overtagelse af Kommandoen over Kongsvingerafsnittet. Bergenhusiske Musketerbataljons Ankomst til Krigsskuepladsen. Rekvisitioner.

De norske Troppers Opstilling søndenfjelds ved Krigens Udbrud mod Sverig var i en Kordonstilling til Bevogtning af Grændsen fra Røraas over Kongsvinger nedover helt til Baahuslens Grændse. Til dette Øjemed var Hæren delt i 3 Brigader med *Oberst Bernhard Ditlef v. Staffeldts* Brigade paa venstre Fløj fra Røraas til Grue i Solør, *Oberst Werner Nicolai de Seues* Brigade i Centrum med Bevogtningsomraade fra Grue Præstegjeld til Krokfos i Høland og *Oberst Hans Gram Holsts* Brigade fra Krokfos til Svinesund. Kommandoen over Forposterne fra Røraas til Krokfos havde *Major Friderich Wilhelm Brueneck Stabell*[1], Kommandør for norske lette Infanteribataljon under norske Jægerkorps, og fra Krokfos til Svinesund *Major Andreas Samuel Krebs* af norske Jægerkorps. Bag disse Brigader stod som Reserve *Oberst Christopher Frederik Peter Theodor v. Lowzow* med en Brigade nordenfor Øjeren ved Vormsund og Fetsund samt *Oberstlieutnt. Johan Andreas Cornelius Ohme*[2] søndenfor Øjeren med Onstadsund og Grønsund til Overgange over Glommen, der dannede den egentlige Forsvarslinje[3]. Reservebrigaden Lowzow havde Ordre til, ifald Fienden skulde gjøre Indfald over Magnor, at støde til Brigaden de Seue og hurtigst mulig marchere til Vormsund; skulde Svensken gjøre Indfald i Høland, skulde Brigaden Lowzow marchere til Blakjer Sund.

I Trakten omkring Kongsvinger, hvorhen nu bergenhusiske Musketerbataljon var ført, kommanderede oprindelig Oberst de Seue. Allerede under 17 Marts 1808, efter Krigserklæringen, havde Obersten af Prinds Christian faaet følgende Instruktion med Hensyn til den ham overgivne Troppekordon paa Grændsen: »Alle Kompagnier langs Grændsen maa være forsynet med nogle Flag, ligemeget af

---

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XIV B. S. 249—250, og »Leirdølernes Saga« af H. J. Barstad.

[2] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XII B. S. 379—381.

[3] Se »Leirdølernes Saga«, S. 199—200.

hvilket Tøj, hvoraf 2 af mørk og 2 af lys Farve til hvert indrettende Signalpunkt. Ved hvert Flag fastgjøres en Hempe og et lidet Toug for at kunne gjøre det fast eller heise det op paa et sædvanligt Korsgevær eller en Staur. Saasnart Kordonen formeres, dannes ved disse Midler en Kommunikationslinje bag samme. Ved Flagenes forskjellige Antal og Sammensætning, et over det andet, vil der kunne erholdes henimod 20 Signaler, som vil være tilstrækkelig til Melding til Korpskommandøren og til de forskjellige Punkter paa Linjen; thi det maa antages til almindelig Grundsætning, at de forskjellige Poster maa soutinere hinanden saaledes, at, naar man for sikkert ser, Fienden alvorlig vil trænge ind, og altsaa kan skjelne sand fra *fausse attaque*, hvilket bedst erfares ved at kaste sine Fortropper tilbage, den ham i Fronten staaende Post søger at opholde ham, tildels ved at besætte Passene, tildels ved stærke Trops, som fra nærmeste Høider søge at komme ham i Flanken og saaledes at harcellere ham. De nærmest til den angrebne Post stødende maa derimod til samme Tid bryde frem og søge at komme den angribende fiendtlige Kolonne i Ryggen eller at afskjære den. Dog er herved at bemærke, at disse Tropper maa marchere samlet til denne deres Bestemmelse for at komme hurtigere frem, og at det ej maa forsømmes at besætte eller stationere nogle Trops for at observere de paa deres Vej imod den fiendtlige Grændse førende Pas og saaledes at dække deres March. Det vil blive vanskeligt for Fienden at rykke frem i flere Kolonner og, naar dette er Tilfældet, at vedligeholde Kommunikationen mellem disse; men var dette Tilfældet, da maa denne Betragtning føre til det Resultat, at man ved Dispositionen søger at slaa ham *en detail*, forinden de forskjellige Kolonner se sig istand til at soutinere hverandre. Denne Instruktion vilde MHr. Oberst behage at meddele de langs Grændsen stationerede Officierer.

En Signalbog skal blive meddelt. Om Natten kan ved Blus, Ild eller paa forskjellige Maader sammensatte Ild eller paa flere Steder, hvoraf ethvert har sin Bestemmelse, lignende Signaler gives.«

Om Krigførselen i sin Helhed havde Prinds Christian August allerede tidlig opgjort sig en Tanke. Han skriver d. 19de Marts 1808 til Hs. Excell. *General Georg Frederik v. Krogh*, kommanderende General nordenfjelds, at, ifølge Efterretninger, han havde modtaget, troede han, at de nordenfjeldske Grændser vilde blive blottede for svenske Tropper, og at det er Fiendens Hensigt at holde sig

defensiv, hvilket Prindsen anser for overensstemmende med sande militære Grundsætninger under hans Forhold, hvis ikke det skulde falde Hs. svenske Majestæt ind at spille Carl XII's Rolle for med et lykkeligt *coup* at oplive Nationens Mod og i den Hensigt bryde ind igjennem Passene i Høland. »I Følge af denne Forudsætning skal jeg disponere,« skriver Prindsen.

Til Forpostchefen, Major Stabell, skriver Prinds Christian den 21de Marts 1808: «Strax efter Modtagelsen af dette vilde MHr. Major behage at forføje Dem til Krogfos for at visitere de der udsatte Posteringer fra sammes Forbindelse med den sidste Postering af Nordenfjeld[1] og følge videre opad Grændsen igjennem Vinger, Grue og Hof Sogne, hvor De ligeledes visiterer de udsatte Posteringer og tillige efterser, om det befalede Signalvæsen er kommen i vedbørlig Stand paa denne Strækning langs Grændsen. Der maatte tillige sees paa, at bag Kordonen blev trukket en Kjæde med Patruljer, i hvilken Henseende de Kompagnier, som ere beordrede hertil, maatte forsynes saa meget som mulig med Ski.

Over de 3 i Grue og Hof Sogne forsamlede Kompagnier, hvortil endnu støder 1 Kompagni[2], overtager MHr. Major Kommandoen, og staar De saaledes under Hr. Oberst v. Staffeldts Kommando.«

Brigaden de Seue opsattes d. 21de Marts 1808 med følgende Tropper:

Norske lette Infanteribataljon.

Den kombinerede Grenaderbataljon af 1ste akershusiske og oplandske Regimenter.

Den kombinerede Grenaderbataljon af 2det akershusiske og thelemarkske Regimenter.

1/2 trepundigt Fodbatteri.

Ved Brigaden ansættes *Regimentsfeltskjær Casper Christopher Buchholz*[3].

Ordonnantskjæden besættes af smaalenske og akershusiske Dragonregimenter[4].

Kongsvinger Fæstning, som var Centrumbrigadens Hovedstøttepunkt, havde ved Krigens Udbrud faaet en Garnison, der bestod af:

Depotbataljonen af oplandske nationale Infanteriregiment.

[1] Nordenfjeldske gevorbne Infanteriregiment.

[2] Se »Leirdølernes Saga«, S. 192.

[3] Om ham se »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 1 B. S. 153—154.

[4] Efter Opgave i d. n. Rigsark.

Landværnsmandskaberne af 3 Kompagnier af norske lette Infanteribataljon.

Artillerilandværnsmandskaberne[1] af 1ste akershusiske nationale Infanteriregiment.

1 off., 11 Md. af det gevorbne Artilleri.

25 Marts 1808 erholdt Chefen for akershusiske Dragonregiment, *Oberst Gottfried Carl Wilhelm Gottlob v. Blücher*[2], Ordre fra den søndenfjeldske Generalkommande til snarest mulig at begive sig til Kongsvinger for at overtage Kommandantskabet over Fæstningen.

Baade Brigaden Staffeldt og Brigaden de Seue skulde efter Ordre af 29 Marts 1808 fra Prinds Christian erholde sin Ammunition ved forefaldende Affærer kompletteret fra Kongsvinger Fæstnings Arsenal.

Foruden Ammunition erholdt Brigaderne Staffeldt og de Seue ogsaa sine Forsyninger af Proviant m. m. fra Kongsvinger Magasin. Ifølge en af Prindsens Generalkvartermesterstab udarbeidet Plan af 14 Marts 1808 skulde Kongsvinger Magasin daglig levere 188 Rationer og 2198 Portioner. Et Depotmagasin, som oprettedes i Elverum, skulde daglig levere 81 Rationer og 1023 Portioner. Ifølge en »Fortegnelse over de ved de forskjellige til Troppernes Underholdning i Akershus Stift oprettede militære Magasiner værende Beholdninger af Levnetsmidler og Fourage d. 31te Marts 1808« indehavde Kongsvinger og Elverum Magasiner da:

120 Skippd. 3 L℔ 7 ℔ Rugmel.
123 — 1 » 1 - Bygmel.
120 Tdr. halve Byggryn.
18 » Erter.
4 » Salt.
10 » Sild.
75 Skippd. 6 L℔ 13½ ℔ salt Kjød.
17 — 16 » 12 - Flesk.
5061 Potter Brændevin.
1 Oxehoved Eddike.

[1] Landværnsmandskaberne; som vare opøvede i Exercitie med Regimentsartilleriet.

[2] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, II B. S. 447, og »Generalspersoner« ved C. J. Anker, S. 50—51.

Desforuden var der efter det kgl. norske Generalitets- og Kommissariatskollegiums Foranstaltning bleven forbagt 400 Tdr. Rug til haardt Brød for at haves i Beredskab, ligesom det var Tilfældet i Fæstningerne Fredrikstad og Fredriksten.

Magasininspektør over Kongsvinger og Elverums Magasiner var *Overkrigskommissær Nicolai Engelhardt*[1], som boede ved Kongsvinger.

1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon indsendte sine første Rekvisitioner til Kongsvinger Magasin:

1ste Division d. 18de Juni 1808.
2den --»-- - 5te Juli —
3dje --»— - 9de — —
4de —»— - 11te — —

Prinds Christian August fortsatte med at give sine Brigadechefer Instruktioner. Saaledes skriver han d. 3dje April 1908 til Oberst de Seue: »Generalkommandoen maa igjentage som almindelig Regel, at man ved at besætte og forsvare Passer altid ved disponible Tropper maa søge at gaa den attaquerende Fiende i Flanken og Ryggen, at en *stricte Defensive* aldeles maa undgaaes, da den medfører de uheldigste Følger, at alle *Maneuvres* mod Fienden maa have til Gjenstand at bringe ham imellem 2 Ilde og saaledes paa visse forud dertil bestemte Punkter at kunne gribe ham an. Disse Principier forbundne med Activitet og Mod fører til Sejer, *stricte Defensive*, endelig indtreffende Mangel paa physiske Kræfter, ufeilbarlig til Nederlag.

Iøvrigt maa Generalkommandoen bemærke, at Cordonen mere maa observeres ved Patrouiller, og Skildtvagttjenesten saa meget som mulig indskrænkes for ej derved at fatiguere Mandskabet formeget.«

8 April 1808 skriver Prindsen atter til Oberst de Seue: »Jeg beder Dem undgaa saa meget som mulig at fegte paa Plainen; forbyd alle kiønne Positioner, hvorved vi fra Position til Position kommer til Lindesnæs; forbyd alle Exercerplads *Maneuvres* — 7 Aars Krigsperioden er forbi; i Fjelde og Buske *tirailleret*, Troupes til at falde i Flanke og Ryg, benytte Luger til Overfald, paa Plainen rask sammen, om ej aldeles rettet ligemeget — naar Kavaleri

[1] Om ham se »Biografiske Efterretninger om Geistligheden i Throndhjems Stift« af A. Erlandsen, S. 456, og »Fædrelands Nekrolog« af Fr. Taarup, S. 114—115.

kommer, kuns Front mod alle Sider, da ikke skyde uden Befaling; thi kuns enkelte befaler Officieren fra Tid til anden at skyde den og den fiendtlige Officier ned, findes Pause, rask marcheret for at vinde Skovene, men rask fremad er vores Kald, fast og bestemt Mod har vores Folk sikkert, naar man kuns taler med dem, og saa forlader jeg mig tillidsfuld paa MHr. Oberstes beviste Konduite og Activitet.«

Hvad Kongsvinger Fæstning angaar, faar man høre, hvordan der stod til, idet Oberst v. Blücher som Kommandant rapporterer til Prindsen d. 17de April 1808: »Kongsvinger Fæstning er i dette Øjeblik forsynet med gode Pallissader og Portene overalt istandsatte. Den forsvares af tyve 12℔dige Kanoner, fire 8℔dige og elleve 6℔dige Kanoner, 7 Morterer, hvoraf de 2 ere paa 100 ℔ og de øvrige paa 50 ℔, samt 3 Hobitzer paa 20 ℔. Alle Batterierne overvolds ere i complet Forsvars Stand og forsynede med nye Brystværner af Faskiner og Jord, Sandsække og Skandsekurve. I den bedækte Vej er anbragt tyve 4- og 3℔dige Kanoner, der ligeledes ere i brugbar Stand.«

Naar man læser dette, som tyder paa, at Kongsvinger Fæstning var i fuld Stand til allerede en Maaned efter Krigens Udbrud at byde Svenskerne en kraftig Modstand i Tilfælde af et Angreb, hvilket under Datidens Forhold maa ansees for en hurtig Mobilisering, er det med Gru man tænker paa, hvilke Vanskeligheder der vil vise sig ved at faa Fæstningen i fuld Forsvarsstand i rette Tid i Tilfælde af Krig, efter at vi i Karlstad i 1905 have gaaet ind paa, saa at sige, ikke at røre ved Kongsvinger Fæstning i Fredstid, uagtet den ligger udenfor den »neutrale Zone«.

Oberst de Seue viser sig allerede fra den første Stund af ikke at være den rette Mand paa den rette Plads. Han havde ikke indforlivet i sig Prindsens Tanke om Offensiv, og Svenskerne gave ikke Nordmændene Tid til at betænke sig længe. D. 18de April 1808 stormede Svenskerne Lierskandserne, og d. 22de s. M. indmelder Kommandanten paa Kongsvinger til Prindsen, at Oberst de Seue med et Batteri paa 7 Kanoner, Bataljonen *Müller*[1] og 3 Kompagnier let Infanteri er rykket ind i Fæstningen, da han ikke troede sig sikker for Fiendens Overfald paa noget andet Sted. »Fienden

[1] *Oberstlieutnt. Johan Collet Müller*, Kommandør for den kombinerede Grenaderbataljon af 1ste akershusiske og oplandske nat. Inf.regimenter.

viser sig enkelt omkring Fæstningen paa nogle tusinde Skridt nær«, skriver Kommandanten. Tabet af Lierskandserne foranledigede Prinds Christan August til at reise til Kongsvinger, hvor han fratog Oberst de Seue Kommandoen og overgav Befalingen over dennes i og ved Kongsvinger staaende Tropper til Oberst v. Staffeldt.

I sin Rapport af 22 April melder Kommandanten paa Kongsvinger videre: »En fiendtlig Trup af omtr. 100 Md., der var opstillet i Pelotons, blev der kastet en Bombe imod; men Morteren sprang ved første Skud og slog Laaret over paa en Landværn.« Desværre har ikke Skytset efter dette været saa godt, som det burde være.

Foruden Kampen ved Lier var der ogsaa forefaldt krigerske Begivenheder i Høland og Urskoug, og d. 25de April fangedes *Oberstlieutnt. Carl Pontus Gahn* med sit Korps ved Trangen af Nordmændene.

Det lader til, at der har været adskillig Uro tilstede hos Førerne paa norsk Side; thi d. 26de April 1808 udstedte den kommanderende General søndenfjelds følgende Parolbefaling: »Med megen Forundring erholder Generalkommandoen, uagtet den engang i denne Henseende givne Advarsel hver Dag tildels ej fuldkommen rigtige, men og overdrevne Rapporter om Fiendens Styrke og Foretagender. Samme maa derfor atter igjentage, at i Rapporterne altid maa anføres, fra hvem man har erholdt Efterretningen, og at enhver Officier er pligtig saa meget som mulig at undersøge deslige Efterretningers Sandfærdighed og ej at fæste Tro til eller angive noget for Sandhed, hvor man ej med egne Øjne eller med tilforladelige af hans undergivne gjorte Meldinger er overbevist, dernæst at betyde Almuen, at enhver, som udspreder falske og overdrevne Rygter, derfor efter Fortjeneste vil og bør ansees; men skulde nogen Militær lade dette komme sig tillast, da har vedkommende Brigade, om han findes detacheret eller ej, at trække ham til Ansvar og behandle ham efter Krigslovene.

Militærisk Kald er det, hvor det er muligt at forhindre Fienden og at benytte enhver Fordel for uden dertil først at oppebie sine Foresattes Befalinger, forsaavidt som dette ej strider imod de givne Instruktioner, og enhver bliver ansvarlig herefter, naar han forsømmer de sig ham tilbydende fordelagtige Øjeblik.«

Af en Rapport af 2 Maj 1808 fra Kongsvinger Fæstnings Kommandantskab til Prindsen sees, at Vingersjøen endnu var is-

belagt; men d. 5te næstefter melder Kommandanten, at Isen paa Glommen var svag, saa at en svensk Parliamentær, *Major Ekstedt*[1], faldt igjennem den; men han blev dog trukket op igjen. Svenskernes Fortropper stode næsten lige ned til Glommen; men Kommandanten syntes ikke, han kunde skyde med Kanoner paa en enkelt Mand.

Da Oberst v. Staffeldt havde overtaget Kommandoen over de Seues Tropper ved Kongsvinger og saaledes faaet sin venstre Fløibrigade betydelig forøget, var det en naturlig Tanke, at han først forsøgte at blive kvit Svenskernes generende Nærhed af Kongsvinger Fæstning. Til den Ende foretog han et Anfald paa Svenskernes Forskandsninger paa Jahren d. 18de Maj 1808[2]; men desværre mislykkedes det.

23 Maj rapporterer Kommandanten paa Kongsvinger, Oberst v. Blücher, til Prindsen, at han befrygtede svensk Overfald paa Fæstningen fra Lierkanten. Obersten havde derfor paa Overvolden anbragt 13 Stk. 12-℔dige Kanoner, 4 Stk. 8-℔dige og 5 Stk. 6-℔dige samt 3 Stk. 20-℔dige Haubitzer, og denne hele Force bestryger Vejen, siger han, til Lier og Terrænet derfra indtil Pladsen Sislerud[3]. Skoven ad Langeland til havde han ladet nedhugge og var endog betænkt paa at sætte Kongsvinger Leir i Brand, hvilket han dog ikke vovede uden expresse Befaling.

Uagtet Kongsvinger Fæstning var i god Stand og havde Skyts nok, var der en stor Mangel; Fæstningen havde ikke tilstrækkeligt fuldt uddannet Artilleribefal eller -betjening. 24 Maj 1808 skriver Prinds Christian fra Hovedkvarteret Narvestad til den kgl. norske Artilleribrigade, at Kongsvingers Kommandantskab har indberettet, at det mangler aldeles nogen Artillerist, der forstaar at lade og stille en Morter. Generalkommandoen anmoder derfor Brigaden om at sende derop 2 Konstabler, som forstaa Tingen. Fæstningen mangler endvidere Artilleriofficierer; men om Brigaden ingen har at disponere over, saa maa der sendes en udmærket duelig Underofficier af Artilleriet eller en i Artilleritjenesten øvet Infanteriofficier.

Det var unegtelig et grovt Stykke, at en Fæstning af Kongsvingers Betydning ikke havde en Artillerist, der kunde affyre en Morter, og kun en eneste virkelig Artilleriofficier og 11 uddannede

[1] Forpostchef paa Svenskernes 1ste Brigades høire Fløj; se »Kriget emellan Sverige och Danmark åren 1808 och 1809« af C. Meijer, S. 91.

[2] Se »Leirdølernes Saga«, S. 200—211.

[3] Se »Topografisk Kart: Kongsvinger.«

Artillerister til at betjene et Skytsantal af 35 Kanoner, 7 Morterer og 3 Haubitzer.

Maaske var det i Forbindelse med denne Frygt for Angreb paa selve Kongsvinger Fæstning, at Oberst v. Staffeldt efter det mislykkede Forsøg paa at jage Svenskerne bort fra Jahren besluttede at forurolige dem i deres venstre Flanke og i det Øjemed sendte *Kapt. Wilhelm Jürgensen*[1] med sit leirdalske lette Infanterikompagni ud paa et Streiftog til Jerpset i Ryggen paa Svenskernes Stilling ved Lier, hvilken Plan lykkedes fortreffelig[2].

Imidlertid kom der uventet en kgl. Ordre til den svenske øverstbefalende *General Gustaf Mauritz Armfelt* om at trække de svenske Tropper ud af Norge, og denne Ordre effektueredes saa hurtig, at d. 1ste Juni 1808 stod der ikke en svensk Soldat indenfor den norske Grændse lige over for Oberst v. Staffeldts Brigade. Svenskerne indtoge paa den anden Side af Grændsen forskandsede Stillinger ved Magnor Bro[3], Morast[4] og Eda[5].

Under disse Omstændigheder var det let for Oberst v. Staffeldt at følge efter, og han fortsatte Fremrykningen, til Forposterne stode ved den svenske Grændse, medens Hovedstyrken indtog Stilling ved Midtskog Kirke. Til denne Stilling var det, den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon ankom i Begyndelsen af Juli Maaned 1808[6].

Bergenhusiske Musketerbataljon havde marcheret uden Tros overland fra Bergen. Heste maatte den naturligvis have og har da grejet sig med Skydsheste. For Brugen af disse havde den kommanderende General søndenfjelds udstedt en Parolbefaling d. 21de April 1808, hvori det heder: »Dersom nogen Bataljon blev nødt til at beholde en skydsende Bonde i længere Tid, hvilket dog ej, uden yderste Nød kræver det, maa ske, da er det denne Bataljons Pligt at sørge for denne Mands og Hestenes Underholdning, naar han forbliver hos samme over 24 Timer. Han gives da den for Soldaten reglementerede Portion og Ration for sine Heste.« Til denne Parolbefaling har den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon været henvist, da den ikke selv medførte Trosheste og

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Leirdølernes Saga«.
[2] Om Overfaldet paa Jerpset se »Leirdølernes Saga«, S. 211—216.
[3] Se »Topografisk Kart: Sitskogen.«
[4] og [5] Se den svenske Generalstabs topografiske Kart »Eda«.
[6] Om Svenskernes Rømning af Norge, se »Leirdølernes Saga«, S. 217—218.

Kudske, og det har selvfølgelig fordyret Bataljonens March betydelig. Det første derfor, Oberstlieutnt. Grübeling gjorde, da han kom frem til sit Bestemmelsessted, var at rekvirere Trosheste og Troskudske eller »Knegte«, som disse kaldtes.

Allerede under 14 Marts 1808 havde Chefen for Prinds Christian Augusts Generalkvartermesterstab, *Major Johannes Sejersted*, udarbeidet et Udkast til det Antal Knegte eller Kudske, som Armeen behøvede, og indsendt samme til den anordnede Kommissariatskommissions Formand, *Generalkrigskommissær Hans Jørgen Birch*. Ifølge dette Udkast skulde der udtages:

1. Af Hedemarkens Amt:
   - A. Af den søndre Del af Østerdalens Fogderi . . 7 Knegte, som maatte leveres i Elverum.
     I Hof og Grue Sogn i samme Fogderi . . . 22 —
   - B. Af den søndre Del af Hedemarkens Fogderi, som maatte afleveres paa Kongsvinger . . . 104 — Hertil kunde Totens Præstegjeld bidrage endel.

Fra dette Distrikt var det da nærmest, Oberst v. Staffeldts Brigade skulde faa sine Troskudske.

Oberstlieutnt. Grübeling havde opslaaet sit Bataljonskvarter paa nordre Berger[1], hvorfra han 5 Juli 1808 sendte Brigaden Staffeldt følgende Rekvisition paa »Trosheste og Knegte«:

1 Bataljonskommandør	3	Heste og	2	Knegte
4 Kapteiner	4	— »	4	—
4 Subalternoff. (1 Hest og Knegt pr. 2 Off.)	2	— »	2	—
1 Adjudant, 1 Regimentskvartermester tilsammen . .	3	— »	2	—
1 Bataljonsfeltskjær tillige med Medicin- og Instrumentkjærre	3	— »	2	—
4 Patronkjærrer	8	— »	4	—
2 Rekvisitkjærrer	4	— »	2	—
Til Kjedlernes Transport pr. Div. 2 Heste og 1 Knegt	8	— »	4	—
Sum =	35	Heste og	22	Knegte

Der var fra Kronprindsen udstedt en Befaling, kommuniceret bergenhusiske Regiment fra den bergenske Generalkommando 8 Marts

[1] Se Amtskartet over Hedemarkens Amt, sydlige Blad.

1808, om, at, naar et Korps gjøres mobil, skal intet Feltartilleri medtages, ej heller Feltekvipage, undtagen det, som Karlen bærer. »Paa Grund heraf,« skriver Oberstlieutnt. Grübeling 6 Juli 1808 til det kgl. n. Komm.koll., »erholdt Bataljonen ingenting med sig af saadant, hverken for Officierer eller Mandskab, ja ikke engang Feltkjedler og Flasker, da Tiden fra Marchordrens Komme og til Bataljonens Afmarch var for kort til at indsamle disse og flere nødvendig Rekvisiter fra Regimentets vidt adspredte Telthuse.«

Oberstlieutnt. Grübeling rekvirerer derfor 6 Juli gjennem Brigaden Staffeldt følgende Sager:

321	Stk.	Feltflasker med Laag og Remmer.
94	»	Feltkjedler med Overtræk og Laag.
18000	»	skarpe Patroner (30 pr. Md.) at uddele strax til Mandskaberne.
18000	»	skarpe Patroner i Reserve i Kjærrerne.
1800	»	» Stene (3 pr. Md.) at udleveres strax.
1800	»	» — i Reserve i Kjærrerne.
4	»	Patronkjærrer (1 pr. Div.) med Sæletøj.
1	»	Bataljonfeltskjærkjærre eller Vogn med Sæletøj.
2	»	Rekvisitkjærrer (1 pr. 2 Div.) med Sæletøj.

Den under 30 Juni 1808 til *Generalmajor* udnævnte Brigadechef v. Staffeldt oversendte Rekvisitionen endnu samme Dag, d. 6te Juli, til d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. med den Bemærkning, at de Bataljonen tilhørende Kjøretøjer vare afleverede i Arsenalerne 1789, og da Kjedlerne og Flaskerne laa igjen i Lægderne i Bataljonens vidtløftige Distrikt, var Bataljonen ankommen blottet for alt.

Endvidere rekvirerede Oberstlieutnt. Grübeling 6 Juli:

17	Stk.	Kløvsadler m. Tilbehør.
35	»	Hestetydere à 4 Favne lg. m. Jerntvinde.
48	»	Rode- el. Proviantsække.
24	»	Fouragesække.
24	»	Fouragestrikker à 8 Favne.
22	»	Kudskekjoler.
22	»	Kudskekabudser.
22	Pr.	Kudskestøvler.
22	Stk.	Tornistre.
15	»	Svøber.
35	»	Hestedækkener m. Gjorder.

8 Stk. Strigler.
8 » Kardasker.
8 » Hestesaxe.
8 » Hestekamme.
642 Pr. tilskaarne Pundtlæders Skosaaler.

Alle disse Rekvisitioner sendte Generalmajor v. Staffeldt samme Dag til d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll., som allerede Dagen efter, d. 7de Juli, meddelte Generalmajoren, at den kgl. norske Artilleribrigade skulde foranstalte udleveret de fornødne Feltrekvisiter og Ammunitionssorter, samt at den kommanderende General søndenfjelds var tilskrevet om Heste og Troskudske fra hans Distrikt. Kudskekjoler havdes ikke i det norske Munderingsdepot; derfor havde Kollegiet anmodet Kommissariatskommissionen om at udlevere 22 Kaputkjoler i Stedet.

III.

Generalmajor v. Staffeldts Dispositioner efter Svenskernes Rømning af Norge paa Kongsvingerkanten. Bergenhusiske Musketerbataljon immobil paa Grund af manglende Feltrekvisita, Trosheste og Trosknegte.

Efter Ankomsten til Krigsskuepladsen og Indlemmelsen i Brigaden Staffeldt blev bergenhusiske Musketerbataljon med sine 3 først ankomne Divisioner anvendt til Artilleribedækning og Beskyttelse af Hovedkvarteret og besatte Pramhus[1] og Matrandbroen[2]. Da Svenskerne i Begyndelsen af Juli Maaned trak sig yderligere tilbage og opgav Magnor[3] og Morast Skandser, besluttede Generalmajor v. Staffeldt sig efter tidligere Opfordring fra Prinds Christian til at gjøre en Fremrykning. Han skriver herom d. 8de Juli 1808 fra Magnor Toldsted til Prindsen: »Inat har Fienden forladt Magnor og Morast; strax ved modtagen Melding har jeg afsendt et Detachement for at forfølge, nemlig over Magnor Skarpskytterne samt 2de Divisioner af Grenadeer Bataillonen Müller, hvormed jeg selv følger efter.

[1] og [2] Se topografisk Kart »Kongsvinger«.
[3] Se topografisk Kart »Sitskogen«.

De ved Finserud[1] stationerede aamotske Skiløbere og leirdalske lette Infanterie Compagnie besætter ved deres Ankomst Magnor Told. Det vingerske lette Infanterie Compagnie, som ved Gaustad[2] var stationeret, marcherer den nærmeste Vej for at komme efter den forfølgende Colonne og 1 Division af Grenadeer Bataillonen Müller indtager igjen disses Plads.

3de Divisioner af 1ste throndhjemske Grenadeer Bataillon[3], det elverumske Skiløber Compagnie og den throndhjemske Skarpskytter Division trække over til Vestmarken[4] for der at indrykke og forfølge Fienden i Flanken, om ikke allerede saadant forhen af Oberstlieutnt. v. Ræder[5] er skeet, fra hvilken jeg endnu ingen Efterretning har.

De af bergenhusiske Regiment ankomne 3de Divisioner dækker Artilleriet og besætter Pramhus og Broen ved Midtskov Kirke.

Ved de seneste erholdte Efterretninger trak Fienden mod Eda Skandse; men hvorhen det siden vil gaa, vides ikke; ved saaledes at forfølge ham med Streifkorps troer jeg at have opfyldt Deres høyfyrstelige Durchlautigheds naadigste Befaling af 1ste d. M.[6] og ved at trække hertil og paa Vestmarken troer jeg at være beqvemmest *à portée*, hvor det maatte fornødiges, eller hvor Deres høyfyrstelige Durchlautighed underdanigst maatte befale.«

Oberstlieutnt. Ræder var d. 6te Juli med et lidet Detachement rykket fra Vestmarken over Grændsen ind i Sverige for at forurolige Fienden i hans venstre Flanke. D. 7de kom han til Gaardene Jelsby og Losby i Jernskog Sogn[7]. Patruljer udsendtes paa Vejen til Töcksmark[8]. Om Aftenen kom Detachementet til Gaarden Fjeld[9],

[1] Se topografisk Kart »Kongsvinger«.

[2] Se topografisk Kart »Sitskogen«.

[3] Baade 1ste og 2det throndhj. nat. Inf.reg. havde nu afgivet en Grenaderbataljon til Brigaden Staffeldt.

[4] Se topografisk Kart »Sitskogen«.

[5] *Oberstlieutnt. Johan Georg Ræder* af 2det throndhj. nat. Inf.reg.; om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XIV B. S. 473—474.

[6] Kfr. »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, udg. af d. danske Generalstab, 3 B. S. 526.

[7] Gällesby og Låssby, se d. sv. Generalstabs topogr. Kart »Eda« og sv. Generalstabs »Karta öfver Vermlands Län«.

[8] Se d. sv. Generalstabs topogr. Kart »Töcksmark« og sv. Generalstabs »Karta öfver Vermlands Län«.

[9] Fjäll el. Fjell, se d. sv. Generalstabs topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län.«

hvor Divisionen Stang[1] detacheredes for at observere Vejen til Töcksmark; selv marcherede Oberstlieutenanten til Gaarden Slate[2] efter at have passeret Vadestedet Ose[3]. Fra Slate vilde han gaa over Jernskog Bro; men denne var afbrændt af Fienden. Oberstlieutenanten marcherede nu tilbage og var 8 Juli Kl. 6 Mg. med hele sit Detachement ved Gunnersrud og Bø lige op for Skillingfors Bro[4], hvorover Vejen gaar til Adolfsfors[5]. D. 9de drog han videre tilbage ind igjen i Norge til Gaarden Rud[6].

D. 9de Juli skriver Generalmajor v. Staffeldt til Prindsen igjen: »Efter at jeg i Gaar underdanigst gav mig den Ære at indberette for Deres høyfyrstelige Durchlautighed, rykkede 2de Divisioner af Bataillonen Müller og det Vingerske lette Infanterie Compagnie til Morast i Gaar Eftermiddag; jeg var der og besaa Skandsen, et Arbejde, der gik langt over min Forventning, hvor Fortificationen er som en Fæstning, forsynet med Huse saavel til Officiererne som Mandskabet samt Ridebane anlagt; at ruinere den er et Arbeide, som vist et Par Hundrede Mand neppe gjør under 14 Dage, hvorfor jeg og lod den urørt, trak Kommandoet paa denne Side, besatte Broen med det øvrige Terrain og forblev der i Nat.

I Morges gik jeg med et Kommando frem for at bese Eda Skandse; jeg kom den nær paa en lille Fjerdedels Miils Distance; den ligger meget fordelagtig og af Beliggenhed omtrent som Friderichsberg; efter at jeg dermed var færdig og havde givet den fornødne Instrux til de forrykkede, ifald de skulde blive attakeret, (hvilket jeg supponerede, siden Morast Broen ej var afbrækket), begav jeg mig paa Retouren; men neppe var jeg 1 Miil borte, førend jeg hørte endeel Skud falde, vendte derfor strax om, og ved Nærmelsen var allerede Kommandoet paa Retraiten, hvilket det og var nødt til, da det mærkede og maatte befrygte at blive tourneret.

Uden videre at blive forfulgt lod jeg dem trække sig tilbage paa denne Side af Magnor Bro for ikke at have Elven i Ryggen, og den have de nu besat.

---

[1] *Kapt. Jens Stang* af 2det throndhj. nat. Inf.reg.; om ham se »Slægten Stang« af H Krog Steffens, S. 3, Noten.

[2] Slarte eller Slerteg, se d. sv. Generalstabs topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[3] Oset, se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[4] Se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[5] Se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[6] Se topografisk Kart »Sitskogen«.

Umueligt er det for mig at give Deres høyfyrstelige Durchlautighed en complet Idée over det skjønne Arbejde ved Morast; jeg har derfor formaaet *Ingenieur Lieutenant von Harbou*[1] derover at forfatte en lille Beskrivelse.«

Man vil allerede her have lagt Mærke til den overdrevne Forsigtighed, Generalmajor v. Staffeldt viste; det tydede ikke paa noget godt med Hensyn til Offensiven. Generalmajoren efterlignede ikke Svenskerne, som kastede Lierskandserne om imod Kongsvinger; han opgav endog de af Svenskerne forladte Morastskandser og trak sig tilbage til Magnor Bro.

Generalmajor v. Staffeldt havde en svensk Spion ved Navn Harald Haraldson, som han troede meget paa. Denne Spion kom d. 9de Juli tilbage til det norske Brigadekvarter ved Midtskogen fra en Tour i Sverige og berettede følgende:

»Han havde gaaet ind over Krokfos til Sundshagen og Bergerud i Skillingmark[2], hvor ingen Militære laa, derfra til Adolfsfors; der laa 500 Md.; men *Kapt. Hals* af Upplands Regiment var ventende did med 300 Md. nyudskrevne fra Karlstad. Forskandsninger vare anlagte ved Broen, og Præsten i Kjølens[3] Ladebygning var udtaget til endnu at bygge flere paa søndre Side af Strømmen.

Derfra gik han til Nordby[4]; der havde ligget 500 Md.; men de vare borttrukne til Gøteborg efter *General Schwerins*[5] Ordre; i hvilken Hensigt vidste han ikke. I disses Sted var der kommen 300 af Nerike og Södermannlands Regimenter.

Derfra til Morast; didkom Onsdag Morgen Brigadechefen *Carl Cederström*[6] fra Tøcksmark og reiste derfra igjen efter et Ophold

---

[1] *Premierlieutnt. Iver Christian Harbou*, om ham se »Danmarks Adels Aarbog« for 1897, S. 173—174, og »Personalhistorisk Tidsskrift«, 3 R. 4 B. S. 108 samt »Optegnelser om Slægten Harbou« ved H. W. Harbou, S. 69—70.

[2] Se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[3] Køla, se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[4] Nordby el. Nolby, se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[5] Ikke General, men *Oberst, Greve v. Schwerin*, som kommanderede »2dra brigaden«, fra Eda Skandse til Køla og Skillingmark, (se »Kriget emellan Sverige och Danmark, S. 137).

[6] *Major, Baron Carl Cederström*, Chef for Nerikes Bataljon af »Vermlands och Nerikes Reg.«, p. t. Kommandør for »1sta brigaden« med Brigadekvarter i Eda Skandse; men *Oberst, Baron Thure Cederström* kommanderede »3dje brigaden« med Tropper staaende i Tøcksmark, (se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 137). Om Major Carl Cederström se »Svenska Adelns Ättar-Taflor« af G. Anrep, 1 B. S. 437.

af et Par Timer tilbage; strax derefter brød 50 Md. Kavaleri og 150 Md. Infanteri af Westmannlands Regiment op og gik til Tøcksmark, og Natten imellem Tirsdag og Onsdag marcherte fra Haga[1] ved Eda 400 Md. kommen fra Morast, blandede af Uppland og Sødermannland, gamle Folk, og der stødte de ovenbenævnte 500 Md. fra Noraby tilsammen og bleve underlagte *Major v. Lefflers* Kommando og skulde alle til Gøteborg.

Derfra gik han til Adolfsfors; der hørte han af *Major Ribbing* og *Kapt. Hierta*, begge af Helsinge Regiment, som gik og taltes ved, om at de ved Magnor og Morast staaende Tropper skulde retirere og forlade deres Positioner blot for at lokke til at forfølge og da at afskjære ved at belægge paa begge Sider; men dertil, formodede han, de ikke havde faaet Tid formedelst vor hastige Fremrykning.

Ved Eda Skandse skulde Fredag efter *Arbejdsmajor Wijnblads*[2] Ordination gjøres Anlæg til 2de nye Skandser, som skulde lægges nordenfor Hovedskandsen.«

Denne Spionefterretning sendte Generalmajor v. Staffeldt Dagen efter til Prinds Christian med følgende Skrivelse:

»Der Feind hat sich abermals von Morast entfernt; diesen Ort wieder zu besetzen, dazu kann ich mich nicht überreden; ich habe blos eine Feldwache an der andern Seite von Magnor Broe gelegt und lasse fleissig von dort über Emterud, Aurbakke und Morast Sæter[3] auf Morast patrouilliren.

Die Division *Nægler*[4] habe ich von Østmarken und *von Sylow*[5] von Soløer — weil dort nichts gegen uns steht — an mich gezogen. Der Major v. Stabell wird Morgen mit einem Streif Korps von Westmarken in Schweden eindringen, welches ich Ew. hochfürstlichen Durchlaut die Ehre habe unterthänigst zu rapportieren.

Der unterthänigst angelegster Brief ward mir heute durch einen Parliamentair Officier, dem *Baron Rudbeck*[6], überliefert. Er war,

[1] Se »Karta öfver Vermlands Län«.

[2] *Major Carl Elias Wijnblad*, om ham se »Svenska Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 605—606.

[3] Se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[4] *Kapt. Elias Nægler* af 2det throndhj. nat. Inf.reg.; om ham se »Leirdølernes Saga«.

[5] *Kapt. Hans Julius Sylow* af 2det throndhj. nat. Inf.reg.

[6] *Lieutnt. Charles Emil Rudbeck* ved Skaraborgs Landværnsbrigade, Stabsadjudant, se om ham »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 B. S. 537.

wie er sagte, abgesandt um mir von der Annahme des Kommandoes des *Ober Adjudant* und *Oberst Baron Adlersparre*[1] über den schwedischen rechten Flügel zu benachrichtigen, der sich freuete in mir einen für 19 Jahre gemachten Bekannt zu finden; eine Bekanntschaft, die ich bey dem *General Mansbach*[2] in Fridrichshald machte.

Der damahlige Ritmeister Adlersparre reiste in Norwegen wie schwedischer Spion. Er kam zu Mansbach, der ihm nach etliche Komplimente gerade heraus erklärte, dass er den Zweck seiner Reise kannte, und ihm versicherte, dass wir keinen Krieg wünschten, dass wir aber bereit wären einen indenfeindlichen Anfall mit Muth und Kraft abzuweisen, dass wir ganz auf der Defensive eingerichtet, keinesweges den Krieg fürchteten, wohl aber die Grille des damahligen Königs *Gustav*.

Adlersparre gestand Mansbach die Sache gerade zu, und der Friede ward beybehalten. Dieser Adlersparre is zu meinem Leidewesen ein sehr gescheiter Soldat. Mansbach manøvrirte für ihn und ich ritt ihm zur Seite.

Aus Unzufriedenheit mit dem General Armfeldt hatte dieser höchstkommandierende sich aus dem Dienst zurückgezogen, und nun suchte Armfeldt ihn; es macht dieses seinem Talent Ehre, mir aber keine Freude.

Der Brief ward uns mit der Bitte überliefert, dass der *Bagge*[3] wegen den Bau bey Trolhätte nach Sweden kommen mögte, welches unterthänigst zu erwirken ich ersucht wurde; ich erklärte aber gerade zu, dass ich sehr bezweiffelte, dass Ew. hochfürstlichen Durchlaut dazu höchstdero Einwilligung geben würden, dass ich Höchstdenenselben inzwischen den Antrag unterthänigst vorstellen würde. Bey dieser Gelegenheit wage ich Ew. hochfürstlichen Durchlaut gnädigste Bestimmung einen gescheiten Officier an dem Adlersparre absenden um ihm das Gegencompliment weisen zu lassen.

Der König von Schweden is mit seiner Flotte nach Finland

---

[1] *Georg Adlersparre* var endnu kun *Oberstlieutnt.*, men havde 5 Juli 1808 overtaget Kommandoen over »1sta brigaden« (se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 135).

[2] *Generallieutnt. Johan Frederik v. Mansbach;* om ham se »Dansk biogr. Lex.«, XI B. S. 103.

[3] Direktør Samuel Bagge; om ham se »Svenska Adelns Ättar-Taflor« over de paa Ridderhuset ikke introducerede Adelsmænd, af B. Schlegel og C. A. Klingspor, S. 9, samt »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 4 B. S. 223.

gegangen. Mit den Engländern ist man im höchsten Grade unzufrieden, besonders da sie im Martii versprochen im April 12000 Mann bey Christiania zu landen. Die Schuld des Misverständniss zwischen unser Feinde, behauptete Baron Rudbeck, lege an beyden Theilen[1]. Schweden wünscht den Frieden, fürchtete ihn aber nicht erhalten zu können. *Alopeno*[2] wäre zurückgegangen, in Schweden glaubte man an einer Uneinigkeit zwischen Frankreich und Rusland; ich erzählte ihm, dass der Friede zwischen Rusland und der Pforte so gut wie abgeschlossen worden, welches ihm auffiel. 97 Kanonen hätten die Schweden in Finland den Russen wieder abgenommen ohne dabey einen Schuss zu thun. Er beklagte den grossen Verlust, den seine Nation hier im Lande erlitten, und wollte sich vorfühlen, ob wir nicht jeder in unser eigen Land bleiben wollten, welches ich mit einem Lächeln beantwortete.

Ob die bey Magnor abgebrannte Brücke von mir soll aufgebaut oder auch die bey Morast vernichtet werden soll, darüber erwarte ich Ew. hochfürstlichen Durchlauts gnädigste Befehle; die eine nutzt mir nicht ohne die andere. Gleichfalls wage ich zu fragen, ob ich die wieder auf Morast erbautene Häuser durch Feuer verbrennen oder sie ruhig soll stehen lassen um nicht das Scheussel einer Feuerbrunst zu erwecken?

Die Aussage eines Spions lege ich in Unterthänigkeit an.

Unterthänigst

'Staffeldt.«

---

[1] D. 18de Maj 1808 var en engelsk Flaade under *Admiral James Saumarez* ankommen til Gøteborg med et Landgangskorps paa 10000 Md., der kommnnderedes af *Generallieutnt., Sir John Moore;* men der opstod Uenighed mellem Kong Gustav IV og Englænderne, og disse seilede hjem igjen, uden at Hjelpekorpset blev landsat. (Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 3 B. S. 374 og 376, samt »Danmarks Krigs- og politiske Historie« af J. Ræder, 2 D. S. 267—285). Om Sir John Moore, se »Encyclopædia Britannica«, XVI B. S. 804—805, 9de Udg., og om Admiral Saumarez s. B. og Udg., XXI B. S. 322.

[2] Den russiske Gesandt i Stockholm, *Frans David Alopæus*, som blev arresteret af Kong Gustav IV Adolf, da Efterretningen kom til Stockholm 2 Marts 1808 om, at Russerne uden Krigserklæring vare rykkede ind over den finske Grændse. Gesandten var senere bleven løsladt og nu altsaa vendt tilbage til Rusland; kfr. »Meddelelser fra Krigsark.«, 3 B. S. 526. Om denne F. D. Alopæus, finsk Friherre, polsk Greve og russisk Diplomat, se »Finsk biografisk handbok«, udg. af Tor Carpelan, S. 70—71.

Det er noksaa illustrerende for, hvor lidet Generalmajor v. Staffeldt tænkte paa en alvorlig Offensiv, naar han kan give sig til at forespørge hos Prindsen, om han skal gjenopbygge eller afkaste nogle Broer, og forøvrigt skvadronerer om sit Møde med Adlersparre for 19 Aar siden, som om dette var en Begivenhed, der kunde have Indflydelse paa Felttogets Gang nu, de stode lige over for hinanden. Det er ikke langt fra, at denne Skrivelse til Prindsen giver Indtryk af, at Generalmajorens Tanker om Adlersparres Dygtighed influerede paa Generalmajorens Beslutninger.

Vi skulle nu høre, hvad Oberstlieutnt. Grübeling siger. Han skriver fra Leiren ved Hovedkvarteret Matrand paa Midtskogen d. 10de Juli 1808 til bergenhusiske Regiment:

»De 3 første Divisioner ere ankomne og ligger: den 1ste Division paa Pramhuus, hvor dens fornemste Forretning er at give et Detachement til Artillerie Parkens Bevogtning af 40 Md. og 1 Off. til Aabogen og dernæst at bevogte Eieren af Pramhuus, en Svenske, som er beskyldt for mistænkelig Omgang med Fienden. Bataillonen har idag 4 tilbageliggende paa Veien, 2 af 1ste og 2 af 3dje Div. Her ved Hoved Qvarteret Matran, hvor de 2 Divisioner camperer i Løvhytter, haves idag syge: Capit. Tausan og 12 Md., hvoraf 3 ere henbragte paa Langelands Lazaret ved Kongsvinger og Resten her i Leiren. Jeg ønsker, Teuscher snart maatte komme, da jeg haaber, han vil kunne hielpe noget tilrette; thi for nærværende Tid have vi kuns en fremmed, som intet viser stort andet end Storpralerie og er strax færdig at skikke til Hospitalet, maaskee for at undgaae videre Bryderie.

Ved min Ankomst hertil var Modtagelsen ikke behagelig, fordi vi manglede alt. De andre Regimenter haver ikke allene medbragt Lægdsequipage, skarpe Patroner og Stene, men og den heele Felt-Equipage, incl. Trosheste og Knegte, dog ingen Canoner. Hvorledes de ere komne dertil, ifald de har erholdt samme Ordre som Bergenhuus, ved jeg ikke; men de har været vel- og vi uvelkomne. Jeg har nu requireret alt fra Christiania og Lieutnt. Petersen er reist derhen for at modtage det, og ønskelig vilde det være, naar han erholdt det forlangte.«

Til Generallieutnt. Hesselberg skriver Oberstlieutenanten samme Dag: »Efter at den 2den Division d. 28de f. M. marscherede fra Hiellum, kom den til Midtskov Kirke den 3dje Julii, alle friske og

vel, og forefandt der 1ste Division paa et Par nærliggende Gaarde indquarteret.

3dje Division ankom afvigte Torsdag og ligger nu i en saakaldet Leier (rettere Løvhytter) tæt ved Hoved Quarteret Matran. Den 4de Division ventes i Morgen.«

Paa Grund af manglende Feltrekvisiter, meddeler han, er Bataljonen indtil videre immobil. »Alle herværende Tropper,« skriver han, »ere rykkede Grændsen nærmere, kuns Bergenhuuserne ere af anførte Aarsag endnu tilbage. Der kan vel ikke formodes andet, end at de af sig selv have medgivet alt; thi havde de erholdt Ordre dertil, var Bergenhuus dog nok ikke glemt. De har altsaa handlet mod Ordre og efter den her herskende Tænkemaade handlet ret. Et sieldent Tilfælde.

Alleting drives her med den største Hemmelighed. Trups ankomme og forsvinde ligesaa hastig, uden at nogen veed (med Vished veed) hvorhen, saa at det visseste, jeg tør understaae mig at melde Deres Excellence er: at jeg slet intet ved. Ja ikke engang offentlige Blade er her at see, saa at vi paa dette Sted kan ansee os som udkastede af Verden, og det vil vare saalænge, indtil vi engang komme videre.«

Rekvisitionerne fra 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon paa Trosheste, Knegte og Feltrekvisita søgte Myndighederne snarest mulig at afhjelpe, saa langt Evnen strak til. 11 Juli 1808 meddeler saaledes Prinds Christian fra Hovedkvarteret Hafslund d. kgl. n. Komm.koll., at han har tilskrevet Generalmajor v. Staffeldt, at de forlangte Heste til bergenhusiske Musketerbataljon skulde udleveres af de Heste, som endnu vare i Behold paa Kongsvinger og i Christiania, dog saaledes, at der foreløbig kun leveredes 15, medens de øvrige 20 indtil videre bortfaldt.

Journalen for Akershus Arsenal for 1808 udviser, at bergenhusiske Musketerbataljon i Henhold til d. kgl. n. Komm.koll.s Ordre af 9 Juli fik udleveret fra Arsenalet d. 11te Juli:

94	Stk.	Kobber Feltkjedler.
94	»	Kasserollelaag.
321	»	Flasker m. Remme.
94	»	Overtræk til Feltkjedler.
4	»	blaamalede Patronkjærrer m. Tilbehør.

2	Stk.	Brødvogne.
2	»	Brødkjærrer.
1	»	Stabsvogn.
2	»	Rekvisitkjærrer.
6	»	Stangsæler m. Ridepuder og Bovtræer samt øvrige Beslag.
10	»	Stangsæler m. Mankepuder.
16	»	Hovedlag m. Knebel og Mundbid.
3	Pr.	Krydstømmer.
8	»	enkelte Tømmer.
2	Stk.	Mellemtømmer.
6	»	Hakker.
6	»	Spader.
12	»	Hængelaase.
11	»	Tjærekander.
36000	»	skarpe 17-lødige Infanteripatroner.
3600	»	Flintestene.
24	»	Patronkasser m. Laag.
2	»	Flintestenskasser.
9	»	Foustager.
8	»	Haardækkener.
17	»	Kløvsadler.
35	»	Hestetjor m. Fodbaand.
24	»	Fouragestrikker.
22	»	Seildugstornistre.
15	»	Svøber.
35	»	Hestedækkener.
35	»	Dækkengjorder.
17	»	Presenninger til Kløvsadler.
35	»	Lædergrimer.
8	»	Strigler.
8	»	Kardasker.
8	»	Hestesaxe.
8	»	Hestekamme.
9	»	Sække om Foustagerne.

Hertil kom senere 22 Stk. Brød-Tornistre.

D. 11te Juli 1808 sriver Generalmajor v. Staffeldt paany til Prinds Christian August fra Matrand: »Da Fienden ikke har trukket

sig tilbage, men blot alene ved og bag Eda Skandse concentreret sig, saa har jeg heller ingen Rimelighed fundet i at forfølge ham.«

Her har man Generalmajorens Tanke om Offensiven: Han fortsætter: »Fiendens Stilling er omtrent denne:

Eda Skandse er besadt med 6 Stk. Kanoner, desuden haves ved det der staaende Armekorps, som fra Morast er trukken tilbage, et Batterie ridende Artillerie bestaaende af 6 Stk. 6-Tdige Kanoner og 3 Haubitzer. Vejen fra Magnor til Morast ligesom og fra Morast til Norbye, beliggende omtr. 1/4 Mil paa denne Side Eda, gaar for det meste igjennem Skov, der paa østre Side for største Delen har Myr og paa vestre Side tynd Skov, dog bliver Terrainet, lidt før man kommer til Norbye, aabent, kun lidt Engeskov viser sig hist og her mellem Skandsen, Vrangselven og Hogn Sjøen[1] beliggende store Gaarde og opdyrkede Marker.

Eda Skandse ligger ved Bye Sjøen paa en Høide; Tilgangen syntes at være lig den forbi Friderichsberg[2] førende Landevej; men Bakken er meget længere og efter Omdømme imellem 800 og 1000 Skridt lang. Kun alene fra den vestre Side over Leer Sjøen er den for gaaende og ridende at omgaa, men ogsaa her støder man paa Kjøla Bro, hvorimod paa Sydsiden er lagt Forskandsninger og Væggene paa de derved liggende Udhuse Bygninger indhugne med Skydehuller, som da ogsaa ved alt dette derved bliver spærret.

Efter mit Omdømme er derfor mod Nordsiden intet mod Eda Skandse at foretage, hvorfore jeg ogsaa har trukket mine Tropper fra denne Kant tilbage til Magnor Tull og lader alene Morast og de øvrige Gaarde flittig patrouillere, alt efter min til Deres høyfyrstelige Durchlautighed igaar underdanigst indmeldte.

Paa Norbye har Fienden sin største Feltvagt; denne kunde muligens foruroliges; men da den ligger frit et langt Stykke fra Skoven, har store Gaarde i Nærheden, hvor Indkvartering ligger og Fienden har en heel Deel Husarer, saa vilde det ej kunne lykkes at optage denne eller nogen af den.

Ligesaa lidet vilde det kunne nytte at beskyde Eda Skandse, da den efter mit Skjøn overalt dominerer; det eneste, som mod denne kunde foretages for at gjøre den uskadelig, var at sætte saa

[1] Hugnsjøen, se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län«.

[2] Dette Friderichsberg, som Generalmajor v. Staffeldt gjentagne Gange sammenligner Eda Skandses Beliggenhed med, maa efter ovennævnte Beskrivelse uden Tvivl være Fredriksberg Slot ved Valby udenfor Kjøbenhavn.

mange Tropper imod den, som kunde gjøre den lille Besætning uvirksom, naar Fienden udenfore var dreven tilbage, hvilket ikke saa let lader sig gjøre som tænke, da vi have alle Naturhindringer imod os og man uagtet alle Pengeudgifter og al anvendt Umage ej er istand til at erholde saa fornuftige Speidere, der ere istand til at bringe tilforladelige Efterretninger om Fiendens sande Styrke, der ej alene altid endnu (efter hvad kan sluttes) er min overlegen, men forøges endog som oftest med nye tilkomne.

Den venstre Fløj har han udstrakt til Riisgaarden ved Rønken[1] Sjøens nordre Ende; Fronten er saaledes dækket ved Jernskog Elven, som ikke skal være at passere undtagen ved Jernskog Kirke, hvor man ved Oberstlieutnt. Ræders Indmarch sidst afbrændte Broen.

Da nu Fiendens hele Front saaledes er dækket ved Eda Skandse og ved Vand, som uden Broer ej kan passeres, og jeg formedelst de besværlige Adkomster ej kan bringe Kanoner frem for under disses Beskyttelse at lægge mig Broer paa de beqvemmeste Steder, saa vil Deres høyfyrstelige Durchlautighed naadigst indsee, at en Attaque for mig uagtet min bedste Vilje er gandske ugjørlig, men derfore blot indskrænke mig til fremdeles at udsende Streifkorps, der alene kan se, men ikke hverken slaa eller skade Fienden.

Ved Adolfsfors er ligeledes en Bro; men alle derværende Tropper ligge bag den, og ved den er ligerviis Forskandsninger anlagte.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Underdanigst

Staffeldt.«

Det var en Falliterklæring for Oflensiven, Generalmajor v. Staffeldt her leverede. I en Chiffredepeche, afsendt fra Hafslund d. 26de Juni 1808, skriver Prinds Christian bl. a. til Kongen[2], at han vilde søge at holde Fienden fast »ved Demonstration og Streifkorps paa høire, Attake paa venstre Fløj.« Denne sin Hensigt har Prindsen naturligvis meddelt v. Staffeldt, hvad der fremgaar af dennes Skrivelse af 8 Juli fra Magnor til Prindsen; men i Stedet for Attaque blev det fra Brigaden Staffeldt kun til Streifkorps og Demonstrationer. Heldigvis for Generalmajoren havde Kongen d. 30te Juni 1808 fra

[1] Skal være Rudsgaarden ved Rånkensjøen, se topogr. Kart »Eda« og »Karta öfver Vermlands Län.«

[2] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 3 B. S. 526.

sit Hovedkvarter i Kjøbenhavn tilskrevet Prinds Christian August[1] bl. a. følgende: »Omendskjønt Vi ej ansé en Indmarche i Sverige for raadelig, forinden Russerne eller Vi kan give Dem en Haand fra Skaane af, saa er Invasionen meget fornøden, dels for at vedligeholde Skrækken i Landet, dels for at vide, naar Russerne komme.« Dette har vel lagt noget Baand paa Prindsens Iver for en øjeblikkelig Aktion, hvilket igjen er kommen Generalmajor v. Staffeldt tilgode.

Generalmajor v. Staffeldt havde sendt den tidligere nævnte Premierlieutnt. Harbou som Parliamentær til Oberstlieutnt. Adlersparre med Svar paa dennes Skrivelse. Ved sin Tilbagekomst afleverede Premierlieutnt. Harbou følgende Rapport over sin Samtale med Adlersparre:

»Efter at have frembragt Hr. Kammerherre v. Staffeldts Compliment tillige med den commanderende Generals Resolution angaaende Directeur Bagge, hvilket Hr. Overadjudanten besvarede med mange Complimenter, blev Samtalen mere almindelig.

Han erkyndigede sig om *Generalmajor v. Haxthausen*[2], talede med megen Agtelse om General v. Mansbach, med hvem han havde gjort Bekiendtskab for 17 Aar siden paa Friderichshald. Han bød mig endelig at paalegge Hr. Kammerherren, at han, naar Freden bliver sluttet, ville bevise ham det Venskab at tage til Takke med et tarveligt Middagsmaaltid der paa Hovedgaarden for at fornye gammelt Bekiendtskab, og endelig erklærede Hr. Majoren[3], at han ikke havde giort sig synderligt Haab om at faa Directeur Bagge tilbage.

Discoursement blev fortalt, at *Hertug Carl af Sydermanland,* der før har været Storadmiral, nu er bleven Generallissimus og har faaet Overcommandoen over den heele Svenske Armee.

Saavel Hr. Majoren som de øvrige Hrr. Officierer vare meget begiærlige efter at vide, hvad *Buonaparte* nu foretog sig; men jeg forsikrede dem, at jeg, hvad denne Punkt angik, var aldeles uvidende, men tvivlede ingenlunde paa, at min Brigadechef jo vidste fuldkommen Besked; de spurgte derpaa, om Aviserne ikke taler det

[1] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 3 B. S. 445.

[2] *Generalmajor Frederik Gottschalck Haxthausen;* om ham se »Dansk biogr. Lex.«, VII B. S. 177—179, og »Generalspersoner« ved C. J. Anker, S. 119—120, samt »Danmarks Adels Aarb.« for 1887, S. 184, og »Leirdølernes Saga«; endvidere »Fædrelands Nekrolog«, udg. af Fr. Thaarup, S. 370—371.

[3] Adlersparre var nu Oberstlieutnt.

mindste om saadant; jeg svarede, at de danske Aviser ere ganske stumme i Henseende til Operationer, og andre Tidender havde ingen ved Brigaden undtagen Hr. Kammerherren.

Hr. Majoren gjorde den Anmærkning, at jeg vel ikke kjendte *Napoleon* under det Navn Buonaparte, omendskiønt han var meest bekiendt under dette Navn. Jeg svarede, at vores Nation saavel som de fleeste andre i Europa baade nævnte og erkiendte ham for Keiser Napoleon. I denne Anledning viste Hr. Majoren mig Buonapartes Portræt, der var placeret bagved, sigende: »Der seer Herren Deres Allierede; men denne, saavel som det Stykke der (forestillende Slaget ved Marengo) er her ikke vel placeret. Vi burde have Kongen af England og engelske Bataille-Stykker om os; disse her burde Kammerherre v. Staffeldt have.«

En Baron *Knorring* fortalte mig paa Retouren, at der i Sværige gik det almindelige Rygte, at Buonaparte var myrdet i Spanien; men jeg forsikrede, at dette Rygte var aldeles falskt, og at, omendskiønt jeg ej var synderlig bekiendt med den politiske Stilling, var jeg dog altfor vel underrettet om det modsatte. Han fortalte ligeledes, at en stor Deel af Armeen var forsamlet i de sydlige Provinser.

Officiererne spurgte, om ikke Situationen i Norge blev smukkere, naar man kom forbi Kongsvinger, om der var mange Søer og om der var saadanne skrækkelige Fielde som i den Egn, de havde besadt. Jeg forsikrede dem, at alt, hvad de havde seet af Norges Fielde, Søer, Elve og Fosse, var kun i Miniatur og kunne ingenlunde settes i Sammenligning med det indre af Landet. Der blev ligeledes meget talt om Positionen ved Bærby, som Hr. Majoren kiendte for den fataleste af alle de Positioner, som han havde seet baade i Preussen og andre Lande[1]. Efter hvad jeg kunne mærke, ansaae Hr. Majoren de Svenskes Position ved Morast Skandse ogsaa for meget farlig,

Da jeg afreiste fra Hovedqvarteret, fortalte Hr. Majoren mig, at Officiererne i den svenske Lejr havde buden ham til sig, da der var Selskab i Anledning af Tapperheds Medailler, som bleve uddelte til Soldaten. Han bad mig, om jeg ville følge med og kiøre med

[1] Da Baron Adlersparre var indtraadt i Armeen igjen som Major 1808, blev han som Overadjudant tildelt Vestarmeens venstre Fløibrigade og havde som saadan Anledning til at gjøre sig bekjendt med Trakterne omkring Berby og Præstebakke, ved hvilket Sted *Oberstlieutnt. Anton v. Knorring* kapitulerede 10 Juni 1808, Dagen efter Adlersparres Ankomst. (Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 129).

ham i hans Vogn, hvilken Artighed jeg ej ønskede at afslaae. Jeg kiørte 1/4 Miil med uforbundne Øjne; men da vi nærmede os Lejeren, maatte jeg igjen tage Tørklædet for. Allerede tidlig averterede Majoren mig om, at jeg var midt i Lejren og hilste med »God Dag, Gossar« paa begge Sider af Vognen, omendskiønt jeg ikke hørte noget Svar. Endelig giorde Vognen Holdt, og jeg blev ført ad mange Omveje under den samme bestandige Hilsen til en Husarritmesters Hytte, bestaaende af 3de Afdeelinger. Jeg mærkede ingen synderlig Rørelse af Mennesker førend i Nærheden af Hytten, og neppe kan det fejle, at jeg hørte Arbeide med Spader.

Jeg talte 30 Officierer nærværende og hørte alle eenstemmige beklage Tabet af en ung haabefuld Officier ved Svinesund, der blev skudt igjennem Brystet af en Jæger; denne Officier, sagde Majoren, skulde have været min Adjudant[1].

Jeg opholdt mig kun kort og blev ledsaget tilbage til Vognen af Baron Knorring, der førte mig en langt kortere Vej, neppe 40 Skridt, førend jeg var ved Vognen. Efter at have kjørt et Stykke Vej gjorde Vognen Holdt, og en Adjudant *Noreen* havde noget at tale med Baron Knorring; denne sidste fortalte mig, at her var ogsaa en svensk Lejer. Herfra blev jeg bragt lige udenfor de yderste Forposter, hvor intet meere var at iagttage.

Underdanigst

Harbou.«

IV.

Bergenhusiske Musketerbataljons Tilstand ved Ankomsten til Matrand 11 Juli 1808. Brigaden Staffeldts Stilling paa Krigsskuepladsen i Slutningen af Juli Maaned. Generalmajor v. Staffeldts Ulyst paa Offensiven.

D. 11te Juli 1808 var 4de Division af bergenhusiske Musketerbataljon ankommen til Matrand, saa nu var hele Bataljonen samlet, og med denne sidste Division fulgte til Bataljonskommandørens Beroligelse Bataljonschirurg Teuscher. Der var forresten ikke saa svært mange syge i Leiren og heller ikke mange syge af Bataljonen

[1] Officieren var *Kapt., Greve Axel Gabriel Oxenstierna*, se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 134; forøvrigt se om ham »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 B. S. 122.

paa Lazaretherne. D. 9de Juli laa der paa Kongsvinger Lazareth, hvor Brigadechirurg Buchholz var Hovedlæge, bare 1 Md. af bergenhusiske Musketerbataljon; men Rapporten af 16 Juli viser 4 syge af samme Bataljon. Af de underveis værende Forstærkninger blev *Musketer Paul Larsen* af nordre søndmørske Kompagni d. 12 Juli indlagt paa Aasnæs Lazareth, hvor *Brigadechirurg Johann Friederich Schacht*[1] var Overlæge. Musketer Larsen led af »Fang«, d. e. Epilepsie, og døde allerede Natten til d. 15de Juli.

Bergenhusiske Musketerbataljon var desværre ikke i den bedste Forfatning i det hele taget, da den ankom til Krigsskuepladsen; det var ikke alene Feltrekvisiter o. desl., der manglede; ogsaa Beklædningen var i en ynkværdig Tilstand. Noget af det første derfor, Oberstlieutnt. Grübeling maatte forsøge at faa rettet paa, var Bataljonens Beklædningsvæsen.

Det var med Musketerbataljonen omtrent som med Grenaderbataljonen. Overmunderingen ved bergenhusiske Regiment var for Underofficierer anlagt 1802 og skulde fornyes 1809; for Tambourer og Musketerer var den anlagt 1795 og skulde fornyes 1809. Undermunderingen for Underofficierer var fra 1805, for Tambourer og menige var den anlagt 1803 og skulde fornyes 1809. Halsbind for Underofficiererne vare fra 1804 og skulde fornyes 1809; for gemene var Halsbindet anlagt 1797 og skulde vare til 1809. Støvletterne for Underofficiererne vare fra 1806, og for gemene vare de anlagte 1801 og skulde fornyes 1809. Skoene for de gemene vare anlagte 1803 og skulde ligeledes fornyes 1809. Hattene for Musketerunderofficiererne vare forholdsvis nye; de vare anlagte 1806; for de gemene Musketerer derimod vare de anlagte i 1801 og skulde fornyes i 1809. Disse Terminer gjelde bare de nationale. Som man ser, stod Regimentet ved Krigens Udbrud lige over for en Fornyelsestermin af saa godt som hele Munderingen; der var bare et knapt Aar igjen til Slidningsterminens Udløb.

Da Størsteparten af 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon havde ligget i Garnison i Bergen siden Høsten 1807 og Bataljonen nu havde foretaget den lange March fra Bergen til Østlandet, medens Munderingen sang paa sit sidste Vers, var det rimeligt, at der efter Ankomsten til Krigsskuepladsen strax maatte tænkes paa Nyanskaffelser af Munderingssager til Bataljonen.

---

[1] Om ham se »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 2 B. S. 276—277.

Under 17 Juli 1808 rekvirerer Oberstlieutnt. Grübeling fra Leiren ved Matrand følgende Sager hos d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.:

642 Kaputkjoler, 342 Pr. korte Buxer, 482 Pr. Strømper, 472 Pr. Sko, 200 Pr. Støvletter og 484 Skjorter. Han bemærker, at »vores Mundering, Kjoler og Vester, allerede er 14 Aar gl., følgelig meget forslidt.«

At rekvirere var et, men at faa det rekvirerte var et andet; dog var det mærkeligt, hvor hurtig den skriftlige Expedition ialfald gik imellem de militære Myndigheder. Saaledes fik bergenhusiske Musketerbataljon allerede 19 Juli Svar fra d. kgl. n. Komm.koll. paa sin Rekvisition af 17 s. M., og det lød paa, at det norske Munderingsdepot i Christiania havde faaet Ordre til at udlevere det rekvirerede Antal Strømper, Sko og Skjorter; men Støvletter var Depotet ikke forsynet med, og Kaputkjoler havdes ikke i Forraad i det nødvendige Antal; af Buxer kunde der udleveres 150 Pr. uldne og 100 Pr. Lærreds Trousers. Oberstlieutnt. Grübeling sendte sin Adjudant og Regnskabsfører Premierlieutnt. A. Lind til Christiania for at modtage Sagerne.

D. 19de Juli 1808 sender Oberstlieutnt. Grübeling en ny Rapport til bergenhusiske Regiment. Han melder, at Lieutenanterne Coucheron og Møllerop ere ankomne med de Forstærkninger, som skulde bringe Bataljonen op til 600 Md.; de havde kun efterladt 2 syge Mandskaber paa Vejen.

»Gid Kapt. Tausan,« skriver han, »var bleven i Bergen. Han kom syg her, er det endnu, og efter Teuschers sigende er det en langvarig Sygdom, da den bestaaer i vædskende Udslet. Brigadechefens Udladelser herover ere for mig ret sensible.«

Kapt. D. F. Reusch og Kapt. S. Lohmann vare med sine Divisioner detacherede 1 Mil fra Matrand, saa Oberstlieutnt. Grübeling beklager sig over, at det falder vanskelig at faa Expeditioner fra dem. Saaledes havde han endnu ikke faaet Beregningerne over Marchudgifterne, og han er misfornøjet med begge de nævnte Kaptejner. »Den Ære at commandere en Bataillon, forbittres meget ved saadanne undergivne,« siger han.

Kjedler, Flasker og flere Feltrekvisiter vare komne fra Christiania, og 15 Heste for Officiererne skulde nu leveres fra Kongsvinger og Akershus Fæstninger, medens Heste til Kjærrer og Brødvogne skulde tages af Skydsheste.

Det var en brændende Hede om Dagen og kolde Nætter. —

D. 21de Juli afsendtes fra Akershus Fæstning 6 Kudske med 12 Trosheste til bergenhusiske Musketerbataljon, og fra Kongsvinger Fæstning fik Bataljonen 3 Kudske og 3 Heste.

Bataljonen havde til Trods for de kolde Nætter endnu ikke mange syge. Paa Kongsvinger Lazareth laa der d. 23de Juli fremdeles kun 4 syge; 1 syg Musketer var udskreven siden sidst, men 1 ny syg indkommen; i Leiren herskede dog »Livsyge«.

D. 26de Juli 1808 skriver Oberstlieutnt. Grübeling fra Matrand til Regimentet:

»Da den Maade, Krigen her føres, i strængt couperte, med Skov og Krat bevoxne Egne, ere Fanerne ved en Bataillon aldeeles ubrugelig. Jeg har derfor efterfulgt de andre Bataillioners Exempel og afleveret dem i Kongsvinger Arsenal mod Beviis.«

»Gid vi havde taget nogle af Regimentets i Bergen til Unytte liggende Teltdækkener, hvor tienlige vilde de ikke være vores Folk ved den alt tiltrædende Nattekulde, som begynder at vise sin skadelige Virkning paa dem med Livsyge saavel hos Officerer og Folk. Vandet, som her ikke er godt, kan ogsaa være Skyld deri, men Nattekulden beskyldes mest.

Jeg kan ikke skrive uden atter at igjentage min Bøn om Officerer. Jeg har 3 Capitainer syg, Grübeling Rosen i Fødderne, Lohmann Livsyge m. m. og Tausan aldeles usund. *Lieutnt. J. T. Broch*[1] commanderet, Petersen og *v. Krogh*[2] detacheret ved de 2de til Vagt paa Pramhuus ansatte Divisioner. Lieutnt. Lind var sendt til Christiania at hente Penge og Munderingsstykker. I denne Forfatning blev her forleden Nat Kl. 12 slaaet Allarm, og jeg stod da her med 2 Divisioner, hvorved *Lieutnt. P. W. Broch*[3] var ene Officer. Jeg overlader til Deres Høivelbaarenheds Bedømmelse, hvorledes jeg kunde være tilmode i et saadant Øjeblik, hvor Ære og alt stod paa Spil, og det af Mangel paa Officerer.«

[1] *Premierlieutnt. Jacob Thode Broch*, se om ham »Bergens Forsvar«.

[2] *Premierlieutnt. Søren de Fine v. Krogh*, se om ham »Bergens Forsvar«, samt »Bergenh. nat. Grenaderbatalj.«, »Danmarks Adels Aarbog«, XV B. S. 286, og Lengnicks »Genealogier«, 2 Saml. 2 B.

[3] *Premierlieutnt. Johan Peter Wessel Broch*, se om ham »Bergens Forsvar« og »Bergenh. nat. Grenaderbatalj.«

»Fra Trondhiem ere nogle Victualier hidsendte til Brigaden, som i forrige Uge bleve fordelte, og hvoraf denne Bataillon fik 16 Tdr. Havremehl, 4½ Skieppe Bygmehl, 1 Td. 4 Skiepper Malt, 13 Stk. Skinker og andet Flesk, 70 Stk. speget Oxe- og Faarekiød, samt noget lidet Ost og Smør og 8 Potter Gryn. Det vil ikke forslaa for saa mange, men da de desuden erholde den sædvanlige Proviant, er det en stor Hielp, og gid Bergenserne paa en lignende Maade vilde *revangere* sig, da de vist ere mere formuende end hine, og sende noget hid, men i Særdeleshed Smør, Kiød og Ost med mere, de kan ansee tienligt for Soldaten; thi her opvækker en saadan Present en sand Glæde blant Folkene. Throndhiemmerne har giort mere; de har sammenskudt 4 à 500 Rdl. til Transport Omkostningerne, saa at alt kunde leveres frit her. De have alt forhen sendt en Transport, men som allene var bestemt for deres egne, denne derimod skulle tilhøre hele Brigaden.«

26 Juli rekvirerede Oberstlieutnt. Grübeling paany 642 Stk. Kaputkjoler og 492 Pr. uldne Trousers mod at tilbagelevere de 100 Pr. Lærredstrousers, han havde faaet. Kaputkjoler og uldne Trousers henregnedes til Overmunderingen og skulde leveres gratis fra Munderingsdepotet i Christiania, medens Undermunderingen, hvortil ogsaa henregnedes Lærredstrousers, skulde betales; men bergenhusiske Musketerbataljon maatte endnu vente en god Stund paa den gratis Overmundering.

Brigadens Stilling paa Krigsskuepladsen de sidste Dage af Juli Maaned 1808 faa vi god Besked om i Generalmajor v. Staffeldts Korrespondance med Prinds Christian August. Generalmajoren skriver d. 28de Juli 1808 til Prindsen:

»Deres høyfyrstelige Durchlautighed vil naadigst tillade, at jeg herigjennem underdanigst giver mig den Ære at skildre min Brigades Stilling for nærværende; for desto bedre at oplyse samme har jeg ligeledes den Ære underdanigst at vedlægge et Veikart[1].

Det egentlige Hovedkorps, bestaaende af 2de Bataljoner, nemlig Grenaderbataljonerne Müller og *Sommerschild*[2], samt noget over 2 Divisioner af Bataljonen Ræder camperer i Barhytter ved Midtskov Kirke paa nordre Side af Aaen og Broen.

---

[1] Findes ikke.

[2] *Major Iver Christian Lund Sommerschild,* Chef for den til Brigaden Staffeldt nedsendte Grenaderbataljon af 1ste trhondhj. nat. Inf.reg. Om ham se »Personalhist. Tidsskr.«, 3 R. 1 B. S. 49.

Bataljonen Grübeling udgjør tillige med det Aamodtske Skiløberkompagni Forposten paa Kongevejen, har ved Illaugsmoen 3de Divisioner og ved Magnor Rustad[1] 1 Division og benævnte Skiløberkompagni; af disse tilsammen bestrides en Hovedfeltvagt paa Kongevejen i Nærheden af Linien, og som igjen har tvende detaillerede Poster, en nemlig tilhøire paa østre Side af Elven og der befindende Vadested lige for Pladsen Vilsberg[2], og en tilvenstre ved Pladsen Lindalen[3], dog paa denne Side af Aaen.

For at dække den høire Flanke er:

Det Elverumske Skiløberkompani henlagt til Gaustad[4] og som har en Vagt paa Gaustadsæter[5], den throndhjemske Skarpskytterdivision paa Oxebøl[6] afgiver 1 Off. og 36 Md. til Stangnæs, samt sætter tvende Feltvagter ud, nemlig en ved Gaarden Ingelsrud[7] og en et Stykke søndenfor Pladsen Kolsaas ved Veiskillet. Det Hofske Skiløberkompagni paa Pladsen Brustad[8], som giver en Feltvagt ved Pladsen Tangen[9] og en ved Gaarden Almendingen[10]; denne Post communicerer med Krogfos[11] eller Generalmajor Lowzows Brigade ved Patruljer.

Den venstre Flanke er paa følgende Maade dækket: Ved Næss Sjøen[12] og Gaarden Sæteren[13] 1 Off. m 36 Md. af Vingerske lette Infanterikompagni, som haver en liden Vagt ved Holtet[14]. Kapteinen med det øvrige af ovennævnte Kompagni paa Billingsrød[15] og har en Vagt med fornødne Poster søndenfor Finsrud.

Det leerdalske Kompagni paa Gaarden Sjøberg[16], som detacherer en Vagt til Klemetbraaten[17] imellem Billingsjøerne[18], og Skarpskytterne, saavel af Bataljonen Müller som Grübeling under *Lieutn.*

---

[1] Skal være Magnor Rasta, se topografisk Kart »Sitskogen« og »Norges Land og Folk: Hedemarkens Amt«, 2 D. S. 301.

[2] og [3] se topogr. Kart »Sitskogen«.

[4] og [5] se topogr. Kart »Sitskogen«.

[6] Aastebøl el. Østbøl, se »Sitskogen« og Kartet over Hedemarkens Amt.

[7] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[8], [9] og [10] se topogr. Kart »Sitskogen«.

[11] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[12], [13] og [14] se topogr. Kart »Sitskogen«.

[15] Billingsø, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[16] Skjørberg, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[17] og [18] se topogr. Kart »Kongsvinger«.

Frosts[1] Kommando paa Pramhus og som detacherer en Vagt ved Pladsen Kjellerhullet[2].

Foruden disse sendes fra Leiret af ud Feltvagter, som hver Aften afløses, saasom paa eller ved Skotterud[3] paa Kongevejen, tilhøire ved Sørpebøl[4] og mod Rudberg[5] og tilvenstre ved Gaardene Lundeby[6] og Torp[7].

Artilleriet har jeg ladet rykke tilbage til Lier, hvor det til Bedækning har 1 Kaptein m. 200 Md. af Bataljonen Ræder; jeg fandt det der bedre, hensigtsmæssigere og sikrere placeret end ved Aabogen.

At jeg i denne Stilling og med min Styrke intet har eller kan have for fiendtligt Indfald og Tilbagedrivelse at befrygte, er, som Deres høyfyrstelige Durchlautighed naadigst vil indsee, vel vist; men at enhver af mine Forposter, naar en entrepenant Fiende haves imod, idelig er udsat for Overfald og det hele for Foruroligelse, er ligesaa vist, uden at saadant paa nogen Maade kan forebygges, besynderlig, naar Nætterne blive mørkere og Patruljerne ikke til hvert eneste Øjeblik ere aarvaagne og forsigtige. Fiendens Stilling er derimod saa fordelagtig, at det paa ingen Maade er mulig at komme ham an, hans Fronte og Flanker ere dækkede ved Eda Skandse og ved Vand, sidste nemlig Bysjøen, Hogn og Jernskogelven, over hvilken uden Bro ej er mulig at komme.

Dette jeg herved underdanigst giver mig den Ære Deres høyfyrstelige Durchlautighed at tilmelde.

Underdanigst

Staffeldt.«

Det fremgaar til Evidents af denne Fremstilling, at Generalmajor v. Staffeldt havde bestemt sig for en fuldstændig Defensiv.

29 Juli 1808 skriver Generalmajor v. Staffeldt igjen til Prinds Christian August fra Matrand:

---

[1] *Premierlieutnt.* Johan C. Frost af 1ste akersh. nat. Inf.reg.; se om ham »Leirdølernes Saga«.

[2] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[3] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[4] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[5] Rødberg, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[6] Lunderby, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[7] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

»Idag blev mig meldt fra Forposterne en Parliamentair, som vilde tale med mig; han blev efter Krigsbrug bragt hid, og det var en *Lieutnt. Anckarswärd*[1], der fra Overadjudant Adlersparre havde Ordre at sige mig, at for Tiden fra hans Side ingen Fiendtligheder blev udøvet, siden Underhandlinger vare paa Færde, og at en *Oberst, Baron Posse*[2] i denne Anledning var afsendt igaar eller idag til Deres høyfyrstelige Durchlautighed. Jeg svarede ham herpaa, at jeg heri ikke kunde *entrere*, men at mit Forhold vilde fremdeles blive offensiv, indtil jeg om en Stilstand fra min commanderende General var bleven underrettet, og om hvilket jeg i saa Fald skulde lade Hr. Overadjudanten underrette.«

Det er, efter hvad der foran er oplyst, urigtigt af Generalmajor v. Staffeldt at tale om Offensiv fra sin Side; men selvfølgelig kunde han ikke meddele den svenske Parliamentær sin virkelige Hensigt, der var at holde sig stille ligesom Adlersparre.

Det var bestemt, at Generalmajor v. Staffeldt d. 4de August skulde rykke ind i Wermland samtidig, som *Oberst Carsten Gerhard Bang*[3] med et Streifkorps fra Røraas skulde gaa ind i Sverige, medens General v. Krogh lod et Korps rykke ind i Jemteland. At Generalmajor v. Staffeldt ikke tænkte paa nogen Offensiv fremgaar deraf, at han sendte Oberst Bang Meddelelse om Underhandlingerne, medens han selv udbad sig nye Instruktioner fra den kommanderende General søndenfjelds. General v. Krogh bestemte imidlertid Indrykningen i Jemteland til d. 8de August og ligesaa Indrykningen i Sverige fra Røraas, hvilket ogsaa skeede. Generalmajor v. Staffeldt derimod holdt sig til de smaa Streifkorps, som Prinds Christian i en Skrivelse af 3 August 1808 til Generalmajoren erklærede, at han ikke yndede, naar de ikke havde et bestemt Formaal.

---

[1] *Michael Gustaf Anckarsvärd*, om ham se »Sv. Adelns Ättar-Tafl or«, 1 B. S. 68, og »Svenskt biografiskt Lexikon«, ny följd, 1 B. S. 177—179.

[2] *Carl Henric Posse*, se »Bergenh. nat. Grenaderbatalj.«. Om Forhandlingerne om Vaabenstilstand paa dette Tidspunkt se »Meddelelser fra Krigsark.«, 3 B. S. 46; og 528—529, samt »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 32—34.

[3] Chef for røraasiske frivillige Bergjægerkorps og Kommandør for 1ste throndhj. nat. Inf.reg.

V.

Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Musketerbataljon. Bataljonen forlægges nærmere Grændsen. Klage over Munderingen. Norsk Parliamentær hos Oberstlieutnt. Adlersparre. Forpostaffærer. Generalmajor v. Staffeldts Defensiv. Svenskernes Stilling og Styrke mod Brigaden Staffeldt. Ombytning i Overkommandoen ved den svenske Vestarmee. General Armfelts Afskedshilsen til Armeen. Brigaden Staffeldts Styrke.

Ifølge en Indberetning af 29 Juli 1808 fra Brigaden Staffeldt laa der samme Dag paa Kongsvinger Lazareth 5 syge af bergenhusiske Musketerbataljon. Ifølge Rapport af 30 Juli 1808 fra samme Lazareth var der d. 24de Juli indkommen 2 nye syge; men 2 vare i Ugens Løb fra d. 24de til d. 30te Juli udskrevne som friske, hvorimod 1 var død, nemlig *Musketer Ole Pedersen*. Dødsaarsagen var »Betændelse i Underlivet, forbundet med Forstoppelse.«

Fra Illaugsmoen sender Oberstlieutnt. Grübeling d. 2den August 1808 Rapport til bergenhusiske Regiment. Heri melder han, at Kapt. N. C. Tausan har indsendt Sygeattest, som ikke giver Haab om snar Bedring, hvorfor han bliver hjempermitteret. Lieutnt. Møllerop geleider den syge Kaptein til Bergen, »hvilket christeligt Værk neppe kunde betroes i bedre Hænder,« skriver Grübeling. I Kapt. Tausans Sted satte Oberstlieutnt. Grübeling Kapt. D. F. Reusch til Chef for 3dje Division.

»Vores Bataillon,« siger han, har siden 29 Julii staaet paa Forpost ved Magnor og Illaugsmoen. Altid en farlig Post, men Faren synes nu at forøges, da Fienden gjør saadanne Bevægelser, hvoraf sligt maae sluttes.«

Bataljonens 48 Skarpskyttere med 2 Underoff. og 1 Hornblæser, melder Oberstlieutenanten, ere afgivne til Skarpskytterkorpset[1], men forplejes ved Divisionerne.

Til Generallieutnt. Hesselberg skriver Oberstlieutnt. Grübeling samme Dag, d. 2den August, at Kapt. S. Lohmann med 4de Division

---

[1] Skarpskytterne vare formerede i egne Afdelinger; der var ved Regimenterne altid uddannet et vist Antal Soldater til Skarpskyttere, se herom »Bergenh. nat. Grenaderbatalj.«

laa ved Magnor Rasta og de 3 øvrige Divisioner paa Illaugsmoen. Stærke Patruljer gaa hele Kjæden igjennem baade ved Nat og Dag.

8 Dage efter sendte Oberstlieutenanten ny Rapport til bergenhusiske Regiment; han skriver nemlig fra Illaugsmoen d. 9de August 1808:

»Dovenskab er den herskende Last ved Bergenhuuserne, ligesom spise, drikke og sove den Drift, alle søge at tilfredsstille, ligesom det fordømte Spørgsmaal: Hvad faar man derfor? fremkommer ved enhver Leilighed, hvor noget udenfor deres sædvanlige skal foretages. De gaaer frem som den gemene Arbeider, der almindelig tænker, naar Aftenen kommer, faaer du din Løn ligefuldt, enten du arbeider meget eller lidet; om Snak maae man ikke bryde sig. Hertil kommer den store Uvidenhed, de fleste er opvoxet i og tildeels blevne gamle. De har ikke Begreb om noget, som ligger udenfor Grændsen af det, som af Naturen kræves, incl. Penge; gaaer det videre, da er det Gaardsbrug og Fiskerie. Tienesten er Bisag. Med saadanne fra Ungdommen af opvoxne Mennesker lader sig intet udrette, naar de blive gamle, og at være anderledes, dertil er den hele nationale Indretning uskikket; før altsaa den bliver forandret, er intet at vente. Hvad der nu kan være at udrette med saadanne Mennesker indsees let. Ligger de nu adspredt til, følgelig overladt til sig selv, ligger ogsaa alt Arbeide, som sørgelig erfares.«

Oberstlieutnt. Grübeling skriver videre: »Vores Kioler, som hverken Nat eller Dag kommer fra Kroppen, især siden vi kom paa dette Sted, forrives aldeles, og da vi intet haver at lappe med, har jeg seet mig nødsaget at lade Munderingerne forandre efter den nye Façon, d. v. s. som Grenadeer Compagniernes. Herved vindes en Deel temmelig store Stykker at lappe med. Men hvad der skal skee, naar disse ere brugte, veed jeg sandelig ikke. *Oberstlieutnt. v. Synnestwedt* klager ogsaa ynkelig over Munderingen og siger, at han har requireret nye Mundering. Denne Tanke har jeg bedet ham slaae af Hovedet, thi nye Mundering faaer han i Evighed aldrig. Da ingen korte Buxer og Støvletter i Christiania vare at erholde, bad jeg Collegiet om Trousser, som de øvrige Bataillioner havde erholdet. Jeg fik 150 Pr. uldne af forskiellig Farve og 100 Pr. Lærreds do. Jeg bad ogsaa om Caputkioler. Jeg fik til Svar: af første Sort vare kuns 166 Pr. i Behold, af sidste kuns nogle og 30 Pr., og de sidste, nemlig Lærreds Trousserne, maatte Bataillonen beholde, da de vare gode i denne Aarets Tid. Ventelig ligger man

i Christiania ikke i Hytter om Natten. Om Dagen er her ogsaa varmt nok, og da vare de meget gode, men Natten er ganske anderledes, og dette er ventelig Aarsagen til vores mange syge. Dog vi have ikke allene syge, de andre Batailloner have ogsaa deres Deel.«

Alle Sager fra Akershus Arsenal havde bergenhusiske Musketerbataljon nu faaet; thi der foreligger Kvittering for Modtagelsen, undertegnet af Bataljonens Munderingskommission i Leiren paa Illaugsmoen d. 10de August 1808. Munderingskommissionen bestod af Kapt. Chr. Grübeling, jn. og Premierlieutnt. P. W. Broch.

Kapt. Tausan og Lieutnt. Møllerop vare endnu ikke afreiste til Bergen, da Kapteinen først skulde have sit Marchregnskab færdig. Lieutnt. Møllerop var desuden syg; han havde spyttet Blod.

Oberstlieutnt. Grübeling slutter sin Rapport af 9 August saaledes:

»Nu har vi lagt her paa 10de Dag og ikke hørt noget til Fienden uden dette: at de yderste Forposter undertiden om Aftenen og Morgenen hører deres Tromme og undertiden ogsaa et Canonskud, som souponeres at være Retraitskud.«

D. 13de August 1808 sendtes *Sekondlieutnt. i Artilleriet. Christoffer Pritzier Meidell*[1], som Parliamentær ind i Sverige til Oberstlieutnt. Adlersparre i Anledning af Spørgsmaalet om nogle Krigsfanger. Efter sin Tilbagekomst samme Dag rapporterer Lieutenanten følgende: »Kl. 6 forlod jeg Matran og var Kl. 8 ved Magnor Toldsted i Sverig. Den første af de herværende Broer var sat i taalelig Stand og kan til Nød passeres med Feltkanoner, men umulig med sværere Skyts. Den anden er ganske nedrevet, dog ere endnu begge de midterste Kar og Endekarrene saaledes, at de kan benyttes i Tilfælde, at en ny Bro skulde slaaes, især naar Vandet i Aaen ikke er højere end nu, da man meget vel kan vade og ride derigjennem, Høiderne paa begge Sider af Aaen er omtrent lige, saa at Fienden ikke har nogen Fordeel, om han vilde forhindre Overgangen eller forurolige Arbeiderne. Paa hiin Side Aaen er Opfarten temmelig steil, men ingenlunde impassabel for Skyts.

Vejen fra Magnor Tull er meget god og jevn og gaar igjennem en Granskov lige til strax foran Morast. Paa hiin Side Morast støder

---

[1] Om ham se »Slægten Meidell« af A. T. Gløersen, S. 91—92, og »Leirdølernes Saga«, hvor han er angivet som Premierlieutnt., hvilket han dog efter Slægtebogens Forfatter ikke blev før i 1809.

Vejen paa Vrangselven, over hvilken er en meget god og stærk Bro af 70 Al.s Længde og 12 til 16 Al.s Høide. Elven er paa dette Sted ei til at vade over og Aabredden, især paa hiin Side, meget steil. Naar man er passeret Broen, ligger Morast Skandse lige for Enden af samme saaledes, at Fienden fra den ganske kan forhindre Overgangen. For nærværende er den ganske forladt.

Vejen fra Morast Skandse videre fremad er meget god og uden Bakker og gaar ligetil paa en Distance af omtr. 3000 Skridt fra Nordby igjennem Skov. Da jeg kom ud af Skoven og var passeret 2 smaa Pladse liggende paa høire Haand af Vejen, saa jeg Eda Skandse rage frem over en Høide ved Nordby, men ikkun meget utydelig, da Distancen var lang. Jeg nærmede mig Nordby i Haab om at faa Skandsen bedre at see, men blev heri forhindret af en Svensk Patrouille, der kom mig imøde, raabte mig an og forbød mig at gaa videre, førend jeg var bleven meldt. Efter en halv Times Forløb kom endelig en svensk Kaptein og førte mig med vel forbundne Øine ind i et Værelse paa Nordby, hvor jeg ankom Kl. 10.

Alt, hvad jeg kan sige Deres Høivelbaarenhed om Skandsen, er, at den ligger saa høit, at Virkningen, man kan love sig af Haubitzgranater, ei vil være synderlig, da Skudene bliver meget usikre formedelst den store Elevation, her blev nødvendig, og af samme Aarsag vilde ogsaa snart Affutagerne gaa itu.«

Lieutnt. Meidell opvartedes i en Stue paa Nordby af *Kapt. Baumann* og hentedes Kl. 12 af en Adjudant til Oberstlieutnt. Adlersparre, som residerede paa Sophienlund, $^3/_4$ Mil fra Nordby. Da Lieutnt. Meidell kjørte med tilbundne Øine, kunde han intet videre observere fra Nordby af.

Det lyder ganske fredeligt i Lieutnt. Meidells Rapport; Morast Skandse var fremdeles ikke besat af nogen af Parterne; men det lader til, at Svenskerne vilde give Lieutnt. Meidell Geleide tilbage over Grændsen; thi om Morgenen d. 14de August mellem Kl. 4 og 5 rykkede 2 fiendtlige Streifkorpser ind i Vestmarken, det ene omtr. 120 Md. stærkt imod Vilsberg, det andet mellem 20 og 30 Md. mod Ingelsrud. Generalmajor v. Staffeldt, som havde været syg en 14 Dages Tid, indrapporterer til Prindsen d. 14de, at det første Streifkorps paa 120 Md. avancerede i Kjæde; men da Kjæden nærmede sig Vedetten ved Vilsbergvagten, hilsede Posten Svenskerne med Skud, og Fienden vendte derpaa strax om. Patruljer bleve

strax udsendte fra Vilsberg til henimod Morast og ligeledes tilhøire og tilvenstre; men intet yderligere var at bemærke. Den anden svenske Styrke stødte paa en norsk Patrulje, men vendte om igjen, da den blev denne var.

Om denne lille Affære skriver Oberstlieutnt. Grübeling i sin Rapport fra Illaugsmoen d. 16de August 1808 til bergenhusiske Regiment: »Sidstleden Søndag Morges Kl. 4—5 gefaldt det Fienden at gjøre os Visite med omtr. nogle og 100 Md., som rykkede mod vores Forposter. Jeg lod 2de Divisioner marschere til Grændsen. Dog var der en liden, paa flere Steder passable Elv imellem os. Han giorde adskillige Bevægelser, i Særdeleshed tilvenstre, som lod formode at anfalde vores høire Fløj. Vi stod i Kiæde i Kanten af en Skov, saa vi begge tydelig kunde se hinanden. Distancen imellem os var omtrent et lille Canonskud. Regnen styrtede ned af Himlen, og min Trøst var, at Fiendens Geværer ikke kunde være mere tør end vores. Formodentlig har det været hans Hensigt at opsnappe vores Feltvagt paa et Sted Wilsberg kaldet, paa hiin Side Elven, dog stod Vagten selv paa denne Side, og kuns tvende Poster paa hiin Side. Paa den ene af disse Poster stod en Ytre-Sogning, som 4 Svenske søgte at omringe, men han, som paa igientagne Anraab ikke erholdt noget Svar, fyrede sit Gevær af, dog uden at træffe, men Skuddet virkede saameget, at de 4 Svenske løb sin Vei og vores Poster fik Tid at trække sig tilbage. Fienden blev staaende omtrent til Middag, undtagen at han skikkede smaa Trups ud fra begge Fløje, som dog ikke gik ret langt. Mod Middag eller derover trak han sig sammen og retirerede uden at have løsnet et Skud paa os. Da Veiret blev noget bedre, skeede vel Patrouilleringer fra vores Side, men han var reist. Igaar fik vi Underretning, at han i en lang Afstand havde havt en Trup Husarer staaende og endnu i længere Afstand 2 Compagnier Infanterie, som alle til samme Tid som vores Gienboe droge sig tilbage. Hensigten med denne, ikke ganske ubetydelige Magt kan ikke indsees, naar han ikke har havt den at angribe Forposterne, og at det ikke skeede, maa jeg tilskrive den styrtende Regn eller andre ham allene bekiendte Aarsager.«

Den ovennævnte Ytresogning hed *Ole Taraldsen Qvam*, efter hvad Oberstlieutnt. Grübeling beretter i sin Rapport til Generallieutnt. Hesselberg. Husarerne stod ved Magnor Toldsted og de 2 Kompagnier Infanteri ved Emterud. Oberstlieutnt. Grübeling

marcherede Søndag Eftermiddag mellem Kl. 3 og 4 tilbage med sine 2 Divisioner.

Oberstlieutenanten var ikke fornøjet med Tilværelsen. Han skriver d. 16de August til Oberst Holfeldt: »Her paa Stedet ere vi lige velkomne. I hver Mand maae man vente at finde en Fiende, i det mindste maae man vogte sig for dem, som om vi havde Svenske om os, og jeg troer, at Flertallet ligesaa gierne seer os i Svensk, som Svenskerne i norsk Fangenskab. Vores Situation er derfor ikke den ønskværdigste.«

Det er i Sandhed en haard Dom, Oberstlieutnt. Grübeling her fælder over Bergenhusingernes Krigskammerater paa denne Del af Krigsskuepladsen; men det skal vel nærmest gjelde Officiererne; ellers er det en bekjendt Sag, at Østlændingen ikke liker Bergenhusingen.

I Leiren ved Matrand havde Prinds Christian August været tilstede for at uddele Danebrogskors; men »vi arme Bergens Børn,« skriver Oberstlieutnt. Grübeling, »havde ikke den Lykke at blive seet af Hs. høyfyrstelige Durchlautighed; dog skal han have spurgt om Bergenserne.«

Kapt. Tausan og Lieutnt. Møllerop vare nu afreiste til Bergen.

Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Musketerbataljon var endnu ikke den allerværste. D. 6te August 1808 melder Rapport fra Kongsvinger Lazareth, at der ved Udgangen af Juli Maaned laa 3 Md. af bergenhusiske Musketerbataljon paa Lazarethet; men saa kom der i Ugens Løb ind ikke mindre end 11 syge, og i samme Uge døde 1 Md., nemlig *Musketer Anders Andersen;* Dødsaarsagen var Forraadnelsesfeber. I Ugen fra 7—13 August kom der ind 5 syge, medens 1 blev udskreven som frisk, saa at Belægget d. 13de August udgjorde 17 syge. I Ugen fra 14—20 August indkom 4 nye syge; men af de indlagte døde 1, nemlig *Musketer Østen Knudsen:* Dødsaarsagen var Nervefeber med Brystbetændelse. D. 20de August 1808 udgjorde Belægget paa Kongsvinger Lazareth 20 syge af bergenhusiske Musketerbataljon.

I en Skrivelse af 18 August 1808 fra Matrand udvikler Generalmajor v. Staffeldt paany sine Grunde for Prinds Christian August til ikke at gribe Offensiven. Han skriver:

»Dass der Feind sich von hier mit einem grösseren Theil seiner alten Truppen zurückzieht, davon bin ich fest überzeugt. Im feindlichen Lager soll dieses verlauten. Es ist schwer, ja es fängt fast

an unmöglich zu werden Nachrichten von seiner Stärke und Stellung zu erhalten.«

Her har man igjen denne Falden tilbage paa Spionvæsenet, som om der ikke gaves nogen anden Maade at skaffe sig Underretning om Fienden paa. En større Recognoscering som den, Oberstlieutnt. Ræder foretog i Begyndelsen af Juli, vilde have skaffet Generalmajor v. Staffeldt de nødvendige og sikre Oplysninger om Styrken af den lige over for ham staaende Fiende; men dette synes han ikke nu at have tænkt paa. Generalmajoren fortsætter:

»Eda Schanz ist laut Aussage der Ueberläufer sehr befestigt und annoch durch die neue westliche Anlage der Zugang sehr erschwert. Das Sammelplatz des Feindes ist zwischen diesen Schanzen. Eda mit Bomben und Granaten zu ängstigen geht wohl, aber man soll heran, man soll sie ersteigen, die doppelte Palissadirung niederhauen; ob dieses mit geringen Verlust ausführbar stelle ich der erprobten Kriegserfahrenheit Ew. hochfürstlichen Durchlautigkeit unterthänigst anheim. Vor der Linie, wo die Truppen sich stellen, sind kleine Brustwehr und Löcher für die Jäger angebracht. Der ietzige Anzahl der gedienten Truppen in und um Eda und -- wie man die neue Anlage nennt — Neu Eda beläuft sich ausser Artillerie und Husaren auf 2532 Mann, wie die unterthänigste zuvor eingesandte Angabe der Deserteurs und Spions anzeigen; kömmt hierzu noch die Wargering und Landvärn, zusammen 1800 Mann, so ist der Feind uns an Stärke bey weiten überlegen, ohne dass ich die in Jernskog, bey Adolfsfors und Kiöla liegende 2450 Mann hierzu rechne. An Husaren soll er 120 bey Eda und etwas bey Aamot[1] haben. Aus diesen Gründen, da er mit Geschütz nirgends wie über Eda anzukommen und allenthalben durch Gewässer gedeckt ist, sehe ich es auf keiner Art möglich ihn unter diesen Umständen ietzt irgendwo anzugreiffen. Sollte er aber mehrere Truppen wegziehen oder sich durch Detachements schwächen um unsere Streifkorps Einhalt zu thun, dann wäre es vielleicht möglich, dass man ihm zwingen könnte Eda zu verlassen; ob dieses aber mit Bomben allein zu bewirken unterstehe ich mich nicht zu beurtheilen. Gott weiss, dass ich den besten Willen von der Welt habe ihn zu schaden, aber ich bin in der allerabscheuligsten Defensive versetzt.«

Som vi nedenfor skulle se, anslaar Generalmajor v. Staffeldt

[1] Åmot, se d. sv. Generalstabs »Karta öfver Vermlands Lån« og topogr. Kart »Eda«.

den svenske Styrke, han havde lige over for sig, altfor høit; Nordmændene vare, selv naar de syge fratrækkes, ligesaa stærke som Svenskerne.

I en Rapport af 23 August 1808 til Oberst Holfeldt skriver Oberstlieutnt. Grübeling fra Illaugsmoen: »Vores Stilling er siden forrige Post bleven uforandret; men Tirsdags Morgen vovede fiendtlige Patrouiller at vise sig paa 4 Puncter af vores Kiæde; men snarere vare de ikke opdagede af vore, løb de bort, uden at der fra nogen af Siderne kunde skee et Skud. Desuden kom de ikke saa nær, at Skud kunde række.«

Det var ikke at undres paa, at denne ejendommelige Maade at føre Krig paa maatte vække Opmærksomhed hos Underførerne paa Krigsskuepladsen. Det var jo næsten en fredelig Uvirksomhed, der vistes paa begge Sider. Svenskerne besatte ikke engang sine Skandser ved Morast, og Nordmændene gjorde ingen Miner til at sætte sig i Besiddelse af dem. Denne lidet smigrende Opmærksomhed faar ogsaa sit Udtryk i Oberstlieutnt. Grübelings Rapport af 23 August. Han skriver saaledes:

»Kort, at gjøre sig et Begreb om denne Krigs Anlæg er umuelig, og man maae troe, at Generalerne under sig har en Art af Convention, som foraarsager denne Fremgangsmaade.«

Dette er en mærkelig Yttring allerede paa Krigens daværende Standpunkt.

Oberstlieutenanten fortsætter: »Selv 3de svenske Deserteurer, som igaar Morges meldte sig ved en af Forposterne, og som havde en Anfører blandt sig, der var Grenadeer, havde tient 18 Aar og saae ud som en sand Soldat, undrede sig over, at begge Partier saaledes stode og saae paa hinanden uden at foretage videre. Med de svenske Tropper, som staaer mod os, kunde det have følgende Aarsag: Deres fleeste gamle Soldater ere sendte mod Russerne og de, som staae her, bestaaer af nyudskrevne, som her øves for ogsaa siden at sendes mod Russerne. Saaledes fortalte ovenmeldte Deserteur og, at den Dag 1 Bataillon skulle marschere, hvortil de ikke havde havt Lyst. Det synes derfor, at de Svenske allene sender deres Patrouiller mod os for at vænne de unge til at see en Fiende. Ganske klogt; men de blive da ogsaa vænt til at løbe.«

Det forholdt sig ganske rigtig, dette, at der paa Kongens Befaling var borttrukket flere svenske Regimenter fra Vestarmeen for at føres til Finland; saaledes var Oberst Schwerin allerede i Juli

Maaned afmarcheret med Upplands, Westmannlands og Helsinge Regimenter og hans Brigade opløst[1]. Til Erstatning kom der Vargering og Landværn fra andre Regimenter, »ofullständigt organiserade, illa utredda och oexercerade«[2], og de smaa Forpostfegtninger anvendtes til, »att de nyuppsatta svenska trupperna krigsöfvades«[3].

Svenskernes Stilling lige over for Brigaden Staffeldt var nu denne: *Oberst, Friherre, Carl Bunge*[4] havde d. 7de August overtaget Kommandoen over 1ste Brigade, der laa omkring Eda Skandse med venstre Fløj i Køla. Brigaden bestod af »Nerike och Wermlands« Regiment med Vargering, Wermlands Feltjægerbataljon, samt »Lifregementsbrigadens grenadiercorps« og Upplands Vargeringsbataljon, hvilke sidste 2de Afdelinger vare komne fra Oberst Schwerins opløste 2den Brigade; desuden havde den et sammensat Felt- og Haubitzbatteri, samt 2 Eskadroner af »Lifregementsbrigadens husarcorps.«

Denne Brigade talte 3250 Md. Inf., 100 Md. Kavaleri og 86 Artillerister, altsammen effektiv Styrke paa Linjen[5].

Den forrige 3dje Brigade blev nu 2den Brigade og stod imellem Jernskog og vestre Ed. Denne Brigade bestod nu kun af 1 Bataljon af Dalregimentet med 1 Vargeringsbataljon af samme Regiment og 1 Eskadron af Livregimentsbrigadens Husarer samt 1 Batteri Artilleri. Denne Brigade talte 1058 Md. Inf., 52 Md. Kavaleri og 92 Artillerister paa Linjen og var saaledes yderlig svag[6].

Det var Chefen for 1ste Brigade, Oberst Bunge, som i Dagene fra d. 14de til d. 17de August lod forurolige den lige over for ham staaende norske Forpostlinje for at vænne sine uøvede Tropper til Krigen[7].

I sin Rapport af 23 August 1808 melder Oberstlieutnt. Grübeling til bergenhusiske Regiment, at den lette Infanteriexercitie afskaffes ved Brigaden Staffeldt, og Jægerexercitien indføres i Stedet. Brigadechefen havde faaet Prindsens Tilladelse hertil. Om sin Bataljon forøvrigt skriver han: »Bergenhuuserne ere ret nogle Skrant-

---

[1] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 147.
[2] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 148.
[3] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 148—149.
[4] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 D. S. 350.
[5] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 137.
[6] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 137 og 148.
[7] Se »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 153.

ninger. Vores Syge tager stærkt til, og Helbredelsen gaaer langsom. Enden herpaa er ikke at afsee. Kuns den Trøst har jeg, at af de mange syge ingen siden sidste Anmeldelse er død. Kuns i den daglige Tieneste her paa Forposten føles Mangelen.« Der var dog, som vi foran have seet, 1 død i Ugen fra 14—20 August; men Meldingen herom fra Kongsvinger Lazareth var sandsynligvis endnu ikke indløben til Musketerbataljonen ved Rapportens Affattelse d. 23de.

I den øverste Hærledelse paa svensk Side skeede der i August Maaned en Forandring, idet General Armfeldt faldt i Unaade og maatte overgive Kommandoen over Vestarmeen til *Generallieutnt.. Friherre, Bror Cederström,* som overtog samme d. 17de August 1808[1]. General Armfelt forlod sin Kommando med følgende Afskedshilsen til Vestarmeen: »Då jag nu lemnar det vigtige kall at commendera denna Armé är min sista pligt som Befälhafvare att för alla de som jag haft äran commendera i alla grader, tolka den lifliga erkänsla jag är dem skyldig, för den nit, den oförtrutenhet, det mannamod det visat vid alla tillfällan, då dessa egenskaper blifvit satte på prof, och för det personliga förtroende jag njutit; då jag aldrig begär bättre än dela mina krigskamraters öden.

Måtte fosterlandets försvar och vapenära hädanefter som hitills finna i denna Armé en ostörd säkerhet; måtte enighet, ordning och krigslydnad utmärka alla dess företag och jag aldrig i den koja hvarest jag hoppas få ostörd sluta mina dagar höra annat än det loford som uppfyllandet af Heliga pligter förtjena och således alltid anse mig innesluten i mina krigskamraters minne som om jag vistades midt ibland dem.

Högqvarteret Vestra Ed den 17 Augusti 1808.

G. M. Armfelt.

En Chef Commenderande General för Vestra Armén«[2].

Lige over for hine 2 svenske Brigader disponerede Generalmajor v. Staffeldt over følgende Tropper, hvilket kan sees af et fra Hovedkvarteret Hafslund d. 24de August 1808 udstedt »Overslag over de nødvendige Rationer og Portioner for de i Agershus og Christianssands Stifter forsamlede Tropper, samt Angivelse, fra hvilke Magasiner disse efter deres Stationer bør forsørges«:

[1] Se »Kriget emellan Sverige och Danm.«, S. 153—154; om Generallieutnt. Cederström se »Bergenhusiske nat. Grenaderbatalj.«

[2] Se »Bidrag till Kgl. Dal-Regementets Historia«, S. 101.

1.	1 Grenaderbataljon af 1ste akershusiske og oplandske Infanteriregiment i Vinger Sogn	600	Md. og		46	Heste
2.	1 Grenaderbataljon af 1ste throndhj. nat. Inf.reg. Vinger	600	»	-	46	»
3.	1 Grenaderbataljon af 2det throndhj. nat. Inf.reg. ved Vinger	600	»	-	46	»
4.	*1 Musketerbataljon af bergenhusiske nat. Inf.reg.* ved Vinger	500	»	-	3	»
5.	Søndenfjeldske Skiløberbataljon . . .	300	»	-		»
6.	2 Kompagnier af norske lette Inf.-bataljon	200	»	-	15	»
7.	Det throndhjemske Skarpskytterkomp.	180	»	-	12	»
8.	Leirdalske lette Infanterikomp. . . .	100	»	-	8	»
9.	1 Detachement af oplandske Dragonregiment	50	»	-	50	»
10.	1 trepundigt Fodbatteri	100	»	-	80	»
11.	Fæstningen Kongsvingers Garnison .	1200	»	-		»
		Sum = 4430	Md. og		306	Heste

Alle disse Tropper underholdtes fra Kongsvinger Magasin.

Trækkes de syge fra, var denne Styrke alligevel ikke den svenske underlegen i Antal, og dertil kommer, at Kvaliteten af de norske Tropper stod for det meste langt over de svenske; den eneste Fordel, Svenskerne havde forud, var, at de havde mere Kavaleri og Artilleri end Nordmændene; men Artilleriet laa for en stor Del langt tilbage, ligesom det norske, der paa sin Side stod ved Lier. En Indmarch fra Brigaden Staffeldts Side kunde visseligen have fundet Sted med Udsigt til Held; men de mangfoldige gunstige Øjeblik benyttedes ikke, og Frygten for de svenske Forskandsninger lammede Viljen.

30 August skriver Oberstlieutnt. Grübeling til Generallieutnt. Hesselberg: »Endnu staar her alleting i den forrige Forfatning. Roligheden er for Folkene ligesaa urolig, som om Fiendtlighederne virkelig vare i Gang. De lære ret, hvad det er at giøre Vagter i Felten, naar de under aaben Himmel, i Regn og Kulde maae staae Skildtvagt og idelig patrouillere Veie og Skove fra 1/4 til 3/4 Mile, saa at de, om aldrig andet passerer, vil have nok at fortælle deres Landsmænd, naar de engang kommer tilbage.«

I Brev af samme Dato til Oberst Holfeldt melder Oberstlieutenanten fra Illaugsmoen, at der atter er kommen 4 Kjærrer med

forskjellige Proviantsorter til Uddeling ved Bataljonen — fra Throndhjem. »Sandelig jeg skammer mig,« siger han, »paa Bergensernes Vegne, som ikke lader det ringeste høre fra sig, hverken fra Bye eller Land.«

VI.

Overfaldet paa de bergenhusiske Forposter ved Vilsberg. Bergenhusingernes Tab af Fanger og Materiel. Tappert Forsvar. Oberstlieutnt. Grübeling tænker paa at tage Afsked. Bergenhusiske Musketerbataljon faar 2 nye Officierer. Bataljonen trækkes tilbage til Matrand. Generalmajor v. Staffeldts fornyede Vægring ved at gribe Offensiven. Bergenhusiske Musketerbataljon faar erstattet de tabte Feltrekvisiter og forøget sit Trænmateriel.

Forpostskriden fortsattes især med Initiativ fra svensk Side. Saaledes foretog Oberstlieutnt. Adlersparre Natten til d. 2den September 1808 en Overrumpling af de norske Forposter paa Grændsen ved Magnor. Med sit Detachement var han samlet marcheret frem paa Hovedvejen til Morast. Herfra udsendte han *Kapteinerne Lilljeström* og *Lagerlöf* med en Styrke af Wermlands Feltjægere til venstre for at rykke over Grændsen og overraske den norske Feltvagt ved Vilsberg, medens Resten af Detachementet, der bestod af 1 Bataljon af »Nerike och Wermlands« Regiment og en Afdeling Husarer samt 3 Kanoner marcherede videre frem og besatte Magnor Bro. Paa norsk Side stod kun bergenhusiske Musketerbataljon med Feltvagter ved Vilsberg og Magnor. Svenskernes Foretagende lykkedes kun altfor vel. Begunstiget af en tyk Taage kom det svenske Sidedetachement saa godt som useet frem til de norske Forposter. Feltvagten ved Vilsberg kommanderedes af Premierlieutnt. S. de Fine v. Krogh, som rykkede frem til Posternes Understøttelse og gjorde en haardnakket Modstand; men da Svenskerne ved Magnor Bro hørte Skudene fra Vilsbergkanten, tog *Ritmester David Wilhelm Lilljehöök*[1] sit Detachement af Livregimentsbrigadens Husarer paa 58 Md. og vadede over Vrangselven med, delte det i 3 Troppe under *Kornetterne, Friherre Fredrik Ulrik v. Essen*[2]. *Baron Sebastian Carl von*

[1] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 2 B. S. 719.
[2] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 B. S. 753.

Knorring[1] og *Axel Wahlstedt* og gjorde Indhug, hvorved Premierlieutnt.S. de F. v. Krogh blev omringet og fangen med 1 Underoff. og 30 Md.[2]. Det var Følgen af, at Nordmændene ikke havde opsat tilstrækkeligt Kavaleri, hvortil Fodernøden angives som Aarsag. Det Kavaleridetachement, som var tildelt Brigaden Staffeldt, benyttedes bare til Ordonnantstjeneste.

Generalmajor v. Staffeldt fik Melding i sit Brigadekvarter og red frem til Magnor, men kom for sent; Affæren var slut. D. 2den Septemder 1808 rapporterer han fra Matrand til Prinds Christian:

»Leider habe ich Ew. hochfürstlichen Durchlaut einen, mir höchst unangenehmen Vorfall zu rapporteren.

Bey den dickesten Nebel ward die Feldwache bey Magnor diesen Morgen bey Tages Anbruch von einer 20 Mahl stärkeren Macht angegriffen. Die Husaren tournirten sie, hieben ein, der Nebel verursachte, dass die Stärke des Feindes nicht konnte entdeckt werden. Der Lieutenant v. Krogh vom bergenhusischen Bataillon widerstand dem Feinde zu lange. Er wollte die bey Vilsburg stehende Feldwache souteniren, lief grade dem Feind im Rachen, und ich fürchte, dass er mit etliche 30 Mann gefangen. Ueberrumpelt ward er nicht und vertheidigt hat er sich nur zu brav; dieses ist mein einziger Trost.

Ein todtes Pferd der feindlichen Husaren fanden wir, wovon das Geschir in unser Gewalt. Einen blessirten haben wir, der, nachdem er im Arm gehauen, das Pferd erstach und sich rettete. Den detaillirten Rapport werde ich Morgen die Ehre haben Ew. hochfürstlichen Durchlaut unterthänigst zu überreichen.

Könnte man sich nur rächen! Ich fürchte aber, dass dieses nicht leicht möglich, im Fall nicht ein ordentlicher Angriff stat haben kann. Wir sind dergleichen Angriffe täglich in diese Herbst Nächte ausgesetzt, ich fürchte, ich werde genöthigt meine Vorposten Kette etwas zurück zu ziehen um nicht mehre Leute zu verlohren; dadurch gewinne ich, dass ich Häuser und Kantons unser Nation zum Avertissement für mich habe. 3 Kanonen hatte er gleichfalls mit.

Die Leib Grenadiers liegen annoch bey Eda, nichts wie die

[1] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Tafl.«, 2 B. S. 476.

[2] Kfr. »Kriget emellan Sverige och Danmark«, S. 156, og »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 44—45. Den fangne Styrke af menige var ikke 32 Md., som i nævnte Skrifter beggesteds anført, men 30. Affæren ved Vilsberg er ogsaa omhandlet i »Budstikken« for 12 Septbr. 1808.

Wargeringer von Upland sind zurückgezogen, aber auch mit Landwärn ersetzt. Gleichfalls hat man 40 Artilleristen nach Finland gezogen, aber auch diese sind durch jüngere und weniger geübte blos vertauscht, so dass die zuvor unterthänigste angezeigte Stärke des Feindes sich noch immer gleich ist.

Am 29sten August lies ich bey der Parole alle Vorposten avertiren auf ihre Huth zu seyn, und vorgestern war ich nach meiner Krankheit zum ersten Mahl aus und zwar beym Oberstlieutenant Grübeling. Es ist also weder von meiner noch von Seiten des Bataillons und des wachthabenden Officiers das mindeste versäumt; ich begab mich gleich beym ersten Allarm nach Magnor, aber kam leider zu spät.«

Generalmajor v. Staffeldts første Tanke efter Affæren er altsaa at trække sine Forposter tilbage. Det er det gamle: ingen Offensiv, bare Defensiv, ikke engang nogen offensiv Defensiv; hele Rapporten vrimler som sædvanlig af Undskyldninger for en Offensiv; han benytter ikke engang denne Anledning til at føle Fienden lidt paa Tænderne, saa han kan forvisse sig om Fiendens Styrke; hans Udsagn om, at Fienden var 20 Gange stærkere end hans egen, vidner om hans Forsagthed; det var jo en kolossal Overdrivelse; det maatte han vide, ellers var vel Fienden gaaet videre paa.

Nærmere Detaljer om Overraskelsen paa de bergenhusiske Forposter faa vi fra Oberstlieutnt. Grübeling og Premierlieutnt. S. de F. v. Krogh. Oberstlieutnt. Grübelings Rapport til Brigadechefen er dateret Illaugsmoen 2 September 1808 og lyder saaledes:

»Imorges Kl. 4 i Øjeblikket Reveljen var slaget her, hørtes Allarmslag fra Magnor. Den anbefalede Piquet var i Hast bered, men da i samme Øjeblik ogsaa hørtes Skud, sloges her Allarm. Alt her værende rykkede ud. Jeg fulgte Piqueten, men alt paa Henmarchen hørte den stærke Skydning op. Ved min Ankomst til Magnor, var der alt roligt, men kort efter hørtes i nogen Afstand igjennem en Skov nogle Trompetstød, som gav Nærværelsen af Cavaleri tilkjende, som formedelst Skoven ikke kunde sees. Vore Folk besvarede disse Trompetstød med et gjentaget Hurra-Raab, og Patrouiller udsendtes; især blev Lieutnt. Lind skikket mod Linjen (Grændsen), som strax rapporterede: at Fienden havde posteret sig langs Elven paa den anden Side, høire Fløj mod Feltvagten og venstre mod Vilsberg. Hans Cavaleri stod paa høire Fløj. Den 2den Division, Kapt. Grübeling, blev detacheret mod Fiendens venstre

Fløj, at amysere ham, om dertil gaves Leilighed. Kapt. Lohmann med 4de Division til venstre Haand paa en Høi ved Lindaasen[1]. Ved 2den Divisions Ankomst mod Vilsberg var Fienden alt borte. Formodentlig har 2de, omtrent ved Divisionens Afmarch, skeede Kanonskud været Signal til Retraite.

De udsendte Patrouiller har ingen Underretning kundet give, men formodede af Hestesporene, at Tilbagetoget er skeet over Magnor Tull.

Tvende Patrouiller fra Vilsberg vare ude, da der fra Elvens søndre Side hørtes et Skrig. For at erfare, hvoraf dette kom, blev en tredje af 6 Mand udsendt. Formanden for denne Patrouille, *Christen Arnesen Ravnestad*, gik ud omtr. Kl. 3 paa søndre Side af Elven til den 1ste Dobbeltpost, men de vidste ikke Aarsagen, dog tvivlede de ikke paa, det maatte være noget urigtigt. Han skikkede 1 Md. til Vagten for at avertere den. Derpaa gik han til den 2den Dobbeltpost, som ikke kunde give videre Underretning om Skriget, men havde hørt noget knage i Skoven som af gaaende Folk. Han delede sin Patrouille i tvende Dele, den ene gik i Sør og den anden i Sydvest. Denne sidste havde omtrent gaaet en halvfjerdedel Time og var kommen en paa Siden af Vilsberg liggende Gaard paa to korte Bøsseskud nær, da den saa en Del af Fienden og blev af ham bemærket samt hørte, at han raabte: Der er Vagten, gjorde derpaa 3 Skud og i fuldt Løb under Hurraraab til Vagten ved Vilsberg Vadested. Patrouillen retirerede i største Hast og kom over Elven for Fienden. Da de vare overkomne, gjorde de tvende Skud for at avertere Feltvagten, som ogsaa strax var ved Haanden. Den der vagthavende Lieutnt. v. Krogh formerte Kjæde og befalede Chargering. Han skikkede sin Underofficier ned til Elven for at se, om Fienden søgte at komme over, da det for Taage ikke kunde sees; men han saa intet. Han vilde atter have afsendt Underofficieren, men førend Ordren var af Munden, bleve de paa deres venstre Fløj angrebne af Cavaleri. De søgte at retirere, men saa sig ogsaa bagfra angrebne, hvorpaa enhver søgte den nærmeste bedste Vej til sin Sikkerhed, og ved denne Leilighed formente de, at Lieutnt. v. Krogh, som ikke er kommen med de flere manglende maatte være tagne.

En *Musqveter, Niels Ambiørnsen Houge*, som var blandt Feltvagten, blev især forfulgt af en Rytter, som raabte, han skulde give sig.

[1] Se topogr. Kart »Sitskogen« og Kart over Hedemarkens Amt, sydlige Blad.

Det vilde han ikke, men faldt i Løbet og kom under Hesten, sprang op og paa gjentagen Opfordring at give sig, stikker han Bajonnetten i Hesten, og da den i en Hast ikke var at faa ud, slipper han Geværet og løber til et Gjerde, hvor han ved at ville springe over blev hængende og af den forfølgende Rytter let saaret i høire Albue.

De af Bataillonen endnu formistede ere: Lieutnt. v. Krogh, 1 Underofficier, 30 Md.«

Oberstlieutnt. Grübelings Dispositioner som Forpostchef inden sit Omraade synes at have været meget rigtige; navnlig ved at kaste 4de Division ud tilvenstre paa Lindaasen sikrer han sig mod Overraskelser fra den Kant, medens han understøtter sine Feltvagter med 2den Division tilhøire og 1ste Division i Fronten.

Det forholdt sig ganske rigtig, at Premierlieutnt. v. Krogh var bleven fangen. Ud paa Dagen d. 2den September indløb der gjennem Parliamentær følgende Rapport fra Lieutenanten til Generalmajor v. Staffeldt:

»Underdanigst Rapport.

»Sørgeligst maa jeg herved underdanigst tilmelde Deres Høivelbaarenhed følgende forsaavidt som Tiden tillader mig det.

Imorges henved Kl. 4 slet blev Vagten ved Wilsberg angrebet af Svenske Jægere uden at Patrouillerne havde seet noget fiendtligt. Jeg søgte strax til Vagten for om muelig, da jeg ej kjendte den fiendtlige Styrke, at drive den tilbage. Ilden vedvarte ongefair en Time, da jeg saa mig nødsaget til at trække mig tilbage. Paa Retræten blev jeg med mit da havende Mandskab omringet af fiendtlige Husarer og efter forgjæves Modstand gjort til Fanger. Hvor mange døde eller blesserede ved jeg ej sikkert at opgive. Dem jeg saa blandt de fangne var 3de Musqueterer, 1 dødelig blesseret af et Hug i Hovedet og de andre let saaret, selv har jeg Gud ske Tak ingen Blessurer faaet, uagtet jeg vist gjorde alt, hvad jeg kunde, hvilket Oberstlieutenant og Overadjudant von Adlersparre vil bevidne, da han var der tilstede, og paa den Grund har havt den Godhed at overlevere mig min Sabel.

De svenske Officierer har iøvrigt vist mig og de fangne megen Velvilje, hvilket herved underdanigst rapporteres.

Sørebye den 2den September 1808.

Underdanigst
af
S. d. F. v. Krogh.«

Den svenske Parliamentær, *Lieutnt. Uggla* af Wermlands Feltjægere, bevidnede, at Premierlieutnt. v. Krogh havde forsvaret sig kjækt, og at Adlersparre havde sagt, idet han tilbageleverede v. Krogh Sabelen, at en saa kjæk og brav Officier ej et Øjeblik burde miste sit Værge[1].

Yderligere Besked om Overfaldet paa Vilsberg faa vi af de Rapporter, som Oberstlieutnt. Grübeling sender til den bergenske Generalkommando og bergenhusiske Regiment. D. 6te September 1808 skriver han fra sit nye Bataljonskvarter paa Skotterud til Generallieutnt. Hesselberg: »Denne Gang kan jeg ikke sige: at alleting staaer ved det gamle. Den 2den September om Morgenen Kl. 4 hørtes Reveillen slaae paa Magnor, og strax derpaa Allarm Trommen. Piquetten i mit Quarteer, Illaugsmoen, rykkede øjeblikkelig ud, men inden den kunde komme i Marsch, hørtes alt Skud i Skud fra Wilsberg Siden, hvor vores yderste Feltvagt, som kommandertes af *Corporal Hatlemark* og var 22 Md. stærk, stod. I forceret Marsch reed jeg med Piquetten til Magnor, som omtrent ligger 3/4 Miil fra Illaugsmoen, men var ikke kommen halve Vejen, hørte alt Ilden op, som gav tilkiende, at Sagen var decideret.

Ved Ankomsten til Magnor blev dette desto værre bekræftet. Feltvagten ved Wilsberg var bleven angreben og forsvarte sig brav. Lieutnt. v. Krogh, som havde Hoved Feltvagten, rykkede med sin heele Vagt tilhielp og forsvarede sig noget, men han blev af Fiendens Cavallerie anfalden paa hans venstre Fløy og maatte retirere, og inden han saae sig om, havde Cavalleriet omringet ham. Han søgte at redde sig og Folkene saa godt som muelig. Nogle, som kunde naae tykkere Skov, kom igjennem, men Lieutnt. v. Krogh, Corp. Hatlemark og 30 Md. ere blevne fangne, hvoribland nogle saarede; af de øvrige tilbagekomne er een let saaret i Albuen.

En Parlementair, som anden Dagen her meldte sig, giorde megen Vind af vores Bravour, især at han, som havde bivaanet nogle Affairer med de franske, ikke havde fundet Mage til Corp. Hatlemark, og at Officererne derfor havde taget ham ved deres Bord, samt at den høystcommanderende havde overleveret v. Krogh sin Sabel med de Ord: han fortiente at bære den.

Fiendens Styrke var omtr. 400 Jægere, en heel Deel Cavallerie og nogle Canoner. Han giorde ingen flere Forsøg paa Angreb,

[1] Kfr. »Danmarks Krigs- og politiske Hist.«, 3 D. S. 45.

men søgte Hjemveien; thi da tvende Divisioner vare afsendte mod hans høyre og venstre Fløy, vare de ikke mere at see. Natten derpaa giorde Fienden et Indfald paa Vestmarken[1]. Foruden de derværende Trupper blev strax en Bataillon fra Matran beordret at rykke derhen. Udfaldet var: Fiendens Retirade; men vores Bataillon samt de i Egnen liggende lette Tropper maatte trække sig længere tilbage, Bataillonen til Matran. Men Søndag fik denne atter Marschordre og rykkede herhid med 3 Divisioner og een til vores forrige Cantonnement: Illaugsmoen.«

Den til Illaugsmoen fremskudte Division af bergenhusiske Musketerbataljon var Kapt. B. A. de Coucherons 1ste Division. Det bebreidedes Kapt. Lohmann, at han ikke strax paa Allarmsignalet var rykket frem fra sin Stilling ved Magnor til Feltvagternes Understøttelse; det var derfor, han paa Brigadechefens Befaling efter Affæren blev afløst med sin Division af Kapt. de Coucheron.

Som man ser, anslaar Oberstlieutnt. Grübeling den svenske Overfaldsstyrke til ca. 400 Md.; det var noget andet end Generalmajor v. Staffeldts overdrevne Angivelse.

Samme Dag som Oberstlieutnt. Grübeling skriver til Generallieutnt. Hesselberg, skriver han ogsaa til Oberst Holfeldt. Om Lieutnt. v. Krogh udtaler han i sin Rapport til Obersten, at Lieutenanten »stod i en aaben Skog og vogtede sin venstre Fløy ikke nok, saa at Cavalleriet faldt ind paa den.« Oberstlieutnt. Grübeling anfører endvidere, at Lieutnt. v. Krogh kan »ikke frifindes for stor Uforsigtighed, at indlade sig med en saa overlegen Magt, hvilket han, som Feltvagt, desuden ikke skulde have giort, men strax søgt at trække sig tilbage til Capit. Lohmann, som stod ved Magnor; han havde da ikke havt saameget at frygte for Cavalleriet, da han med koldere Blod kunde have søgt den tykkere Skov og der reddet sig og flere, maaskee alle. Det lægges Capit. Lohmann meget til Last, at han ikke rykkede til ham strax i Øjeblikket af første Allarm, og formodentlig skeer en Undersøgelse.«

Om sin egen Fremrykning med Piketen skriver Oberstlieutnt. Grübeling til Regimentet, at ved Ankomsten til Magnor hørtes nogle faa Trompetstød, som gav Fiendens Nærværelse tilkjende. Efter Piketen fulgte Bataljonens øvrige Tropper fra Illaugsmoen saa hurtig som mulig. »Jeg udsendte Patrouiller,« skriver han, »med

[1] Se »Danmarks Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 45.

Officierer og Lieutnt. Lind til Feltvagtstedet for at see, om Fienden var der. Lieutnt. Lind kom hastig tilbage med Melding: at Fienden med sin høyre Fløy, paa hvilken Cavalleriet var, stod ved Feltvagtstedet og med den venstre mod Wilsberg. Jeg sendte strax 2den Division, Capit. Grübeling, til hans venstre Fløy for om mueligt at forsøge noget mod hans der staaende Infanterie, og 4de Division, Capit. Lohmann, paa en Høy, hvorfra han i Tilfælde af Angreb mod os skulle falde i hans høyre Flanque. Da dette Sted var bierget og skovbevoxen, kunde han giøre Nytte uden at resiquere stort. Resten blev til videre Understøttelse. Da de vare afmarscherede, kom Brigade Chefen.

Capit. Grübeling med 2den Division kom til Wilsberg, men fandt ingen Fiende. Han trak høyere op mod Feltvagtstedet og fandt ogsaa der alleting ledig og Fienden retireret. Da man nu omtrent kiender ham og veed, at han deels skyer Overmagten og deels ikke vover sig, naar han er uvidende om Styrken, saa var man temmelig vis paa, at det var saa, og Aarsagen, troer jeg, var: et gjentagende Hurraraab, som Bataillonen gav paa Trompetlyden og af Gienlyden i Skov og Fielde blev fordoblet. Naar dette ikke var Aarsagen, saa veed jeg ingen anden, der kunde formaae Fienden med hans Magt mod vores at vige.«

»Det var Svenskernes Liv-Veir, meget tyk og taaget Luft« under Affæren, skriver Oberstlieutnt. Grübeling.

Foruden Lieutnt. v. Krogh og Korporal Hatlemark, der fik saadan Anerkjendelse af sine Modstandere for sin personlige Tapperhed, var der flere menige, som udmærkede sig, saa at de bleve indstillede til at erholde Danebrogsmændenes Hæderstegn, Sølvkorset. I en Liste over Danebrogsriddere og Danebrogsmænd[1] findes anført følgende:

Korporal Sivert Olsen Hatlemark fra Ørskougs Præstegjeld paa Søndmør indstilles for at have vist Bravour, da Feltvagten paa Pladsen Vilsberg blev overfaldt d. 2den September 1808, idet han udmærkede sig ved »Kjækhed, Resolution og Konduite.«

Om Korporal Hatlemark skriver Lieutnt. v. Krogh i en senere Rapport, dateret Lier 29 April 1809, at han »havde Vagt ved Vilsbergs Vadested, gjorde usigelig Modstand og viiste det tappreste Mod, som Fienden selv bekræftede.«

[1] I d. norske Rigsarkiv, D. H. 125, No. 41.

Musketer Niels Ambjørnsen Houge fra Voss Præstegjeld indstilledes til Danebrogstegnet, fordi han »uagtet saaret ved et Sabelhug og falden under den fiendtlige Husars Hest, reddede sig ved at gjennembore Hestens Bryst fra en overlegen Fiende, for hvilken han maatte vige.« Dette er Prindsens Ord, medens Generalmajor v. Staffeldt skriver om ham: »Da han, efter at have foriæves søgt at undvige den fiendtlige Husar, faldt under Hestens Fødder, saae han sig dog i Stand til at rejse sig, og uagtet at have faaet Sabelhug i Armen, stødte sin Bajonet i Hestens Bryst, saa at denne styrtede død paa Stedet deraf.« Allerede i sin første, paa tydsk affattede Rapport havde Generalmajor v. Staffeldt, som vi foran have seet, omtalt dette Tilfælde. Musketer Houge nyder ogsaa den Ære at blive særskilt nævnt og omtalt i »Budstikken« for 12 September 1808.

Musketer Lars Svendsen Joen fra Os Præstegjeld udmærkede sig d. 2den September 1808 ved Vilsberg ved »Kjækhed og Tapperhed ej givende efter i en Kamp mod 2 fiendtlige Husarer, forinden han efter at have erholdt 5 Hug i Hovedet tabte Besindelsen og saaledes blev fangen.« Lieutnt. v. Krogh skriver om ham i sin Rapport af 29 April 1809, at han »trodsede med uforfærdet Tapperhed længe Overmagten, indtil han ganske forhugget i Hovedet maatte give sig.«

Musketer Zacharias Svendsen Bøe, ligeledes fra Os Præstegjeld, anbefaledes for »hans kjække Forsvar, indtil han ved erholdt Saar faldt værgeløs i Fiendens Hænder.« Lieutnt. v. Krogh skriver om ham, at han »søgte at forsvare sig med megen Kiækhed, indtil han fik et haardt Hug i høire Haand.«

Bergenhusiske Musketerbataljon sees saaledes at have hævdet bergenhusiske Regiments Ry for Tapperhed.

I Affæren ved Vilsberg mistede bergenhusiske Musketerbataljon adskillige Sager, som Oberstlieutnt. Grübeling skyndte sig med at faa erstattet. Bataljonens Munderingskommission affattede saaledes paa Skotterud d. 13de September 1808 en Rekvisition til d. kgl. norske Komm.kollegium paa følgende Gjenstande, der vare gaaede tabt:

1 Korsgevær.
30 Musketergeværer m. Cylinder Ladestokke, Bajonnet, Skede og Kradser.
1 Sabel.
31 Bandolerer og Patrontasker m. Kartouche.
31 Gehænger.
1 Underoff.s Gehænglaas m. Øsken.

30 Gehængspænder m. Øsken.
1 — uden —
30 Flinteremmer.
32 Pandækler.
7 Feltflasker m. Laag og Remmer.

Oberstlieutnt. Grübeling benyttede Anledningen til ogsaa at bringe sin Bataljons mangelfulde Mundering i Erindring hos Kollegiet. I en Rapport af 10 September 1808 om Munderingerne ved Brigaden Staffeldt heder det om bergenhusiske Musketerbataljon:

»Kjolerne m. Vest, anlagte 1794[1], meget slette.
Hatte, — 1801, —»—
Buxer, — 1803, —»—
Støvletter, — 1801, —»—

NB. Kjolerne, som vare meget lange, har Bataljonen ladet omgjøre, hvorved vandtes saameget, at de kunde lappes, men da de ere tynde og meget slidte, saa vil denne Hjelp ej vare længe.

200 Stk. Skjorter
200 Pr. Sko
100 Stk. Halsbind
} mangle.«

Nu rekvirerede Oberstlieutnt. Grübeling i Skrivelse, dat. Skotterud 13 September 1808, til d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.: 492 Pr. uldne Trousers, 200 Pr. Sko, 200 Pr. Strømper, 200 Skjorter og 100 Halsbind. Han bedyrer Generalmajor v. Staffeldts Udtalelse, idet han siger, at »Munderingen er yderlig slet«.

Endvidere rekvirerede Oberstlieutnt. Grübeling d. 13de September 1808 hos Akershus Arsenal 4 Brødvogne eller Kjærrer foruden de 4, han tidligere havde faaet fra Arsenalet. Skulde ikke dette være i Besiddelse af saadanne, bad han om at faa dem fra de for bergenhusiske Regiment i Fredrikstad Arsenal staaende Feltrekvisita. Desuden rekvirerede han 8 Hugøxer, 2 pr. Division.

Sine Følelser paa denne Tid giver Oberstlieutnt. Grübeling Luft i en Rapport, ogsaa dat. Skotterud d. 13de September 1808, til Oberst Holfeldt. Han skriver:

»Underdanigst Tak for Deres HøyogVelbaarenheds Brev af 3 ds. Havde vi ikke den glade Dag ugentlig at modtage Breve fra

[1] Skal være 1795; kfr. foran S. 35.

Bergen, sandelig jeg stod da i Tvivl om at vælge Opholdssted paa een af toe Steder, her eller Vardøhuus. Nu staae vi paa 7de Uge paa Forpost, og i denne Tid ikke kommet af Klæderne og kan ikke heller skee, saalænge vi staae her, da vores urolige Naboe ikke vil holde sig i Skindet. I Centrummet, hvor vi staae, har han forrige Uge været temmelig artig, derimod har han tvende Gange giort Opstakler paa Vestmarken eller Brigadens venstre Fløy, men ved flere Troppers Fremrykning pakket sig. Og da hans Tilbagetrækning et Sted fra gierne haver hans Indfald paa et andet Sted til Følge, saa kan ikke andet end urolige Dage og Nætter være vores Lod.«

For første Gang dukker Tanken om at tage Afsked op i hans Rapporter. Han fortsætter: »Denne urolige Tid lader mig ret føle Alderens Tiltagelse, hvoraf jeg forhen ikke har villet lade en Tanke opstaae, og jeg staaer ret i Tvivl, hvad Resolution jeg skal tage. For det første vil jeg spørge Slægt og Venner til Raads og derefter see, hvad Beslutningen maae blive.«

I samme Rapport melder han, at Bataljonen havde faaet 2 Fændriker fra Bergen, nemlig *Paul Friderich Wincentz Flüg*[1] og *Paul Daniel Baade*[2]. Begge disse vare dog allerede 15 August 1808 blevne udnævnte til *Sekondlieutenanter:* men herom var endnu ikke Kommunikation ankommen til Bataljonen. Oberstlieutenanten skriver om dem: »Vores 2de nye Fændriker have nu giort Begyndelse med Feltvagter. Foriveien maatte hver for sig i 24 Timer opholde sig paa Vagten hos de ældre, og da deres egen Tour kom, fik hver en ældre med sig til Underviisning. Desuden, foruden anden Underretning, har de maattet afskrive et kort Compendium om Felttieneste, og naar de igien komme paa Vagt, vil jeg see til, at de erholder gode Underofficierer med sig. Felttienesten øves ogsaa mellemstunder med Folkene, hvorved de ere med tilstede.« Med de 2 Officierer fulgte 15 Rekruter, som skulde erstatte de 15 No., der vare udtagne til Officiersoppassere. Denne Forstærkning var afgaaet fra Bergen d. 9de August 1808.

I Rapporten af 13 September melder Oberstlieutnt. Grübeling 1 død paa Kongsvinger Lazareth af bergenhusiske Musketerbataljon.

D. 20de September, da Oberstlieutnt. Grübeling sendte sin næste

---

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

[2] F. 29 Marts 1788, se »Bergens Stifts Biskoper og Præster« ved Provst Lampe. udg. af D. Thrap, 2 D. S. 278; se ogsaa om ham »Leirdølernes Saga«.

Ugerapport fra Skotterud til bergenhusiske Regiment, vender atter Tanken tilbage hos ham paa at søge Afsked. I sin Forundring over, at Kapt. N. C. Tausan, som var bleven hjemsendt, ikke vilde søge Afsked, skriver han: »Jeg har i flere Aar tænkt derpaa, ogsaa talt derom, men det 60 Aar var Maalet, dog uden at tænke paa at opleve dette i Krigstider som nu skeet; men da jeg seer, at mine Kræfter ikke er passende til nærværende Fatiguer, seer jeg slet ingen Grund, hvorfor jeg skulde staae den yngre raskere Mand i Veien, tilmed da jeg ikke følge min Constitution kan vente mig ret mange Leveaar mere. Jeg har aldrig tænkt mig Krigens Besværligheder som lette, men at de skulle trykke mig saa meget i den korte Tid, det havde jeg ikke tænkt, og flere Aar herfor havde det vel heller ikke været Tilfældet, omendskiønt den nye Maade at campere paa, nok ogsaa kan have sin Deel deri.«

Om sin Bataljon skriver han i samme Rapport: »Endnu er vores Afløsnings Time ikke kommen; imidlertid har Bataillonen intet tabt ved at bytte Forpost. Siden vi kom her, har Folkene dog 3 og 4 Nætter frie for Vagt, hvilket de paa vores forrige Station ikke havde. Men da Jæger Exercisen forestaaer os, efter at vi ere afløste, ønskes ret Ende derpaa, forinden Aaret mere gaaer til Ende og Veiret bliver strengere.«

Afløsningen kom hurtigere, end Oberstlieutnt. Grübeling havde tænkt sig. Strax efter Postens Afgang d. 20de September, Kl. 10 om Aftenen, kom der Ordre fra Brigaden til bergenhusiske Musketerbataljon om, at den skulde inddrage alle sine Vagter, Poster og Detachementer, idet Bataljonen Ræder af 2det throndhjemske nat. Infanteriregiment havde faaet Ordre til at afmarchere til Skotterud for at afløse Bergenhusingerne. Efter Inddragningen af Posterne etc. skulde bergenhusiske Musketerbataljon marchere til Matrand, hvor den ankom d. 21de September, Kl. $3^1/_2$ Slet om Morgenen. Bataljonen Grübeling okkuperede den afmarcherede throndhjemske Bataljons Løvhytter ved Matrand.

Prinds Christian August havde endnu saa sent som d. 19de September 1808 opfordret Generalmajor v. Staffeldt til at gjøre et Fremstød mod Karlstad langs Klaraelven med Omgaaelse af Eda Skandse; men det strandede atter paa Generalmajorens Modvilje. Prindsens Opfordring besvarer Generalmajor v. Staffeldt fra Matrand d. 22de September saaledes: »Die Art der Expedition gegen Carlstad, die Ew. hochfürstliche Durchlautigkeit in höchstdero gnädigstes vom

19ten dieses zu äussern geruhen, ist ohnstreitig so gut, so richtig und so vollständig, dass es ein wahres Vergnügen seyn musste die Ausführung davon zu unternehmen, wenn man nicht nach der ietzigen Stärke des Feindes mit Recht fürchten musste, dass der Feind — ohne sich bey Eda zu schwächen — eine angemessene Macht gegen unser Streifkorps theils bey Gunnersby und Sund[1] theils bey Prestböl[2] stellte, welche uns den Rückzug äusserst erschweren, wo nicht gänzlich unmöglich machen würde; weil wir auf den Rückweg die Clara Elv 2 Mahl passiren muss, so wäre dieses leicht vom Feinde zu benutzen um unsern Untergang zu befördern. Auf seine gediente Truppen kann er rechnen. Er hat eine bedeutende Feld Artillerie, und wir können auf unsere Marsch kein grobes Geschütz mitführen!

Für das so stark befestede Eda darf er nichts befürchten. Von seinen 3 Forts soll das eine das andere decken. Er verlässt Jernskog, er verlässt Kiöla und zieht sich unter die Kanonen seiner Schantzen. Vielleicht könnte man, beging er diesen Fehler, etwas gegen sein Magazin bei Arvika unternehmen! Aber gesetzt er geht auf die Truppen los, die seine linke Flanke angreiffen, mit Geschütz und Cavallerie, oder blos dass er die Brücke bey Jernskog abbricht, was thut man denn? Er kann mit Sicherheit den grössten Theil seiner gedienten Leute an seiner Linken gebrauchen und bedarf nichts bey Eda so geschwinde zu fürchten, und hat er unsern Angriff dort abgeschlagen, so wendet er sich erstlich gegen die, die seine Rechte bedrohen; ich würde so handeln, wenn ich in seiner Stelle wäre. Nach unser Art den Krieg zu führen, würde ich das bey Redun(?) eindringende Streif Korps geruhig stehen lassen und nur auf meiner Vertheidigung bey Eda Bedacht nehmen, und hörte ich, dass es in meinen Rücken vordringt, so würde ich es nach Gebühr empfangen.

So bald meine Brigade nach Lier zurückgegangen, hindert mir nichts etwas gegen Redun zu detacheren um die Contenance des Feindes zu beobachten; ietzt kann ich es, wegen meiner ausgedehnten Linien nicht, weil ich in der Luft stehe. Man konnte denn ja sehen, was er machen wollte. Es würde aber kosten so viele Cavallerie zusammen zu ziehen.

Eda zu nehmen würde viel kosten. Ob es zu behalten bin

[1] Mellem »Öfvre Fryken« og »Mellan Fryken« Sjøerne, se d. sv. Generalstabs »Karta öfver Vermlands Län«.

[2] I Nærheden af Kil, se »Karta öfver Vermlands Län«.

ich incompetent zu beurtheilen; ob ein unglücklicher Versuch auf Carlstad und Eda uns nicht für die Sicherheit des Vaterlandes besorgt machen musste, wage ich eben so wenig eine Meinung zu haben. Könnte ich ie eine Meinung haben, so wäre es die mit unser geringen Stärke nichts zu wagen, so bald der Ausfall ungewiss; tritt aber der Winter ein, so können unsere Skieläufer alles. Dass Ew. hochfürstliche Durchlautigkeit mit einer so geringen Macht, die Höchstdenenselben zu Gebot steht, den Feind aus Norwegen trieben, ist mehr als man hoffen und mehr von der weisen Anführung unsers geliebten Generals erwarten dürfte. Ja freilich wäre es glänzend, könnten wir in Schweden dringen, aber gesetzt, es lief unglücklich ab, was würde man sagen? Wass könnte man sagen?

Verzeihen Sie, gnädigster Herr, meine Freiheit. Sie haben mir aber befohlen Ihnen meine Meinung zu sagen; dieser Befehl kann ich nicht anders als unbedingt in Unterthänigkeit zu befolgen.

Unterthänigst
Staffeldt.«

Denne Skrivelse afslører Generalmajor v. Staffeldts Charakter og militære Dygtighed; den viser først og fremst en Forsagthed og Ubeslutsomhed, som ikke vidner fordelagtig. Geneneralmajor v. Staffeldt havde jo været en dygtig Skoleofficier; men hans militære Talenter synes ikke have strakt til for nogen større Krigsduelighed. Hans Smiger, der grændser til Servilitet, er ogsaa lidet tiltalende. Det Indtryk, man faar af denne Skrivelse, er, at hverken Charakter eller Dygtighed peger paa noget større Feltherretalent. Det er bare at undres paa, at Prinds Christian August, der endnu holdt paa Offensiven, fandt sig i disse Generalmajor v. Staffeldts gjentagne Vægringer, som stred imod Prindsens Forbud af 3 April 1808 mod »stricte Defensive«; som øverstbefalende havde jo Prindsen kun at befale; men det gjorde han ikke. Lidet havde det vel ogsaa kunnet nytte lige over for en Brigadechef, som altid kom med tusinde Indvendinger; selv de forstandigste Direktiver vilde intet have udrettet, om de ikke vare blevne loyalt befulgte under Udførelsen. Vi savne helt og holdent hos Generalmajor v. Staffeldt Tanken paa, at Nordmændene i det hele taget kunde holde sig i Kamp mod Svenskerne. Oberstlieutnt. Adlersparre var af den Mening, at der burde gaa 1 Svenske paa 3 Nordmænd[1];

[1] Se »Bergenhusiske nat. Grenaderbataljon«, S. 59.

Prinds Christian August regnede paa, at hver falden Nordmand burde have taget 2 à 3 Svensker med sig over i den anden Verden[1]. Generalmajor v. Staffeldt synes at have været tilbøjelig til at hælde mere til Oberstlieutnt. Adlersparres Mening. Selv var jo ikke Generalmajor v. Staffeldt født Nordmand; han var født i svensk Pommern; maaske har dette gjort, at han har havt saa let for at overvurdere den svenske Soldat. Den manglende Tillid til den norske nationale Soldat skriver sig vel ogsaa fra, at han intet Kjendskab havde til denne; han vurderede kun Hæren efter de gevorbne Afdelinger, og da især sine egne gevorbne Jægere.

Som Forholdene nu vare, havde vores allierede, Russerne, Grund til at studse over den Maade, hvorpaa Krigen i Norge blev ført i Modsætning til i Begyndelsen af Felttoget. Nu havde Krigen faaet en ganske anden Charakter, høist forskjellig fra den lovende Maade, hvorpaa den var begyndt. Det var høist naturligt, at man i St. Petersburg ikke kunde forstaa denne Forandring[2]. —

Med Oberstlieutnt. Grübelings Rekvisitioner paa Munderingssager, Feltrekvisiter, osv. havde det denne Gang havt god Fremgang. D. 20de September fik Munderingsdepotet i Christiania Ordre fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. til at udlevere det fulde Antal af de under 13de næstforhen rekvirerede Sko, Strømper, Skjorter og Halsbind; men derimod fik Bataljonen kun 200 Pr. uldne Trousers i Stedet for de rekvirerede 492 Pr.

Under 22 September 1808 fik endvidere bergenhusiske Musketerbataljon Meddelelse fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. om, at der var givet den norske Artilleribrigade Ordre til at udlevere af Akershus Arsenal Armatur, Lædertøj og Feltrekvisiter til Erstatning for, hvad Bataljonen havde tabt i den nylig stedfundne Affære med Fienden, og samme Dag fik Akershus Arsenal Ordre fra d. kgl. n. Komm.-koll. til at udlevere Bataljonen de rekvirerede 8 Hugøxer og 4 Brødvogne eller Brødkjærrer, foruden de 4, Bataljonen tidligere havde modtaget. Hvis der ikke fandtes flere Brødvogne i Akershus Arsenal, skulde den norske Artilleribrigade foranstalte dem udleveret af de Sager, der fandtes opbevarede i Fredrikstad Arsenal for bergenhusiske Regiment.

Det var vel i Forbindelse med denne Forøgelse af bergen-

[1] Se »Bergenhusiske nat. Grenaderbataljon«, S. 56.

[2] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 8.

husiske Musketerbataljons Materiel, at Sessionsdeputationen for bergenhusiske Regiment d. 28de September fik Ordre fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. til at udskrive 4 Kudske til Bataljonen fra Bergens Stift.

VII.

Generalmajor v. Staffeldt tænker paa at gaa i Vinterkvarter. Bergenhusiske Musketerbataljon faar Forstærkning af Rekruter fra Bergen. Svenskerne forurolige Brigaden Staffeldts Forposter. Sundhedstilstanden ved Brigaden. Mangel paa Læger. Dødsfald ved bergenhusiske Musketerbataljon.

Som vi foran have seet, var Tanken allerede opstaaet hos Generalmajor v. Staffeldt om at trække sine Tropper tilbage til Lier, og Oberstlieutnt. Grübeling fortæller i en Rapport, som han afsendte fra Matrand d. 27de September til Regimentet, at bergenhusiske Musketerbataljon allerede havde faaet Ordre til at afgive 100 Md. til Arbeide paa Vinterbarakkerne ved Lier; det skulde være »Husebyggere, Murmestre og Snedkere«. Trækker man ogsaa de syge fra, bliver Bataljonens Effektivstyrke paa denne Maade betydelig reduceret. Der var ikke saa mange døde ved Bataljonen; siden sidste Rapport var der kun 1 død; men Antallet af syge steg. 26 September var Jægerexercitien begyndt med de friske.

1 Oktober 1808 rapporterer Generalmajor v. Staffeldt fra Matrand til Prinds Christian, at ved Lier bygges der af alle Kræfter paa Barakker. Det var koldt om Natten, og Rim ligger der paa Markerne om Dagen, siger han. Han beder Prindsen afhjelpe Mangelen paa Kaputkjoler og Underbenklæder til Folkene.

Oberstlieutnt. Grübeling blev aldrig færdig med sine Rekvisitioner, navnlig paa Feltrekvisiter, som rimeligt var, da han var marcheret hjemmenifra med sin Bataljon uden at faa noget med sig af den Slags. Efter sin Ankomst til Østlandet havde han faaet udleveret 94 Stk. Feltkjedler til at koge Maden i; men disse Feltkjedler, som vare beregnede til et Korporalskab paa 8 Md., vare for smaa, saa der maatte koges 2 Gange. Han rekvirerede derfor nu fra Matrand d. 4de Oktober hos d. kgl. n. Komm.koll. 76 Stk. Feltkjedler m. Kasseroller og Overtræk, foruden dem, som han havde faaet udleveret før.

De Munderingssager, som det norske Munderingsdepot i Christiania under 20 September havde faaet Ordre af Kollegiet til at

udlevere til bergenhusiske Musketerbataljon, vare endnu ikke ankomne; thi i en Opgave over Munderingerne ved Brigaden Staffeldt opføres d. 6te Oktober fremdeles som manglende ved bergenhusiske Musketerbataljon 200 Pr. Støvler, 200 Pr. Sko og 100 Stk. Halsbind, ligesom det gjentages, at Kjoler og Veste, som vare anlagte i 1794[1], vare »slette«, ligesaa Hattene og Støvletterne, der vare fra 1801, samt Buxerne fra 1803.

9 Oktober 1808 melder Generalmajor v. Staffeldt til Prindsen, at der samme Dag var kommen en Parliamentær fra Oberstlieutnt. Adlersparre, nemlig dennes Adjudant, Anckarsvärd[2], som medbragte et Forslag om, at Armeerne gjensidig skulde gaa i Vinterkvarter og Fiendtlighederne først gjenoptages paa 48 Timers Varsel.

For Generalmajor v. Staffeldt, som allerede var begyndt at gaa i Hi, var dette Forslag vistnok særdeles velkomment, og nu stillede ogsaa Prinds Christian August sig velvillig lige over for Forslaget[3].

I Ugerapporten, som Oberstlieutnt. Grübeling sendte bergenhusiske Regiment fra Leiren ved Matrand d. 11te Oktober 1808. var der intet nyt, uden at 1 Musketer af 4de Division var død siden sidst.

Med Hensyn til de rekvirerede Feltkjedler til Bataljonen fik den norske Artilleribrigade Ordre fra d. kgl. n. Komm.koll. d. 14de Oktober til at udlevere fra Akershus Arsenal 76 Stk. Feltkjedler m. Kasserollaag og Overtræk.

I sin Ugerapport af 18 Oktober 1808 fra Leiren ved Matrand melder Oberstlieutnt. Grübeling, at der var ankommen en Forstærkning Rekruter til Bataljonen fra Bergen under Kommando af *Premierlieutnt. Bastian Withe Geelmuyden*[4]. Han havde efterladt sig i syg

---

[1] Skal være 1795.

[2] Efter »Meddelelser fra Krigsarkiverne«, 4 B., skulde dette være *Carl Henrik Anckarsvärd*, som da var *Major* og som Forf. af Meddelelserne benævner Kapt. ved denne Tid; men Generalmajor v. Staffeldt kalder i sin Svarskrivelse til Oberstlieutnt. Adlersparre Parliamentæren for »Lieutenant og Stabsadjudant« (se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 29), saa det maa efter dette være den foran nævnte M. G. Anckarsvärd; de vare Brødre, og begge tjenstgjorde ved Vestarmeen; senere optraadte C. H. Anckarsvärd som Forhandler for Adlersparre.

[3] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 13.

[4] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Leirdølernes Saga«. Han var bestemt for leirdalske lette Inf.komp., men havde med sig Rekruter fra Bergen til de andre bergenhusiske Afdelinger. Fra Kjøbmandsstanden var han gaaet over i det militære; han havde havt »Stue paa Bryggen« i Gaarden »Leppen«.

i Christiania; de øvrige vare »ret muntre og raske, omendskiønt de havde havt Regn og meget slette Veie«. Paa Vejen mellem Christiania og Matrand havde de mistet 1 Bandoler med Patrontaske. »At en Commandoe«, skriver Oberstlieutenanten, »som marscherer med ladt Gevær og skarpe Patroner, mister en Patrontaske med Patroner, synes noget underligt.« Premierlieutnt. Geelmuyden var egentlig bestemt for leirdalske lette Infanterikompagni; men han byttede Stilling med Sekondlieutnt. Baade[1].

Samme Dag melder Oberstlieutnt. Grübeling til Generallieutnt. Hesselberg: »Intet fiendtligt har viist sig; men maaskee ere de slette Veie og det urolige Veierligt Aarsag til deres og følgelig ogsaa til vores Rolighed.«

20 Oktober 1808 skriver Generalmajor v. Staffeldt fra Matrand til Prinds Christian August: »Veranlasst durch die üble, nässe und kalte Jahreszeit, durch die schlechte Stellung der mir gnädigst anbetrauten Brigade, durch den schweren Vorpost Dienst der leichten Truppen und besonders durch die vermehrte Zahl der Kranke wage ich Ew. hochfürstliche Durchlautigkeit unterthänigst vorzustellen: ob es nicht gnädigst mögte erlaubt werden meine iezige Position dahin zu verändern: dass der grösste Theil der Truppen nach Lier in die zu diesen Entzweck erbaute Hütten und Häuser bald möglichst könnten verlegt werden.«

Der slap det endelig helt ud, og nu faa vi vide, hvorledes Generalmajoren havde tænkt at indrette sig. Han fortsætter: »Auf Østmarken wären blos Solberg, Fagernæs und Pramhus, an der Westseite, Söenden Ellingsrud og Holer und vor der Fronte Kongetorp[2] zu belegen. Was von der Brigade nicht Platz auf Lier finden könnte, würde doch die hinter Kongetorp liegende Hofe und auf Jahren einquartiert.

Die Brigade glaubt sich in dieser Stellung völlig für eine iede feindliche Insulte gesichert; sie kann — wenn auf Lier das Geschütz und die Mannschaft, theils mit kleine Verhacke, theils mit aufgewerfende Brustwehre gesichert sind, schwerlich aus dieser Stellung vertrieben werden und kann sich wenden, wohin sie will, im Fall der Feind bey dem eintretenden Frost Wetter — welches alle Wege

[1] Se »Leirdølernes Saga«, S. 245. Ombytningen skeede allerede 11 Oktober 1808 og ikke som der anført ved Nytaarstider.

[2] Alle disse nævnte Steder findes paa topogr. Kart »Kongsvinger« og Kart over Hedemarkens Amt, sydlige Bl.

passable macht — einen Versuch anstellen sollte über die Felsen zwischen Brigade Lowzow und der meiningen durchzudringen.

Ob Brigade Lowzow — im Fall Ew. hochfürstliche Durchlautigkeit diese meine unterthänigste Vorstellung gnädigst genehmigen — nicht Mangen[1] und Biörknæs[2] als zu Urskov und Næss gehörig zu belegen um die Verbindung unserer Brigaden zu erhalten, stelle ich den gnädigsten Befehlen Ew. hochfürstlichen Durchlautigkeit in Unterthänigkeit anheim.

Der Feind steht concentrirt, er hat eine Masse bey der Hand um uns stets beunruhigen zu können; in der gewählten Stellung glaube ich nicht, dass er dieses ungestraft thun kann. Seine iezige Art zu kriegen scheint nicht den Unbewafneten schaden zu wollen. Er folgt in diesem Stück das Beispiel Ew. hochfürstlichen Durchlautigkeit, welches Höchstdieselben ihm zu geben gnädigst geruhet haben. Er lässt iezt in seinem Lande desfalls grosse Strecken unbesetzt, weil er nicht für die Bewohner zu befürchten hat; sollten wir ihm in diesen Stück nachahmen, so mögte vielleicht der Felsen zwischen mir und Lowzow unbesetzt bleiben, Brigade Lowzow sich gleichfalls concentreren um *à portée* zu seyn, dorthin zu gehen, wohin Ew. hochfürstliche Durchlautigkeit solches gnädigst befehlen mögten.

Unterthänigst

Staffeldt.«

Ikke før var denne Redegjørelse for Generalmajor v. Staffeldts Tanker om Brigadens Vinterkvarter afgaaet til Prindsen, førend der blev Uro i Leiren; Svenskerne foruroligede Forposterne. Herom melder Generalmajoren samme Dags Aften, d. 20de Oktober, til Prinds Christian fra Matrand: »Idag ved Middagstid indløb Meldinger saavel fra østre som vestre Side, at Fienden med overlegen Styrke saavel af Cavallerie som Jægere og Infanterie trængte frem og noget ud paa Eftermiddagen indløb samme Melding fra Magnor. Da jeg ikke kunde ansee dette for et Streifkorps, men formodede mig et virkelig Angreb, beordrede jeg Forposterne for ej at blive afskaarne eller overmandet at trække sig tilbage, indtil de havde saadan Post, at ingen af Delene kunde hænde dem og ved at blive videre trængt da at trække dem til Brigaden.

[1] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[2] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

Efterat endeel Skud vare vexlede, trak det Elverumske Compagnie, som var stationeret ved Tranum og havde en Feltvagt søndenfor Gaustad, da sidste var retireret og største Delen næsten omringet, tilbage til Repshus[1], hvor det paa den nordre Side af Elven fattet Post.

Feltvagten ved Magnor og Illaugsmoen trak sig paa lige Grund til Skotterud til Bataillonen, og det Vingerske lette Infanteriecompagnie fra Holtet og Sæteren ved Næssjøen til Tukuen[2].

Ved Ingelsrud og Tollefsbøl, hvor den Throndhiemske Skarpskytterdivision og ved Ruud eller Brustad, hvor det Hoffske Skiløbercompagnie ere stationerede, viiste Fienden sig ligeledes efter indløbne Meldinger; men om disse ere tilbagedrevne, haves endnu ingen Underretning.

Ved Holtet og Sæteren trak Fienden sig strax tilbage til Magnor.

Fra Tranum[3], hvor Fienden havde rykket frem, saa man i Mørkningen, at han allerede var retireret forbi Gaustad, og en Patrouille, som i dette Øjeblik kom tilbage fra Illaugsmoen, melder ligeledes, at de der fremrykkede vare tilbage og intet fiendtlig at bemærke; imidlertid vil det først i Morgen tidlig bestemt kunne siges, om de virkelig er gaaen tilbage eller ej, og jeg er bered paa alt.

En Division Aggershuus under Kapt. Nissen[4] har jeg sendt hen for at forsvare Overgangen over Børud[5] Broen samt for at tiene Skarpskytter Divisionen til Soutien.

Al Bagage har jeg ladet sende tilbage.«

Som sædvanlig var Generalmajorens Rapport uden Angivelse af Klokkeslettet for Affattelsen.

Dagen efter, d. 21de Oktober, sender Generalmajor v. Staffeldt Prindsen en Efterrapport, hvori det heder: »Ved Undersøgelse er befunden, at Fienden allerede ved Mørkets Indtrædelse iaftes trak sig tilbage, saa nu intet mere er at mærke; enhver af Forposterne har allerede straks indtaget deres forrige Stilling.« Fiendens Styrke ved Magnor og Gaustad angiver Generalmajoren til omtr. 3000 Md. med 3 Kanoner.

[1] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[2] Se de topogr. Karter »Sitskogen« og »Kongsvinger«.

[3] Trandum, Trandem, se topogr. Kart »Sitskogen« og Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[4] *Kapt. Georg Peter Nissen* af 1ste akersh. nat. Inf.reg.

[5] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

Om dette Overfald paa de norske Forposter melder Oberstlieutnt. Grübeling i en Rapport, dat. Matrand 25 Oktober 1808, til Generallieutnt. Hesselberg saaledes:

»I afvigte Uge, den 20de, havde Fienden ret gjort et alvorligt Anlæg, ikke allene paa Brigadens Feltvagter, men paa den paa Forpost staaende Bataillon, og naar dette var gaaet heldig for ham. da at udvide sit Besøg her til os i Leiren. Ommeldte Dag begyndte Allarmen om Formiddagen Kl. 11, da han brød ind fra tvende Sider, ved Magnor og ved Vestmarken til Skotterud. Hans Fremrykken gik saa hurtig fra Magnor Siden, at Forposter, Feltvagt, ja selv den paa Illaugsmoen liggende Division maatte trække sig tilbage paa Bataillonen ved Skotterud. En Feltvagt af Skieløbere var i Øjeblikket omringet af Husarer, men til Lykke havde de alt forladt deres Post, saa at Fienden kuns fandt et tomt Rede. Illaugsmoen blev af ham besadt, men hvor stærk han egentlig var, veed jeg ikke, men han havde Canoner, Husarer og Fodfolk. Paa samme Tid da dette Angreb skeede fra Magnor af og han havde sadt sig fast paa Illaugsmoen, skeede ogsaa Angrebet fra Vestmarksiden paa Skotterud, hvor Ræders Bataillon stod, og hvor Elven var forsynet med en Flydebroe. Uden al Tvivl var denne Flydebroe bragt i Anslag i Fiendens Plan; thi da deres Fortrop, som bestod af nogle Husarer og andre Folk, hvoriblandt man vil have seet en Deel med Øxer, Spader og slige Redskaber, fandt Broen ruineret, gjordes nogle Pistolskud, hvorpaa denne Horde trak sig tilbage. Til samme Tid trak sig ogsaa de ved Illaugsmoen staaende Tropper tilbage, saa at de gjorte Skud sandsynlig have været Signal for de maaskee mellemstaaende Vedetter indtil Illaugsmoen. Bataillonen Ræder stod Natten over under Gevær, og vi her i Leiren til langt ud paa Natten. Men i ingen ønskelig Forfatning. Al Bagage, det største med det mindste, var afsendt til Lier, saa at vi kuns havde de tomme Hytter tilbage, hvori vi havde den Fornøyelse at see os om indtil anden Dags Aften, da Tøyet først kunde komme tilbage. Intet Menneske blev herved beskadiget«[1].

Det lader til, at denne Svenskernes almindelige Forstyrrelse af Forposterne ved Brigaden Staffeldt har influeret paa Prinds Christian Augusts Afgjørelse med Hensyn til Brigadens Forlægning til Lier: thi d. 24de Oktober gav Prindsen sin Tilladelse dertil.

[1] Om dette Overfald paa Brigaden Staffeldts Forposter se videre »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 54—55, og »Kriget emellan Sverig och Danm.«, S. 161—162.

Det var en skjæbnesvanger Foruroligelse af Forposterne, der havde fundet Sted, forsaavidt Sundhedstilstanden ved Tropperne forværredes i betydelig Grad, efter at de havde staaet under Gevær i næsten 2 Døgn i det forfærdeligste Veir, »Kulde, Slud og Storm og i Vand langt op paa Benene«[1].

Generalmajor v. Staffeldt klager i Skrivelse af 25 Oktober 1808 fra Matrand til Prindsen over, at der er megen Sygdom ved Brigaden, saavel blandt Officiererne som Underklasserne, og over, at der ved Brigaden ikke findes en eneste udexamineret Saarlæge. Lazarethet paa Kongsvinger, hvor Brigadechirurg Buchholz opholdt sig, var fuldt belagt. Generalmajoren havde derfor været paa Kongsvinger for at konferere med Brigadechirurgen om Oprettelse af et nyt Lazareth, og hertil foreslog Buchholz Odalens Værk, omendskjønt det laa saa langt tilbage som $1^1/_4$ Mil fra Kongsvinger og $1^3/_4$ Mil fra Lier.

Allerede ved Krigens Begyndelse havde Stabschirurg Thulstrup foranlediget, at der blev indkaldt Kompagnichirurger fra Tyskland og Danmark; men det var ikke saa stort Antal, som meldte sig, at det kunde dække Behovet, og en Del var under Overfarten fra Jylland bleven optaget af Englænderne[2]. Nogle Dage, forinden Generalmajor v. Staffeldt sendte sin Skrivelse til Prindsen, hvori han beklager sig over Mangelen paa Saarlæger, havde Stabschirurg Thulstrup bragt paa Bane en Forbedring af Militærlægernes Kaar, hvorved Tilgangen af Læger muligens kunde øges. Han foreslaar for Prindsen d. 22de Oktober, at Kompagnichirurgerne foruden sin almindelige Gage + Felttillæg skulde erholde 1 Portion, enten leveret *in natura*, eller betalt med 11 ß daglig, eller saa en maanedlig Gage af ialt 14 Rdl. Bataljonschirurgerne skulde enten erholde en maanedlig Gage af 21 Rdl. eller almindelig Gage + Felttillæg samt 2 Portioner. De af det slesvig-holsteinske Sanitetskollegium engagerede tydske Kompagnichirurger, som vare komne op til Norge, havde en Gage af 12 Rdl. maanedlig + Felttillæg, uden hvilket de ikke vilde tjene.

Brigadechirurg Buchholz paapeger, at den nuværende Gage for Kompagnichirurger er saa liden, at det kunde være at befrygte, at de gik over til Fienden, saa meget mere som det er bleven bekjendt,

---

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 54.

[2] Se »Bergenh. nat. Grenaderbatalj.«, S. 44.

at *Kompagnichirurg Krogh*[1], der er bleven fanget, er bleven tilbudt betydelig højere Gage for at tage Tjeneste i Sverige, hvilket han dog som ærekjær Mand og indfødt Nordmand afslog[2].

Da en hel Del af Kompagnichirurgerne var Tydskere, kan ikke Brigadechirurg Buchholz's Frygt siges at være helt ubegrundet. Krigen viste Exempler paa tydskfødte Lægers Desertion[3].

Ved bergenhusiske Musketerbataljon var en Underofficier afgaaet ved Døden, rapporterer Oberstlieutnt. Grübeling d. 25de Oktober 1808 til Regimentet. Det var *Korporal Westre*, der fungerede som Fourer ved 2den Division. Det var dog ikke af Sygdom, han egentlig døde; han havde været saa uheldig ved Uforsigtighed at støde sig en Bajonnet igjennem Armen, hvorved Pulsaaren overskares. saa Døden blev en Følge af Blodtabet. Det synes, som om Bataljonen ikke har havt nogen Felttourniquet ved Haanden; thi ellers skulde vel et saadant Tilfælde ikke have hændt. Efter Opgave fra den søndenfjeldske Generalkommando til Stabschirurg Thulstrup fandtes der ved Krigens Udbrud en Beholdning af 4300 Stk. Felttourniquets, saa det er underligt, om ikke hver Bataljon skulde have erholdt nogle Exemplarer.

I samme Rapport skriver Oberstlieutnt. Grübeling paany om sin Hensigt at søge Afsked og siger bl. a.: »Brystet vil især ikke holde ud; en maadelig Høy at bestige sætter alt Brystet i en convulsivisk Bevægelse, endnu mere, naar der kommer flere og større, og mange saadanne findes her, som ikke kan rides, men maae gaaes; dette kan jeg ikke, og følge min Grundsætning: maae jeg enten kunne giøre min Pligt, som sig bør, eller træde tilbage og sige: jeg duer ikke mere her. Dette er min Hensigt, og dette vil jeg sige i min Ansøgning til Kongen og vil med glad Siæl overlade mig Deres HøyogVelbaarenheds Paategnings Udfald, hvorledes den ogsaa bliver.«

[1] *Kompagnichirurg Hans Erhardt Krogh* stod ved leirdalske lette Inf.komp. og blev tagen tilfange ved Svenskernes Overfald paa Kompagniet ved Emterud d. 19de Juli 1808, se »Leirdølernes Saga«, S. 227.

[2] Se »Leirdølernes Saga«, S. 232.

[3] »Norske Jægerkorps's hist.«, Personalia, S. 120.

VIII.

Foranstaltninger til Spærring af Vintervejene, der førte fra Norge til Sverige. Brigaden Staffeldt forlægges til Lier. Prinds Christian August inspicerer Brigaden. Forandringer i Anledning af den afsluttede Vaabenhvile. Brigaden Staffeldts Styrke i Slutningen af November Maaned 1808.

27 Oktober 1808 melder Generalmajor v. Staffeldt til Prinds Christian August, at han Dagen efter vil foretage Omlægningen af sin Brigade. For at opretholde Forbindelsen med Brigaden Lowzow til Krokfos vil han lægge Folk eller Vagter paa Gaardene Rambøl, Brustad, Jerpset, Ødegaarden, Rastad[1], Tangbøl[2], Nyhus[3], Fjeld, Skinpungrud[4] og Skeisbøl[5] i Vestmarken.

Med Tanken paa Vinterkvartererne treffer den søndenfjeldske Generalkommando Bestemmelser med Hensyn til Vintervejene, som føre fra Norge ind i Sverige, og skriver d. 31te Oktober 1808 til Brigaderne Lowzow og Staffeldt:

»Generalkommandoen behøver neppe at nævne de Aarsager, der gjør det til en nødvendig Sikkerhedsforanstaltning, at de fleste af de Vinterveje, som sædvanlig ere aabne imellem Norge og Sverige, blive holdt ubanede og gjøres saa meget mulig ufremkommelige.

Som Grundregler for denne Foranstaltning fastsættes:

1. At de Veje, som føre fra Sverige *perpendiculaire* ind i Norge, og især de, som komme fra de nærmest Grændsen liggende beboede svenske Egne maatte fornemmelig komme i Betragtning i omhandlede Henseende.
2. At de Vinterveje, som i nogen Afstand indenfor Grændselinjen løbe *paralelle* med samme, og som ere nødvendige for at vedligeholde Kommunikationen med vore egne Tropper indbyrdes, maatte sættes i brugbar Stand og saaledes vedligeholdes.
3. Da de af Norges Indbyggere, som bo nær Grændsen, behøve at have Kommunikation aaben ind i Landet, saa maa man være betænkt paa at anvise dem denne, men dog ej anderledes, end

[1] Se topogr. Kart »Sitskogen«.
[2] Tobøl, se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl., cg topogr. Kart »Sitskogen«.
[3] Nygaard, se topogr. Kart »Kongsvinger«.
[4] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.
[5] Snesbøl, se Kart over Hedemarkens Amt, sydlige Blad.

at de igjennem enkelte Tverveje komme ind paa de Hovedveje, som man antager at være nødvendig for Kommunikationen med visse Hoveddistrikter.

4. De Hovedveje, som man bestemmer sig til at lukke, maatte, inden Frosten og Sneen kommer, besværliggjøres ved at oprive Broer, vælte store Stene ind i Vejen, fælde Træer over m. m. og lade alt dette saaledes fryse til. At de ellers ubetydelige Veje til Sverig aldeles ikke maa opkjøres denne Vinter, er en Selvfølge.
5. Til de meget faa Vinterveje, som skulle holdes aabne, maatte man absolut vælge dem, hvori man fra vores Side finder de fordelagtigst militære Positioner.«

Generalkommandoen opgiver derefter følgende:

»Hovedvinterveje, som sædvanlig tjene til Kommunikation mellem Norge og Sverige:

1. Vejen fra Hof Sogn i Solør, som gaar temmelig nær ved Flisen Elv over Søen Vermunden[1] til Gaarden Midtskoug i Sverig og videre ind i Dalby Sogn[2]. Paa den norske Side ligger en Del Gaarde og Pladse, som trænge til at have Kommunikation med Hof Sogn. Hvorvidt Vejen fra den sidste Plads paa norsk Side til Midtskougen kunde nu, da al Kommunikation med Sverig er ophørt, holdes ubanet, indstilles til Omdømme af Mænd, som der i Egnen ere nøje kjendte. Hvorvidt den sidste Plads paa norsk Side kunde paa det Almindeliges Bekostning ganske forlades og de der boende Folk skaffes Husly paa et andet Sted medens Vinteren —, hvorved et saa meget længere Stykke Vej til Midtskougen blev aldeles ubanet —, indstilles ligeledes.
2. Fra Grue Sogn gaar om Gaarden Berger[3] en Vintervej, som paa Søen Skarsen[4] deler sig i tvende, nemlig:
   a. Om Søen søndre Røgden[5] til de svenske Annex-Sogne Østmark og Fryksände[6]. Omkring Søen søndre Røgden ligge nogle smaa Gaarde, som trænge til at have Kommunikation

[1] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydlige Blad.
[2] Se »Karta öfver Vermlands Län«.
[3] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.
[4] Skadsen, se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.
[5] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.
[6] Se »Karta öfver Vermlands Län«.

med Grue Sogn. Fra Fintorpet Kalnæsset[1] (tæt ved Varberget[2]) til første Gaard i Sverige er omtr. 1/4 Mil, hvor ingen Vej behøves.

b. Videre over bemeldte Sø Skarsen til nogle Fintorper, som ligge nær ved Grændsen, saasom nordre Askogsbjerget[3] og et Par andre, hvis Navne ej erindres. Denne Vej er som militær Vej ikke af synderlig Konsekvence; den fører for det meste til ubeboede Egne i Sverig og er tung og besværlig.

NB. Imellem Hovedvejene 1 og 2 gaa nogle Veje til de paa den saakaldte Finskov liggende Gaarde eller Pladse. Den største af dem gaar uden Tvivl til Gaarden Fall[4] ved Søen nordre Røgden, som ligger midt i Grændselinjen. Dersom denne og flere i den Egn liggende Gaarde kunde have Kommunikation med Hof Sogn enten nordefter til Vejen No. 1 eller sydefter til No. 2, var det maaske rettest.

3. Fra Vinger Sogn over Søen Varalden[5] til Bogen Tull[6] i Sverig. Denne Vej er fra Gaarden Varaldskog[7] indtil Bogen Tull ufornøden. Paa Søen Varalden maatte aldeles ingen Vej være.

4. Fra Vinger Sogn over Søen Møkkern til Fagernæs og Utigaarden[8] og derfra til Gaarden Havelsrud og Helgebo Tull[9] i Sverig. Omkring Utigaardssøen[10] og i Nabolaget af bemeldte Gaard Havelsrud ligger en Del norske Gaarde og Pladse, som maa have Kommunikation med Bygden. Denne Kommunikation maatte de vel have nordefter til Østmarken, som det kaldes. Over Utigaardssøen maatte vel Vejen forbydes? Det samme er Tilfældet med Gaarden Finsrud og de Gaarde, som ligge der nordenfor, saasom Billingsø, Klemetsbraaten og flere. Disse maatte have sin Kommunikation nordefter til Pladsen Kjeller-

---

[1] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[2] Vaalbjerget, se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[3] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[4] Fald, se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[5] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[6] Se »Karta öfver Vermlands Län«.

[7] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[8] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[9] Håfvilsrud og Häljeboda, se »Karta öfver Vermlands Län« og topogr. Kart »Eda«.

[10] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl., »Karta öfver Vermlands Län« og topogr. Kart »Eda«.

hullet og derfra videre til Pramhus. Fra Finsrud og sydefter maatte ingen Veje existere. Nogle enkelte adspredte Pladse, som ligge imellem Finsrud og Grændsen (mange ere de ikke) bemærkes, forsaavidt som de trænge til at have Kommunikation med Bygden.

NB. Da samtlige Indbyggere, som bo i de Egne, som er indfattet imellem de fra 1—4 benævnte Veje, have i fredelige Tider megen Kommunikation med Sverige og ere, dels ved Giftermaal, dels ved Beslægtskab lierede med Indbyggerne paa svensk Side, saa vil Spærringen af Vejene neppe kunne overholdes uden meget alvorligt Tilsyn og at visse Mænd, som bo der i Egnen, paalægges et vist Ansvar og Tilsyn foruden den offentlige Kontrol, som foranstaltes.

5. En Vej over Næss Søen til Emterud[1].

   Hvorvidt denne kan ophæves, indstilles til nærmere Omdømme. For sidste Gaard i Norge til Emterud, omtr. 1/4 Mil, er den formodentlig ufornøden.

6. Den almindelige Landevej fra Magnor til Eda.

   Formodentlig kan denne ophæves fra Magnor af.

7. Fra Matran over Stangenæs[2] og Rud til Högsäter i Skillingmark[3].

   Fra Rud til Högsäter er 1/8 Mil, hvilket Veistykke er det eneste, som kan holdes ubanet.

   NB. De Veje imellem No. 6 og 7, som føre over Grændsen, ere just ikke meget betydelige, men maatte dog forbydes, uden forsaavidt Gaarden Ingersrud[4] og Pladsen Braserud[5] m. fl. maa over Stangenæs have nogen Kommunikation med Bygden. Med Sverige maatte Kommunikationen her strengelig forbydes, og Forbudet ved nøjagtigt Tilsyn overholdes.

8. Samtlige Veje, som føre over Manglefjeldet fra Næs Sogn, Urskoug og Sitskougen til Gaarden Ljoner og Skjælaaen og over Søen Skjærvangen[6] til Krogfos og derfra til Skillingmark.

---

[1] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl.

[2] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[3] Se »Karta öfver Vermlands Län« og sv. topogr. Kart »Eda«.

[4] Ingelsrud.

[5] Se Kart over Hedemarkens Amt, sydl. Bl., og topogr. Kart »Sitskogen«.

[6] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

Da Kommunikation med Krogfos er fornøden, saa maa formodentlig 1 à 2 af disse Veje holdes aaben. Kommunikation imellem Ljoner og Gaarden Mangen kunde maaske ophæves, hvorved Adkomsten fra Krogfos til Næs Sogn var saavidt lukket paa den Kant. Imellem Ljoner og Mangen ligge 2 à 3 Pladse, hvis Kommunikation indbyrdes vilde maaske gjøre nogen Vanskelighed, naar man intenderede at ophæve Vejen. Til Kommunikation med Krogfos maatte man altsaa vælge, enten den Vej, som gaar fra Skjærvangen over Garsjøen[1] til Haugrim og Haneborg[2], eller den, som gaar over Egehede[3] og Varven[4] til Sitskoug Kirke[5], Eid og Bliksrud[6]. Maaske er den sidste den nødvendigste for Indbyggernes Skyld, da Sitskougen desuden maa have Kommunikation med Høland. Nogle Pladse, som ligge paa Manglefjeldet, saasom Garsjøen og nogle faa til, maatte i saa Fald have sin Kommunikation tvers over til Sitskougen, men ingenlunde til Haneborg eller Haugrim.

Gaardene Mangen, Vigen[7], Ovelien[8] og en Del Pladse paa Manglefjeldet maatte have sin eneste Kommunikation til Haneborg eller Nordby[9]. Imellem Gaardene Vigen og Bjertnæs[10] paa Manglefjeldet maatte ingen Kommunikation med Kjørevej existere, hvorved alle Veje paa Mangensøen og Bjertnæs- og Vigssøen[11] bortfalde. Vistnok ville Beboerne af de paa Manglefjeldet liggende Gaarde og Pladse generes betydelig ved denne Foranstaltning; men den vilde uden Tvivl tjene til en Betryggelse for Næs Sogn og Blakjer. Gaardene Bjertnæs, Rakej[12], Nitmangen[13] o. fl. have sin Kommunikation over Rumbingen med Næs Sogn.

[1] Se topogr. Kart »Sitskogen«.
[2] Se topogr. Kart »Fet«.
[3] Eikeheia, se topogr. Kart »Sitskogen«.
[4] Hverven, se topogr. Kart »Sitskogen«.
[5] Se topogr. Kart »Sitskogen«.
[6] Se topogr. Kart »Fet«.
[7] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.
[8] Se topogr. Kart »Sitskogen«.
[9] Se topogr. Kart »Fet«.
[10] Bjørknæs ved Bjørknæssjøen, se topogr. Kart »Kongsvinger«.
[11] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.
[12] Rakej ved Viksjøen, se topogr. Kart »Kongsvinger«.
[13] Netmangen, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

9. Fra Sitskougen gaar en Vej over Galgeholtet[1] formodentlig til Gaarden Bøen[2] i Sverige. Generalkommandoen kjender den ikke nøje, men ved, at den er besværlig, bruges uden Tvivl kun lidet nu, da ingen Tømmerkjørsel existerer, kan fra Galgeholtet mod Sverige aldeles ophæves og er saaledes sandsynlig af liden Konsekvence som militær Vej.
10. Samtlige Vinterveje, som føre fra Sitskougen, Høland, Hemnæs og Rødenæs og over Romskougen til Sverig.

Vare ikke nogle af disse Veje nødvendige for Kommunikationens Skyld med Romskougens Indbyggere, kunde de samtlige undværes, saa længe al Commerse med Sverig er hævet. At Romskougen har Kommunikation med Rødenæs, er nødvendigt, da det er Annex til dette Sogn, og altsaa maa enten den Vej, som gaar fra Romskougen over Søerne Risen til Opsal[3], eller den, som gaar over Søen Miermen til Saaprim[4], bibeholdes. Kommunikationsvejene med Romskougen og Saaprim samt Romskougen og Sitskougen ere maaske desuden i militære Betragtninger nødvendige fra vores Side. Dette forudsat, er Kommunikationen med Sverige aldeles aaben paa den Kant; thi de norske Gaarde Trosterud og Flaten[5] og de svenske Gaarde Romnæs, Bøen[6] o. fl. ligge neppe 10 à 16 hundrede Alen fra hinanden.
11. Vejen over til Dalen .Tull[7] og
12. Vejene over til Haaen Tull[8] i Sverig ere ikke nødvendige for Indbyggernes Skyld; men, hvorvidt de for Patruljeringers og Streifkorpsers Skyld fra vores Side ere maaske nødvendige at holde aabne, beror paa den Plan, der lægges for det hele.« —

Om Brigaden Staffeldts Forlægning til Lier fortæller Oberstlieutnt. Grübeling i sin første Rapport fra Lier d. 1ste November 1808 til bergenhusiske Regiment. Han skriver: »Fredagen (d. 28de Oktober) marscherte hele Brigaden til sine Vinter Quarterer her

[1] Se topogr. Kart »Sitskogen«.

[2] Bøn i Skillingemark, se »Karta öfver Vermlands Län«.

[3] Se Kart over Smaalenenes Amt og topogr. Kart »Ødemark«.

[4] Se topogr. Kart »Fet«.

[5] Se topogr. Kart »Ødemark« og Kart over Smaalenenes Amt.

[6] Se Kart over Smaalenenes Amt, »Karta öfver Vermlands Län« og sv. topogr. Kart »Töcksmark«.

[7] Se »Karta öfver Vermlands Län« og sv. topogr. Kart »Töcksmark«.

[8] Hån, öfvre og nedre, se sv. topogr. Kart »Töcksmark« og »Karta öfver Vermlands Län«.

paa Lier. Baraquer ere byggede i raae Materie, og nu ere Folkene ved selv at forarbeide sig Bridsker, Gulv og Loft samt tætte Taget og videre, hvor det giøres nødvendig. Foruden vores Teltdækkener have vi faaet 150 Stk. Skindfælder, og Halm skal leveres, saasnart Baraquerne ere i Stand. Brænde kan de faae saa meget de vil, men maae hente det selv fra Skoven. Kakelovne er der ikke, men Skorstene, hvorved de kan varme sig og tillige koge deres Mad. Generalen med hans Stab og de 3de Bataillons-Commandeurer samt alle Underofficierer og gemene ligger paa nordre — og alle øvrige Officierer paa søndre Lier.« Barakkerne vare opførte paa Lensmand Tougbøes og Ingebret Stormoens Grund. Tømmeret var taget fra de beneficerede Skove. Hele Udgiften ved Barakkernes Opførelse beløb sig til 727 Rdl. 62 β.

Der var skeet et Omslag i Generalmajor v. Staffeldts Opfatning og Behandling af Bergenhusingerne, efter at han havde lært dem nøjere at kjende paa Krigsskuepladsen. Oberstlieutnt. Grübeling skriver i nævnte Rapport d. 1ste November: »Der er en himmelstor Forskiæl imellem vores Generals Bevaagenhed mod Bergenhuuserne nu og den Tid, vi kom. Han viser ved mange Leiligheder Yndest for os, saavel i Ord som i Gierningen.« Navnlig var Oberstlieutnt. Grübeling taknemmelig for den Beredvillighed, hvormed Generalmajoren tog sig af Bestræbelserne for at skaffe de bergenhusiske Musketerer Klæder til Vinteren.

Imidlertid var Oberstlieutenanten gaaet træt; d. 1ste November indsendte han sin Afskedsansøgning.

I Anledning af den kommanderende Generals Henstilling om Vintervejene skriver Generalmajor v. Staffeldt tilbage til Generalkommandoen d. 4de November 1808 bl. a.: »Vejen giennem Østmarken til Gaardene Fagernæs og Solberg vil ej kunne spærres; men de almindelige Vinterveje fra Pladsen Sätra[1] til Finsrud og fra Gaarden Emterud om Pladsene Lindalen og Linaasen til Næssøen kan ganske og aldeles lukkes, da disse Pladse kan dels forskaffe sig Kommunikation med Bøygden over Vestmarken og dels paa Ski. Ikkuns denne sidste Maade — paa Ski — vil og blive tilovers for Beboerne af Pladsene Braaten[2] og Lønhøiden[3] ved Møkkern Søen,

[1] Se Sv. topogr. Kart »Eda«.

[2] Gransbraaten, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[3] Lønhøgda, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

da de almindelige Vinterveje fra Pladsen Masterud[1] om Pladsen Kalvebjerget[2] til Digerudsøen[3] og fra Pladsen Tangen[4] om Lillevandet[5] til førnævnte Søe bør gjøres ufarbare, hvilket jeg efter imorgen at have talt med Fogden Høegh[6] og et Par Gaardbeboere paa Østmarken, lader iværksætte.

Om Indkvarteringsforholdene paa Lier for Officierernes vedkommende skriver Generalmajor v. Staffeldt d. 8de November 1808 til d. kgl. n. Komm.koll., at de maa ligge indtil 6 à 7 paa 1 Værelse, at de maa betale 2 Rdl. mdl. i Leje for de nødvendigste Sengklæder, og at der forlanges 10 à 17 ß for et Lys. Han foreslaar derfor, at Officiererne tilstaaes en maanedlig Godtgjørelse af 5 Rdl. hver til Indkvarteringsnødvendigheder.

I Rapport af 8 November 1808 til Regimentet melder Oberstlieutnt. Grübeling, at en Underofficier af bergenhusiske Musketerbataljon er død paa Kongsvinger Lazareth, nemlig *Korporal Fylling*. Bataljonen havde nu 3 vakante Underoff.s No. og 11 vakante menige.

Da Brigaden Staffeldt vel var kommen i Orden i sine Vinterkvarterer, foretog Prinds Christian August en Inspektion af Brigaden. Søndag d. 13de November stod saaledes bergenhusiske Musketerbataljon opstillet foran Barakkerne i Antræk til Kirkeparade; Prindsen gik igjennem Gelederne og spurgte forskjellige af Mandskabet om, hvad de fik i Penge og Proviant. »Han roste vores Smukhed,« skriver Oberstlieutnt. Grübeling i en Rapport d. 15de November 1808 til Generallieutnt. Hesselberg.

I sin Rapport af s. D. til Regimentet melder Oberstlieutenanten i Md. død af bergenhusiske Musketerbataljon, og 8 Dage bagefter skriver han fra Lier til Regimentet, at Bataljonen har over 100 syge, men at Dødeligheden ikke er stor. Den ved Musketerbataljonen staaende *Sekondlieutnt. Jesper Heiberg Paludan*[7] laa syg paa Kongsvinger.

[1] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[2] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[3] Digersjøen, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[4] Se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[5] Veslevand, se topogr. Kart »Kongsvinger«.

[6] Foged i Solor og Odalen, *Dines Guldberg Høegh*. Han omkom ved Grue Kirkes Brand 1ste Pintsedag 1822; se »Tale« holdt ved Graven 1 Juni 1822 af Sognepræst Iver Hesselberg, trykt i Chra.

[7] Om ham se »Bergens Forsvar«. Han var ankommen sammen med *Sekondlieutnt. Gerhard Heiberg Daae* i August Maaned til Bataljonen; om Sekondlieutnt. Daae se ogsaa »Bergens Forsvar«.

I sin Rapport af 22 November 1808 omtaler Oberstlieutnt. Grübeling tillige Chefen for Bataljonen af 2det throndhjemske Regiment, Oberstlieutnt. Ræders Død og Begravelse. »Den gode brave Oberstlieutnt. Ræder,« skriver han, var afgaaet ved Døden paa Kongsvinger af Blodgang. Han blev syg efter hin Nat, da Thrønderne ligesom Bergenhusingerne stode under Vaaben paa Grund af befrygtet Overfald af Svenskerne. »Ventelig,« skriver Oberstlieutenanten, »er han den 1ste Dannebrogsordens 4de Klasses Ridder, som kommer i den for os ubekiendte Verden.« Oberstlieutnt. Ræder efterlod Kone og 10 Børn, og dette giver Oberstlieutnt. Grübeling Anledning til at udbryde: »Urandsagelige Forsyn! Hist og her lever Mænd, som kan ansees for Jordens Byrder og Familiers Vanære, og saadan en for sin Familie umistelig, ja endog i denne Tid for Landet umistelig Mand kaldes bort.«

Oberstlieutnt. Ræder blev begravet 14 November, og de fleste Officierer vare indbudne til Følge. Oberstlieutnt. Grübeling skriver: »Jeg har bivaanet mange Begravelser og deriblandt flere, som rørte mig og flere, men seet en mestendeels almindelig Bevægelse hos Liigfølget som her har jeg ikke. Især udmærkede 2de throndhiemske Officierer sig, som i Ordets egentlige Forstand begræd deres tabte Commandeur. Efter at Følget var forsamlet, gik Officiererne af begge trondhiemske Batailloner ubudne hen og toge Liiget. Foran samme ginge et Partie Damer, Marschallerne og den Officier, som bar Ordenen. Liiget blev bragt i Kirken, hvor Feltpræsten holdt en meget skiøn Tale, passende paa Omstændighederne og værdig den Mand, den holdtes over. Efter Talen fulgte en meget smuk vocal- og instrumental Sørgemusik, efter hvis Endelse Liiget blev bragt paa Kirkegaarden og nedsenket. Efter Gravfæstelsen trædde ovennævnte Damer frem til Graven og strøde Blomster paa Kisten. En kort Sørgemusik blev atter opført paa Kirkegaarden og Ceremonien dermed endt.« [1]

Feltpræst ved Brigaden Staffeldt var Sognepræsten til Vinger, Hr. *Sigward Irgens Rynning*[2]. Han oppebar en Gage af 200 Rdl. aarlig, hvoraf den egentlige Gage efter Regulativet af 1788 var

[1] Om Oberstlieutnt. Ræders Død og Begravelse se ogsaa »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 B. S. 55—57.

[2] Om ham se »Tidsskrift for den norske Personalhistorie«, udg. af Bernt Moe, 2 R. S. 383.

120 Rdl., medens 80 Rdl. var Felttillæg; desuden erholdt Feltpræsten 1 β maanedlig pr. Md. i Præsteoffer.

Paa denne Tid førtes der Korrespondance mellem den svenske øverstbefalende over Vestarmeen, Generallieutnt. Cederstrøm, og Prinds Christian August om at faa istand Underhandlinger om en Vaabenhvile eller Vaabenstilstand; men herom, lader det til, at Afdelingscheferne inden Brigaderne ikke have havt nogen Kundskab; thi Dagen før den svenske Oberst Posse og den norske Major *Niels Stockfleth Darre* mødtes i norsk Svinesund til Forhandling skriver Oberstlieutnt. Grübeling til Generallieutnt. Hesselberg: »Hidindtil har her hersket Roelighed, hvortil Aarsagen nok maa søges i de slette ufremkommelige Veie, som i saa lang Tid har været saa bløde, at man sank i dem til Knæerne; men nu har det igjen frossen saa stærk, at det bærer Heste og Vogne. Har derfor de bløde Veie været Aarsag til Fiendens Roelighed, kan der nok snart ventes et Besøg af ham, ifald der ikke snart kommer Snee, som kunne lægge nye Hindringer i Veien for ham.« Som man ser, var Oberstlieutenanten ganske desorienteret med Hensyn til den sande Aarsag til, at Svenskerne nu forholdt sig rolige; denne var naturligvis de paagaaende Underhandlinger.

I Anledning af den forventede Vaabenstilstand bestemte den søndenfjeldske Generalkommando d. 22de November 1808:

»1. Kongsvinger Fæstnings Garnison forbliver i det mindste 400 Md., hvortil fra Brigaden Staffeldt 1 Bataljon kan anvendes.

2. Af Brigaden Staffeldt forbliver i og ved Lier i det mindste 12 til 13 hundrede Md. samlet, som besætte Vagterne paa Magnorvejen og besørge Patruljeringen langs Grændsen indtil Sitskogen. Denne Brigade afgiver 1 Bataljon til Generalmajor Lowzows Brigade for der at forrette Tjeneste.«

Paa Kongsvinger Fæstning var der skeet Forandring i Kommandantskabet. Den tidligere nævnte, nu til *Generalmajor* avancerede Kommandant v. Blücher var d. 8de September 1808 bleven afløst af Oberstlieutnt. Ohme. Aarsagen til denne Forandring var, at Generalmajor v. Blücher var geraadet i Strid med Overkrigskommissær Engelhardt, som havde indgivet Klage paa Generalmajoren over »Mishandling«. Oberstlieutnt. Ohme blev igjen d. 25de Oktober 1808 afløst af *Major Johan Wolfgang Reinhold Haffner*[1].

[1] Om ham se »Dansk biogr. Lex.«, VI B. S. 448—449, samt Lengnicks »Genealogier«, 1 Saml. 1 Bd.

Underhandlingerne i Svinesund ledede til et Forslag om Vaabenstilstand, som Oberst Posse og Major Darre allerede d. 23de November bleve enige om[1]. Prinds Christian August var forberedt herpaa og gav Ordre til Fiendtlighedernes Indstilling. Denne Ordre ankom til Brigaden Staffeldt allerede Natten til d. 24de November, hvorpaa der fra Brigaden strax udgik Ordre til Forposterne derom.

D. 25de November 1808 skriver den kommanderende General søndenfjelds til Brigaden Staffeldt i Anledning af den forestaaende Vaabenhvile, at Generalmajoren, »uden at efterlade de fornødne Forsigtigheder kan trække nogle af Forposterne ind eller udvide deres Kantonnementsdistrikt noget uden at foretage nogen væsentlig Forandring i det hele.

Alt, hvad der tjener til Troppernes Soulagement og Hvile opdrages MHr. General at foranstalte, dog maa den fornødne Aarvaagenhed iagttages, og for troløst Overfald maa man sikre sig ved Patruljer, som nøjagtig instrueres, at de ingen Fiendtligheder begaa og under Livsstraf ikke komme over Grændsen.«

Se saa, nu var da al Tanke paa at fornærme Fienden i hans eget Land opgivet, ja det blev til en Forbrydelse at gaa over Grændsen; saa vidt var man kommen.

I Anledning af de forestaaende Omkalfatringer ved en Vaabenhviles Indtrædelse indsendte Generalmajor v. Staffeldt en Opgave over sin Brigades Styrke lydende saaledes:

»Detaille
for Brigaden Staffeldt 25 November 1808.

	Brigadens Styrke skal være		3836 Md.
Deraf:	Artilleri	192 Md.	
	Dragondetachementet	33 »	
	Solørdetachementet	40 »	
	Kommanderede	88 »	
	Syge	733 »	
	Vakante	177 »	
	Til Kongsvinger Fæstning . . .	400 »	
	Ved Lier samt til Forposter og Patruljer langs Grændsen . . .	1300 »	

[1] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 33—35, og »Norske Samlinger«, 2 B. S. 258—259, samt »Leirdølernes Saga«, S. 240—241.

Kommanderet til Løitens Magasin	10 Md.	
Landværn	107 »	
Underofficierer og Spil	217 »	
1 Bataljon at afgive til Brigaden Lowzow	450 »	
Sum =	3687 Md. =	3687 Md.
Rest =		149 Md.

at permittere under Vaabenstilstanden.«

Brigaden Lowzow kantonnerede i Høland og Eidsberg og besørgede Patruljeringen fra Sitten til Ottej. Brigadens Styrke var bare ca. 1500 Md., medregnet den Bataljon, som var afgivet fra Brigaden Staffeldt; men saa var rigtignok Bataljonen *Hegermann*[1] detacheret til Christiania og Omegn for at forrette Garnisonstjeneste i Byen, hvor 1 Division af Bataljonen indkvarteredes, og Bataljonen *Petersen*[2] sendtes til sit Distrikt, hvor en Del permitteredes og Resten indkvarteredes i Laurvik. Disse Detacheringer fandt Sted i Henhold til Prindsens Ordre af 22 November 1808.

IX.

Generalmajor v. Staffeldt forlægger sit Brigadekvarter til Kongsvinger. Bergenhusiske Musketerbataljon besørger Forposttjenesten med Bataljonens Standkvarter paa Lier. Sundhedstilstanden. Madforsyningen. Beklædningsvæsenet. Bergenhusiske Musketerbataljons Officiersstand ved Udgangen af 1808. Bataljonens Aarsregnskab.

2 December 1808 melder Generalmajor v. Staffeldt til den kommanderende General søndenfjelds, at han har forlagt sit Brigadekvarter til Kongsvinger. Forposttjenesten besørgedes fra nu af af bergenhusiske Musketerbataljon. Kongetorp besattes af en Styrke

[1] Kommandør for den kombinerede Grenaderbataljon af 2det akersh. og thelemarkske nat. Inf.regimenter, *Oberstlieutnt. Diderik Hegermann*, se »Bergenhusiske nat. Grenaderbataljon«, S. 109.

[2] *Oberstlieutnt. Johan Daniel Frederik Petersen*, Kommandør for Musketerbataljonen af 2det akersh. nat. Inf.reg., se om ham »Dansk biogr. Lex.«, XIII B. S. 38—39, og C. J. Ankers »Generalspersoner«, S. 201—202.

paa 1 Kapt., 1 Lieutnt., 4 Und.off., 1 Tamb., 72 Md. eller m. a. O. en Division. Paa Pramhus stod 1 Lieutnt., 3 Und.off. og 40 Md. Bataljonskvarteret var paa Lier.

Det var et stort Antal syge, Brigaden Staffeldts »Detaille« opviste, og bergenhusiske Musketerbataljon afgav sin Part. I Slutningen af November mistede Bataljonen atter en af sine Underofficierer, idet *Korporal Hole* afgik ved Døden. 6 December melder Oberstlieutnt. Grübeling til sit Regiment, at 1 menig af 3dje Division var afgaaet ved Døden. Sekondlieutnt. Paludan laa fremdeles syg paa Kongsvinger, men ikke paa Lazarethet; han var indkvarteret i Byen. Sekondlieutnt. Flüg var nu ogsaa syg, men ikke farligt; han havde havt en Forblødning ved Udtrækningen af en Tand. 13 December melder Oberstlieutenanten atter 5 nye Dødsfald af Bataljonens Musketerer.

D. 7de December 1808 var der bleven afsluttet en Vaabenhvile med 48 Timers Opsigelse[1], medens Forhandlingerne om en Vaabenstilstand ikke vare opgivne. I sin Rapport af 13 December til Generallieutnt. Hesselberg skriver Oberstlieutnt. Grübeling, at som Følge af, at der føres Underhandlinger om Vaabenstilstand, »staaer alt i den forrige Stilling, og omendskiønt Tjenesten noget er indskrænket, er dog endnu den fuldkomneste Aarvaagenhed i Gang. Hos vores Fiende finder samme Indretning Sted. Syge have vi paa begge Sider, saavel blandt de militaire som Almues Manden, men hos de Svenske hersker Sygdom og Død i en langt høyere Grad end her. Paa Levnetsmidler skal der ligeledes være stor Mangel, saavel for Mennesker som Fæet. For denne Ulykke ere vi da aldeles befriet, og have heller ikke Aarsag at befrygte den.«

Den sidste Udtalelse af Oberstlieutnt. Grübeling om, at de norske Tropper havde Mad nok, og at der intet var at befrygte med Hensyn til Mangel paa Levnetsmidler, er ganske mærkelig, da den staar i skrigende Modsætning til Regjeringskommissionens omtrent samtidige Fremstilling til Kongen om Tilstanden i Norge, en Indberetning, som Prinds Christian, der fra 20 December havde forlagt sit Hovedkvarter til Christiania, selv havde været den første til at undertegne[2].

Heller ikke paa Klæder synes det at have skortet Brigaden

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 77.

[2] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 38—40.

Staffeldt paa denne Tid. Brigaden, som talte 24 Divisioner, tilkom fra det norske Munderingsdepot i Christiania endnu:

850 Stk. Kaputkjoler.
1250 Pr. Trousers.
600 Stk. røde Munderingstrøjer m. Veste.
1440 » Skjorter.
1920 Pr. Sko.
5120 » Strømper.

Heraf fik bergenhusiske Musketerbataljon i December Maaned 1808:

130 Stk. Kaputkjoler.
370 Pr. Trousers.
610 Stk. nye Munderingskjoler.
221 » » Munderingsveste.
355 » Skjorter.
326 Pr. Sko.
824 » Strømper.

Det stod saaledes, hvad Mad og Beklædning angik, forholdsvis godt til ved bergenhusiske Musketerbataljon nu, Vinteren var kommen og Julen stod for Døren. Folkene havde jo ogsaa Tag over Hovedet i de opførte Barakker; disse vare vistnok trækfulde; men saa var Adgangen til Ved uindskrænket, saa Barakkerne kunde opvarmes. Værst stillede vare de Afdelinger, som stode paa Forpost; men de afløstes hyppigere her end paa den anden Kant af Krigsskuepladsen: i det hele taget synes bergenhusiske Musketerbataljon at have været bedre situeret end sin Broderbataljon, bergenhusiske Grenaderbataljon ved Brigaden Holst.

20 December rykkede Kapt. S. Lohmann ud paa Forpost med sin Division, der ikke talte effektivt mere end nogle og 50 Md. Han skulde staa i 5 Dage og kom saaledes at tilbringe Julekvelden paa Forpost.

Desværre forstyrredes Juleglæden, om ikke af Fienden, saa af Sygdom ved Bataljonen. Alle Officiererne vare vistnok nu igjen friske; men Oberstlieutnt. Grübeling melder d. 27de December til Regimentet, at Bataljonen havde ikke mindre end 178 sygmeldte; siden sidste Rapport var der endvidere død 3 Musketerer. 1 Underoff.s No. og 24 gemene No. vare vakante.

Ved Udgangen af Aaret 1808 talte bergenhusiske Musketerbataljon følgende Officierer:

Bataljonskommandør, Oberstlieutnt. J. H. Grübeling.
Stabskapt., Kapt. B. A. de Coucheron.
Adjudant og Regnskabsfører, Premierlieutnt. A. Lind.
Regimentsartillerioff., Premierlieutnt. J. T. Broch.
Skarpskytteroff., Premierlieutnt. J. P. W. Broch.
1ste Division, Chef: Oberstlieutnt. Grübeling. Divisionen kommanderedes af Stabskapt. B. A. de Coucheron.
2den Division, Kapt. Chr. Grübeling.
3dje --- » David F. Reusch.
4de — » S. Lohmann.
Premierlieutnt. C. W. Petersen.
Sekondlieutnt., Premierlieutnt. S. de F. v. Krogh, fangen.
— — J. M. de Coucheron.
— — B. W. Geelmuyden.
Fænrik, Premierlieutnt. G. H. Daae[1].
— , — J. H. Paludan[2].
— , Sekondlieutnt. P. F. W. Flüg.
— vakant.

Bataljonens Læge var fremdeles Bataljonschirurg C. T. Teuscher. Ved Slutningen af Aaret 1808 ville vi se paa, hvorledes Regnskabet stiller sig for 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon i Felten siden Opbrudet fra Bergen. I Kvarterpenge til Officiererne var der fra 5 Juni til 31 December 1808 af bergenhusiske Regiment udbetalt:

Oberstlieutnt. Grübeling,	2 Værelser,	$^{11}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	37	Rdl.	32 ß
Kapt. Chr. Grübeling,	—	$^{11}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	37	»	32 -
— S. Lohmann,	—	$^{19}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	36	»	76 -
— N. Chr. Tausan,	—	$^{15}/_{6}$ —$^{31}/_{7}$,	3	»	6 -
— David F. Reusch,	—	$^{5}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	37	»	66 -
— B. A. de Coucheron,	—	$^{30}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	36	»	6 -
Premierlieutnt. C. W. Petersen,	1 Værelse,	$^{7}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	18	»	76 -
— J. T. Broch,	—	$^{9}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	18	»	70 -
— J. P. W. Broch,	—	$^{13}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	18	»	57 -
— S. de F. v. Krogh,	—	$^{17}/_{6}$ — $^{2}/_{9}$,	2	»	51 -
— J. M. de Coucheron,	—	$^{21}/_{6}$ —$^{31}/_{12}$,	18	»	32 -
— B. W. Geelmuyden,	—	$^{11}/_{10}$ —$^{31}/_{12}$,	12	»	65 -

[1] Han var avanceret til Premierlieutnt. 3 Novbr. 1808.
[2] Avanceret til Premierlieutnt. 19 December 1808.

Premierlieutnt. G. H. Daae,	1 Værelse,	$^{9}/_{8}$—$^{31}/_{12}$,	16 Rdl.	73 β
-- J. H. Paludan,	—	$^{9}/_{8}$—$^{31}/_{12}$,	16 »	73 -
Sekondlieutnt. P. F. W. Flüg,	—	$^{3}/_{9}$—$^{31}/_{12}$,	15 »	89 -
Bataljonschirurg Teuscher,	—	$^{23}/_{6}$—$^{31}/_{12}$,	18 »	25 -
Adjudant og Regnskabsfører Lind,	—	$^{11}/_{6}$—$^{31}/_{12}$,	56 »	

Sum = 401 Rdl. 61 β

Sekondlieutnt. Baade, der skulde have Kvarterpenge fra 3 September til 10 Oktober 1808, har sandsynligvis faaet disse udbetalt ved leirdalske lette Infanterikompagni, siden han ikke er opført her.

I Extraudgifter havde 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon i Tidsrummet 5 Juni—31 December 1808:

Skydsomkostninger	580 Rdl.	68	β
For 15 Hestes Græsning fra 21 Juli—27 Oktober	180 »	12	-
Præsteoffer fra 1 Juli—31 December . . .	39 »	73	-
For Hestemedicin fra Christiania	7 »	8	-
For at transportere 1 Underoff. og 6 syge Mandskaber til Bergen.	50 »		
For 4 Lønningsbøger og 700 Skyldbøger . . .	49 »	6	-
Til en Tambour, som formedelst Sygelighed blev sendt til Bergen	2 »	$50^{1}/_{2}$	-
Til Munderingskommissionen til Indkjøb af Læder	191 »	60	-
For at konservere Teltdækkener paa Transporten fra Bergen kjøbt Matter for	1 »	24	-
Sum =	1102 Rdl.	$13^{1}/_{2}$	β

Regnskabet for den marcherende 1ste bergenhusiske Musketerbataljon fra 5 Juni—31 December 1808 stiller sig forøvrigt saaledes:

Indtægt:

Af Regimentskassen modtaget ved Opbrudet . .	5800 Rdl.		
» Zahlkassen i Christiania modtaget 24 Juli . .	6000 »		
» Regimentskassen modtaget ved Premierlieutnt. J. M. de Coucheron 29 Juli	758 »	$22^{1}/_{2}$	β
For solgte Foustager og Matter efter Transporten	6 »	74	-
Af Regimentskassen modtaget ved Sekondlieutnt. Daae	200 »		
Modtagne Proviantpenge	3673 »	$24^{1}/_{2}$	-

Af Regimentskassen modtaget ved Sekondlieutnt. Baade 120 Rdl.
Efter Komm.koll.s Anvisning modtaget 19 Oktober 6000 »
Af Regimentskassen modtaget ved Premierlieutnt. B. W. Geelmuyden . . . . . 160 »

Sum = 22718 Rdl. 25 ß

Til begge de marcherende bergenhusiske Bataljoner havde bergenhusiske Regiment af Regimentskassen udbetalt i 1808 i Gager og Lønninger 11788 Rdl. 22½ ß; men Gager og Lønninger beløb sig til mere.

Udgift:

Udbetalt Officiersgager m. Felttillæg	3779	Rdl. 25	ß
Kudskeportioner m. Undermunderingspenge . .	310	» 44½	-
Officierernes Kvarterpenge fra Opbrudsdagen i Bergen.	401	» 61	-
Extraudgifter	1102	» 13½	-
Til Lønninger:			
ved 1ste Division . . .	4273	Rdl. 35⅖	ß
» 2den —	4242	» 88⅗	-
» 3dje —	4180	» 86 1/10	-
» 4de —	4090	» 51 9/10	-
Sum =	16787	Rdl. 70 ß =	16787 » 70 -

Sum Udgifter = 22381 Rdl. 81 ß

Kassebeholdningen ved Aarets Udgang var altsaa 336 Rdl. 40 ß.

1809.

X.

Bergenhusiske Musketerbataljons mangelfulde Tros. Generalmajor v. Staffeldts Bevaagenhed. Gratialer til udkommanderede Officierers Hustruer. Sygdom og Død. Bataljonen faar Forstærkninger fra Bergen. Bataljonens Stand i Marts 1809. Revolutionen i Sverige. Prinds Christian Augusts velvillige Holdning til denne. Udvexlingen af Krigsfanger begynder. Premierlieutnt. J. v. M. de Coucherons Død. Understøttelse til dødes efterladte Enker og Børn. Bidrag til Officiersekvipage for de unge Officierer.

Bergenhusiske Musketerbataljon fik hele Tiden sine Fornødenheder fra Kongsvinger Magasin. Til Transport af Provianten skulde naturligvis Bataljonen have Trosheste; men disse vare aldrig blevne udleverede i det tilstrækkelige Antal; der fandtes i det hele taget ikke mere end 15 Heste ved Bataljonen, og dette var Trosheste for Officiererne. Efter Regulativet skulde Bataljonen have:

For 1 Stabsofficier .	3	Heste.
» 4 Divisionschefer	4	—
» 12 Subalternofficierer	6	—
» Adjudanten	2	—
» Regimentskvartermesteren	2	—
Hvis Adjudanten og Regimentskvartermesteren var samme Person, trængtes bare 3 Heste i Stedet for 4.		
» Bataljonschirurgen	3	—
» Krudtkjærrerne	8	—
» Rekvisitvognen	4	—
» Telt- og Dækkenheste	8	—
Sum =	40	Heste.

Da Bataljonen havde 15 Trosheste for Officierer, manglede saaledes efter Regulativet 25 Heste; men da Bataljonen ikke havde mere end 9 Subalternofficierer og Adjudanten og Regimentskvartermesteren var samme Person, trængtes ikke mere end ialt 38 Heste, hvoraf altsaa 15 havdes. De 15 Heste, som havdes, havde Bataljonen faaet udleveret fra Akershus og Kongsvinger, efter at alle andre Afdelinger havde faaet sine, og følgelig fik Bataljonen de sletteste Heste, som vare blevne tilovers. Til Trods for den bedste Behandling vare de nu kassable, og Generalmajor v. Staffeldt indstiller derfor til Prinds Christian paa at lade »den brave og retskafne Oberstlieutnt. Grübeling« erholde nye og duelige Trosheste til Officiererne.

Til Proviantens Frembringelse betjente Bataljonen sig af Artilleriheste, eller der lejedes Skydsheste; men skulde Bataljonen i mindste Maade blive sat i Bevægelse, vilde et forøget Antal Trosheste være uomgjængelig nødvendigt, idet der manglede fuldstændig Heste til Fegtningstrænet og Bataljonens egentlige Bagage.

3 Januar 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling til Regimentet, at han har 2 Underoff.s No. og 29 gemene No. vakante. *Sergeant Bjørstad* var afgaaet ved Døden. Han skriver: »Vores Bergensere seer ikke saa ilde ud i deres nye Munderinger, men bedre havde det været, vare vi blevne uniform. Nu har jeg forlangt nye Hatte og haaber at faae dem, og da mangler os kuns Kaputkjoler, hvoraf vi kuns har faaet 130, og dertil haves ogsaa Udsigt. Vores General her er os virkelig bevaagen, saa vi gierne kan regne en Procent forud. Saaledes kan Tingene forandres. I Førstningen var jeg gierne løben bort, naar intet havde holt mig.«

Det var jo glædeligt at høre om den gode Forstaaelse, som nu herskede mellem Generalmajor v. Staffeldt og Bergenhusingerne.

De omtalte Hatte rekvirerede Generalmajor v. Staffeldt hos den norske Kommissariatskommission i Christiania d. 7de Januar i et Antal af 642 Stk.; samtidig rekvirerede han 497 Pr. 2 Fingers Vanter.

Under 28 September 1808 havde bergenhusiske Infanteriregiment indsendt en Forestilling til den bergenske Generalkommando om, at under de nærværende Krigsuroligheder skulde hver Stabskapteins Frue, hvis Mand efter Feltplanen ikkun erholder 29 Rdl. mdl. — Portioner og Rationer uberegnet —, maatte tilstaaes et Gratiale af 8 Rdl. mdl. og enhver Subalternofficiers Frue, hvis Mand ikkun nyder 19 Rdl. mdl., et Gratiale af 5 Rdl. mdl., ligesom det tillige ønskes, at der i Avancen for de gifte Bataljonskommandører og

Kompagnichefer paa fuld Gage indeholdes til deres Fruers og Børns Underholdning maanedlig for hver af de første 20 à 25 Rdl. og for hver af de sidste 15 à 20 Rdl. Denne Forestilling sendte den bergenske Generalkommando til den kommanderende General for hele den norske Hær, Hs. højfyrstelige Durchlautighed, Landgreve Carl, Prinds til Hessen, som igjen indsendte den til Hs. Maj. Kongen. 29 December 1808 approberede Kongen denne Forestilling, og dette meddelte d. kgl. Generalkommissariatskoll. i Kjøbenhavn d. kgl. n. Komm.koll. d. 7de Januar 1809. Da dette blev bekjendt, bestemte den søndenfjeldske Generalkommando, at den fangne Premierlieutnt. S. de F. v. Kroghs Frue ogsaa skulde udbetales 9 Rdl. 48 ß mdl. fra Mandens Fangenskab af.

I Bergen og Bergens Stift var der allerede forlængst foretaget Indsamling af Livsfornødenheder, Klæder og Penge til de bergenhusiske Tropper paa Østlandet, og disse Sager vare sendte til Regjeringskommissionen til videre Uddeling; men lidet eller intet var kommen frem til Afdelingerne[1], saa man troede, Gaverne vare gaaede tabt ved Kapring af de Skibe, som skulde føre Varerne frem. I den Anledning skriver Oberstlieutnt. Grübeling d. 10de Januar 1809 fra Lier til bergenhusiske Regiment: »Havde de gode Bergensere givet det til deres egne Børn, som Trondhiemmerne, og som disse sendt det Landveien og betalt Transporten med en Deel af Pengegaven, vare de blevne velsignede og vilde ved Folkenes endelige Tilbagekomst visselig seet glade og taknemmelige Ansigter; Gud veed, hvad de nu faaer at see; at de faaer det høre, derfor tør jeg nok staae dem inde. Nei! Trondhiemmerne ere mageløse mod deres Landsmænd. Atter er der kommen Transporter af Klæder og Levnetsmidler til dem. Dette var til dem selv allene. Men herforuden har General von Krogh sendt hele Brigaden 100 Tdr. Sild, som bleve fordeelte. Heraf fik Bergenhuus 17 Tdr., nemlig 1 Td. for Officiererne og hver Division 4 Tdr. Denne Present var vores Folk høyst velkommen, men bidrager meget til deres Misfornøyelse over deres Landsmænd.«

Prinds Christian August havde atter aflagt Brigaden Staffeldt et Besøg og været paa Inspektion paa Lier, hvor han i Stuen paa Lier havde hilset paa Oberstlieutnt. Grübeling og talt med ham.

Oberstlieutnt. Grübeling havde klaget over Mangelen paa Kaput-

[1] Kfr. »Bergens Forsvar«, S. 180—181.

kjoler, som trængtes haardt nu om Vinteren, især da der ikke var kommen det tilstrækkelige Antal Veste, tilsvarende til de nye Munderingskjoler. Generalmajor v. Staffeldt rekvirerede derfor d. 14de Januar 1809 paany specielt for bergenhusiske Musketerbataljon 512 Stk. Kaputkjoler, 389 Stk. Munderingsveste og 60 Stk. Halsbind.

Hidindtil havde Dødeligheden ikke været saa stor blandt de mange syge, hverken paa Lazaretherne eller i Kvartererne; men nu begyndte den desværre at tiltage, og hvad der var værst, Døden bortrev ogsaa Lægerne. Saaledes maa Generalmajor v. Staffeldt med Sorg og Bekymring indmelde til den søndenfjeldske Generalkommando 17 Januar 1809, at Overlægen ved Kongsvinger Lazareth, Brigadechirurg Schacht var afgaaet ved Døden om Natten.

I Rapport af 24 Januar 1809 til Regimentet melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Lier, at Kapt. David F. Reusch og Premierlieutnt. J. M. de Coucheron vare reiste til Kongsvinger som syge. Den førstnævnte havde skadet sig ved et Fald, den sidstnævnte havde Blodgang.

I Anledning af de hyppigere og hyppigere forekommende Dødsfald, som især indtraf blandt de menige, indgav Oberstlieutnt. Grübeling d. 24de Januar 1809 en meget betimelig Forestilling for at skaffe den udkommanderede Soldat fri Begravelse. Han skriver: »Paa Garnisons Fod erholder den gevorbne Soldat frie Begravelse, naar hans Efterladenskab ikke strækker til; men i modsat Fald bestrides den deraf paa Arvingernes Bekostning.

De nationale Folk ere vel i denne Tid, da de ere commanderede, at betragte fra denne Synspunkt, forsaavidt de underholdes paa Kongens Bekostning; men her er dog den væsentlige Forskjel, at den nationale Soldat, som udcommanderes, forsynes af sine Forældre, Sødskende eller deres Brødherrer saavel med Penge som Klæder til Brug imellem Tjenesten, eller, naar han er gift, af egne smaaligen erhvervede Midler, hvorfor ogsaa flere Familjer mangen Gang blotte sig for det nødvendige, allene at Manden kan have en Nødskilling. At en saadan national Soldat ved sin dødelige Afgang for det meste efterlader sig nogle Daler, er sikkert, og som vilde komme den efterladte Familje eller Arvinger til Hjelp i denne overalt herskende dyre Tid; men naar Begravelses Omkostningerne, som almindelig er 2 Rdl. 68 β, skal fragaa, lider en saadan Familje derved alle[illegible] et stort Tab.

Underdanigst indstilles derfor til det høje Collegium: om ikke

den nationale Soldat, som er udcommanderet og døer i Hs. Majst.s Tjeneste, medens han er ude, maa nyde frie Begravelse paa Cassens Bekostning.«

Det var en Forestilling, som var saa rimelig, at det maatte forudsættes, at den blev vel optaget, og den blev da ogsaa tiltraadt af andre Afdelinger i Brigaden Staffeldt, især Thrønderne.

Sekondlieutnt. Paludan var nu tilfrisknet; men i Stedet for at tiltræde sin Tjeneste ved Bataljonen sendtes han d. 27de Januar af Brigaden paa en Expedition op igjennem Gudbrandsdalen lige til Tofte i Anledning af en Korntransport, et Hverv, der vistnok var ham som Rekonvalescent velkommen.

I Slutningen af Januar mistede bergenhusiske Musketerbataljon atter en af sine Underofficierer, nemlig *Korporal Rafshol* af nordre nordfjordske Kompagni, fra Gaarden af samme Navn i Staareims Sogn i Eid Herred; endvidere havde Bataljonen d. 31te Januar 2 døde menige siden sidste Rapport til Regimentet. Paa Grund af en Forstærknings Ankomst fra Bergen under Kommando af *Sekondlieutnt. Hans Christian Knudsen*[1] havde Bataljonen nu til Trods for Dødsfaldene kun 12 vakante menige No.

7 Februar 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Lier, at Kapt. David F. Reusch var kommen tilbage fra Lazarethet paa Kongsvinger; men Sygdommen i Leiren tog til, og »Døden er heller ikke skaansom,« siger han. Paa Lazaretherne hersker ikke den bedste Orden, og deres Bestyrere trues med en Undersøgelseskommission.

Bataljonen havde nu faaet 500 Stk. nye graa Hatte.

8 Dage efter melder han, at Bataljonen har det uhyre Antal af 329 syge. Kapt. David Reusch havde faaet Tilbagefald, ligesaa Premierlieutnt. J. v. M. de Coucheron, som var bleven udskreven som frisk; nu var Kapt. S. Lohmann ogsaa bleven syg igjen. Natten til d. 17de Februar 1809 døde Brigadechirurg Buchholz paa Kongsvinger[2].

Imidlertid blev der drevet Øvelser med dem, som vare friske, og som ikke vare paa Forpost. »Exercere giøre vi,« skriver Oberstlieutenanten, »som oftest paa Trug, som da gaaer saa godt, som det med saadanne til dette Arbeide uvante Folk kan gaae. Endog med min Hest gaaer det temmelig, dog har kuns min Broders Kudsk,

[1] Om ham se »Bergens Forsvar«.

[2] Se »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 1 B. S. 154.

Hestens Læremester, redet den endnu.« Det maa i Sandhed have været høist ejendommeligt at se Bergenhusingerne paa Truger.

7 Marts 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling atter 7 døde siden sidste Rapport, deriblandt en Underofficier, *Korporal Rand.* Bataljonen havde nu 33 vakante menige No. Premierlieutnt. C. W. Petersen var nu bleven *Kaptein*, saa nu havde Bataljonen 1 Kaptein for meget og 1 Premierlieutenant for lidet, foruden 4 Fænriker eller Sekondlieutenanter.

Om Sekondlieutnt. Knudsen, som havde ført den sidste Forstærkning frem til bergenhusiske Musketerbataljon, havde Oberstlieutnt. Grübeling udtalt sig meget fordelagtig i en Skrivelse af 21 Febr. 1809 til Regimentet. »Ingen af de Officierer,« siger Oberstlieutenanten, »som har bragt Transporter herhid, har gjort saa hurtig og saa accurat Rigtighed for sig som han. Hans Regnskab, hvoraf en Gjenpart tillige med hans Marchrapport til Deres Høivelbaarenhed her vedlægges, vilde gjøre enhver gammel Officier Ære, mere altsaa et 19-aars gammelt Menneske, som først træder ind i Verden. Han kom Fredagen og havde, da han kom, allerede Beregningerne i den ene og Overskudet af Pengene i den anden Haand. Disse havde han skrevet efterhaanden i de havte Natteqvarterer. De andre Herrers Beregninger maatte jeg bie mange Dage efter, forinden de kunde komme. Saa, dersom der ikke kommer noget Eftersmek, har vi her faaet et Menneske, som hidtil har været savnet«[1]. I Anledning af denne rosende Omtale anmodede Regimentet Oberstlieutenanten om at udtale for Sekondlieutnt. Knudsen Regimentets Tilfredshed med hans Konduite paa Marchen. Dette lovede Oberstlieutenanten at gjøre, naar Sekondlieutnt. Knudsen kom tilbage fra Forpost, hvorfra han vilde blive afløst samme Dag, som Rapporten sendtes, d. 7de Marts.

I Modsætning hertil staar Oberstlieutnt. Grübelings Udtalelse i samme Rapport om Kapt. David Reusch. Han skriver om denne til Regimentet: »Ingen Ting forstaaer han at gjøre selv og er for egensindig og dumstolt til at spørge andre til Raads og uartig, naar nogen vil veilede ham. Det er plat umuelig at faae noget fra ham, som er rigtig, hvor lidet det endog er.« Oberstlieutenanten vilde derfor gjerne have ham afløst[2].

[1] Se »Ny illustreret Tidende« for 1881, No. 21.

[2] Om Kapt. Dav. Reusch udtaler Oberstlieutnt. Grübeling sig ogsaa meget ufordelagtig i Skriv. af 21 Febr. 1809 (se »Ny ill. Tid.« for 1881, No. 21).

Det lader til, at det ikke har været saa let at faa Trosheste i det tilbørlige Antal til bergenhusiske Musketerbataljon og heller ikke faa erstattet de 15 usle Øg, som Bataljonen havde, saa nu ser Oberstlieutnt. Grübeling sig nødt til at rykke i Marken med en nærmere Beskrivelse af nogle af disse; den er baade til at le og græde af. Listen, der er affattet 8 Marts 1809, omfatter følgende Officiers-Trosheste:

1ste Division: 1 brun-blak-blisset Hest, 16 Aar gl., kan ikke mere reise sig formedelst Afmægtighed og indvortes Sygdom.
Efter at Listen var skreven, fik Oberstlieutnt. Grübeling Melding om, at denne Hest var død.
1 blak Hest, 8 Aar gl., stivbenet og brystsyg.

2den — 1 rød Hest, 9 Aar gl., kan ikke spise og har indvortes Sygdom.
1 liden brun-blak Hest, 9 Aar gl., er afmægtig og vil ikke kunne laste stort, enten ved at trække eller bære.

3dje — 1 musegraa Hest, 20 Aar gl., alle 4 Ben ere stive, har tillige Skade i Brystet.

4de — 1 sort Hest, 15 Aar gl., har Skade i Lænderne og er kraftesløs.

Der foreligger en Rapport fra bergenhusiske Regiment, dat. 11 Marts 1809, hvoraf man ser den Styrke, den til Østlandet kommanderede 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon virkelig skulde have havt, hvis ikke Sygdom havde decimeret Bataljonen. Rapporten viser:

1ste Musketerbataljon.

Kommandør, Oberstlieutnt. J. H. Grübeling.
Adjudant, Premierlieutnt. A. Lind.
Bataljonschirurg C. A. Teuscher.

1ste Division: Kapt. B. A. de Coucheron.
Stabskapt. C. W. Petersen.
Premierlieutnt. J. v. M. de Coucheron.
7 Underoff., 4 Tamb., 155 Md.

2den — Kapt. Chr. Grübeling, jnr.
Premierlieutnt. J. T. Broch.
— J. H. Paludan.
7 Underoff., 3 Tamb., 153 Md.

3dje Division: Kapt. David F. Reusch.
Premierlieutnt. J. P. W. Broch.
— G. H. Daae.
Sekondlieutnt. H. Chr. Knudsen.
7 Underoff., 3 Tamb., 154 Md.
4de — Kapt. S. Lohmann.
Premierlieutnt. S. de F. v. Krogh (fangen).
— B. W. Geelmuyden.
Sekondlieutnt. P. F. W. Flüg.
7 Underoff., 3 Tamb., 153 Md.

Ialt skulde altsaa Bataljonen tælle 16 Off., 1 Bataljonschirurg, 28 Und.off., 13 Tamb., hvoraf 1 Bataljonstamb., og 615 Md.; i den menige Styrke er her medregnet 15 Officiersoppassere. *Bataljonstambour Næss* forplejedes ved 1ste Division, hvorfor der under denne er opført 4 Tamb.

1 Aar var nu gaaet, siden Krigen begyndte, og Resultatet var for Norges vedkommende lig Nul. Da Prinds Christian August gav Oberstlieutnt. Adlersparre fri Afmarch til Stockholm med Wermlandsafdelingen af Vestarmeen for at gjøre Revolution, var det givet, at Krigen maatte ansees som endt, og det paa et Tidspunkt, hvor et Angreb fra Norge i Forbindelse med Russernes Fremrykning mod Stockholm vilde have havt de bedste Udsigter til at krones med Held. Prinds Christian August, der var meget nysgjerrig efter at erholde Underretning om Begivenhedernes Gang i Sverige, satte nu et vidtrækkende Spionsystem i Virksomhed, og baade Officierer og Underofficierer sendtes ind i Sverige for som Parliamentærer eller ved List at faa vide noget.

Kapt. Elias Nægler[1] af 2det throndhjemske nat. Infanteriregiment sendtes saaledes af Generalmajor v. Staffeldt som Parliamentær ind til Eda Skandse, og der foreligger fra ham en Rapport, dat. Lier 12 Marts 1809, hvoraf hidsættes: »Da jeg ved min Sendelse som Parlementair d. 11te d. M. var af den ved Nordby i Sverige værende Post, der bestaar af 4 Md., efter sædvanlig Maade bleven anraabt og derefter bleven anmeldt for den paa Eda Skandse høystcommanderende Officer *Capitain Arbin*, lod denne mig strax ved en Officer

[1] Om ham se »Leirdølernes Saga«, »Blade af Norges Krigshistorie« af Oberstlieutnt. D. Schnitler, S. 237—241 (Kampen ved Trangen 25 April 1808), »Norges Krigshistorie« af W. v. Munthe af Morgenstierne, S. 69—70, og Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, S. 485—490.

afhente og bringe til den tæt ved Skandsen værende Gjæstgivergaard, hvor Capitain Arbin allerede var; han undskyldte, at han ikke modtog mig i Skandsen, men samme var ikke tilladt.«

Kapt. Nægler androg om at blive bragt for Overadjudant, Oberstlieutnt. Adlersparre; men han fik til Svar, at Adlersparre var reist til Karlstad; dog skulde Kapt. Arbin sende en Ordonnants til Karlstad for at underrette Adlersparre. Kapt. Nægler foreslog da, at han maatte faa vente, til Ordonnantsen kom tilbage; men hertil indvendte Kapt. Arbin, at det vilde tage nogen Tid; dog skulde han ved Parliamentær tilkjendegive, naar Adlersparre var kommen tilbage. Under denne Samtale havde en Lieutenant været tilstede i Stuen; men da Lieutenanten var gaaet ud, tog Kapt. Arbin Kapt. Nægler fortrolig i Haanden og sagde, han vilde betro Nægler, at Adlersparre var paa March til Stockholm. »Da jeg herved studsede,« beretter Kapt. Nægler, »svarede han: »Snart skal vi være Venner og glæde os over Freden; vores Konge har uagtet hele Nationens Bønner ikke villet give os den; nu vil Armeen gjøre det, afsætte Kongen, slutte Fred og siden overlade Skjæbnen at give dem en Konge; de forlanger kun deres Selvstændighed.« Kapteinen sagde og, at de fra Regimenterne permitterede vare indkaldte, men skulde møde paa Vejen til Stockholm. Jeg sagde ham, at dette Tog til Stockholm var maaske for at modsætte sig Russerne, der nu vare komne saa nær; men nu bandede han stærkt paa, at han havde talt oprigtig og den rene Sandhed, men at, saalænge den Lieutenant, som hentede mig, var inde, ikke kunde eller vilde tale derom, da ikke alle maatte vide det.«

Det var en mærkelig Oprigtighed, Kapt. Arbin viste her den norske Parliamentær; det var jo altsammen sandt, hvad han sagde. Det kan ikke forundre, at Kapt. Nægler blev forbauset; thi han var naturligvis ikke inde paa, hvad der foregik. Hans Sendelse som Parliamentær bragte forsaavidt et heldigt Resultat, som der fra et mere underordnet svensk Hold kastedes et Streiflys over Hensigter og Planer i Sverige.

Oberstlieutnt. Grübelings Anseelse var ikke alene steget hos Generalmajor v. Staffeldt, men ogsaa hos den kommanderende General efter de gjentagne Besøg, Prindsen havde aflagt paa Lier; herfor har Oberstlieutenanten vist sin Taknemmelighed, hvad der fremgaar af en Skrivelse, som Prinds Christian sendte Oberstlieutnt. Grübeling d. 13de Marts 1809, og hvori det heder: »Undertegnede har

ikke uden med sand Erkjendtlighed modtaget udi Deres Høivelbaarenheds ærede Skrivelse af 7 d. M. Forsikringen om Deres og samtlige Dem underordnedes Hengivenhed. Stedse skal det være mig vigtigt at vedligeholde hos den brave Bataljon, De kommanderer, den Tillid, De har forsikret mig, og ikke mindre vigtigt vil det være mig at benytte enhver Leilighed til at overbevise Deres Høivelbaarenhed saavelsom Bataljonen om min sande Høiagtelse.«

Under 14 Marts 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Lier, at Døden atter har raset slemt inden bergenhusiske Musketerbataljon. Han klager over Officierernes Indkvartering. Med Undtagelse af Oberstlieutenanten og hans Broder ligge alle Bataljonens Officierer i tilsammen 2 Værelser, og i samme Hus ere endvidere Brigadens øvrige Officierer indkvarterede.

Disse uheldige Indkvarteringsforhold virkede paa samme Maade paa Lier som paa Berby. Drik og Spil hørte til Dagens Orden. Desværre skulde bergenhusiske Musketerbataljon bringe et Offer for denne Elendighed. Oberstlieutnt. Grübeling skriver i Rapport af 21 Marts 1809 til bergenhusiske Regiment: »Et ubehageligt Tilfælde med vores Lieutnt. Coucheron er indtruffet her. Han er en overmaade hengiven Spiller, var i et saadant Spilleselskab af trondhiemske Capitainer, hvori der blev spillet og drukket. Coucheron skal have tabt stærk, og øllet har de nok alle været; thi det kom til haandgribeligt Klammerie, som havde den naturlige Følge, at en af dette Selskab, en Capit. Berenhoft[1], som var mest fornærmet, først maatte have Satisfaction, da Coucheron uden Tvivl vil faae en stiv Haand, om han ellers kommer op igjen; thi han skal være meget slet. — Efter alt, hvad jeg har kunnet erfare om denne Sag, saa har Lieutnt. Coucheron, ophidset af Drik og sit betydelige Tab, været yderst uartig og grov, saa at Følgerne ikke vel kunde være anderledes. Allerede paa Matran havde jeg fat paa ham og advarede ham for det fordærvelige Spil. Han giorde som alle Syndere de bedste Løvter uden at holde dem; men da nu Ulykken var skeet, fortrød han ikke at have fulgt mit Raad, som nu var for sent. Stakkels Kone, som, ifald han sætter Livet til, vist ikke har drømt at miste sin Mand paa den Maade.«

Det var bleven en travl Tid i det sidste paa Lier baade med

[1] *Kapt. Christopher Fredrik Bernhoft,* Chef for frostenske Komp. i 1ste throndhj. nat. Inf.reg., se om ham »Stamtavle over Slægten Bernhoft«, Chra. 1885, S. 86.

Afsendelse og Modtagelse af Parliamentærer og Kourerer fra norsk og svensk Side. I sin Rapport af 21 Marts til Regimentet meddeler Oberstlieutnt. Grübeling, hvad han ved om Revolutionen i Sverige. Han skriver: »Kongen af Sverige er dethroniseret og Hertug Carl har overtaget Rigets Styrelse som Rigsforstander. Rigsraadet er sammenkaldt for at afgiøre Rigets Skiæbne (om Napoleon ikke giør Indvending). Dette var da den 1ste Art. af Carl den XI's Syn [1], og den anden er saare muelig. Den vestlige Armee har igien brudt Isen. Denne mod Norge staaende Armee følede sig for her iforveien, hvad Sverige havde at vente, dersom Armeen i deres forehavende Forsæt at marschere til Stockholm forlod den norske Grændse. Man har givet dem den Forsikring, at, saalænge Danmarks Konge ikke befalede det og den russiske Armee ikke kom over Ålandshavet, vilde Norge forholde sig rolig. Heraf Aarsagen til de mange Parlementairer og Courerer, som i disse Dage har foruroliget vores Huusfred.«

Ulykken var, at Russerne allerede var begyndt at gaa over Ålandshavet, og at Kongen havde befalet Prinds Christian August at gribe Offensiven, og det gjentagne Gange, idet der skulde handles i Forbindelse med Russernes Fremrykning og en paatænkt Overgang til Skaane af den danske Hær. Selv saa sent som d. 3dje Marts 1809 erklærer Prindsen sig villig til at efterkomme Kong Frederik VI's Befaling om Offensiv [2], og alligevel gaar han 8 Dage efter Svenskernes Ærinde og lader Vestarmeens Wermlandsfordeling afmarchere til Stockholm med Forpligtelse for sig selv til at holde sig fuldstændig rolig inden de norske Grændser, og hvis Angreb alligevel maatte ske, paa Grund af at der kom ny Ordre fra Danmark, eller Russerne angreb det egentlige Sverige, skulde det kun finde Sted, efter at den svenske Hær var underrettet derom 10 à 12 Dage i Forvejen [3]. Kan dette kaldes Troskab mod sin Konge?« [4]

Prinds Christian strakte sin Velvilje imod Svenskerne saa vidt, at han — fremdeles imod sin Konges Vilje — imødekom Oberstlieutnt. Adlersparres Ønske om Udvexling af Krigsfanger. En af

[1] Om Carl XI's Syn se »Danmarks, Norges og Sverigs Historie« af N. Bache, 5 D. S. 174, Note 2.

[2] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 156.

[3] Se »Danm.'s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 287.

[4] Om Prinds Christian Augusts mistænkelige Holdning se »Aktmæssige Bidrag til Danmarks Historie i det nittende Aarhundrede« ved C. F. Wegener.

de første, som vendte tilbage fra svensk Krigsfangenskab, var Premierlieutnt. S. de F. v. Krogh, som var bleven fangen ved Vilsberg. Han udvexledes mod den svenske *Lieutnt. Jan Magnus Elfman* ved Elfsborgs Regimentes Jægere; Elfman var fangen ved Præstebakke d. 10de Juni 1808[1]. Premierlieutnt. v. Krogh meldte sig ved bergenhusiske Musketerbataljon igjen d. 27de Marts 1809.

Det blev ingen Forøgelse af Officierspersonalet, da Premierlieutnt. v. Krogh vendte tilbage; thi samme Dag døde en anden Officier ved Bataljonen. Oberstlieutnt. Grübeling melder nemlig d. 28de Marts til Regimentet: »Vores Premierlieutnt. Jens Munthe v. Coucheron er igaar den 27 Martii ved Døden afgaaen. Efter Feltskjærens sigende var den erholdte Blessyre alt lægt, hvilket Lieutnt. Knudsen, som var hos ham Søndag, ogsaa bevidner, men en Galdefeber, som gik over til Forraadnelsesfeber, giorde Ende paa dette Drama. Gud veed, om Enken[2] og Børnene her taber mere end accurat Mand og Fader; thi Navnet Forsørger kan vel ikke tillægges en saadan forvoven Spiller, som han har været. Nu veed man at fortælle, at han alt 1801, da han laae i Bergen, skal have forspilt 3de Gaarde.« Premierlieutnt. J. v. M. de Coucheron var en Fætter til Kapt. B. A. de Coucheron.

I sin strenge Rapport af 28 Marts 1809 til bergenhusiske Regiment skriver Oberstlieutnt. Grübeling videre: »Capitain Reusch er nu syg og ligger paa Kongsvinger. Gud veed, jeg ønsker intet Menneskes Død, men at Tienesten vandt, naar det skeede, er nok temmelig vist, og da behøvedes ingen Tilbagekaldelse.«

I samme Rapport melder Oberstlieutenanten, at der fra Brigaden var indkommen 18 Rdl. til Deling imellem de af Sygdom bortdødes efterladte fattigste Enker og Børn. Af disse Penge fik:

af 1ste Div.	*Musketer*	*Ole Olsen Stubottens*	Enke m.	1	Barn	2	Rdl.
- 2den »	—	*Knud Eriksen Underdals*	»	»	4	»	5	»
- 3dje »	—	*Anton Jensen Giæres*	»	»	1	»	2	»
- 4de »	*Korporal*	*Gunder Hansen Holes*	»	»	7	»	9	»

Paa denne Tid kom der — vistnok foranlediget ved Prinds Christian August — et Bevis paa Kongens Generøsitet imod Armeens yngste nybagte Officierer, hvoraf en stor Del var uden Pengemidler.

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 2 D. S. 526.

[2] 25 Maj 1799 havde Premierlieutnt. J. v. M. de Coucheron faaet kgl. Tilladelse til at ægte Apotheker Qvislings Enke, Cathrine Birgithe Frederica, født Knagenhielm.

Tidligere fik gjerne ubemidlede Kadetter, naar de havde taget Officiersexamen, et Tilskud til den nye Uniforms Anskaffelse; nu udvidedes dette til at gjelde alle Officierer, hvad enten de havde faaet sin Uddannelse ved Krigsskolen eller ikke. Ved kgl. Resolution af 27 Marts 1809 tilstodes der saaledes følgende Officierer ved bergenhusiske Musketerbataljon 100 Rdl. i Ekviperingspenge, nemlig:

Premierlieutnt. B. W. Geelmuyden.
— G. H. Daae.
— J. H. Paludan.
Sekondlieutnt. P. F. W. Flüg.
— H. Chr. Knudsen.

XI.

Frivillige Bidrag fra Bergen til de bergenhusiske Tropper. Sundhedstilstanden ved bergenhusiske Musketerbataljon. Bataljonen forlægges i Kantonnement til Næs Sogn paa øvre Romerike. Forstærkningers Ankomst fra Bergen. Inspektion af Prindsen. Uddeling af Danebrogsmændenes Hæderstegn. Bataljonens Regnskab for 1ste Halvaar 1809.

1 April 1809 anviste d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. 10000 Rdl. til den marcherende 1ste bergenhusiske Musketerbataljon til Bestridelse af dens Udgifter. Anvisningen, der fremkom ifølge Rekvisition af 14 Marts næstfør, overleveredes til Regnskabsføreren, Premierlieutnt. Lind; den lød paa smaa Bankosedler, da klingende Mynt ikke havdes til Disposition for Kollegiet for Tiden.

Man vil erindre, at Oberstlieutnt. Grübeling beklagede sig over, at Bergenserne ikke havde ydet noget klækkeligt til sine Landsmænd, der kjæmpede paa Grændsen; men det var med Urette; thi der var indsamlet meget baade af Levnetsmidler og Penge i Bergen og Bergens Stift til de bergenhusiske Tropper, og naar det ikke var kommen de bergenhusiske Tropper tilgode, var Skylden den, at Administrationen havde sørget for en daarlig Fordeling; tildels var ogsaa en hel Del Madvarer ved Fremkomsten bedærvet paa Grund af en langvarig Transport, og dels var en Del Sager, der sendtes Sjøvejen, slet ikke fremkommen.

Nu havde en Agent Krohn i Bergen givet 50 Rdl. til Forfrisk-

ninger for de bergenhusiske Tropper, og disse Penge havde Generalkommandoen i Armeens 1ste Divisionsdistrikt fordelt med 25 Rdl. paa Grenaderbataljonen og 25 Rdl. paa Musketerbataljonen.

Disse Penge, indberetter Oberstlieutnt. Grübeling d. 9de April 1809, havde han efter Overlæg med *Bataljonschirurg Ditlev Konig*[1] ved 2det akershusiske Infanteriregiment og *Landphysicus Carl Frederik Michelsen*[2], der fungerede som Brigadechirurg ved Brigaden Staffeldt efter Buchholz's Død, anvendt til Indkjøb af 1/4 Anker Rødvin til 9 Rdl. 48 ß og 1/2 Anker Rødvin til 15 Rdl. til de syge i Kvartererne; for de overskydende 48 ß, hvorfor ingen Flaske Vin kunde erholdes, kjøbtes 2 2/5 Pægl Brændevin à 20 ß til Sygevogterne.

10 April 1809 skriver Generalmajor v. Staffeldt fra Kongsvinger til Prinds Christian: »Da ich bange bin, dass die Erdhütten, die iezt in der Gegend bey und um Lier, worin ein grosser Theil Mannschaft liegt, iezt wenn das Tauwetter eintritt, der Gesundheit können schädlich werden, und da ich sehr wünschte, dass die Leute beym Eintritt der warmeren Witterung weniger concentrirt wie im Winter liegen mögen, so wage ich Ew. hochfürstlichen Durchlaut unterthänigst vorzuschlagen: ob nicht 1 Bataillon der auf Lier einquartirten Leute nach Næss Sogn könnte verlegt und das Cantonnement vom 1sten Aggershuus etwas mehr ausgedehnt werden? Dieses Bataillon cantonnirt iezt von hier bis in Brandvold Annex. Ich wäre dann gleichfalls im Stande einen Theil der leichten Truppen von Lier abzuziehen und bey den Bauern zu verlegen. Vielleicht mögte auch das Bataillon, welches in Næss zu liegen kommt, wo der Bauer reich ist, weniger vom Magasin zu verlangen nöthig haben.«

Under de Forhold, som nu herskede paa Krigsskuepladsen, var der visselig intet til Hinder for, at 1 Bataljon af Brigaden Staffeldt blev trukket endnu længer tilbage til Næs Sogn. Krigstilstanden var jo saa godt som ophævet, og da var det af Sundhedshensyn rimeligt, at Tropperne spredtes over et større Omraade. I Rapport af 11 April 1809 til Regimentet skriver Oberstlieutnt. Grübeling, at, om end Sygdommen har aftaget, er Dødeligheden paa Lazaretherne temmelig stor. »Efter Lægens sigende,« skriver han, »har Sygdommen taget en besynderlig Vending. Folkene har overstaaet

[1] Om ham se »Norges Læger« ved F. C. Kiær, 1 B. S. 644.

[2] Om ham se »Norges Læger«, 2 B. S. 94.

Sygdommen, igiennemgaaet alle Grader af Dieten og efter allerede at være sadt paa fuld Portion og staaet paa den nogle Dage er det truffen ved mange, at de uden nogen nye Sygdom inden 24 Timer have været døde.«

Oberstlieutnt. Grübeling kommer i denne Rapport tilbage til Sekondlieutnt. Knudsen, som det lader til, han interesserer sig for lige saa meget som Regimentchefen. Han skriver: »Gud bevare Knudsen for Fordærvelse, saa bliver han en brugbar Officier. Saa ung han er, veed han mere af Tienesten end de allerfleeste af de gamle, saa at jeg maa tilstaae: at Deres HøyogVelbaarenhed i hans Person ret har gjort Bataillonen en stor Present.«

8 Dage efter skriver Grübeling, at Døden fremdeles raser slemt blandt Bergenhusingerne paa Lazaretherne. Kapt. S. Lohmann havde saaledes ved sin 4de Division af de 7 fra Bergen medtagne Underofficierer mistet 5, og de 2 gjenlevende *Fourer Hopperstad* og *Korporal Reppen* laa syge paa Lazarethet; endvidere var en nyudnævnt Underofficier ved 4de Division, *Korporal Olsbøe* af nordre nordfjordske Kompagni netop afgaaet ved Døden.

Det var rygtedes, at en Ombytning af Kvarterer skulde finde Sted, og Folkene glædede sig til at bytte Kantonnement; men skulde ikke Ombytningen finde Sted, vil »den saaledes undertrykte voldsomme Glæde« have de skadeligste Følger, mener Oberstlieutnt. Grübeling. Han skriver: »Til Bevis herpaa, tiener følgende. Forrige Høst betiente en Sygestue sig af et saadant Middel til de Syges Opmuntring og gav dem Haab om at komme hiem, naar de vare friske. 18 Stk. stode op, men da de efter nogle Dages Forløb mærkede, at deres Haab blev skuffet, falder alle tilbage igien, og 16 af disse 18 bleve begravne.«

Prinds Christian August gik naturligvis ind paa Generalmajor v. Staffeldts Forslag, og Generalmajoren lod trække Lod om, hvilken Bataljon der skulde forlægges til Næs. Loddet traf paa Bataljonen Grübeling, og 25 April fik Bataljonen Ordre til i 2 Afdelinger at afmarchere til Næs Sogn, hvor Stabskvarteret skulde etableres paa Gaarden Vormnæs.

Det var ikke nok med, at Prinds Christian havde givet Oberstlieutnt. Adlersparre fri Afmarch til Stockholm, at Krigsfangernes Udvexling var paabegyndt, og at Tropperne droges længer og længer bort fra den svenske Grændse; men nu forordnede han ogsaa, at Soldaterne kunde permitteres hjem paa en 5 à 6 Uger i saa stort

Antal, som Tjenesten maatte tillade. Af denne Permission kunde naturligvis kun faa af de vesten- og nordenfjeldske Tropper betjene sig. 26 April skriver Generalmajor v. Staffeldt til Prindsen: »Von den Bergenhusern und den Drontheimern bey meiner Brigade scheinen wenige Lust zu haben auf 5 à 6 Wochen wie Beurlaubte in ihre Heimath zurück zu kehren. Sie fürchten die Länge des Weges und die Zahlungs Kösten.« Af bergenhusiske Musketerbataljon benyttede kun 3 Md. sig af Tilladelsen til at gaa hjem.

Af de fra svensk Krigsfangenskab tilbagekomne melder Generalmajor v. Staffeldt d. 27de April, at der var kommen 16 Md. af bergenhusiske Musketerbataljon; blandt disse var Korporal Hatlemark, der paany ansattes ved 4de Division. I det hele modtoges efter *Major Johan Fredrik Nordenanckars*[1] Fortegnelse 8 Underofficierer og 97 gemene. Af svenske Krigsfanger afleveredes fra Kongsberg 60 Md. og fra Akershus 8 Md. I svensk Fangenskab var der død 13 Md. af bergenhusiske Musketerbataljon.

30 April 1809 afmarcherede 2den og 3dje Division under Kommando af Kapt. Chr. Grübeling fra Lier til Næs, og 1 Maj fulgte Oberstlieutnt. Grübeling efter med 1ste og 4de Division til de nye Kvarterer, som Brigaden havde kaldt »den bergenhuuske 1ste Musqueteer Bataillons Recreations Quarterer«. Bataljonen efterlod 8 Underoff. og 164 Md. paa Lazaretherne. Ifølge 30 April 1809 var atter en Underofficier død, nemlig *Korporal Rognve*. Maatte de nye Kvarterer svare til sit Navn, haaber Oberstlieutnt. Grübeling.

D. 3dje Maj ankom de 2 sidste Divisioner til de nye Standkvarterer. Kantonnementet var noget vidtløftigt, da der var 1 Mil fra Stabskvarteret paa Vormnæs[2] til de yderste Divisionsfløje. 1, 2, 3 indtil 8 à 10 Md. laa paa hver Gaard efter Gaardens Størrelse. Folkene erholdt daglig 1 Maaltid varm Mad for 3 ß.

10 Maj 1809 rapporterer Oberstlieutnt. Grübeling fra Vormnæs, at *Premierlieutnt. Werner Hosewinckel Christie*[3] var ankommen fra Bergen med en Forstærkning paa 1 Underoff. *(Korporal Svindset)*, 1 Tamb., 60 Md. uden at have efterladt nogen syg paa Vejen. Bataljonen havde nu 151 syge. Korporal Reppen var død. Vakante

[1] Han var Major i Göta Artilleri og kommanderede Artilleriet ved Grændsen; se om ham »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 3 D. S. 42, og »Sv. biogr. Handlex.«, 2 D. S. 66.

[2] Se topogr. Kart »Nannestad«.

[3] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«.

No. 1 Underoff. 29 Md. Folkene vare forøvrigt vel fornøjede i de nye Kvarterer.

Sekondlieutnt. Knudsen, skriver Oberstlieutenanten, havde forstaaet saaledes at insinuere sig hos Brigadechefen, at denne havde holdt ham tilbage paa Lier for at kommandere Skarpskytterne af »Akershus, Opland og Bergenhus«.

17 Maj havde bergenhusiske Musketerbataljon 130 Md. syge paa Lazaretherne; siden sidste Rapport var der død 11 Md. I Kvartererne, hvor Soldaterne fremdeles vare vel fornøjede, laa der kun 9 syge. I en Sygerapport fra Feltlazaretherne ved Brigaden Staffeldt, dat. Kongsvinger 23 Maj 1809, meldes, at omtrent en Tredjedel af de paa Lazaretherne værende syge vare af den bergenhusiske Musketerbataljon. Blodgang og Forraadnelsesfeber optraadte nu sjeldnere; men Vattersot, Skjørbug og Skab eller Fnat var meget udbredt.

24 Maj har Oberstlieutnt. Grübeling at melde Dødsfaldet af Fourer Hopperstad af vigske Kompagni. I Anledning af de mange Dødsfald, som især ere gaaede ud over Nordfjordingerne og Søndmøringerne ved Bataljonen, skriver Grübeling: »Underligt er det dog overalt, at Bergenhuuserne ikke kan holde sig, naar de kommer udenfor deres Clima. Skulde maaskee den vandte Søeluft, i hvilken de lever hiemme og saa pludselig omvexler med den tørrere Luft, have en skadelig Indflydelse paa dem?«

24 Maj kom Premierlieutnt. Paludan tilbage til Bataljonen fra sin Expedition til Tofte i Gudbrandsdalen.

3 Maj 1809 havde Prinds Christian tilskrevet Generalmajor v. Staffeldt, at han vilde indtreffe paa Kongsvinger Tirsdagen d. 9de Maj for at uddele en Del Ordenstegn til dem, som havde udmærket sig. I den Anledning havde Generalmajor v. Staffeldt befalet, at en Bataljon skulde opmarchere Onsdagen d. 10de Maj Kl. 7 Mg. ved Lier eller i Nærheden af Kongsvinger, hvor de, som skulde dekoreres, maatte være tilstede. Til at modtage Danebrogsmændenes Hæderstegn skulde Musketer Niels Ambjørnsen Houge af bergenhusiske Musketerbataljon fremstilles. Paa Prindsens Gjennemreise fra Christiania til Kongsvinger skulde Bergenhusingerne afgive Æresvagt i Næs.

Prindsen kom dog ikke til den fastsatte Tid; Reisen blev udsat til i Slutningen af Maaneden.

24 Maj 1809 rapporterer Oberstlieutnt. Grübeling til Regimentet,

at Prindsen havde været paa Næs. Han havde overnattet paa Gaarden Kjølstad[1]. Han var »meget naadig og blid«, men hjemsendte Æresvagten, som han sagde, han ikke behøvede her. Bataljonens Officierer vare samlede, og han talte med dem og om Folkene og gjentog flere Gange »de brave Bergenhuusere«. Paa Tilbagetouren kom Prinds Christian atter til Næs. Han talte meget med Oberstlieutnt. Grübeling og var »ligesaa blid og naadig som sidst«, skriver Oberstlieutenanten d. 31te Maj i en Rapport til bergenhusiske Regiment. Korporal Hatlemark havde faaet Danebrogsmændenes Hæderstegn. Premierlieutnt. S. de F. v. Krogh var bleven befalet til som Ordonnantsofficier at reise Prindsen imøde, og han havde vundet dennes Yndest. Den kommanderende General havde i en Parolbefaling ærefuldt omtalt Premierlieutnt. v. Krogh og endnu 2 fangne Musketerer af 2den Division og lovet at anbefale dem hos Hs. Majestæt, saa nu mente Grübeling, at det var sandsynligt, at der endnu vilde falde 1 Danebrogsorden og 2 Kors til paa Bergenhusingerne. Med Hensyn til Prindsen siger Oberstlieutenanten, at »det synes, at Bergenhuuserne er kommen i hans Kridthuus!«

Siden Bataljonen kom til Næs, melder Grübeling, har den kun havt 11 à 12 syge og ingen døde i Kantonnementskvartererne.

Ved Maj Maaneds Udgang sluttede Sekondlieutnt. Knudsens Kommando ved Skarpskytterne.

7 Juni 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Vormnæs til Regimentet, at Premierlieutnt. Paludan er bleven syg igjen; han spytter Blod. Bataljonen havde nu 5 vakante Underoff.s No.

Der havde længe været Tale om, at der skulde ske Chefsombytte for de paa Østlandet staaende bergenhusiske Bataljoner. Baade Oberstlieutnt. Synnestwedt og Oberstlieutnt. Grübeling vare gaaede træt og ønskede sig afløste. Oberstlieutnt. Grübeling havde jo endogsaa indleveret sin Afskedsansøgning, hidtil uden Resultat. I Anledning af dette Spørgsmaal skriver den søndenfjeldske Generalkommando[2] til bergenhusiske Regiment d. 9de Juni 1809, at Oberstlieutnt. Grübeling maa blive staaende, indtil han er afgaaet, og da overlades det Regimentet enten at overdrage Kommandoen over

[1] Se topogr. Kart »Nannestad«.

[2] General Hesselberg var død i Bergen d. 8de Maj 1809, og ved hans Død ophævedes den bergenske Generalkommando. Bergens Stift henlagdes nu under Armeens 1ste Divisions Distrikt, og bergenhusiske Regiment kom til at staa under den søndenfjeldske Generalkommando. (Se »Bergens Forsvar«, S. 195).

bergenhusiske Musketerbataljon til *Major Thomas Fasting*[1] eller til den under 12 April 1809 til *Major* udnævnte Chr. Grübeling, jnr., som har andraget om at faa Kommandoen. Iøvrigt har Regimentet at sørge for, skriver Generalkommandoen, at de ved Grændsen staaende Bataljoner til enhver Tid ere komplet besatte med Officierer, og at disses Sundhedstilstand tillader dem at forrette den mere »fatigante« Tjeneste. Ifølge heraf kan altsaa ej altid Anciennitetеn ved Valget komme i Betragtning.

I Rapport af 21 Juni fra Vormnæs har Oberstlieutnt. Grübeling desværre atter 2 Dødsfald iblandt Underofficiererne at melde til Regimentet, nemlig *Sergeant Øvrebø* af sogndalske Komp. og Søndfjordingen *Korporal Lyngstad.* »Den første,« skriver Grübeling, »beklages især, da han udisputerlig var den dueligste og reelleste Underofficier, Bataillonen har eiet og neppe vil faae igien erstattet. Da han tillige var et ædrueligt Menneske, saa er dette Tab for Tienesten det betydeligste, vi har havt.«

Med disse 2 nye Dødsfald havde bergenhusiske Musketerbataljon nu 7 vakante Underoff.s No.

I Anledning af at Regimentchefen[2] havde spurgt, om Bataljonen havde exerceret for Prindsen, skriver Oberstlieutnt. Grübeling, at det ikke har kunnet ske, væsentlig af den Aarsag, at Bataljonen har ligget saa spredt og Folkene været altfor meget optaget med anden Tjeneste. Nu havde Bataljonen efter Brigadens Befaling sendt 4 Officierer og 4 Underofficierer til Kongsvinger for at lære Jægerexercitien. De 4 Officierer vare Premierlieutenanterne S. de F. v. Krogh, G. H. Daae, W. H. Christie og Sekondlieutnt. H. Chr. Knudsen. Forresten drev Bataljonen paa med den saakaldte »Linie Exercise«, hvortil Folkene høilig trængte, siger Grübeling. »Naar Prindsen har udtalt sig saa gunstig om Bergenhusingerne, saa er det ikke af Beundring for deres Exercis, som han ikke har seet, men for deres Tapperhed, hvoraf flere Træk kjendes, idet de, om end saarede i Kampen, have holdt ud til dens Slut. En Bergenhusing, som blev fangen og havde faaet 3 svære Hug i Hovedet, vilde ikke lade sig forbinde af den svenske Læge, men forbandt sig selv med sit eget Tørklæde og svarede, at han heller vilde dø med

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Bergenh. nat. Grenaderbataljon.«

[2] Ved General Hesselbergs Afsked var Oberst Holfeldt bleven Chef for bergenhusiske nat. Inf.reg. 31 Januar 1809.

sine Kammerater end leve hos Svensken; heldigvis kom han sig. En anden Musketer overgav sig ikke, førend han paa Grund af Saar var aldeles værgeløs.«

I Kantonnementet paa Næs boede Kapt. J. T. Broch og Premierlieutenanterne A. Lind, Paludan og Christie hos Sognepræsten til Næs, Provst paa øvre Romerike, *Jacob Christian Finchenhagen*[1], hvor de havde det meget godt og slap at betale for sig.

I sin Rapport af 21 Juni udtaler Oberstlieutnt. Grübeling sig nærmere om et Par af Bataljonens Officierer, navnlig om den »insinuante« Sekondlieutnt. Knudsen. Lieutnt. Knudsen var Spiller, og Oberstlieutenanten var bange for ham i Pengesager. Oberstlieutnt. Grübeling skriver, at han nu havde faaet Øinene op for, at Lieutnt. Knudsen var et »Genie«, som spillede en Tartuffes Rolle. Om Premierlieutnt. B. Geelmuyden skriver Oberstlieutenanten, at han skulde ønske, at Geelmuyden kunde faa noget »af Knudsens »Genie« og derved blive brugbarere; thi endnu er han alt for langt tilbage i alle Ting, som overgaaer Presenteer og Skuldring.«

Som vi tidligere have seet, var der tilstaaet de i Felten udkommanderede, lavest lønnede Officierers Fruer et maanedligt Gratiale; ved hin Leilighed vare imidlertid ikke Militærlægernes Fruer medtagne. Nu faldt der 25 Juni 1809 allerhøjeste Resolution for, at ogsaa de 2 ved bergenhusiske Regiments Bataljoner udkommanderede Bataljonschirurgers Fruer skulde erholde et maanedligt Tillæg af 5 Rdl. Denne kgl. Res. var foranlediget ved en Forestilling af 12 Maj 1809 fra det kgl. Gen.- & Komm.koll.

Ved Udgangen af Juni Maaned skulle vi se paa, hvorledes Regnskabet stiller sig for den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon i første Halvaar af 1809. Ifølge en Beregning, dat. Vormnæs 30 Juni 1809, havde Bataljonen fra 1 Januar—29 Juni s. A. i »Extraudgifter« havt et Beløb af 739 Rdl. 52 ß, hvoraf Præsteoffer udgjorde 40 Rdl. 12 ß, og for Munderingssager var der betalt 226 Rdl. 52 ß; ellers var det væsentlig Skyds- og Transportudgifter. Med Hensyn til Skydsudgifter kan anføres, at ved Parolbefaling af 27 Marts 1809 havde Prinds Christian fastsat Skydsgodtgjørelsen til 32 ß pr. Mil + 2 ß i Tilsigelse og 2 ß i Drikkepenge pr. Mil, naar Læsset vejede omtr. 1½ Skippd. Siden Bataljonen var bleven for-

[1] Om ham se »Personalhist. Tidsskrift«, 1 R. 6 B., S. 118—132, og »Den norske Rigstidende«, No. 7, for 1831

lagt til Romerike, havde den faaet alle sine Officiers- og Trosheste, saa at den fra 6 Maj 1809 førte i det hele 38 Heste, som fik sin Fourage fra Magasinet i Blakjer Skandse.

I Kvarterpenge udbetaltes fra 1 Januar—30 Juni 1809:

Oberstlieutnt. Grübeling,	2 Værelser	44	Rdl.		
Major Chr. Grübeling,	2 —	44	»		
Kapt. S. Lohmann,	2 —	44	»		
— David F. Reusch,	2	44	»		
— B. A. de Coucheron,	2 —	44	»		
— C. W. Petersen,	1 Værelse	22	»		
— J. T. Broch,	1 —	22	»		
Premierlieutnt. J. P. W. Broch,	1 —	22	»		
— J. v. M. de Coucheron,	fra $^1/_1$—$^{31}/_3$	15	»		
— S. de F. v. Krogh,	- $^1/_4$—$^{30}/_6$	7	»		
— B. W. Geelmuyden,	- $^1/_1$—$^{30}/_6$	22	»		
— G. H. Daae,	- $^1/_1$—$^{30}/_6$	22	»		
— J. H. Paludan	- $^1/_1$—$^{30}/_6$	22	»		
— P. F. W. Flüg[1],	- $^1/_1$—$^{30}/_6$	22	»		
— W. H. Christie,	- $^{10}/_4$—$^{30}/_6$	5	»	48	ß
Sekondlieutnt. H. Chr. Knudsen,	- $^{21}/_1$—$^{30}/_6$	18	»	64	-
Bataljonschirurg Teuscher,	- $^1/_1$—$^{30}/_6$	22	»		
Premierlieutnt. A. Lind for 3 Værelser	- $^1/_1$—$^{30}/_6$	66	»		
	Sum =	508	Rdl.	16	ß

Forøvrigt stillede Regnskabet for 1ste Halvaar 1809 sig saaledes:

Indtægt:

Kassebeholdning fra 1808	336	Rdl.	40 ß
31 December modtaget ved Anvisning	8000	»	
Af Regimentskassen i Bergen ved Premierlieutnt. Christie og Sekondlieutnt. Knudsen . . .	893	»	$44^1/_2$ -
1 April 1809 hævet efter Anvisning	1000	»	
3 Juni — » » —	1000	»	
Til Douceur til Folkene for at have hentet Brænde og til Forpostvagterne modtaget af Brigaden	604	»	88 -
Indkomne Proviantpenge for Jan.—April, 4 Mdr.	1953	»	$33^3/_4$ -

[1] Var bleven udnævnt til Premierlieutnt. 12 April 1809.

Proviantpenge for Maj Maaned for Skarpskytterne, som efter Bataljonen bleve igjenliggende i Lier	48	Rdl.	$17^3/_4$ ß
Sum =	31836	Rdl.	32 ß

Udgift:

Officiers-Feltgager	3810	Rdl.	84 ß
Kvarterpenge	508	»	16 -
Kudskeportioner	540	»	51 -
Udbetalt til Brigaden . .	2954	»	64 -
Kvarterpenge til Lazaretherne	1583	»	58 -
— til Fogden Høegh	505	»	82 -
— - Næs Sogn .	890	»	18 -
— - » »	3	»	90 -
— - » » .	1012	»	24 -
Extraudgifter	739	»	52 -
Lønninger til Divisionerne	13106	»	30 -
Tillæg til Folkene for at have bivouakeret . . .	560	»	7 -
Tillæg til Folkene for at have hentet Brænde . .	513	»	64 -
Tillig til Folkene for Forpostvagterne	91	»	24 -
Ekviperingspenge til 6 Off.[1] à 100 Rdl.	600	»	
Sum =	27420	Rdl. 88 ß =	27420 » 88 -
30 Juni 1809 Kassebeholdning =	4415	Rdl.	40 ß

XII.

Bergenhusiske Musketerbataljon i Kantonnementet i Næs Sogn. Prinds Christian Augusts Valg til svensk Thronfølger. Brigaden Staffeldts Styrke 24 Juli 1809. Sygdommenes Aftagelse. Bataljonens Regnskab for Juli Maaned 1809.

5 Juli 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Vormnæs til Regimentet, at bergenhusiske Musketerbataljon nu kun havde 36 syge, hvoraf 30 paa Lazarethet og 6 i Kantonnementet. 2 Dødsfald vare indtrufne siden sidste Rapport.

12 Juli melder Oberstlieutenanten atter 2 døde; men nu var der kun 18 igjen paa Lazarethet. Naar de syge komme ud fra Lazarethet, skriver Grübeling, ere de saa svage, at de næsten ikke kunne staa, og naar de efter 3 à 4 Ugers Rekonvalescense kommanderes paa Vagt, skjælve de i Knæerne, naar de skulle presentere Gevær.

Bataljonen havde hidindtil drevet Linjeexercitie divisionsvis; men efter at Officiererne og Underofficiererne vare komne tilbage fra Kongsvinger, holdt den paa med den spredte Fegtning. »Her i Norge,« skriver Oberstlieutnt. Grübeling, »vil Linie Exercisen snart kuns være Garnisons Exercise, da der hidtil er lagt saare liden Mærke til den, derimod er Jæger Exercisen eller den spredte Fegtning den dominerende, som mest kommer i Betragtning.«

Kantonnementet i Næs Sogn roser Oberstlieutnt. Grübeling. Han taler om »denne Egns gode Beboere« og siger, at Folkene »saavel af Øvrighed som Bønderne er elsket og agtet.« Dette har saaledes været en Undtagelse.

Der var kommen Ordre til Bataljonen om, at Bataljonens Geværer og Bajonnetter skulde anløbes brunt; men bergenhusiske Musketerbataljon havde ingen Bøssemager, som kunde besørge dette, og Brigaden havde heller ingen at afse. I sin Vaande skriver Oberstlieutnt. Grübeling d. 5te Juli til d. kgl. n. Komm.koll. med Anmodning om, at en Bøssemager fra Akershus Arsenal maatte kommanderes til Næs Sogn for at foretage dette Arbeide og samtidig besørge en Del Geværreparationer, da Bataljonen selv ingen Bøssemager havde. Kollegiet sendte denne Skrivelse til Arsenalet med Forespørgsel, om Arsenalet kunde afgive nogen Bøssemager eller paa anden Maade skaffe nogen; men Arsenalet svarer d. 12te Juli, at det ingen kunde afgive, og henstiller til det høje Kollegium selv at bestemme og

foranstalte, hvorledes Mangelen paa Bøssemager kunde afhjelpes. Indtil videre forbleve saaledes Geværerne og Bajonnetterne urørte.

Man vil have bemærket, at Major Grübeling var bleven staaende som Divisionchef ved bergenhusiske Musketerbataljon efter sin Udnævnelse til Major; men det var ikke Regimentets Mening, at dette skulde være af nogen Varighed. Under 3 Juli 1809 havde derfor bergenhusiske Regiment indmeldt til den søndenfjeldske Generalkommando, at det havde givet Ordre til, at Major Grübeling og samtidig med ham Kapt. David F. Reusch skulde retournere til Bergen. Dette vandt ikke Generalkommandoens Bifald, og i Skrivelse af 14 Juli 1809 fik bergenhusiske Regiment fra den søndenfjeldske Generalkommando Besked om, at for Fremtiden maatte i lignende Tilfælde Generalkommandoens Indvilgelse først indhentes. Regimentet havde nok glemt, at den bergenske Generalkommando var ophævet, og at bergenhusiske Regiment var henlagt under Generalkommandoen i Armeens 1ste Divisionsdistrikt. Oberstlieutnt. Grübeling havde allerede belavet sig paa at foretage de fornødne Forandringer i Kommandoen over Divisionerne ved Bataljonen i Anledning af Major Grübelings og Kapt. David Reusches formodede Afgang; saaledes vilde han tildele Kapt. B. A. de Coucheron 1ste Division, Kapt. C. W. Petersen 2den, Kapt. J. T. Broch 3dje og Kapt. S. Lohmann 4de; men heraf blev nu foreløbig intet.

Bergenhusiske Regiment havde anmodet Oberstlieutnt. Grübeling om at udtale sig om Kapt. S. Lohmann, som stod for Tour til Major, men ogsaa var meget svagelig, saa der kunde være Tale om Afsked. D. 19de Juli 1809 giver Oberstlieutenanten Kapt. S. Lohmann følgende Attest: »At jeg aldrig i Tienesten, eller naar han i Forretninger har været hos mig, har seet ham anderledes end skikket til enhver Forretning. Han er i Stand til at forrette alt, hvad han bør, men arbeider noget langsom, mere af Frygt at arbeide urigtig og af Mistillid til sig selv end af Uvillie.

Ønskelig var det, at denne brugbare Mand var anderledes, men det ham manglende maae (som hos flere) ansees som en Følge af den mangeaarige Henliggen paa Landet, langt fra Garnisonen og mestendeels adskildt fra al Omgang med Militaire, som nogenledes vilde have vedligeholdt den saa nødvendige Rutine i Tienesten.

Den Ting tør jeg ikke fordølge, som ogsaa er Regimentet og enhver i samme bekiendt: at han, som den hele Familie, er beheftet med en periodisk Melancolie, hvilken ulykkelig Sygdom vel kan

være Aarsag i, at Tingene mangen Gang ikke gaar med den Munterhed, som de burde.«

Vedlagt Skrivelse af 19 Juli 1809 oversendte den søndenfjeldske Generalkommando 2 Sølvkors til Brigaden Staffeldt til de foran nævnte Musketerer ved bergenhusiske Musketerbataljon, Lars Svendsen Joen og Zacharias Svendsen Bøe, som havde udmærket sig i Kampen ved Vilsberg og vare blevne udnævnte til Danebrogsmænd.

Ved denne Tid havde Prinds Christian August modtaget en foreløbig Meddelelse fra Adlersparre om, at han vilde blive udnævnt til svensk Thronfølger[1]; Hertug Carl af Södermannland var allerede d. 6te Juni proklameret som Konge. *Oberstlieutnt. Carl Erik Skjöldebrand*[2], som havde overbragt Meddelelsen om Thronfølgervalget, retournerede fra Christiania til Kongsvinger d. 18de Juli 1809 om Eftermiddagen, og efter at have spist Middag hos Generalmajor v. Staffeldt befordredes han over Grændsen paa Brigadekassens Bekostning.

I Anledning af Prinds Christians Udnævnelse til Thronfølger i Sverige sender Generalmajor v. Staffeldt d. 21de Juli 1809 fra Kongsvinger Prindsen sin Gratulation af saadant Indhold: »Unmöglich kann ich mich enthalten, gnädigster Herr, Ew. Hochfürstlichen Durchlautigkeit meiner untherthänigsten Glückwunsch zu Höchstdero Ernennung zum Kron Printz und Thronfölger des Königreichs Schweden zu Füssen zu legen; unvermögend meine Gefühle bey dieser Gelegenheit am Tage zu legen überzeuge ich mich iedoch, dass Ew. Hochfürstliche Durchlautigkeit von meiner Theilnahme meiner Anhänglichkeit an Höchstdero Person und meiner innerlichen Freude über dieses Ereigniss gnädigst versichert sind.«

Samme Dag som Oberstlieutnt. Skjöldebrand kom som Kourer over Grændsen til Norge med Meddelelsen om Prinds Christian Augusts sandsynlige Valg til svensk Thronfølger, sendte Kong Frederik VI Prinds Christian udtrykkelig Ordre til at rykke ind i Sverige, hvis »ingen fysiske Hindringer gjør det umuligt«[3]; men Prindsen havde ganske andet at tænke paa. Imidlertid skriver

[1] Se »Leirdølernes Saga«, S. 253—254.

[2] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 4 B. S. 10—11. Han var Son af den *Generallieutnt. Anders Fredrik Skjöldebrand*, som var med at afslutte Konventionen til Moss i 1814.

[3] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 296.

Generalmajor v. Staffeldt d. 24de Juli 1809 fra Kongsvinger til Prinds Christian bl. a.: »Im Fall eines Einmarsches dürfte es nöthig seyn, dass meiner Brigade ein tauglicher und unternehmender See Officier zugetheilt wurde, der mir in Carlstad mit Einrichtung von armirten Böthe immer zur Hand gehen könnte.« Det lyder som det rene Spilfægteri. Medens General v. Krogh i Throndhjem befalede et Indfald i Jemteland, forholdt Prinds Christian sig ganske rolig; men han havde jo ogsaa æresforpligtet sig til ikke at røre paa sig, saalænge Adlersparres Korps var borte fra Grændsen, og desuden, hvad skulde han gjøre som svensk Thronfølger? De svenske Stænder valgte ham d. 18de Juli. Hvorledes skulde han nu kunne efterkomme Kongens Befaling til at gaa imod Gøteborg og Karlstad? Om han end ikke havde modtaget Tilbudet helt ud nu, havde han heller ikke helt ud afslaaet det, og det Forhold, hvori han havde stillet sig til Sverige og dets ledende Mænd, gjorde ham det simpelthen umulig at foretage et Indfald. Generalmajor v. Staffeldts tidligere Tanker om en Fremrykning til Karlstad kjende vi; efter disse at dømme, i Forbindelse med den nuværende krigspolitiske Situation, indbyder Generalmajor v. Staffeldts Anmodning om at faa sig tildelt en Sjøofficier for at operere paa Wenern bare til uvilkaarligen at trække paa Smilebaandet.

Hvis Prinds Christian August ikke personlig havde været saa indfiltret i de svenske Forhold, var der fra hans militære Styrkes Side intet til Hinder for at gjøre et Indfald i Sverige samtidig med, at General v. Krogh gjorde et Indfald i Jemteland og Herjedalen, saaledes som Kongen havde befalet det; thi den svenske Grændse imod Norge var kun yderlig tyndt besat. Det kunde dog snart være for sent; thi i Midten af Juli Maaned 1809 fik Adlersparres Korps Ordre til at bryde op fra Stockholm og marchere tilbage til Grændsen. Adlersparre, som paa Grund af sin Deltagelse i Revolutionen baade var bleven udnævnt til *Oberst* og *Statsraad*, brød op fra Stockholm i Slutningen af Maaneden[1].

I Anledning af den kgl. Befaling til at gjøre et Indfald i Sverige blev der dog gjort saa meget i Prindsens Generalkvartermesterstab, at der udarbeidedes en Oversigt over den kantonnerende Troppestyrke i Armeens 1ste Divisionsdistrikt. Fra Oberstlieutnt. J. Sejersteds Haand foreligger der under 24 Juli 1809 en

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 327.

»Fortegnelse

over de kantonnerende Brigaders Styrke af Mandskab og Heste, samt i hvilket Distrikt ethvert Korps kantonnerer,« hvoraf vi skulle hidsætte føfgende:

»A. *Generalmajor v. Staffeldts Brigade:*

1.	Brigadestaben i Kongsvinger Leir .	8	Md.	13 Heste
2.	Grenaderbataljonen af 1ste throndhj. Inf.reg. i Vinger og Grue Sogne . .	700	»	46 —
3.	Grenaderbataljonen af 2det throndhj. Inf.reg. i Barakkerne ved Lier i Vinger Sogn	700	»	46 —
4.	*Musketerbataljonen af bergenhusiske Infanteriregiment* i store Næs ved Kjølstad paa begge Sider af Wormen og den vestlige Side af Glommen . . .	550		46 —
5.	4 Kompagnier af norske lette Infanteribataljon, nemlig: solørske, vingerske, odalske og næsiske i Vinger Sogn (dog ere disse paa 20 Md. nær i Lægderne)	440	»	33 —
6.	Søndenfjeldske Skiløberbataljon i Vinger	300	»	25 —
7.	Den throndhjemske Skarpskytterdivision i Vinger	180	»	12 —
8.	Leirdalske lette Infanterikomp. i Vinger Sogn	100	»	10 —
9.	Et Detachement af oplandske Dragonreg. i Vinger	40	»	40 —
10.	Et 3-tdigt Batteri i Barakkerne ved Lier	150	»	70 —
	Sum =	3128	Md.	341 Heste.

Denne Brigade kan trække sine Nødvendigheder fra Kongsvinger Fæstning, saalænge Magasinet der er forsynet; men skulde dette Magasin kompletteres fra Christiania, saa gik Vejen midt igjennem den bergenhusiske Musketerbataljons Kvarterer, og der kunde maaske nogen Skyds spares, naar Transporten afgav denne Bataljon sine Nødvendigheder paa nogen Tid ved Forbikjørselen.«

B. Generalmajor v. Lowzows Brigade udgjorde efter nævnte Fortegnelse . . 3502 Md. 303 Heste.
C. Generalmajor Holst's Brigade . . . . 5247 » 462 —
Tilsammen for alle 3 Brigader: 11877 Md. 1106 Heste.

Disse 3 Brigader var det, Prinds Christian kunde have benyttet til et Indfald i Sverige, hvis hans Hænder ikke havde været bundne ved utidige Løfter og Æresforpligtelser lige over for Fienden. Styrken udgjorde effektivt ca. 10000 Md. Svenskernes Styrke beregner Prinds Christian selv til 5000 à 6000 Md., som Oberst Adlersparre vender tilbage med fra Stockholm, og ca. 4000 Md., som dannede Vestarmeens venstre Fløj, saa at Styrken skulde være lige paa begge Sider, naar Adlersparre var vendt tilbage[1]. Hvad Styrkeforholdet angaar, skulde der saaledes ikke være synderligt i Vejen for en Indrykning, selv om man ventede til Adlersparres Tilbagekomst.

Vi vende imidlertid tilbage til bergenhusiske Musketerbataljon. 26 Juli 1809 melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Vormnæs til Regimentet, at Bataljonens Antal af syge paa Lazarethet er indsmeltet til 10 Md., i Kantonnementet laa der 5 syge. Belægget paa Kongsvinger Lazareth af bergenhusiske Musketerbataljon i Juli Maaned 1809 viser sig af følgende Rapport at have været:

Af 1ste Division:

Musketer	*Jacob Rævedal*	fra	1—18 Juli.
Korporal	*Geirager*	»	1—19 —
Musketer	*Christen Eriksen*	»	1—24 —
—	*Ole Pedersen*		1—31 —
Tambour	*Lars Mikkelsen*	»	1—31 —

Af 2den Division:

Musketer	*Jon Hoksvan*	fra	1— 3 Juli.
—	*Amund Larsen*	»	1— 4 —
—	*Ole Hansen*	»	1— 4 —
—	*Lars Larsen*	»	1— 4 —
—	*Mons Johansen*	»	1— 9 —
Fourer	*Næss*	»	1— 9 —
Musketer	*Johannes Olsen*	»	1—15 —
—	*Jacob Sjursen*	»	1—18 —
—	*Lars Larsen*	»	1—21 —

[1] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 325 og 329.

Af 3dje Division:

Musketer	*Bernt Tallaksen*	fra	1	— 4	Juli.
—	*Lars Syvertsen*	»	1	— 4	—
—	*Ingebrigt Olsen*	»	1	— 4	—
—	*Ole Askeosen*		1	—10	—
—	*Lars Knudsen*	»	1	—31	—
—	*Lars Jonsen*	»	1	—31	—

Af 4de Division:

Musketer	*Ole Aasen*	fra	1	— 3	Juli.
—	*Elling Simensen*	»	1	—11	—
—	*Ole Jonsen*		1	—12	—
—	*Jon Rasmussen*	»	1	—19	—
—	*Ole Jonsen*	»	1	—24	—
—	*Lars Eriksen*	»	1	—31	—
—	*Torsten Simensen*	»	1	—31	—
Tambour	*Reinhardt Caspersen*		1	—31	—

Ved Udgangen af Juli Maaned laa der saaledes kun 7 syge igjen paa Lazarethet, nemlig 2 Tamb. og 5 menige.

Regnskabet for 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon stiller sig for Juli Maaned 1809 saaledes:

Indtægt:

Kassebeholdning fra Juni Maaned	4415	Rdl.	40 ß
Af Regimentskassen modtaget ved 2 ankomne Forstærkninger.	300		
Hævet i Zahlkassen efter Anvisning af 25 Juli 1809 fra d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. . . . . hvoraf 100 Rdl. i Skillemynt.	15000	»	,
Beregnet for lidet Proviantpenge for Maj Maaned			15 -
Solgt en Hestehud af en styrtet Hest	1	»	72 -
Sum =	19717	Rdl.	31 ß

Udgift:

Officiersgager m. Felttillæg. . .	700	Rdl.	12 ß
Kudskeportioner	102	»	78 -
Kvarterpenge til Officiererne . .	25	»	36 -
Diætpenge til Premierlieutnt. Paludan	94	»	16 -

Kvarterpenge til Solørs Fogderi for Bataljonens Gjennemmarch 1808 . .	106 Rdl.	20	ß
Kvarterpenge til Østerdalens Fogderi	28 »	56	-
Yderligere Kvarterpenge til Solørs Fogderi . . .	38 »	53	-
Bespisningspenge til Kongsvinger Lazareth:			
for Maj Maaned .	197 »	70	-
Juni —	50 »	80	-
Juli —	27 »	42	-
Til Munderingskomm. .	100 »		
Extraudgifter	116 »	46	-
Lønninger til Divisionerne	2315	$52^{4}/_{5}$	-
Kvartergodtgjørelse til Næs Sogn	1082 »	12	-
For Vagt og Sygehus . .	3 »		
Sum =	4988 Rdl.	$93^{4}/_{5}$ ß =	4988 Rdl. $93^{4}/_{5}$ ß
I Beholdning ved Juli Maaneds Udgang			14728 Rdl. $33^{1}/_{5}$ ß

XIII.

Udtalelser om Oberstlieutnt. Grübeling i Anledning af hans fornyede Afskedsansøgning. Oberst og Statsraad Adlersparres Korps vender tilbage til den norske Grændse. Livlig Trafik med Parliamentærer over Grændsen. Bataljonen Grübeling faar sine Fornødenheder fra Kongsvinger Magasin. Blodgangsepidemi. Brigaden Staffeldts effektive Styrke 30 August 1809. Syge Bergenhusinger paa Kongsvinger Lazareth. Bergenhusiske Musketerbataljons Regnskab for August Maaned 1809.

Da bergenhusiske Regiment modtog den søndenfjeldske Generalkommandoes Besked om, at den ikke billigede Regimentets Ordre om Tilbagekaldelse af Major Grübeling og Kapt. David Reusch, sendte det naturligvis strax Kontraordre til bergenhusiske Musketerbataljon og meddelte dette til Generalkommandoen. Da Oberstlieutnt. Grübeling paany havde indleveret Afskedsansøgning og denne

Gang maaske kunde vente den indvilget, vilde det ogsaa have været uheldig for Bataljonen at bytte saa mange Officierer paa engang.

I Anledning af Oberstlieutnt. Grübelings fornyede Afskedsbegjæring skriver Generalmajor v. Staffeldt d. 29de Juli 1809 fra Kongsvinger til Prinds Christian: »Der alte Grübeling ist ein biederer Mann, verdient alles mögliche Güte, weswegen ich auch unterthänigst wage sein Abschieds Gesuch Ew. hochfürstlichen Durchlaut auf das beste zu empfehlen. Er verdiente andere zum Beispiel vorzüglich gut abzugehen, ich wage zu wünschen, dass ihm der Orden für seinen Diensteifer, seine Accuratesse und seiner Ordnung im Bataillon allergnädigst mögte verliehen werden, eben wie die möglichste höchste Pension. Für wenige interessire ich mich so sehr wie für diesen rechtsschaffenen Mann.«

Den søndenfjeldske Generalkommando oversendte d. 1ste August Oberstlieutnt. Grübelings Afskedsansøgning til Kongen med følgende Udtalelse: »Generalkommandoen kan ikke overrække Deres Majestæt underlagde allerunderdanigste Ansøgning af Oberstlieutnt. Grübeling uden tillige allerunderdanigst at geleide samme med en særdeles Anbefaling til Deres Majestæts Naade. Oberstlieutnt. Grübeling er iblandt de Mænd, som med den mest ædle og retskafne Tænkemaade forener Duelighed, Nidkjærhed, Nøjagtighed og Orden; men hans svækkede Helbred forbyder ham at staa længer i Deres Majestæts Tjeneste, og hans ringe Formuestilstand gjør det umuligt for ham at finde Udkomme med den reglementerede Pension.

Generalkommandoen vover derfor allerunderdanigst at bønfalde Deres Majestæt om Naade for den værdige Mand, at han ved hans Afgang fra den militaire Tjeneste maatte allernaadigst forundes en Udmærkelse som et særdeles Tegn paa Deres Majestæts Tilfredshed, samt at han maatte allernaadigst forundes en saadan Pension, at han i hans øvrige Levedage kan være betrygget for at lide Mangel paa det nødtørftige.«

Havde der været livlige Forbindelser mellem Prinds Christian August og Svenskerne tidligere, saa blev det ikke mindre livlig, efter at han var valgt til Thronfølger. Nu afløste den ene Parliamentær den anden. I August 1809 melder Generalmajor v. Staffeldt, at den svenske Friherre C. H. Anckarsvärd[1], der nylig var udnævnt

[1] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Taflor«, 1 D. S. 67—68, »Sv. Biogr. Handlexikon« af H. Hofberg, nyt Opl., 1 B. S. 31—32, og »Biogr. Lex.«, 1 B. S. 195—208.

til *Oberstlieutenant*, Dagen i Forvejen var ankommen som Parliamentær til Grændsen og var bleven bragt til Kongsvinger, hvorfra han ønskede at fortsætte Reisen til Christiania; men Generalmajor v. Staffeldt lod hans Brev sende videre til Christiania med Kourer, medens Oberstlieutenanten selv forblev paa Kongsvinger, indtil der var indløbet Svar.

2den August fik Oberstlieutnt. Anckarsvärd Tilladelse af Generalmajor v. Staffeldt til at sende et Brev til Morast til den derværende svenske Stabsadjudant; det skeede ved en Trompeter, som ved Tilbagekomsten berettede, at Svenskerne havde etableret en Forpost ved Magnor Toldsted. Det var det første Tegn paa, at Oberst Adlersparre var i Nærheden med sine fra Stockholm tilbagevendende Tropper. D. 3dje August vendte Oberstlieutnt. Anckarsvärd tilbage til Sverige over Morast.

Det lader til, at Generalmajor v. Staffeldt har følt sig intimideret af denne Melding og Oberst Adlersparres Nærmelse; thi d. 3dje August skriver han til Prindsen, at det bliver nødvendigt at udbedre og udvide Forskandsningerne ved Lier, og anmoder Generalkommandoen om, at *Ingeniørkapt.* Harbou maatte faa Ordre til at lede Arbeiderne.

I Juli Maaned 1809 var der fra Bergen afgaaet en Forstærkning Rekruter til de bergenhusiske Afdelinger paa Østlandet[1]; i Begyndelsen af August vare de fremkomne. Til bergenhusiske Musketerbataljon kom først *Sekondlieutnt. Hartvig Marcus Lassen*[2]; han havde efterladt 1 Underoff. og 4 Md. syge paa Vejen, af hvilke 1 Mandskab døde; efter de andres Ankomst havde Bataljonen alligevel endnu 13 vakante menige No.[3]; men disse dækkedes ved den Forstærkning, som *Sekondlieutnt. Peter Nicolai Aarestrup*[4] strax efter bragte med sig[5].

Under sin Kantonnering i Næs Sogn paa Romerike erholdt Soldaten ved Musketerbataljonen Grübeling, som vi foran have seet, sin Forpleining med et Maaltid varm Mad om Dagen hos den

---

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 221.

[2] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Personalh. Tidsskr.«, 1 R. 5 B. S. 70, Note 10. Han erholdt ligesom de andre nye Off. 100 Rdl. i Ekviperingspenge i Henhold til kgl. Res. af 27 Marts 1809.

[3] Se Rapport af 9 Aug. 1809 fra Oberstlieutnt. Grübeling til bergenh. Reg. i »Ny illustreret Tidende« for 1881, No. 21.

[4] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«.

[5] Se »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«, S. 181.

Familje, hvor han var indkvarteret. Dette synes at have vakt Misundelse hos andre Afdelinger, som maatte hente sin Proviant i de nærmeste Magasiner og selv tilberede den, hvad der vel ikke har smagt saa godt som at faa Maden fuldt tilberedt hos Folkene, som Soldaten boede hos. Anderledes kan man ikke forklare en Skrivelse, som den anordnede Kommissariatskommission d. 8de August 1809 sendte Generalmajor v. Staffeldt saalydende: »Commissionen er bleven underrettet om, at Bataillonen Grübeling af det Bergenhuuske Regiment, der cantonnerer i Næss Sogn paa øvre Romerige, hidindtil af Qvarteerværterne er bleven bespist med et Maaltid varm Mad daglig, hvorimod Bataillonen ingen Proviant, undtagen Brød, har erholdt fra de militaire Magasiner. Saa ønskeligt det ogsaa vilde være, at samtlige under nærværende Conjuncturer i forskiellige Egne cantonnerende Tropper kunde paa denne Maade forfleges uden at falde Almuen altfor besværlig, saa er det desværre dog en Sandhed, at Soldatens Forflegning paa denne Maade er i nærværende Tidspunkt og, saalænge den absoluteste Nød ikke tvinger dertil, høist betyngende for Landmanden, der befinder sig i den beklageligste Forlegenhed for det Nødvendige til Livets Ophold for sig selv og sine; især bliver dette for ham desmere føleligt, siden det er aldeles umueligt, at en saadan Forflegningsmaade kan, uden i et enkelt District blot prøves, og altsaa ramme dette fremfor andre. Deres Høivelbaarenhed ville derfor tillade, at Commissionen i Betragtning af foranførte udbeder tiensligst den bevaagne Foranstaltning, at Bataillonen Grübeling maatte blive beordret til for Eftertiden, efterat Hr. Overkrigscommissaire Engelhart er derom bleven averteret, at hente sin Proviant fra Kongsvinger Magasin, paa det den ei længere skulle falde Almuen besværlig, der tildeels allerede skiøndt ingenlunde paa nogen officiel Maade har beklaget, at de ei kunde tilveiebringe den fornødne Underholdning for deres Indqvarterede uden selv at lide Mangel paa det allernødtørftigste til Subsistence.«

Naar man tager i Betragtning, at det ellers var den almindelige Fremgangsmaade at spare paa Magasinbeholdningerne saa meget som mulig, og at der, som rimelig var, ikke var fremkommen nogen »officiel« Klage fra denne Bygd paa det »tykke« Romerike, som hørte til de rigeste Trakter i Landet, saa kan man ikke andet end undres over Kommissionens Skrivelse, og Tanken paa, at den skyldes Sladder og Misundelse ligger nær. Oberstlieutnt. Grübeling havde jo ogsaa udtalt, at Forholdet mellem Befolkningen og Soldaterne

var det bedste. Da Bataljonen for nærværende disponerede over 46 Officiers- og Trosheste efter Oberstlieutnt. Sejersteds sidste Opgave, var der forsaavidt intet til Hinder for at hente al Provianten fra Kongsvinger Magasin; men det var et Spørgsmaal, om det vilde blive billigere, ialfald var det ikke hensigtsmæssigere. —

Imidlertid gik Korrespondancen mellem Prinds Christian og de svenske Magthavere lige livligt ved Parliamentærer, som sendtes over Grændsen. D. 4de August havde Oberst Adlersparre i en Skrivelse fra Morast meldt Generalmajor v. Staffeldt, at han med sit Korps var vendt tilbage til Grændsen[1]. Prinds Christian sendte sin Adjudant Major Darre til Kongsvinger[2] for at skaffe nærmere Underretninger, og d. 8de August melder Generalmajor v. Staffeldt, at han havde sendt Kapt. Nægler, »ein Mann von Konduite und Kopf,« som Parliamentær til Baron Adlersparre med Brev, som Major Darre havde med sig. Kapt. Nægler fik dog intet at vide, da Adlersparre hele Tiden var omgivet af en 7 à 8 Personer.

Først d. 14de August besvarede Prinds Christian Statsraad Adlersparres Meddelelse om, at han var valgt til Thronfølger i Sverige. Besvarelsen skeede i Breve baade til Kongen af Sverige og til »Statsraad; Oberst og Baron« Adlersparre[3]. Brevene afsendtes med den svenske *Oberstlieutnt., Greve Axel Otto Mörner*, som havde været norsk Krigsfange, men paa Æresord var vendt tilbage til Sverige og derefter sendtes til Norge med Kongen af Sveriges Brev til Prinds Christian August om dennes Valg til svensk Thronfølger[4]. Grev Mörner ankom d. 24de Juli til Christiania, hvor han altsaa kom til at opholde sig i 3 Uger, førend han vendte tilbage med Svar. Greven ledsagedes af Major Darre til Kongsvinger, hvor de ankom om Morgenen d. 16de August, hvorpaa Greven reiste videre til Morast Kl. 11½ Fm.

D. 18de August sendte Generalmajor v. Staffeldt et fra Statsraad Adlersparre ankommen Brev videre til Prindsen, og senere samme Dag oversendtes et fra Prindsen arriveret Brev ufortøvet videre til de svenske Forposter[5].

D. 29de August melder Generalmajor v. Staffeldt, at han Aftenen

---

[1] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 329, Note 2.
[2] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 329.
[3] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 555—557.
[4] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 525.
[5] Kfr. »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 567.

i Forvejen havde sendt en Underofficier som Parliamentær til Morast med en Skrivelse fra Major Darre til Statsraad Adlersparre. Underofficieren vendte tilbage med den Besked, at Statsraaden ventedes til Morast samme Dags Eftermiddag.

I en »allerunderdanigst Rapport« af 7 August 1809 til Kongen siger Prinds Christian August i Anledning af de svenske Parliamentærer, at han hverken mundtlig eller skriftlig agtede at »afgive« sig »med disse Herrer«[1]; ikke desto mindre se vi ham hele Tiden vedligeholde en livlig Forbindelse med dem, som sendte disse Parliamentærer, og det kan komme ud paa et. Major Darres Breve vare naturligvis Breve fra Prindsen. Det kan ikke negtes, at dette tyder paa, at Prindsen førte Kongen bag Lyset[2]. —

Efter at den anordnede Kommissariatskommission havde grebet ind, var det forbi med Kjødgryderne i Næs Sogn for bergenhusiske Musketerbataljon. Livsfornødenhederne hentedes nu fra Kongsvingers Magasin; exempelvis kan anføres, at 1ste Division fik udleveret for de 5 Dage fra 24—28 August 1809:

Kjød	6 L℔ $14^{4}/_{6}$ ℔
Risengryn (i Stedet for Rugmel)	10 L℔ 6 ℔
Bygmel	1 Td. 22 Potter
Byggryn . . .	83 »
Erter	$55^{1}/_{3}$ »
Flesk . . .	1 L℔ $11^{4}/_{6}$ ℔
Brændevin	35 Potter
Risengryn til Godtgjørelse for Brødets ringere Vægt	5 L℔ 3 ℔

I Rapport af 16 August 1809 til bergenhusiske Regiment melder Oberstlieutnt. Grübeling fra Vormnæs, at Bataljonen nu bare har 6 syge paa Kongsvinger Lazareth; 2 Md. vare døde siden sidste Rapport af 9 August[3]; 30 August rapporterer han: »Blodgangen begynder at rase her omkring i Egnen. Den har begyndt paa Lier og Kongsvinger, hvor allerede mange Mennesker ere bortrevne; den trækker sig her allevegne omkring og har allerede angreben vores Sogn.« Bataljonen havde endnu dog kun 1 Md. syg af 3dje Division. Der sker alt, hvad der staar i vores Magt for at holde Sygdommen fra os, skriver Grübeling. »Til den Ende er det anordnet, at, naar

[1] Se »Meddelelser fra Krigsark.«, 4 B. S. 329.
[2] Kfr. »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 560.
[3] Se »Ny illustreret Tidende« for 1881, No. 21.

den angriber en Gaard, flyttes Indquarteringen strax til en sundere, saalænge dette kun gaar an; men derved standses ikke Sygdommen, og dette skulde og burde være Hovedsagen; men der lægges saamange Hindringer i Veien, at det neppe kommer i Stand, forinden det bliver umuelig at hemme den, nemlig: et Huus eller Gaard, hvor de syge Almuesfolk øyeblikkelig kunde henbringes, og stor Straf for den, der beholdt en Syg hos sig. Men endnu ventileres om Huus, og snart turde hele Gaarde blive for lidet.«

Der var naturligvis ingen Sandsynlighed for, at Krigen skulde fortsættes. Endog Fredsunderhandlinger vare indledede imellem Danmark og Sverige[1]. Der var derfor heller ikke noget betænkeligt ved at se Brigadernes Styrke betydelig reduceret. Brigaden Staffeldts effektive Troppestyrke talte saaledes 30 August 1809 kun 2620 Md., indbefattet Officierer, Underofficierer, Spil og menige, nemlig:

Artilleriet, effektivt med »prima plana«	167	Md.
Grenaderbataljonen af 1ste throndhj. Regiment	586	»
— - 2det — —	582	»
Bergenhusiske Musketerbataljon	631	»
Søndenfjeldske Skiløberbataljon .	180	»
Norske lette Infanteribataljon	212	»
Throndhjemske Skarpskytterdivision	147	»
Leirdalske lette Infanterikompagni	83	»
Dragondetachementet	32	»
Sum =	2620	Md.

Som man ser, var bergenhusiske Musketerbataljon den stærkeste Afdeling. Reduktionen skyldtes mest Hjempermittering og Sygdom for de andre Afdelingers vedkommende.

I August Maaned 1809 havde bergenhusiske Musketerbataljon følgende syge paa Kongsvinger Lazareth:

Af 1ste Division:

Musketer Ole Pedersen fra 1—4 August (laa over fra Juli Md.)
Tambour Lars Mikkelsen fra 1—31 — (—»—)

Af 2den Division:

Ingen. Dette udelukker ikke, at Divisionen havde syge i Kantonnementet.

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 560—567.

Af 3dje Division:

Musketer Lars Knudsen fra 1—31 August (laa over fra Juli Md.)
— Lars Jonsen » 1—31 -- (—»—)

Af 4de Division:

Musketer Anders Hansen fra 1—2 August.
— Lars Eriksen » 1—31 — (laa over fra Juli Md.)
-- Torsten Simensen » 1—31 -- (—»—)
Tambour Reinhardt Caspersen » 1—31 — (—»—)

Regnskabet for bergenhusiske Musketerbataljon i August Maaned 1809 stiller sig saaledes:

Indtægt:

Kassebeholdning fra f. M.	14728	Rdl.	$33^{2}/_{10}$ ß
For en solgt Hestehud af en styrtet Hest . .	1	»	24 -
Indkomne Proviantpenge for August Md. . .	118	»	36 -
Sum =	14847	Rdl.	$93^{2}/_{10}$ ß

Udgift:

Officierernes og Mellemstabens Feltgager	728	Rdl.	60 ß
Kudskeportioner for August	105	»	
Officierernes Kvarterpenge .	26	»	
Til Bøssemager Kruse for Geværernes Anløbning . .	75	»	
For Antimonium og Olje til Geværernes videre Konservation	2	»	
For Geværreparationer . . .	70	»	10 -
Skydsomkostninger	9	»	66 -
Lazareth-Bespisningspenge for August	12	»	
Kvarterpenge til Hedemarkens Amt for Bataljonens Gjennemmarch i 1808	88	»	80 -
Lønningspenge til Divisionerne for August	2400	»	14 -
Kvarterpenge til Næs Sogn .	1099	»	18 -

Til Fortinning og Reparation af Feltflasker og Kjedler.	142	Rdl.	
For at paasætte sorte Rabatter paa 610 Kjoler à 60 ß pr. Stk.	38	»	12 ß
Præsteoffer for August Md..	6	»	66 -
Sum = 4803 Rdl. 38 ß = 4803 Rdl. 38 ß			
Kassebeholdning pr. 31 August 1809 = 10044 Rdl. $55^{2}/_{10}$ ß			

Som man ser, havde Bataljonen endelig faaet fat paa en Bøssemager, som kunde efterse Geværerne.

I Skrivelse af 22 Maj 1809 havde d. kgl. n. Komm.koll. tilladt bergenhusiske Musketerbataljon at lade fortinne og reparere, hvis det behøvedes, de 170 Stk. Feltkjedler og 321 Stk. Kobber Feltflasker, som Bataljonen havde faaet udleveret. Prisen skulde være 48 ß for en Kjedel og 40 ß for en Flaske.

XIV.

Forandringer i Officierspersonnellet ved bergenhusiske Musketerbataljon. Oberstlieutnt. Grübelings Afsked. Major Chr. Grübeling overtager Kommandoen over Bataljonen. Feltmarchallen, Prinds Christian, og den nye kommanderende General søndenfjelds, Prinds Friedrich t. Hessen, inspicere Musketerbataljonen i Næs Sogn. Bataljonen forlægges delvis til Kongsvinger Fæstning. Sundhedstilstanden. Bataljonens Regnskab for September Maaned 1809.

I September 1809 fik bergenhusiske Musketerbataljon en ny Officier, nemlig *Premierlieutnt. Gert Geelmuyden Dahl*[1], der med Approbation af Generalkommandoen i Armeens 1ste Divisionsdistrikt efter Ansøgning forflyttedes fra bergenhusiske Grenaderbataljon, hvor han hidindtil havde staaet som Adjudant og Regnskabsfører, til Musketerbataljonen.

30 August 1809 havde Oberstlieutnt. Grübeling faaet Underretning fra Generalmajor v. Staffeldt om, at han var bleven bevilget Afsked med 460 Rdl. i aarlige Vartpenge og Charakter af *Oberst.*

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«.

Oberst Grübeling traf strax Foranstaltninger til at forlade bergenhusiske Musketerbataljon, og da Generalmajor v. Staffeldt allerede nu adresserer sine Breve til Bataljonen til Oberstens Broder, Major Chr. Grübeling, melder Obersten d. 6te September, at han lader sin Broder bestyre Musketerbataljonen, uagtet det endnu ikke er bestemt, hvem der skal overtage samme. Samtidig indmelde begge Brødrene til d. kgl. n. Komm.koll., at den ene har overgivet og den anden overtaget Kommandoen over bergenhusiske Musketerbataljon.

I Rapport af 6 September 1809 fra Vormnæs til Regimentet melder Oberst Grübeling, at Bataljonen har 3 døde siden sidst.

I Anledning af den forestaaende definitive Afslutning af en Vaabenstilstand med Svenskerne[1] udstedte Prinds Christian August, der nu var bleven udnævnt til Statholder og Feltmarchal, en Ordre til *Prinds Friedrich t. Hessen*, der i hans Sted var bleven kommanderende General søndenfjelds, hvorefter Tropperne kom til at indtage forandrede Kantonnements. Ifølge denne nye »Dislocation« af 9 September 1809[2] skulde Brigaden Staffeldt hjempermittere samtlige lette Infanteri- og Skiløberkompagnier, herfra dog undtaget leirdalske lette Infanterikompagni. De 2 throndhjemske Bataljoner samt det throndhjemske Skarpskytterkompagni skulde marchere til Røraas. »*Musketerbataljonen af Bergenhus* samt det lærdalske Kompagni forbliver i Garnison i Kongsvinger og besættes af disse tillige Leiren ved Lier.« Af Kongsvinger Garnison skulde besættes en Grændsevagt ved Magnor.

Nu var det altsaa forbi med de herlige Dage paa Romerike. Bergenhusingerne forflyttedes dog ikke saa ganske strax.

Nye Koste feje bedst, siger man, og det kan ogsaa siges om den nye Kommandør for bergenhusiske Musketerbataljon. Allerede en Uges Tid efter, at Major Grübeling havde overtaget Kommandoen over Bataljonen, forsøger han at rydde op mellem Divisionscheferne. Med Forbigaaelse baade af bergenhusiske Regiment og den søndenfjeldske Generalkommando tilstiller han d. 11te September 1809 direkte Feltmarchallen, Prinds Christian, en Anmodning om, at Chefen for 3dje Division, Kapt. David F. Reusch maa blive afløst. Det er nemlig umuligt for Kapteinen, siger Major Grübeling,

[1] Se »Leirdølernes Saga«, S. 257.

[2] Se »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«, S. 188—190.

at aflevere Regnskab eller Beregninger og Kvarterlister, uden at de »er fulde af Feil, som om de var forfattet af en aldeles ukyndig Mand,« og ligeledes var det under Majorens Broder, Oberst Grübeling, saa at det, efter at Kapt. Reusch har ligget 14 Maaneder i Felten, »ikke er ham muelig at formere den simpleste Regning rigtig.«

Ligeledes anmelder Major Grübeling i samme Skrivelse Kapt. S. Lohmann, som stod for Tour til Major og Bataljonskommandør. Om Kapt. Lohmann skriver Majoren, at han lider af en »periodisk Tungsindighed,« saa »hans Sindssvaghed altfor ofte giør ham uskikket til enhver Slags Tieneste.« Kapt. S. Lohmann havde forresten allerede søgt sin Afsked, saa disse Udtalelser skulde synes at være overflødige; men det var Major Grübelings Hensigt at faa Kapteinen afløst, forinden Afskeden indvilgedes, et Skridt, der maa betegnes som meget inhumant.

11 September tilstillede Generalmajor v. Staffeldt bergenhusiske Musketerbataljon de 2 Hæderstegn, som Musketererne Zacharias Svendsen Bøe og Lars Svendsen Joen skulde have. Dagen i Forvejen havde Brigadechefen faaet Underretning om, at Feltmarchallen, ledsaget af Prinds Friedrich t. Hessen, vilde indtreffe paa Kjølstad i Næs Sogn d. 17de September, og da skulde Bataljonen Grübeling tages i Øjesyn paa Kulmoen[1] Kl. 4 om Eftermiddagen. Prinds Christian reiste omkring for at presentere den nye kommanderende General for Tropperne, som samtidig inspiceredes. D. 18de September skulde Reisen fortsættes til Kongsvinger.

I Paavente af Feltmarchallen og den kommanderende General begyndte nu Major Grübeling Bataljonsexercitie paa Kulmoen med en Styrke paa 168 Roder, 3 Md. høj, = 504 Md. Af Bataljonen var der 1 død paa Kongsvinger Lazareth siden sidste Rapport af 6 September; paa Lazarethet laa der endnu 4 syge igjen, og i Kvartererne laa der d. 13de September 10 syge.

Imidlertid skeede der Forandring i Prindsernes Reiseroute. I Rapport af 20 September 1809 til Regimentet melder Major Grübeling fra Vormnæs, at Søndag d. 17de September Kl. 12 Middag passerede begge Prindserne paa Vejen til Kongsvinger, hvor Tropperne skulde inspiceres ved Lier og Danebrogskors uddeles. Mandag d. 18de fik bergenhusiske Musketerbataljon Ordre til at staa opstillet

[1] Se topogr. Kart »Nannestad«.

paa Kulmoen Tirsdag d. 19de September Kl. 12 Middag til Inspektion af Prindserne. Vi skulle lade Major Grübeling selv fortælle. »Bataillonen viste ikke store Ting,« skriver han, »men dog mere end Trondhiemmerne, som intet fordredes af end at lade D. Durchlautigheder passere igiennem Gelederne og passere Revue. Mig blev befalet at passere Revue og efter dette at vise Chargeringer for- og bagud. Da nu ingen videre Befaling gaves, lod jeg avancere, brække ind, chargere med hele Bataillonen (uden Krudt), feldt Geværet paa Stedet March! March! Holdt og Lad. Retirerede med heel Front, passerede 2den Træfning, og da Bataillonen havde giort Front, kom begge Durchlauterne og befalede at aabne Geleederne. Disse aabnedes da, adskillige Spørgsmaal giordes om Levemaaden her og, om de syntes bedre om her end paa Lier og Matran, særdeles opholdt han sig ved Dannebrogsmændene og talte med dem. Til den heele Bataillon holdt Feltmarchallen en Tale, takkede dem for deres ordentlige og brave Forhold, forestillede tillige Høistsammes Efterfølger som kommanderende General og anbefalede dem at vise samme Forhold, naar han engang skulde anføre dem mod Fienden.« Tilsidst underrettede Feltmarchallen om, at Bataljonen skulde forlægges til Kongsvinger, hvilket naturligvis ikke vakte meget Bifald hos Folkene.

»I Henseende det Ringe, som Bataillonen presenterede,« fortsætter Majoren, »lod det, som Hs. Durchl. Feltmarchallen var tilfreds og ikke havde ventet saa meget, eftersom det var Høistsamme bekiendt, at vi kuns havde været 6 Dage samlet.«

Oberst og Major Grübeling samt *Premierlieutnt.* Aarestrup[1], som kommanderede Æresvagten, bleve inviterede til Taffels, efter at Bataljonens øvrige Officierer havde havt Audients.

Bataljonen havde ved Mønstringen 19 vakante No. 7 Md. laa paa Sygehus, allesammen af Blodgang. 1 Md. var død siden Rapporten af 13 September. Der var nu oprettet et Sygehus i Næs Sogn for bergenhusiske Musketerbataljon.

Den definitive Vaabenstilstand var afsluttet i Magnor d. 14de September 1809. I Henhold til den forandrede Dislokation af Tropperne havde Generalmajor v. Staffeldt d. 18de September foreslaaet, at bergenhusiske Musketerbataljon skulde afgive 2 Divisioner til Kongsvinger Fæstning saaledes, at de afløstes hver 20de eller

[1] Var udnævnt til Premierlieutnt. 15 August 1809.

30te Dag med 1 Division hver 10de eller 15de Dag af de 2 Divisioner, som bleve liggende igjen i Næs, og at der paa Magnor, Midtskogen og Aabogen lagdes paa første Sted 1 Underoff. 2 Md. og paa de 2 andre Steder 2 Md. med 2 à 4 Trosheste for at befordre Parliamentærer, Breve og Aviser m. m., alt at tages af Bataljonen Grübeling.

Dette Forslag blev af den kommanderende General, Prinds Friedrich t. Hessen, bifaldt i Skrivelse af 19 September fra Toverud, hvorhen Prindserne vare ankomne samme Dags Aften, som de havde inspiceret paa Næs. Approbationen ledsagedes af følgende Ordre:

»1. Liers Besætning besørges af det leirdalske Kompagni.
2. De ankommende svenske Parliamentærer føres fremdeles med forbundne Øine igjennem Lier.
3. Saa meget som Tjenesten tillader, kan de gifte og jordbrugende af bergenhusiske Musketerbataljon og leirdalske Kompagni hjempermitteres.«

D. 22de September 1809 forlod Oberst Grübeling bergenhusiske Musketerbataljon og reiste hjem til Bergen. Han var i Besiddelse af alles udelte Agtelse og Hengivenhed og efterlod vistnok et Savn ved Bataljonen.

D. 23de September kom der Underretning fra bergenhusiske Regiment om, at Regimentet d. 15de September havde givet Major T. Fasting Ordre til at afløse Major Grübeling i Kommandoen over bergenhusiske Musketerbataljon. Denne Gang har Ordren naturligvis i Forvejen været approberet af den kommanderende General. Ligeledes hjemkaldtes Kapteinerne S. Lohmann og S. de F. v. Krogh. Kapt. J. P. W. Broch forsattes til bergenhusiske Grenaderbataljon[1]; for den nye Bataljonskommandørs vedkommende gik det ikke saa fort med Afløsningen.

Under 23 September 1809 bifaldt d. kgl. danske Gen.- & Komm.-koll., som foreslaaet af det norske, at, naar bergenhusiske Regiment fik ny Overmundering, kunde den i No. staaende Soldat blive skjænket den af ham baarne gamle Overmundering, bestaaende af Kjole, Vest og Hat. Nu havde bergenhusiske Regiment for 1809 faaet udleveret 1729 Kjoler m. Veste.
389 — uden Veste.

[1] Se »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«, S. 196.

1042 gemene sorte Hatte.
1124 » graa »

Disse Gjenstande vare for Størstedelen allerede distribuerede til de marcherende bergenhusiske Afdelinger paa Østlandet, saa nu blev der Anledning for Soldaten til at beholde den gamle Uniform; men det var naturligvis bare Filler, saa der var ikke stor Glæde ved Gaven.

Foruden de Munderingssager, som bergenhusiske Regiment fik fra Kjøbenhavn i 1809, havde Regimentet modtaget:

66 Underofficierskjoler med Epauletter
56 — uden —
66 Underofficiersveste.
4 Bataljonstambourkjoler m. Epauletter og Distinktioner.
17 Tambourkjoler uden Distinktioner.
31 -- med —
32 graa Underofficiershatte.
92 sorte —

Af Munderingskommissionen ved bergenhusiske Regiment fik 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon for Aaret 1809 udleveret 34 Skjorter, 34 Pr. Strømper og 34 Pr. Sko, vel nærmest bestemt for Underofficiererne.

Paa Kongsvinger var den vanlige Trafik med Parliamentærer. 23 September melder Generalmajor v. Staffeldt, at *Kapt. Carl Gustaf Forsell*[1], der allerede tidligere som Lieutenant var anvendt som Parliamentær og nu var Adjudant hos Oberst Adlersparre, var ankommen med en Skrivelse fra Adlersparre til Prinds Christian. Skrivelsen vilde Kapteinen overlevere Prindsen personlig; men da Staffeldt foregav, at han ikke kjendte Prindsens nuværende Opholdssted, fik han Kapt. Forsell til at aflevere Skrivelsen.

24 September 1809 modtog bergenhusiske Musketerbataljon Ordre om Marchen til Kongsvinger. Ordren lød dog ikke paa andet, end at 2 Divisioner skulde afsendes til Garnisonstjenestens Bestridelse paa Kongsvinger Fæstning. Divisionerne skulde bryde op den følgende Dag og rykke ind i Fæstningen d. 27de. Vagten i Fæstningen skulde besættes med 1 Off., 2 Und.off., 1 Tamb. og 39 Md.

[1] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Tafior«, 1 B. S. 857, og »Biograph. Lex.«, 5 B. S. 13—26, samt »Sv. biogr. Lex.«, ny Följd, 4 B. S. 129, endvidere »Sv. biogr. handlex.«, ny uppl., 1 B. S. 348—349.

1ste og 3dje Division afsendtes under resp. Kapt. B. A. de Coucheron og Kapt. David F. Reusch med følgende Officierer: Kapt. J. T. Broch, Premierlieutenanterne B. W. Geelmuyden, G. H. Daae og H. M. Lassen[1] samt Sekondlieutnt. H. Chr. Knudsen. Underklasserne talte: 12 Und.off., 10 réformé Und.off., 6 Spillemænd og 263 gemene. Afløsning skulde ske med 1 Division ad Gangen, første Afløsning om 15 Dage; herved vilde hver Division, undtagen den, som først blev afløst, komme til at ligge 4 Uger i Garnison og 4 Uger i Kantonnement. Det var jo saaledes en Lettelse, at ikke hele Bataljonen blev forlagt til Kongsvinger. »Folkene,« skriver Major Grübeling d. 27de September til Regimentet, »vare just ikke vel tilmode ved denne Forfløttelse, da Navnet Kongsvinger har noget rædselsfuldt for dem, dog syntes den forhaabende Omvexling at hemme Frygten noget. Men jeg forventer intet godt, endskiønt ogsaa her er intet godt at formode, da Dissenterien synes at være i Tiltagende.«

Tillige med Marchordren kom Ordre til at permittere saa mange gifte, som Tjenesten tillod, og Major Grübeling permitterede derfor 21 Md. fra d. 28de. Bataljonen havde nu 21 vakante No. og 8 Md. paa Sygehuset i Næs Sogn. Paa Kongsvinger Lazareth laa i September Maaned 1809 følgende syge af bergenhusiske Musketerbataljon:

Af 1ste Division:

Tambour Lars Mikkelsen fra 1—30 September (laa over fra Juli).

Af 2den Division:

Ingen.

Af 3dje Division:

Musketer Lars Jonsen fra 1—12 September (laa over fra Juli).

Af 4de Division:

Musketer Torsten Simensen fra 1—17 September (laa over fra Juli).
Tambour Reinhardt Caspersen - 1—30 — (—»—).

Regnskabet for bergenhusiske Musketerbataljon i September Maaned 1809 stiller sig saaledes:

[1] Udnævnt til Premierlietnt. 15 August 1809.

Indtægt:

Kassebeholdning fra f. M.	10044	Rdl.	55 $^{2}/_{10}$ ß
Indkomne Proviantpenge	710	»	74 $^{1}/_{3}$ -
Ligeledes for de til Sygehuset i Næs modtagne Proviantsorter	28	»	60 -
Sum =	10783	Rdl.	93 $^{16}/_{30}$ ß

Udgift:

Officiersgager for Sept. .	766	Rdl.	12	ß
Kudskeportioner	97	»	75	-
Kvarterpenge	26	»		-
Lønningspenge til Divisionerne	2493	»	69 $^{6}/_{10}$	-
Kvarterpenge til Hedemarkens Amt	2	»	88	-
Skydsomkostninger til Bergen	40	»		-
Kvarterpenge til Næs Sogn — og Bespisningspenge til Kongsvinger Lazareth	5	»	54	-
Kvarterpenge og Bespisningspenge til Sygehuset i Næs	47	»	18	-
Præsteoffer	6	»	66	-
Munderingskommissionen	167	»	3 $^{7}/_{10}$	-
Sum =	4220	Rdl.	29 $^{3}/_{10}$ ß	= 4220 Rdl. 29 $^{3}/_{10}$ ß
Kassebeholdning 30 September 1809 =	6563	Rdl.	64 $^{7}/_{30}$ ß	

XV.

Kongsvinger Fæstnings Kommandantskab. En Del af bergenhusiske Musketerbataljon detacheres til Lier. Permitteringer. Speidere og Parliamentærer. Kongsvinger Lazareth og Sygehuse. Venskabeligt Forhold mellem Kommandanterne i Eda Skandse og paa Kongsvinger Fæstning. Forpleiningen ved bergenhusiske Musketerbataljon og Regnskab for Oktober 1809. Blodgangsepidemien. Sygdom og Død.

Paa Kongsvinger Fæstning skeede der, netop som Bergenhusingerne rykkede ind, Forandring i Kommandantskabsposten; Major Haffner afløstes d. 29de September 1809 af Major F. W. Stabell som Kommandant. Bergenhusiske Musketerbataljon henlagdes nu i Tjenestesager direkte under Kongsvinger Fæstnings Kommandantskab, til hvilket alle Lister og Rapporter herefter skulde indsendes.

En af de første Ordres fra Kommandantskabet var, at af den Styrke, som var forlagt til Kongsvinger Fæstning af bergenhusiske Musketerbataljon, skulde Kapt. J. T. Broch med 20 Md. detacheres til Lier. Leirdalske lette Infanterikompagni, som laa der, ansaaes sandsynligvis for svagt.

I Begyndelsen af Oktober indtraf 2 Dødsfald ved bergenhusiske Musketerbataljon. Bataljonen havde 23 vakante No. Da Kongsvinger Kommandantskab tillod Bataljonen yderligere at permittere 23 gifte Mandskaber, steg de permitteredes Antal til 54 Md.

Til Trods for Vaabenstilstanden udsendtes der fremdeles fra Grændsefæstningerne Speidere ind i Sverige. Saaledes indrapporterer Major Stabell 2 Oktober 1809, at en af Generalmajor v. Staffeldt udsendt »Kundskabsmand« var kommen tilbage fra Karlstad og berettede, at han der havde seet d. 27de og 28de September de svenske Husarer, som gik tilbage fra Grændsen og Eda. Dalregimentet mødte han d. 29de et Par Mile fra Karlstad. Fryksdals Kompagni af Dalregimentet var permitteret. »Wermlands och Nerikes Regimente« var ogsaa for Størstedelen permitteret. Statsraad Adlersparre ventedes til Karlstad, og saasnart han havde mønstret Tropperne, vilde disse blive permitterede; kun en Del Jægere skulde blive tilbage i Karlstad. Paa Eda var alt Artilleri og Vargeringen bleven tilbage, ialt 600 Md.

Det forholdt sig ganske rigtig, at Oberst Adlersparre trak Tropper

bort fra Grændsen, og Permitteringerne paa begge Sider skeede i Henhold til Vaabenstilstanden, Konventionens § 3 [1].

D. 11te Oktober melder Major Stabell, at han har havt 2 Md. inde i Sverige til Eda Skandse, hvor al Ting var stille. Majoren spørger, om reisende til Sverige herefter kunde passere uden Pas; men Feltmarchallen svarer, at reisende maa være forsynede med Attest for at passere Forposterne. Endvidere melder Majoren, at den svenske Kapt. Forsell var ankommen som Parliamentær med Breve, som han ønskede selv at overlevere til Feltmarchallen.

Major Grübeling havde været en Tour paa Kongsvinger; ved sin Tilbagekomst til Vormnæs skriver han d. 11te Oktober til Regimentet, at Folkene vare temmelig tilfredse med den nye Garnison, da de havde faaet varme Stuer, »som er dem næsten mere end Maden.«

Ifølge Kommandantskabets Befaling skulde bergenhusiske Musketerbataljon afgive 1 Kaptein og 1 Lieutenant til Inspektion ved Kongsvinger Lazareth. Hertil kommanderede Majoren Kapt. B. A. de Coucheron og Premierlieutnt. J. H. Paludan. Den sidstnævnte var ikke videre fornøjet med denne Kommando; men Majoren mente, at de kun fik med Regnskabsvæsenet at gjøre og ikke behøvede at gaa paa Sygestuerne; desuden skulde Lazarethet snart ophæves og de syge overføres til Fæstningens Sygehuse. Imidlertid bleve begge befriede for denne Kommando, da Bataljonen havde for faa Officierer.

Réformé Underofficiererne, som ingen Sabler havde, kaldtes af Folkene for »Bajonnetsergeanter«. De réformé Underofficierer af bergenhusiske Musketerbataljon, som vare kommanderede til Kongsvinger Fæstning, fik nu udleveret Sabler af Kongsvinger Arsenal.

D. 17de Oktober om Aftenen Kl. 11 ankom der en svensk Parliamentær til Kongsvinger med en Pakke Dokumenter til Feltmarchallen. Sekondlieutnt. Knudsen af bergenhusiske Musketerbataljon afsendtes strax som Kourer med Dokumenterne til Christiania. Han passerede Næs Kl. 4 om Morgenen d. 18de og skulde være i Christiania Kl. 11 Fm. D. 20de om Aftenen passerede han Vormnæs paa Tilbagetouren til Kongsvinger. Han fortalte Major Grübeling, at han havde spist Middag hos Feltmarchallen og Aften hos Prindsen af Hessen; begge havde været meget naadige. Feltmarchallen, som forhen levede tarvelig, gav nu 10 Retter Mad.

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 630.

Dokumenterne skulde have indeholdt Feltmarchallens Udnævnelse til Kronprinds af Sverige.

Forholdet til »Fienden« var nu helt venskabeligt. 26 Oktober 1809 sendte Kommandanten i Eda Skandse, den tidligere nævnte Kaptein, nu *Major* Arbin en Indbydelse paa egne og Kammeraters Vegne til Kommandanten paa Kongsvinger Fæstning, Major Stabell, til med sine Officierer at »äta en Felt Middag« i Eda Skandse; men Major Stabell afslog Indbydelsen, da han ikke kunde forlade Fæstningen og heller ikke søge Permission, fordi den ikke vilde være at erholde inden rimelig Tid, eftersom den kommanderende General Prinds Friedrich t. Hessen var paa Reise vestover.

Bergenhusiske Musketerbataljon forplejedes nu helt fra Kongsvinger Magasin og hentede Brød og Proviant derfra for de 2 Divisioners vedkommende, som laa i Næs Sogn, hver 5te Dag med 4 Heste pr. Div. Bataljonen fik for 695 Rdl. $9^{2}/_{3}$ ß i Proviant fra Kongsvinger Magasin i Oktober Maaned 1809.

Regnskabet for bergenhusiske Musketerbataljon i Oktober Md. 1809 stiller sig saaledes:

Indtægt:

Kassebeholdning fra f. M.	6563	Rdl. 64	$^{7}/_{30}$ ß
Indkomne Proviantpenge	686	» 24	$^{1}/_{3}$ -
Solgte Foustager	2	» 4	-
Sum =	7251	Rdl. $92^{17}/_{30}$ ß	

Udgift:

Officiers Feltgager .	886	Rdl. 24	ß
Kudskeportioner	100	» $91^{1}/_{2}$	-
Kvarterpenge til Off. . .	127	» 16	-
Lønningspenge til Bataljonen	2218	» $43^{6}/_{10}$	-
Lønningspenge til leirdalske Komp.[1]	276	» 74	-
Kvarterpenge til Næs Sogn	299	» 14	-
Til Munderingskommissionen	800	»	-
Kvarterpenge til Solørs Fogderi	15	» 1	-

[1] Kfr. »Leirdølernes Saga«, S. 260.

Kvarter- og Bespisningspenge til Lazarethet for Oktober	3	Rdl. 30	ß
Skydsudgifter	3	» 72	-
Præsteoffer for Oktober .	6	» 66	-
Sum =	4737	Rdl. $48^{1}/_{10}$ ß =	4737 Rdl. 48 $^{1}/_{10}$ ß
Kassebeholdning pr. 31 Oktober 1809 =	2514	Rdl. $44^{14}/_{30}$ ß	

Paa Kongsvinger Lazareth laa der i Oktober Maaned 1809 af 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon følgende syge:

Af 1ste Division:

Tamb. Lars Mikkelsen fra 1—22 Oktober (siden Juli).

Af 2den Division:

Ingen.

Af 3dje Division:

Ingen.

Af 4de Division:

Tamb. Reinhardt Caspersen fra 1—31 Oktober (siden Juli).

Forøvrigt havde Bataljonen 5 liggende syge i Blodgang paa Kongsvinger Garnisonssygehus, hvor 1 allerede var død; i Kantonnementet i Næs Sogn laa der 7 syge. Bataljonen havde 30 vakante No.

XVI.

Major T. Fastings Ankomst til bergenhusiske Musketerbataljon. Forstærkninger. Bataljonens Trosheste. Bataljonschirurg Teuschers Hjemreise. Kompagnichirurgerne Bauer og Gier. Syge ved Bataljonen. Major Grübelings Afreise. Bataljonens Regnskab for November Maaned 1809. Fredsslutningen. Bestemmelse om Bergenhusingernes Hjemmarch.

Til Trods for den nok saa store Kassebeholdning ved Oktober Maaneds Udgang 1809 rekvirerede Major Grübeling allerede d. 2den November 25000 Rdl. hos d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. til Bestridelse af Proviant- og Bespisningspenge samt andre Udgifter, og

Kollegiet anviste Beløbet prompte d. 4de med 200 Rdl. i Skillemynt, Resten i Smaasedler.

Lørdagen d. 4de November 1809 ankom Major T. Fasting til Vormnæs efter en Reise fra Bergen paa 10 Dage, og 4 Dage efter ankom *Sekondlieutnt. Johan Philip Møller*[1] til Kongsvinger med en Forstærkning Rekruter fra Bergen paa 23 Md.; 1 Rekrut laa syg igjen i Lærdal; paa denne Maade gik Bataljonens Antal af vakante No. ned til 7. Først d. 12te November overtog Major Fasting Kommandoen over bergenhusiske Musketerbataljon, hvorefter han reiste til Kongsvinger og oprettede sit Stabskvarter der. D. 15de indmelder Major Grübeling til d. kgl. n. Komm.koll., at han har overgivet Kommandoen til Major Fasting, og denne, at han har overtaget samme.

Under 23 Oktober 1809 havde d. kgl. n. Gen.- & Komm.-koll. i Skrivelse til Kongsvinger Fæstnings Kommandantskab bestemt, at Bataljonen Grübelings Trosheste for Vinteren skulde udsættes til Bønderne i Næs Sogn for en Godtgjørelse af 16 ß pr. Døgn, medens Bataljonen til sin Provianttransport skulde anvende Skydsheste. Kudskene skulde hjemsendes. Det er ikke godt at forstaa, hvad Besparelse der skulde være ved dette; thi Skydsbetalingen var saamen høj nok; der betaltes 8 ß for 1 Td. Rug, 7 ß for 1 Td. Byg, 6 ß for 1 Td. Havre foruden den almindelige Skydsbetaling af 32 ß pr. Mil + Tilsigelses- og Drikkepenge. Desuden var der en Bestemmelse fra Regjeringskommissionen om, at, naar det maatte indtreffe, at et marcherende Korps af Mangel paa Heste blev nødsaget til at medtage de allerede havende Skydsheste længere end den for dem bestemte Station, skulde der betales 16 ß for hver halve Mil over. Den egentlige Besparelse skulde vel saaledes ligge i, at Kudskene kunde hjemsendes. Der blev dog ikke noget af dette; thi paa Forestilling af Kommandantskabet bifaldt Kollegiet d. 15de November, at bergenhusiske Musketerbataljon bortsatte 15 Heste hos Bønderne for 35 Rdl. pr. Hest i 7 Mdr., og at 15 Heste, som skulde benyttes til Provianttransport, erholdt sit Foder fra Kongsvinger Magasin.

Siden der var oprettet et Sygehus for bergenhusiske Musketerbataljon i Næs Sogn, havde Bataljonen faaet en Læge til Assistance for Bataljonschirurg Teuscher, nemlig *Kompagnichirurg Heinrich Philip Bauer*[2], og senere paa Kongsvinger fik Bataljonen endnu en, Kom-

[1] Om ham se »Bergens Forsvar« og »Bergenh. nat. Grenaderbataljon«.

[2] Om ham se »Norges Læger«, 1 B. S. 44.

pagnichirurg *Christian Bagge Gier*[1]; den første var tydsk, den anden dansk. Denne Flothed med Læger stod vel i Forbindelse med, at den søndenfjeldske Generalkommando under 27 Oktober 1809 havde tilladt Bataljonschirurg Teuscher at retournere til Bergen; hans Afreise skeede dog ikke strax; thi endnu den 22de November føres han ved Bataljonen.

I November Maaned 1809 laa der bare 1 syg Bergenhusing paa Kongsvinger Lazareth, fra d. 1ste—16de; det var den tidtnævnte Tambour Reinhardt Caspersen af 4de Division, som havde ligget der siden Juli. Antallet af syge var nu gaaet betydelig ned; d. 22de November havde bergenhusiske Musketerbataljon kun 2 syge.

29 November 1809 tiltraadte Major Chr. Grübeling Tilbagereisen til Bergen paa Slædeføre fra Vormnæs.

Regnskabet for 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon i November Maaned 1809 stiller sig saaledes:

Indtægt:

Kassebeholdning fra f. M.	2514	Rdl.	$44^{14}/_{30}$ ß
Hævet 4 November efter Komm.koll.s Anvisning	25000	»	
Modtaget af Regimentskassen ved Sekondlieutnt. Møller	220	»	
Indkommen for solgte Foustager		33	-
Sum =	27734	Rdl.	$77^{14}/_{30}$ ß

Udgift:

Feltgager til Bataljonens og leirdalske lette Inf.-komp.s Off.	815	Rdl.	48 ß
Kudskeportioner til samme	113	»	9 -
Kvarterpenge	147	»	
For Proviant og Bespisning, udbetalt til Generalkrigskommissær Birch	12360	»	68 -
Lønningspenge til Divisionerne	2404	»	$67^1/_2$ -
— - leird. Komp.	355	»	$2^1/_2$ -
Kvarterpenge til Næs Sogn	274	»	51 -
Kapt. S. de F. v. Kroghs Skydsberegning fra Næs Sogn til Bergen	39	»	90 -
Sekondlieutnt. Møllers Skydsberegning fra Næs til Kongsvinger	2	»	8 -

[1] Om ham se »Norges Læger«, 1 B. S. 344—345.

Premierlieutnt. Geelmuydens Skydsberegning fra Næs til Kongsvinger	3	Rdl.	64 ß
Major Fastings Skydsberegning fra Bergen til Næs	37	»	3 -
Do. fra Næs til Kongsvinger	3	»	64 -
Premierlieutnt. Linds Skydsberegning fra Næs til Christiania og tilbage til Kongsvinger	12	»	68 -
Sekondlieutnt. Møllers Skydsberegning fra Bergen til Næs Sogn	72	»	11 -
Bataljonschirurg Teuschers Skydsberegning fra Næs til Christiania og tilbage med Medicin . . .	7	»	6 -
Kvarterpenge til Kongsvinger Garnisonssygehus . .	13	»	30 -
— - Solør Fogderi	31	»	94 -
For Kur til en skabbet Hest	6	»	48 -
Præsteoffer	6	»	66 -
Kvarter- og Bespisningspenge til Bataljonens Sygehus i Næs	6	»	84 -
Sum =	16714	Rdl.	18 ß

Efter at der i et Par Maaneder var paagaaet Fredsunderhandlinger, afsluttedes endelig Freden til Jønkøping 10 December 1809 mellem Danmark-Norge og Sverige, hvorved alt omtrent blev som før Krigen[1]. Fra norsk Side var under Krigsoperationernes Gang det gunstige Øjeblik til at vinde Fordele over Svenskerne flere Gange gaaet tabt, saaledes som det altid er Tilfældet, naar Politik griber ind i Spillet; men her skyldtes det ogsaa tildels en vankelmodig Generals Mangel paa Handledygtighed og Energi.

Underretningen om Fredsslutningen overbragtes Prinds Christian t. S. Holsteen af den svenske Parliamentær, *Lieutnt. Ludvig Adam von Schantz*[2] af »Wermlands och Nerikes Regimente«; han ankom til Kongsvinger d. 14de December, og Major Stabell lod ham under Geleide af Premierlieutnt. Aarestrup føre til Prinds Christian i Christiania.

D. 19de December kom der en ny Parliamentær, nemlig *Kapt. i »Armeens Flotta«, Gustaf Wilhelm Bagge*[3], som sagde sig at medbringe den svenske Storadmiralsuniform til Prinds Christian; ogsaa han blev af Kongsvinger Kommandantskab sendt til Christiania.

[1] Se »Danm.s Krigs- og polit. Hist.«, 3 D. S. 666—674.

[2] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Tafl.«, 3 B. S. 621.

[3] Om ham se »Sv. Adelns Ättar-Tafl.«, 1 B. S. 107.

Ved bergenhusiske Musketerbataljon var Stemningen usædvanlig god til Trods for denne Kløvning af Bataljonen i 2 Halvdele, en paa Kongsvinger og en i Næs Sogn. Til den gode Stemning bidrog ikke lidet, at Sundhedstilstanden nu var saa betydelig forbedret, idet Bataljonen efter Major Fastings Melding af 19 December 1809 ingen syge havde i Kantonnementet i Næs Sogn og paa Kongsvingers Garnisonssygehus kun 9 syge. Da Efterretningen om Fredsslutningen kom, kan det vel hænde, Stemningen blev endda bedre; thi nu reiste Haabet sig om at komme snart hjem igjen. For bergenhusiske Musketerbataljons vedkommende skulde dette Haab ikke beskjæmmes saaledes som for bergenhusiske Grenaderbataljon. D. 29de December 1809 tilstillede den kommanderende General søndenfjelds, Prinds Friedrich t. Hessen, Kongsvinger Kommandantskab en Meddelelse om, at Freden med Sverige formodentlig vilde blive proklameret en af Dagene, og saa skulde bergenhusiske Musketerbataljon og leirdalske lette Infanterikompagni paabegynde Hjemmarchen, naar der først var ankommen en ny Garnison, som skulde bestaa af norske lette Infanteribataljon. Kommandanten kunde selv bestemme Dagen for Afmarchen.

1810.

XVII.

Hjemmarchen. Opgjør. Bergenhusiske Musketerbataljons Indkaldelse til Bergen 1 Marts 1810. Festligheder i Bergen ved Troppernes Hjemkomst. Slutning.

Allerede 3 Januar 1810 kunde Major Fasting melde til Regimentet fra Kongsvinger, at bergenhusiske Musketerbataljon havde faaet Ordre til at tiltræde Hjemmarchen til Bergens Stift, og at Bataljonen skulde opløses ved Ankomsten til Lærdalsøren, hvorfra enhver kunde gaa hjem til sit Lægd. D. 9de Januar skulde Afmarchen begynde med 1 Division ad Gangen og med 1 Dags Mellemrum. Marchrouten var saaledes:

1ste Dag til Ous i Odalen.
2den » - Kjølstad i Næs.
3dje » - Raaholt.
4de » Hviledag.
5te » til Garsjøen.
6te » - Lunder.
7de » - Hund.
8de » Hviledag.
9de » til Odnæs.
10de » - Tomlevolden.
11te » - Onstad.
12te » Hviledag.
13de » til store Quale.

14de Dag til Tune.
15de » - Skogstad.
16de » Hviledag.
17de » til Maristuen.
18de » - Berge.
19de » - Lærdalsøren.

Fortsættelsen for dem, som skulde til Bergen, vaf:

20de Dag Hviledag.
21de » til Vik.
22de » - Brække.
23de » - Kilstrømmen.
24de » - Bergen.

} Sjøveien.

1ste Division afmarcherede fra Næs Sogn d. 9de Januar 1910, 3dje Division d. 11te, 4de Division fra Kongsvinger d. 11te og 2den Division d. 13de.

Ved Afmarchen fra Kongsvinger laa Premierlieutenanterne Geelmuyden og Paludan igjen paa Sygehuset, foruden nogle faa Mandskaber, som stilledes under Premierlieutnt. Christies Tilsyn.

Til Bestridelse af Udgifter ved Hjemmarchen og Opgjør før Afreisen rekvirerede Major Fasting 8000 Rdl., som han fik anvist af d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. d. 6te Januar med 7700 Rdl. i Banko og 300 Rdl. i klingende Mynt. I Bespisningspenge for Bataljonen fra 1 Oktober 1809 til Opbrudsdagen fra Kongsvinger i 1810 havde Majoren at betale 2600 Rdl. $20^{2}/_{3}$ ß. Indkvarteringsgodtgjørelsen for Bataljonens Brug af Kongsvinger Kaserne udgjorde 881 Rdl. 18 ß.

De Feltrekvisiter, som bergenhusiske Musketerbataljon havde faaet udleveret paa Østlandet, fik den Ordre til at aflevere til det ved Lier stationerede 3-ꝛ̃dige Fodbatteri, som siden skulde overgive Sagerne til Akershus Arsenal.

Hjemmarchen foregik uden Uheld og meget hurtig. Nogle Trakasserier med Skydsbønderne forefaldt der rigtignok som sædvanlig. Bønderne Ole Brejen og Harald Hestekind indsendte Klage til Amtmand Sommerfeldt over Kapt. Dav. Reusch og Premierlieutnt. Knudsen[1] for uforsvarlig Skydsfærd paa Marchen til Frydenlund i Valders, og Klagen gik videre til bergenhusiske Regiment. Kapt.

[1] Udnævnt til Premierlieutnt. 7 Novbr. 1809.

Reusch erklærede sig villig til at betale Ole Brejen 5 Rdl. for at have kjørt hans Hest »noget sved«; men Lieutnt. Knudsen fandt sig ikke forpligtet til at yde nogen Erstatning. Ole Brejen erklærede sig tilfreds med Betalingen; det samme skulde Harald Hestekind ogsaa gjøre, hvis han fik »en lige Godtgjørelse« af Lieutnt. Knudsen; ellers vilde han drage Lieutenanten for Retten; Følgen var, at Lieutnt. Knudsen maatte finde sig i at betale.

Allerede 26 Januar kunde Major Fasting melde fra Lærdalsøren til Regimentet, at han var ankommen med 1ste og 3dje Division; denne sidste indtraf i Lærdal d. 25de om Aftenen 3 Dage før Bestemmelsen, idet Folkene syntes, det var bedst at komme over Fjeldet, medens Veiret var godt, og sløifede Hviledagen. Alt var gaaet meget godt paa Marchen med disse Divisioner, naar undtages, at 1ste Division havde 1 Mand død underveis. D. 27de Januar ankom 4de Division til Lærdalsøren og d. 31te 2den Division; disse Divisioner havde ingen syge efterladt paa Marchen. »Kompagnichirurg Bauer,« skriver Major Fasting i en Rapport til Regimentet d. 1ste Februar 1810, »maae jeg recommandere baade som ordentlig, duelig og paapasselig Mand med de Syge, saavel i Næs Sogn som paa Kongsvinger.«

I Overensstemmelse med den søndenfjeldske Generalkommandoes Ordre demitterede Major Fasting Bataljonen paa Lærdalsøren; men d. 31te Januar fik han Ordre fra bergenhusiske Regiment til at tilsige Folkene at møde igjen i Bergen d. 1ste Marts. Det var noget, Regimentet havde fundet paa af egen Magtfuldkommenhed[1]. Major Fasting mente dog, at det var tvivlsomt, om Folkene af de søndmørske og nordfjordske Kompagnier vilde kunne være i Bergen til 1 Marts.

4 Februar 1810 rekvirerede Major Fasting fra Gaarden »Wiig pr. Frønningen i Sogn« en Sum af 2000 Rdl. til Bestridelse af de sidste Udgifter ved den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon før Regnskabets Aflæggelse. Major Fasting blev en Stund paa Vik, hvor han boede. D. 24de Februar skriver han derfra til Regimentet, at han havde faaet Meddelelse fra Major Stabell om, at 4 af de efterliggende syge Musketerer paa Kongsvinger vare udskrevne som friske og afreiste. Af de efterladte Officierer var

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 237—238.

Premierlieutnt. Paludan friskmeldt; men Premierlieutnt. Geelmuyden var fremdeles syg. Premierlieutnt. Christie skulde nu afløses i sin Tjeneste og reise hjem.

De 2000 Rdl., som Major Fasting havde rekvireret, fik han d. 26de Februar anvist af d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll.s 2det Departement. Anvisningen lød paa 1950 Rdl. Banko og 50 Rdl. i klingende Mynt, at udbetale ved Bergens Stiftamtstuekasse til bergenhusiske Regiment, hvilket effektueredes af Stiftamtskriver, Kammerraad *Nicolaj Lambrechts*.

Bataljonschirurg Teuscher ved Musketerbataljonen havde mærkelig nok ikke saaledes som hans Kollega ved den bergenhusiske Grenaderbataljon, Uchermann, erholdt Felttillæg som Regimentsfeltskjær, 10 Rdl. mdl., under Krigen. Efter Hjemkomsten til Bergen søgte han derfor om at maatte faa saadant Tillæg udbetalt for den Tid, han havde staaet i Felten, og da det hele var en Overseelse, fandt d. kgl. n. Gen.- & Komm.koll. dette billigt, ligesom det ogsaa bifaldtes af d. kgl. Gen.komm.koll. i Kjøbenhavn.

Major Fasting kom alligevel ikke ud med de Penge, han sidst havde rekvireret. Han maatte yderligere rekvirere 1206 Rdl. 20 ß for Februar Maaned, da endelig al Forpleining for den 1ste marcherende bergenhusiske Musketerbataljon ophørte d. 19de Februar 1810.

8 Marts 1810 holdtes der Velkomstfest i Bergen for de hjemvendte Krigere, d. v. s. bergenhusiske Musketerbataljon og leirdalske lette Infanterikompagni, som bergenhusiske Regiment havde indkaldt til Bergen d. 1ste Marts; men for disse Festlighedes vedkommende maa vi henvise til »Bergens Forsvar« [1].

Krigen var altsaa nu endt, og Tropperne vare for Størstedelen vendte tilbage til Distriktet. Hvad var vundet ved Felttoget? Intet. Det eneste Resultat var, at den, som havde ført den norske Hær til Kamp, var bleven svensk Thronfølger; det maa i Sandhed siges at være et høist negativt Resultat. Vilde denne Thronfølger, om han havde levet, kunnet forebygge en ny Krigs Udbrud mellem Danmark-Norge og Sverige? Det er ikke sandsynligt; men da var det bedre, at han døde, og Skjæbnen vilde det saa. Det vilde have været et sørgeligt Skue at se den Mand, som havde staaet i Spidsen for den norske Hær i 1808—1809, rykke ind i Norge i Spidsen for

[1] Se »Bergens Forsvar«, S. 238.

den svenske Hær 1814. Det var dog bedre, at det blev den fremmede Fyrste *Bernadotte.*

Bragte ikke Krigen noget positivt Resultat, saa gav den dog den norske Hær Anledning til at vise, at den ikke havde vanslægtet paa sine Fædre med Hensyn til Udholdenhed og Tapperhed, og *den 1ste marcherende bergenhusiske nationale Musketerbataljon hævdede ligesom sine Brødre Grenaderne bergenhusiske nationale Infanteriregiments hæderfulde Traditioner; derfor: Ære være Bataljonens Minde!*

NAVNETRÆK.

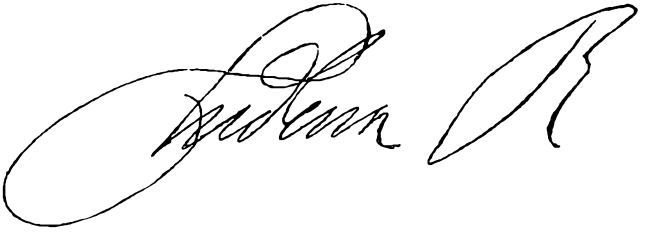

Frederik VI,
Konge af Danmark og Norge osv.

Landgreve Carl, Prinds til Hessen.

Prinds Christian August til Slesvig-Holsteen.

Prinds Friedrich til Hessen.

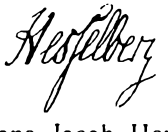

Generallieutnt. Hans Jacob Henning Hesselberg.

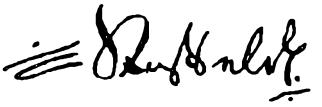

Generalmajor Bernhard Ditlef v. Staffeldt.

Generalmajor Jacob Ulrich Holfeldt.

Oberstlieutnt. Johannes Sejersted.

Oberstlieutnt. Johan Henrich Grübeling.

Major Friderich Wilhelm Brueneck Stabell.

Major Christian Grübeling.

Major Thomas Fasting.